Ex Libris
Georgii Drewry Squibb
E Coll: Reg: Oxon:
J.C.B., A.M.

R. White. sculp:
HENRICUS SPELMANNUS
Eques Auratus.

DEO,
ECCLESIÆ,

Litterarum Reipublicæ.

Imprimatur.

ROB. MIDGLEY.

Apr. 27.
1686.

alterum in medium proferam; quippe ex quibus hujus familiæ ſtemma *Edvardus Biſſæus*, Eques Auratus, mihi deduxiſſe videatur. In Eccleſia *Narborienſi* ſequentes Inſcriptiones Sepulchrales inveniuntur.

Orate pro Animabus Henrici Spelman Legis periti ac Recordatoris Civitatis Norw. & El^a uxoris ejus, qui quidem Henricus obiit 23. *die Septembris Anno* 1496. Et lingua Vernacula quæ ſequuntur. Here under lyeth the Body of Sr. John Spelman Knight, and Secundary Juſtice of the King's Bench; and Dame Elizabeth his Wife, which had thirteen Sons and ſeven Daughters of their Bodies between them begotten; the which Sr. John deceſſed the twenty ſixth day of February, in the Year of our Lord 1545. And the ſaid Dame Elizabeth deceſſed the twenty fifth day of November, in the Year of our Lord God 1556. On whoſe Souls Jeſu have Mercy, Amen. ‘Hæc Elizabetha fuit filia & co-hæres Henrici Frowick, militis de Gonwelsbury, in Agro Middleſexienſi, & Avia noſtri celeberrimi Antiquarii. Si cuique autem in ſua Arte credendum ſit, *Biſſæo* noſtro credamus neceſſe eſt, qui cum eſſet Artis Caduceatoriæ callentiſſimus, alter ex Armorum Regibus (cui nomen *Clarenceux*) fuit; cujus ipſiſſima verba propter ſcribentis Auctoritatem attexere non pigebit. ‘De Henrico Spelmanno non attinet pluribus dicere, cum ipſe in Præfatione ‘ad Archæologum de ſe tam clare pronunciaverit; Sciendum ‘utique eum ab antiqua & illuſtri familia in Comitatu Norfolcienſi Genus traxiſſe, quæ Agris Opulenta fuit & Affinitatibus felix, Imagines & Elogia Univerſi Generis exſequi longum eſt, familiæ breviter attingam. *Henricus Spelmannus* El^am *duxit filiam & hæredem* Guilielmi Narburgh *de* Narburgh, (*qui Familiæ iſtius pervetuſtæ & Equeſtris ipſe Hæres fuit.*) *Ex qua genuit* Johannem Spelmannum *primum in Hoſpitio* Graienſi *Prælectorem, qui Uxorem habuit* Elizabetham *Filiam & Hæredem* Henrici Frowick *Equitis Aurati*: *Ex iis natus* Henricus *hunc Auctorem noſtrum* Henricum *dedit, qui* Eleonoram *Filiam natu maximam & ex parte Hæredem* Johannis Le'Strangii *Matrimonio ſibi junxit. Is* Johannes, *illuſtri & antiquiſſima* Le'Strangiorum *Familia* Hunſtantonienſi *oriundus erat. Henrico* noſtro ſucceſſit filius ejus primogenitus *Johannes Spelmannus* Equeſtri titulo non immerito ornatus, Virtutis Paternæ & Patrimonii Hæres illuſtris; qui partes Regias (licet infando perduellium ſcelere afflictas) fideliter & fortiter inſecutus, *Carolo* & *Cœlo* proximus *Oxoniæ* fatis ceſſit *Anno* 1645. Hunc excepit *Rogerus Spelmannus de Holm*, qui Filium habuit & Hæredem *Johannem*, decem Annorum puerum, *Anno* 1664. Inſignia *Spelmannorum* ſunt, *Scutum pullum undecim laminis orbicularibus diſtinctum, cujus utrumque latus candidum, eſt gibboſæ formæ*; Angl. A Field ſable, platee, two Flaunches Arg. Sed faſtidioſo

gia (*miſerum me!*) *Mater exuit cum ſeptemdecim Ætates non ſalutaveram, trajectoque celerrime* Lincolnienſi *Hoſpitio, in patrium ſolum adoleſcens revocor. Gravibus hinc inde implicitus negotiis privatis* (*nec a publicis liber*) *ter rapior in* Hiberniam. *Quod reliquum fuit vitæ ſpatium, domi ſatis ærumnoſe exegi, denuò Otii deſiderio captus,* Londinum *tertio hinc anno veni: pace vero mihi videbar exoptatiſſima fruiturus, qua Muſarum Limina ex voto delibarem. Sed En nova in me rerum tempeſtas, nova litium moles inopinato proruit! qua luctantem adhuc & varie agitatum, neſcio quouſque detinuerit; Poet autem illud teneo-----Dabit Deus his quoque finem. Habes Vitæ noſtræ compendium; et* (*quam vides*) *magnam Amoris effuſionem, donec aliis tuis* (*per literas*) *quæſitis reſpondero. Sancte et feliciter vale.* Londini 18 die *Septembris* 1615.

Equeſtri Titulo ornatus eſt a *Jacobo* Rege, quem et ipſe varia Eruditione, et imprimis magna Antiquitatis Notitia ſemper condecorare ſtuduit. Poſtquam Tractatum ſuum de non Temerandis Eccleſiis edidiſſet, in magno honore fuit apud Eccleſiaſticos, nec immerito, quippe quorum cauſæ contra Laicos, ut vocant, Impropriatores, maximus Patronus fuit; ut enim verum fatear, Religioſa quædam *Henrici* Octavi Regis Facinora tantopere a quibuſdam decantata, ipſe benigniore titulo, quam Sacrilegii donare vix ſibi perſuadere potuit. *Guilielmo Laud* Archiepiſcopo *Cantuarienſi* ſemper chariſſimus fuit, cujus præcipue favore in cœtum Commiſſariorum de *Feodis exactis & Officiis innovatis*, cooptatus eſt. Reverendiſſimo *Uſſerio* Eccleſiæ *Hibernicæ* Primati, quam familiariſſime uſus eſt, ut teſtantur Epiſtolæ ejus nuper editæ, una cum Vita ejuſdem Archiepiſcopi. Sed inter plurimos Eruditos, quibus uſus Amicitiæ cum illo intime interceſſerat, grata recordatione Memoriæ ejus nemini cedit Dominus *Watſius*, Sacræ Theologiæ Doctor, & *Matthæi Pariſienſis* Editor doctiſſimus, in hæc verba, *Tertium* M. S. *accommodavit Nobilis ille doctiſſimuſque Dominus* Henricus Spelmannus *Eques Auratus, Eruditionis reconditioris, Judicii acerrimi Vir, noſtræ* Britanniæ *Lumen Gloriaque; Amicus inſuper meus ſingularis, in Studiis adjutor præcipuus; & qui me primus ad Antiquitates eruendas tam verbo quam exemplo aliquoties ſtimulavit erudivitque.* Sermone Saxonico nihil ei fuit antiquius, quippe qui optime noverat Saxonicam Linguam veram & genuinam eſſe Linguam *Anglicanam*, adeo ut quantum a Saxonico vetere præſens *Anglicana* receſſerit; tantum a nativa puritate degeneraverit; & ſi quis vellet Verborum & Locutionum, quas quotidie uſurpamus, Rationes & Proprietates intelligere, ad Saxonicas Origines neceſſario recurrendum eſſet. De hujus Sermonis neglectu & deſuetudine ipſe ſequenti modo conqueritur: *Rem enim inprimis lugubrem duco Gentis noſtræ in probrum non mediocre, tot exſtare apud nos in Bibliothecis Academicis, aliiſque veteris Saxonici Idiomatis*

Præfat. ad fin. *M. Paris.*

Præf. primo Conc. tomo.

facile adduci poterat ad credendum fieri poſſe ut quiſquam a Lege Naturæ, et a recta tam longe decederet ratione, ut Deum putaret vel prorſus non eſſe, vel non colendum. Permultos quidem autumabat reperiri, qui ita vitam inſtituerint, ac ſi nullus eſſet in Cœlis rerum humanarum Arbiter ac Moderator, qui quæ nos hic gerimus vel audiret vel dignoſceret, Vindex ſcelerum et Præmiator recte factorum; ſed tamen ubi ſuam conſcientiam conſulere vellet, neminem ſe Judice abſolvi poſſe, quin ſub domeſtico tortore, ſævius vapulet quam ſi ſaxo ſaliat; has eſſe tædas ardentes, has furiarum faces, quibus improborum mentes adeo inquietantur, ut quicquid unquam meruerint mali ſemper expectent, et Ultricem *Nemeſin* accinctam flagello ante oculos verſari arbitrentur; contra nihil dici poſſe, vel tutius vel ſecurius, animo ſibi bene conſcio;

Hic Murus aheneus eſto, Nil conſcire ſibi;
Si fractus illabatur Orbis
Impavidum ferient Ruinæ:

Porro veræ Pietatis ſtudio, quam ante omnia coluit noſter venerabilis Eques, adjunxit amorem veritatis, quam prorſus in animum inducebat eſſe Baſin & Fundamentum omnium Virtutum. Simulationem autem & Diſſimulationem omnino refugiebat tanquam hoſtes candidi & pudici animi, & quæ magnanimum pectus minime decerent. Verum enimvero ut rem paucis abſolvam, Vir fuit inter doctos Nobiliſſimus, inter Nobiles doctiſſimus, inter utroſque optimus; ſed de his & hujuſcemodi ſatis ſuperque, tutius enim & religioſius fuerit, ſilentii obſervantia ſupprimere, quod ſtylo committere non auſim, ad exemplum iſtius eruditi Pictoris, qui velo inumbravit quod Penicillo exprimi poſſe deſperabat. Quod ad perſonam ejus attinet, inerat in vultu ſeveritas quædam mira amœnitate temperata, Pectus autem nil non ſuaviſſimum continebat; Corpore robuſto et decora proceritate fuit, nec minus fortitudine, quam cæteris virtutibus clarus; Effigiei ejus Archetypum videre licet penes humaniſsimum virum *Henricum Spelmannum* Armigerum, cui Pater fuit *Clemens Spelmannus*, qui Munere Baronis Scaccarii, regnante *Carolo* ſecundo, multis Annis fidiſsime defunctus eſt.

Obiit noſter Heros octogeſimo ætatis Anno, et quod excurrit, Sepultus eſt in Eccleſia Collegiata S^ti^ *Petri* apud *Weſtmonaſterienſes* 24° die *Octobris*, 1641. juxta Oſtium Capellæ Sancto *Nicolao* ſacræ, *viz.* in inſula meridionali tranſverſa, ad pedem Columnæ, e Regione Monumenti *Camdeniani*. Inſignia ejus militaria ſublata ſunt ad erigenda Pegmata in Coronationem Regis *Caroli* ſecundi.

Opera

copo et Cancellario ipſe Ordine narrabat, qui multas Subſcriptiones conſequuti, & ipſi munifice in eundem uſum contribuentes, *Dugdalium* obſecrabant ut Pecuniam collectam accipiens, cum Typographo de Opere in lucem edendo ageret; quibus ille obſequium præſtans, eandem quam accepiſſet totam propria *Henrici Spelmanni* manu exaratam, totidem verbis imprimendam curavit; & abſque Incendio funeſto *Londinenſi* (in quo Autographum combuſtum eſt) fuiſſet, ut vel hodie in confirmationem prædictæ Narrationis produci potuiſſet: de ea autem ſi quis dubitet, Dom. *Guilielmum Dugdale*, magnæ Doctrinæ & Integritatis Virum, indubitatæ Fidei Teſtem jam viventem, conſulat. Ex hac Relatione patet ſecundam hujus Gloſſarii Partem verum eſſe & genuinum *Henrici Spelmanni* Eq. Aurati Fœtum.

Concilia, &c. Tomus primus *Londini*, 1639. *Fol.* Quo autem clariſſimum hoc Auctoris noſtri Inſtitutum, et quos in eo progreſſus fecerit, melius erudito Lectori innoteſcat, quædam ex hujus Tomi Præfatione opponere non pigebit, quippe qui non minimo gaudio ſuffuſus forem, ſi dum memoriæ digniſſimi Equitis parentare conatus ſim, Eruditum quempiam, Induſtria et Doctrina tanto munere haud imparem, excitare poſſim, qui integrum Auctoris propoſitum ad Umbilicum diducat, vel ſaltem ad Impreſſionem novam et accuratiorem adornandam animum appellat. Opera ſunt quibus Ecleſia noſtra carere poſſe nullo modo cenſenda eſt, ſplendide quidem inchoata, at neſcio quo infortunio aut ſæculi ingratitudine, imperfecta nobis derelicta. Sed Auctori noſtro animos advertite, Lectores:

Ab. *Wheelock* in Præf. ad Sax. Hiſt. *Bedæ*.

Quoad ad hanc noſtram Collectionem, cum per tres inſignes Epochas ſponte ſe diſtribueret, nos oblatam diſtributionem amplectentes, ſingulis Epochis ſingulos Tomos ſeu Volumina (auſpicante Deo) deſtinavimus.

Primo, *Quæ initio Chriſtianæ Religionis, uſque ad* Anglo-Saxonicæ *Ditionis Periodum (id eſt Anno Domini* 1066.) *habita ſunt hic jam compegimus.*

Secundo, *Ea, quæ poſt ſubactos a* Normannis, Anglo-Saxones, *uſque ad Exutum Papam; Reſignationem Pontificiæ Juriſdictionis Regi* Henrico *Octavo factam (qua adempta eſt Epiſcopis cogendorum poſtea Conciliorum poteſtas uſitata) & Monaſteriorum congeſſimus.*

Tertio, *Ea quæ deinceps in Eccleſiis* Britanniarum *Reformatis uſque ad noſtra tempora acciderunt, concinnavimus.*

Opus, ſpero, doctis plerumque gratum atque utile, varie tamen, e varia ſingulorum Tomorum ratione. Primus forte magis ſpeciatim arridebit Rei antiquæ Studioſis; Secundus, Juris noſtri Eccleſiaſtici Profeſſoribus. Tertius, His qui Reformatæ apud nos Eccleſiæ Modum & Negotium

‘jorum Inſtituta Viri docti videant, qua arte Eccleſia vetus ‘Unitatem intemeratam ſuis præſtiterit, quibus Legibus Schiſ‘maticos coercuerit, quibus frœnis cohibuerit, quibus Conſtituti‘onum Repagulis Seditioſorum Licentiam repreſſerit, ne ex Li‘bertate nimia idem Eccleſiæ quod olim Reipublicæ accide‘ret. Quæ (ſi *Ciceroni* fides) hoc uno malo concidit, *Li‘bertate immoderata & Licentia Concionum.* A Viris fide-digniſſimis audivi quod ex toto hoc Volumine ducentas paginas continente, omnes a quinquageſima ſeptima *Guil. Dugdale* acceptas referre debemus: Hæc Editio quamplurimis ſcatet Mendis, quæ vel ex mendoſo Autographo, vel abſentia Auctoris irrepſere.

Cic. Orat. pro Flacco.

Tractatus cui vernacule Titulus, *Tythes too hot to be touch'd.* Venditus eſt etiam plerumque ſub nomine Amplioris ejus *De Decimis* Tractatus.

Apologia pro Tractatu *De non Temerandis Eccleſiis*, Epiſtola Latina ad *Richardum Carew de Anthony* in Agro *Cornubienſi.*

Appendix quædam Solutionum Dubii, continens *De Alienatione Decimarum.*

Quatuor ſuperiores Tractatus imperfectos reliquit Manuſcriptos *Spelmannus*, conſummavit eos, & publici Juris fecit *Stephanus* prædictus, *Londini*, 1647. 4°.

Quibus præfixit Epiſtolam ad Lectorem ampliſſimam, multa in Honorem Auctoris digniſſima quæ legantur continentem; ſunt & aliæ in eodem Volumine Diſſertatiunculæ, quæ non ſunt Auctoris noſtri.

De Sepultura, Anglice, *Londini*, 1641. quatuor tantum Papyri Foliis conſtans.

Aſpilogia, &c. Notis edita; ab *Edvardo Biſſæo* Equ. Aurato; una cum Libris *Nicolai Upton*, De Re Militari, & *Johannis de Bado Aureo, De Armis.* Hæc ab eo etiamnum Juvene ſcripta; Hinc manifeſtum eſt, quod *Philippus Arundeliæ* Comes, quem ſibi Mecænatem propoſuerat, Anno demum 1595. diem ſuum obiit. Cum vero ſe ad altiora contuliſſet, hic Liber veluti neglectus, apud eum jacebat. Hunc Librum *Johan. Spelmannum* Equeſtris Ordinis Virum, ejus Filium & Hæredem, in Lucem edere immatura Mors prohibuit; & ſimul Spes noſtra fruendi Laboribus Viri tantæ Pietatis & Ingenii, penitus extincta eſt.

Ed. Biſſ. in Præf. ad Aſp.

Villare Anglicum, ab eo & *Rogero Dodſworth*, conſcriptum.

Johannes Speed in Theatro ſuo Imperii *Magnæ Britanniæ*, ſe agnoſcit *Norfolciæ* Deſcriptionem Operi ſuo inſertum ab Equite noſtro accepiſſe.

Diſſertatio quædam *De fortuita Cæde cujuſdam* Hawkins a *Georgio Abbot* Archiepiſcopo *Cantuarienſi* commiſſa, qua Archiepiſcopum ab Irregularitate vindicare videtur, MS. eſt penes digniſſimum Virum *Henricum Spelmannum* Curſitarii Baronis Scaccarii Filium.

Tractatus

'gio Æneo-Naſenſi Studiis diligentius Operam navabat, a Mor-
'bo Caſtrenſi tunc graſſante correptus, die *Jul.* 25. Annoque
'1643. ſummo cum omnium dolore fœliciorem Vitam ingreſ-
'ſus eſt. Vir acerrimi Judicii, comptiſſimi Ingenii, et pro-
'batiſsimæ Morum Suavitatis. Quale vero Rei Antiquariæ
'Subſidium et Ornamentum interciſum ſit, hæc quæ nunc in
'publicum damus, abunde teſtabuntur.

Valete, Candidiſsimi Lectores, et Opus hoc reconditiſsimum

Nocturna verſate manu verſate diurna.

J. A.

Authoris

barbaricæ Latinitatis fucata, ſed lectorem graviter diſtorquentia, & interdum ne ab Oedipo enucleanda, at diphtheræ tribuenda. Opere pretium exiſtimabam quidpiam luminis in his accendere, & quod à doctis vel rejectum eſt, vel prætermiſſum, qualitercunque conſarcinatum, exhibere. Ingentem vero ad hoc expeti animadverto apparatum: cognitionis, ſcientiæ, lectionis, eruditionis, linguarum, judicii, otii, multorumque annorum tempeſtatem: claudum me in omnibus ſenemque elementarium, in hanc arenam deſcendere, quis non rideret?

Rem horſum agito & retrorſum: utilem video & valde neceſſariam, ſed in procinctu neminem aggreſſurum. Video etiam dictiones & vocabula complurima è linguis ſupradictis petita; Galliſque, Hiſpanis, Italis, & Græcis Authoribus uſitata, fontem agnoſcere priſcum noſtrum Saxonicum, Germanis ipſis hodie ſat incognitum. Quin & Saxonicam dialectum, Germanicarum omnium antiquiſſimam eſſe Conradi Geſneri teſtimonio, & ad Gothicam proxime accedentem. Video & noſmetipſos à Gothis late Europam opprimentibus, originem duxiſſe; moreſque & leges aliquot cum vocabulis multis nondum exoletis, imbibiſſe. E tribus enim populis qui huc olim è Germania tranſmigrarunt (Anglis ſcz. Saxonibus, & Jutis) Jutas eoſdem fuiſſe, qui & Getæ & Gothi dicebantur, perſpicuum fecimus in voce *Guti*. Quempiam igitur è noſtratibus, priſca illa verſatum Saxonica dialecto (Longobardis utique & Normannis antiquis haud inſueta) potiorem aliis ad hoc munus exiſtimabam: ſed qui in eo ſe immergeret, novi neminem.

Decrevi igitur Martem experiri noſtrum: at ne oleum omne una perderem, paginas quaſdam futurarum arrham & exemplar, curavi imprimendas, doctiſſimiſque aliquot viris exhibendas; ut nihil in hoc genere eorum calculo non approbatum, ex me auderem. Otioſum eſt referre ſingulos, & *Camdenum* mortuum appellare. Ad vivos provoco. Eximios illos literarum ſplendores & patronos DD. reverendiſſimos *Jacobum* Armachanum Archiepiſcopum Primatem Hiberniæ, & *Johannem* Lincolnienſem Antiſtitem magni jam tum Sigilli Angliæ Cuſtodem: alioſque ut taceam noſtrates plurimos, D. *Robertum Cottonum*, & *Joh. Seldenum* in re antiqua paſſim celebres. Si ad exteras abeam, non me leviter incitarunt nobiliſſimus (apud Gallos) *Nic. Fabr. Piereſchius* Regiæ majeſtati à conſiliis in Senatu Aquenſi: *Hieronymus Bignonius* ejuſdem majeſtatis in mag. Pariſienſis: *Philippus Mauſſacus*, *Gilb. Gaulminus*, *Nic. Rigaltius*, & *Claudius Salmaſius*. Apud Belgas *Joh. Meurſius*, & Hamburgi *Fredericus Lindenbrogius*, multa mihi familiaritate cognitus dum rem civium ſuorum Londini promovebat. Viri hi omnes nomine & eruditione ſpectatiſſimi, ſuis, aut ad meipſum incitationibus, aut ad alios de me ſententiis; plerique etiam copioſis literis, incepta hæc noſtra humaniſſime approbarunt, progreſſum ſuadent, expetuntque manus ultimæ acceſſionem. Nec tantum ſuadent, ſed ex operibus ſuis, re antiqua ſplendidis, ſæpe mihi ramum aureum ad tartareas iſtas regiones peragrandas, porrexerunt *Bignonius*, *Meurſius*, *Lindenbrogius*; multis etiam veterum paginarum exemplaribus (ignotum me eximia colens amicitia) *Piereſchius*. Hos dum honoris cauſa memoro ut acceptum agnoſcam beneficium, non tacendi ſunt *Pithœi* celebres, *Goldaſtus* Teuto, vel *Cowellus* noſtras (à plagiario nequiter devoratus) nec inter cæteros *Skenæus* Scotus; vel Goldaſtum totum ſpirans, *Johannes Lydius*.

Tantis igitur fretus ſuffragiis & auxiliis; pro virili meo (qua per otium licuit, & turbatam ſæpius valetudinem) incumbo operi: expletoſque ſemper quaterniones typis mando, ne correpto me dum expectatur coronis, pereant concinnati. Æqui igitur bonique conſulas obteſtor (Lector humaniſſime) quæ ad craſſioris Minervæ aram in uſum publicum hic offerimus: & quæ uſquam deprehenderis corrigenda, comiter me admoneas, oro, ut tuo emendatior beneficio (quod agnoſcam lubens) altera annuente Deo aliquando prodeat editio. Suſcipe (inquam) humaniſſime, labores una & errores

noſtros

CLAVIS.

CUM noſtri inſtituti eſſet, non tam Gloſſarium ad rem antiquam poſteriorem, quam generales (prout potuimus) commentarios dare: indicativas literas paginarum apicibus (è more Gloſſarii) haud aſſcripſimus. In beneficium tamen ſtudioſorum, vocabula de quibus agimus, ſerie alphabetica proſecuti ſumus: & ut quærenti facilius innoteſcant, his intercluſa characteribus ¶ deſignavimus. Placuit etiam operis nomen ARCHAIOLOGUS, potius quam GLOSSARIUM. Quoad errores autem literarios & typographicos, quibus omnia ita ſcatent ut pigeat pudeatque collegiſſe: exorandus es (Lector erudite) ut tute tibi Criticus fueris, lectionemque reſtitueris ſaniorem.

Elementa Saxonica quæ à Latinis differunt.

ꝺ	e	ꝼ	ᵹ	h	ı	ꞃ	ꞅ	ƿ	ẏ	Ð	ð	þ	ꝥ	⁊	Є	ɱ	δ	Æ
d	e	f	g	h	i	r	s	w	y	Th	th	th	that	and	E	M	S	Æ

HENRICI

animant (*Vir ſumme*) *ut tibi ſiſtam* D.Henr.Spelmanni (*Avi mei*) τοῦ μακαρίτου, *hæc enim* 'Επιγραφὴ *in Editione* Gloſſarii *ſui primâ Avo meo placuit*, Archæologum. *Scilicet Avus meus* (*à Nepote ſuo eâ qua par eſt pietate æternò recolendus*) *jam olim Cœlo receptus, nec Patrono, nec cujuſquam Patrocinio indiget*: Archæologus *autem ſuus* (*proles* γνήσιος *& genuina ſed ex dimidio poſthuma*) *optimo parente orbus, in tuam Clientelam ambitione honeſta feſtinat, magni nominis* 'Επιγραφίῳ *modeſtè ambit, de Succeſſu ſecurus quod cum* (*benevolentia tua ſingulari etiam & munificentia obſtetricibus*) *huic Operi dediſti partum, dabis & Patrocinium. Certè ſub tui nominis auſpicio in publicum prodire geſtit* Archæologus, *Authoritatem ampliorem & adverſus Sciolorum & Invidorum morſus, tutelam exinde habiturus, ita ut lucem auſpicatius multo videat & ſecurius: Scioli enim ſint neceſſe eſt aut invidi* (*ſi qui ſint*) *qui viri optimi & doctiſſimi* (*abſit verbo invidia*) *innocentes conatus, non ad ſuum, ſed Eccleſiæ & Reipubl. Literariæ emolumentum deſtinatos, immerito laceſſunt.* Archæologi *pars prima Authore adhuc ſuperſtite, typis excuſa olim* (a) *prodiit, cujus Editionem vel impenſè urgebant, vel ex poſt facto* (*literis ad Avum meum datis*) *prolixè commendabant viri pietate & eruditione inſignes & Reipubl. Literariæ Principes*: Jac. Uſſerium Armachanum *intelligo*, Johan. Lincolnienſem *Epiſcopum*, Gul. Camdenum, *D.* Rob. Cottonum, Nicol. Fabritium Piereſchium, Joh. Seldenum, Hieron. Bignonium, Gilb. Gaulminum, Nicol. Rigaltium, Claud. Salmaſium, Joh. Meurſium, Fred. Lindenbrogium, P. Pithæum, Melch. Goldaſtum, Cowellum, Skenæum, Lydium, *&c. Hos omnes* (*ut alios minorum Gentium Scriptores taceam*) *induſtriæ & eruditionis ſuæ teſtes idoneos habuit* D. Henr. Spelmannus (*Avus meus*) *quod ipſe* (b) *alicubi* (*more ſuo*) *modeſtè fatetur, & animo in gratitudinem prono candidè agnoſcit. Parte igitur primâ ſic auſpicatò editâ, & à viris Doctis* (*qua patet orbis Literarius*) *ſedulò evolutâ, ex pede Herculem cognoſcunt, multorumq; oculi guſtato hoc melle* (*quod olim* Jonathani *accidit*) *aperti ſunt, Denſas Antiquitatis mediæ tenebras* (*multiplici Gentium & Linguarum confuſione introductas*) *Luce novâ è* Gloſſario Spelmanni *mutuata, fugant, & è difficultatum Meandris Ariadnæo hoc filo ſeſe fœlicius expediunt. Ex eo tempore docti plures acrius inſtant, Avumque meum deſideriis ardentibus* (*& ſæpiuſculè repetitis*) *urgent, ut opus fœliciter inchoatum feſtinus abſolveret. Doctorum precibus rogatus paruit*, Gloſſarii *partem* (*quam jam damus*) *ſecundam condidit, ſed morte* (*ſuis doctiſque omnibus acerbâ & immaturâ*) *præceptus non edidit. Dein* (*poſtquam Parens meus, virtutis Paternæ & Patrimonii hæres fatis* (c) *ceſſit*) *una cum aliis Avi mei Chartis & Cimeliis ad manus meas pervenit Manuſcriptus* Archæologus, *Tempore ſciliet difficillimo, non ſine Singultu & Lachrymis memorando, cum* Britannia *noſtra in ſui ipſius*

(a) *Gloſſarii* pars prima uſque ad literam Alphabeti *M. Londini* prodiit An. 1626.

(b) In præfatione ad Edit. partis primæ Gloſſarii *Lond.* 1626.

(c) D. *Johannes Spelman*. D. *Henr*. Spelman. filius primogenitus partes regias (licet infando Perduellium ſcelere afflictas) fideliter & fortiter inſecutas *Carolo* & Cœlo proximus *Oxoniæ* fatis ceſſit Anno 1645.

Sic habes (vir authoritate & tuo merito ſumme) veram, inconcinnam licèt hujus Operis hiſtoriolam. Tu modo partui huic poſthumo fave Spelmanni Archæologum *(dedicatione jam & mancupio tuum) eâ qua ſoles fronte, id eſt ſerenâ & benignâ aſpice; quem Antiquitatis, Juris, & Theologiæ conſultis, nec inutilem aut ingratum, nec apud ſuos exteroſve inglorium fore non vani auguramur, præſertim ſub magni nominis tui Auſpiciis & Patrocinio poſteritati Commendatum. Vale, Vir Illuſtriſſime, &———*

Serus in Cœlum redeas, diuque
Lætus interſis populo Britanno.

Ita ex animo vovet

Illuſtriſſimæ Dominationis tuæ

Cultor & Cliens humillimus

Carolus Spelmannus Henrici
τῦ μακαρίτυ Nepos.

Authoris

tradit, ut apud Aimoinum conſtat, lib. 5. cap. 24, & 34. Hinc ipſi illuſtriſſimi bellicoſiſſimiq; proceres ſæculares, Abbates dicti ſunt. Sic ibidem cap. 33. ſub An. Dom. 876. *Baptizati ſunt quidam Normanni ab Hugone Abbate, & Marchione, & propter hoc ad Imperatorem adducti.* Et cap. 41. ſub An. 882. *Hugo Abbas,* —— *Carolum adiit pro petitione partis Regni.* Ita pluries ibidem. Fragmen. Hiſtor. Francor. Et Aimoin. cap. 42. *Gens Normannica peregiſſet inchoata* (*viz.* excidium, cædem, rapinas, *&c.*) *niſi Hugo per Gallias Abbatis honore præditus, ſtrenuè rempublicam gubernans, eorum temerarios compeſcuiſſet auſus.* Et mox, *Hugone Abbate jam defuncto, non eſſet qui* (Normannorum) *furori obſiſteret.* Item Abbo in Obſid. Lutetiæ, annum circiter 885. lib. 2.

Tempeſtate ſub hac Hugo princeps obit Abba.

Nota tamen, quòd omnes Abbates qui in acie fortiter dimicârunt, pro ſæcularibus non ſunt habendi, licèt illis ſit vetitum arma ferre. Ne pugnaciſſimus quidem Abbas Ebolus in dicta Obſid. inprimis celebris: de quo lib. eodem.

Poſt, nullus procerum remanet niſi Martius Abba.

Et,

His micuit præſtans Ebolus Mavortius Abba.

De alio Hugone Abbate, Annales Francor. incerti Author. in An. Dom. 881. *Rex in Galliam profectus, Hugonem Hlutharii* (regis) *ex Waldrata filium ad ſe venientem, in ſuum ſuſcepit Dominium, & ei Abbatias, & Comitatus in beneficium dedit.* Fragm. Hiſtor. Aquitan. *His temporibus Aimericus non monachus, Abbas S. Martialis moritur, & in fine monachus extitit, quia, Rex * Ludovicus timens ejus tyrannidem—— jurare fecit eum ut Monachus futurus eſſet.*

* *Opinor, quartus.*

Hoc modo Robertus Comes, ſeu Marchio Pariſiorum, ſub exceſſu Caroli Simplicis (An. ſcil. 921.) Hugo Magnus, dux Francorum, ſub ingreſſu Regis Rodulphi (An. Dom. 923. & Hugo Capetus qui Rex Franciæ evaſit, An. Dom. 987. (avus nempe, pater, & filius) Abbatum titulos aſſumebant, ut perſpicuis verbis refert Aimoini lib. 5. cap. 42, 43, & 45. Nec immeritò quidem, cùm opulentiſſimas Abbatias S. Dionyſii, S. Germani à Pratis, S. Martini Turonenſis, pariterq; alias plures, quaſi hæreditate poſſiderent.

Ipſum verò hunc Hugonem Magnum, qui *Abbatis nomen* [ut Aimoinus loquitur] *poſt obitum patris ſui Roberti ſupradicti ſumpſit,* Nauclerus Gen. 33. primum fuiſſe aſſerit, qui Abbas dictus eſt: quin & ipſum, & Robertum patrem ejus *primos fuiſſe qui relicta Monaſteriis prædia, proventuſq; occuparent:* fortè Hugonem hunc cum ſeniori illo Hugone Abbate (de quo ſuprà diximus) confundens. Sed falli celebrem Hiſtoriographum ſatis conſtat ex præcedentibus: quibus tamen adjungam antiquioris illius ævi exemplum aliud, ut ſic rem magis reddam perſpicuam, & tu unà intelligas, huic conſuetudini vehementer interim reclamatum eſſe ab Eccleſiaſticis. Flodoardus in hiſtoria Remenſ. Eccleſ. lib. 4. cap. 7. (de Epiſtolis agens Hincmari Archiepiſ. ad Balduinum Comitem Flandriæ datis) *Ad eundem* (inquit) *cum coepiſcopis ſcribens ex Synodo Remis habita, Dominicæ incarnationis Anno * 892. arguit enim quòd eccleſiaſtica ſimul, & legalia jura contemneret: res Eccleſiaſticas & honores ſibi non conceſſos invaderet, Dei timorem à ſe projiciens, & fidem quam in baptiſmate Deo promiſerat, operibus abdicans, locum ſacri Monaſtici ordinis pervadens, & Abbatis ſibi nomen uſurpans.* Oſtendit etiam idem Flodoard. Balduinum hunc S. Vedaſti Abbatiam, & Altmarum quendam alium Comitem, S. Medardi tenuiſſe.

* *At Sigebertus ait eum ejectum eſſe Anno 900.*

Fortè autem acerba hæc comminatio inde nata eſt, quòd Balduinus Comes nullo concedente (ut res ipſa loquitur, & Sigebertus aſſerit in Anno 900.) Abbatiam hanc invaſerat: ſed non ideò ejectus eſſe videtur à Carolo rege, at infidelitatis causâ, ut Flodoardus ubi ſuprà.

Suidegerus in Chron. Dionyſiacis: *Qui in Chronicis* (inquit) *Abbates dicuntur, non ſunt Monachi, ſed Barones, & proceres ſæculares, quibus Rex Abbatias fruendas ad tempus concedit.* Refert deniq; Paradinus in Annal. ſuis Burgundiæ, lib. 2. An. Dom. 1103. ſe vidiſſe monumenta complura, in quibus proceres Galliæ his nominibus uſi ſunt, *Dux & Abbas, Comes & Abbas.* Profert itemq; Chartæ veteris exemplar, in quo *H. de Bello loco Abbatiam Savigniaci, Anteceſſorum ſuorum & ſuam ſemper fuiſſe, & eſſe debere contendit*; eámque ideò à L. Rege ſibi reſtitutum. Ex quo liquet, Abbatias alias, hæreditariè fuiſſe conceſſas.

Pratei lex. auct. Francof. impreſ. Anno 1581.

Ibidem.

Intelligendum autem eſt, non deleviſſe Proceres, quas acciperent Abbatias, ſed cum Abbatis nomine, Monachis emunxiſſe Abbatiarum proventus atq; pinguedinem, prædiis inter milites ſuos diſpartitis, Decaniſq; aliquando ſubſtitutis, qui Abbatiarum curam ſatis frugaliter adminiſtrarent. Aimoin. lib. 5. cap. 34. *Robertus Comes Parrhiſiorum, qui Marchio Francorum vocabatur, frater* viz. *Odonis Regis, necnon Hugo Magnus, quin etiam uſq; ad tempora Roberti Regis, ea quæ Abbates accipiebant, ſibi addixerunt: & ſtatuentes decanos monachis, ſibi nomen Abbatis uſurpaverunt. Ea verò quæ tunc ſibi ex rebus eccleſiaſticis vendicarunt, propriis militibus diſtribuerunt, & juri eccleſiaſtico ſubtraxerunt.* Et cap. 42. *Robertus ſupradictus Comes, cupiditate magis ductus, quàm de cura animarum ſolicitus, Abbatiam S. Germani accepit, ſeq; Abbatem vocitari fecit, ſtatuens Decanos, qui curam haberent Monachorum, Quorum primus, nomine Remigius extitit. Quo obeunte, Abbo ſucceſſit: ipſoq; decedente, Goſmarus Archiclavis decaniam habuit.* Simile de decanis Hugonis Magni, cap. 43. Et Hugonis Capeti, cap.

44.

14 Abb. B. *Mariæ Eborum.*	*Guliel. Rufus* Rex.
15 Abb. de *Salop.*	*Rog.* Com. *Montgom.* 1081.
16 Abb. de *Seleby.*	*Guliel. Conqueſt.* Rex 1078.
17 Abb. S. *Petri Gloceſtr.*	*Ofric.* Rex *Northumb.* 700. *Guliel. Conq.*
18 Abb. de *Malmesbury.*	*Maidulfus Hiber. Scot.* 648. *Athelſt.* Rex.
19 Abb. de *Waltham.*	*Heraldus* Rex 1036.
20 Abb. de *Thorney.*	*Sexwolf* & *Edgarus* Rex.
21 Abb. de S. *Edmundo.*	*Canutus* Rex 1020.
22 Abb. de *Bello loco Regis.*	*Ciſſa* Rex Occid. *Sax.* 720.
23 Abb. de *Abindon.*	. . . .
24 Abb. de *Hyda*, juxta *Winton.*	*Aluredus* Rex, &c. 922.
25 Abb. de *Reding.*	*Henricus* 1. Rex.
26 Abb. *Glaſton.*	*Joſ. Arrimat. Inas* Rex *Oc. Sax.* 708.
27 Abb. de *Oſney.*	*Rob. fitz Nigel D'oiley* 1129.
28 Prior de *Spalding.*	*Jo. Talbois* Com. *Andegav.*
29 Pri. S. *Joh. Jeruſalem Angliæ.*	*Jordanus Briſet*, & uxor ejus 1100.
30 Pri. de *Lewes.* Quibus adduntur, Anno 13. ejuſdem Regis, & alias.	*Will.* de *Warren* primus Com. *Surr.*
31 Abb. S. *Auguſtini Briſtol.*	*Henr.* 2. Rex.
32 Abb. de *Bardeney.*	. . . . . Epiſc. *Lond.*
33 Pri. de *Semplingham.*	S. *Gilbertus.*

Exhibentur in membranis Parlamentariis anni ſexti Edwardi tertii, viginti tres alii Abbates, ſimul cum Prioribus 4. & Magiſtro Ordinis de Semplingham: qui in dicto anno 4. ejuſdem Regis, non ſunt nominati. Sed & ipſis ibidem præfigitur hæc nota: *Iſtis Abbatibus & Prioribus ſubſcriptis, non ſolebat ſcribi in aliis Parlamentis.* Et perpaucos certè eorundem reperimus in ſubſequentibus, præter tres noviſſimos hic ſuprà in catalogo notatos, & Abbatem de * Bello. Plurimi verò eorum habentur in præcedentium Regum Parlamentis; paſſimq; occurrit Prior S. Johannis Hieruſalem: Et in nuperioribus plerunque Prior de *Coventre*; ſed aliis interim prætermiſſis.

* i. Batailo.

¶ *Abbatia.*] *Paternitas.* Concil. Meldenſ. An. Dom. 845. ca. 10. *Talis Abbatia* (*quæ paternitas Latino nomine dicitur*) *funditus removeatur.*

¶ *Abbates exempti.*] *M. Par.* An. 1257. pag. 922. l. 10.

¶ *Ablatis.*] Media correp. commun. duorum gener. Catholic. Is qui in diverſoriis, operam equis impendit. Anglicè **An Hoſtler.** Aliàs, & opinor rectiùs: Abatis (cum *b* ſimplici) genitivo, tis. Duci enim videtur ab ὁ καὶ ἡ ἀβατος, hoc eſt, bardus, vel ſtupidus, propterea quòd id genus hominum, ſervili negotio ſit aptiſſimum. Abbas autem pro cœnobiarchâ, penultimam genitivi producit: ut ſic invicem liqueat differentia. Hinc Anonymus quidam priſcus,

Abbatis ad cœnam, dat equis Abbatis avenam.

Dicitur etiam Abbatis, pro avenarum præpoſito, vel curatore, quem in ſtabulo regio, **the Avenar,** nuncupant.

¶ *Abbay.*] latratus.

¶ *Abbay.*] ſemble que ce mot & ſa ſuit ſoient derivez de ce verbe deponent *Baubor baubaris*, que ſignifie *abbayer.* Ou pluſtoſt tant ce verbe *Baubor*, que ce mot *abbay*, & ſa ſuit, ſunt verba fictitia à ſono Canis latrantis: *Ex Dict. Joh. Thierry.*

¶ *Aberemurdrum.*] *Cædes manifeſta*, quod alii *apertum murdrum* vocant. A Saxon. ÆbeÞe, i. *probatum* vel *manifeſtum:* & Moꝛð (à quo *murdrum* ducunt) *homicidium.* Hoc ex ſcelerum genere fuit, nullo precio (etiam apud Saxones noſtros) expiabilium, cùm alia licuit pecuniis commutare. Canuti LL. M. SS. ca. 93. *Aberemurdrum, inemendabile eſt.* Item leges M. SS. Henr. primi (quas, volente Deo, in lucem aliquando dabimus) ca. 13. *Ex his placitis; quædam emendantur centum ſolidis, quædam* Wera, *quædam* Wita. *Quædam enim emendari non poſſunt: quæ ſunt* Husbrech, Bernet, & Openthef, & Eberemord, &c. Sic in Fœdere Aluredi, & Guthurni regum M.S. Abeꝛe hoꝛecpen pro *meretrice comperta.* Et LL. Saxon. Canuti regis par. 2. cap. 23. Ebeꝛe ðeoꝼ pro *fure*, vel *furto manifeſto.* Vide infra *Murdrum.*

¶ *Abbettator.*] Vox forenſis. *Incitator, inſtigator:* qui alium ad facinus aliquod perpetrandum exacuit, tutatúrve facturum. A Saxon. (a) i. *ad* vel *uſq;* & beꞇan, ſive ȝebeꞇan, hoc eſt, *emendare, excitare, reſtaurare, remedium præſtare*, per tranſlationem, *redimere, mulctam ſolvere*, vel *ſubire:* acſi Abettator, hoc beneficii ſe delinquenti præſtaturum polliceretur. Hinc in veteri noſtro idiomate, **to beat the fire,** pro ignem excitare.

¶ *Abeyantia, æ.*] Vox forenſis. Cum jus rei alicujus penes neminem reperiatur; ſed tantummodò in cuſtodia, vel conſideratione juris conſervetur, id in abeyantia dicitur (alias *in * nubibus*) quaſi extra omnem injuriam: latratui magis quàm violentiæ obnoxium. A Græ. βάϊον, i. ramus, unde Palmarum feſtum τὰ βάϊα, v. Europa 187. & 133. vel à Gallico, *abbayer*, i. latrare: vel potiùs (ut nos utimur) *certæ ſtationi inhærere:* utpote, quod non diſcurrit, vel tranſit

* i. *Nuſquam.*

tactus, attrectatio: ἀπὸ τοῦ ἅπτεσθαι, i. à tangendo, quia pars illa rotæ terram tangit: i-
Gram. lib. 3. deoque ut Gaza docet, ſcribendum cum aſpiratione.

Abſis verò ſeu *Abſida*, apud rei Eccleſiaſticæ Scriptores, aliis ſignificationibus legitur, *viz.*

Pro *Epiſcoporum ſubſelliis.* Sic Auguſtinus Maximo Epiſcopo Donatiſtæ, faſtum ſtringens Epiſcoporum, Epiſt. 23. *Tranſit honor hujus ſæculi, tranſit ambitio: in futuro Chriſti judicio nec abſidæ gradatæ nec Cathedræ velatæ, &c.* Et quod (ex eodem citat Pythæus) Albinæ cuidam: *Ad noſtra ſubſellia relicta turba redieram:* & paulo poſt: *dicebam ego quibus poteram, qui ad nos in abſidem honoratiores & gratiores aſcenderant.*

Pro *Choro* vel *Presbyterio* (quod vocant) hoc eſt, locus in Eccleſia cancellis incluſus, clericorumque cœtui deſtinatus. Sic intelligo Leonem Marſican. lib. 1. cap. 19. *In Baſilicæ abſida media, ad quam per 8 gradus aſcenditur, altare conſtituit.* Et Gregor. Turonenſ. lib. 10. cap. 31. *In cujus* (Baſilicæ) *abſida, beatum corpus venerabilis Sancti* (Martini) *tranſtulit.* Et 32. Canonem 3. Synod. Carthaginenſ. ævo Auguſtini habitæ: *Cujuſcunque autem pœnitentis publicum & vulgatiſſimum crimen eſt, quod univerſa Eccleſia noverit, ante abſidem, manus ei imponatur* (ab Epiſcopo.) Hincmarus etiam in eandem ſententiam, De geſtis habitis pro divortio Thietbergæ: *Et ſacri Canones jubent, ut pœnitentes tempore quo pœnitentiam petunt, impoſituram manuum, & Cilicium ſuper capita à Sacerdote, ſicut ubique vulgatum eſt, ante abſidem accipiant:* ſcil. ab Epiſcopo, ut ſupra.

Pro *Fornice* vel *loculo arcuato ligneo*, quo ſuper altare poſito, ſimulacra conſervabant. Rutpertus de caſibus S. Galli cap. 9. *Abſidam quoque poſt altarium S. Galli ita honorificè pictura deaurata,———ipſo compoſuit tempore.* Ekkehardus Junior cap. 6. *Turris ignem rapuit, abſidæque SS. Virginum imminens, eam mordacius cremavit.*

Pro *Atrio* vel *Porticu Eccleſiæ.* Anonym. in ortu vocabul. Latino-Anglic. *Abſiden eſt atrium, quod eſt extra Eccleſiam. Anglicè* **a Church-Porch.**

¶ *Abſque hoc*] Negationis formula, quâ in foro Angliæ, Reus, Actoris aſſertionem, inficiatur. Gallis olim in uſu ut videtur, & ad nos inde traducta. Sic enim Declaratione cujuſdam Conſtitutionis, Alani Ducis Britanniæ Armoricanæ, An. Dom. 1087. *Alanus Dei gratiâ Britonum Dux, tunc tenens & poſſidens ſuum Ducatum Britanniæ, abſque eo, quòd cognoſceret vel haberet aliquem ſuperiorem ſuper ſe.*

Defendentem vocant, & Querentem. Bartrand. D'Argentri Hiſt. de Bret.

¶ *Abſtentum* & *Abſiſtere.*] Hanc autem virtutem *Horon* vocant, à quâ *abſtentum* & confirmatum, &c. Græcè apud *Epiphanium*, eſt ὑφ' ἧς ἐπιχεῖσθαι καὶ ἐστηρίχθαι. *Jacobus Billius* vertit, à quâ repreſſum & ſuffultum. *Irenæus* l. 1. c. 1. Quem locum ſic exponit *Feu-ardentius*; *Abſtentus autem juriſperitis eſt, qui tutoris auctoritate, ab adeundâ hæreditate revocatus eſt.* Eâ voce utitur *Cyprianus* Epiſt. 18. ad *Cornelium*, & Epiſt. 42. ad *Stephanum. Abſtenti verò à noſtris dicuntur, qui à communione Eccleſiæ, & ſacrorum perceptione moti, rejectique ſunt.* Hæc *Feu-ardentius. Irenæus* etiam lib. 4. cap. 44.——*ab hominibus hæreticis abſiſtere oportet; adhærere autem his, qui & Apoſtolorum doctrinam cuſtodiunt.*

¶ *Abſus abſarius*] v. Chron. Camera. & hic infra *Bunuarius.*

¶ *Abuttare.*] *Occurrere, vergere, ſcopum appetere, finem exerere, terminare.* A Gallico *abutter*, ſeu *abouter*, hæc eadem ſignificanti. *La bout* enim finem, terminum, vel ſcopum deſignat: Inde Angl. **a Butt**, pro meta, & **about**, pro circa rem vel ſcopum verſare. Vox feodalis, & agri-menſoribus noſtris frequentiſſima, qui prædiorum fines (quos ipſi *capita* vocant, Marculfus *frontes*, Galli *bouts*) abuttare dicunt in adverſam terram; cum ſe illuc adigant aut protendant. Latera autem nunquam aiunt abuttare: ſed terram proximum adjacere. La Couſtume Reformeé de Normandie: cap. 556. *Le ſergeant eſt tenu faire Lecture des lettres, & obligations & declaration par bouts & coſtes deſdites terres ſaiſies.*

¶ *Accendentes* & *Accenſores.*] In Romana Eccleſia dicuntur, qui (ab Epiſcopo ad hoc ordinati) luminaria accendunt, nutriunt, deferunt & cæt. Aliàs Ceroferarii dicti & Acoluthi. Vide plura de munere eorum in *Acoluthus.*

¶ *De Acceptore & antiquitate artis Acceptoriciæ, ſive aucupandi cum Accipitre.*

¶ *Acceptor* atque inde *Acceptoricius* adject.] *Accipiter*, ab accipiendo. Gloſſæ vet. Latino Græc. *Acceptor* ἱέραξ, Δοχεύς. Vox frequens in Antiqq. Legibus, nec Lucilio deſpectui, qui dixit——*Exta acceptoris & unguis:* ut refert Chariſius Soſipater, lib. 10. Et licèt Authores alii, *Accipitrem* faciant maſculini generis: Lucretius tamen Libro 4. fœminino ponit (ut Marcellus notat:) fortè quòd virtus alitis in hoc ſexu ſit eminentior.

Sed cum mihi locus peropportunè jam ſe offert, ut de antiquitate nobilis illius artis Acceptoriciæ, ſive aucupandi cum accipitre quædam annotem; id vel maximè faciendum cenſeo, ut Blondo reſpondeam, ipſorum- *Decad. 2. lib. 7.*
que opinioni, qui eam non inventam eſſe exiſtimant, ante ætatem Frederici Barbaroſſæ: quòd is (ut idem Blondus ſcribit) annum *Al. Primi & Ænobarbæ.*
circiter Domini 1246. (capta jam Parma) *aves rapaces, & cicures, præter uſitatas in Italia multas, in queis falcones, chiluones, aſtures, & gerfalchi albi*, populo dedit in ſpectaculum conſpiciendas. Ex antiqq. igitur legibus manifeſtè conſtat, non ſolum inventam eam eſſe, ante mille plus hinc annos, ſed

¶ *Acoluthi.*] Juvenes ex imo ordine Eccleſiæ, qui in peragendis ſacris, ſacerdotibus olim, diaconis, & ſubdiaconis adminiſtrabant: ab Epiſcopo ad hoc deſignati. Sacra autem non attrectabant, nec inter clericos deputati ſunt, ſed à neutris tamen excluſi. Dicti ἀπὸ τοῦ ἀκολουθεῖν, i. *à ſequendo, aſſectando, conſequendo.* Gloſſ. vett. Latino-Græc. ἀκόλουθος, *Sequutor*, *Pediſequus*, *Conſequens.* Gloſſ. Lydii, ἀκόλουθος ὁ νεώτερος παῖς, θεράπων δὲ, ὁ περὶ τὸ σῶμα καταλληλος, i. Acoluthus, puer junior, famulus autem, & à corpore alteri ſubſtitutus. Nomen à re. Nam in Concil. Mediolanenſ. primo, ſub Pio 4. An. 1565. ejus munus ſic explicatur: *Acoluthus, ſubdiaconos & diaconos, ad altaris obſequium aſſectans; eis inſerviat. Lumina accendat & deferat; urceolos vini, & aquæ ad Miſſæ ſacrificium paret.* Ejus ordinationem ſic memorat Durandus lib. 2. Divin. Offic. ca. 7. *Sanè juxta decretum Concilii Tholetani, 21 diſt. acolytus: Acolytus dum ordinatur ab Epiſcopo, quidem doceatur qualiter in officio ſuo agere debet, ſed ab Archidiacono accipiat ceroferarium, i. candelabrum cum cereo: ut ſciat ſe accendenda Eccleſiæ luminaria, i. cereos dum Evangelium legitur, mancipari: accipiat & urceolum vacuum ad ſuggerendum, hoc eſt, adminiſtrandum vinum in Euchariſtiam, i. in calicem, in quo eſt Euchariſtia, ſanguis Chriſti.* Hinc, ſcil. ab accendendis luminaribus, *Accendens* aliàs dicitur: aliàs à deportandis cereis (dum Evangelium legatur, & Euchariſtia celebretur) *Ceroferarius* nuncupatur. Dicuntur etiam, vinum & aqua, quæ in Euchariſtia ſuggerit, *ſuggeſta.*

Anaſtaſ. in vita S. Caii Pap. An. 283. ---*Lector, Exorciſta, Sequens, ſubdiaconus, diaconus, &c.*

Accendens.

Ceroferarius.

Suggeſta.

Perperam autem à Durando aliiſque multis, ſcribi videtur *Acolytus* per *y* & *t* non aſpirato: ni relicto genuino vocis fonte, ad degenerem fortè convolent, & à Græco petant ἀκώλυτος, id eſt, *Liber, ſolutus*, per tranſlationem, *non prohibitus*, acſi ideò dictus ſit *Acolytus*, quaſi non prohibitus à ſacris; licèt à tactu & attrectatione ſacrorum ſit prohibitus. Canone etiam Concilii Mediolanenſis 51. Acoluthus tenetur Epiſcopum comitari. Majores noſtri, hunc Anglicè, **a Colet** vocabant.

¶ *Acquietancia, Acquietare,* & *Quietancia,*] Voces forenſes. *Acquietantia* eſt ſolutio à vinculo debiti, ſtipulationis vel obligationis, quo quis alteri tenetur. Etiam Symbolum ipſum, per quod hujuſmodi ſolutio, vel remiſſio perficitur. Civilibus Juriſconſultis *Apocha*, Anglicè, **An Acquittance:** à verbo forenſi acquietare, id eſt, *abſolvere* vel *quietum reddere.* Nam per acquietanciæ chartulam, creditor ſe profitetur rem acceptò ferre, ac debitorem inde quietum excedere. Anglicè **Quit,** per contractionem, pro **Quiet.** Vide *Quittare* & *Quittancia.*

¶ *Acra, cræ*] & plurali, *Acri* & *Agri* ſæpe legimus; fortè à nominativis ſingularibus *Acer* & *Ager*, non *Acrus* aut *Agrus.* Eſt autem *Acra*, menſurata terræ portio, olim incerta, ſed nunc * Statuto Anni 31 Edowardi primi, bis octogies perticam continens: & quibuſdam *jugerum* nuncupata. Pertica verò dimenſionis virga, ſexdecim pedes & dimid. habens in longitudine: de quo vide infrà ſuo loco. Dicitur *Acra* à Saxonico æcer, atque hoc à Latino *Ager*, *g* litera in *c* (quam Saxones noſtri uti *k* ſemper pronuntiabant) tranſeunte. Æcer verò apud Saxones, non tantùm definitam terræ quantitatem, ſed (ut ex Ælfredo liquet) latum quantumvis agrum ſignificabat: quod adhuc in Germaniâ remanet, & appellatione & uſu. Agrum enim Germani *Acker* vocant: eoque ſenſu, villæ quædam in pago Norfolcienſi, nomina ſibi adſciverunt. Scilicèt, *Caſtleacre*, quaſi caſtellum in agro, vel ager ad caſtellum pertinens; *Southacre*, ager auſtralis; *Weſtacre*, ager occidentalis appellatur. Quantum autem *acra*, *acer* (ſive *aker*) & vox *ager* particulariter ſumpta, apud Anglo-Saxones noſtros Germanoſve continebat, certi non habeo quod affirmem: repeRiuntur tamen non infrequenter omnes, inter priſci ſæculi Authores, majoriſque proculdubiò extenſionis quàm hodiernæ noſtræ *acræ*, legum ſententiâ definitæ. Ex more enim loci alicujus, *acram* video largiùs ſæpe æſtimari: necnon, ter noſtram in Hybernia nuper continuiſſe, deprehendemus; antiquioris fortè illius haud omnino diſparem. Sed agrorum dimenſiones Saxonibus plerunque in uſu, apud Ingulphum occurunt, in Charta Edredi Regis Magnæ Britanniæ, An. Dom. 948. ubi (ut alias paſſim) hæc de *acris* mentio. *In Bokenhale duas carucatas terræ & dimidiam, & 26 acras prati, & 50 acras ſylvæ & 70 acras de Bruſhe.* Et paulo inferiùs, 100 *acras prati.* In Canuti item LL. M. S. cap. 14. *Si quis hanc decimam dare noluerit, ſicut omnium commune eſt inſtitutum; hæc eſt decima acra ſicut aratrum peragraverit,* &c.

* *Titul. de terra menſuranda.*

Iſidor. Orig. *l.* 15. *ca.* 15. *Actum provinciæ Betici ruſtici, agrum vocant.* Et mox infra, *Ager habet paſſus Cxxv. vel pedes DCxxv. cujus menſura octies computata, miliare facit, quod conſtat 5 millibus pedum.*

Inde Primiſlaus 5 *Boemorum Tyrannus* Odacker *cognominatus eſt, à devaſtatis agris.* Auſt. Auſta. *ad l.* 1. *pa.* 483. *l.* 10.

Antiquitatt. verò Fuldenſ. lib. 2. Tradit. 209. *In villa Suvinvurt de terra culta atque arabili, agros* 54. Ibidem Tradit. 214. *In villa quæ dicitur Aſchaha,* 80 *agros propriæ hæreditatis.* Et in fine lib. 3. cap. ult. *Ad Rohingeſhuſon area* 1. *agri* 60. Lib. Ramesienſ. M. S. Sect. 297. *In Houctonenſi campo unum agrum juxta viam.* Ibidem paulò ſuprà: *Ipſe Abbas dedit* 10 *acros de Dominio ipſius villæ, pleniùs verò* 26 *acros.* Et mox, *Aliman. uxor ipſius Sewini dedit* 2 *acros.* Vide *Andecinga.* Decem *Acræ* faciunt *ferlingatam*, quatuor *ferlingatæ* faciunt *virgatam*, quatuor *virgatæ* faciunt *hidam*, quinque *hidæ* faciunt feodum militis. Eſc. 12 E. 2. n. 18. Ebor.

Agri.

Acri.

¶ *Actio, Actionarius*] & aliàs (ſed perperàm) *Accionarius.*] Habetur *Actio* in Marculfi Formulis pro *munere* vel *officio*, ut è loco quem inde citaturi ſumus, mox videbitur.

Saxonibus autem in more fuit, patrio nomini *Ling* ſubjungere, cùm vel filium, vel juniorem ſignificaturi eſſent: ut pro filio Eadmundi, Eadmonling, &c. Rem etiam hodie tenemus in quibuſdam vocabulis Anglicanis, **Duckling, Starling, Codling, &c.** Quæ non de parentibus, ſed de fœtu intelligenda ſunt; atque inde **Suckling**, pro pullo, qui pendet ex ubere. Mos etiam iſte apud exteros viguit, licèt a doctiſſ. B. Rhenano taceatur. Hinc enim ſui Salingi, Harlingi, Carlingi, quos à Sala, Harleo, Carolo profectos dicit, lib. 2. Rer. German. Hinc Normanni ipſi, Nordalingi nuncupati, quaſi filii aquilonis: Et Danos hodie Eaſterlingos vocamus, quaſi Sobolem orientis.

Adelingum verò Britanni *Urchrichiad* dixêre. De quo ſic codex fumoſus M. S. leges continens Hoeli Boni, non multùm ab initio. *Urchrichiad*, i. *Edling, qui poſt Regem habet ſuccedere, præ omnibus qui ſunt in curia præter Regem & Reginam honoratur. Iſte erit vel filius ejus, vel frater ejus. Locus ejus eſt in Aula ultra ignem, in oppoſito regis. Inter hæredem & columnam primo loco habet Judex ſedere, &c.* Et inferiùs: *Tres ſolùm ſunt homines; Rex, Optimas, Villanus, & eorum membra: Membra regia ſunt, ad regiam dignitatem pertinentes, eâ tamen carentes. Quorum unus dignior eſt, ſcil. qui in diſcumbendo collocatur in loco, ex quo dignitas regia expectatur. Hic vocatur* Edling: *verùm ex quo terram accepit, illorum * Brempt eric, juxta dignitatem terræ quam acceperit* dictus eſt. Hæc illic. *Vivat Carolus Adelingus noſter.*

Adelingi etiam inter Saxones noſtros, dicebantur Regni magnates: præſertim Comites & Illuſtriores, ſi mihi non imponant Canuti legum interpres vetus, & Lambardus recentior. Ubi enim Codex Saxon. ſic ſe habet, Par. 2. ca. 55. Gif hƿa Arcebiſcopeſ borh oððe æðelingeſ abrece gebete ðat mid ðrim pundum; Lambardus hoc vertit: *Qui Archiepiſcopo, aut Satrapæ fidem datam fefellerit, tribus penſato libris.* Vetus autem ille M. S. *Si quis Archiepiſcopi, vel Comitis plegium frangat, tres libras emendet.* Sic ut alter Æðelinge *Satrapam* interpretetur, alter *Comitem*, neuter verò, *filium Regis aut ſucceſſorem Regni.* Et ne hoc incautè obrepſiſſe videatur Lambardo, adnotat ipſe in margine, Æðeling etiam Regni hæredem ſonare. Sed ex * Nithardo quoque conſtat, omnem Saxonicam nobilitatem ſub Adelingorum appellatione jam olim cenſeri. (* Lib. 4.) *Saxonica* (inquit) *Gens omnis in* 3 *ordinibus diviſa conſiſtit. Sunt enim inter illos, qui Edhilingi, ſunt qui Frilingi, ſunt qui Lazzi illorum linguâ dicuntur: Latinâ verò linguâ, hoc ſunt, Nobiles, ingenuiles, ſerviles.* Quin & Anglorum legibus, ſatis eſt perſpicuum, *Adalingos* dici pro nobilibus in genere: quod necdùm apud Germanos antiquatum eſt; qu. Nobiles omnes *Edelmen* vocant, à Saxonico æðel pro nobili; etiam *Edling* dicunt pro juvene generoſi ſanguinis, ut me docet Pictorius Tigurinus.

Hinc, *Adelinga* apud Longobardos pro claſſe Nobilium, & quod nos dicimus *Baronagio.* Gotfrid. Viterbienſis Chronic. part. 17. ſub An. Dom. 776. de Longobardis agens: *Omnes Reges illi fuerunt Adelingi, id eſt, de nobiliori proſapia, quæ apud illos dicitur Adelinga.*

¶ *Adelſcalc, Adelſcalche,* vel *Adelſcalcus.*] *Miniſter nobilis, Servus Principis, Puer Regis* (ut Gregor. Turonenſis & ejus ſæculi homines loquuntur) Ab Æðel, *nobilis*; Scalc, *ſervus, miniſter.* Concil. Bavaric. An. Dom. 772. & Decretum Taſſilonis Ducis Bavariorum, par. 1. cap. 7. (*Tom. Concil.* 3. *Decre. Taſſil.* Adelſcalc.) *Servi Principis, qui dicuntur Adelſcalche, ſuum habeant * Weregeldum, juxta morem quem habuerunt ſub parentibus; & cæteri minores Weregeldi, juxta legem ſuam.* (* i. *Capitis æſtimationem.*) Adelſcalcos hos ejuſmodi fuiſſe reor apud Bavarios, cujuſmodi inter Saxones noſtros Thani regii, & qui in Chartis antiq. *Miniſtri* dicti ſunt, & *Miniſtri Regis.* Germanis olim *Edildegin* (à Saxon. Æðel ðeing, i. *Miniſter nobilis*) hodie ut notat Lindenbrogius, *Eddel Knaben*, quaſi *Pueri*, vel *Famuli nobiles*: à quo Angli (in ludibrium, & vituperium torquentes dictionem) **Idle knave** dicimus, pro ignavo nebulone. Vide quæ doctiſſ. Lindenbrogius notavit ad Paulum Warnefr. de Geſtis Longobar. lib. 2. cap. 9.

¶ *Adelſtane.*] Bract. fol. 147. a.

¶ *Adfatomia*, *Adfatomire*] v. *Affatomia.*

¶ *Adjacentia*, *æ*, & *Ajacentia.*] Chart. Alaman. Centur. 1. num. 26. ——*prædictum locum cum omnibus adjacentiis.* Nu. 39. *Omnes res meas, vel omnia peculia mea* ———*cum omnibus adjacentiis, vel adpendiciis eorum in arcas, vel ſilvas, &c.* Nu. 50. *Manſum unum* cum *campis, pratis, ſilvis, adjacentiis & appendiciis.*

Adjactivus, Adjectire, Adjectio,] vide ſuprà *Abjectire.*

¶ *Adjurnare*, *Adjurnatus*, *Adjurnamentum.*] A Gallico *Adjourner*, id eſt, *diem alicui dicere, citare, in jus vocare.* Anglo-Saxonibus noſtris in LL. Edwar. Senioris ca. 1. Anðagan: quaſi *ad diem* ponere. Salicorum lege, *ſolem alicui collocare*, & per contractionem *culcare*: ubi *ſolem*, pro *diem* intellige. Hinc *adjurnamentum* frequens apud Burgundiones: id eſt, *diei dictio, citatio, evocatio, denunciatio.* Nos verò *adjurnare* dicimus pro *comperendinare, vadari, in ulteriorem diem rejicere*, perinde etiam *adjurnamentum.* Capitular. Carol. lib. 5. cap. 151. *De hominibus Eccleſiaſticis, ſeu fiſcalinis, qui non erant adjornati quando in Cœnomanico pago fuimus, &c.*

¶ *Admallare.*] *In judicium vocare: lege agere, mallare.* Propriè ad curiam Provinciæ,

miræ ſeu *Amiradis* appellatione donant. Junius ex Cedreno, in Notis ad Curopalatem: *Deceſſerat* (inquit) *jam tum Moamedus, conſtitutis quatuor Ameradis, qui Arabibus Chriſtianam religionem amplectentibus bellum facerent. Hi adverſus Theodorum cubicularium profecti, cum eo ſunt congreſſi prælio: Sed eo in prælio, tres Amerades, magnaque cum his multitudo occubuerunt. Exivit etiam reliquus Ameras, Chalebus nomine, qui gladius Dei appellabatur.*

Admiralius. Amiralis. Admirallus. Ἀμηράλιος verò & ἀμηράλης, unde nos *Admiralium, Amiralem*, & *Admirallum* ducimus, reperiuntur in Orientali Imperio, perſpicuè dicta de Magiſtratu navali; non autem ſummo illo, cui hodie id nomen imponimus; at de ſubordinato quopiam ejuſmodi præfecto (quem tunc Magnum Ducem appellabant, ejuſque vicario, i. Magno Drungario claſſis) inſervienti. Curopalates in Official. Aulæ Conſtant. de Duce agens. *Vixit An. cir. 1059.* Ὥσπερ ὁ μέγας δομέστικος ἐνείσκεται εἰς τὸ φοσσάτον ἅπαν κεφαλὴ, οὕτω καὶ κατὰ θάλασσαν οὗτος —— Ἔχει δὲ ὑπ' αὐτὸν, τόν τε μέγαν δρουγγάριον τοῦ στόλου, τὸν ἀμηράλιον, τὸν πρωτοκόμητα, τοὺς δρουγγαρίους, καὶ τοὺς κόμητας. Id eſt, *Quemadmodum magnus Domeſticus, princeps & caput eſt ad univerſum foſſatum* (ſeu militiam caſtrenſem): *ſic etiam hic* (Magnus Dux) *ad univerſum mare.* Et mox: *Habet autem ſub ipſo, Magnum Drungarium claſſis, Ameralium, Drungarios & Comites.* Ex quo liquet, Ameralium iſtum non fuiſſe τὸν Ἀμηρᾶν τοῦ ἁλὸς, i. Thalaſſiarcham vel præfectum maris; (ut ejus etymon, quam ſupra poſuimus, indicare aſſerunt) ſed inferioris ordinis Magiſtratus, qui tamen gubernandæ claſſi conſtitutus eſt. Sic enim alibi Curopalates. Ὁ ἀμηράλιος ὑπὸ τὸν μέγαν δοῦκαν ἐνείσκεται· ἡγεῖται δὲ τοῦ στόλου παντός. Id eſt, *Ameralius Magno Duci ſubeſt: agit autem univerſam claſſem.* Sed hæc ipſa appellatio, communis etiam fuit terreſtribus Principibus. Babylonis enim Tyrannum (cujus longiùs in Continentes ſedes eſt) *Amiralium* vocat Huntindonienſis (qui ſub Stephano Rege An. 1148. floruit): & Sigeberti Auctuarius. Refert quoque idem Huntindonius, 12 *Amiralios Paganorum*, cæſos fuiſſe in oppugnatione Antiochiæ. Et Mat. Paris in Will. 2. *Corbaranus* (inquit) *diſponit acies, agmina inſtruit, præficiens eis Amiralios & Reges viginti novem, quorum nomina hæc fuerunt: Meleduchac, Amir Solymam, Amirſolendais, Amirhegible, Amirmotoanc, Amir Mahumet*, & reliqui. Ubi vides *Amiras* & *Amiralios* (quos antiquiores, *Amiralos* etiam & *Admiraldos* vocabant) invicem confundi. Horum autem ditionem perſpicuè habes deſcriptam, à Ruperto aliàs Roberto Monacho, qui vixit An. 1095. hiſtoriæ ſuæ de bello Saracenico lib. 4. *Occiſus eſt Caſſiani magni Regis Antiochiæ Filius, & 12 Admiraldi Regis Babyloniæ, quos cum ſuis exercitibus, miſerat ad ferenda auxilia Regi Antiochiæ. Et quos Admiraldos vocant, Reges ſunt qui Provinciis re*gionum *præſunt. Provincia quidem eſt, quæ unum habet Metropolitanum, 12 Conſules* (id eſt Comites) *& unum regem. Ex tot itaque Provinciis convenerunt, quot ibi Admiraldi fuerunt mortui.* Et initio ſequentis libri, ipſum Regem Babyloniæ, *Admiraldum* vocant nuntii ejus: *Dominus noſter Admiraldus Babyloniæ, mandat vobis Francorum Principibus ſalutem.* Eandemque appellationem huic tribuit Turpinus Archiep. qui floruit An. 803. lib. de Geſt. Caroli Mag. cap. 17. *Li. de Geſt. Carol. Mag. Si illius ſit.* Necnon Author Fragmenti Hiſtor. Aquitan. *Nabuchodonoſor Babyloniæ, id eſt,* (inquit) *Admiralus.* Occurrit præterea apud Monſtreletum, *Arcubaliſtariorum Admiralius*, pro ipſorum præfecto: *Admiralius Arcubaliſtariorum.* Adeo ut videas hanc appellationem, non univocè tribui præfectis æquoreis, ſed itemque campeſtribus: quemadmodum & aliæ campeſtres, æquoreis. Sic hic ſupra, *Drungarus claſſis*: Et mox infra, *Conſtabularius navigii.* Et Will. Tyrius (qui floruit An. 1120, & hiſtoriam belli Sacri compoſuit) non videtur tunc intellexiſſe *Admiralium* pro Thalaſſiarcha, ideoque ipſum *Primicerium claſſis* denominaſſe. *Primicerius claſſis.*

Nulla igitur in vocibus conſtantia, ſive ſcripturam reſpicis, ſive ſignificationem. Tranſmiſſo itaque terreſtri Admiralio, qui ſolus Turcis & Aſiaticis innotuit: marinum illum inſequamur, cujus in Orientali Imperio primam deprehendimus mentionem. *Admiralius claſſicus unde & quando.* Hinc enim ad Italos Siculoſque tranſmigraſſe videtur nomen Admiralii. Galliſque inde porrectum (qui in navalibus præliis Italis plerunque uſi ſunt Præfectis) ad Anglos tandem perveniſſe: ſed confectâ jam Hieroſolymitanâ militiâ. Cum enim ejus gratiâ, Rex Richardus primus, claſſem celeberrimam conſcripſiſſet; nullum ei ſingularem Præfectum conſtituit, Admiraliive appellatione inſignivit: ſed deputato ad hoc munus quinquevitatu, *viz.* Gerardo Anxienſi Archiepiſcopo, Bernardo Baonenſi Epiſcopo, Roberto de Sabul, Richardo de Canvil, & Willielmo de Forz de Ulerum (Opinor Oleron) eos *Ductores Juſticiarios & Conſtabularios totius ſui navigii denominavit*: ut ex Hovendeno liquet, parte poſteriori. *Juſticiarii & Conſtabularii navigii.*

Nec recepta videtur hæc appellatio, An. 8 H. 3. cum Rex *Maritimam Angliæ* (ut reſcripti utar verbis) Willielmo de Lucy conceſſit: nulla habita de Admiralio mentione. Quin nec An. 48. Regni ſui, dum Tho. de Moleton, *Capitaneum & cuſtodem maris* (non Admiralium) deſignat. Chartam regiam (quâ munus perſpicuè deſcribitur) edendam cenſeo. *Conceſſio cuſtodiæ maris.* *Rex, Omnibus Baronibus & Ballivis quinque-portuum, & omnibus aliis de partibus maritimis, Salutem. Sciatis quòd aſſignavimus dilectum & fidelem noſtrum Thomam de Moleton Capitaneum & Cuſtodem maris, & portuum maritimorum; & ad naves noſtros, vino, victualibus, & aliis neceſſariis muniendas contra hoſtilem adventum alienigenarum, in regnum noſtrum; prout magis viderit expedire. Et ideo vobis mandamus, quod eidem Thomæ,* tanquam

¶ *Admiraliorum ſeries, tam particularium quàm univerſalium qui ab exordio hujus muneris in Anglia floruere.*

MArthuſium Archipiratam (id eſt, Principem nautarum) tempore Edgari Regis Anglo-Saxonis: aut Tetrarchas claſſicos ejuſdem Regis (quorum ſinguli, mille navibus ad cuſtodiam ſingularum plagarum Britannici Maris, dicuntur præpoſiti) huic catalogo non aſcribimus Nec quos ſuccedentes Reges, navium Prætores extraordinarios habuere: ſed hos tantùm qui præfecturâ Maris, poſtquam erecta eſſet in munus annuum atque ordinarium, donabantur. Quod quidèm licèt decurſu temporis, in eam excreverit amplitudinem, ut à maximis Regni Principibus avidè ambiretur: in exordio tamen, adeò humile viſum eſt & operoſum, ut viris mediocris fortunæ, immò obſcuris ſæpe, conferretur.

Seriem verò hanc, tibi (Lector) offero: non ut integram, aut noſtrâ operâ, ab Archivis Regiis petitam; ſed quam (paucis interjectis) ex diverſorum collectionibus (mutilis quidèm & malè ſanis) concinnavimus. Cujus te admonitum velim: ut nobis non vertas vitio, ſi in quò erratum fuerit. Facile enim eſt recolere; laborioſum condere. Ad hoc autem ſufficiat, ut intelligas priſci ſeculi conſuetudinem, quæ (Romanam ſequuta prudentiam) ſumma munera Reipub. noluit eſſe aut diuturna, aut ſingulari integrè delegata.

8 *Hen.* 3. *Richardus de Lucy* dicitur habere *maritimam Angliæ.* Patentt. An. 8. Hen. 3. Membr. 4. 29 Auguſt.

48 *Hen.* 3. *Thomas de Moleton* Capitaneus & cuſtos Maris & portuum maritimorum conſtitutus, 3 Junii, 48 Hen. 3.

15 *Ed.* 1. *Willielmus de Leiburne* appellatur *Admirallus Maris Regis* in Conventu apud Bruges, 8 Martii, 15 Edw. 1. 1286.

	BOREALIS.	MERIDIONALIS.	OCCIDENTALIS.
22 *Ed.* 1. *Walſing. ibidem.*	*Jo. de Botetort* Gernemuthenſium & illius Stationis Admirallus.	*Will. de Leiburne* Porteſmuthenſium & illius ſtationis Admirallus.	Miles quidam Hibernicus Occidentalium & illius ſtationis Admirallus.

	ADMIRALLI BOREALES. i. *Ab ore aquæ Thameſis verſus partes boreales.*	ADMIRALLI OCCIDENTALES. i. *Ab ore aquæ Thameſis verſus partes occidentales.*
34 *Ed.* 1.	*Edward. Charles* Borealis Admirallus.	*Gervaſius Allard* Occidentalis Admirallus.
8 *Ed.* 2.	*Johannes Botetort* conſtitut. Admirallus borealis 5 Martii.	*Willielmus Cranis* conſtitut. Admirallus occidentalis 9 Maii.
10 *Ed.* 2.		*Nicholaus Cryoll* conſtitut. 8 Dec.
10 *Ed.* 2.	*John Perbrun* aliàs *Perburn*, Burgenſis magnæ Jernemuthæ conſtit. 13 Maii.	*Robertus Leiburne* Eques aur. conſtitut. 13 Maii.
12 *Ed.* 2.		*Joh. Athey* occid. Admir.
15 *Ed.* 2.	*Johannes Perburn.*	*Rob. de Leiburne* Eq. aur. conſtitut. Admiral. occidentalis Portus Angliæ, Walliæ, & Hiberniæ, 19 Maii.
16 *Ed.* 2.	*Johannes Perburn* Burgenſis magnæ Jeremuthæ, borealis Admiral. conſtitut. 16 Maii.	*Rob. Battail*, al. *Batallus*, unus Baronum 5. Portuum conſt. Adm. ab ore aquæ Thameſis verſus partes occid. 18 Apr.
18 *Ed.* 2.	*Johan. Sturmy* conſtitut. 15 Aug. al. 5.	*Robertus Bendon* conſtitut. Adm. 5 Aug.

1	2	3
Dom. Joh. Otervin.	*Dom. Nich. Keriel.*	*Dom. Jo. De Felton.*

19 *Ed.* 2. *In An.* 1325. Iſtos tres, Walſingamius nominat *tres Admirallios trium plagarum Angliæ*, Id eſt, *Gernemuthenſ. Porteſmuthenſ. & Occidental.* Porteſmuthenſis autem (quæ & meridionalis dicitur) ſub occidentalis appellatione poſtea continetur.

	ADMIRALLI BOREALES.	ADMIRALLI OCCIDENTALES.
19 *Ed.* 2.	*Joh. de Stormy* Borealis Admiral.	*Nich. Criell* conſt. Occid. Adm. 8 Dec.
20 *Ed.* 2.	*Joh. Sturmy* boreal.	*Nich. Criell* occidental.
	Joh. Layborn boreal. Adm. con. 19 Sep.	

Joh.

	ADMIRALLI BOREALES.	ADMIRALLI OCCIDENTALES.
6 *Ric.*2.	*Walterus* fil. *Walteri* Eq. aur. Dom. de Woodham conſtit. 26 Oct.	*Jo. de Rupibus* Eq. aur. con. Adm. ab ore aqu. Tham. verſus partes occ. 26 Oct.
7 *Ric.*2.	*Hen. Percy* Com. Northum. con. 19 No.	*Edw. Courtney* Com. Devon. con. 19 No.
8 *Ric.*2.	*Tho. Percy* frat. Hen. Com. Northumb. conſtit. 29 Jan. al. 26.	*Jo. Radington* Prior S. Johannis Hieruſalem in Angl. conſtit. 29 Jan.
9 *Ric.* 2.	*Phil.* Dom. *Darcy* Eq. au. con. 22 Feb.	*Thomas Trivet* Eq. aur. conſtit. 22 Feb.

10 *Ric.*2. *Richardus* fil. *Alani* Comes Arundel & Surregiæ, conſtitut. Admirallus Angliæ 10 Dec. 10 Ric. 2. & manſit in officio uſque ad 18 Maii An. 12. ejuſdem.

12 *Ric.*2.	*Jo. de Bello monte* Baro de Folkingham conſt. Adm. ab ore Tham. verſus partes boreales Angliæ 20 Maii.	*Jo. Holland* Comes Huntingtoniæ frater minor Tho. Com. Cantii conſtitut. Adm. verſus partes occid. 18 Mar.
12 *Ric.*2.	*Jo. de Rupibus* Eq. aur.	
13 *Ric.*2.	*Jo. de Bello monte* prædict. con. 22 Jun.	*Jo. Holland* Com. prædict. con. 22 Jun.
14 *Ric.* 2.	*Edward.* Com. Rutland. conſt. 22 Mar.	*Jo. Holland* Com. prædict. con. 12 Mar.

15 *Ric.* 2. *Edwardus* Com. Rutland. & Corcagiæ, poſtea Dux Albemarliæ, conſt. Adm. verſus partes tam boreal. quam occid. 29 No. & manſit uſque 9 Maii An. 21 Ric. 2.

21 *Ric.* 2. *Jo. Beaufort* Marchio Dorſeti, ac Com. Somerſeti, fil. Jo. de Gandavo Ducis Lancaſtriæ, &c. conſtit. Adm. verſus utraſque partes 9 Maii.

22 *Ric.*2. *Tho. Percey* Comes Wigorniæ, frater Hen. Com. Northumb. conſtit. Adm. utriuſque partis 16 Jan.

2 *Hen.*4.	*Ric. Gray* Baro de Codenore con. Adm. ab ore Tham. verſ. part. bo. Ang. 26 Ap.	*Tho. Reniſton* Eq. aur. con. Adm. verſus part. occid. 21 Ap.
5 *Hen.* 4.	*Tho. Beaufort* frat. prædicti Marchionis Dorſ. &c. con. 5 No.	*Tho.* Dom. Berkley Eq. aur. conſtit. ut ſupra 5 Novem.

6 *Hen.* 4. *Tho.* Lancaſtrius Regis H. 4. fil. Prorex Hiberniæ, Seneſcallus Angliæ, poſtea Dux Clarenciæ, conſtitut. Adm. utriuſque partis 20 Feb. An. 6. patris ſui: & manſit in officio uſque 28 Apr. An. ſeq.

7 *Hen.* 4.	*Nich. Blackburn* Armig. conſt. Adm. verſ. part. boreal. Ang. 28 Apr.	*Rich. Cliderhow* Armig. conſtit. Adm. verſ. part. occident. 28 Apr.

8 *Hen.*4. *Joh. Beaufort* prædict. Com. Somerſeti, &c. conſt. Adm. Angliæ, &c. 23 Dec. Regni frat. ſui 8, & ſtetit in offic. uſque 8 Maii ſeq. Hujus tempore juriſdictio Admiralitatis magnum accepit incrementum, cauſarúmque cognitionem tam criminalium quàm civilium.

8 *Hen.*4. *Edm. Holland* Com. Cantii conſtit. Adm. Angliæ, &c. 8 Maii.

9 *Hen.*4. *Tho. Beaufort* prædict. &c. conſtit. Adm. Angliæ, &c. 1 Sept. An. fratr. ſui 9. Factus fuit Com. Dorſet, & Dux Exon. *Deſiderantur hic forte nonnulli.*

4 *Hen.*6. *Joh. Lancaſtrius* Dux Bedfordiæ, Com. Richmundiæ & Candaliæ, Conſtabularius Angl. fil. Reg. H. 4. conſtit. Adm. Angliæ, &c. 26 Julii.

14 *Hen.*6. *Joh. Holland* Dux Exoniæ, Comes Huntington, &c. conſtit. (cum filio ſuo) Adm. Angliæ, Hiberniæ, & Aquitaniæ pro termino vitæ 21 Octob. Crevit jam forenſibus negotiis Admiralii juriſdictio.

25 *Hen.* 6. *Will. de la Poole* Marchio & Comes Suffolciæ, &c. conſtit. Adm. Ang. Hiber. & Aquitaniæ, durante pupillari ætate Henr. Ducis Exoniæ, qui per regium diploma hoc cum patre munus adeptus eſt ad terminum vitæ eorum, &c. Officio ceſſit, capitéque plectus eſt 2 Maii 28 H. 6.

28 *Hen.*6. *Henr. Holland* Dux Exoniæ prædict. &c. fil. ~~Hen.~~ (Johannis) Ducis Exoniæ, ad maturam ætatem perveniens, 23 Julii 28 H. 6. & in patrias dignitates ſuccedens, fit Adm. Angliæ, Hiberniæ, & Aquitaniæ.

1 *Edw.* 4. *Rich. Nevell* Comes Warwicenſis & Sariſbur. conſtit. Adm. Angl. Hiberniæ & Aquitan. die.

2 *Edw.* 4. *Will. Nevill* Comes Cantii, & Baro Falconbergius conſtit. Adm. Angl. Hiberniæ, & Aquitan. 30 Julii.

Edw. 4. *Rich.* Dux Gloceſtriæ, frater Regis, conſtitut. Adm. Angl. Hibern. & Aquitaniæ, 12 Octob.

49 *Hen.* 6. *Rich. Nevell* Comes Warwic. & Sariſb. Capitaneus Villæ & Caſtri Caleſiæ, Conſtabularius Caſtri Dover, & Cuſtos 5 Portuum; conſtitut. Adm. Angl. Hiberniæ & Aquit. 2 Jan.

Rich.

*commeatu egeant, utque piratæ arceantur aut fugentur. Nomen ſub Divo Auguſto adinventum didicimus, & ab ipſomet approbatum, tametſi novata verba non minus quàm ſcopulum marinum ſe refugere prædicaret. Cùm enim ipſi aliquando legatus is, qui Galliam adminiſtrabat, * cui tranſmarinarum rerum notitia, multa ad copiam largitur, * ut D. Julius retulit, complures Nereidas in littore exanimes apparuiſſe ſcripſiſſet, obſtupuit maris portenta demiratus, atque protinus claſſ. Gallicæ præfectum Admirandum dixit. Alii hoc Tiberio ejus ſucceſſori tribuere maluerunt, cùm contra Lugdunenſis provinciæ littus in inſula ſimul trecentas amplius beluas reciprocans deſtituiſſet oceanus, miræ varietatis & magnitudinis, &c.* Intelligas autem, Cæſarem hic laudandum Authorem, clauſulæ tantùm quæ ſtellulis includitur, non fabulæ: Sed hæc tamen ità invaluit, ut Authores aliquot *Admirandum* dixerint, pro *Admiralio*, veluti & Mat. Paris *Admirabilem* pro *Amira*. Sic Chriſtoferum Columbum ob egregiè expeditam navigationem, *Admirantis* titulo, à Principibus Hiſpaniæ donatum refert Munſterus, Coſm. lib. 5. cap. 159.

* *Lib. 6. de Bell. Gall.*

Admirans.

Verùm ſi huic Magiſtratui nomen à Romano peteremus, magis congruum id videtur quod offert Cicero in Epiſt. ad Attic. ubi ait, *Vult me Pompeius eſſe, quem tota hæc Maritima ora habeat ἐπίσκοπον, id eſt, ſpeculatorem & cuſtodem.*

Oræ marit. Epiſcopus.

Mitto alias voces *Amiræ* prævaricationes; nec non compoſita ejus plurima, quæ apud Leonclavium, Berletum, & rerum orientalium Scriptores, occurrunt; utpote *Amir mumuli vel mumunin*, id eſt, Rex vel princeps Sacrorum, ſeu fidelium; *Amiro'lgendo*, princeps militum; *Amir* vel *Emir halem*, princeps vel dominus vexillorum; de quo infra in verbo *Fanenleben*: & aliàs *Emir ali*, pro vexillifero; (è quibus fortè quiſpiam *Admiralium* duxerit.) *Almiramiſi* & *Almiramimoli* apud Hovendenum, pro *Amirmunili*: Sicuti & apud Mat. Paris in Will. 2. *Admiraviſus.*

Amir mumili. Amiro'lgendo. Amir halem. Emir ali. Almiramiſi. Almiramimoli. Admiraviſus.

¶ *Admiſſionalis* & *Admiſſivus*,] Hæc veterum, illa recentiorum vox. Is qui aditum præbet ad ſuperiorem. Curopalata, θύρα, i. Janua. Unde Turcicum *Janizar*, teſte Chalcondylâ: & Gallicum *Huiſſier*, Ang. An Uſher. Nam *huis* etiam eſt janua.

¶ *Adnumiaſtes.*] Græco-barbarè ἀδνουμιαστὴς, quaſi à nominibus deſcribendis Adnomiaſtes. *Cenſor*, Is qui in exercitu Orientalis Imperii, copias luſtrat & cenſet juxta nominum deſcriptionem, viritímque poſteà ſtipem erogat. Curat etiam ut currus & jumenta (prout opus fuerit) ſuppleantur. De hoc vide Curopalat. de officiis Conſtantinop. & Meurſeum qui in Græco-barbaris deſudavit.

¶ *Adrhamire & ejus varationes. Arraniatus quid. Criminoſorum examen olim multiplex. Arrare, &c.*

¶ *Adrhamire, Arhamire, Arramire, Arramare.*] Ab obſoleto Gallico *arramir*, id eſt, *Jurare, promittere, ſolenniter profiteri, vadari.* Aſpirationem autem alii (ut Latini ſolent in Græcis dictionibus) poſt *r* literam ponunt: alii Anglo-Saxonum more, ante ipſam. Sic Pithæus Capitul. lib. 4. can. 39. *Adhramire* legit. Et Form. vett. Sect. 1. *Quod cùm Sacramentum intra ipſam caſam Dei, vel ipſius Abbatis habuiſſet adhramitum——in ipſo mallo in baſilica Sancti illius, ob hoc jurare debuiſſet, &c.* Ubi Bignonius, *Adrhamitum*, promiſſum. *Adrhamire* enim (inquit) non eſt jurare, ſed cavere ſe certa die & certo loco juraturum: *de ſacramento fidem facere.* Capitular. lib. 3. can. 58. *Ut ſi ſacramenta ad palatium fuerint adrhamita, in palatio perficiantur.* Vel ut habet Longobardor. lex, lib. 2. tit. 55. l. 20. —— *Arramita, in palatio finiantur.* Gloſſ. *Arramita: facienda depoſita.* Item Longob. tit. eodem, l. 26. *Ibi ſacramenta juranda ſunt, ubi antiquitùs conſuetudo fuit ſacramenta arramire, vel jurare ubi mallum habeatur.* Et lib. 1. tit. 25. l. 76. *Accuſatus ——ad præſentiam Comitis ſe arhamiet.* Form. Solenn. Lindenbr. 166, & 168. *Sacramentum per feſtucam adrhamire.* L. Sal. tit. 49. *Ille apud quem agnoſcitur* (res aliena) *debet adrhamire.* Et tit. 39. *Debet per tertiam manum adhramire.* In Pithæi Gloſſ. ad Capitular. lib. 4. can. 28.

Molt les oyſſez arramir
Serement faire & foy pleuir
Que par morir ne ly falleront
Tel fra comm'il fera feront.

E quibus compertum jam habemus, quid ſibi vult *arramare* apud Bractonum, & in jure *Arramare.*
noſtro veteri: fortè etiam quid *arraniare* *Arraniare.*
apud recentiores leguleios, qui vocem *arramare* neſcientes, *ni* legunt pro *m*, *Arraniare* pro *arramare*. De quo pauca, ut vocabulo ſuam reſtituam integritatem, ſi vel ipſe non halluciner. Antiqui moris fuit, prædiorum lites duello decernere, id eſt, cæde & ſanguine, vi & fortunâ. Quod cum exhorreſceret Chriſtiana pietas, Henricus (opinor) ſecundus, rem detulit ad electionem Rei (ſeu Tenentis, ut vocant) an duello vellet jus ſuum defendere, vel ſe ponere in recognitionem, quam Sacramento facerent duodecim viri probi & legales, è vicinio deligendi. Hanc autem recognitionis formulam, *Aſſiſam* dicebant: eodémque nomine ipſum duodecimviratum, fortè quod edicto regio (*Aſſiz*, id eſt) conſtitutus eſſet. Actori præterea indulſit, ut is etiam in exordio litis (ſpreta duelli impietate) ad aſſiſam Regis provocaret: qui & ideo

aſſiſam

um vel divitum, ab Imperatore ſunt poſcendi. Et lib. 7. can. 308. *Pro eccleſiarum cauſis, ac neceſſitatibus earum & ſervorum Dei, Executores, vel Advocati ſeu Defenſores, quotiens neceſſitas ingruerit, à Principe poſtulentur:* Vide Concil. Salisburg. Exemplar inſtitutionis iſtiuſmodi Advocati, habemus è Præcepto Chlotarii Regis in Chron. Beſuenſi, à Bignonio tranſcriptum.

Formula vetus conſtituendi Advocati cauſarum.

Waldalenus Abas *petiit à nobis, ut illuſtris vir Gengulfus, omnes cauſas ipſius monaſterii, ad proſequendum & redintegrandum deberet recipere. Cui nos hoc beneficium præſtitiſſe cognoſcite. Quapropter per præſens hoc præceptum jubemus, ut memoratas omnes cauſas ipſius monaſterii, illuſtris vir ille ex noſtro permiſſu licentiam habeat proſequi, & unumquodque ut juſtum eſt reſtituat, ſic tamen quamdiu eorum pariter fuerit voluntas. Data xv KL. Sept. Anno viii. Regni Domini Chlotarii Regis.*

Oeconomi. Vicedomini.

Hi poſtea *Oeconomi*, dicti ſunt & *Vicedomini*, nec cauſarum tantùm curam gerebant, ſed eorum etiam quæ ad vitæ alimonium, & cenſum Eccleſiæ pertinebant.

Advocati ratione ſoli.

Advocati Eccleſiæ ratione ſoli, ſunt ipſi fundatores & hæredes ſui: & reperiuntur tam in cœnobiis quàm in Eccleſiis parochialibus. Lib. Rameſ. Sect. 49. Dux Ailwinus (illius cœnobii fundator) *proruit in medium, ſe Rameſenſis Eccleſiæ Advocatum, ſe poſſeſſionum ejus tutorem —— allegans.* Et Sect. 77. *Piæ memoriæ Advocatus noſter Ailwinus Aldermannus.*

Patroni.

Eccleſiarum parochiolium Advocatos, hodiè dicimus Patronos: in antiquo autem jure noſtro, & Brevibus Regiis vox alia notior. Is verò eſt, ad quem pertinet jus Advocationis ejuſdem Eccleſiæ: ſic ut ſui ipſius nomine non alieno, ad eam valeat præſentare. Glan. lib. 13. cap. 19. *quis Advocatus præſentavit ultimam perſonam ad Eccleſiam, &c.* Rameſ. Sect. 25. *Alſgarus Advocatus Eccleſiæ de Bunwell.* Regiſtr. Chart. Ram. circa temp. H. 2. fol. 37. *Ego Jo. Extraneus Advocatus Eccleſiæ de Hulmo.* Et paſſim eo ſæculo.

Advocata.

Advocata. Hoc etiam advocationis genus fœminis competit ex ipſo jure Canonico, quæ & ideo *Advocatæ* dicuntur. Rameſ. Sect. 140. *Alfwara dedit Eccleſiam de Elleſworth, cujus erat Advocata.* Aliud autem genus non item: Nam uti in eodem Jure, Cauſ. 15. q. 3. *Legibus cautum eſt, ut ob verecundiam ſui ſexus, mulier apud Prætorem pro alio non intercedat, &c.*

Advocare.

Et *Advocare*, pro defendere, tutari. Dicuntur enim *Advocati*, non quòd vacanti Eccleſiæ rectorem advocarent, quæſtum ex hoc (ut ſolent) facientes: ſed quòd laboranti Eccleſiæ ſuccurrerent, tuerentur, defenderent. Sic Carolum Mag. Imperatorem, *Romani elegerunt ſibi Advocatum S. Petri contra Reges Longobardorum*, ut refert Engoliſmenſis in Vita ejus. Sic hodie in auguratione, Imperator ſe *Advocatum Eccleſiæ* profitetur. Rex Angliæ ſe *fidei Defenſorem.* Qui titulus à Leone X. decretus, per auream bullam Clementis 7. (quam aliquando vidimus) poſtea tandem delatus eſt Henrico 8. quòd is regio calamo partes Romanæ Eccleſiæ ſtrenuè defendiſſet contra Lutherum. Tranſeuntes ergo per urbem noſtri orbis Carolus 5 Imper. & Henricus octavus 6 Junii, An. Dom. 1523. ſic à civibus è ſpectaculis ſalutantur:

Advocatus S. Petri. Advoc. Eccleſiæ. Fidei defenſor. An. Dom. 1523 3 Non. Mart.

Carolus Henricus vivat defenſor uterque,
Henricus fidei, Carolus Eccleſiæ.

Advocatio. Advocatia. Advocare.

Advocatio etiam & *Advocatia*, pro defenſione, & pro ipſo jure præſentandi. *Advocare*, item pro exequi jus illud. Glan. lib. 4. cap. 7. *Si is qui ſe perſonam gerit in Eccleſia ipſa, advocet per unum Advocatum, & alius—— clamat eandem advocationem, &c.* *Advocare* præterea juris noſtri vocabulum eſt frequentiſſimum, ſignificans *rem factam agnoſcere, rem in ſe ſuſcipere:* & quod Cicero ait in Orat. pro P. Seſt. *factum præſtare & tueri.* Gall. *avouer.* Quin & *vocare ad Warrantiam* ut loquuntur, hoc eſt ad præſtationem rei venditæ: forenſi vocabulo **to Vouch**, *Advocator* **the Voucher**, *Advocatus* **the Vouchee.**

Advocator.

LL. Longobard. lib. 2. tit. 55. l. 40. *Viduæ lites ſuas, per conſimiles advocatores, per pugnam dirimant*, i. per pugiles.

Jus Advocaticium.

Alaman. Antiqq. Tom. 2. par. 2. in Aniverſariis. *Hæredes eorum accipient pro jure advocaticio, tantùm* 1 *ſol.*

¶ *Æcentia.*] Chartæ Alaman. 39. *Et in Reutinchova terras & ſilvas, ſuetqua, vel alias æcentias, quicquid ibi habere videor. Et in villa quæ dicitur Huzinaa homines viii. & terras & ſilvas, vel alias æcentias.* Hìc Goldaſtus è regione vocis *æcentias* notat (ſi bene) *ajæcentias*, i. *adjacentias ut in Charta* 50. Vide Aiſiamentum.

¶ *Ægild*,] vide *Agild.*

¶ *Aelmesfeoh.*] Pecunia eleemoſynaria, ſcil. denaria S. Petri primo Auguſti annuatim debita; & per Regem *Inam* vel *Ethelwolphum* primò conceſſa. Vocabatur etiam *Romefeoh*, *Romeſcot*, & *Heorthpening* Hiſt. de Decimis per v. cl. *J. Seld.* p. 217.

¶ *Aenum*, *Aeneum*, *Aeneus.*] Vas ad aquam calefaciendam, Græcis χαλκεῖον. Dictum à materiâ, quæ in ſacris & excantationibus, maximè olim placuit. *Lebes, caldarium*, Pomponio & Ulpiano *miliarium.* Lazarus Bayſius (lib. de vaſculis) legendum putat *aënum*, quod & bene probo, nam Latini veteres, literam *h* non inſeruere, ſed Græcorum more, cum aſpirationis nota deſignarunt, ut Gellius teſtatur, lib. 3. cap. 3. Triſſyllabicè igitur proferendum eſt *aënum*; non per æ diphthongum, ut quidam ſcribunt. Vide *judicium Aquæ*, ad *æneum* provocare.

Aenum autem, ſeu potiùs *Æneum*, occurrit ſæpè in antiqq. legibus, pro *judicio aquæ ferventis*, quâ ad examen innocentiæ,

brachium

foreſtentur, niſi ſit dominicus boſcus noſter. V. Foreſta.

¶ *Affri*, vel *Affra.*] *Jumenta* ſeu *caballi colonici*, quales in Hibernia **Garrons** vocant. Weſtm. 2. cap. 18. *Vicecomes liberet ei omnia catalla debitoris, exceptis bobus & affris carucæ.* Sic etiam legit Fitzherbert, & codex Vetus M. S. Et Northumbrenſes hodie, **a falſe aver** ſeu **afer** dicunt, pro equo nequam & ſegni.

¶ *Aga*, *Agalar*, *Agalari.*] Vide *Druncus.*

¶ *Agalma.*] Græc. ἄγαλμα, *Simulachrum, gratum exemplar, res efferens gaudium*; unde ſymbolum crucis ſic dixit Dunſtanus Archiep. in ſubſignatione Privilegii Regis Edgari, aſylum Weſtmonaſterienſe inſtituentis, An. Dom. 968. *Ego Dunſtanus—hanc libertatem crucis agalmate conſignavi.* In Epigramm. de Helena εἰσορῶ γὰρ ἄγαλμα Διοτρεφὲς, i. *Aſpicio enim gratum ſpecimen alumni Jovis.*

¶ *Agape*, *pes*, & *Agapa*, *pæ.*] Convivium dilectionis, Chriſtianis olim in uſu, charitatiſque gratiâ pauperibus appoſitum. Hoc Beat. Judam voluiſſe aſſerunt, ubi ait, οὗτοί εἰσιν ἐν ταῖς ἀγάπαις ὑμῶν σπιλάδες, *Hi ſunt in agapis veſtris maculæ.* Hodiè legunt, *in epulis.* Tertullianus in Apologet. *Cœna noſtra de nomine rationem ſui oſtendit, vocatur enim* ἀγάπη, *id quod dilectio penes Græcos eſt.* Concil. 5, & 6. Conſtantin. An. 692. Can. 74. *Quòd non oportet in Dominicis locis, vel Eccleſiis, eas quæ dicuntur agapas, id eſt, charitates facere : & intus in æde comedere, & accubitus ſternere* (ἀγάπη, charitas) Et Diſtinc. 42. cap. 1. *Qui fideliter agapas, i. convivia pauperibus exhibent.* Sed Alciatus hic legendum putat *ilapinus.* In eadem verò Diſtinct. occurrit aliàs *agape*, non ſemel. Quandoque etiam pro Cœna Domini intelligitur.

¶ *Agenda*, *dæ.*] Vox Eccleſ. Agendæ dicuntur munia Canonica, ſtatutis temporibus agenda, ut officium (quod dicitur) matutinum & veſpertinum. Capitular. Caroli, lib. 6. can. 234. *Si quis presbyter inconſulto Epiſcopo Agendam in quolibet loco voluerit celebrare, ipſe honori ſuo contrarius extitit.* Idem in Additt. Ludov. lib. 4. can. 49. ex Concil. Carthag. ubi dicitur, *Qui in domiciliis agunt agendam, &c.* & Capitul. Carol. lib. 5. can. 38. ubi plurali legitur, *Si quis presbyter in domiciliis agenda celebraverit, &c.* Pithæus ad hæc loca Capitularis, ſic notat, Synod. Carthag. 2. 9. *Agenda mortuorum*, In Lectionar. B. Hieronymi, *Agenda veſpertina, vel matutina*, In regul. B. Benedicti, Beda in vita Auguſtini, *Per omne ſabbathum à presbytero loco illius, agenda eorum ſollenniter celebrantur.* Gloſſa R. Johannis apud Lydi-
Agere. um, *ut facere ſignificat ſacrificare, ſic agere, matutinas & veſpertinas dicere.* In fœdere Aluredi & Guthurni Regum M. S. *Hæc ſunt pacis agenda quæ Alfridus Rex & Godrum Rex, &c. conſtituerunt.* Saxon. ẏiꞃ iꞅ ðaꞇ ꝼꞃiꝺ, &c.

¶ *Agenfrida*, al. *Agefrie.*] L. Inæ, M. S. cap. 50. *Si* (porcus) *non fuerit ibi ſæpius quàm ſemel, det Agenfrida ſolidum unum.* Saxon. aᵹen ꝼꞃiᵹe vel ꝼꞃiᵹea, i. verus dominus, merus poſſeſſor.

¶ *Agens.*] Vide *Actionarius.*

¶ *Agentes* in rebus] erant principis nuncii in provincias, priùs Frumentarii nuncupati. V. *Pancirol.* in *Not. Orient.* cap. 64.

¶ *Ager.*] Pro menſura terræ quam *acram* dicimus. Lib. Rameſ. Sec. 245. *Terra unius hidæ, & terra 28 agrorum.* Matt. Paris in An. 1083. *Rex Willielmus miſit Juſticiarios per omnes Angliæ Comitatus, & inquirere fecit quot agri vel jugera terræ, uni aratro ſufficerent per annum in ſingulis villis. V.* Acra.

¶ *Agild.*] Saxonicum æᵹilꝺ al. oꞃᵹilꝺ, in eſt, *inſolutus, ſine compenſatione.* Talis, cujus ob interfectionem, pretium quod *wirgildum* vocant, non eſt exigendum. LL. Aluredi M. S. cap. 6. *Si* utlaga *efficiat ut occidatur, pro eo quòd contra Dei rectum & Regis imperium ſtet—jaceat agild.* Aliàs *ealgilde* cum (*l*) mendoſé.

¶ *Agiſtare*, *Agiſtatio*, *Agiſtator*, *Agiſtamentum.*] Ab *ad* & Norman. veteri *giſter* ſeu *giſer* (à Latino *jacere*) *Adjicere, apponere, rem juxta aliam collocare.* Gallis hodiè *adjouſter.* Silvam vel campum compaſcuum adgiſtare, eſt certum pecoris numerum (compaſcendi jus habentibus) aſſignare : unde *agiſtare* etiam frequens legitur pro compaſcere ; *agiſtamentum* pro compaſcendi ritu. Char. foreſtæ, cap. 9. *Unuſquiſque liber homo agiſtet boſcum ſuum in foreſta pro voluntate ſua.* Et mox, *Ducere poſſit porcos ſuos per dominicum boſcum noſtrum liberè, —— ad agiſtandum eos in boſcis ſuis propriis vel alibi.* In paluſtribus etiam regionibus, *adgiſtari* dicuntur in aggerribus & ripis contra impetum undarum, qui præſcriptam in eis ſtationem munire tenentur : ipſaque hæc ſtationum diſpoſitio, *agiſtatio* appellatur & *agiſtamentum.* Ordinatio Mariſci de Rumney, pa. 20. *Tunc ſequitur numerus omnium acrarum infra dictum mariſcum— & etiam agiſtatio tam in magna wallia de Apuldre quàm in parva wallia, ad quantitatem terrarum, &c.*

¶ *Agiſtatores.*] In verſione Chart. foreſtæ, cap. 8. interponuntur **Gyſt takers, or Walkers.** V. infra *Feonatio.*

¶ *Agitator.*] Auriga. Concil. Arelat. 1. Can. 4. Et Concil. Arelat. 2. Can. 20.

¶ *Agrarium*, al. *Agroticum.*] Tributum quod ex agris penditur ; ut paſcuarium ex paſcuis, vel animalium paſtione. Gallis *Agrier, Champart,* & *terrage.* Marculf. lib. 2. *Nullam functionem aut reditus terræ, vel paſcuarium aut agrarium, aut quodcunque*

dici

tempore oblationis tantùm vel lectionis utatur; ubi in notis ad marginem, *Alba*, i. dalmatica. *Albam* verò & *dalmaticam*, diverſâ faciunt Ekkehardus jun. cap. 10. & Formula degradationis Archiepiſcopi, ut infra videas in Manipulo. *Alba* Gall. & Angl. *an aube.*

Alba firma.] Cenſus annalis qui Centenario, ſive Domino Hundredi penditur. Ideo *alba* dicta, quod non ex more priſci ſeculi, in annonâ quæ tunc **Black mail** nuncupata fuit (hoc eſt *cenſus* vel *firma nigra*) ſed argento quaſi *cenſu albo* reddebatur. *Firma* autem (Saxonicè ꝼeoꞃme) licèt hodie pro *cenſu* utimur, *annonam* tamen propriè ſignificat: mutataque tunc eſt ejus ſignificatio, cum prædiorum domini annonarios reditus in argentum verterent, nam hi inde dici cœperunt *albæ firmæ*. Sic in Hibernia, ſtannea drachma argento dealbata, **a white groat,** nuncupatur, i. *drachma alba*, ut ab nigricanti altera non dealbata, fiat diſtinctio. Et olim in Britannia Armoricana moneta quædam argentea *Albus* dicta eſt, alia vero *denarius niger*.

Hinc etiam in Dominiis quæ Maneria dicimus, cenſum antiquum pecuniarium, *album reditum* vocant, Angl. **the white Rent,** ut ab aliis diſcriminetur, qui vel frumento, vel animalibus, vel operibus præſtantur. Quin & hoc idem eſſe conjicio, quod Anglo-Normannica appellatione, aliàs **Blanch fearm,** nominatur. *Blanck-fearm.*

¶ *Albanus, Albinus, Albinatus, Albanagium.*] Albinus, *Advena, Extraneus*, quaſi alibinus, vel alibi natus. Gall. *Aubain.* Anglico obſoleto, **a comeling.** Duplomat. Hlotharii & Hludov. apud Pithæum. *Nec de liberis hominibus albaniſque ac colonis: in ſupradicta terra commanentibus, aliquem cenſum vel redibitiones accepere.* S. Conſult. Pariſienſ. 6. Jun. 1539. *Albanos ſeu peregrinos ne in pium quidem uſum teſtari poſſe.* Hinc *bona albana* dicuntur bona & hæreditates albanorum, quæ Principi cedunt vel locorum dominis, utì bona quæ vocant *caduca*: ipſumque inde jus & privilegium, *jus albinatus* ſeu *albanagii* appellatur. Gal. *Droict d'aubaine* ſeu *d'aubenage.* Benedictus in Cap. Raynutius, Num. 1042. *Rex omnia eorum bona occupat jure Albanagii: excluſa omni parentelâ, conjuge, & quocunque alio legitimo ſucceſſore.* Moulin. in 40. Art. *de les Cuſt. de Anjou. Secundum antiquum uſum Francorum, alti Juſticiarii habeant jus occupandi bona quocunque modo vacantia etiam Albinorum & ſpuriorum. Sed nuper, &c.*

¶ *Albanicus.*] *Scotus* LL. Edw. Conf. Tit. de Herotochiis. *Qui leges apoſtabit, ſi fuerit Anglicus, vel Dacus, vel Waliſcus, vel Albanicus, vel Inſulicola.*

¶ *Albula.*] Gemma. Gregor. Epiſtol. lib. 12. Epiſt. 7.—*tres annulos tranſmiſi, duos cum hiacinthis, & unum cum albula.*

¶ *Albus.*] Moneta argentea in Britannia Armoricana, tempore Alani Ducis (i. An. Dom. 1087) valens 6 denarios Turonenſes. Chronographus quidam in lib. 1. *Hiſt. de Bretaigne. Tunc temporis currebat in Britannia moneta argentea, valente quolibet albo argenteo, ſex denarios Turonenſes; & parvi denarii nigri currebant tunc in Britannia: in qua quidem moneta alba erant inſculptæ duæ herminæ circa crucem, & in pila tres herminæ; in cujus quidem monetæ margine ſeu circumferentia, erat ſculptum ſic*, Moneta Alani Dei gratia Britonum Ducis.

¶ *Alcaldes.*] Viri principes apud Hiſpan. *Munſt.* pa. 70.

¶ *De Aldermanno, & multiplici ejus magiſtratu apud Anglo-Saxones.*

¶ *Aldermannus.*] Saxon. Ealdeꞃman, i. πρεσβύτερος, *Senior*, quod ealdeꞃ etiam per ſe ſignificat. **Man** autem (hoc eſt, *homo*) adjici videtur ad demonſtrandum illud genus ſenioris, quo magiſtratus ſemper indicatur. Nam licet ealdoꞃ ſimpliciter hoc quoque denotat, ad ætatem tamen plerunque refertur: quod in voce *Aldermanno* ne memini me vel ſemel deprehendiſſe. Multipliciter autem occurrit *Aldermannus* apud Anglo-Saxones, utpote,

Pro *Seniore* vel *Superiori* in quavis præfecturâ. LL. D. Edoua. cap. 35. *Sicut modò* vocantur Greve, *qui ſuper alios, præfecturas habent: ita apud Anglos antiquitùs vocabantur* Ealdoꞃmen, *quaſi Seniores, non propter ſenectutem, ſed propter ſapientiam.*

Principes igitur, & Rectores Provinciarum, Comites, Præſides, Senatores, Tribunos, generali nomine, aliàs atque aliàs Aldermannos appellabant.

Principem, Sic Math. 20. 25. ubi Latini legunt, *Scitis quia principes Gentium dominantur ſuis*: Saxones vertunt ƿiꞇe ꝫe ðaꞇ Ealdoꞃmen ƿealdað hyꞃa ðeoda; quaſi, *Scitis quod Aldermanni dominantur ſuis gentibus.*

Archiepiſcopum & Epiſcopum. LL. Aluredi M. S. cap. 15. *Si quis coram Archiepiſcopo pugnet, vel arma extrahat,* 120 *s. emendet. Si coram alio Epiſcopo, vel coram alio Aldermanno fiat, emendet* 100 s.

Ducem. Author lib. Rameſ. (Sect. 4. & 33.) Æthelſtanum, Ducem Orientalium Anglorum (qui præ inſigni potentia **Half-King,** i. *Semirex*, dictus eſt) *Aldermannum* appellat: eodemque vocabulo, filios ejus Aethelwoldum primogenitum, & Ducem inclytum Aeilwinum ſæpe nominat, in Sect. 33, 34, 49, 111.

Sic in lib. Wigor. fol. 88. *Aldermannus* dicitur *Alfheras* qui fol. 84. *Hertogon.* 1. Dux appellatur.

Comitem. LL. Edgari M. S. cap. 5. *In illo Comitatu ſit Epiſcopus & Comes*: quod Editio Saxon. legit, *Epiſcopus & Aldermannus.*

Senatorem. LL. Divi Edovardi, cap. 35. *Similiter olim apud Brytones, temporibus Romanorum, in Regno iſto Britanniæ vocabantur Senatores, qui poſtea temporibus Saxonum (ut prædictum eſt) vocabantur Aldermanni: non propter ætatem, ſed propter ſapientiam & dignitatem;*

mitiis, duos vel tres Sagibarones Comiti ſubjunxerunt: noſtrates verò in ſingulo Comitatu, non niſi ſingularem (ſi rectè conjicio) adhibuere. Propter eorum autem eminentiam in fœdere Regum Aluredi & Guthurni M.S. propè calcem, mandatur populo, ut *Sint Vicecomitibus, Heretochiis, & Aldermannis, & Grevis ſuis, benignè & devotè obedientes.*

Penes etiam Aldermannum fuit, arma tractare, & ſuæ ditionis vires ergò ciere, ut contumaces frangeret, & juſtitiam publicam promoveret. Unde in Aluredi LL. cap. 38. cautum eſt, ut *Si quis* (injuriâ laceſſitus) *vim non habeat ut adverſarium obſideat; eat ad Aldermannum, & quærat auxilium: ſi ei ſubvenire nolit, adeat Regem priuſquam aſſaliat eum.*

De furibus etiam cognoſcere: ex quo illud in LL. Inæ M.S. cap. 34. *Qui furem ceperit vel captum detinuerit, vel ipſum dimiſerit, vel furtum celaverit, reddat ipſum furem ſecundùm weram ejus. Si Aldermannus ſit, perdat Comitatum ſuum niſi Rex ei parcere velit.*

Nec ſedem cuiquam licuit mutare inconſulto Aldermanno, LL. item Alur. cap. 33. *Si quis ab una manſione ad aliam tranſire velit, fiat hoc teſtimonio Aldermanni in cujus Comitatu fulgavit,* i. ſe ſtitit.

Hæc & alia plurima de Aldermanno Comitatus habentur: quæ & aliàs ad ipſum Comitem ita referuntur, ut unum eundémque magiſtratum, quiſpiam hos judicet: ſi non ex ipſorum capitum æſtimatione (ut prædictum eſt) diverſi eſſent reperti. Vide plura in Schireman.

Aldermannus civitatis, burgi, ſeu *caſtelli.* Hujus munus fuſius enarratum habes in recentiori exemplari LL. Divi Edouardi Confeſſoris, cap. 35. Quod cum in veteri non reperio, dubitare videor an Aſſertor id deſcripſerit è more ſæculi antiquioris, vel (quod potiùs reor) pro ſui ævi ratione, diu jam hærente in Normannicis inſtitutis. Eſt autem hujuſmodi (& his ſubſequitur quæ ſupra recitavimus in §. *Senatorem.*) *Et ut verum fatear, habent etiam Aldermanni in civitatibus Regni hujus, in ballivis ſuis, & in Burgis clauſis, & muro vallatis, & in Caſtellis, eandem dignitatem, & poteſtatem, & modum, qualem habent præpoſiti hundredorum & wapentachiorum, in ballivis ſuis ſub vicecomite Regis per univerſum Regnum. Debent enim, & leges & libertates, & jura & pacem Regis, & juſtas conſuetudines Regni, & antiquas à bonis prædeceſſoribus approbatas, inviolabiliter, & ſine dolo, & ſine dilatione, modis omnibus pro poſſe ſuo ſervare. Cum aliquid verò inopinatum, vel dubium, vel malum contra regnum vel contra coronam Domini Regis, fortè in ballivis ſuis ſubitò emerſerit, debent ſtatim pulſatis campanis, quod Anglicè vocant* motbel, *convocare omnes, & univerſos, quod Anglicè dicunt* folcmote, i. *vocatio & congregatio populorum & gentium omnium, quia ibi omnes convenire debent, & univerſi qui ſub protectione & pace Domini Regis degunt, & conſiſtunt in regno prædicto, & ibi providere debent indemnitatibus coronæ Regni hujus per commune conſilium, & ibi providendum eſt ad inſolentiam malefactorum reprimendam & ad utilitatem Regni, &c.* Hæc ille: quæ ad Prætores potius quos Majores & Ballivos appellamus, quàm ad Aldermannorum ordines (hodie in uſu in quavis civitate & burgo) referenda exiſtimo. Ordines enim iſtos ante principatum Ric. 1. nuſquam reor apparuiſſe. Sed nec eam illis antiquitatem cedo. Animadverto tamen, ſæculum illud novis miniſteriis, antiqua nomina induxiſſe: ut in præſentiarum jam dicturi ſumus.

Aldermannus Hundredi ſeu *Wapentachii* & *Aldermannus Novemdecimorum. Novemdecimorum* verò Aldermannus, inde dictus eſt, quòd ſicuti in Decania, Decanus novem præfuit hominibus, ſic in duplici Decania, ipſe Vicenarius novemdecem præponebatur; Hundredi verò Aldermannus, quòd Hundredo toti, hoc eſt, Centuriæ vel Centenariæ imperitabat. Qui ſi alius ſit quam Centenarius, & Præpoſitus Hundredi (de quibus jam ſupra, & item poſtea in ſuis locis) Saxonibus videtur incognitus. Sed de horum inſtitutione, ſic Henricus 1. LL. ſuarum cap. 9. de Decaniarum cura agens. *Poſſit autem* (in- *Præſit.*
quit) *ſingulis hominum novemdecimis & toti ſimul hundredo unus de melioribus, & vocetur Aldermannus, qui Dei leges & hominum jura vigilanti ſtudeat obſervantia promovere. Quia nil à nullo exigi vel capi debet niſi de jure & ratione per legem terræ, &c.* E quibus idem eſſe videtur qui (in Aldermanno civitatis, deſcribitur) Hundredi Præpoſitus: & fortè qui hodie dicitur Seneſcallus Hundredi. In LL. autem Edw. Confeſſ. cap. 35. ubi de armis inſpiciendis agitur, ſic occurrit. *Quod niſi fecerint, Vicecomites, & Aldermanni & Præpoſiti hundredorum & wapentachiorum* —— *Regi graviter emendare debent*; ubi quære an *Aldermanni* hic intelligendi ſunt de illis in Comitatu, qui Vicecomiti aſſident, an de Hundredariis, ſeu utriſque.

¶ *Aldius, Aldia, Aldionæ, Aldiones.*] Gloſſ. vet. apud Lindenbrog. *Aldius, ſtatu liber. Aldius eſt libertus, cum impoſitione operarum factus. Aldia,* Ancilla. *Aldiones* filii Aldiorum. Crebrò hæ voces in legibus Longobardicis, ubi Lib. 1. Tit. 30. l. 5. *Aldia, id eſt quæ de libera matre nata eſt.* Lib. 2. Tit. 12. l. 7. *Si aldius cujuſcunque aldiam alterius, tulerit ad uxorem, & filios ex ea procreaverit, & mundium ex ea non fecerit, ſint filii ejus aldiones cujus & mater fuit.* Lib. eodem Tit. 44. l. 1. *Aldiones, quæ de perſonis ſuis aldiones ſunt.* Lib. 3. Tit. 30. *Aldiones vel aldiæ, ea lege vivant in Italia, in ſervitute dominorum ſuorum, quâ fiſcalini vel liti vivunt in Francia.* Hoc in vetuſtiori editione legitur, *Aldiones vel aldianæ*: & in Conſtitut. Caroli Mag. *Aldiones vel aldianes*; illic etiam *lidi* hîc *liddi*: cui in Notis Amerpachius, *Aldii* (inquit)

&

cunque augebant. Sunt enim qui de nemine eos tenuiſſe aſſerunt: acſi (Hannoniorum more) à Deo & Sole ſuum accepiſſent patrimonium.

Pays de Haynault tenu de Dieu & du Soleil.

Goffridus Abbas Vind. in epiſt. ad Girardum apud Lydium, *Domino Girardo, laudabilis vitæ Epiſcopo, S. Romanæ ſedis legato, frater Goffridus ejuſdem ſedis alodiarius & ſervus.* Et ad Ivonem; ——— *pro profeſſione ab alodiario B. Petri, ſubjectionem vobis vindicaſtis.* Et ſic aliás.

¶ *Alpa* & *Alpes.*] *Mons.* Alpinus, *Montanus.* Conrad. de Falaria de Caſib. S. Galli, cap. 20. *Donavit Eccleſiæ curtem ad Creſarum cum omnibus ſuis appendiciis, cum familia multa, cum planis, alpibus & paſcuis.* Ibi Goldaſt. *Alpes, paſcua montana, quò æſtate pecora aguntur & paſcuntur,* **Alpen.** Bertaldus Zuifaltenſis Abbas de Origine ſui Monaſterii——— *in montanis propè poſitis amplas alpes, vel ſalicæ terræ agros.* Ibidem, *Ex his alpibus, &c. cum* 300. *caſeis alpinis ſuum precium habentibus.* Chart. Alaman. nu. 27. *tres hobas in Vzzinuvilare, & alpem paſcuam* ——— *acquiſierat.* Et nu. 86. *à Meggelis alpâ, à Pottaris alpâ.*

¶ *Altaragium.*] Emolumentum quod Sacerdoti provenit ratione altaris. Obventio altaris. In Inſtrumentis quibus ſtipendium ſolet Vicariis Eccleſiarum aſſignari, ſæpe continetur quòd *altaragium habebit.*

Northampton ss.

Inter Ordines ſive Decreta de Termino S. Mich. *Anno viceſimo primo Reginæ Elizabethæ in Scaccario remanentes, & in Cuſtodia Rememoratoris Regis exiſtentes, inter alia continetur ſic.*

Jovis duodecimo die *Novembris.*

Upon the heareinge of the matter betwixte Ralphe Turner **Vicar of** Weſthaddon **and** Edward Andrewes, **it is ordered that the ſaid Vicar ſhall have, by reaſon of the words** (Alteragium cum manſo competenti) **conteined in the Compoſition of the Profits aſſigned for the Vicars mainetemeance, all ſuch things as he oughte to have by theiſe words, accordeinge to the Definition thereof made by the Reverende Father in God** John **Biſhoppe of** London, **upon Conferrance with the Civillians, viz.** David Hewes **Judge of the Admiralitie,** Bartholomew Clerke **Dean of the Arches,** John Gibſon, Henrie Joanes, Lawrence Hewes, **and** Edward Stanhope, **all Doctors of the Civil Law: that is to ſaye by** (Alteragium) **Tithes of Wooll, Lambe, Colte, Calfe, Piggs, Goſlinges, Chickens, Butter, Cheeſe, Hempe, Flaxe, Honey, Fruits, Herbes, and ſuch other ſmall Tithes, with Offerings, that ſhall be due within the Pariſh of** Weſthaddon.

And the like caſe was for Norton **in** Northamptonſhire, **hearde in this Courte, within theſe twoe or three years, upon the heareinge ordered in the like manner.**

¶ *Amabyr.*] Vide Chivagium. Et *Amobr.* in Dict. Cimbr.

¶ *Amadere.*] Chartæ Alaman. Vett. Num. 69. *cenſum exinde ſolvat xv. ſiclas de cerviſa, &c. Et in omni Zelga, jornale unum arare, & iii dies aſecare, & iii amadere.* Ibi Goldaſt. *Amadere,* **Mozden.** *Aſecare* **Meyen.** Opinor, **To reap and mow,** (a) autem addi videtur, ut particula infinitivi.

¶ *Ambactus.*] Vide ipſa proxima.

¶ *Ambaſcia*, *Ambaſſiator*, & *Ambaxia*, *Ambaxiator.*] *Legatio, legatus.* A Germ. **Ambacht**, ſeu **Ambachten**, quod Lindenbrogius *operari* interpretatur. Mihi autem omnia videntur à vetuſtiſſimo Gallico *ambactus* deduci, de quo ſic Feſtus; *Ambactus apud Ennium lingua Gallica, ſervus dicitur.* Certè hunc non tacuit Cæſar, lib. 6. Belli Gall. de Equitibus Galliæ agens: *Eorum* (inquit) *ut quiſque eſt genere copiiſque ampliſſimus, ita plurimos circum ſe ambactos, clientéſque habet: hanc unam gratiam potentiámque noverunt.* Philoxeni Gloſſ. à Vulcanio juxta Scaligerum emendatum. *Ambactus* (inquit) δοῦλος μισθωτὸς, ὡς Ἔννιος. Sic ut *Ambactus idem ſit quod* περιφόρητος, *q. Circumactus & nuſquam conſiſtens, cujus operas quotidianas Dominus locat lucelli cauſſa; qui & Locellaris & Lucellaris appellatur:* aliis, miniſterialis.

Ambactus.

Locellaris, & Lucellaris.

Baſilienſis editio LL. Salicarum, Tit. 1. §. 3. *Si in dominica Ambaſcia fuerit occupatus, manniri non debet.* Alia editio legit *ambaxia*, alia verò, *Si in juſſione Regis fuerit occupatus:* ac ſi *Ambaſſiator* eſſet qui juſſa Regis defert, ſeu capeſſit. Huic autem Legi, noſtra illa reſpondere videtur, quæ *Eſſonium de ſervitio Regis* appellatur: de quo infrà. Synodus Conſtant. 5. p. 14. apud Lindenbr. *Paulus Dei miſericordia diaconus & ambaſciator monaſterii, p.* 16. *Thomas Dei miſericordia Preſbyter montis Sinai & Ambaſciator.* Et Annales Steronis, p. 255. *Ultra centum Ambaſciatoribus Civitatum rebellium, Lombardiæ.* Occurrit pluries apud medii ſeculi Scriptores

¶ *Ambo.*] Vox Eccleſiæ: *Pulpitum*, ubi conciones habentur, vel *ſuggeſtus*, ubi Evangelia leguntur. Non ab *ambiendo, quòd intrantem ambit*, ut Walafrido Straboni viſum eſt, quod & Meurſium adduxit, ut vocabulum inter Græco-barbara rejiceret: nec (ut alii volunt) quòd *ab ambabus partibus* gradus habet, ſed ἀπὸ τοῦ ἀμβαίνειν, *aſcendere*; unde *montium* aſcenſus ἄμβωνες, pars ſive locus eminentior ἄμβη & ἄμβων, gradus ſeu ſcalæ, ἄμβατα dicuntur. Hiſt. Tripar. lib. 10. cap. 4. ——— *reſidens ſuper ambonem, ubi ſolebat prius facere conſuetè ſermonem,*

mulis Bignonianis, illud in Lindenbrogianis, quod & mihi Etymon verbi magis videtur expedire. Quaſi ab **ampt** German. *munus, officium*, & **truſty** (noſtro vernaculo etiam hodiè) *fidus*. Sic *Amtruſtio, fidus in munere*: vel *officialis*, *miniſter*, *leudes*, *famulus*, *vaſſallus fidelis*. Fuiſſe autem videntur *Antruſtiones*, claſſis quædam ſelecta, cui Reges olim Germanicæ originis, plurimùm confiſi, Patrocinii beneficium, ob juratam fidelitatem retribuere. Qui enim *Antruſtionum* numero adſcribendus erat, coram Rege veniens, unà cum aramania, id eſt, clientela ſua, fidelitatem jurabat, Chartamque ſuæ inſtitutionis recipiebat, in hæc verba. Marculfus lib.1. cap. 18. *De Regis Antruſtione.*

Charta inſtituendi Antruſtionis. *Rectum eſt ut qui nobis fidem pollicentur inlæſam, noſtro tueantur auxilio. Et quia ille fidelis, Deo propitio, noſter, veniens ibi, in palatio noſtro, unà cum arimania ſua in manu noſtra truſtem & fidelitatem nobis viſus eſt conjuraſſe. Propterea per præſens præceptum decernimus ac jubemus, ut deinceps memoratus ille in numero antruſtionum computetur. Et ſi quis fortaſſe eum interficere præſumpſerit, noverit ſe Wirgildo ſuo, ſol. DC. eſſe culpabilem.* Lex Salic. Tit.43. §.4. *Si quis eum occiderit, qui in truſte Dominica eſt*, xxiiij *denar. qui faciunt ſol. DC. culpabilis judicetur.* Quod in Baſilienſi editione legitur, Tit. 44. §. 4. *Si verò eum qui in truſte dominica eſt occiderit, malb. leudi* xxiiij M. *den. qui faciunt ſol. DC. culpabilis judicetur.* In M.S. autem Regio, à Bignonio exhibito: *Si quis antruſtionem dominicum occiſſerit, malb.malcho* xxiiij *denariis, qui faciunt ſol. DC. culpab. judic.* Sin verò ſcribendum ſit *Antruſtio*,per (*n*) potiùs quàm (*m*) tunc vide in vocabulo *An.* (quòd tibi ſub oculis eſt) quid hoc voluerit.

¶ *An.*] Saxonicum, à Græco ἓν Numerandi principium eſt, *unum* ſignificans aut *ſingulare*. Præponitur autem ſæpe apud Saxones (utì apud nos hodiè nepotes ſuos) nominibus ſubſtantivis inſtar τὸ articuli apud Græcos, *un* & *ung* apud Gallos Italoſque ut an ƿiꝼ, ancnapa, an ꞅcip, an ðiꞅc; Quin & dictionibus nonnunquam adjungitur: ſi quidem vel majoris notationis gratiâ, ut anꞅpel, anƿealð; vel ad ſingulare aliquid ſive unicum demonſtrandum, ut anƿiᵹ,id eſt. *pugna ſingularis*, anƿoꞃð, i. *verbum unicum*, anꞃeað, i. *unius conſilii*, an cenneða, id eſt, *unicè genitus*, & hujuſmodi. Quibus fortè adjiciantur *Antruſtio*, *andecinga*, & alia mox infrà ſequentia: quorum explicationi hæc veluti in communi (ne per ſingula repeterentur) prælibavimus,ipſaque ideo vocabula huc referendo deſignabimus. Leguntur etiam ana,ane,enne,& ænne: *unum*,vel *ſolum* ſignificantia; & in compoſitione item occurrentia.

¶ *Anagriph*, al. *Angrip.*] LL. Longob. lib. 1. Tit. 31. l.1. qui, de fornicatione inſcribitur. *Si puella aut mulier libera voluntariè fornicata fuerit, cum libero tamen homine: poteſtatem habeant parentes ejus, in eam dare vindictam. Et ſi fortè ambabus partibus ſteterit, ut ille qui fornicatus fuerit, eam tollat uxorem,componat pro culpa, id eſt,anagriph, ſol* 20. Et lib.2. Tit.2.l.1. *Si puella libera aut vidua, ſine voluntate parentum, ad maritum ambulaverit, liberum tamen: tunc maritus qui eam acceperit uxorem, componat pro anagrip, ſol.* 20, *&c.* Simile in legibus ibidem proximè ſeqq. Boherius verò ad locum primum: *Nota* (inquit) *anagriph culpam dici.* Et ad ſecundum: *Nota anagrip pro culpa, ſeu præſumptione poni.* Gloſſ. item *Anagrip, culpa præſumptionis.* Sed hæc omnia (ut opinor) ſatis remotè à verbi etymo, & ſignificatione: *quam* vicinius exprimit Pictorius Tigurinus in Dictionario Germanico Latin. **Angriff, und ſtreyt**, *congreſſus* (**der**) *aggreſſio, inſultus, ingreſſus.* Certè dici videtur à Saxonicis Ana pro *ſola* aut *ſingulari*: Et ᵹꞃipe, id eſt, *compreſſio* (quo ſenſu nos adhuc utimur) ſic ut ſit *anagriph*, compreſſio fœminæ ſingularis, non conjugatæ, hoc eſt, virginis aut viduæ. Cui etiam fidem faciant loci citati: & quòd in Tit. *De adulterio* ibidem ſequenti, vox *anagriph* ne ſemel occurrit. Fortè etiam dicatur, quaſi ſeorsùm, *an grip*; de quo vide jam ſupra in vocabulo *An.*

¶ *Analogium.*] Ἀναλογεῖον ab ἄνω & λόγος, quòd *ſuper* hoc *ſermocinantur* Lectores. *Pluteus*, *lectrum*, *lectrinum*, *legium.* Durandus lib.1. cap. 1. de Eccleſia, & ejus partibus (Walafridum ſequutus) *Analogium dicitur, quia in eo verbum Dei legitur & annunciatur.* Ait etiam *pulpitum* dici & *ambonem.* Ekkehardus Jun. de Caſib. S. Galli, cap. 1. *Infantulis deinde per ordinem lectitantibus, & analogio deſcendentibus.* Ibi pluries. Suidas: ἀναλογεῖον ἐν ᾧ τίθενται τὰ βιβλία, *Analogium eſt cui imponuntur libri.* Curopalates de die feſto Natali Chriſti ἔμπροσθεν δὲ τούτου, ἀναλόγιον ἐφ᾽ οὗ ἐπίκειται ἅγιον εὐαγγέλιον. *Coram autem ipſo* (Imperatore) *analogium, ſuper quo ſitum eſt ſanctum Evangelium.* Et in die adorationis crucis: τοῦ σταυροῦ ἐπὶ τοῦ ἀναλογίου τεθέντος, ἀσπάζεται τοῦτον ὁ βασιλεὺς, i. *Cruce analogio impoſita, oſculatur eam Imperator.*

¶ *Anariutus.*] Trad. Fuld.lib.1.cap.157.

¶ *Anatalia*, *Anaticula*, *Anaticla.*] Formul. Solenn. Lindenbrog. in Charta Traditoria, nu.154.—— *per oſtium & anaticula* (ipſius caſæ) *ſicut in ipſa ceſſione eſt inſertum, ad partem illius Eccleſiæ, viſus fuit tradidiſſe & conſignaſſe.* Et Chart. 156.—*per chartulam venditionis, ad filium ſuum adſirmavit, per hoſtium & anatalia, per herbam & vitem ei viſus tradidiſſe & conſignaſſe.* Gloſſar. *Anaticla.* ἐπιστρόφιγξ.

¶ *Ancilla*, *Eccleſiaſtica*, *Regia*, *Originaria*,&c.] V. *Servus.*

¶ *Andecinga.*] L. Baiwariorum, Tit. 1.cap. 14. De colonis vel ſervis Eccleſiæ, qualiter ſerviant. *Andecingas legitimas, hoc eſt, perticam decem pedes habentem, quatuor*

in

Hac conditione; ut qui beneficium conſequeretur, dimidium annui proventus fiſco Apoſtolico perſolveret. Sunt tamen qui hoc inventum Johanni xxij *aſcribant. Hanc autem conſuetudinem omnes admiſere, præter Anglos, qui id de ſolis Epiſcopatibus conceſſere, in cæteris beneficiis non adeo.* Certè *Walſinghamius* in An. Dom. 1316. rem excogitatam fuiſſe indicat à Johanne xxij ipſiſque Anglicanis beneficiis quodammodò impoſitam. *Summus* (inquit) *Pontifex* (Joh.xxii.) *reſervavit cameræ ſuæ primos fructus beneficiorum omnium in Anglia per triennium vacantium.* Et Trivettus Author antiquior ipſique Johanni æqualis: *Retint* (ait) *à li les primers frutz des Egliſes vacans deins les treis ans.* Quoti verò hi fuerint, aut quo ſucceſſu conſcripti, nobis aliter haud liquet, niſi quòd *Ranulphus Ceſtrenſis* Author item coætaneus, Papam refert hoc commento vim ingentem pecuniæ coegiſſe. Id certiſſimum eſt, annates hodiè fiſco pendi non tantùm ex Epiſcopatibus, verùm etiam ex beneficiis quibuſlibet Eccleſiaſticis annui valoris x. marcarum, vicariiſque x. lib. nec minores ſanè quàm unius anni fructus integros, juxta tabulas Regias æſtimandos. Has autem Regii cenſûs incremento contulit Senatuſconſultum, An. 26 Hen. 8. quùm exuto Papa, Rex cœnobiorum moliretur excidium, ſacratiſque ſpoliis trophæum Regium inſigniret.

Hiſtor. lib. 7. cap. 42.

Me ut liberem, *Polydorum* audi, de Inventione rerum, lib. 8. cap. 2. *Cæterum, nullum inventum majores Romano Pontifici cumulavit opes, quàm annatarum, quas vocant, uſus, qui omnino multò antiquior eſt, quam recentiores quidam ſcriptores ſuſpicantur; & annatas, more ſuo, appellant primos fructus unius anni ſacerdotii vacantis, aut dimidiam eorum partem. Sanè hoc vectigal jampridem, cùm Romanus Pontifex non haberet tot poſſeſſiones, quot nunc habet, & eum oportuerit pro dignitate, pro officio, multos magnoſque facere ſumptus, paulatim impoſitum fuit ſacerdotiis vacantibus, quæ ille conferret. De qua quidem re, ut gravi, ſæpe reclamatum fuiſſe teſtatur Henricus Hoſtienſis, qui cum Alexandro quarto Pontifice vixit, ſic, ut Franciſc. Zabarellus tradat poſthac in concilio Viennenſi, quod Clemens quintus indixit, qui factus eſt Pontifex anno ſalutis humanæ* MCCCV. *agitatum fuiſſe, ut eo depoſito annatarum onere, vigeſima pars vectigalium ſacerdotalium penderetur quotannis Romano Pontifici, & id quidem fruſtra. Quare Pontifex annatas in ſua naſſa retinuit, ut ne indidem exire poſſent. Atque hæc omnia in commentariis in caput, inter cætera, de officio Ordinarii, ſcripta leges.* Et mox; *At onus illud annatarum ab initio omnes generatim populi ſubire minus recuſarunt, extra Anglos, qui ſuis minoribus ſacerdotiis, quando ea Pontifex dabat, id ſervitutis imponendum non cenſuerunt. Nam Roman. Pontifex minorum quoque ſacerdotiorum aliarum gentium quæ ipſe confert dimidiam capit vectigalium unius anni partem, ſi plures viginti-quatuor aureis æſtimentur.* Vide Apoſtolos & Reſponſionem, datos per nationem Gallicam DD. Cardinalibus, &c. *De annatis non ſolvendis:* quod integro libello agitatum inter opera Nich. Clemangii (ſi germanè) editur.

¶ *Anniverſarium.*] Eſt dies annua quâ defuncti alicujus memoria celebratur. Patribus noſtris, aliàs **a year-day**, aliàs **a mind-day**. Rem ab Anacleto primùm, deinde à Fœlice Pontificibus Romanis editam ferunt, qui Martyrum dignitati conſulentes, in eorum memoriam annua ſacra inſtituiſſe perhibentur. Poſteriores autem, ſua ſibi plerunque anniverſaria curabant perficienda: facultates ergo & prædia Eccleſiis elargiebantur, ut pro animabus preces annuò funderentur, & pecunias cibariaque inter pauperes diſtraherentur. Hæc autem omnia utì ſuperſtitioſis uſibus delegata, fiſco apud nos adſcripta ſunt, An. pri. Edw. 6. cap. 14. Anniverſariorum formulas perplures habes Alamannicarum antiquit. Tom. 2. par. 2. ſub Tit. *Alamannicæ Eccleſiæ anniverſarii*, ubi ſic in exordio: *Nortpertus Abbas piiſſimus, primus inter Abbates anniverſarium ſuum obſervari ordinavit, largitis aliquibus bonis in uſum fratribus in ſancto die Paſchæ miniſtrandis. Is etiam de ſuo inſtituit anniverſarium S. Wiboradæ Martyris & virginis Chriſti. Poſtea autem à diebus demum Abbatis * Manegoldi, anniverſarii cœpti ſunt in Alamannia ab omnibus utriuſque ſexus celebrari, circa annum Domini MCCLXII.*

Videas hæc in uſu fuiſſe inter Anglo-Saxon. lib. Rameſ. *Sect.* 134. *temp. Reg.* Eadgari.

** Non fuit Abbas, ſed tantum decanus & præpoſitus.*

¶ *Annona.*] Pro frumento in genere. Propriè verò, quicquid in annuum alimonium reconditur. LL. Edw. Confeſſ. cap. 8. *De omni annona decima garba Deo debita eſt.* Domeſdei Tit. Wilteſc' Vicecom. *Edwardus vicecom. habet——annonæ CCLxij acras.* L. Salic. tit. 24. §. 1. *Si quis ingenuus in alieno molino annonam furaverit, &c.* Specul. Saxon. lib. . . . . Tit. 69. *Qui priùs annonam molendino præſentaverit, prius molere debet.* Hinc noſtrum adagium, **Firſt come, firſt grind.** LL. Burgund. Tit. 23. §. 2. *Area annonaria.* Id eſt, locus ubi frumentum excutitur. Wiſegoth. 9. Tit. 2. l. 6. *Annonarius* dicitur erogator & diſpenſator annonæ.

Area annonaria.

Annonarius.

¶ *Annus* & *dies.*] Gall. *Suſan.* Temporis ſpatium Juri noſtro familiare, cùm ad ignaviam aliquibus coercendam, tùm ad ambigua multa definienda, conſtitutum. Utpotè, ſi diſſeiſitus (quem vocant, id eſt, prædio ſuo ejectus) infra annum & diem ante dilapſum ad hæredem diſſeiſitoris prædium, nec hoc ingreſſus fuerit, nec debitè vendicaverit: id denuò ingredi non admittitur. Item, Si quis lethaliter vulneratus, infra annum & diem non obierit, ex vulnere mori non præſumitur. Plura hujuſmodi (in vocabulis *Appellum, Extrahura, Finis, Wreccum*, & libris juridicis) (quæ à Germanis noſtris parentibus originem videntur adſciviſſe. Lib. Feud. Barat. Ex L. Imperialem.

De computatione anni V. Synod. Celichith, *An.* 816. *cap.* 8.

Eſopeia al. Epiſcopia Comitiſſa de Rhetia alta quæ in fundatoriis literis monaſterii Zacces ſe nominat Antiſtitam Curienſem. Seculum quo Paſchalis iſte vixerit, ex eo conjicias, quòd Tello ejus ex filio pronepos, obiiſſe illic dicitur, An. Ch. 784.

¶ *Apares.*] vide *Appares.*

¶ *Apennis* & *Appennis.*] Formulæ vett. Marculfo adjectæ: & cap. 46. Formul. Lindenbrog. 106. *Mos nobilium Romanorum adſuevit, & ratio jure depoſcit, ut ſi cujuſcunque domus igne crem etur, per ſeriem ſcripturarum, chartulam relationis quæ dicitur appennis recipiat.* (q. *Literas teſtimoniales.*) Paulò infra. *Et quia ille index, vel vicini pagenſes ipſius, ad præſens ita dixerunt, & teſtimoniaverunt, quòd ad hoc videndum acceſſerant, ſic verò & actum aderat* ——— *chartulam relationis, quæ dicitur apennis ei dare decreverunt,* &c. In capite etiam hujus Chartæ ſic inſcribitur: *Relatum quod dicitur apennis.* Et in Formula 107. *Propterea ei neceſſe fuit ut unà cum notitia pagenſium (qui hoc benè cognitum habeant) Turoni Civitati appennem exinde deberet adfirmare.*

¶ *Apertum.*] Subſtantivè poſitum. Copertum V. *Curtillum.*

¶ *Aplata.*] In veterrimo quodam Statutorum M.S. capit. *Expoſitio vocabb. Juris*, ſic habetur: *Aplata, hoc eſt, pro certò*: quod nec in impreſſo codice, nec in aliis M.S. deprehendimus. Numquid à Græco ἀπλῆ, quod juxta Suidam, eſt μονοειδὴς, *res unius facici, res ſimplex, & immutabilis*; Sive ἀπλατὴς, quod ſignificat *rem ſine latitudine,* & quod inſtar lineæ prævaricationem non admittit? πλάτος enim *latitudo*: *a*, privativum eſt.

¶ *Apicularium, Apile.*] *Alvearium, alveus.* L. Baiwar. Tit. 21. §. 8. *examen ex apili elapſum.*

¶ *Apocriſiarii nomen, & varium munus.*

¶ *Apocriſiarius.*] Vox Eccleſiæ. Qui eſt *à reſponſis, Reſponſalis*: Ἀπόκρισις, *reſponſum*, ἀποκρίνομαι, *reſpondeo*: Primitus & propriè intelligebatur de *reſponſali negotiorum Eccleſiaſticorum* (ut hunc vocat Hincmarus) hoc eſt, qui cauſas Eccleſiæ ad Imperatorem detulit, ejuſque ad ſupplices reſponſum; vel conſultus de re Eccleſiæ, reſponſum præbuit ſeu conſilium; ex quo etiam quibuſdam *à Conſiliis* appellatus eſt. Malè igitur 1. q. 7. *Convenientibus*, per *y* & *h* ſcribitur *Apochryſariis*: quod gloſſographo impoſuit, ut ad id vocabulum notaret, *apos*, nuntius, & *chryſis* aurum, quaſi *deaurati nuntii, &c.* Paulò fœlicius, alius ad ca. *Significaſti. De elect. Apocriſarii* (inquit) *dicuntur nuntii Dom. Papæ. q. ſecretarii, nam criſis quandoque dicitur ſecretum.* Sed omnino perperàm quidam ſcribunt *hypocryſiarius.* (*Hypocryſiarius.*)

Apocriſiarii miniſterium (inquit Hincrus Archiepiſc.) *ex eo tempore ſumpſit exordium, quando Conſtantinus Mag. Imperator, Chriſtianus effectus* ——— *locum & ſedem ſuam, urbem ſcil. Romanam Papæ Silveſtro, edicto privilegii tradidit, & ſedem ſuam in civitate ſua quæ antea Byzantium vocabatur* ——— *ædificavit: & ſic reſponſales tam Romanæ ſedis, quam aliarum præcipuarum ſedium, in palatio pro Eccleſiaſticis negotiis excubabant.* Munus, primò exequebantur Epiſcopi: ſed cum ipſos prohiberent Canones, à ſuis abeſſe parochiis; Presbyteris delatum fuit & Diaconis: eoque functus eſt Gregorius Mag. dum adhuc eſſet in Diaconatu. Unde Marianus Scotus in An. Dom. 575. *Gregorius* (inquit) *Apocriſiarius in Conſtantinopoli, & poſtea Papa, in Job expoſitionem condidit.*

Hâc autem acceptione, cùm non differat Apocriſiarius à quovis Legato qui in Aula Imperii negotia illuſtrioris alicujus Eccleſiæ promovebat, ipſi quidem Legati, Apocriſiarii dicti ſunt; nec tantùm Papæ, ſed aliorum etiam Epiſcoporum: immo nuntios ſuos, ad Panormitanum Archiepiſcopum pallium deferentes, *Apocriſiarios* vocat Paſcalis cap. *Significavit de elect.*

Sed in Aula Regum Francorum, Apocriſiarii munus, omnium palatinorum honoratiſſimum fuit; etiam ordinarium, & perpetuum. (*Apocriſiarius palatinus.*) Poſt Regem enim, Reginam, & Regiam prolem, primas tulit: nec ſolùm omnem Clerum palatii, ſub ſuo habuit imperio, adjunctúmque ſummum Cancellarium; ſed uti Comes Palatii, omnibus præfuit negotiis & hominibus ſecularibus; ita Apocriſiarius iſte (qui Capellanus itémque dictus eſt & Cuſtos Palatii) omnibus præfuit negotiis, & miniſtris Eccleſiæ. Neque inconſulto ipſo, domi foríſve quid definiri poterat, in re Eccleſiæ: ut fuſius legas apud Hincmarum Epiſt. 3. cap. 13. & ſeqq. Meminit etiam τοῦ ἀποκρισιαρείου in Aula Orientali, Codinus Curopalates; officium tractans τοῦ πρωτοβεστιαρείου.

Reperitur verò Apocriſiarii genus, ante Conſtantini ſeculum ſub Trajano & Nerone: ut è Suida conſtat, in vocabulo Διονύσιος Ἀλεξανδρεὺς, quem fuiſſe tunc temporis aſſerit ——— *ab Epiſtolis & Legationibus* Καὶ ἀποκριμάτων, id eſt, *à reſponſis* ſeu *Apocriſiarius.*

Apocriſiarius ſedis Apoſtolicæ, qui & in rubrica 43. Epiſt. lib. 11. Gregorii, *Reſponſalis Apoſtolicus* dictus eſt; (*Apocryſiarius ſedis Apoſtolicæ. Reſponſalis Apoſtolicus.*) non ſolùm appellatur Romani Pontificis Legatus, ſed aliarum etiam illuſtrium Eccleſiarum. Sic Meldenſi Synodo ſeptima, Act. pri. & 1. q. 7. cap. 4. *Convenientibus apud Nicænam Bithyniæ* ——— *& Taraſio Archiepiſcopo Conſtantinop. & Johanne, & Thoma Apocryſariis Apoſtolicarum ſedium orientalium, &c.* Gloſſæ, ad *orientalium.*] Alexandriæ, Antiochiæ, & Hieroſolymis. De hoc vide plura mox in *Apoſtolus.* Recentioribus, *Apocriſiarii* dicuntur Epiſcoporum Cancellarii.

¶ *Apophoreta.*] *Ciſta, theca, caſſula.* Glaber,

Apoſtolus pro claſſis Præfecto, ſeu Admiralio. Nam uti apud Romanos, dictus eſt *Epiſcopus* qui oræ maritimæ proſpiciebat (ut ſupra oſtendimus in Admirallio) ita Athenis appellatus eſt ἀπόϛολος qui curam navigii gerebat, & ἀπόϛολοι *claſſium apparatus, expeditioneſque maritimæ*, ἀπὸ τοῦ ϛόλου.

¶ *Apothecarii.*] Ratiocinatores, procuratores. Angl. **Stewards**. Concil. Carthag. 1. can. 9.

¶ *Appares.*] Dicti à *paritate* (q. *adpares.*) *Compares.* Gregor. lib. 5. Epiſt. 152. *Gregorius, Pelagio de Turinis, & Sereno de Maſſilia, Epiſcopis Galliarum aparibus:* cum *p* ſimplici. Ibidem Epiſt. 54. *Gregorius Deſiderio Vienenſi, & Siagrio Auguſtino, Epiſcopis Galliæ apparibus.* Et lib. 7. Epiſt. 110. *Gregorius Syagrio, Hetherio, Virgilio & Deſiderio, Epiſcopis aparibus.*

¶ *Applumblarius.*] Gloſſographus ad Gratian. 1. q. 7. ca. *Convenientibus:* in etymologia vocab. *Apochryſariis*, quod nuntios Papæ deſignat. *Apos* (inquit) *nuntius, chryſis, aurum, quaſi deaurati nuntii.* Parùm fœliciter; at ſubnectit, *tales hodie non ſunt Papæ applumblarii.* Ubi (*l*) arcendum cenſeo, ut legatur *applumbarii*, vel *adplumbarii*: hoc eſt qui disjuncta, plumbo conglutinant; iſtoque ſenſu miniſtri Papæ plumbea ſigilla bullis annectentes, bene nuncupentur applumbarii.

¶ *Appellum, Appellare.*] Vox forenſ. Eſt proſequutionis genus in foro Angliæ, quo quis verbis legitimè conceptis, ſuo nomine, non regio, alium ergo poſtulat, ut reum comprobet feloniæ: ſeu *de luy attainder de felony*, ut Briton loquitur, & Stamford, lib. 2. cap. 6. Datur autem appellum, in quibuſdam caſibus non propriè felonicis, ut de mutilatione membrorum; quod Bracton *de plagis & mahemio* vocat: De injuſta incarceratione, quod *appellum* nuncupat *de pace & impriſonamento.* In his tamen appellans dicet, quod appellatus *hoc fecit nequiter, & in felonia*, ut Bract. lib. 3. trac. 2. cap. 25. Non competit autem *appellum* in omni felonia, nec in eadem omnibus: nec ullis achronicè, hoc eſt extra conſtitutum tempus, annum ſcil. & diem, poſt ſcelus commiſſum: ut Stat. Gloceſtr. cap. 9.

Appellare. *Appellare* ergo dicitur, qui *appellum* proſequitur; *Appellans*, Actor; *Appellatus*, reus: quæ tamen omnia apud nos aliàs ſignificant, ut in Jure Civili.

¶ *Appenagium*, & *Appanagium*] Apud Francos dicitur, illa dominorum prædiorumque portio, quam Reges Franciæ (eorumque exemplo proceres) minoribus ſuis filiis in patrimonium largiuntur. Sub fiducia tamen, ut deficiente prole maſcula, ad donatorem redeat, vel ipſius hæredem: & ab iſtis quidem appennagiis, minores illi filii ſua ſolent adſciſcere cognomina. Hotomannus in Franco-gallia, cap. 9. vocabulum factum opinatur ab antiquo Francico *abbannen*, id eſt excludere: quòd accepta ea portione, *excluſos* (inquit) *ſe à Regni ſucceſſione intelligerent.* Choppinus Paulum Æmylium ſequutus, longè aliter; De Domanio Franciæ, lib. 1. cap. 6. *Balduinus Flander, quamprimùm Orientis Imperator ſalutatus eſt à Francis proceribus, qui Thraciæ expeditionis illi comites adfuerant, ſingulis dedit Thracias ditiones, lege hac beneficiaria, ut quartum partem vectigalium publicorum fiſco inferrent Byzantii Auguſti, ſeque ei obſtringerent ſacro-ſancto, ac panagio jurejurando, An.* 1205. *Quod Græcum vocabulum, communiter etiam poſtea uſurpavimus Franci, velut è Franco-Græcia ortum, ut refert Paulus Æmylius in Philippo Theodato Francorum Rege. Unde nec verebimur cum Æmylio, hoc in opere, ſparſim Panagii verbo uti, pro eo quod Appennagium vulgus vocat.* Et lib. 2. cap. 2. *Panagium* dicit quaſi τὸ πᾶν ἅγιον, id eſt, totum ſacrum, propterea quod domanium Regni (ex quo conficiuntur appennagia) ſacro-ſanctum eſt, purumque putumque, ut ſuis utar verbis.

Mihi autem videtur *panagium* dici à pane; *Panagium.* ut itemque apud barbaro-latinos *potagium* à potu. Et neutrum, terminationem Græcam ambire (ut nec cætera ejuſmodi) ſed Latinam agnoſcere, *agium*, ab *ago*, quod in compoſitione ſignificat actum, exhibitionem, vel miniſterium rei. *Aquagium* (inquit Feſtus) *quaſi aquæ agium, id eſt, aquæ ductus.* Sic apud nos, *Homagium*, eſt actus vel miniſterium hominis. *Paragium*, miniſterium parium. *Terragium*, tributum quod terra agit, hoc eſt, exhibet. Num quis dixerit, *Paragium*, quaſi paritas ἁγία, i. ſancta? *Homagium*, quaſi hominium ſacrum? aut hujuſmodi? Novi πανάγιαν legi apud Codinum, quaſi pro pane ſancto, ſeu Benedicto, ut Junius & Meurſius volunt, ſed de hoc vide infra in *Panagia.*

Reperiuntur autem, & *panagium*, & *companagium*, apud nos Anglos (quibus nihil cum Græco imperio) per multa luſtra, ante Balduini Flandri ſeculum; nec aliud quàm alimentum ſimpliciter, vel alimentum cum pane edendum, deſignantia, ac ſi *panagium* & *appanagium*, aliud non eſſent, quàm prædium datum ad *panagium*, i. alimonium filiorum. Plura vide in ipſis vocabulis. Hæc autem ſi vox legenda ſit, *panagium*, vel *appanagium.*

Si verò (quod antiquius & vulgarius eſt) *Appennagium.* ſcribendum ſit *appennagium*, haud video cur non dicatur ab *appendendo*, quaſi *appendagium* junioris filii: vel *appendagium* coronæ Franciæ, propterea quòd res ipſæ in hunc modum datæ, ejuſdem ſunt appendices, & quales in Divi Edouardi legibus, *appendicia coronæ Regni Britanniæ* nuncupantur. Facilè etiam liqueſcit *appendagium* in *appennagium*, ut promiſcuè etiam utuntur, *arpendium* & *arpennium.*

¶ *Appo-*

¶ *Arahum.*] *Locus conſecratus*, vel *honoratus*: à Saxon. aꞃ vel aꞃe, id eſt, *honor, pietas.* Aꞃa ðinum ꝼæꝺeꞃ: *honora patrem tuum.* L. Ripuar. Tit. 32. §. 3. ——*ante Comitem cum ſex rachimburgiis, in araho conjurare debet.* Et Tit. 33. §. 2. *Quod ſi eum ibidem habere non poterit, ſibi ſeptimus in araho conjuret, quod eum ibidem legibus mannitum habuiſſet.* Etiam Tit. 77.—— *ante judicem in araho conjuret.* Quæ ſingula, de jurejurando in Eccleſia præſtando, intelligo: nam Capitular. lib. 6. ca. 209. ſancitur; ut *Omne ſacramentum in Eccleſia, & ſuper reliquias juretur.* Baſilienſis editio LL. Riboariorum, An. Dom. 1530. paſſim legit cum aſpiratione, *hararum.* *Hararum.*

¶ *Aratraib.*] i. ſibi tertiam. *Long.* lib. 1. tit. 19. l. 25.

¶ *Araturia.*] *Campus arabilis.* Item *terra araturia*, pro aratoria; ſæpe in Traditt. Fuldenſ. vide infra *Arduria.*

¶ *Aranga.*] V. Arenga, & huc defer.

¶ *Arbaliſtarius.*] Qui arbaliſtam h. arcubaliſtam tendit, vel fabricat. A Gallico *arbaleſtier*, *Scorpionarius.* In diſtributione prædiorum Angliæ, ſub Victore Normannico, Arbaliſtarii locum tenent, inter Capitaneos (quos vocant) regni & ſummos proceres, ut in Domeſd. videas, Comitatu Norfol. ubi Tit. 51. inſcribitur, *Bernarus arbaliſtar'*. Tit. 52. *Giſlebertus arbaliſtar'*, *&c.* Sed hi ideo fortè, quòd ipſi eſſent arbaliſtariorum Præfecti, vel Tribuni. Græcis βάλιςρα, ἀπὸ τοῦ βάλλειν, id eſt, à jaciendo.

¶ *Arbergaria.*]——Et ita volo, &c. ut nullus meorum, &c. cogat ſibi præbere *arbergariam*, aut hoſpicium, aut quærat ab eis quod talliatam vocant. Preuves de l'Hiſt. des Comtes de Poictou, p. 367.

¶ *Arca.*] Pro *arvo.* Chart. Alaman. 39.——*cum omnibus adjacentiis, vel adpendiciis eorum in arcas, vel ſilvas*: Goldaſtus inde, *arcæ, id eſt arva.* Mihi autem legendum potiùs videtur, *areas vel ſilvas*, *e* pro *c*. Nam *area* paſſim ibi occurrit tali connexione: *arca* autem ne iterum reperitur. Antiquitatum vero Fuldenſ. lib. 1. Trad. 79. lego, *in ipſa marca 26. jugera, & arca domus*: ſed hoc forſan pro *fabrica.* Quære.

¶ *Arcarius.*] Apud Saxones noſtros (& alios) pro Theſaurario Regis. Charta Witlaſii Regis Merciorum, An. 833. *Arcarius meus omnes expenſas hujuſmodi — pro fiſco integrè acceptabit.* Onomaſticon autem vetus Latino-Græc. *Archarius*, οἰκονόμος.

¶ *Arceps.*] vide *Arcibum.*

¶ *Archicapellanus.*] Is qui hodie ſummus Cancellarius dicitur. Sic Einhardus Caroli M. Imperatoris Cancellarius, vocatur *Archicapellanus*, in Chronico Swartzahenſi, id eſt, Princeps Scribarum, ut Goldaſt. notat ad ca. 11. Ekkehardi jun. Sed Hincmarus, Capellanum, & Cancellarium, diverſos facit in Aula Franciæ, Epiſt. 3. cap. 16. Vide infra *Capella* & *Capellanus.*

¶ *Archiclavus, Archiclavis.*] Glaber, lib. 3. cap. 4. *Eo tempore* (circa An. Dom. 1003.) *inter cætera, beati Martini Turonis Monaſterium emicuit, à venerabili ſcilicet viro Henrico ejuſdem loci archiclavo everſum, atque ante ipſius obitum, mirifico opere reædificatum.* Infra, Robertus Rex, eum *B. Martini Eccleſiæ Archiclavum eſſe præcepit.* Et mox, *ſuſcepta quippe ac ſi coactus Eccleſiæ cura, veſteque alba tectus, interdum more canonico, mentem tamen & vitam pleniter poſſedit monachicam.* Et item poſtea. *Eccleſiæ cuſtos adſcitus* dicitur. Aimoin. lib. 5. cap. 42. *Abbo ſucceſſit* (ſcil. ad clavum ſeu gubernaculum Monaſterii) *ipſoque decedente*, *Goſmarus Archiclavis Decaniam habuit.* Præcept. Arnulfi Archiepiſc. in fine lib. de geſt. Epiſcopp. Turonenſ. in ſubſignatione, *Signum Arnulfi Archiepiſcopi. Signum Guanilonis Archiclavis. Signum Ionæ Archidiaconi*, &c. quos paulo ſupra *fideles ſuos* (q. in aliquo miniſterio ſubditos) Archiepiſcopus vocat.

¶ *Archidux, Archicomes.*] Vide in ſubſequenti capitulo.

¶ *De Eccleſiaſticorum Ordinum principibus, qui ab* archi *titulos inchoant: Et de Archiduce, & Archicomite.*

¶ *Archiepiſcopus, Archiſacerdos, Archipresbyter, Archidiaconus*, ſeu *Archilevita, &c.*] Tituli ſunt, qui primùm videntur inſignioribus in ſuo ordine viris, non per Canonem, ſed ex placito delati; poſtea verò ab Eccleſia ſuſcepti, & in certos gradus conſtituti. Sic Damaſus, Stephanum protomartyrem, *Archidiaconum* vocat: Et Nazianzenus in oratione ad Heronem, Athanaſium, *Archiſacerdotem ſacerdotum.* Sic fortè Sozomenus, lib. 2. cap. 8. *Symionem* (qui floruit tempore Conſtantini) *Seleuciæ & Cteſiphontis Archiepiſcopum appellat*, quòd primariarum in Perſide urbium eſſet Epiſcopus. B. *Jacobus* Hieroſolymorum primus Archiepiſc. Diſt. 66. c. 2. col. 428. V. & præced. Diſt. & Gloſ. E. 4. V. Baron. An. 508. ſect. 29. Nicephorus enim, lib. 8. cap. 36. ipſeque alias Sozomenus, eundem hunc ſimpliciter dixerunt *Epiſcopum*: quod tamen fateor non officere, quin eſſet *Archiepiſcopus.* Zephyrinus autem Romanus Antiſtes An. Dom. 203. in priori ſua epiſt. decretali (ſi tamen germana ſit) primus omnium (quos novimus) *Archiepiſcopi* titulum cooptavit. *Sed Metropolitanos fuiſſe* tempore Nicæni Concilii (hoc eſt, An. 320.) liquido conſtat ex ejuſdem canonibus. Archiepiſcopum verò *præſidere tam Metropolitanis quàm Epiſcopis cæteris*, Iſidorus docet, Origi. lib. 7. cap. 12. Et Diſtinct. 21. ca. *Cleros*; ubi plurima vide de gradibus Eccleſiaſti-

virgas habentem. Trad. 123. *in terris, areolis, ſilvis, pratis, paſcuis, &c.* Trad. 154.4. *hobas* —— *& arcolas* 5.

Ariala, Ariale. *Ariala, Ariale, &c.* Ibidem, lib. 1. Trad. 3. —— 20 *motales,* i. *jugeres, & unam arialem, hoc foras dimitto in illa ſilva.* Trad. 10. – *in arialis, domibus, ædificiis terris, ſilvis, campis, &c.* Trad. 22. *Unam arialem cum ſua ſtructura, & ad illam pertinentem hobam.* Tra. 25. *Duas hobas & 3 ariales, & res ad eaſdem pertinentes, hoc eſt, mancipia cum omni eorum ſumptu, terris, campis, ſilvis, &c.* Trad. 48. *areales cum domibus & ædificiis.*

¶ *Arenda.*] *Curatio, adminiſtratio,* Hungaricè *Warung*, M. Gold. Fortè à Græco ἀῤῥην. Lydius, ſi bene. Huc ſonat priſcum Anglicum *Wariſt*, quod eſt ſanatus, ſalvus, & Gallicum *Guarir*, id eſt, *curare, ſanare.*

¶ *Arenga, Arengua,* & *Harengua.*

Arenga eſt quædam præfatio, quæ ad benevolentiam captandam permittitur & ornatum: quâ utuntur *Lumbardi* & Eccleſia Romana in ſuis Epiſtolis & loquelis. In hoc planè concordant *Exordium* & *Arenga*, quod utrumque debet proponi taliter & aptari, ut narrationi cohæreat & procedere videatur à cauſâ: *Sed in hoc diſcrepant; quia* Arenga *non tantum tertiam perſonam, ſed primam recipit & ſecundam. Exemplum in Decretalibus.* Quantò te novimus in Canonico jure peritum, tantò fraternitatem tuam in domino commendamus, quod in dubiis quæſtionum articulis, ad Apoſtolicam ſedem recurris, quæ, diſponente domino, cunctorum mater eſt fidelium & magiſtra. *E Summâ Magiſtri Guydonis de competenti dictamine.*

Harangue autem Gallis Orationem ſignificat, declamationem, & longam rei alicujus narrationem: unde *Haranguer* Gallicè, & *Aranga* barbara-latinè, in illum ſenſum. *Lindewod in Gloſ. tit. de feriis ca. Ineffab. & infra.* Deciditur (inquit) magna *Aranga*, circa exordium Conſtitutionis.

¶ *Areniare.*] *Fræno cohibere.* A Gal. *reſne*, ſeu *frein*, pro fræno; quaſi *adfreniare*, *f* abjecto. LL. Hen. 1. ca. 84. *lanceam ſuam figat, & arma circummittat, & equum areniet.* Fortè quiſpiam hinc quærat forenſe noſtrum vocabulum *arreniare*, ſeu *arraniare*; quòd *arraniatus*, refrænatus vel cohibitus ſit, à ſubterfugiendo judicii formulam, quam elegerit. Vide *Arramare.*

¶ *Arepennis.*] Vide *Arpennis.*

¶ *Areſtare, Areſtum.*] Vide, r. geminato.

¶ *Argenteus, Argentum, Argentum album, Argentarius miles.*] *Argenteus*, vetus apud Francos numus, quorum octo, uni ſolido aureo (quem *Scutum* vocant) reſpondebant: hoc eſt, ſinguli, penè hodierno noſtro ſolido. Reperio enim, *Scutum* vetus ſeu *Coronatum* Gallicum, valuiſſe anterioris noſtri numiſmatis, vii ſol. ii denar. Aimoinus *(Scutum ſeu Coronatus Gallicus.)* de Tranſlat. S. Vincentii, lib. 1. cap. 3. *quadraginta argenteos, ſolidos videlicet quinque poſtulavit.* Cui in margine è regione *ſolidos*, adjungitur, *Intellige aureos.*

Argentum, in lib. Domeſdei, tripliciter ſumitur. Aliquando, pro bonis in genere, eo ſenſu quo Exod. 21. 21. ſervus dicitur, heri pecunia. Aliàs pro ipſo hoc metallo penſili, non ſignato, quod ergo *argentum album* nuncupatur. Tertiò pro quavis denariorum ſumma, ſeu pecunia numerata: quæ tamen Regi non dependebatur, niſi ſtateræ & conflationis examine: ut liquet è lib. Scaccarii, qui Gervaſio aſcribitur, ca. *De officio militis argentarii.* *(Argentum.)* *(Argentum album.)*

Argentarius autem *miles*, ut ibidem conſtat, is fuit, qui *ab inferiore Scaccario ad ſuperius defert loculum examinandi argenti* ubi vides *militem* poni pro gregario famulo. *(Argentarius miles.)*

¶ *Arga, vocabulum ſummæ ignominiæ, & in occaſione ingentis cladis.*

¶ *Arga.*] Qui uxoris adulterio infamis eſt, prolemque alienam pro ſua educat, *Curruca, iners, inutilis, ceſſator.* Longob. lib. 1. Tit. 5. leg. 1. *Si quis alium argam per furorem clamaverit, & negare non potuerit, & dixerit quod per furorem dixiſſet; tunc juratus dicat, quòd eum argam non cognoviſſet, & poſtea componat pro ipſo injurioſo verbo xii s.* Ibi Boherius, *argam,* i. *cucurbitam, quæ eſt nomen verbale ſecundum gloſ. &c.* Papias item; *arga, cucurbita.* Et *Dicam* (inquit Lydius) *quid velit utérque, & quid lex:* Sed fuſior, deficit ut mihi videtur, dum nimis hæret in Græcorum proverbiis. Nos gloſſam ſequimur, quæ *cucurbitam* docet eſſet verbale. Proculdubiò igitur à verbo *cucurbitare*, quod eſt uxorem alicui conſtuprare, maritúmque eò *cucurbitam* reddere, hoc eſt *currucam*, Angl. **a Coucould.** Quod planè factum videtur ab ipſo vocabulo *cucurbita*, nam hoc Galli *coucourd* vocant, & Angli tantùm *r* in *l* mutant, quæ ſæpe invicem confunduntur. Sic φραγέλλιον & *flagellum*, *Frodoardus*, & *Flodoardus*, **Coriander,** & **Coliander, Coronel,** & **Colonel**, &c. Lib. feudor. Barat. Tit. 8. Ex tit. De alien. feudi pater. §. Quibus mod. benef. *Si fidelis cucurbitaverit dominum, id eſt, cum uxore ejus concubuerit, vel concumbere ſe exercuerit, aut cum ea turpiter luſerit, vel ſi cum filia, vel nepte ex filia, aut cum nupta filio, aut cum ſorore domini, in domo ipſius domini manenti concubuerit, jure feudum amittere cenſetur.* E quibus non ſatis liquet, an *cucurbitandi* appellatio ad ſtupratæ tantùm uxoris contumeliam, referenda ſit, an ad ſequentes etiam ſpecies diſtrahenda. Benè autem conveniunt *arga* & *cucurbita*; nam utrunque vocabulum, ſtupidum & ignavum deſignat: hoc ſcil. quòd homo ejuſmodi, *caput* habere *cucurbitinum* in proverbio dicitur, Angl. **a Blockhead.** Illud quòd

apg

¶ *De armis, & armorum aliquot ritibus.*

¶ *Arma.*] Pro inſignibus, inter poſteriores non reperi ante 400 hinc annos: nec ſcio an eâ prorſus antiquitate. Novi extare apud poetas loca aliquot illuc ſpectantia, ut Æneid. 1.

——Celſis in puppibus arma Caici.
Poſtea —— *armaque fixit Troia.* Alibi,
Pacem orare manu,& præfigere puppibus arma.
Apud Horatium ——— *Vejanius armis,*
Herculis ad poſtem fixis. Et plura hujuſmodi.

Pompeius item Sabinus, refert Meſſalam *arma* pro inſignibus intellexiſſe, ad Valentinianum ſcribentem ſuper id Virgilii, *armaque fixit Troja.* Sed de his nos alibi.

Arma militaria alicui dare vel *tradere*, *armis militaribus aliquem donare*, *cingere*, *honorare*, apud aliorum ſeculorum Scriptores, paſſim occurrunt, pro eo quod hodie dicimus, *Equitem auratum creare.* Sermo vetus, à veteri Germanorum ritu deductus videtur, qui traditione ſcuti & frameæ, adoleſcentes ad militiam aptos, ſolenniter admiſere: ut apud Tacitum legas de Germanorum moribus. V. LL. *Alur.* M. SS. cap. 2. Impreſſ. cap. 1.

Armorum ademptio, & alii ritus. *Armorum ademptio*, graviſſima igitur pœna apud omnes Gentes, ab initio militaris diſciplinæ: quâ etiam Saxones noſtri libertatem adimebant. L L. *Aluredi* cap. 1. Qui fidem juratam aut pignus datum deſerit Armorum plectitur amiſſione. L L. *foreſtæ Canuti* R. cap. 25. Si liber homo feram regiam vocatam *Staggon* occiderit, amittat ſcutum libertatis. Et Germani quidem non ſolùm Ethnici, ſed ad fidem converſi, ea religione arma colebant, ut nihil facerent, non armati. Epulabantur armati, Concilia armati inibant, pactiones armorum contactu firmabant. Armati etiam jurabant, vel armatâ dextrâ, vel ſuper armis interdum honoratioris alicujus, interdum ſuis propriis, velut Diis Penatibus. Formula vetus Rom. quæ apud Lindenbrogium correctiùs extat, nu. 119. *Veniens jam dictus ille, adprehenſa manu prædicti judicis, vel armis, ſicut mos eſt apud omnes, xii, manu ſua xiii, dextratus vel conjuratus dixit, quod,&c.* Item Aimoinus de fœdere inter Dagobertum Francum & Saxones lib. 41. cap. 26. *Hoc pactum ſacramento quidem ſuper arma (ut eis mos erat) jurantibus.* Arma etiam ex more conſecrabant; & ſi conſecrata non eſſent, ea priùs ſacranda dare juraturus tenebatur, nam id ſanctiùs jurandi ritus fuit. Boior. LL. Tit. 18. l. 5. *Tunc ſolus juret cum ſua manu, poſtea donet arma ſua ad ſacrandum, & per ea juret ipſum verbum cum uno ſacramentali.* Carolus Mag. autem tandem ſtatuit ut omne ſacramentum *ſuper reliquias juretur.* Capitular. lib. 6. cap. 209.

¶ *Armerii.*] Pro Armarii, i. *armorum fabricatores.* Sic Conſtit. Neapol. lib. 3. Tit. 36. l. 1. & alibi.

¶ *De Armigeris, eorumque claſſe varia.*

¶ *Armiger.*] Gall. *Eſcuier*, vel militaris eſt, vel civilis: & dicitur uterque multis modis. Nos à militari exordiemur.

Primò, *Armiger*, nuncupatus eſt, qui domini ſui arma bajulat, ipſiſque eum cingit: *Armiger cinctorius.* ut in ſacra Scriptura, *Armiger* Abimelec, Saul, Jonathæ; apud poetas & hiſtoricos, Hectoris, Achillis, Diomedis, &c. Sic Paul. Diaconus, Longob. lib. 6. cap. 15. *Ipſe adhuc lanceam ſuam, ab armigero non abſtuliſſet.* Et lib. 2. cap. 14. hunc eundem miniſtrum, à Longobardis Scilpor dici (ut Saxonibus noſtris) indicat, id eſt, *ſcutiferum. Regis* (inquit) *Scilpor, hoc eſt armiger, & collectaneus erat.* Saxonibus autem noſtris, aliàs Scildcnave, quibuſdam Schild-kniht, i. *ſcuti miniſter* nuncupatus eſt.

Secundò, qui inter arma, Domini ſui latus ſtipat tuetur que. *Armiger ſatellitius.* Ejuſmodi Proceres, quatuor: Equites aurati, duos habuiſſe dicuntur. Notiſſimi ſunt Audlei Baronis, 4 illi *Armigeri* in pugna Pictavienſi, An. Dom. 1356. apud Froiſardum.

Tertiò, pro viro Nobili ſeu Generoſo, qui arma tractat militaria: ſed Equeſtrem adhuc dignitatem non eſt aſſequutus. *Armiger merens.* Sic in codice fundationis Cœnobii Waldenſ. M. S. Tit. *Fundatores*, Chart. 42. in Rubrica: Humfredus de Bohun Comes Herfordiæ & Eſſexiæ, *nobilis Armiger* appellatur. Et in Rubrica chartæ 44. *Mortuo* (inquit) *iſto Humfredo de Bohun armigero, Comite de Herford & Eſſexiæ, &c.* Sic tertiò, inferiùs: plurimaque extare audio ejuſmodi Exemplaria, cùm hic in archivis Regiis, tum in Hibernia.

Quartò, qui terras tenuere per ſervitium ſcuti, hoc eſt, ſcutagium: *Armiger feodalis.* non ſolùm *Scutiferi* dicti ſunt, ſed etiam *Armigeri*, & (quòd loricas induebant) *Loricati.* Hinc quos Giraldus Cambrenſ. *Loricatos* vocat, vetus ejus interpres M. S. paſſim **Squires** vertit: ut in Expugnata Hibernia cap. 3.— 30 *milites de proximis & alumnis ſuis, ſe præparantes: nec non aliis* 60 *loricatis, ſagittariis quoque pedeſtribus, quaſi* 300. Id codex ille (noſter M. S.) Legit **xxx Knights and lx Squires:** juxta quod, librum ipſum Latinum emendandum cenſeo, nam illic editur, 130. *militibus*, diſpari (ſine dubio) proportione.

Hi ad militiam pertinebant, pariterque omnes intercidere. Orti verò ſunt eorum loco, *Armigeri* quidam civiles; quorum alii hanc dignitatem, è natalibus aſſequuti ſunt, alii Principis beneficio.

Natalibus *Armigeri* ſunt, procerum filii omnes, quos Baronum æmulos, **Lords** (h. *Armiger honorarius.*

Do-

Præterea. Dubitare mecum videor, annon *Abbas*, alias olim diceretur pro Seniore ſive Principe regionis. Nam in codice *Landavenſis* Eccleſiæ perantique M. S. ſic de S. *Cadoci* inſigni eleemoſynario legimus. *Cotidie paſcens centum clericos, & centum milites, & centum operarios, centúmque pauperes cum ejuſdem numeri viduis.* Hic numerus erat familiæ, exceptis miniſtris, ſervientibus, & *Armigeris* & advenis; hoſpitibus quoque quorum numerus erat incertus, & quorum multitudo ad eum crebrò veniebat. Nec mirum quod locuples, multos alebat: Abbas enim erat, & Princeps ſuper *Gunliam*, hoc eſt regionis *Cambriæ* à *Gunleio* Rege patre ejuſdem *Cadoci*, ſic (ut ſupra patet) denominata.

Ex Charta Abbatis de Bello, *quædam ſpecies* Armigerorum *conſtat.*

OMnibus Chriſti fidelibus, &c. *Willielmus* permiſſione divinâ Abbas Monaſterii S. *Martini de Bello*, & ejuſdem loci Conventus, ſalutem. Noverit univerſitas veſtra nos Abbatem & Conv. antedictos, ex ſpeciali noſtrâ & gratuitâ benevolentiâ, dediſſe & conceſſiſſe prædilecto *Armigero* noſtro *Hugoni Fraunces*, pro ſuis laudabilibus ſerviciis, nobis ac noſtris negotiis impenſis, & impoſterum impendendis, *Lxvi* s. & *viii* d. ſterlingorum, ad Feſtum S. *Michaelis* Archangeli & *Paſchæ*, æquis portionibus, durante termino vitæ ſuæ, à nobis & ſucceſſoribus noſtris annuatim percipiendos: ac etiam liberaturam noſtram, de ſectâ *Armigerorum* noſtrorum, quotiens nos liberaturam generalem dare contigerit. Concedimus etiam eidem *Hugoni Fraunces* unam Cameram competentem, infra Monaſterium prædictum, ad uſum ejuſdem pertinentem: necnon tabulam ſuam, infra idem Monaſterium, in aulâ noſtrâ, prout alicui *Armigerorum* noſtrorum ibidem deſervitur, ſeu deſervietur, dum tamen idem *Hugo Frаunceis* nobis & ſucceſſoribus noſtris, ſuum congruum ſervicium, medio tempore, corporis ſui valetudine durante, realiter exhibeat. In quorum omnium teſtimonium Sigilla noſtra præſentibus ſunt appenſa.

Datum apud *Bellum*, in domo noſtrâ Capitulari xvi die menſis Maii, anno Regni Regis Henr. quarti poſt conqueſtum, vi. *Ex cod. M. S. Rentalium & Conſuetudinum Monaſt. de Bello*, f. 290, & 291.

¶ *Armiſcara.*] Epiſt. Synodalis ſub nomine Caroli R. ad Epiſcopos & Comites Galliæ. Tom. Concil. 3. *Si aliqui itinerantes, deprædantes & rapientes per Regnum noſtrum fuerint, & Epiſcopi ſeu Comites hoc emendare non poterint; quam citiùs poſſint, nobis notum facere curent; ut jubeamus ipſos deprædatores per eandem viam cum Miſſo noſtro redire, & illa omnia quæ * alii egerunt, legaliter emendare, & talem armiſcaram, ſicut à nobis juſſum fuerit, aut judicium, ſicut cum fidelibus noſtris conſideravimus ſuſtinere.* Capitul. lib. 5. Can. 43. *De his qui ſine conſenſu Epiſcopi, Presbyteros in Eccleſiis ſuis conſtituunt, vel de Eccleſiis ejiciunt, & ab Epiſcopo, vel quolibet Miſſo Dominico admoniti obedire noluerint,* ——— *ad palatium noſtrum venire jubeantur: & tunc nos decernemus, utrum nobis placeat, ut aut illum bannum perſolvat, aut aliam armiſcaram ſuſtineat.* Idem Addit. Ludo. par. 4. cap. 71. Vide *Scara.*

* Forte, *illi.*

¶ *Arpennis.*] Et frequent. in Domeſd. *Arpennus, Arpendus,* & *Arpent.* In leg. Baiwar. Tit. 1. cap. 14. §. 2. *Arpentum.* In Form. Solen. 79. *Arpennum.* In Gloſſ. vett. *Arpendium.* Apud Iſidorum *Arapennis.* Apud Columellam *Arepennis.* In leg. Wiſegot. lib. 8. tit. 4. cap. 25. *Aripennis.* In monumentis S. Germani ſubverſis, *Aripennum.* Scaligero *Arvipennium* vel *Arvipendium.* Gallicè, *arpen, arpent,* & *harpent.* Menſura eſt agraria quam alii jugerum vel acram, alii ſtadium vocant.

Quoad etymon Iſidorus (ut hic infra) ab arando dixit. Scaliger autem in Diris Valerii Catonis, *arpendium q. arvipennium*, vel *arvipendium*: quod funem fuiſſe aſſerit quo agri metiebantur. Sed Latinam eſſe vocem non agnoſcit Columella: imò rejicit, cum dicat lib. 5. rei ruſt. c. 1. *Gallos* (non Romanos) *ſemijugerum arepennem vocaſſe.* Priſci certè vocabuli, cujus maternum idioma (h. e. Gallicum antiquum) ante multas jam ætates exolevit, facilis non eſt enucleatio: eâque igitur omiſſâ, de ſignificatis dicemus, Gallis adhuc frequentibus, ſed apud Anglos, cum Normannicis noſtris majoribus olim ſopitis. Columella (ut vides) ſemijugerum exponit. Gloſſæ vett. *arpendium* (inquiunt) πλέθρα, πλέθρον autem eſt jugerum integrum, quod Hieronymus Mathematicus ducentis pedibus contineri ſcribit, alii centenis. Iſidorus de menſur. agrorum, *Actus* (inquit) *quadratus, undique finitur* 120 *pedibus, hunc Betici arapennem dicunt: ab arando ſcil.* Domeſd. liber (ut quibuſdam videtur) ſua refert vocabula, *Arpennum, Arpendum*, & *Arpenz*, non ad menſuram rei vel loci, ſed ad habitum: nec in aliis utitur quàm in vinearum, pratorum, ſilvarum (non paſcuorum, terrarúmve arabilium) menſurationibus. Nec aliter equidem adhuc inveni apud exoticos veteres. Domeſd. Titt. Middleſex. S. Peter Weſtm. *Quatuor arpenni vineæ noviter plantatæ.* Grant. Ely. *Ibitres, arpendi vineæ.* Titt. Exceſſa. Swenis de Eſſaſſa. Hundred. de Rochford. Raganeia. *Unus parcus & ſex arpenni vineæ & reddit* 20 *modios vini ſi bene procedit.* Tit. Wilt. Buberg. *ii arpenz prati, iii arpens ſilvæ ſervientium Regis.* E quibus, Arthurus Agard (venerandi hujus monumenti cuſtos, & in eo, archiviſque Regiis verſatiſſ.) per *vinearum arpennos*, hortos intelligit: ſilvarum autem, *coppices*, i. ſilvas cæduas. Sed addam quæ de *arpennibus* Gallicis hodie in uſu, è Dictionario quodam tranſtuli: ut ſignificationes æquè varias eſſe ani-

Scaccarii, ca. de *Danegeldo.* *Aſcriptitii*, *de Regni jure, non ſolùm ab hiis quæ modò poſſident, ad alia loca à dominis ſuis transferri poſſunt: verùm etiam ipſi quoque licitè venduntur, vel quomodolibet diſtrahuntur, merito tam ipſi quàm terræ quas excolunt ut dominis ſuis ſerviant, Dominia reputantur.*

¶ *Aſcus.*] Veteri Saxonico æꞅc, i. *navis.* Sic æꞅcum & æꞅcaꞅ, in Saxon. Chronico apud Tatum ſub An. 897. Fortè quòd corylo (nuci) haud diſſimilis ſit, quam Saxones item eꞅc vocant. Dici etiam videatur de *ſcapha*, quòd hæc olim fiebat è prægrandi arbore, parte interiore exciſa, nam eꞅcian eſt, excindere; aꞅcilian enucleare. Quibus accedit Latinum *aſciare*, pro aſciâ radere, & Græcum ἀσκὸς pro utre, aut alio quovis in ejus ſpeciem, vel excavatæ nucis effigiato. L. Salic. Tit. 23. §. 3. *Si quis navem vel aſcum de intro clavem furaverit* ICCCC *den. qui faciunt ſol. xxxv. culp. judic. except. cap. & dil.* Et §. ſeq. *Si quis aſcum de intro clavem repoſitum, & in ſuſpenſo pro ſtudio poſitum furaverit* IDCCC *den. &c.* Salicorum autem hæ naves & aſci, tantum fluviales fuiſſe videntur, & perinde minoris fabricaturæ.

¶ *Aſecare.*] Vide Amadere.

¶ *Aſſallirie*, & *Aſſaltus*, pro *Aſſultus.*] A Marculfi vocabulo *adſallire*, quod vide ſupra. *Aſſaltus* occurrit in LL. Divi Edouardi cap. 12.

Aſſartum.] Vide Eſſartum.

¶ *De Aſſaſinorum funeſtiſſimo Collegio.*

¶ *Aſſaſini.*] Sunt Principum & virorum illuſtrium interfectores, & qui mercede homines jugulant. Dicti ab execranda illa ſecta apud Turcas, huic carnificio deſignata.
a,b *Mat. Paris.* c *T. Walſingham.* d *Nic. Gillius.* e, f *Mat. Paris.*
Aliàs a *Aſſeſſini*, b *Aſſiſſini*, c *Laſſatini*, d *Arſacides*, e *Chaſii*, f *Cultelliferi.* Inſtitutos hos ferunt ante 600 annos, ab Alaodim quodam, & in Provinciis Tyri & Phœniciæ (circa locum ubi olim fuit Epiſcopatus Antaradenſis) montes habitare: numero (ætate Regis Henr. 3.) 40000 vel eo amplius, decemq; munita & ſplendida caſtella cum ſuburbanis, poſſidere. Sectæ Principem, *Senem* ſeu *Veterem de monte* vocant, non elatiori titulo; quem tamen ut Patrem, Prophetam, & Mahumeti Vicarium colunt: ſibique præficiunt, non hæreditaria ſucceſſione, ſed meritorum præſtantiâ cooptatum. Sedes ejus Muletæ eſt (qui locus igitur omninò ſacer) multoſq; ſub ſe Rectores habet ſeu Tribunos, per caſtella cætera miniſtrantes. Sceleratæ ſuæ profeſſionis (inter alia plurima) hæc ſunt inſtituta.

Legem Mahumeticam ita enixè colunt promoventque ut reſpectu eorum, reliqui omnes prævaricatores videantur.

Eo ſubjectionis & obedientiæ vinculo ſe obſtringunt, ut nihil tam arduum aut horrendum ſit, quod è Magiſtri ſui imperio non aggrediantur alacres: immò, ex nutu ejus de rupibus ſe præcipitant, in enſes ruunt, ignémque perferunt.

Principes quos odioſos habent, aut genti ſuæ ſuſpectos, data uni de his ſicâ, vel pluribus; nulla habita aut exitus ratione aut ſupplicii, anxii circumeunt donec imperatum ſibi homicidium peregerint. Sic Conradus Imp. ſic Reimundus Comes Tripolitanus bellicociſſimus, & plurimi alii ſummi viri ſublati ſunt.

Qui Principem occiderit ſuæ religionis adverſarium, ſecundum à Mahumete locum in Paradiſo obtinere credunt: Magiſtrique ſui eſſe de Paradiſo diſponere.

Fortiter occumbentes, Paradiſum aiunt protinùs involare: deſides & domi morientes, illuc demum, ſed multis tritos ſuppliciis pervenire, &c. Vide Mat. Paris in An. 1150. Nicetæ Choniatæ libri 2 initium. Will. Tyrii De Bello Sacro lib. 20. cap. 31. alioſque rerum Orientalium Scriptores.

Refert Mat. Paris in fine An. 1257. perditiſſimum hoc genus hominum, deletum tunc fuiſſe à Tartaris: ſed poſthumum reperitur apud ſequentes Hiſtoricos. Vide *Laſſatinus.* Hujuſmodi autem homicidium *aſſaſinium* dicitur. *Aſſaſinium.*

¶ *Aſſath.*] Sic in vetuſto impreſſo codice. In M.S. uno, *aſſaith.* In altero (ſed omninò mendosè) *aſſautour.* Quibuſdam, *aſſach.* Purgatio erat apud Wallos, ſcil. Cambrobritannos, quâ 300 ſacrantalibus, h. compurgatoribus, reus ſe liberabat. Mos invaluit uſque Statutum An. 1 H. 5. cap. 6. ubi ſic legitur. Walli *empriſonez* (Anglos) *tanq; al temps que ils ount fait gree a eux en cel partie, ou que ils vorrount ſe excuſer (de la mort dez tiels rebellez enſy tuez) per un Aſſath ſelonque la cuſtume de Gales, ceſt à dire, per le ſerement du CCC hominès, &c.* quod impoſterum fieri prohibitum eſt. Quid vocabulum velit, dicant Cambro-britanni noſtri: Ex parte autem ſapere videtur Saxonicum, nam *ath* eſt *jusjurandum*, & ꞅach, *cauſa.* Walliæ autem Conſuetudines, in leges Angliæ tranſmutatæ ſunt An. 27 Hen. 8. cap. 7.

¶ *Aſſecurare.*] Securum facere. Conſtitut. Siculæ, lib. 3. Tit. 14. l. 2. *De dotario aſſecurare.* Et infra, *Baronem aſſecurare tenetur.* Vide *Adſecurare.*

¶ *Aſſis*, *Aſſia.*] Longob. 1. Tit. 25. l. 30. *Si quis aſſem de ſepe aſſiata, unam aut plures tulerit, componat ſolid.* 1. *Si quis de ſepe ſtantaria facta vimen tulerit, componat ſol.* 1. *ſi autem perticas tranſverſarias tulerit, ſol. iii.* Quoad *ſepem ſtantariam*, nos (ſi idem ſit) **A ſtantey hedge**, vocamus, quod non è ſurculis vivis, ſed è perticis & viminibus componitur abſque foſſa. *Aſſiata* autem *ſepes* quid ſit non poſſum cogitare: ni ex palis ſeu tabulis ſectilibus, quas *Aſſes* etiam dicunt, conficiatur. Quære.

¶ *De*

tiquè ſæpius. Refert autem Joſias Berault in ſuis Commentariis ad prædictum cap. 19. Conſuetudd. Normannicarum, ipſas Normannicas *Aſſiſas*, Mercuriales etiam dici in Ordinatione Bleſenſi, art. 144. apud quem & plura vide.

Præterea dicitur *Aſſiſa* de re quavis ad certitudinem poſita, reſpectu temporis, numeri, quantitatis, qualitatis, ponderis, menſuræ, &c.

Aſſiſa pro tempore definito. Glanvil. lib. 13. cap. 32. *Cum quis* alium, *infra aſſiſam Domini Regis, id eſt, infra tempus à Domino Rege, de conſilio procerum ad hoc conſtitutum —— diſſeiſuerit.*

Aſſiſa pro certo numero, ut hic ſupra in Juratis. Et aſſerit Skenæus, Juratas etiam apud Scotos dici *Aſſiſas*, quod Juratorum numerus (pro natura litis) certus ſtatuitur, aliàs 12. aliàs 15. aliàs 25. aliàs 32, &c.

Aſſiſa pro mercium nonnullarum quantitate, qualitate, pondere, menſura, precio, &c. cùm apud nos, tùm apud Scotos, exteroſque frequens occurrit. Et in Conſtitutionib. Siculis lib. 1. Tit. 57. l. 2. *Aſſiſas* (inquit Frederic. Imp.) *rerum venalium, per ſingulas Civitates & loca volumus Ordinare.*

Aſſiſus Reditus, in Maneriis dicitur certus ille & immobilis cenſus qui domino ſolvitur ex prædiis liberis, unde & *liber* appellatur: eſtque mobili & nativo contrarius. Aſſiſæ de Clarendum apud Hovend. in Henr. 2. *Balivi Domini Regis reſpondeant ad Scaccarium tam de aſſiſo reditu, quàm de omnibus perquiſitionibus ſuis.* Hodie verò nativus reditus etiam ſub *aſſiſo* æſtimatur: nec malè, cùm per tempus præſcriptionis ita invaluit ut mutari nequeat.

Aſſiſa pro taxatione, ſeu tributo. Niger liber Scaccarii, cap. *de Danegeldo. Ex conſtitutis duobus ſolidis, vel uno per ſingulas hidas, ſumma una quæ Communis aſſiſa nuncupatur, excreſcit.* Sic,

Aſſiſa halecum. Eſt tributum apud Scotos, quod ex ea piſcatione penditur, ut Skenæus mihi Author eſt.

Aſſiſa pro mulcta. Sic in Britannia Armoricana, mulcta ab animalibus damna inferentibus exacta, *Aſſiſa* nuncupatur.

Aſſiſores. *Aſſiſores*, ſunt qui *aſſiſas* condunt, aut taxationes imponunt: apud Scotos etiam juxta Skenæum, iidem qui Juratores.

Aſſiſatum. *Aſſiſatum*, quod conſtitutum eſt.

¶ *Aſſiſini.*] vide ſupra Aſſaſini.

¶ *Aſſiſtria.*] Greg. Regiſt. lib. 11. Epiſt. 54. V. *Monaſtria.*

¶ *Aſtalius.*] Longobardor. lib. 1. Tit. 1. l. 6. *Si quis contra inimicum pugnando collegam ſuum dimiſerit, aut aſtalium fecerit, id eſt, ſi eum deceperit, & cum eo non laboraverit, animæ ſuæ incurrat periculum.* Gloſſ. ibi. *aſtallius deſcendit ab aſtu, i. dolo.* Hinc fortè in aucupio, decipulum dicimus, **a ſtale.**

¶ *Aſtanea.*] In ſupellectile Caſinenſ. Eccleſiæ vendita circ. An. Dom. 394. captivorum redimendorum gratiâ apud Leon. Marſican. Hiſt. lib. 1. cap. 58.——*hoſtiales iii pro byzantiis xiii. Aſtaneas duas pro byzantiis octo. Pulvinaria ſerica tria, pro byzantiis x.*

¶ *Aſtrarius.*] In quodam plac. pro terris in *Ondeby* in Com. *Leic.* per *Galfr. le Abbe* filium *Will. le Abbe*, verſus *Alexandrum* filium *Roberti le Abbe*, filii *Galfridi le Abbe.*

Galfridus dicit; quod prædictus *Robertus* non fuit, nec potuit eſſe *Aſtrarius* prædicti *Galfridi*, nec unquam remanſit de prædictâ terrâ tanquam *Aſtrarius*: quia dicit, quod idem *Galfr.* per longum tempus ante mortem ſuam dederat ei duas carucatas terræ in **Drayton**; ad quam terram idem *Rob.* duxerat uxorem, & fuit ſeparatus à familiâ *Galfridi* patris ſui.

Alexander le Abbe, defendens, dicit; quod *Robertus* pater ſuus & filius prædicti *Galfridi*, poſt mortem ipſius *Galfridi* remanſit in prædictis terris & meſſuagio, & reddidit ut filius ejus, & *Aſtrarius*; ſed per Juratam fuit manens apud **Drayton**, & penitùs ſeparatus ab *aſtro* patris ſui, (ſcil. à camino, Anglicè dicto aſter.) *Plac. de Banco term. Mich. circiter* 36 *vel* 37 *H.* 3. *Rot.* 21. *Leic.*

¶ *Aſtre.*] **The Harth of a Chimney.** *Aſtrarius hæres* indè dicitur ille, cui anteceſſor in vitâ ſuâ, per Cartam hæreditatem reſtituit. *Cokes Inſt.* p. 1. fol. 8. b.

¶ *Aſtellæ* & *Aſtels*, al. *Attels.*] Gal. Rot. Cur. Maner. de Ruſtens in Cougham. 34 Hen. 6.— fecit 400 *fagots* & dimid. & 400 *Aſtell* in *Ruſteyns* &c. Et mox——cepit & aſportavit 400 *fagots*, &... Aſtell *Ferulæ, fuſtes, baculi, perticæ* quæ gypſum ſuſtinent in pariete, Anglicè *Splents.*

¶ *Aſtrihilthet.*] L L. Divi Edouardi cap. 30. *Hi qui pacem Regis habent, vel manu, vel brevi, ei fideles exiſtant.——Qui ſi nimis confidens in pace quam habet, per ſuperbiam alicui foris fecerit, damnum reſtauret & iterum tantundem, quod Angl. vocant* Aꞅꞇꞃıhılꞇheꞇ. Cui in margine, aliàs aꞇꞃıhılꞇheꞇ. Vid. L L. *Ed.* Conf. Cap. 30. à *Lambardo* datus, apud *Hoved.* pag. 606. aꞅꞇꞃıꝺelꞇhoꞇ. *V. Not. ad.* Hengham p. 158 *Aſorum.*

¶ *Ategar.*] Telum Saxonicum, cujus meminit Florent. Wigornenſ. ſub. An. 1040. ſuiſque deinceps verbis (ut ſolet) Hovendenus, Part. pri. in eodem Anno. *In manu ſiniſtra clypeum, cujus umbo clavique erant deaurati, in dextra lanceam, quæ lingua Anglorum* aꞇeᵹaꞃ *appellatur.* Reor fuiſſe haſtam miſſilem; aꞇeon enim Saxon. ſignificat ejicere; ᵹaꞃ, telum. *Ethelwerd.* in An. 878. *Pelluns ingenuos paſſim; ategias figunt in oppido dicto* Glouuceſtre *vario ictu.*

¶ *Atha*, & *Athe.*] *Juramentum.* A Saxon. að, Anglis, Oath. Charta Edmundi Regis

tur aliàs *Nuntio*, aliàs *procuratore*,ſed potiſſimùm (Eccleſiæ vocabulo) *Reſponſali* : librumque 11. inſcribit, *De Reſponſalibus qui loco dominorum ponuntur in Curia, ad lucrandum & perdendum pro eis*: nec vel ſemel illic, *Attornati* mentionem facit.Libro tamen 12.cap. *Atturnare.* 19.in Brevi Regio, *atturnare* occurrit pro in *loco ponere*, ut frequentiſſimè in recentioribus Brevibus ejuſdem argumenti. Et apud *Bract.* lib.2.Tit.1.cap.35.pro transferre & aſſignare.

Quemadmodum autem apud veteres Romanos, non licuit per procuratorem agere, ita nec olim apud Francos, abſque reſcripto Principis,cujus hœc in Marculfo,formula lib. 1. cap. 21.

Fidelis Deo propitio ille, ad noſtram veniens præſentiam ſuggeſſit nobis, eo quod propter ſimplicitatam ſuam, cauſas ſuas minimè poſſit proſequi, vel admallare, clementiæ Regni noſtri petiit, ut inluſtris vir ille, omnes cauſas ſuas in vice *Idem factus per traditionem virgæ.* *ipſius, tam in pago quàm in palatio noſtro, admallandum proſequendumque recipere deberet, quod in præſenti per feſtucam eas eidem viſus eſt commendaſſe. Propterea jubemus, ut dum taliter utriuſque decrevit voluntas, memoratus* ** Gallic. q. de luy,i. illius.* *ille vir, omnes cauſas * lui,ubicunque proſequi vel admallare deberet, ut unicuique pro ipſo, vel hominibus ſuis, reputatis conditionibus, & directum faciat, & ab aliis ſimiliter in veritate recipiat. Sic tamen quamdiu amborum decrevit voluntas*; ubi vides, *attornatos* ſeu *procuratores*, olim conſtitutos fuiſſe traditione feſtucæ, i. virgæ, & ſymboli poteſtatis, vel *ſeiſinæ*, ut dicimus.

Hujus antiquitatis (utpote circa Annum hinc milleſimum) nihil apud nos reperio: Sed inferioribus ſeculis, quos litigantes mittebant *Attornatos*, ſine Brevi Principis non recipiendi erant, ut abundè conſtat in Regiſtro Brevium. Tandem verò utì Juſtinianus, his qui juſtis occaſionibus impediti,rem ſuam exequi non poterant, procuratores indulſit: ita Henr. 3. & ſuccedentes Reges, paulatim id noſtratibus præſtitere. Ex quo, protinus orta eſt communium *Atturnatorum* (unà & Advocatorum) infeſta multitudo, quam cohibuiſſe nixus eſt Rex Edw.1.(ut ſupra oſtendimus in vocab. *Apprenticius*) omnique ideo Angliæ,140 tantùm, ex utroque genere deſignavit. Hodie fortè in uno Comitatu, tot ſolummodo *Attornati* reperiantur.

Habet item Normannia ſuos *Atturnatos*, lege & more noſtro inſtitutos: de quo Joſias Berault in ſuis Commentar. ad cap. 589. *de la Cuſtume reformée de Normand. Nos* (inquit) *procureurs d'aujour d'huy ſont ſemblables à ceux* qui olim à dominis in judicio conſtituebantur, *qu'on appelle en Normandie paſſés Attournés, ou auſquels on baille procuration qu'on appelle* ad lites, *deſquels le pouvoir ceſſoit en la preſence de la partie qui les avoit conſtitués*, &c.

Tornati. Reperitur etiam (nitor autem Cowelli fide) vox *attornati*, & ut alii legunt, *tornati*, in Tit. *de ſtatu regularium*, cap. *unico.* §. *Porrò*, *i. u. ſexto.* ubi Gloſſa *Atturnati* (inquit) *dicuntur Procuratores apud acta conſtituti.*

Atturnatus Regis eſt qui cauſas Regis forenſes non ſolùm promovet,ſed ex more Advocati fortiſſimè tuetur. Loco ſervientibus Regis poſterior, quæſtu autem & potentiâ, ſuperior multò. *Lib.* 1. *de feud. Tit.* 22. Si quis fecerit inveſtituram vel cambium de beneficio ſui militis, ſine illius conſenſu cujus eſt beneficium, pro infecto habeatur. *Atturnatus Regis.*

Atturnamentum. Eſt tranſitus vaſſalli ſeu Tenentis, ab obſequio Domini vendentis, in obſequium ementis. Fit autem, vel traditione denarii, vel præſtatione fidelitatis, vel nudo ipſo in venditionem aſſenſu. *Atturnamentum.*

¶ **Aubani**, & **Aubenagium.**] Gallic. vide Albani.

¶ **Auca**, **Aucare**, **Aucella**, **Aucellus**, Gloſſ. Arabico-lat. *Auca*, *anſer*. Gloſſ. verò Bedæ Latino Saxonicæ, *Auca*, goſ. *Anſer*, ganðra. quaſi vox *auca* ad avem fœmineam ſpectaret; *anſer*, ad maſculinam, hanc enim nos hodie a **Gander**,illam a **Goose** nuncupamus. Bene igitur Burchardus lib. *de Pœnitentia. i.* xix.fol. 278. *pullos aucarum* dixit, non anſerum: utì & *gallinarum*, non gallorum. Sic in Lege Alaman. Tit. 99. §. 20. *acceptor qui aucam mordet*: ſexum reſpicit fœmineum, unde nos eum a **Goſhake** vocamus: in Boiorum verò LL. Tit. 20. §. 2. accipiter qui *anſerem capit*, **Ganſhapich** appellatur, à *Ganſa*, i. anſere.

Auca etiam Philoxeno interpretatur πτηνὸν, volucre, acſi volatilium tam eſſet genus quàm ſpecies. Unde *aucella* in Gloſſ. *Aucella.* Iſidori, ad coturnices etiam refertur; *aucellus* *Aucellus.* in Philox. στρουθίον exponitur, i. paſſer, & omnis avicula. Quo ſenſu Itali hodie *uccello* *Uccello.* dicunt *q. aucello*, pro qualibet ave, & *uccellare*, pro aucupari, quaſi hoc eſſet aucas capere, non quod aiunt, aves capere.

Aucare verò reperitur pro *attrahere*: fortè *Aucare.* ab aucupum more, unde & pro aucupari dicatur.

¶ **Auctionarii.**] Qui publicis ſubhaſtationibus præſunt, *propolæ*, & quos Angli **Brokers** dicimus. Gloſſ. Iſidori: *Auctionarius, qui emit.* Gregor. Mag. Regiſtr. lib. 1. Epiſt. 42.---*priuſquam labores ſuos venundare valeant, compellantur tributa perſolvere: quæ dum de ſuo unde dare non habent,ab auctionariis publicis mutuò accipiunt, & gravia commoda pro eodem beneficio perſolvunt.*

¶ **Auctores Eccleſiarum.**] Formull. Lindenbr. 16. in Ceſſione ad Eccleſiam.--- *antedicta Eccleſia, vel Pontifex Civitatis illius, aut auctores Eccleſiarum,* (villam) *eam habendi, tenendi, poſſidendi, &c. libero in omnibus perfruantur arbitrio.* Notat Lindenbrogius hos ipſos alibi *Actores* vocari: cui & illud convenit quod inter formull. vett. Bignonii cap. 27. occurrit.--- *agentes ipſius Eccleſiæ, abſque expectata traditione, in eorum revocent dominationem.*

Aucto-

¶ *Avitus.*] Sæpè pro *avus.*

¶ *Aula.*] Pro Curia Baronis vel Manerii. Sic aliquando vidimus in nonnullis rotulis ævi Ed. 1. viz. *Aula ibidem tenta tali die, &c.*

¶ *Aureus.*] Idem quod ſolidus aureus. V. hæc.

¶ *De auriflamba Francorum.*

¶ *Auriflamba*, & *Auriflammeum.*] Gallicè, *l'oriflambe*; Sacrum apud Francos vexillum, S. Dionyſii aliàs appellatum, quòd in ejus Eccleſia religiosè cuſtodiebatur. Hoc Francorum Reges (ex antiqua conſuetudine) ab altari B. Dionyſii ſolenni humilitate, jejuniis, & lachrymis impetratum, tutelæ ſymbolum deportabant in hoſtem, & in prima acie, à præſtantiſſimo quopiam deferendum, collocabant. *Quod* (ut addit Rigordus in Geſt. Phil. Aug.) *videntes adverſarii & cognoſcentes, territi multoties terga dedere.* Forma ejus & nominis rationem, ſic deſcripſit Brito Armoricanus, Philippidos lib. 11.

Stowus *hoc* *At Regi ſatis eſt, tenues criſpare per auras*
vexillum Oili- *Vexillum ſimplex, cendato ſimplice textum,*
flame *ridicule* *Splendoris rubei, lethania qualiter uti*
vocat. V. An. *Eccleſiana ſolet, certis ex more diebus.* [*men,*
1346. *p.* 379. *Quod cum* Flamma *habeat vulgariter*, aurea *no-*
Omnibus in bellis habet omnia ſigna præire.
Quod Regi præſtare ſolet Dionyſius Abbas,
Ad bellum quotiens ſumptis proficiſcitur armis.

Auriflambæ geſtatio, tanto (olim aliquando) in honore fuit, ut ad capeſcendam eam Arnoldus de Eudevehan, Mareſchalſia Franciæ ſe exuit, ſub Carolo 5. Rege (qui obiit An. 1380.) nec poſt ejus imperium ſemel hactenus in aciem prodiit, ut Tillettus aſſerit *en Recueil des Roys de France, part.* 1.

Hujus autem vexilli meminit Curopalates in Officiis Conſtantinopp. ut quod Imperatori tantùm præferri ſoleret, nec in Caſtris viſum eo abſente. Quod verò φλάμπουρον vocat, Gloſſarius mallet φλάμμουρον legi, q. dictum pro flammeo aureo.

¶ *Aurifriſia*, *Auriphrigia*, *Aurifrigia.*] *Fimbriæ aureæ.* Mat. Par. in Hen. 3. ſub An. Dom. 1246. *Eiſdemque diebus, dominus Papa videns in aliquorum Anglicorum ornamentis Eccleſiaſticis, utpote in capis choralibus & infulis, aurifriſia concupiſcibilia, interrogavit, ubinam facta fuiſſent. Cui reſponſum eſt, in Anglia. At ipſe: Verè hortus noſter delitiarum eſt Anglia. Verè puteus inexhauſtus eſt, & ubi multa abundant, de multis multa poſſunt extorqueri. Unde —— literas ſuas bullatas ſacras miſit ad omnes fere Ciſtercienſis Ordinis Abbates in Anglia commorantes, quorum, &c. ut ipſi aurifriſia, ac ſi pro nihilo poſſent adquirere, mittere non deferrent præelecta, ad planetas & capas ſuas chorales adornandas.* Conrad. Epiſc. Chron. Mogunt. *Caſula violacea, latis & magnis aurifrigiis.* Inferiùs: Habebant peras *ex purpura, & auriphrigiis adornatas.* Superius: Caſulæ *duæ nigræ aurifrigiatæ. Et infulæ vel thiaræ xviii auriphrigiatæ.* Chron. Lauriſham. de Donis Hen. Abb. 45. *Cappæ, tres cum aurifrigiis, palla altaris cum aurifrigio, &c.* *Aurifrigiatus.*

¶ *Avortare.*] *Abortum edere.* LL. Wiſegoth. lib. 6. Tit. 3. cap. 6. *Si ancillam ſervus abortare fecerit, &c.* Simile ibid. cap. 2.

¶ *Avorſus, ſi.*] Abortus, vel aborſus, *b* ut ſolet in *u* tranſeunte. Sic Galli *avortment* dicunt, LL. Wiſegoth. lib. 6. Tit. 3. cap. 1. *Si quis mulieri prægnanti potionem ad avorſum aut pro necando infante dederit, occidatur.*

¶ *Auſe, Auſen.*] Privilegium quod Rex Ludovicus Craſſus attribuit Lutetiæ, nominatim appellat *Auſen* (ut mihi Author eſt Tilius in Comment. de reb. Gall. lib. 1.) *cœtum & ſocietatem quam extranens adhibet in cauſa negotiationis.* Eſſe etiam refert decretum Parlamenti factum ſub tempus ut vocant Candeloſæ (hoc apud nos eſt Termino Candelariæ ſeu Hilarii) An. 1264. ſententiaque ſecundum Cormelienſes lata, quo vocabulum *Auſen* exponitur *conventio & ſocietas magna, ex privilegio poſtulata, ad mercaturam terra marique faciendam:* unde (inquit) illud *habere ſocietatem Francicam*, in proverbium abiit, ſicut etiam urbes ſuperioris Teutonicæ, *Hanſaticæ urbes.* noſtra memoria *Teutonicæ ſocietatis* ſunt atque nominantur. Item *en ſon Recuil des Roys de France, cap.* 1. eaſdem has urbes Gallicè vocat *les villes de la Hauſe Teutonique: u* pro *n* (ſicut & mox hic infrà) ubique ut videtur ſubſtituens: nam vulgo *de la Hanſe* dicuntur non *Hauſe*, & Latinè *urbes Hanſaticæ.* Francos etiam hinc olim dici opinatur *Frankauſen* (& per ſyncopen *Franſen*) quaſi *conventum liberum:* aliis *Franciſiam* & *Frankitatem*, quæ vide.

Refert præterea è Jornande, Duces per quos victoriæ ſpoliaque comparata eſſent, à Gothis *Auſen* dictos eſſe, i. *ſemideos* & pluſquam homines: ſed locus (ſi alius non fuerit quàm nobis occurrit lib. de reb. Geticis cap. 13.) haud *Auſen* exhibet, at *Anſes*, viz. *Proceres ſuos, quaſi qui fortuna vincebant, non puros homines, ſed ſemideos*, i. *Anſes vocavere.* Vide *Hanſa* & *Franciſia.*

¶ *Auſturco.*] Equus generoſior. *Vocabular. ante* 100 *hinc annos impreſ.* Canterius, *ſonipes*, onager, *auſturco* (&) aſellus, quæ in apice interpretantur: **a Gelding, a Courſer, a wild Aſs, a Genet of Spain, a young Aſs.** Vide Oſturco.

¶ *Authoritas.*] Pro *diplomate.* Vide *Auctoritas*, quod frequentiùs occurrit apud Caſſiodorum & alios.

¶ *Avurſa.*] LL. Baivvarior. Tit. 13. cap. 4. *Recipe animal quod læſiſti, quod nos avurſum vocamus.* Saxon a-ƿyrſe, id eſt, pejus, deterius, Anglis hodie **worſe.**

¶ *De*

¶ *Azymitæ.*] Nomen quod Græci per ludibrium Romanis imponebant, undecimo poſt Chriſtum ſeculo. Quaſi *azymorum cultores*; quòd in Cœna Domini, *azymis* panibus utebantur, non fermentatis. Epiſt. Leonis Papæ ad Michaelem Conſtantinop. Patriarch. cap. 20. Concil. tom. 3. *Quapropter à tanta amentia jam reſipiſcite, & Latinos verè Catholicos, atque maximè Petri familiares diſcipulos, inſtitutionis ejus devotiores ſectatores, ceſſate ſubſannando Azymitas vocare.* Sigebertus in An. Dom. 1054. *Latinos* (Græci) *vocabant Azymitas, & eos nimis perſequentes, eorum Eccleſias claudebant; de fermentato ſacrificabant.*

B*Abinger.*] Naviculæ genus. Conſtitt. antiqq. Admiral. Art. 3. ——— *taunts des niefes, barges, babingers, & dautres vaiſſeaux de guerre.*

¶ *De Bacalariis.*

¶ *Bacalarius*, *Bacularius*, & *Bachilarius.*] Qui expleto tyrocinio,in aliqua facultate, proximum limen obtinet. In Academiis notiſſimus. Gallis *Bacheliar*, & ſic Anglis *i* abjecto. Variæ ſunt doctorum opiniones de origine vocabuli, probatior autem videtur illa Rhenani, qui *Bacalarios* à bacillo dictos aſſerit, quòd *primi ſtudii authoritatem, quæ per exhibitionem baculi concedebatur, jam conſequuti eſſent.* Certè antiquè ſcriptum reperio (nec ſemel) aliàs *Bacularius*, aliàs *Bachilarius*, quaſi *Bacillarius*; & priſci moris ſuit, poſſeſſiones, libertatem, munera, dignitates (ipſumque aliquando Regnum) porrectâ haſtâ conferre, vel loco ejus, feſtucâ, virgâ, baculo, bacillo: ut ſuprà videas in vocab. *Atturnatus*, & copiosè infrà in *Feſtuca.* Hinc & illa emanavit quæ apud nos hodie ſuperſtat admittendi formula, in Curiis Baronum, ubi omnia penè inter dominum & vaſſallos (quos *Tenentes* inde *per virgam* appellamus) traditione baculi peraguntur. Veruntamen graviter non affirmabo hanc eſſe genuinam vocis originem, nam in gradibus Scholaſticis exhibendis, nondum reperio baculi miniſterium: ni ad rem fore dixeris, quòd initiati in Artibus, ſub conductu argenteæ vel deauratæ virgæ, à Præcone Academiæ exhibentur. Hi in togata militia.

Bachalarii Milites. In Caſtrenſi etiam *Bacalarii* dicebantur (vulgò **Knights bachelers**) qui peracto fortiter Tyrocinio, virtutis ſymbolum, hoc eſt, cingulum militare, vel aurata calcaria, accipiebant. Claſſes enim in militia (quoad honorem) erant Tyronum Bacalariorum, & vexillatorum, de quibus infrà in Militibus.

Bachalarii armorum. Erant præterea,Armigeri ſeu Scutarii *Bachalarii* (aliàs *Bachalarii armorum* nuncupati, ut ſic innoteſcerent, a litterarum *Bachalariis.*) Horum denos olim in clientela cujuſlibet exigebant, qui Banerettus fuerat conſtituendus. Vide *Banerettus.*

Bacalarii Prætoriani Londonienſes. Sic in Ordinibus Tribus Prætoriæ Londonienſis(hoc eſt, **In the Lord Maiors Company**) *Bachilarii* appellantur, qui emenſo (quod vocant) *Apprentiſagio*, ſibique rem facientes, in miniſterium Prætoris evocantur.

Bacalarius pro cœlibe. *Bacalarios* item nuncupamus qui egreſſi ex ephebis matrimonium non contraxerunt: immò cœlibes quamtumvis grandævos.

Quod verò *Bacalarii* dicerentur à *bacca laurea*, ac ſi eo inſigni aliquando fuiſſent ſpectabiles; vel *Bacalarii, q. Battalarii*, quòd inſtar noti jam militis, ſtationem in *batalia*,i. in acie obtinuiſſent; vel *Bacalarii* à *Buccellariis*, quòd probatioribus militibus buccellas olim & cibaria ſubminiſtrâſſent; inter eruditorum nævos colloco. *Buccellarios* tamen *Buccellarii.* Græcis βουκελλαρίους, agnoſco fuiſſe celebre genus equitum ſub Magiſtro militum in Oriente, de quibus vide quid notat Pancirollus in ſuis ad Notit. Imper. Orient. Comment. c. 47.

Bacalarii latior ſignificatio. In antiqq. autem Conſtitutionibus Admiralitatis, reperitur vox *Bacheler* de ipſo Admiralio dicta: & veluti omnes dignitates infrà Baronis comprehendens, viz. Art. 4. *Quant le Admiral chivach pur aſſembler aſcune Navire, &c. ſi il ſoit Bacheler, il prendra le jour de guages iiii s. deſterlinges. Et ſi il ſoit Count ou Baron, il prendra guages ſelonque l'aſferance de ſon eſtat & degree.* Et Art. 7. *Si l'Admiral ſoit Bacheler, il prendra le jour pur luy meſme ſur la meer iiii s. &c. Et ſi ſoit Baron, il prendra le jour vi s. viii d. Et ſil ſoit Count, il prendra le jour xiii s. iiii d.* Rectius fortè intelligatur de æquite,ſed plurimi deprehenduntur *Admiralii* qui nec Baronis dignitatem, nec Equeſtria ſymbola aſſequuti ſunt: vocemque apud Gallos latiùs diffundi animadverto.

¶ *Bacauda*, vel *Bagauda.*] Utrumque vocabulum mihi ſuggerit Lydius, quem ſuis verbis audi. *Bacauda* (inquit) vel *Bagauda* latro eſt Gallis, à temporibus Diocleſiani, non autem retró. Neque ſolùm *bacaudæ* latrones dicti, ſed *bacauda* latrocinium, tumultus popularis, motus agreſtium, ſeditio. Proſper in Chronico: *Eudoxius arte Medicus, pravi, ſed exercitati ingenii, in bagauda id temporis mota dela-*

Magni Bajuli meminit Curopalates in Offic. Aulæ Conſtantinopolit. ubi Junius in notis, inquit, *Bajulos recentiores Græci vocant* παιδοκόμους, *qui puerorum curam gerunt. Bajulus itaque magnus eſt, qui Imperatorem infantem quaſi geſtavit ulnis, educavitque, & inde inſtituit à pueritia ipſius; ſynecdochicè ſumpta appellatione à prima illa cura quæ ad infantes adhiberi ſolet.* Item Moſchopulus: παιδαγωγὸς καὶ παιδοτρίβης, ὁ λεγόμενος βαίουλος, i. *Pædagogus, & qui pueros inſtruit in exercitatione corporum ſuorum, bajulus appellatur.* Vita Ludovici Pii Carol. Mag. filii ab Authore coætaneo. *Carolus Rex filium ſuum Ludovicum Regem, regnaturum in Aquitannia miſit, præponens illi bajulum Arnoldum, alioſque miniſtros, ordinabiliter, decenterque conſtituens tutelæ puerili congruos.* Flodoardus Hiſt. Eccl. Rhem. lib. 3. cap. 24. Ut Carolus *unum ex his Regulis ſibi adoptet in filium & ſub manu boni & ſtrenui bajuli, ad hoc eum nutriri faciat.* Fuſiùs docet Hincmarus, quales *bajuli* præponendi ſunt Regum filiis, Epiſt. 2. capp. 2. & ſeqq.

Transfertur *Bajulus* ad plures Officiarios, apud Italos, ut *Baillivus* apud Gallos. Sic crebrò occurrit, LL. Freder. Imp. Neopolitt. *Juſticiarii, Camerarii & noſtri Regni bajuli.* Et lib. 1. Tit. 47. §. 1. —— *definire cauſas,*

Bajuli gabellati. *quas inter bajulos gabellatos ſuæ juriſdictioni ſubjectos, oriri ſæpè contigit.* Eſt autem *gabellum* vectigal, de quo infrà.

Bajuli dominorum. Et lib. 3. Tit. 10. —— *excipimus bajulos Dominorum qui res ipſas adminiſtrandas ſuſceperint.*

Bajulus monitor. Sic *bajulus* pro officiali monitorio. Lupus Abb. Epiſt. 54. al. 64. ad Carolum Regem: *Non ergo admittentur à nobis monitores, quos bajulos vulgus appellat, ne gloriam veſtram inter ſe ipſi partiantur.* Meminit Ammian. Mar-

Bajulorum præcentor. cellinus lib. 14. Sect. 6. *Præcentores Bajulorum*, quod nihil huc ſpectare cenſeo. Vide *Balivos*, & *Bailus*.

Bajulatio, munus bajuli. Nos *bailiviam* dicimus, Gall. *Bailliag.* Conſtitt. Neapol. lib. 1. Tit. 56. *Quidam bajuli noſtri uſque adeo ſuæ bajulationis extendunt officium, &c.* ibid. Tit. 61. *Locorum bajuli, qui* —— *in extalium bajulationem recipiuntur, civiles cauſas omnes, reales videlicet & perſonales quæ ſuper feudis & rebus feudalibus minime moveantur, ad juriſdictionem ſuam noverint pertinere.*

¶ **Bakhaver.**] Rot. redditualis Conſuetudin. & aliorum ſervorum de *Greſſenhale.* Item dant faldagium. Item faciunt i. *bakhaver* & portabunt aquam ad braciandum.

¶ **Baladrum.**] V. Volgrenum.

¶ **Balare, Balatio:** & l. duplici **Ballare, Ballator, Ballatrix, Ballatio.** Item. **Baliſteum,** & **Ballus.**] *Ballare*, Saltare, tripudiare, pedibus plaudere, choreas ducere laſcivire. Ital. *ballare*, Gall. *baller*, ſed omnia à Græco βαλλίζειν, hæc eadem ſignificante. Reperitur autem vocabulum apud Græcos, & Patres Orientales, diu antequàm ad Gallos deveniſſet Imperium. Utpote quod in Athenæi lib. κ ex Saphrone citatur, & in Cyrillo aſcript. Lexic. βαλλίζω, *ballo.* Item in Synodo Laodicen. circa An. Dom. 368. Can. 53. ὅτι οὐ δεῖ χριστιανοὺς εἰς γάμους ἐρχομένους βαλλίζεσθαι ἢ ὀρχεῖσθαι, &c. Ad hoc in Commentariis Zonoras, βαλλίζειν δ' ἐστὶ τὸ κύμβαλα κλυπεῖν, καὶ πρὸς τὸν ἐκείνων ἦχον ὀρχεῖσθαι, i. *Ballare* eſt, cymbalum ſonare, & juxta ſonum ejus ſaltare. Unde in Synod. Roman. ſub Lothario & Ludovico, cap. 35. *Sacerdotes admoneant viros & mulieres qui feſtis diebus ad Eccleſias conveniunt, ne balando & turpia verba decantando choros teneant & ducant.* Multò antiquior Auguſtinus, canonem Laodicenum ſequutus in Serm. de Tempore 205. *Miſeri* (inquit) *homines, qui balationes & ſaltationes, ante ipſas baſilicas Sanctorum exercere nec metuunt nec erubeſcunt.* Et Capitular. Carol. & Ludov. lib. 6. Can. 193. *Illas vero balationes & ſaltationes, canticaque turpia ac luxurioſa, & illa luſa diabolica non faciat, nec in plateis nec in domibus.* Rubr. Capitulo, 3. Conc. *Toletan.* An. 589. cap. 23. Ut in Sanctorum natalitiis *ballimathiæ* perhibeantur. *Alia Editio*, Quod Vallemantiæ, & turpes cantici prohibendi ſunt à Sanctorum ſolennitatibus. *Bin.* pa. 279. Canon ſic. Exterminanda omnino eſt irreligioſa conſuetudo quod vulgus per Sanctorum ſolennitates agere conſuevit, ut populi qui debent officia divina attendere, ſaltationibus, & turpibus invigilant canticis, &c.

Reperitur & *baliſteum* apud Flav. Vopiſcum in Aureliano Sect. 2. pro cantilena —— *adeo* (inquit) *ut etiam baliſtea pueri & ſaltatiunculas in Aurelianum tales componerent, quibus diebus feſtis militariter ſalutarent,* viz. *Mille, mille, mille, &c.* cantilenam referens. Hinc vocabulum noſtrum **ballet**, ſed fortè per Gall. *Balad.*

Reperitur item *ballus* ſeu *ballum* pro ſaltatione, à Gall. *bal.* Ital. *ballo.* Michael Scotus Phyſiognom. apud Meurſ. cap. 6. *In hoc loco ſuæ ſedis facile cadit, ſive per ſaltum, ſive per ballum.*

¶ **Balatro** vel **Baratro.**] *Nequam* (inquit Lydius ex M. Goldaſto) & adjungit, *Sic balationes*, nequitiæ. Huc etiam citat loca è Synodo Romana & Capitul. Caroli (quæ jam ſuprà poſuimus) ac ſi *balatro* à *balando* diceretur; quod non inficior. Vide ſupra *Balare*, infra *Barator.* Accepit *Henr.* tertius Imperator, &c. *Pictaviæ*, &c. ac *Aquitaniæ* Ducis, ſororem *Gulielm. Agnetem* in uxorem. Cumque ex more regio, nuptias *Inghenheim* celebraret, omne *balatronum* & hiſtrionum Collegium, quod (ut aſſolet) eo confluxerat, vacuum abire permiſit. *Preuves de l'Hiſt. des Comtes de Poictou, &c. p.* 336.

¶ **Baliſteum**, al. **Balliſteum.**] Pro *Cantilena.* Vide penultimè ſuprà *Balare.*

¶ **Baldicum, Baldichinum, Baldekinum.**] Pannus auro rigidus, plumatóque opere

Recte verò de illis omnibus enunciatur *Ballivus*, nam & ipſi illi, & cæteri quicunque quos extranei *Graſiones*, Saxones noſtri *Grevos*, *Grevios*, vernaculè **Reves**, & Latinè *Præpoſitos* appellabant, *Ballivi* poſtea nuncupati ſunt. Diœceſis etiam, ſeu juriſdictio Aldermannorum in Civitatibus & Burgis, Præpoſitorum in Hundredis & Wapentachiis, ibidem paulò ſuprà *Balliva* dicitur, quemadmodum & Vicecomitum hactenus, *balia*, *balliva*, *balivia*, & *balivatus*, ex quo ſatis perſpicuum eſt, hos omnes *Ballivorum* cenſeri appellatione. Qualem verò poteſtatem Vicecomes vel Præpoſitus Comitatus, ſub Comite gaudebat in Comitatu: talem pro juriſdictionis proportione, *Ballivus* ſeu Præpoſitus Hundredi olim gaviſus videtur ſub Domino Hundredi, in Hundredo, & *Ballivus* Wapentachii ſimiliter in Wapentachio, de quo plura in vocab. *Præpoſitus*.

Ballivus Francheſiæ, ſeu *Libertatis*, eſt qui in loco immuni, ſeu portione Comitatus, à poteſtate Vicecomitis ſubducta, partes Vicecomitis exequitur. Et ſunt hujuſmodi *Ballivi* eorum ſimiles qui apud Gallos, Baronum & Caſtellanorum appellantur *Baillivi*. Notare autem videtur *Francheſia*, Gallicum *Franciſiam*, quod vide.

Ballivi Burgorum, ſunt in Burgis ſuis, Prætoris inſtar: at ſub illo nomine, eos nuſquam reperio ante ſeculum Normannicum; deinceps, nunc Aldermannorum locum, nunc Grevi & Portgrevi obtinuiſſe. In hoc autem differunt ab Aldermannis & Grevis, quòd hi plerunque ſingulis burgis vel civitatibus, ſinguli præficerentur, *Ballivi* autem, bini, ut olim Londoniis, interdum quatuor, ut Norwici aliquando. Primos etiam Londoniarum *Ballivos*, alii *Vicecomites* appellarunt, qui apud nos multò ſplendidior magiſtratus eſt.

Ballivus Manerii, idem eſt qui aliàs *Ballivus* ſeu Præpoſitus Villæ. Quaſi Vicedominus, nam Domini loco omnia adminiſtrabant infrà Manerium, ſeu villam: tantáque olim ejus erat celebritas, ut abſente Domino, Brevia aliquot Regia illi tanquam Domino, mandarentur.

Ballivus domeſticus, ſeu rei *familiaris*, idem eſt qui Latinis, *villicus*.

Ballivi Portuum, caſtellorum, rei alienæ, &c. Sunt præterea Quinque Portuum, foreſtarum, caſtellorum, aliorumque locorum *Ballivi*, & rei alienæ adminiſtrandæ perplures: quos longum eſſet ſigillatim enumerare. Præ omnibus autem, munere, & multitudine notiſſimi ſunt, infimi illi *Ballivi*, qui Vicecomitibus & *Ballivis* Francheſiarum, ſunt à mandatis. Horum autem eſt, deſideratos in Curias accerſere, partem ream citare, ſiſtere, apprehendere, in cuſtodiam deportare: mulctas & debita exigere, rem judicatam tranſigere, & hujuſmodi. Quæ ut faciant, alii undique diſcurrunt, & appellantur ideo *Ballivi errantes*, ſeu *itinerantes*; quales olim apud Romanos, *viatores*. *Balivi itinerantes.* Hoc illud hominum genus eſt, quod dum plebem per ſecula vexat & depeculatur, honeſtum *Ballivorum* nomen turpi infamiâ perfundit; cum tamen ipſi non *Ballivi*, at *ſubballivi* potiùs ſint appellandi. *Subballivi.*

¶ *Ballare.*] Vide Balare.

¶ *Balliare*, *Ballium.*] *Balliare*, eſt rem alteri tradere vel committere: à Gall. *Bailler*. In Jure noſtro ſignificat tradere aliquem alicui è carcere, vel cuſtodia miniſtrorum Regis, ſub vadimonio reſtituendi ad diem & locum conſtitutos: ideóque ipſa traditio *ballium* appellatur. Hujus legis antiquiſſimum habemus exemplum in Inæ LL. cap. 61. Differre autem aiunt Juriſconſulti *ballium* & *manucaptionem*, quòd manucaptione liberatus ſui fit juris, uſque ad diem aſſignatam: qui verò in *ballium* traditur ſub fide juſſorum cuſtodia cenſetur: poſſéque eos ante diem, reſtituere ipſum carceri ſi voluerint, & ſemet eximere è vadimonio. Quo ſenſu idem ſignificare apud nos videtur *ballium*, quod apud Gallos Italoſque, hoc eſt, *cuſtodiam*, *protectionem*, *tutelam*: ut è Boutellerio, & Loyſæo ſupra meminimus in voce *Balivus*.

Hinc *Ballium*, Italis *balium*, ad curam pupillorum transfertur, quod nos *Wardiam* dicimus. *Ballium.* Fridericus 2. Imp. ad Regem & Barones Galliæ, refert ſe *infantem adhuc à matre dimiſſum ſub ballio & tulela Innocentii Papæ*. 3. Et in Conſtitt. Neapolit. lib. 3. Tit. 27. *Si quando* (inquit) *balium impuberum maſculorum aut fœminarum gerendum alicui Serenitas noſtra conceſſerit, hi qui balium geſſerint pupillorum, poſtquam balium pubertate ſupervenient dimiſerint, de adminiſtratione balii reddere debeant rationem, &c. ita viz. quod —deductis juſtis & moderatis expenſis, &c. reliqua pupillo integrè reddere teneantur.* Locum fuſiùs refero ut intelligas hujuſmodi pupillos, multo noſtratibus fœliciores.

¶ *Baltha.*] V. ſupra poſt *Baliſteum*, & huc deferto.

¶ *Ban.*] Et omnia inde enata, à Sax. *pan* pro *extenſo* & *expanſo*, videntur radicem ſumere: unde *pan*, *ban*, & *ꝥan* (quibus alii d. adjiciunt in fine) pro vexillo; etiam *ban* pro agro, ut *expanſum* Gen. 1. 3. pro firmamento vel cœlo. A *ban* verò pro vexillo, veniunt *banda*, & *bandum*, quæ utique ad cœtum & vexillationem transferuntur. *Banda. Bandum.* Item *bannire* pro evocare ad *bandum* (i. vexillum) vel edicere: unde & *bannum* pro edicto, Statuto. *Bannire.* A *ban* autem pro agro, territoria, & agrorum extenſiones circa villas, earumque circumſcriptiones & limites, *banna*, *bandas* & *bundas* vocabant: nos hodie **bonds** & **bounds**. Hinc ſpatium privilegio aliquo inſigne circa monaſterium vel ædes Nobilium, item *ban* & *bannum* dicebatur. Molendina etiam & furni publici, ſua habuere *banna*, infra quæ *ſectam* quam vocant molendini & furni, exigebant. A circumſcribendo verò & cingendo, *banda* præterea cingulum & vinculum ſignificat. Et *bannire*, *foriſbannire* & hujuſmodi, crebrò occurrunt pro ejicere è *banno*, vel territorio; ſeu

¶ *De Baneretto.*

¶ *Banerettus*, ſeu *Miles Banerettus*, al. *Bennerettus*.] Medium tenuit inter Baronem, & reliquos Equites: dictus quaſi *Vexillarius minor*, ut ſic à majore diſtet, hoc eſt, à Barone, cui propriè competit jus vexilli (ſcil. quadrati) ex quo & ipſe *Banderesius*, ſeu *Baneresius*. Germ. **Banerherr**, quaſi *Vexillarius* ſimpliciter, appellatur. **Baner** enim ſeu **paner**, & **fahn**, vexillum ſonant: **herr**, dominum, poſſeſſorem. Pari diſtinctionis intuitu, aliàs dicitur *Baronettus*, quaſi *Baro minor*: quæ vox noſtris Scriptoribus olim frequentior; ut Gallis altera. Neutram tamen ante Edouardi 2. ætatem reperi: Sed in * Pelle exitus, anni ejuſdem 8. *Johannes de Crombwell Banerettus* ſcribitur.

* *Dominus Jo. de Crombwell Banerettus ix. l. per manus Domini Ric. Crombwell fratris ſui.*

Signi verò ſeu vexilli geſtatio inter homines militares adeo aliquando habebatur glorioſum, ut Hieronymus Blancas in Hiſt. rerum Hiſpanic. contendat antiquos Suprarbienſium Reges alios non fuiſſe quàm ſigniferos ductores. Imagines ideò equeſtres, quas in priſcorum ſigillis videmus, vexilliferis haſtis inſignes, proceres cenſeo denotare: utpotè qui ſubditos ſuos, ſuo evocabant vexillo, prædiaque & dignitates, porrecta haſta vexilloque accepiſſent à Rege, ex quo, & veterum Saxonum vocabulo panenlehen appellantur.

Baneretto autem ſeu vexillario Equiti (qui aliàs dicitur *Homo ad vexillum*) in dignitate eſt, ut ſuo ſe ſiſtat vexillo, dum Bachilarius alienum ſequitur: quod tamen inhonorum non videatur, cùm Maximiliano placuerit Imperatori, ſub vexillo mereri Henrici viii Regis Angliæ. Sed oportuit intereà ut *Banerettus* clientelam haberet ad turmam idoneam; alioquin, non ei fuerat vexilli uſus. Quemadmodum itaque inter Barones haud æſtimabatur, cui non eſſent ultra 13 feodales milites: ſic, nec *Banerettus* conſtituendus, cui infra decem. Turmæ numerum reſpexiſſe videntur juxta id Virgilii Æn. 5.

Treis equitum numero turmæ, ternique vagantur
Ductores, pueri bis ſeni quemque ſecuti.

Creandos autem *Banerettos* ferunt, non niſi in exercitu Regio, erecto jam Regni Labaro, quod ſtandardum vocant. Tunc Regi, bellive Imperatori loco gramineo conſtituto, candidatum efferri volunt à duobus Equitibus, vexillum (præcinentibus buccinis) * penitum gerentem ſuis armis inſigne & complicatum: factâque ab ipſo proteſtatione, ſatis ſibi eſſe in patrimonio, quo tantam tueatur dignitatem; Rex vel belli Imperator vexillum explicat, præciſoque ejuſdem cono, ſeu acumine, candidato tradit, jubens, ut erectum ferat auſpicatè. Sed in Fecialium nævis, non hærent Principes, rem ſuccinctiùs plerumque peragentes. Froiſard in obſidione de *Troys*: *Et Monſieur Thomas Trivet apporta ſa banniere toute enveloppe devant le Countie de Bucquenham, & luy diſt, Monſeigneur, ſil vous plaiſt, ie deſvelopperay aujourdhui ma baniere, car dieu mercy i'ay aſſes de revenue pour maintenir eſtate come à la baniere apperteint: il nous plaiſt bien, reſpondit le Counte, &c.* Simile idem Author de bellicoſiſſimo Equite Johanne Chandos, cui (prælium Hiſpanicum inituro, & ut ſupra petenti) Edouardus Princeps Walliæ (adjunctuſque Petrus Rex Caſtiliæ) vexillum explicatum reddidere, &c. Ceremoniam etiam leviter perſtrinxiſſe videtur Carolus vi. Rex Franciæ, qui in obſidione *de Bourges* creavit ultra 600. *Benerettos*: (ut refert Berhaultus) ſed proſtituta nimiùm interea hac dignitate.

* i. Caudatum inſtar draconis ex quo & *Draconarium* dicitur. Hinc *penicilla* itemq; pro vexillo, ſed propriè minori.

Benerettus.

Johann. Gregorium Tholoſanum (quem citat Cowellus) audi de Gallicis *Banerettis* ſic agentem, lib. 6. cap. 9. ſui Syntagmatis, nu. 9. *In Gallia ſunt duæ ſpecies affines nobilium & feudorum, quas dicunt de Benneretz, & Barons. Bennerettus jure ſuæ dignitatis, antequam talis dici mereatur, nobilis eſſe debet genere in quarto gradu, poſſidens in ditione decem ſcutarios Bachalarios armorum, id eſt, decem vaſſallos, habens ſufficiens patrimonium, quo poſſit ſecum ducere quatuor aut quinque nobiles comites continuos, cum equitibus 12 aut 16. Fit autem Bennerettus, cum Princeps hujuſmodi perſonæ concedit vexilli jus, & ex vexillo peditum in acie, vel extra, die ſolenni, ſacris peractis, adimit acumina. Vocant la quue de pennon, fitque labarum, id eſt, equitum vexillum, vocant* cornette, *eumque Equitem facit ſi jam non eſt. Quòd ſi ditior his fiat Benerettus, & habet unam Bennerettam, aut ſex Equites Bachalarios, qui poſſideant ſinguli in cenſum ſexcentas libras ex ejus ditione, ſeu feudo, tunc poſſunt ex licentia Principis, Baronis nomen ſibi adſciſcere:* Hæc ille. Percipit autem in militia *Banerettus* duplex ſtipendium quod Bachilarius; atque idem duplex quod Armiger: ut loco quo ſuprà refert Berhaultus.

Bachalarii armorum.

Sed demum obſecro, unde tanti hodie fiunt quadrata vexilla? nam penita olim magis placuere, belloque aptiora viſa ſunt ob terrorem: utpote quòd dracones exprimerent, *caudarum volumina relinquentes in ventum.* Utor Ammiani verbis: nam δρακόντεια φλάμȣλα, id eſt, *draconaria* hujuſmodi *vexilla*, Dacis & Scythis olim in uſu erant: & devictis Dacis, ea inter ſigna Imperii conſtituit Trajanus, ſuſcipique inde videntur in Eccleſiam. Forma autem plerumque bilingui; qua Proceres etiam Eccleſiam imitantes, tenaciùs uſi ſunt ab antiquo (ſaltem in militia equeſtri) ut è ſigillis liqueat, & ex eo, quod de Boamundo Principe refert Huntindonienſis in An. 1096. *Semper Linguæ vexilli ejus volitabant ſuper capita Turcorum.* Poſtquam etiam jus vexilli quadrati conſequuti eſſent *Baneretti*: diſtinctionis gratiâ, Barones lingulas (quas *pennons* vocant) quadratis ſuis appingebant, earum inſtar quas in *les Cornettes de cavalerie*

Draconaria vexilla, ſeu flamulæ.

(ut

dines, &c. viz. Præpoſituram & *Bannum*, & *Vcham*, & *expallum*, & *biannum*, & *friſcingam*, & pullos & anſeres, & annonam, &c. *Preuves de le Hiſt. des Comtes de Poictou, &c. p.* 357.

Bannum pro exilio, proſcriptione, & confiſcatione. Vide inferiùs *Bannire*.

Bannum pro anathemate, & execratione. Sic intelligo Synodi Confluentini illud, An. 860. *Ab hoc die & deinceps de Dei banno & noſtro bannimus, ut nemo hoc amplius præſumat.* Referatur ad edictum, ſed priori ſenſu nos paſſim hodie utimur vocabulo **bann.**

Bannum pro proclamatione. Sic omnium ore, *banni nuptiarum* dicuntur: & Italis *Banditore*, pro præcone.

Bannum pro campo, territorio, villæ termino, & procinctu, q. banleuga. Charta Saxon. Canuti Regis Cœnobio Thorneiæ. ⁊ ic cyðe ðaꞇ ic habbe uꞃe ælmeꞅꞅe Cꞃiꞅꞇ beꞇachꞇ. ⁊ hiꞅe allen halᵹan—— ꝥ iꞅ æꞃꞅꞇ ðæꞇ lanðe aꞇ ꞇƿipell inꞇo ƿoꞃniᵹ ƿæꞃe uꞃe ban ꞃeꞅꞇeð; id eſt, *Notum facio, me eleemoſynam noſtram Chriſto conceſſiſſe, & omnibus Sanctis ſuis——viz. primò terram illam à Twiwella, uſque Thorney, ubi bannum noſtrum ceſſat.* Albert. Argentin. de rebus geſt. Bertoldi Epiſ. p. 170. *Caſtrum, oppidum, villam* (tenuerunt) *cum omnibus bannis & attinentiis.* Diploma Matth. Ducis Lotharing. An. Dom. 1171. in Stemm. Lothar. nu. 63. *Concedo uſuaria, per totum bannum capellæ, &c.* Aliàs *bonda* & *bunda*, nobis hodie **the bound.**

¶ *Bannum leugæ.*] Vide ſupra *Banleuca.*

Bannire, pro edicere, ſtatuere, &c. Decret. Childebert. ad l. Salic. cap. 8. *bannivimus ut unuſquiſque judex, criminoſum latronem ut audierit, ad caſam ſuam ambulet.* Concil. Salegunſtad. Anno 1022. cap. 15. *Omnes bannitum jejunium* (*in quocunq; Epiſcopio celebratur*) *diligentiſſimè obſervent.*

Bannire pro citare, & per edictum evocare, tum ad placitum, tum ad militiam, &c. Capitt. ad l. Salic. par. 1. cap. 17. *Nullus ad placitum banniatur, niſi qui cauſam ſuam quærit, aut, &c.* Idem Longob. lib. 2. Tit. 42. §. 2. Append. ad. Greg. Turon. Sect. 87. *Juſſu Sigeberti, omnes leudes Auſtraſiorum in exercitu gradiendum banniti ſunt.* Marculf. lib. 1. form. 40. *Jubemus ut omnes pagenſes veſtros, &c. bannire, & locis congruis per civitates, vicos, & caſtella congregare faciatis.* Ubi *bannire*, q. ſub band, i. vexilla venire.

Bannire. Proſcribere, relegare, confiſcare, &c. Hoc ſenſu frequenter non reperi in Antiquis legibus, ſic autem in Neapolitanis, lib. 2. Tit. 1. *Contumaces prædictos, bannire mandamus, & divulgari publicè bannitos. Bannum etiam & cauſam banni, pro qua bannitus aliquis fuerit, & diem bannitionis, &c. in actis volumus contineri.* Aliàs crebró.

Albert. Argentinenſ. in An. 1348. *multos populares bannivit, occupans res eorum.*

Hinc *Banniti* & *Banditi* Italia, proſcripti: aliàs, *Forisbanniti* quod vide. Hincmarus ad Carolum Regem, *Juſſione veſtra per vicecomitem illius pagi, in bannum, quod in lingua latina, proſcriptio confiſcando vocatur, eſt miſſum.* Sic Longob. 2. Tit. 43. l. 4. *rebus omnibus in bannum miſſis.* *Banniti. Banditi. Forisbanniti.*

Banniti, etiam dicuntur Senatores, & Scabini, in Speculo Saxon. quod per bannum, i. per evocationem, ad tribunalia & Senatum coguntur: etiam eorum nati atque poſteri (ut inquit Kilianus) *Banniti* inde appellantur, eorumque ſedes, *ſedes Bannitorum.*

¶ *Bannus.*] *Ban Turcis & Hungaris, præſes alicujus Regni. Propriè tamen Vngaris, Banni ſunt peculiares gubernatores Regnorum, ad Vngariæ coronam antiquitùs ſpectantium, ut Dalmatiæ, Croatiæ, vel Slavoniæ. Propterea ſolent Turci, Banos Vngaricos ſuis cum Beglerbegis, tum comparare, tum exæquare, quòd hi quoque Regnis integris præficiantur.* Leonclavius in Onomaſt. Turcico-Arabic. &c.

¶ *Baquates.*] Vide *Bacanda.*

¶ *Barat.*] *Mandatum Sultanicum, inſtrumentum, ſcriptura Sultani juſſu facta, privilegium.* Leonclavius ibid.

¶ *Barangi.*] Vide Baro.

¶ *Barator, Barector, Baraterius, Barateria.*] *Barator*, apud nos eſt litigator, contentioſus, qui cum Terentiano Davo omnia perturbat. *Sceleſtus nequam.* Goldaſto, *baratro*, & *balatro*, quod vide. Exteris, *deceptor, impoſtor, circulator*, à Gall. *barat*, i. *dolus, aſtutia.* Albericus in Mag. Chron. Belg. p. 223. *Tres in mundo baratores ſeu circulatores, &c.* Hortenſius Cavalcanus in Tract. de *brachio Regio*, part. 5. nu. 195. *Baraterii* (inquit) *appellantur qui prætorium nimis frequentant.* Et ibidem numb. 66. *Barataria verò dicitur, quando judex aliquid petit indebitum, ut juſtitiam faciat.* Certè, vel nummis mutat: nam *barater* Gall. & *barratare* Ital. etiam ſignificant, cambire, commutare.

¶ *Barbacan.*] Munimen à fronte caſtri, aliter antemurale dictum. Etiam foramen in urbium caſtrorumque mœniis, ad trajicienda miſſilia; nec non ſpecula, & locus ubi excubiæ aguntur. Sax. buꞃᵹekeninᵹ. Ejuſmodi olim habebatur in *Londinenſi* ſuburbio *Barbacan* appellato, &c. Ut Stow in An. 1336. vox Arabica.

¶ *Barbam incidere*, vel *Capillum ſuſcipere.*] Filii inſtituendi ceremonia, apud Francos, Longobardos, Italos. Paul. Warnefrid. de geſt. Longob. lib. 4. cap. 40. *Hos duos fratres* (Taſonem & Cacconem) *Gregorius Patricius Romanorum in Civitate Opitergio doloſa fraude peremit. Nam promittens Taſoni ut ei barbam ſicut moris eſt, incideret, eumque ſibi filium faceret, ipſe cum Caccone germano ſuo, & electis juvenibus ad eundem Gregorium nihil mali metuens venit.* Infrà — *cum magnam ſtragem de Romanis feciſſent, ad extremum ipſi etiam perempti ſunt. Gregorius verò Patricius propter jusjurandum quod dederat,*

¶ *Diatriba de Baronibus.*

¶ *Baro*, *Barus*, *Barangus*, *Baronagium*, *Barnagium*, *Barangium*, *Baronia*, *Baronatus.*] *Barones* dixerunt poſteri, quos antiqui, Proceres & Heroës: ſed de nominis origine magna lis eſt. Quidam enim à Græcis petunt, quidam à Romanis, quidam à Barbaris: multipliciter etiam à ſingulis, & per probrum aliàs, aliàs per eminentiam. Apud Græcos βάρ@ *pondus*, *molem*, *gravitatem* ſignificat: unde veteres Romani, *barones* dixere pro bardis & ſtupidis; quod ipſum βαρὺς nonnunquam ſonat, ſed & aliàs quidem, elatum, generoſum, fortem: quo ſenſu apud Plutarchum & Nicandrum, βαρὺς ἀνὴρ legitur. Hinc Eraſmus: *Baros* (inquit) *nonnunquam faſtum ſignificat, & latinè graves viros dicimus, eximios, magnæque authoritatis: unde ſuſpicor & nunc dici barones qui generis & virtutum authoritate præeminent*: Reperitur apud Ciceronem utroque ſenſu ut quidam volunt: ſcil. in Epiſtolis, & in lib. de Finibus, pro ſtupido. Non autem à Græco, ſed à *Barone* muliere quadam Philoſophiæ ſatis infœliciter ſtudioſa, ut è Suida notant. Sic ad Pætum, lib. 9. Epiſt.
*Aliàs *ille vero.* ultima, *Ille * baro te putabat quæſiturum, unum cœlum eſſet an innumerabilia.* Et de finibus; *Hæc cum loqueris nos Barones ſtupemus; tu videlicet tecum ipſe rides.* Ad Atticum verò (lib. 5. Epiſt.) pro viro præſtanti, ſeu primaria. *Apud Patronem*(inquit)*& reliquos barones te in maxima gratia poſui*, ubi Inſulanus ait, *barones eminentiam & majorem aliquam poteſtatem ſignificare: Italoſque nomen Baroncelli inde ſuo more tanquam minorem Baronem finxiſſe.* Docti autem multi è contrario accipiunt, aſſerentes, Ciceronem hic agere de Epicureis quos cum Patrone adverſarios habuit in Philoſophia. Non videtur igitur reperiri apud Ciceronem in bona parte (ſi fortè vel in altera) nam pleraque loca arguunt nonnulli, & in ſuſpicionem vocant, legendumque hic volunt, non *barones*, ſed *Varrones*; quod utrumque tamen, bardum notat & ſtupidum: nam ſic Lucilius apud Feſtum,

Varonum & rupicum ſquarroſa incondita roſtra.

Ubi *varrones* dictos volunt Cognatus & Scaliger à *varris*, qui ſunt ſtipites rudes, duri, & enodes. Cornutus etiam in 5. Satyra Perſii *varronem* accipit pro ſtulto, eóque transfert ad ſervos militum ſeu calones, quod hi utique ſunt ſtultiſſimi. Præterea in Lucilii loco illo, *varonum* ſcriptum reperio antiquiùs per *r* ſimplex, quod me adigit, ut cum Calepino ſentiam *baro* & *varro*(præſertim *varo*) idem eſſe.

Reperitur eo ſeculo, & non diſſimili prorſus ſignificatione (Cornuto interprete) apud Aulum Hirtium in bello Alexandrino, item
Bero. *bero. Concurritur ad Caſſium defendendum: ſemper enim berones, compluresſque evocatos, cum telis ſecum habere conſueverat, à quibus cæteri* (conjuratores) *excludebantur.* Sunt qui *barones* hîc legi volunt, ſed collatis 5. diverſis codicibus, *berones* ubique occurrit, nec quid variæ lectionis in ſuis ſcholiis exhibuit Aldus Manutius. Cum igitur apud Latinos veteres reperiam *baro*, *varo*, *varro*, *bero*, inconſtanter ſcribi, & confuſam quandam ſignificationem appetere: mihi planè videntur non ſolùm patronymica eſſe, ſed exoticam prodere originem, & à barbaris (ut alia multa) Romam traducta. Eraſmum etiam reſilientem deprehendo, & vocem *baro*, alibi inter eas numerantem, quæ cum barbarico Imperio invaſiſſe videantur. Alciatus itaque dici voluit *barones* quaſi *verones*, à populo Hiſpaniæ, nomen illud à fluvio quodam Celtiberiæ (Cujus meminit Martialis)deducente. *Hi* (inquit) *ſolebant Principibus apparere, & excubias facere: quos & veriſimile eſt, eligi ſolitos præ grandi corpore, quamvis mente ſtolida, quod hujus militiæ proprium eſt.*

Sed his omiſſis, ut ad fontem perveniamus: conſiderandum eſt, cujus ſit vocabulum[*baro*]& quale munus. Munus autem omnium conſenſu, feodale eſt (licèt ipſa vox in textu Juris feudalis non reperiatur)feudorumque originem, nemo non agnoſcit à barbaris, puta Gothis, Vandalis, Longobardis, &c. qui barbaria ſua nobiles, nihil Græcè, nihil norunt Latinè. Non igitur credibile eſt ut ipſi patriis ſuis muneribus, exoticas quærerent appellationes, duras præſertim & inſolitas; cùm vel ipſas quidem notiſſimas non admitterent. Quis enim non vidit, eos ſic admiratos eſſe ſuæ gentis vocabula, ut proſcriptis Græcorum Romanorumque illis, hæc (cum jugo ſimul) utrique Imperio, & omnibus Europæ populis impoſuerint?

Quoad etymon igitur atque idioma, *baro* *Baro.*
nativo ſenſu idem eſſe videtur quod Latinis
vir: priſcis Anglo-Saxonibus (ut paſſim occur- *Vir.*
rit) ƿeꞃ, recentioribus ƿaꞃ, unde buꞃȝƿaꞃ *Wer.*
pro viro, ſeu *barone* Civitatis. Aliis *var*: ſic *War.* *Var.*
varigildum pro precio hominis, & *varon* Hiſpanis, tam pro *viro* quàm pro magnate. Francis
antiquis *ber*: ex quo fortè *berones* ſupradicti, *Ber.*
& *bauther* pro viro ſummo, vel majori domino. Gloſſ. Latino-Gall. *Bir*, *baro*, *vir*. Hinc Gallis *bernage* & *barnage*, pro clientela *Baronis*.
Alamannis *bar*; unde in ſuis legibus *ba-* *Bar.*
rus: & Longobardicis Saliciſque *baro*; Chartis *Barus.*
Alamannicis *Paro*. E quibus Græcis inferio- *Paro.*
ribus βάρ@, βάρευς & μπαρὺς: etiam βάραγγ@ & μπάραγγ@, illud quidem à
Barone, velut *barongus*: hoc à *parone*, quaſi *Barangus.*
parongus. Græcis autem admodum familiare *Parangus.*
eſt, *b exoticum* in μπ mutare; ſic μπαςάρδ@ pro baſtardus, μπύλ8λ@ pro bajulus, μπόσκ@ pro boſcus, &c. Item [p] incœptivo μ præfigere, ut μπάλλα pro palla, μποτεςὰς pro poteſtas, &c. *Bar* etiam pro domino, vel hodiè ſuperſtat apud occidentales
Anglos; ubi terram dominicalem *bartun* vo- *Bartun.*
cant, i. domini prædium. Subaudire quoque mihi

Saxones,qui in prælio ȝeax, i. ſecuri uſi ſunt, nomenque inde contraxerunt: & ex eodem apud Nicetam lib. 2. de geſtis Iſaaci Angeli, πελεκυφόροι βάραγγοι, i. *ſecuriferi* vel *bipenniferi*, quaſi **bilmen** appellantur. Mos etiam concutiendorum armorum Gentem prodit: nam de parentibus ſuis Germanis, ità Tacitus, *Si diſplicuit, ſententiam fremitu aſpernantur, ſi placuit, frameas concutiunt. Honoratiſſimum aſſenſus genus eſt, armis laudare.* Noſtrates ritum ſanctius obſervantes, *wapentachium* nuncuparunt, quod vide.

Bari, Barri. Quære an ad hos quid faciat, quòd *Bari* ſeu *Barri præcipui ſatellites* agnoſcuntur apud Saxonem Grammatic. in veſtibulo lib. 8. Danicæ Hiſtor. & Hiſpanorum *barragines*, de quibus ſuprà. *Barragines.*

Baro pro *Vaſſallo* ſeu *cliente feodali* in genere, & quem nos *liberè tenentem* vocamus. LL. Malcolmi 2.Reg.Scot.cap.1. §. 3. *Et ibi omnes Barones conceſſerunt ſibi*(i.Malcolmo.)*wardam & relevium de hærede cujuſcunque Baronis defuncti, ad ſuſtentationem Domini Regis.* Skæneus illic: *Baro hoc loco accipitur pro vaſſallo, qui tenet terras ſuas immediatè de Rege per ſervitium militare, quod wardam & relevium dicimus, cum furca & foſſa,*infangthief & outfangthief: *licèt generaliter in hoc Regno, Barones dicuntur, qui tenent terras ſuas de Rege,per ſervitium militare, per albam firmam, feudi firmam, vel aliter; cum furca & foſſa.* Et nonnunquam *generaliſſimè accipitur pro quolibet domino proprietario rei immobilis,* **any freeholder**, Jac.3. Parl.7.cap.53. Liquebit hoc magis in ſequentibus. Malcolmi legi conſonat illa apud nos Henr.1.cap.11.*Rex Angliæ ſolus & ſuper omnes habet-relevationes Baronum ſuorum, &c.*

Baro pro *vaſſallo capitali* in genere. Hujuſmodi ſunt qui pagos, urbes, caſtra vel eximiam ruris portionem, cum juriſdictione accepèrunt à Rege; ſuos utique *Barones* ſeu vaſſallos, valvaſores, Milites, & liberè tenentes ſub ſe habentes. Dicebantur autem aliàs *Barones Capitales*, aliàs *Barones Regis*, aliàs *Capitanei Regni*, quòd de Rege, qui Caput Regni eſt, immediatè tenuere: & propriis ſuis vaſſallis, eorumque clientibus, capitis inſtar, habebantur. Tales ſunt quibus Reges antiqui, Franciam diviſere: Willielmus primus (ut in Domeſdei paginis exhibentur)Angliam. Reperiuntur autem juxta potentiæ ſuæ ſpeciem, alii *Majores* alii *Minores*.

Baro pro *Vaſſallo capitali majore.* Hoc eſt, pro *Duce, Marchione, Comite, Vicecomite,* & ſimplici magnate. Sub *Baronis* appellatione rectè veniunt hi omnes, cùm vel maximus,Principis ſit vaſſallus, eique teneatur homagii vinculo, ſeu potiùs *Baronagii*, hoc eſt, *de agendo* vel *eſſendo Barone* ſuo,quod *hominem* (ſeu clientem) præſtantiorem ſignificare ſuper oſtendimus. Sic Aimoino aſcriptus lib.5. cap. 49. in An. Dom. 1095. *Crucem acceperunt cum illo multi Baronum: ſcilicet Hugo magnus Regis Philippi frater, Boamundus Apulus Roberti Guiſchardi filius, natione tamen Nortmannus; Godefridus Regni Lotharienſis Dux, Raimundus Comes Provincialium, Robertus Nortmannorum Comes, filius Guillermi Anglorum Regis, Stephanus Comes Bleſenſis, Robertus Comes Flandrenſium, &c.* Et Otto Friſingenſ. de geſt. Frider. i. Imp. lib.2. cap. 13. in An. Dom.1154. *Inter quæ Guilhelmus Marchio de Monte Ferrato, vir nobilis & magnus, & qui penè ſolus, ex Italiæ Baronibus, Civitatum effugere potuit imperium.*

Baro pro *ſimplici Magnate*: hodie notiſſimum, ſed non pari ubique conſideratione. Galli, Germani,Itali,Feudiſtarum amplectentes definitionem è Baldo petitam, *Baronem* vocant,*qui merum miſtumque imperium habet in aliquo caſtro ex conceſſione Principis*: vel ut alii loquuntur,*ſummæ,mediæ,& infimæ juriſdictionis jus in arce quadam à Principe conceſſum.* Butilerus in Summa rurali: *Jure* (inquit) *Gallico, jam Baro eſt qui in ſuo territorio,ſummæ,mediæ, & infimæ coercionis, item nundinarum jus habet: ut deportandi, decollandi, ſuſpendendi, cremandi,* &c.Sic & in Scotia *Baro eſt qui jus furcarum & foſſæ habet*, ut paulò ſuprà: quæ omnia bene conveniunt antiquis noſtris *Baronibus*: recentibus verò non item. Summâ enim illa juſtitiâ (utpote faſcium & ſecuris)nemo quod ſciam, apud nos hodie gaudet *Baroniæ* titulo.

Quomodo *Arnoldus* Comes *Ghiſnenſis* unus de paribus *Flandriæ* factus eſt.

——Undè & *Flandrenſis* Comes ei conceſſit, ut hæreditario jure, cum xii *Flandrenſis* Curiæ paribus & Baronibus, ſedeat & judicet, & ut honoris eorum & dignitatis per omnia ſe comparem glorietur & participem.*Les preuves de l'Hiſt. des Comtes de Ghiſnes, p.* 155. & 156.

——Ubi verò ego Willielmus (ſcil. Talemontenſis caſtri princeps & dominus) perſenſi adeſſe diem mortis meæ, ſuſcepi monachilem habitum, in hoc eodem monaſterio, quod conſtruxeram in honorem S. *Crucis*; & convocans omnes Barones meos, quos de diverſis regionibus adduxeram, quoſque in iſto meo Honore placitaveram, ut ſecundùm ſuum poſſe,Eccleſiæ, quam ædificaveram de rebus quas ei dederam augmentarent, &c.

In margine ſic annotatur.

Barons pris pour gentilhomes, à qui le Seigneur de *Tolmont* avoit accorde des fiefs en l'eſtendue de ſa principaute. *Les preuves de l'Hiſt. des Comtes de Poictou, &c. p.* 322.

Barones autem antique æſtimati ſunt, qui in ſuis Dominiis de litibus cognoſcebant & latrociniis; conſuetudines habentes, quas *ſac, ſoc, tol, team, infangtheiſe, outfangtheiſe, ferias, &c.* appellant; de quibus vide in ſuis locis. An tamen omnes qui hiſce gaudebant privilegiis, inter *majores Barones* cenſerentur; contravè an ſinguli *majores Barones* hiſce omnibus privilegiis fungerentur,temerè non affirmavero. Illud certiſſimum eſt, eos olim *majores Barones* habitos eſſe, qui de Rege tenentes in Capite, judiciis præfuere Aulæ Regiæ: nuperiùs qui in Parlamentariis Comitiis Regi aſſident & ſuf-

Bractoni ævo videtur quod non juxta lib. ſui 3. Tract. c. 35. nu. 1.

ronem Regis* Edwardi ſenioris vocat: Sed Author antiquior, Florentius Wigornenſis, eundem *Miniſtrum Regis* appellat, quo etiam vocabulo Scriptores ipſi Saxonici paſſim uſi ſunt. In LL. Edouardi Confeſſoris *Baro* ſæpe occurrit, ſed has ipſas nobis porrexit Normannus quiſpiam, nam & pluribus aliis dictionibus ſcatent Normannicis. Lego etiam in lib. Rameſienſis Eccleſiæ, ſect. 171. *Unus ex Baronibus Edwardi Regis Toſtius nomine*: at hic liber à Normannici ſeculi Authore conditus. Venio ad ipſius Edouardi ævum. Certè Nicolaus Papa 2. in ſua ad Edouardum ipſum Epiſtola, Concil. Tom. 3. *Poſſeſſiones* (inquit) *quas vos & Barones veſtri, ad eundem locum* (i. S. Petri Weſtmonaſt.) *contuliſtis, &c.* Vincat tantæ authoritatis reverentia, ſuæ tamen alteriuſve patriæ utatur voce: nam vocabulum *Baro* pro Magnate, eo ſeculo non ubique receptum fuit. Quos enim Galli Italique nonnulli *Barones* vocabant, Itali alii *Bandereſios* ſeu *Beneresios*; Germ. **Banerherren**, & **freeherren**; Saxones antiqui, ƿanenlehen; noſtrates & Dani juxta vernaculum, *Thanos*; Latinè, *Miniſtros*, & interdum *Virones*; Hiſpa. *varone*; Jus feudale, *Capitaneos*; Scoti & Hibernici quidam ꞇoꞃcheꞃ nuncuparunt; Hibernici alii ꞇiᵹeꞃnω, & per contractionem ꞇiᵹhnω, quod planè prodit Saxonicum ðeᵹn, & ðeiᵹen. Nec par ubique dignitas, aut privilegia. In Jure pontificio *Baro* præfertur Comiti: Germanis, æquiparatur. Apud nos, non modò ſequitur, ſed interpoſito Vicecomite. Gallis etiam, non ſemper Comiti cedit *Baro*. Codicillari nempe ſeu Diplomatico, provincialis antiquus feodalis: nè Princeps honoraria provincialium *Baronum* jura ſubvertere cenſeatur, ut inquit Choppinus. Cum igitur Henricus 2. Claudium dominum *de Maure* Comitis titulo decoraſſet, inſurgerétque ipſe illico in Annam *Baronem de Monteichan*, Janum *d'Acigny* filium ejus, Armoricæque oræ *Barones* alios antiquiſſimos *Barones* ſuam prærogativam, locumq; eminentiorem patriis *Baronibus* ex vetuſtiſſima conſuetudine debitum, mordaciùs vendicantes, Decreto Principis adversùs Comitem muniuntur in ſanctiori Prætorio, 10. Cal. Sept. An. Dom. 1555.

Variæ Baronis appellationes.

De Doman. Franc. lib. 3. Tit. 25. cap. 9.

Privilegia Baronum Angliæ.

Mitto exteros. *Baronibus* noſtris, hæc in privilegiis ſunt. Claſſes ſupra omnes plebeias elati, inter Pares Regni numerantur. Ideo olim de cauſis cognoſcebant ad Aulam Regiam delatis, & hodie Regi aſſident in Parlamentariis Comitiis, velut Conſiliarii ejus generales: quo etiam nomine, locum habere videantur in Stellata Camera: non veniunt tamen niſi viritim accerſiti. In re capitali Parium ſuorum judicium ſubeunt. Statutoq; An. 1 Ed. 6. cap. 12. Clericatus beneficio, pro ſimplici homicidio (h. non præcogitato) pro latrocinio, domuſq; infractione robbariam & burglariam vocant) aliiſque nonnullis feloniis ſemel mereantur: etiam non legentes, & ſine manus cauterio notatione, ſanguinis corruptione, prædiorúmve diſcrimine.

De Parium vita & membris cognoſcunt, non jurati, ſed honoris intuitu: cùm tamen de levioribus reſponſuri in Camera Stellata, Cancellaria, aliiſque (quas vocant) Curiis Anglicanis, jurare cogantur. Hoc autem recentiorum, illud veterum inſtitutum refert. Ob proditiones capite ſolùm truncantur, licèt ſuſpendi prius, membratímque diſcerpi judicentur: nam iſta Princeps eis ſolet remittere. In feloniis tamen laqueo pereunt, utì plebei; quòd in judicii ſententia nihil ſit præterea quo tollatur vita, ſi hoc remitteretur. Ab arreſtis & comprehenſione Ballivorum ſunt immunes, niſi violatæ pacis cauſâ, Statuti de mercatoribus, &c. Brevia igitur quæ *Capias* & *Supplicavit* vocantur, verſus eos non fiunt, nec *Exonium*. In Aſſiſas & Juratis non ponuntur, nec erogatur in eos mulcta (juxta Mag. Chart) niſi per Pares ſuos. Si quando ipſa dignitas ad fœminas deſcendat, primogenitæ ſoli remanet, etiam caſtrum *Baroniæ* caput. Habebant quippe antiqui *Barones* ſinguli ſua caſtra, munita admodum, maximíſq; privilegiis inſignita: quæ *Capita Baroniarum* dicta ſunt. Recentiores verò non item. Prohibentur enim aut villam ſuam primarium (quod apud Gallos hodie licere quidam contendunt) aut ipſas ædes ſuas munire, ſine Regis venia diplomate innoteſcente.

Cùm autem feodales iſti *Barones* nomen dignitatémq; ſuam ratione fundi obtinuerint, transferri olim aliquando videatur dignitas, cum ipſo fundo; ut Epiſcopi ſuas ſortiuntur *Baronias*, ſola fundorum inveſtiturâ. Nam (inquit Stanfordus lib. 3. cap. 62.) *ne ont lieu en Parlament* —— *eins in reſpect de lour poſſeſſions. s. l'auncient Barones annexes à lour dignites.* Nec extincta prorſus iſta apud Scotos lex eſt, ſi (quod ferunt) *Baro de Ocoultre* ſuam illic *Baroniam* in conſanguineum tranſegerit, novam ipſe in Hibernia conſecutus. Sed prohibet lex antiqua transferri beneficium invito domino. Dunbarrum itaq; Comitem Scoticum, ſuam à Jacobo Rege accepiſſe aiunt *Baroniam*; non ſolùm ſibi & hæredibus ſuis, ſed ſuis etiam aſſignatis, hoc eſt, in quemcunque voluerit conferendam.

Baro pro *Magnate Eccleſiaſtico.* Non reperi antiquiùs dictum de ipſo laico. Appendix ad Gregor. Turon. c. 41. Ante An. Dom. 580. *Burgundiæ Barones, tam Epiſcopi quam cæteri leudes, &c.* Epiſcopos inter *Barones* numerat & *leudes*, id eſt, vaſallos, quod in eo ſeculo mireris: nam detrahere videtur nomen vaſſalli ab Eccleſiaſticorum immunitate, qua tunc maximè ſplendebant. Liberiori appellatione uſi ſunt in Synodo Ticinenſi, An. Dom. 877. *Optimates* ſe vocantes. *Barones* autem dici videntur, propter nominis dignitatem, non quòd vaſſallagium pendebant, aut ſeculare ſervitium. Hoc enim noſtratibus jugum injecit omnium primus, Willielmus ſen. An. gratiæ 1070. ut in eodem tradit *Mat. Paris.* Auxit magnopere Willielmus jun. ut in Hiſtoriola Ducum Normanniæ, & in LL. *Edw. Confeſ.* cap. 11. Sed poſt varias collu-

ctationes,

bus: & cap. 25. *Super Barones ſocham ſuam habentes, habet Index fiſcalis juſticiæ Regis obſervantiam.* Item Glanvil. lib. 8. cap. 11. *Quando aliquis Baro habet loquelam in Curia ſua,&c.* Hæc loca omnia de Maneriorum dominis intelligenda eſſe non eſt dubium, tam *minoribus* quàm *majoribus*: ſed Maneriorum dominos (etiam minores) inter *Barones* igitur cenſeri manifeſtum eſt; cui fidem facit, quòd ipſæ hæ Curiæ, uſque hodie, *Curiæ Baronum* nuncupantur. Ævo præterea Henrici 1. Procerum appellatione computari videntur omnes Maneriorum domini. Nam quos in Epigraphe cap. 26. Legum ſuarum, *Proceres* vocat, eoſdem mox in Capite, *Barones ſocnam* (ſeu *ſocham*) *ſuam habentes* exponit.

Barones Comitum Procerúmque, hoc eſt *Barones ſubalterni* & *Baronum Barones.* In Gallia, Germania, Italia, Comites & Satrapæ, Regum inſtar, ſuos habent *Barones* de ſe tenentes; nec infimos illos, ſed nobilioris claſſis, ut de Comitibus Flandriæ meminit Aimoino adjectus liber 5. cap. 11. & antiquiſſimè claret de Burgundionibus. Hoc autem intelligendum cenſeo de Satrapis jure Palatino atque Regio ſuffultis, quod in unico apud nos Comite Palatino Ceſtriæ deprehenſum eſt, ut mox infrá. Primis autem Anglo-Normannicis ſeculis, Comites etiam non Palatini, Regum & Palatinorum more Chartas ſuas ſæpe inſcripſere: *Omnibus Baronibus & fidelibus meis, tam Francis quam Anglis, ſalutem.* Sic in lib. Rameſ. Sect. 224. *Sciatis* (inquit Rex Henr. 1.) *coram me teſtificatum & recognitum eſt per Barones de Honore de Rameſia.* Et Sect. 277.—— *conceſſerunt ante Barones Rameſenſis Eccleſiæ* —— *quicquid fecerunt in Capitulo apud Ramſey.* Item in vita Gualteri Abbatis, *Cum* (per villas Abbathiæ) *verbum iſtud fuiſſet ubique divulgatum, acceſſerunt ad eum barones, milites,& liberi homines ferè totius Abbathiæ,&c.* Hæc non de Magnatibus ſunt intelligenda, at de vaſſallis feodalibus, notæ ſcil. melioris. Noſtrates enim (ut ſupra meminimus) nè *Barones* quidem Comitis Ceſtriæ, eximia licèt nobilitate, & rerum affluentia ſpectabiles, in *Majorum Baronum* collegium ſuſcipiebant. Pari itaque conſideratione, Ducum & Procerum *Barones*, quos exteri hodie inter *Majores* numerant, rigidi illi Catones repudiaſſent fortè, quòd ſubalterni deprehenduntur, non *Regii.* Inconcinnum enim videtur, ut qui Militem creare nequeat, *Baronem* conſtitueret Milite illuſtriorem. Conſtitt. Sicul. lib. 3. Tit. 22. *Poſt mortem Baronis vel Militis qui à Comite vel Barone alio, Baroniam aliquam vel feudum tenuerit, &c.*

Barones, pro liberè Tenentibus in genere, hoc eſt tam in ſoccagio, quàm per ſervitium militare.

Barones Comitatus Palatini Ceſtriæ, ab Hugone Lupo (cui Willielmus ſenior, Palatinatum Ceſtriæ conceſſit, adeo liberè de ſe tenendum per gladium, ut ipſe Regnum Angliæ tenuit per Coronam) inſtitutos certum eſt: ſed de numero non ità convenit. Quidam xii. aſſerunt, ipſumque Conqueſtorem Hugoni perſuaſiſſe, ut pauciores non crearet: pollicitus ſe largiturum eis idonea patrimonia in Anglia, ſi Comes hoc nequiret in ſua patria. Reperiuntur verò (de quibus præcipuè conſtat) viii. tantùm: nam quos alii ſuggerunt ſuſpecti habentur.

Nigellus ſcil. Norm.	*Baro de Haulton.*
Robertus	*Baro de Monte alto.*
Will. Malbedeng	*Baro de Malbanc.*
Richar. Vernon	*Baro de Shepbrok.*
Rob. filius Hugonis	*Baro de Malpas.*
Hamo de Maſcy	*Baro de Dunham.*
Gilbert Venables	*Baro de Kinderton.*
N. de Warren	*Baro de Stockeport.*

Qui (ut eſt in antiquo libello) *ſuas Curias habuerunt, liberas de omnibus placitis, & querelis, exceptis placitis ad gladium Comitis pertinentibus*: è Camdeno.

Barones Comitatus. Hoc nomine contineri videtur antiquis paginis, omnis *Baronum* feodalium ſpecies, in uno quovis Comitatu degentium: Proceres nempe & Maneriorum domini, nec non liberè quique Tenentes, hoc eſt, fundorum proprietarii, Anglice, **Free-holders**, ut ſuperiùs dictum eſt. Notandum autem eſt, *liberè* hos *Tenentes*, nec tam exiles olim fuiſſe, nec tam vulgares ut hodie deprehenduntur: nam villas & Dominia, in minutas hæreditates nondum diſtrahebant Nobiles; ſed (ut vidimus in Hibernia) penes ſe retinentes, agros per precarios excolebant & adſcriptitios. LL. Edw. Confeſſ. cap. 15. *Quòd per Hundredum colligerentur* (46 *marcæ*) *& ſigillo alicujus Baronum Comitatus, ſigillarentur, & ad Theſaurum Regis deportarentur.* In domeſd. habiti ſunt *Barones Comitatus*; Magnates & Nobiles, qui in Curiis præſunt Comitatuum, hoc eſt ipſarum Curiarum Judices, quos Hen. 1. LL. ſuarum cap. 30. eſſe *liberè Tenentes Comitatus* demonſtrat. *Regis* (inquit) *Judices, ſunt Barones Comitatus qui liberas in eis terras habent, per quos debent cauſæ ſingulorum alterna proſecutione tractari.* Certè *liberè Tenentes Comitatus Tacito* Comites dicti. *Ger. mor.* (etiam hodie) ſunt Judices Comitatus: ſive Curiam Comitatus reſpicis, ubi ſedentes ferunt ſententiam; ſive Aſſiſas ipſas, ubi de ſummâ litis (quo ad factum) judicant & cognoſcunt. Huc ſpectare reor quod in antiquis Brevibus Regiis legitur, puta Hen. 1. in lib. Ram. Sect. 312. *H. Rex Anglorum, Epiſcopo Lincoln. & Juſticiariis, & Vicecomiti,& Baronibus, & omnibus fidelibus ſuis Francis & Anglis de Huntenduneſhire, Salutem.* Sect. 313. *H. Rex Angl. Epiſcopo Lincoln. & Baronibus & Juſticiariis & Vicecomiti & Miniſtris & omnibus fidelib. ſuis de Huntedunſchire, S. &c.* Sect. 320. *Gilberto Vicecomiti & omnibus Baronibus & fidelibus ſuis Francis & Anglis de Huntedonſchire, S.* Sect. 332. *Abbati Albodo de S. Edm.& Will. Bigod &*

2. *Primarii urbis quos nunc Barones, tunc Capitaneos appellabant.* Et Philip. Venutus Ital. *Baroni ſono i principali de la citta.* *Proceres.* Sic in Charta libertatt. Hen. 1. Londonienſ. conceſſ. *Omnes homines de London ſint quieti & liberi, & omnes res eorum per totam Angliam, & portus maris de Theolonio, & paſſagio, & laſtagio, & omnibus aliis conſuetudinibus: Eccleſiæ & Barones & Cives, teneant & habeant bene & in pace, ſocnas ſuas cum omnibus conſuetudinibus, ita quod hoſpites ... in ſoccis ſuis,* (non) *hoſpitantur niſi dent conſuetudines ſuas, &c.* In quibus *homines* intelligo pro *Civibus* in genere: *Barones* pro *Civibus* præſtantioribus qui *ſocnas ſuas & conſuetudines*, id eſt, Curias habent & privilegia, eorum inſtar qui in Comitatu, *Barones Comitatus* dicuntur & *liberè Tenentes*, quique de re feodali cognoſcebant in Civitate, ut alii illi *Barones* in Comitatu. Animadverto itaque Brevia Regia cauſas ejuſmodi tangentia, de quibus liberè Tenentes vel Comitatus, vel Civitatis cogrituri eſſent, Vicecomiti dirigi & *Baronibus*, alia verò Vicecomiti abſque *Baronibus*. Plurima exempla ſupra habes (è lib. Rameſ.) Brevium directorum ad *Barones* Comitatus: unicum adjungam ex eodem, Sect. 323. de *Baronibus* Civitatis. *Henricus* (i. primus) *Rex Angl. Fulchero filio Walteri, & Euſtachio Vicecomiti ſuo & omnibus Baronibus de London, ſalutem. Præcipio quod Reinaldus Abbas de Rameſia teneat terram ſuam de London, quam, &c.*

Sic *Barones de Eboraco, de Ceſtria, de Warwico, de Feverſham,* & plurium villarum Regiis privilegiis inſignium, cùm in Anglia, tùm olim in Gallia noſtratibus Authore: ubi hodie Burgenſes *de Bourges, Barones* ſe nuncupare Loyſæus refert, & alii. Nec eſt cur Magnates, primariis civibus invideant hunc titulum, quum longè antiquius, pro *Baronibus* & *Liberè Tenentibus* nuncupati eſſent *Honorati* & *Poſſeſſores*, ut hoc apud Ulpianum & Cæſarei Juris conſultos; illud apud D. Ambroſium in Epiſt. 33. ad Marcellinam ſororem, liqueat: de quo plura in *Libere Tenente.* Nec dubitavit Ingulphus Saxo in ſua Croylandiæ Hiſtoria p. 877. *Heroes* appellare Londonienſes.

Honorati. Poſſeſſores.

Charta Henr. III. de libertatibus London. *Barones Civitatis London elegant ſibi ſingulis annis de ſe ipſis Maiorem.*

Baro pro *Equite.* Sic inter alios Hector Boëthius Hiſt. Scot. lib. 11. *Barone verò (ita illius temporis Equites, noſtrorum annalium monumenta appellant) &c.* Loquitur de *Baronibus* Malcolmo Regi *wardam & relevium* (ut ſupra) concedentibus, An. circ. 1004. Sed Britanniam noſtram vocabulum *Baro* ea tempeſtate ſuſcepiſſe, vix credam: nec de *Equite* dictum reperio in ſubſequenti ſeculo, licèt de *Milite.* Nam *Miles*, quem *Baronem* vocabant, non à militari cingulo (quo *Equites* creabantur) ſed à militari feodo (quo aliàs *Poſſeſſor*, & *Liberè Tenens* nuncupatus eſt) nomen ſumpſit.

Baro pro *Marito.* Nihil in Jure noſtro frequentius: traductumque à Pictavienſibus (ubi hodie in uſu eſt, ut refert Loyſæus, potiùs quàm à Normannis conjicio. Nec *baronem* hoc loco pro domino juxta Hebræos, ut quidam volunt, ſed pro viro, juxta Græcos & Latinos, accipiendum cenſeo: ut *baron & fem*, idem ſit quod ἀνὴρ καὶ γυνὴ, *vir & mulier*: nam *mulier* quandoque apud J. Ctos dicitur pro uxore.

Baro pro *filio primogenito.* Sic Galli in pluribus Provinciis filium primogenitum domini villæ nuncupant. Quod nonnullos fortè induxit, ut vocabulum ipſum, ab Hebræo *bar* pro filio, peterent. Angli autem boreales & Scoti, *barnes* indiſtinctè dicunt de omnibus liberis, ut Latini *homines*, de utroque ſexu: non tamen hoc à *barone* (ut quidam volunt) at à Sax. bæꝛn pro *ſobole*, idemque à verbo bæꝛen *parere.*

Barones de campo florido, &

Barones denique pro *ſceleſtis, vagis, latronibus* & hujuſmodi dici, me docuit Scipio Ammirato in ſuo lib. *Delli famiglie nob. Neapolit. Ca. del Barone*, quem ſuo idiomate ſubjiciemus. *Come queſta voce* (i. Barone) *ſignifa Domino, & dignità, così volgarmente è quaſi per tutta Italia, preſa molte volte in cattiva parte: onde baroni di Campo di fiore ſi chiamano in Roma una erta ſorte di maſcalzoni, i. quali non havendo arte alcuna, ò ſe pur n'hanno, quella non volendo eſercitare, ne à ſervigi altrui impiegandoſi, vivono di rubberie, & di triſtizie.*

V. Bodin *de Repub. lib.* 3. *cap.* . *p.* 296. *c.*

Baronagium, al. *Barnagium*, ut Mat. Paris. Eſt integra claſſis *Baronum*: quæ in Aula Regis, idem eſt quod Homagium in Curia Manerii, ſeu minoris Domini. Eſt etiam clientela ſeu comitatus (Gal. *le train*) *Baronis*, & viri potentioris: ejuſque præterea impedimenta, & ſarcinæ, quæ inter itinerandum circumferuntur, Gal. *le barnage*, & *bernage.*

Baronia quibuſdam *Baronatus.* Eſt dignitas, territorium, ſeu patrimonium *Baronis.* *Tenere per Baroniam*, idem plerumque quod *eſſe Baro Regni.* Sed villa Burford in Comitatu Salopiæ reperitur per Inquiſitionem capt. An. 40 Ed. 3. *Teneri de Rege ad inveniendos* 5. *homines pro exercitu Walliæ, & per ſervitium Baroniæ*: dicunturque inde domini ejus (qui de Cornwall nomen habuere) *Barones* de Burford: ſed tamen in Parlamenta non prodeunt, nec inter proceres Regni numerantur.

Tenere per integram Baroniam, olim fuit tenere per 13. feoda militis, & tertiam partem: recentiùs per hæreditatem *Baronis*, ſive majorem, ſive minorem: ſed relevium Regis ex utraque in omnibus par fuit, id eſt, hodie 100 marcæ. Ævo Henr. 2. quævis Tenura in Capite habebatur pro Tenura per *Baroniam*, ut ſuprà videas in Concil. Clarendonienſi, cirato in *Baro pro Magnate Eccleſiaſtico.*

Caput Baroniæ, eſt caſtrum vel ſedes *Baronis* primaria: quæ nec in dotem tranſit, nec inter fœmineas hæredes dividitur, ſed primo-

inter Proceres collocentur, *Barones*; neutram tamen probans appellationem, *Banerettos* mavult. *Propriè enim* (inquit) *Banerettus dictus eſt, cujus pater non in thalamo, at in militia ſub banerio ſeu vexillo Eques eſt creatus.* Mirè fallit; tum quòd *Barones* omnes inter Proceres numerat, tum quòd *Baneretti* nomen hæreditarium facit. Si in prima igitur nominis ratione inhærendum non fuerit: potior videatur *Baronettos* dictos, propterea quòd non de Rege (ut Regni *Barones*) ſed de Magnate quopiam (putà Ultoniæ, Kildariæ, Ormundiæ, &c.) ſplendida tenuerint patrimonia: quales & *Barones* etiam appellatos ſupra declaravimus in *Barone*.

Baneretti.

Sed ad noſtros redeamus. Perſpicuum eſt, Scribas ipſos regios & forenſes, non ſemel uſos eſſe *Baronet* pro *Baneret*. Sic in ipſa Charta Regia Edouardi 3. Fanum audio *Baronettum* inſtitui. Sic Henricus VI. *Capitaneam & Balliagium de Saunetere*, Aquitanico cuidam conceſſit nomine *Raymundi de Piis Baronet*. Sic Edouardus IV. Thomæ Bradſton & hæredibus ſuis 50 marcas annuatim elargitus eſt, *ut ſtatum Baronetti* (loquor in verbis reſcripti) *quem à Rege ſuſceperat, manuteneret.*

Pars 2. pat. 15. Ed. 3. nu. 22. & 23. Original. de an. 24. H. 6. rot. 21. Aquit. in Clauſ. 15. An. 13.

Cum impreſſis autem Statutorum codicibus (*Baronettos* ad Parlamentum innuentibus accerſendos) planè conveniunt Annales Juris Term. Hilar. An. 35. Hen. 6. fol. 46. ubi Jurandorum quiſpiam, non ponendum ſe aſſeverat in Aſſiſis ſeu Juratis, quòd *ſon aunceſters uſſent eſtre Baronetts & ſeigneurs de Parliament, &c.* Sed hunc utiq; librum mendoſum perhibent, legendumq; cenſent *Baron* pro *Baronet*, ſaltem ita intelligendum: ſicuti ipſa hæc verba confundi aliquando videmus, ut ſuprà in *Hibernia*. *Walſing. Ypodig.* in An. 1317. Edwardus le Brus frater R. Scotorum qui jam per triennium *Hiberniam* infeſtaverat, & nullo jure ſe in Regem ibidem coronaverat, captus eſt ab Anglicis, & Regis fidelibus, & apud *Dundalk* decollatus; occiſis in conflictu quo captus fuit 29 Baronettis de *Scotiâ*, & 5080 aliis, Primate de *Arm.* pro Rege Anglorum Capitaneo exiſtente, pag. 503.

Uſi ſunt præterea antiqui, vocibus *Baroniculus*, *Baruncülus*, *Bariculus*, pro *Barone minore*: ut de duabus prioribus conſtat in Medulla Grammaticæ, ann. hinc 200. M. S. de omnibus in Ort. vocab. Et *Baroncelli nomen* Itali à *Barone* (inquit Inſulanus) *ſuo more, tanquam minorem Baronem finxere. Baronulus*, occurrit in diplomate Hen. 8. Thomam Howard Admiralium Angliæ conſtituentis, Regni ſui An. 6. *Damus* (inquit) *univerſis* —— *Comitibus, Baronibus, Baronulis, Dominis nobilibus, Militibus, &c. in mandatis*; *ut ſint ei* (i. Admiralio) *intendentes.* De qua autem dignitatis ſpecie, etiam an de certa aliqua, dicta hæc fuerint, alii inveſtigent.

Baroniculus. Baruncülus. Bariculus. Gloſſ. Iſid. *Baruo, Baruncülus. Baroncellus.*

Pat. an. 6. Hen. 8. Dat. Weſt. 4. Apr.

Sed liceat Archiva claudere, & Novella pandere. Illuſtriſſ. Domino noſtro Jacobo Regi, An. gratiæ 1611. novum placuit *Baronettorum* ordinem creare: ipſumque (loco priſcorum Valvaſorum) inter Barones Regni & Equeſtres claſſes conſtituere. Specimen ejus, fuſiùs habe ex ipſo diplomate.

Baronettorum novus ordo, 22. Maii, An. Reg. 9.

Jacobus Dei gratiâ, Angliæ, Scotiæ, Franciæ, & Hiberniæ Rex, fidei defenſ. &c. Omnibus ad quos, &c. Salutem. Cum inter alias Imperii noſtri gerendi curas, quibus animus noſter aſſiduè exercetur, illa non minima ſit, nec minimi momenti; de Plantatione Regni noſtri Hiberniæ, ac potiſſimum Ultoniæ, *amplæ & percelebris ejuſdem Regni Provinciæ, quam, noſtris jam auſpiciis atque armis, fœliciter ſub obſequii jugum redactam, ita conſtabilire elaboramus, ut tanta Provincia non ſolùm ſincero Religionis cultu, humanitate civili, morumq; probitate, verùm etiam opum affluentia, atq; omnium rerum copia, quæ ſtatum Reipublicæ ornare vel beare poſſit, magis magiſq; effloreſcat. Opus ſanè, quod nulli progenitorum noſtrorum præſtare & perficere licuit, quamvis idipſum multa ſanguinis & opum profuſione ſæpius tentaverint; In quo opere, ſollicitudo noſtra Regia, non ſolum ad hoc excubare debet, ut Plantatio ipſa ſtrenuè promoveatur, oppida condantur, ædes & caſtra extruantur, agri colantur, & id genus alia; Sed etiam proſpiciendum inprimis, ut univerſus hujuſmodi rerum civilium apparatus, manu armatâ, præſidiis videlicet & cohortibus, protegatur & communiatur, ne qua aut vis hoſtilis, aut defectio inteſtina, rem diſturbet aut impediat: Cumque nobis intimatum ſit, ex parte quorundam ex fidelibus noſtris ſubditis, quod ipſi paratiſſimi ſint, ad hoc Regnum noſtrum inceptum, tam corporibus, quàm fortunis ſuis promovendum: Nos commoti operis tam ſancti ac ſalutaris intuitu, atque gratos habentes hujuſmodi generoſos affectus, atque propenſas in obſequium noſtrum & bonum publicum voluntates, Statuimus apud nos ipſos nulli rei deeſſe, quæ ſubditorum noſtrorum ſtudia præfata remunerare, aut aliorum animos atque alacritatem, ad operas ſuas præſtandas, aut impenſas in hac parte faciendas, excitare poſſit: Itaque nobiſcum perpendentes atque reputantes, virtutem & induſtriam, nulla alia re magis quàm honore ali atque acui; omnemque honoris & dignitatis ſplendorem & amplitudinem à Rege tanquam à fonte, originem & incrementum ducere, ad cujus culmen & faſtigium propriè ſpectat, novos honorum & dignitatum titulos erigere atque inſtituere, utpote à quo antiqui illi fluxerint; conſentaneum duximus (poſtulante uſu Reipublicæ atque temporum ratione) nova merita, novis dignitatum inſignibus rependere: Ac propterea, ex certâ ſcientiâ & mero motu noſtris, Ordinavimus, ereximus, conſtituimus, & creavimus, quendam ſtatum, gradum, dignitatem, nomen & titulum* Baronetti (*Anglicè* of a Baronet) *infra hoc Regnum noſtrum Angliæ perpetuis temporibus duraturum.* S C I A T I S *modò quod nos de gratiâ noſtrâ ſpeciali, ac ex certâ ſcientiâ & mero motu noſtris, ereximus, præfecimus, & creavimus,*

Exemplar Regii Diplomatis Baronettum conſtituentis.

creabimus infrà hoc Regnum Angliæ aliquem alium gradum, ordinem, nomen, titulum, dignitatem, ſive ſtatum, ſub vel infra gradum, dignitatem, ſive ſtatum Baronum, *hujus Regni noſtri* Angliæ, *qui erit vel eſſe poſſit ſuperior, vel æqualis gradui & dignitati* Baronettorum *prædictorum, ſed quod tam dictus*

& Hæredes ſui maſculi prædicti, quàm uxores, filii, uxores filiorum & filiæ ejuſdem

& hæredum maſculorum ſuorum prædictorum, de cætero in perpetuum liberè & quietè habeant, teneant, & gaudeant, dignitates, locos & præcedentias ſuas prædictas præ omnibus, qui erunt de talibus gradibus, ſtatibus, dignitatibus vel ordinibus, in poſterum ut præfertur creandi reſpectivè ſecundùm veram intentionem præſentium, abſque impedimento noſtro, hæredum, vel ſucceſſorum noſtrorum, vel aliorum quorumcunque. Et ulterius per præſentes declaramus, & ſignificamus beneplacitum & voluntatem noſtram in hac parte fore & eſſe, & ſic nobiſcum ſtatuimus & decrevimus, quod ſi poſtquam nos prædictum numerum ducentorum Baronettorum *hujus Regni* Angliæ *compleverimus & perfecerimus, contigerit aliquem, vel aliquos eorundem* Baronettorum *ab hac vitâ diſcedere abſque Hærede maſculo de corpore vel corporibus hujuſmodi* Baronetti *vel* Baronettorum *procreato, quod tunc nos non creabimus, vel præficiemus aliquam aliam perſonam, vel perſonas in* Baronettum *vel* Baronettos *Regni noſtri* Angliæ, *ſed quod numerus dictorum ducentorum* Baronettorum *ea ratione de tempore in tempus diminuetur, & in minorem numerum cedet & redigetur; Denique volumus, ac per præſentes, pro nobis, hæredibus & Succeſſoribus noſtris, de gratia noſtra ſpeciali, ac ex certa ſcientia & mero motu noſtris concedimus præfato*

& Hæredibus ſuis maſculis prædictis, quod hæ Literæ noſtræ Patentes erunt in omnibus, & per omnia firmæ, validæ, bonæ, ſufficientes & effectuales in Lege, tam contra nos, hæredes, & ſucceſſores noſtros, quàm contra omnes alios quoſcunque ſecundùm veram intentionem earundem, tam in omnibus Curiis noſtris, quàm alibi ubicunque, non obſtante aliqua lege, conſuetudine, præſcriptione quacunq; antehac editâ, habitâ, uſitatâ, ordinatâ, ſive proviſâ, vel in poſterum edendâ, habendâ, uſitandâ, ordinandâ, vel providendâ; & non obſtante aliqua alia re, causâ, vel materiâ quacunque. Volumus etiam, &c. *Abſq; fine in Hanaperio*, &c. *Eo quod expreſſa mentio*, &c. *in cujus rei*, &c. *Teſte*, &c.

De Baronettis. H. Sp.

Ecce *Baronettos* florentis nomen honoris
Indicat in clypei fronte cruenta manus.
Non quod ſævi aliquid, aut ſtricto fortiter enſe,
Hoſtibus occiſis geſſerit iſta cohors.
Nec Genus, aut Virtus, Meritum, vel Gratia claros
Efficit, at nummi ô male ſana fames.
Quinq; notent digiti centenas quinq; ferendas
Mercandi pretium nominis eſſe libras.
Viliùs at multi, dum cauponare* morantur
Ex vera geniti nobilitate viri.
Interea è caulis hic prorepit; ille tabernis;
Et modò fit Dominus, qui modò Servus erat.

* Recuſant.

¶ *Barra.*] V. Cancellus.

¶ *Barraſterius.*] Repagularis Cauſidicus. *Bud.*

¶ *Barrula.*] Brit. Armor.

¶ *Barrigildus*, & per *r* ſimplex.] In adnuntiatione Karoli apud Piſtas. *Et ſi Sacramenta legalia in primo die Lunæ poſt Paſcha, juranda devenerint, aut in aliis feriis, quando mallum tenere debuerit, mittet quoque Comes miſſum ſuum, qui ipſa Sacramenta auſcultet ne ipſi homines jectivi inveniantur, & ipſe ſic mallum ſuum teneat ut* Baragildi. Et *Carolus calvus* in Edicto *Cariſiacenſi*, An. DCCCCLXIV. *Et ipſe ſic mallum ſuum teneat, ut* Baragildi *ejus & Advocati qui in aliis Civitatibus rationes habent, ad ſuum mallum occurrere poſſint.*

¶ *Barton.*] *Prædium Dominicum*, vel *Terræ* quas vocant *Dominicales*, hoc eſt, quas in diſtributione Manerii, Dominus non elocavit hæreditariè, ſed alendæ ſuæ familiæ cauſa, propriis manibus reſervavit. *Dominicum* **the Demain**; vel (ut *Galli* fonti viciniùs loquuntur) **Domain**. Vox in Devonia, & plaga *Angliæ* occidentali bene nota.

¶ *Baſelli.*] Nummi genus quod abolevit *Hen.* 2. An. 1158. *Chron. Vernac. Hollinſh.* pag. 67. col. 1. l. 46. **This year the King altered his Coyn, abrogating certain pieces called** *Baſels.*

Baſilica.] Latini Græcos ſecuti, prætoria & domos ad publicas conciones ſpatioſas è magnifico opere *Baſilicas* dicunt. Vocem Scriptores Eccleſiæ à Conſtantini ævo, ad ædes ſacras transferunt, nec ſolùm ad majores, ſed etiam minores, ipſaſq; privatorum capellas & ſacella. Dicitur autem βασιλικὴ, ἀπὸ τοῦ βασιλέως: ut, etiam κυριακὸν, ἀπὸ τοῦ κυρίου, & Dominicum à Domino.

¶ *Baſſa, Baſſi, Baſſus, Baſſius.*] *Baſſa* & *Baſſi*, Turcis (inquit Leonclavius) *caput:* Baſſileri, *Capita* ſive *Duces:* ut à κεφαλὴ Græcis ſunt dicti κεφαλάδες, noſtris à capite *Capitanei. Baſſus* idem aliàs quod *vaſſus.* Sic L. Alaman. Tit. 79. §. 3. *Dominus ejus* 12 *baſſos intra domum habet.* Et Longob. lib. 2. Tit. 39. §. 3. *Si baſſi noſtri hoc non adimpleverint, beneficium & honorem perdant.* Gloſſ. autem vet. *Baſſius, Cuſtos populi. Vaſſi, fidejuſſores.* Philoxen. etiam *Baſſus*, ἔγκυλος.

¶ *Baſtardus.*] Græcobarb. μπαστάρδος, *Spurius, Nothus.* Sed vocabulum ipſum ſpurium & nothum faciunt Etymologici multi. Cujacius & Juris Civilis Interpretes quidam à German. ducunt **Boes art**, i. *Degeneris ingenii.* Kilianus contrà, **Baſtard**, inquit, *q. d.* **Beſte-aerd**, i. e. *optima indoles, ſive Natura:* quod tamen per Antiphraſin dici poſſe

umbonis ſimilitudinem, ὀμφαλὸς dictum. Etiam *bucalis*, *baucalis*, *bucaſis*, & Italic. *boccale*, i. cantharus è quo aqua in *baucam* funditur, os anguſtum habens, protenſa latera: *Aqualis*, cujus à ſpecie, poculum ejuſmodi *baucalium* appellatur. Reperiuntur & in Græco-barb. βαυκαλία, βαυκάλιον, βαυκάκις, βαύλις, ut collegit Meurſius, hæc præterea ſubnectens: Pontificale Roman. *Et bacile cum bucali, pro manibus abluendis, quas ſinguli ad ſuas mappas extergunt.* Liber Ceremon. 11. ca. 51. *Super credentiam debet eſſe vas cum bucali tantùm pro lavandis manibus.* Anaſtaſio *bauca* eſt in Leone IV. *Obtulit cantharam exauratam unam, baucas exauratas tres.*

¶ *Bauga.*] Capitular. lib. 4. append. 2. §. 5. *Ut bauga & brunnia non dentur negotiatoribus.* Capitul. lib. 6. *Ut armillæ & bruniæ non dentur negotiatoribus.* Conſtitutiones Caroli Magn. pag. 288. ca. 8. *Ut bauga & bruniæ condentur negotiatoribus.* Loca omnia videntur in unum quidpiam tendere, nec tamen perſpicua ſe reddunt. *Bauga* loco primo, *armillæ* exponuntur in ſecundo. Et Papias, *bauga*, *armilla*. Gloſſ. etiam Latin. Theotiſc. Lindenb. *Dextralia*, *latæ armillæ*, **bougin.** Item Saxon. beag al. beah *armilla.* Quid autem *armillæ* ad negotiatores? tu *vide.*

Bauga etiam *arcus*, è Saxon. boga, Germ. **bogen:** & tunc quadrat iſta lex ad noſtram illam An. 12 Ric. 2. ca. 6. quæ operariis & negotiatoribus arma ferre inter itinerandum prohibet: nam *brunia* lorica.

Bauga verò in Conſtit. Caroli *domunculas* intelligit Amerpachius, quibus mercatores utuntur in emporiis, tanquam tentoriis, à Germ **bau** pro ædificio: Nos hodie **boothes** appellamus. *Brunias* etiam trahit in eandem ſignificationem; ſed utrunq; ut nobis videtur perperàm. Vide infrà *brunia.*

¶ *Baurus.*] Albert. Argentin. Chron. pa. 133.——*ipſos contra Principem animavit, quem nominavit* Baurum: *interpretans nomen* Baurus, *id eſt, neſciens tergere barbam, quia tantam dixit eſſe fœditatem oris ſui, quòd ipſam abjicere non valebat*, **Baur,** Germ. ruſticus agreſtis, Belgis **boer.**

¶ *Bayar*, *Bayard.*] Avidus ſpectator.

¶ *Bayer.*] Oſcitare, ſive aſpectare.

Bayer à la mammelle. *Appetere mammam.* Ceſt proprement ouuvir la bouche; mais pour ce que pleuſieurs regardant, par grand affection quelque choſe; Ouurent la bouche, de la eſt que *bayer* ſignifie aucunes fois autant que *Regarder. Ex dict. Jo. Thiery.*

¶ *Bebra.*] Teli genus apud Germanos: Bartholinus Auſtriados lib. 4.

Quinquaginta bebras centum delecta juventus
Pila gerunt humeris, caſtus fert cætera pubes.

Nomina & genera telorum annotavit diligenter Crinitus, lib. tertio & decimo de honeſta Diſciplina.

¶ *Beconagium.*] Tributum quod in ſuſtentationem phari, vel maritimi luminis (quo populus ſubitò excitetur ad repellendum hoſtem) confertur. Beacn enim Saxon. ſignum, vel ſymbolum: Becnan annuere, vel ſignum dare. Hinc res omnis in ſpectaculum edita, utpote trophæum, pharus, vexillum, regiumque ipſum labarum (quod Standardum vocant) beacen & beaen appellatur.

¶ *Bedellus.*] A Saxon. bẏðel *Præco, nuncius, apparitor, fæcialis, ballivus*, Gall. *Sergent.* Ductum à verbo bẏððe, i. peto, rogo, precor: unde preces & orationes, calculi item oratorii, majoribus noſtris **beads** ſunt appellati. M. S. Sax. Biſcopaſ ſẏnðon goðeſ bẏðelaſ, i. *Epiſcopi ſunt Dei bedelli*, hoc eſt, *præcones.* Ingulphus Hiſt. Croyl. Edgarus *interdicit omnibus miniſtris ſuis, id eſt, Vicecomitibus, bedellis, & ballivis in patria Girvirorum* —— *ne introeant fines & limites dicti mariſci.* Luc. 12. 58. *Exactor.* bẏðele, dicitur. Legg. Burgor. Scot. cap. 112. *Citatio facta in burgo ſuper burgenſem per ſervientem domini Regis, ſine bedello ejuſdem burgi, non eſt valida.*

Apud Scotos & Spirg. q. V. aliàs legitur *Pedellus*, unde errorem proculdubiò contrahit Skæneus, inquiens: *Dicitur autem pedellus, à pedo, hoc eſt, à baculo, propterea quòd hujuſmodi ſervientes, virga, baculo, aut* un kembert *uterentur*, ſecundùm Jacobi I. parl. 6. cap. 99. *Pedellus.*

¶ *Bederepe*] Vide *Bidripe.*

¶ *Beghardi*, *Begardi*, *Beguardi*, *Beguini*, *Begwinæ*, *Beguttæ.*] Viri & mulieres hæretici, vitam religioſam, extra certum aliquem ordinem, profitentes. Viri demiſſo caputio incedebant, & cooperta facie; fœminæ item velatæ. Exorti ſunt in Alemannia ſub Joh. XXII. An. Dom. 1341. damnantur à Clemente V. in Concil. Viennenſi, & referuntur eorum hæreſes in Clementin. lib. 3. Tit. 11. cap. 1. & Tit. 4. cap. 1. *Annal. Dominican. Colmar.* in An. 1302. In nativitate beatæ Virginis Capitulum provinciale fratrum prædicatorum fuit in Baſilea——in hoc Capitulo fuerunt converſi ſeu *Begihardi*, h. fratres non habentes domicilia 80. in proceſſione, mendicantes cibaria, Ita An. 1303.

¶ *Bei.*] Sinus maris, *Buchan. Hiſt. Scot.* f. 7. n. 10.

¶ *Bellagines.*] Pro *Bilagines.* Jura municipalia Gothorum. Jornandes de rebus Geticis, cap. 11. *Diceneus Gothis Phyſicam tradens, naturaliter propriis legibus vivere fecit, quas uſque nunc conſcriptas* Bellagines *nuncupavit.* Dixiſſe videtur *Bellagines*, perperam, ut ſolent exotici. By Saxonicè, habitatio; Byan, habitare. Inde pagus, oppidum (interdum Civitas) Gothis antiquis **By** dicitur, Plurium etiam villarum nomina apud nos, præſertim in locis ubi conſederunt Dani (putà *Norfolcia*) in **By** terminantur. Lage, Gothis *lagen*, lex. Vide *laga.* Andreas Gravius Suecus, in epiſtola ad Bon. Vulcanium, *Nos quibus lingua Gothorum vernacula eſt, planè agnoſcimus* (Bellagines) *By.*

&

frumentariam,quo ſenſu fateor me non legiſſe. Agnoſco tamen beꝛe hordeum ſignificare, pice *firmam* ſeu villam elocatam. Hodie item quidam beꝛe dicunt pro hordeo*:* & Saxones noſtri tributum hordeaceum beꝛe-ꝫaſol nuncuparunt,*horreum* beꝛeſun,*aream* beꝛeꞇlope.

¶ *Bergium.*] Sax. Beꝛꝫ, beꝛiꝫ, beoꝛꝫ, buꝛꝫ, &c. *Urbs, oppidum, burgus.* Beꝛꝫ autem propriè *mons*, unde montem Apenninum quo Sibyllæ antrum fuiſſe perhibent, Germani **Venus-bergh** appellant. At etiam *Civitas*,& *habitatio:* fortè quòd primi mortalium in montibus habitabant, juxta illud Orphei in Argonaut.

Οὖ σύμης ὄρ⊙ ὅϐι πολὺς τ εὐθαλὴς λειμών.

Mons Symus his urbs eſt, viridanti gramine pratum; vel quòd habitacula & caſtra condituri, in egeſto monte, ſeu loco aggere munito ædificabant: unde mons ad tutamen effoſſus, beoꝛꝫ dicitur, beoꝛꝫan, bẏꝛꝫan, &c. aggere munire, ſeu munimine accingere. Hinc dicta vocabula & ejuſmodi alia frequentia deprehenduntur in urbium nominibus: & hinc veterum Francorum *Mallobergium*, quod vide. Hinc etiam bẏꝛꝫen, *Sepulchrum*, & bẏꝛiꝫean *ſepelire*, quòd aggeſto in collem ceſpite, olim tumulabant mortuos, ut per agros hodiè cernimus. Nam colles illi, antiquorum plerumq; ſunt tumuli, cum ne adhuc bẏꝛꝫenſꞇopa *i.* cœmiteria in uſu eſſent. Hinc deniq; cuniculorum oculamenta & habitacula **Berries** dicimus.

¶ *Beria*, al. *Buria.*] *Curia, Civitas, burgus, habitatio, manerium.* A Sax. bẏꝛ & buꝛ, *Græc.* βύειον, i. *caſa, habitatio.* Confunditur autem Sax. bẏꝛꝫ, bẏꝛiꝫ, buꝛꝫ, adeo ut *Banberia*,aliàs *banburia*,Florentio Wigornenſi ſcribatur *Bebanbrig* (quod inquit, *eſt urbs Bebbæ Reginæ)* Hovendeno *Bebanbirg*, & mox *Bebanburch.* Malmesburienſis,*Bebanburg*:Walſinghamio *Banburgh:* Hollenſhedo *Banbourgh,&c.* Sic Canterberia Saxonibus paſſim Canꞇpaꝛabẏꝛiꝫ, i.Cantianorum Civitas: & *Beriam S. Edmundi.* Mat. Paris in An.1174. *Burgum S. Edmundi* vocat. Plurima hujuſmodi. Tatus noſter (in Saxonicis literis fœliciter verſatus) bẏꝛiꝫ alias exponit villam qua Nobilis habitat: & benè, nam inde Maneria bẏꝛiꝫaſ, & *berias* vulgò nuncupant; & Curia in Textu Roffenſ. bẏꝛiꝫ appellatur; Curialis Tato buꝛhꝛiꞇa.

Vide Commen. in Cigneam Cantionem, in verbo Curia.

Beriſted. Hinc *Beriſted* pro *ſitu* (quod dicimus) *Manerii*, à bẏꝛiꝫ *manerium*, ſꞇẏðe *locus, ſedes.*

Berewic. *Berewic*, vicus ad manerium pertinens: quod vide.

Berie meadows. *Berie meadows*, prata Manerii, i. Dominicalia. Vide *Bergum & Burgus.*

¶ *Bernarii.*] Qui urſas alunt. V. *Conſtabular. Scaccarii*, pag. 175. ca. 14.

¶ *Berquarius.*] Domeſd. quaſi Bergarius, à Gallic. *berger*, i. paſtor, & hoc vel à Sax. beoꝛꝫan, i. curare, defendere, vel à Germ. beꝛꝫ, i. mons; quod paſtores plerunq; in montibus verſantur, juxta id Virgilii Ecl. 2.

Mille meæ Siculis errant in montibus agnæ.

Sic Germanis **Bergman**, monticula. Vide *Bercaria.*

¶ *Berra.*] Petitionn. Coram D. Rege ad Parlam. poſt feſt. S. Mich. An. 18 Ed.1. in reſponſ. Regis. Inter Epiſcopum Karliol. & Prior. ejuſd. *Et quod Rex in foreſta ſua prædict. (viz.* de Inglewood) *poteſt villas ædificare, Eccleſias conſtruere, berras aſſartare, & Eccleſias illas cum Decimis terrrarum illarum pro voluntate ſua cuicunque voluerit conferre.*

¶ *Berſæ.*] *Repagula, Metæ, limites;* Chart. Antiqu. *Intra berſas foreſtæ.* Gall. *Bers de chariot*, latera vel repagula vehiculi. Inde in antiquis membranis *Cervus berſatus occurrere.* Videtur alio ſenſu in LL. caſtrenſib. *Fred V.* apud *Radevicum*, lib. 1. cap. 26. pa. 443. *Si quis berſando feram baliſtâ, vel arcu occiderit, ejus erit.*

¶ *Berſarii* & *Beverarii.*] Miniſteriales inferiores in Aula Caroli Mag. Hincmar. Archiep. Epiſt. 3. ca. 17. *Et quamvis ſub ipſis* (i. Camerario & comite Palatii, Seneſcalco, Buticulario, Comite ſtabuli, Manſionario, Venatoribus principalibus, & Falconario) *aut ex latere eorum alii miniſteriales fuiſſent, & Oſtiarius, Saccellarius, Diſpenſator, Scaporadus, & quoruncunque ex eis juniores, aut Decani fuiſſent, vel etiam alii ex latere, ſicut Berſarii, Veltrarii, Beverarii, vel ſiqui adhuc ſuperant, &c.* Non tamen *cum Palatio conglutinabantur.* Sunt qui putant *Berſarii* hic legendum *Beſtiarii*, quaſi cum beſtiis in Amphitheatri arena colluctarentur: ego autem *berſarios, veltrarios*, & *beverarios*, ſub Venatoribus reponendos cenſeo, & *berſarios* eos ſignificare qui lupos inſequuntur (bæꝛꝼ enim ni fallor, Saxon. Lupus, nam lupus priſcis ſic etiam dictus eſt) *veltrarios*, qui ejuſmodi canibus præficiuntur, *beverarios*, qui caſtorem (ubique gentium *bever* nuncupatum) venantur. Scholiaſt. Juven. Satyr.12. *Caſtorem bebrum dicit.*

¶ *Bertona.*] Eſt area in aversâ parte ædium ruralium primariarum, in quâ horrea, ſtabula, & vilioris officii ædificia ſita ſunt; & in quâ foventur domeſtica animalia, & negotiationes ruſticæ peraguntur.

Rex Theſaurario & Baronibus ſuis de Scaccario ſalutem. Quia volumus, quod caſtrum noſtrum *Glouceſtriæ*; necnon & *Tina* & *Bertona* Glouc. corpori dicti Comitatus noſtri *Glouc.* annectantur, & in cuſtodiâ Vicecomitum noſtrorum ejuſdem, qui pro tempore erunt,unà cum dicto Comitatu exiſtant, &c. Vobis mandamus, quod in Rotulis noſtris Scaccarii prædicti, ſic fieri & irrotulari faciatis. *Clauſ.*32 E. 1. *m.* 17.

Gulielmus le Scrope retentus in ſervicio Regis pro termino vitæ, cum annuitate *CC l.* per annum: pro quibus *CC l.* nunc habet Caſtrum, Villam & *Bertonam* de

Marle-

nuſini: quæ cum de veſte ſplendidiori dicta videntur, Pithæus *beri* mavult quàm *birri.* *Nàm beri* (inquit) *honeſtiorum & Palatinorum veſtes erant, ſericæ: ut à viris doctis notatum eſt.* Birrus autem indumentum vile ad excutiendam pluviam, humeros tantùm & brachia tegens. Gloſſ. Iſidori *Amfibulum, birrum villoſum.* Etiam Lacernæ ſimile, h. fimbriatum, quo ſoli quondam milites uterentur, ut ex Perſii interprete notat Pithæus. Sed hæc Romani ſeculi ſcrutatoribus mitto, unà cum *burra* apud Auſonium, *bera* apud Martialem, &c.

Birrus etiam Chriſti militibus in uſu, priori non diſſimilis, *palliolum ſacerdotale.* Concil. Gangrenſ. An. Dom. 324. Can. 12. juxta Latinum Interpretem. *Qui amictu pallii utitur, quaſi per hoc habere ſe juſtitiam credens, & deſpicit eos qui cum reverentia byrrhis & aliis communibus & ſolitis* (veſtibus) *utuntur, anathema ſit.* Codex Græc. *βῆρος* legit, & Balſamon Epiſcopus (juxta Pithæum) intelligit de veſte ſerica, quod ipſe canon videtur reſpuere. Nam ut *byrrus* nonnunquàm de veſte ſplendida, ita *berus* interdum de minus precioſa dicitur. Paulus Monachus Cyprianum *byrro* indutum refert cum ad ſupplicium duceretur: Et Pontianus ipſius Cypriani Diaconus hoc lacernam vocat: Pithæus. Fallor ſi *byrrum* non ſit quod hodiè breve mantillum Hibernicum, quò & Suidæ illud, Ἐφεςρὶς ἱμάτιον ῥωμαϊκὸν, λέγεται δὲ καὶ μάνδυες καὶ βίῤῥον, ἅτινα ἐν ὀνείρῳ βλεπόμενα θλίψεις σημαίνουσι, id eſt, *Epheſtris pallium Romanum, dicitur autem & mantillum & birrum, qualia in ſomnio viſa ærumnas protendunt,* quia ſervilis hæc veſtis, ut notat Meurſius.

Birrus etiam & *Bireta, Birrhetus, Birretum, Birretrum.* Tegmen capitis, pileus. In L. 1. ad finem Cod. Theodoſ. de habitu quo uti oportet intra urbem. *Servos ſanè omnium, quorum tamen Dominos ſollicitudine militiæ conſtat non teneri, aut birris uti permittimus aut cucullis.* Militum ſervis non conceditur hîc *birrus* (ut notat Pithæus) quia domini ipſi militantes hoc induebantur. Poſterioribus tamen magiſterii nota, ut pileus olim. Clemangius Epiſt. 74. *Non cappa (ut in proverbio eſt) monachum efficit, nec cappa etiam aut cathedra, birretive impoſitio Magiſterium.*

Bireta coccinea, Cardinalium Petaſus. Platina in Paulo II. *Præterea verò ne ſolus differre à cæteris videretur, publico decreto mandavit, propoſita pœna, ne quiſquam bireta coccinea (ita appellant capitis tegmen) præter Cardinales ferret: quibus etiam primo pontificatus ſui anno pannum ejuſdem coloris dono dedit, quo equos vel mulas ſternerent dum equitant.* Hunc autem *biretæ* cultum non inſtituit Paulus, at aliis interdixit, ut Cardinales ſoli uterentur. Rei enim Author fuit Innocentius 4. de quo ſic in ejus vita Platina—*Statuitque ut Cardinales equo in publicum vecti, galero rubro uterentur, honeſtandi ordinis cauſa.* Certè *byrrus* apud
Byrrus. veteres rubrum ſignificabat, non tamen veſtis inde dicta: nam *birri* albi meminit Greg. lib. 7. Epiſt. (ſecundæ Indict.) 5.

Birretum album. Capitis tegmen, lineum, tenue, ſtrictum: formâ ipſius cranii, vel caſſidis, quo Homerus Iliad. 6. Ulyſſem ornat. exploraturum. Καταῖτυξ. Hoc inſigniuntur qui ſupremam in Jure noſtro palmam ferunt, Servientes ad legem dicti: vulgò **Sergeants at Law.** Mat. Paris *Coifam* vocat juxta Gallicum. Forteſcu. titularis Angliæ Cancel. ſub Hen. 6. lib. de laudibb. LL. Angl. cap. 50. *In ſignum quòd omnes Juſticiarii illi taliter extant graduati, quilibet eorum ſemper utitur dum in Curia Regis ſedet, birreto albo de ſerico, quod primum & præcipuum eſt, de inſignibus habitus, quo Servientes ad legem, in eorum creatione decorantur. Nec birretum iſtud, Juſticiarius, ſicut nec Serviens ad legem, unquam deponet, quo caput ſuum in toto diſcooperiet etiam in præſentia Regis, licet cum Celſitudine ſua, ipſe loquatur.*

¶ *Biſantium.*] V. Char. R. Jo. de feod. mag. ſigilli nu. 9. *Conſtantinopolis* primùm *Bizantium* dicta formam antiqui vocabuli præferunt Imperatorii nummi *Bizantini* vocati. *W. Malm.* f. 76. b. n. 40.

¶ *Birſare.*] *Telo petere, aut configere,* à Germ. Birſen. LL. Caſtrenſ. Frider. 1. An. 1158. apud Radevic. lib. 1. cap. 26. *Si quis birſando feram baliſta vel arcu occiderit, ejus erit.* Ejuſd. lib. 2. cap. 76. *In birſando ipſemet arcum tendit, ſpicula capit, implet, expellit.*

¶ *Byrthinſak.*] Reg. Majeſt. Scot. lib. 4. cap. 16. Rubrica inſcribitur, *de lege Byrthinſak;* & in textu ſubſequitur, *De yburpananſeca, id eſt, de furto vituli vel arietis, vel quantum quis ſupra dorſum ſuum poterit portare de cibo; non eſt Curia tenenda.* Hic Skenæus, **burdin** *onus:* Sac, *i. ſaccus, q. d. onus cibi in ſacco.* Quid autem ſit yburpananſeca, ingenuè fatetur ſe ignorare: ſed pana idem eſſe dicit in Aquitania quod fur; provocat tamen ad aliorum judicium. Cui ſi me liceat inferre, opinor vocabula eſſe ſynonyma: **burdin** enim Saxon. býꞃþin *onus* ſignificat, ut ipſe dicit, Sac utique *ſaccum,* ſed etiam *cauſam, litem.* Sic in yburpananſeca, *y* aliud non eſt quàm incœptivum augmentum, quo Angli veteres uſi ſunt pro ᵹe Saxonico & Germanico, ut in mille aliis vocibus apud Chaucerum & antiquos videas. p. Scriptoris imperitia ſurrepſit pro Saxon. þ. id eſt, th, & an ſyllaba duplex pro ſimplici: Sic ut legendum ſit, yburthan aliis yburthin & burden. Dicatur etiam à genitivo plurali ẏbuꞃþanum ꞅeca quaſi *onerum ſaccus;* vel accuſativo, buꞃþana, velut *ſaccus ad onera:* Mat. 11.4. hıᵹ bındaꝺ heꞅıᵹe býꞃþýna, & Luc. 11. 46. mıð ðam býꞃþenum. Seca idem quod Sac. nam apud Saxones, aliàs per diphthongum ꞅæc ſcribitur.

¶ *Biſſa.*] Cerva major, à Gallico *biche,* unde hinnulus ejus ſeu vitulus *bicheteau,*

¶ *Bloyhorn.*] Vide *Cinnitum.*

¶ *Blondus*, al. *Blundus.*] Flavus, ſubflavus, auricomus: à Gall. *blond.* In Regiſtr. Chartar. Priorat. de Stok. Chart.9. *Stephanus Rex Angliæ Giſleberto Comiti Hertford, ſalutem: Præcipio quod iſte Will. de Gurneio teneat totam terram de Haveringlandia & Witewella—— ſicut Rogerus de Furneio Pater ſuus tenuit tempore Regis Willielmi Blundi avunculi mei, &c.* Perſpicuè de Willielmo Rufo.

¶ *Blutare.*] *Evacuare, expoliare.* Longob. l. 1. Titt. 18. l. 1. *Si caſam cujuſcunque blutaverit, aut res eorum tulerit.* Ubi Gloſſar. *blutaverit, evacuaverit.* Item *blutare, expoliare.* German. **Bloten.**

¶ *Bobones, Bubii, Bubones.*] *Bobans* Gal. luxus, prodigalitas. Urſtiſius autem ad Tom. unum Germ. Hiſt. *Bubones* (inquit) *lixæ, calones, mediaſtini. Aliquando nebulones & furciferi*, **buben.** Chronic. Colmarienſ. in An. Dom. 1287. *Quod pecuniæ 4. bobonibus datæ fuiſſent ut tentoria ſive exercitus in 4. partibus incendiſſent.* Ibid. An. 1296. *Veneruntque nudi bubones, & agros bene ſeminatos everterunt.* Etiam An. 1300. *Servorum autem pauperum qui dicuntur bubii, tanta fuit multitudo, quod Regi dicebant, Date nobis res in Civitate, & vobis eam trademus.*

¶ *Bockland.*] Prædia Saxones duplici titulo poſſidebant. Vel ſcripti authoritate, quod boclanð vocabant, quaſi *terram librariam* vel Codicillarem: vel populi teſtimonio, quod folclanð dixere, id eſt, *terram popularem.* Utpotè quæ in populum transfundi poterat, nulla ſcripturæ articulo reclamante. *Bocland* verò ea poſſidendi transferendíque lege coercebatur, ut nec dari licuit, nec vendi, ſed hæredibus relinquenda erat, ni ſcriptis aliter permitteretur. *Terra* inde *hæreditaria* nuncupata. LL. Aluredi c. 36. ðe monſe Ðe boclanð hebbe, &c. *i. De eo qui terram hæreditariam* (Sic boclanðe vertit antiquus Interpres) *habet, quam ei parentes ſui dimiſerunt; ponimus ne illam extra cognationem ſuam mittere poſſit, ſi ſcriptum interſit & teſtes, quod eorum prohibitio fuerit, qui hanc imprimis acquiſierint, & ipſorum qui dederint ei, ne hoc poſſit: & hoc in Regis & Epiſcopi teſtimonio recitetur coram parentela ſua.* In veteri LL. *Canuti* verſione Cap. 75. *alodium* redditur.

¶ *Bolleta, Bolletarius.*] Vide *Bulla.*

¶ *De Bombardis, earúmque origine.*

¶ *Bombarda.*] A ſono & fremitu Græcis βόμβος, Latinis *bombus*, dicta. Machina ad ſtabilienda humana Imperia, potiùs quàm ad delendum humanum genus (ut nonnulli queruntur) enata. Authorem habuit Chymiſtam quendam nomine Bartholdum Schwartz monachum, qui dum pulverem ſulphureum medicinæ ut ferunt cauſa in mortario texiſſet lapide, ſcintilla fortè pulverem accendit, eliſóque cum fragore lapide, inveniendæ machinæ anſam præbuit. Primus ejus uſus (ut Achilles Gaſſarus medicinæ Doctor, ad Sebaſtianum Munſterum diligentiſſimè ſcripſit) apud mare Danicum fuit An. Dom. 1350. celebris autem non evaſit, donec ad Clugiam pugnatum eſſet à Venetis & Genuenſibus An. Do. 1380. de quo ſic Platina in vita Urbani 6. *Hæc etiam arte Barbadicus uſus eſt; inventa tum primùm à quodam Teutonico bombarda fuit, à ſono & tonitru ſic dicta. Nulla erat ſcapha Venetorum, nullus lembus, qui non duas bombardas & eo amplius haberet: quibus multi Genuenſes, ut à re inſolita, nec ad præcavendum ſcita, opprimebantur. Singulæ enim bombardæ uno ictu binos ternoſque plerumque necabant, &c.*

Paulò poſt noſtratibus cognitæ meminit. Chaucerus, 3. book of *fame*, fol. 282. p.a. col. 2. ſpeaking of *Eolus*'s Trumpet of evil Fame.

Through out every Region
Went this foule Trumpets ſoun,
As ſuyfte as a Pellet out of a Gonne
When fier is in the pouder tonne.
And ſuch a ſmoke gan out wend
Out of the foule Trompets end,
Black, blo, greniſh, ſuartiſh, rede,
As doth, where that men melt lede.

Et An. Dom. 1386. captis duabus Gallorum navibus, *diverſæ machinæ ad jaciendum lapides, & muros conterendum, & gunnæ plures, cum magna quantitate pulveris* (ut refert Walſinghamius in eo anno) in Angliam deducuntur: ubi tandem è ferro fuſili (An. ſcil. 1543.) conflatæ ſunt *bombardæ.*

Mirans autem non prætercam quod in tabulis expenſarum militarium & civilium Edouardi 3. (à 21 die Aprilis, anno Regni ſui 18. id eſt, Chriſti 1344. uſque ad 24 Novem. Regni ejuſdem 21. hoc eſt Domini noſtri Dei 1347.) mentio fit de **Gunners**, acſi hæ machinæ quas **Gunnes** appellant, etiam tunc in uſu eſſent. Numerantur enim illic ſub titulo **Artificers and Workmen**——

Mariners ———————— LX.
Armorers ———————— VII.
Artillers ———————— VI.
Gunners ———————— VI.

Infra quoque ubi de ſtipendiis agitur —— **Pannerers, Gonners, and Croſbows of Almains, Lorain, and Henaude,** *quilibet vi. denar.* Veruntamen ne auſim hæc quidem de *bombardarum* fabricatoribus intelligere, ſed potiùs petrariarum, & manganalium, de quibus infra.

Execrantur pacis invidi hanc machinam: mihi autem ſemper viſa eſt non ſine Dei opt. max. providentia revelata. Utpotè quæ novæ univerſalis Monarchiæ ſpem omnem in futu-

ro

libr. Titt. Hereford. Rex. *Ibi (inquit) alii x. bordarii pauperes:* quaſi alios divites ſubaudiret. Certè liberi quàm plurimi tenuere in villanagio, i. per ſervitia ſervilia: quid ni igitur & in *bordagio?* Hoc enim tenuræ genus eſſe videtur, & terram potiùs reſpexiſſe quàm ſanguinem. Sic Rentale de Havering atte Bowre: *Ibidem vocantur bordimanni, qui omnes tunc fuerunt baſſæ tenuræ.* Bordimanni, *homes du bord.*

Bordimanni.

Bordarii, tenentes per ſervitia plus ſervilia quam villani, & qui tenent niſi paucas acras. *Sic nota quædam in lib. M. Kniſton.*

¶ *Bord halpeny.*] Nummus qui in foris & nundinis ſolvitur, pro erectione menſarum, & tabularum ad exponendas merces. *Siliquaticum.* boꞃꝺ & bꞃeꝺ Sax. *tabula*, **halpeny** *obulus.* Mendoſè ſcribuntur **borthalpeny** & **brodhalpeny.** In antiquis Chartis multi immunes fiunt ab iſta ſolutione.

¶ *Bordiare.*] Juxta quoſdam, propriè eſt (quod aiunt) ad barros pugnare, *Torniare*, gladiis concurrere, *Juſtas facere*, haſtiludium exercere. Sunt autem qui *bordiare* dicunt de omnibus: quære an à Gallico *bourder*, quod eſt, ludere, nugari. Inde autem *Burda* pro irriſione, & ſcommate. Jo. de Athon in Conſtit. Othobon. Tit. de hab. cleric. ca. Cum ſancti, verb. Ridiculoſus. *Ad immenſam burdam aſtantium, fertur, &c.* Et poſt, Tit. de intruſ. ca. Amoris, ver. Archidiac. *Ad quod facit una burda tranſmarina, &c.* Vide *Tornamentum.*

¶ *Bordimanni*, **Bordlands.**] Vide *Bordarii.*

¶ *Bordonarii.*] *Burdonum cuſtodes.* Con. Sicul. lib. 3. Tit. 38. l. 1. *Somarii, bordonarii, vel alii cuſtodes aliquorum animalium. Burdo* mulus: & reperitur apud Ulpianum ante Gothica ſecula, noſtroſque ideo excedit limites, ſed Germanicam videtur ſapere originem, nam **Lome** & Sax. byꞃꝺen, nobis burdon, *onus* ſignificant, ad quod, natum hoc animal. Reg. lib. 4. cap. 5. 17. *Tollam onus duorum burdonum de terra, &c.*

¶ *Borgelote.*] Vide *Burgbote.*

¶ *Borghie Aldere.*] Vide *Borſholder.*

¶ *Borghbrech*, & *Borhbrech.*] Vide *Burghbrech.*

¶ *Bormis.*] Albert. Argentin. ſub An. Dom. 1277.——*preſſuram bormis, ſeu aciei exercitus Regis ſufferre non valens.*

¶ *Borowgh.*] Vide *Burgus.*

¶ *Borowhead.*] Vide *Headborow.*

¶ *Borowholder.*] Vide *Borſholder.*

¶ *Borow Engliſh.*] Conſuetudo in nonnullis burgis & villis Angliæ, qua filius defuncti natu minimus; vel ſi filii deſint, frater minimus in hæreditatem ſuccedit.

¶ *Borſholder*, al. *Burſholder*, & *Borowholder.*] Aluredus Rex celeberrimus, qui floruit An. Dom. 880. Angliam totam in Comitatus diſſecuit; Comitatus deinceps in Centurias; atque has noviſſimè in Decennas ſive Decurias, Romanâ malitiâ contubernia nuncupatas: Decuria decemviralis erat ſocietas, in qua ſinguli reliquorum fide-juſſores extitere erga Regem, de ſe bene gerendo, ita ſcil. ut delinquentem quemlibet cæteri novem in judicio ſiſterent, fugientémque infra xxxi. dies redderent, vel ipſimet lege tenerentur. Decuriæ præfectum, multiplici appellabant nomine: *Borſholder, quaſi fidejuſſorem primarium* (boꞃh enim corruptè burs & borow, *vas, fidejuſſor*; alꝺeꞃ *ſenior, princeps, capitalis*) **borgie alder,** *quaſi fidejuſſionis principem.* **Friborgeſhed,** *liberorum fidejuſſorum, caput,* **Headborow,** *capitalem fidejuſſorem,* juxta quod forenſes *Capitalem plegium* vocant. **Burſʒ** etiam Germ. *contubernium.* Decuriam quoque multiplici appellabant nomine, ut in *Friborgus*, ubi de his plura vide.

¶ *Borthalpeny.*] Vide *Bordhalpeny.*

¶ *Bortmagad.*] L. Friſon. Tit. 13. *Qui cum ancilla alterius quæ nec mulgere nec molere ſolet, quam Bortmagad vocant, mœchatus fuerit, ſol. 12. mulctam Domino ejus cogatur exolvere.* Magad pro ancilla, hodie Germani **Maget** dicunt: & nos (ex conſuetudine *g* in *y* vertentes) **mayd.** Bort Lindenbrog. intelligit **bord**, quod (inquit) veteri linguâ Sax. *domus*, ut in Epiſt. Alfredi Reg. Angl. ſcripta ad Wulffigeum Epiſcop. Videtur hoc nonnihil conducere *Bordariorum* noſtrorum explicationi, de quibus ſupra.

¶ *Boſanarium.*] Vide *Bozanarium.*

¶ *Boſcagium*, *Boſcus.*] Hoc *ſylva*, illud alimentum quod è ſylva referunt animalia: juxta Græc. βόσκειν, *paſcere.* Legibus antiquis, *eſca*, Angl. **Maſt**, Gallic. *boſcag*, atque idem à *bois*, Flandris **boſc.** Hinc *ſuboſcus*, ſylva humilis.

¶ *Bota* ſeu *Bote.*] Saxonic. *Emendatio, refectio, reſtauratio, compenſatio.* Frequens occurrit in antiquis noſtris legibus, ſed plerumque compoſitione, ut in Circbota, burgbota, brugbota, Feosbore, i. *Eccleſiæ, burgi, pontis, nummi reſtauratio.* Manbote, mægbot, kinsbot, frithesbote, *i. vaſſalli & conſanguinei* (occiſorum) *paciſque violatæ compenſatio.* Retinetur hodierno foro in vocabulis housbote, ploughbote, fierbote; lignum ſignificantia, quod ex indulgentia legis, conductori liceat de conducto prædio ſuccidere & aſportare, in *ædium, ſepium, aratrique ſui refectionem*, etiam *ignis* ſubminiſtrandi *gratia.*

¶ *Botellus.*] L. Anglior. Tit. 5. §. 14. *Si inteſtina vel botelli perforati claudi non potuerint.* L. Friſon. Tit. 22. §§. 51, 52. *Si ventrem vulneraverit, xii. ſol. componat. Si botellum vulneraverit, xviii. ſi perforaverit, xxiv ſol. componat.* Addit. 3. ad eaſd. 9. 31 *Si ſtomachus vel botellus perforatus fuerit, ita ut ſtercus per vulnus exierit.* Claud. Mamertus.

Quando intelligunt *botellum* pro ipſo ſtomacho à ſimilitudine Gallici *bouteille.*

R. M. (qui juſtè acquiſivit eadem tenementa) ſuper ſeiſinam prædicti *R. M.* & poſtea emit ab eodem garcione eaſdem terras: qui garcio, per Cartam ſuam feoffavit prædictum Richardum; & idem *Ricardus* feoffavit poſtea inde *A.B.*& ſic poſuit terram illam in *brigam*; & cauſa intricandi terram, &c. committitur Mareſcallo, &c. *Plac. de term. Hill.* 18 E. 3. *Rot.* 28. *Ebor.*

¶ *Briſtega.*] Vide *Hurditium.*

¶ *Brighbote.*] Vide *Brugbote.*

¶ *Brocarius.*] *Proxeneta.* Statuta Gildæ, Scot. cap. 27. *Statuimus quod broccarii ſint electi per communiam villæ.* Ibi Skenæus; *Broccarii in Jure Civili ſunt proxenetæ, qui ſunt interpretes* & *conſiliarii contractuum & operam ſuam navant his qui contrahunt,* l. 2. ff. de proxenet.

Reperitur ſæpè in Stat. Hiberniæ ab Ed. 3. edito An. Regn. 33.

¶ *Brochia.*] Bracton. lib. 2. Tract. 1. ca. 6. de Serjantiis agens. *Si quis teneat per ſervitium inveniendi Domino Regi, certis locis & certis temporibus, unam hominem & unum equum, & ſaccum cum brochia pro aliqua neceſſitate, vel utilitate exercitum ſuum contingentem.* Dictum opinor à Gall. *broc*, quod lagenam majorem, aut cantharum ſignificat, plus minus 6. ſextarios continentem: ut ſit *ſaccus* ad deportationem aridorum, *brochia* verò liquidorum.

¶ *Brochus.*] Rameſ. Sect. 300. *Sciatis nos dediſſe & conceſſiſſe, &c. pro* 3. *ſolidis*, & 10. *brochis anguillarum.* A Gall. *broche*, i. veru, Angl. **A ſtick of Eeles.** Stat. Compoſit. ponder. & menſ. *Binde anguillarum conſtat ex* 10.——*ſticks, & quælibet ſtick ex* 25. *anguillis.*

¶ *Brodhalpeny.*] Vide *Bordhalpeny.*

¶ *Broethan.*] Ego *Willielmus*, dei gratiâ, *Flandrenſis* Comes, petitione Burgenſium S. *Audomari, &c.* laghas, ſeu conſuetudines ſubſcriptas perpetuo eis jure concedo, &c. manſiones quoque, &c. illis viz. quæ inhabitantur, ab omni conſuetudine liberas eſſe volo; dabúntque ſingulæ denarios xii. in feſto S. *Mich.* & de *broethan* denarios xii.& de *bierban* xii. *d.* vacuæ autem nihil dabunt. Confirmatum eſt hoc privilegium, &c. anno dominicæ incarn. MCxxvii. *Les preuves de l'hiſt. des Comtes de Guines. p.* 195.

¶ *Brolium.*] Chart. Odolrici. Archiep. An. circiter 969. in Append. ad Flodoard. *Manſionile Sevivaldi Curtis nuncupato, cum ſylva & dimidio brolio ad ipſum adſpiciente.*

¶ *Bruarium.*] Vox. for. ſed emendatiùs *bruyrium*, à Gall. *bruyere*, i. Latinè *erica*: quaſi *ericetum*, Angl. **heath, and heath-ground.** Domeſd. Tit. Dorſet Eccleſ. Creneburn. Ingelingham. *Paſtura xi. quarentenarum & dimid. longitudine & latitud. Bruaria* 2. *leuvarum longitudine & latitudine.*

Hac autem appellatione, forenſes vocant Steriles camporum ſolitudines, licet ericam non edant, **heath-ground.**

¶ *Brudatus* adject.] Reor idem eſſe quod acupictus, aut opere Phrygio vermiculatus: quaſi brodatus, à Gall. *brode*, hoc ſignificante. *Lib. Abbatum Glaſtonienſ. MS. de donis* Walteri *de* Monytone *Abbatis An. Dom.* 1342. & 16 Ed. 3. *Locum prolixius dabo, quod ſemel pluribus inſerviat vocibus huc referendis.* In primis octo ſectas,quarum prima *brudata*, continens quatuor *Capas*, unam *Caſulam*, tres *Tunicas*, *Pannum* & *Frontellum* pro magno Altari, cum 8 *Albis*, 2 *Stolis*, & 3 *Manipulis* ejuſdem ſectæ, cujus campus indicus eſt, continens in circulis aureis ſui nominis & cognominis principales literas coronatas. Secunda de panno aureo, continet 4 Capas, & quartam aliqualiter diſſimilem, 1 *Caſulam*, 3 *Tunicas* cum 8 *Albis*, 2 *Stolis*, & 3 *Manipulis* ſectæ ejuſdem, cujus campus indicus cum draconibus & arboribus aureis intextis. Tertia de rubeo camaka,continens 4 *Capas*, unam *Caſulam*, & 2 *Tunicas.* Quarta de rubeo ſamicto, continens 1 *Capam*, 1 *Caſulam*, 2 *Tunicas* cum phitacis aureis & argenteis alternatim intextis. Quinta de viridi ſerico, continens 2 *Capas*, 1 *Caſulam*, 3 *Tunicas*, habens albos flores & picas aureas & nigras alternatim intextas. Sexta continet unam *Capam*, 1 *Caſulam*, 3 *Albas*, cum 2 *Stolis*, & 3 *Manipulis* ſectæ conſimilis; cujus campus indicus eſt, & cum aureis coronis & pennis intextis. Septima eſt de albo camaka cum viridibus foliis, continens 1 *Caſulam*, 2 *Tunicas*, cum 2 *Albis* ſectæ conſimilis, ſine *Capâ.* Præterea dedit 8 *Capas* ſine ſectâ conſimili, unde 6 brudatæ: quarum prima continet paſſionem ſancti *Thomæ Cantuarienſis* Archiepiſcopi, cujus campus eſt de rubeo ſamicto, cum nobili aurifrizo. Secunda eſt de rubeo ſamicto, continet paſſionem Domini, cum diverſis ſanctorum imaginibus in eadem. Tertia de rubeo ſamicto, &c. Quarta operis conſuticii, continet in circulis aureis hiſtoriam Salvatoris, imaginibus aureis intextis. Quinta de viridi velveto continet capita Leopardorum aurea, cum *Wodewois* argenteis. Sexta de rubeo velveto continens trifolia aurea per totum, cum unâ albâ ſectæ conſimilis, Et cæt.

Secta. Brudatus. Frontellum. Literæ coronatæ. Camaka. Samictus. Indicus. Corona cum pennis. Camaka.

Quatuor amicea brudata ſive ſecta conſimili; quorum primum continet *arma* Angliæ & Franciæ, ſecundum & tertium *arma* diverſorum Angliæ & Franciæ Dominorum.

¶ *Brugbote*, al. *Brigbote.*] *Pontis refectio* bꞃuᵹ enim & bꞃiᵹ *pons.* Sic dictum quod è tabulis confici ſolet, nam bꞃuᵹ etiam *tabulatum*, boꞇe *emendatio, reſtauratio.* In Chartis privilegiariis ſæpe occurrit, *quietos eſſe à brugbote*: ſed hoc olim inter ea ſervitia habebatur, quæ relaxari non poterant,ut infra videas in *Burgbote*,quod mendosè ſæpe pro *Brugbote* ſcribitur.

¶ *Brunea*, al. *Brunca*, ſed mendoſè.] Vide *Bauga.*

¶ *Brunia.*] Vide Lindenb. Et Edict. Piſtenſ. ca. 25.

¶ *Bruſura.*] Contuſio. Ab Ang. **bꝛuiſe,** & **bꝛuiſed,** Gal. *breuſte.* Bract. lib. 3. Tract. 2. ca.

accuratè deſcribens. Parcè de Chartarum fide, hæc tamen mira: & in Datis præterea non leviter eſt erratum. Undecunque verò morem acceperunt Imperatores, *aurea bulla* tantùm uſi ſunt (ut notat Codinus) ad Reges, Sultanos, Toparchas; præſertim cum ex communi Principum Ordinumque ſententia publicum quid ſtatuerent, perpetuoque obſervandum.

—Rediens autem *Edwardus* (primogenitus Regis Hen. 3.) cum nuptâ ſua ad patrem, detulit ſecum Cartam Regis *Hiſpaniæ*, quâ quietum clamavit totam *Vaſconiam*, pro ſe & hæredibus ſuis, *auro bullatam. Mat. Weſtm. p.* 263.

Bulla argentea, ἀργυρόβουλλον. De hac nihil Codinus, nec ego certi aliquid. Refert is tamen Imperatorem mox poſt conſecrationem feſtis quibuſdam diebus ſollenniter peractam; beneficii decretum aliquod— (putà à Patriarcha nomine Eccleſiæ alteriuſve exoratum) ſubſcribere, cœtu clamante *diuturnum*: & hoc quidem decretum ἔχει δύναμιν—ἐγγὺς χρυσοβούλλου *poteſtatem* (inquit) *habet aureæ bullæ proximam*, an verò argento eſſet obſignatum non reperio. Audi Phranzem (apud Meur.) Chron. lib. 11. cap. 10. *Ego cum litteris bulla argentea inſignitis, & jurejurando firmatis, & multo milite miſſus ſum, ut Athenas & Thebas in poteſtatem reciperem*; & Luitprandum in Legat. *Tulerunt autem & alias literas argento ſignatas, atque dixerunt Papam veſtram, &c.*

Bulla cerea, κηρόβουλλον. Hac ad matrem, ad uxorem, ad filium literas munivit: ut Codini locus (à Junio reſtitutus, ſed à Meurſio elucidatus) innuit. Erat autem hæc duplex, rubra, & praſina, dicebaturque διπλοκήρειον, & utraque uſus eſt Imperator, innuendo ad ſemet etiam pariter, atque ad Patriarcham docendi munus pertinere, ut Meurſius è Balſamone de Privileg. Patriarch. retulit. οἱ βασιλεῖς καὶ οἱ πατριάρχαι μεγαλύνονται μὲν καὶ διδασκαλικοῖς ἀξιώμασι, διὰ τὴν τοῦ ἁγίου χρίσματος δύναμιν. ἐντεῦθεν γὰρ οἱ πιστοὶ δεσπόται καὶ αὐτοκράτορες κατηχητικῶς ὁμιλοῦσι τῷ χριστωνύμῳ λαῷ, ἢ θυμιῶσιν ὡς ἱερεῖς, καὶ μετὰ δικηρίου σφραγίζουσι, id eſt, *Magni quidem fiunt, & in docendi peritia dignè efferuntur Imperatores & Patriarchæ, ob virtutem ſacræ ſuæ unctionis. Hinc enim fideles Domini, & ex ſe conſiſtentes, populum Chriſtianum, concionando erudiunt, vel thura ut ſacerdotes adolent, &* (μετὰ δικηρίου) *gemina cera obſignant.* Memini (ſi non male) adoleſcentulum me vidiſſe—ſigillum Imperatoris alicujus in cera praſina flaveſcenti circumcinctum: quod an huc faciat myſta dicat Germanus.

Bulla plumbea, μολυβδόβουλλον, ad Deſpotas, Patriarchas, & reliquos Principes honoratiores mittebatur: ut Codinus quâ ſuprà. An verò ab illis ad alios (ut locum ambiguum & mendoſum intellexit Junius) mihi non conſtat. Hanc autem ceream fuiſſe ille aſſerit, ſed *bulla plumbea* incluſam, quod etiam tum de argentea dixerit, tum de aurea. Sed *aureas* plures vidimus, è ſolido metallo. Scil. Franciſci 1. Regis Franciæ fœdus cum Henrico 8. contrahentis An. Dom. 1572. cujus parte altera ſic inſcribitur:

Plurima ſervantur fœdere, cuncta fide.

Item Clementis 7. titulum *Defenſoris fidei* eidem Henrico conferentis. Opinor etiam Alphonſi Regis Caſtiliæ, Edouardo 2. Anglo, jus Vaſconiæ relaxantis.

Bullam auream in orientali Imperio curabat magnus Logothetes, & ut veriſimile eſt *argenteam* quoque. *Ceream* vero & *plumbeam* Accubitor fundæ, id eſt, ſigilli annularis præfectus. Hic cuſtodi privati ſigilli, ille magno Angliæ Cancellario non diſſimilis. *Bullatas* autem in hunc modum litteras, tribus in fronte crucibus firmavit Imperator: in calce verò non pro more occidentalium Imperatorum à Carolo Magno uſitato (complicatis ſcil. nominis ſui literis) ſed tituli ipſius conſcriptione: omnibus etiam è rubro, nam alioquin haud ratæ videbantur literæ. Phranzes lib. 3. cap. 4. *Imperator manu ſua eo vidente tres cruces cinnabari fronte bullæ ad confirmationem, pro conſuetudine, exprimit, bullamque auream legato, in manu tradit.* Nicephorus Greg. Hiſt. lib. 4. ἐπιτρέπει δ' αὐτῷ ὁ πατὴρ, &c. *Permiſit autem pater* (ſcil. Andronico Imperatori, jam conſtituto) *edictis ſubſcribere rubris literis, at fine menſe & indictione*, Andronicus Chriſti Gratia Imperator Romanorum. Fortè atramentum quo in hoc uſus eſt Imperator, nec verè è cinnabaro ſeu minio fuit, nec propriè rubrum, ſed in purpureum magis vergens, utpotè quod ex conchæ ſanguine confectum eſſet receptoque nomine *encauſtum* appellatum. Rationem nominis tradit Rhodiginus lib. 7. cap. 31. rei compoſitionem Leo Imp. m. l. *ſacri affatus 6. C. de diverſ. reſcript.* Pancirollus attamen hoc inter deperdita recitat, & non immeritò: nam primariis quibuſdam J. Conſultis ita obſoletum videbatur, ut cum in Jure legatur *Encauſtis brevibus*, Accurſius ſubſtituit *in cautis brevibus*. Lucas de Penna *in chartis brevibus*, locum uterque genuinum vitians Nicetas Choniates in Manuel Comneno lib. 1. ὁ μέγας δομέστικος—γράμματα ἐρυθρογράμματον σφραγῖδι τε χρυσείᾳ καὶ σηρικῷ νήματι, ἔμπεδον κόγχης ἀναδεδευμένῳ αἵματι, τῷ κλήρῳ τοῦ μεγάλου νεὼ ἀποδίδωσι, id eſt, *Magnus Domeſticus literas* (Manuelis novi Imperatoris) *rubro aureo ſigillo, & ſerico filo munitas, & conchæ ſanguine depictas Clero magni templi tradit.* Sic Palæologus Imp. Romæ in Æde S. Spiritus obedientiam & ſubjectionem Romanæ Eccleſiæ jurejurando pollicitus; id ſyngrapha conchylii ſanguine à ſe ſubſcripta, teſtatum reliquit, ut ex Epitome Chronicorum Werveronis Leodicenſ. monachi

deſpectui erant; adeo ut cum illis nec connubia jungerent, nec Martis aleam experirentur. Stat. Merton. An. Dom. 1235. cap. 7. *De Dominis qui maritaverint illos quos habent in cuſtodia ſua, villanis & aliis ſicut burgenſibus, ubi diſparagentur: ſi talis hæres fuerit infra 14 annos, & talis ætatis quod conſentire non poterit, tunc ſi parentes conquerantur de illo Domino, Dominus ille amittat cuſtodiam uſque ad ætatem hæredis, & omne commodum, quod &c. propter dedecus ei factum.* Ad militiam nati, pro adultis non habentur donec emenſi ſunt annum ætatis xxi. *Filius verò Burgenſis* (inquit Glanvilla, lib. 7. cap. 9.) *ætatem habere tunc intelligitur, cum diſcretè ſciverit denarios numerare, & pannos ulnare, & alia paterna negotia ſimiliter exercere.* Vetus lex, nihil militare à *burgenſibus* expetit. In duellum igitur ſe vadatis, ſubterfugere licuit, & per campionem quem vocant, i. pugilem, rem decernere.

Burgenſes autem aliàs dicti ſunt ipſi Civitatum incolæ: nam Saxonibus & Germ. *Burgus* item Civitas. Diſtinguuntur tamen apud nos An. 5. Ric. 2. cap. 4. Stat. poſter. ubi claſſes Reipub. ſic enumerantur: **Count, Baron, Baneret, Chivaler de Countee, Citezein de Citee, Burgeſs de Burgh.**

¶ *Burgator.*] Vide *Burglaria.*

¶ *Burghbote.*] Auxilium dicitur quod ex conſuetudine debetur, ad reſtaurationem urbium, burgorum, caſtrorum. Vide *Burgus* & *Bote.* Æthelſtani legibus cap. 13. hoc quotannis fieri mandatur infra xiv. noctes poſt ȝanꝺaȝaſ, i. dies Rogationum ſeu litaniæ majoris; ſed Regum diplomatibus, plurimi ab eadem redduntur immunes. Priſco tamen Anglo-Saxonum Jure, ne Regi licuit ipſam remittere. Charta Ethelbaldi apud Malmesb. de geſt. Reg. lib. 1. *Concedo ut omnia monaſteria, & Eccleſiæ Regni mei, à publicis vectigalibus, & operibus & oneribus abſolvantur, niſi inſtructionibus arcium vel pontium, quæ nulli unquam relaxari poſſunt.* Malè editur *artium*, & Ingulpho *archium.* LL. Canuti MS. cap. 94. *Si quis burgbotam & brigbotam—— ſuperſederit, emendet hoc erga Regem 120. ſol. in Anglorum lege, &c.* Aliis dicitur buꞃȝeloꞇe, q. Symbolum ad reficiendos burgorum muros contributum. Loꞇ enim *ſymbolum.*

¶ *Burgemotus.*] Sax. buꞃȝemoꞇe. *Curia burgenſis. Conventus burgi vel Civitatis.* buꞃh enim & buꞃȝ, *oppidum, Civitas,* moꞇe & ȝemoꞇe, *conventus.* LL. Canuti MS. cap. 44. *Et habeatur in anno ter burgeſmotus, & ſchiremotus bis, niſi ſæpius ſit, & interſit Epiſcopus & Aldermannus, & doceant ibi Dei rectum & ſeculi.* Salicis, Mallobergium.

¶ *Burgenſes.*] Vide *Burgarii.*

¶ *Burgheresth.*] Domeſd. Tit. Somerſet. Epiſcopus *Wintone.* Tantone. *Iſtæ conſuetudines pertinent ad Tantone. Burgheriſth, latrones, pacis infractio, Hainfare, denarii de hundred, & denarii S. Petri cricieti. Ter in* Illic *Cricieti.* *anno tenere placita Epiſcopi ſine ammonitione, perfectio in exercitum cum hominibus Epiſcopi.* Agardus hîc *burgheriſth* expoſuit, *ad inveniendum nautas in Regis exercitu.* Dubiè autem ille, & perperàm ſine dubio. Tanton enim nec oppidum eſt maritimum, nec celebri fluvio aſſitum, quod nec ideo nautas ſuggerat claſſi Regiæ, nec pertinent hæ conſuetudines ad Regem, ſed ad villam & Epiſcopum. Occurrit fortè vox antiquiùs in Charta Edmundi Regis, dat. An. Dom. 944 apud Malmesb. de geſt. Reg. lib. 2. *Concedo Eccleſiæ S. Dei genitricis Mariæ Glaſconiæ—— liberam poteſtatem, jura, conſuetudines, & omnes foriſfacturas, omnium terrarum ſuarum, id eſt, Furhgeritha, & hundred ſetena, athas, & ordelas, infangtheophas,* * * Malè *Hamſone.* *hamſocne, & fridebrice & forſtel, &c.* Non audeo ex conjectura quid obtrudere, nam multiplex hîc etymon, atque inde latus errandi campus. *Burg* enim, *burgh*, & *burh*, aliàs oppidum, aliàs portum, aliàs domum, aliàs ſeptum, aliàs fidejuſſionem ſignificat. *Riſſ*, Germanicè, Sicambris *ritſe*, effractionem: quaſi *burgheſriſt* fuerit, burgi, domus, ſepti, &c. effractio & violatio. Vide mox infra *Brughbrech.* *Here* autem ſi quam in vocabulo partem obtinuerit, *exercitum* notat, ut in *Herereita* & ejuſmodi.

¶ *Burghbrech,* al. *Borgbrech.*] *Fidejuſſionis violatio*; vel ut forenſes loquuntur, *plegii fractio.* Saxon. boꞃhbꞃyce & boꞃꝺbꞃyce. boꞃh *al.* boꞃȝ, *fidejuſſio, vas, plegium,* Angl. **a borow**, vel **ſuretie**, bꞃyce *fractio.* Angli omnes decemvirali olim fidejuſſione pacem Regiam ſtipulati ſunt. Quod autem in hanc commiſſum eſt, *burghbrech* dicitur ejuſque cognitio & vindicta, Regiis Chartis, plurimis credebantur, pro quorum dignitate, mulcta aliàs levior fuit, aliàs gravior. L. Aluredi cap. 3. Ᵹiꝼ hƿa cyninȝeſ boꞃhbꞃece ȝeaꞇeꞇe, &c. *Si quis plegium Regis frangat, emendet inculpationem ſicut rectum ſic* (⁊ ðæꞅ boꞃ ȝeſbꞃyce) *& infracturam plegii 5. libris Merciorum denariorum. Archiepiſcopi* borhibriche *ſive* mundbriche *emendetur 3 libris. Aliorum Epiſcoporum vel Aldermannorum, emendetur 2 libris.* Idem in Canuti LL. politicis cap. 55. Sed Archiepiſcopo illic jungitur Æthelingus, 1. *Regni hæres.* Ranulph. Ceſtrienſ. in Polychron. lib. 1. cap. 50. *Mundbrich,* i. *læſio majeſtatis. Gallicè, bleſ-* *Bleſmure.* *mure de honneur. Burghbrich,* i. *læſio libertatis aut ſepti. Gallicè, bleſmure de courte ou de cloſe.*

¶ *Burgekening.*] Vide *Barbacan.*

¶ *Burglaria.*] Eſt nocturna diruptio habitaculi alicujus, vel Eccleſiæ; etiam murorum portarumve Civitatis aut burgi, ad feloniam aliquam perpetrandam. *Nocturna* dico, recentiores ſequutus, veteres enim hoc non adjungunt. Officium Coronatoris infra virgam Regis. cap. *De Burgatoribus domorum. Omnes Burgatores domorum, vel fractores Eccleſiarum,*

jacenti villæ nomen fecit, *Nerburgh* inde dictæ, i. *prope burgum.* Reperiuntur autem duplici formâ, interdum quadrangula, ſed frequentiùs rotunda: Hæc, opus Saxonicum (quod & Normanicum, & Gothicum eſt) prodit: illa Romanum.

Burgum verò *Romanum*, à Romana voce, *Caſter* potiùs dicimus. Romanos autem veteres in quadram ſemper caſtrametatos eſſe, perſpicuè indicat Polybius, licèt inferiores edocuit Vegetius, loci cedere neceſſitati, *& vel quadrata, vel rotunda, vel trigona, vel oblonga caſtra conſtituere.* Præfert tamen is & laudat *quibus ultra latitudinis ſpacium, tertia pars longitudinis additur.* Ejuſmodi duo hodie conſpiciuntur in Norfolcia, Branoduni & Ventæ Icenorum: foſſis non admodum grandibus, ſed lorica in fronte munitis, ut ex utroque planiùs ſic agnoſcas Romanum artificium, de quo & magis adhuc conſtabit, ſi obſerves quæ à Vegetio tradicta ſunt de re militar. lib. 3 cap. 8.

Caſter.

Tran-caſter & Caſter.

Burgum Gothicum & perinde Saxonicum atque Normanicum, à Procopio diſcas, Belli Gothici lib. 2. *Ampliſſima quædam & in immenſam profunditatem deſcendens foſſa intercedebat: terra namque quæ inde fuerat egeſta, interiorem ſemper caſtrorum in partem rectà cum in altitudinem excreviſſet, pro muro barbaris erat: qui utique cum convallati & præacutis & conſpiſſatis ſudibus eſſent, fidenter ac fortiùs ſubeuntem in hoſtem pugnabant.* Huic (ut paulò ſuprà) *anguſtior in fronte aditus erat præcepſque & ferè impervius, in eo armatus quidam —— inſiſtit, & à loci anguſtiis alios prohibendo, ſocios ſibi ad opem ferendum conciliat.* De forma autem caſtrorum ſilet Procopius, eam igitur ab Ammiano pete lib. 31. in Valen. & Gratian. *Vulgus inæſtimabile barbarorum, ad orbis rotundi figuram, multitudine digeſta plauſtrorum tanquam intra montana ſpacia ocio fruebatur, & ubertate prædiorum.* Simile de Francis & Burgundiis Frodoardi Chronic. in An. Dom. 925. —— *caſtraque duobus vel tribus millibus à Nordmannorum caſtris metantur in gyrum.* Græcos proculdubiò ſecuti, & Lycurgum, qui *angulos inutiles arbitratus*, εἰς κύκλον ἐςρατοπεδεύσατο, i. *in circulum caſtrametabatur, niſi aut mons aliquis tutamen daret, aut murus, aut fluvium à tergo haberent.* Xenophon de Spartanis in Repub. Laced.

Burgum è plauſtris exhibet tibi Ammianus in loco citato. Tumultuarium enim caſtrorum munimen, cum pro vallo diſpoſitos currus mutuo connexu habuerant, Germani **Wagenburg** nominarunt, ut Jodocus Willichius in ſuis ad Tacitum Commentariis cap. 10. mihi Author eſt. Nec diſſimile videtur priſcum Britannorum oppidum, de quo Cæſar. Bell. Gall. lib. 5. *Oppidum vocant Britanni cum ſylvas impeditas vallo atque foſſa munierunt.*

Burgum etiam dici quod Germanis aliis *haga* & *circulus*, non ineptè monent quæ de *burgo Gothico* ſupra referuntur. Ubi igitur Hunnos & Avares (octennali bello à Carolo Mag. edomitos) *extructis novem hagis, i. circulis in* Pannonia *habitaſſe* legimus: nos de totidem *burgis* intelligimus. Nam vel hodie circulum qui ſolem aliàs, & lunam ambit (i. *halo*) *burgh* & *burrough*, quaſi *burgum* appellamus: & à *cingendo ſepiendoque* pleraque habitationum vocabulo apud Germanos, borealeſque populos videntur emanaſſe, ut infra in *Haga, Aaia, Ham, Heim, &c.*

Burgus denique apud Gallos appellatur villa interdum inſignior, quæ nec muro nec vallo clauditur.

¶ **Burgheritha,**] Vide Burgheriſth.

¶ **Burghware.**] *Civis, burgenſis.* Veriverbio *burgi vir*, ƿare enim Sax. *vir.* Charta Willielmi ſenioris Londonienſibus confecta circiter an. Dom. 10— *Willielmus Rex ſalutat Willielmum Epiſcopum, & Goffredum Portgrefium, & omnem burghware infra London.* Juxta exemplar Saxon. ƿilliem king ȝreꞇꞅ ƿilliem biꞅceob ⁊ Goðꝼꞃeð poꞃꞇꞃeꝼan ⁊ ealle ða buꞃȝhƿaꞃn binnan London. Idem quod in aliis Chartt. *omnibus Baronibus de London.*

¶ **Burica.**] L L. Alaman. Tit. 97. *Si quis buricas in ſylvis tam porcorum quam pecorum incenderit xii. ſol. componat.* An non ſtabulum vel caſula ex ramis confecta, quod Angli **bour** dicimus à Sax, bur & bure, i. *cubiculum, conclave*, Græc. βύριον *habitatio.*

¶ **Buricus, Burichalia.**] Illud *equus, mannus*: hoc *equorum inſtrata.* Græcobarb. βȣρῖχος & βȣριχάλια, de quo vide Meurſium. Gloſſ. Philoxen *Mannis* βȣρίχοις. Gloſſ. Iſidor. *Mannulus, caballus, buricus.* Hieronymus in epiſt. ad Pamach. Tom. 1. *ubi ferventes buricos mannos, comatulos pueros, &c.* Eraſmus hîc intelligit *buricos* adjectivè poſitum à *Buris* Civitate Achaiæ, & ait in aliis codicibus *buricos* ſcribi, in aliis *boricos*, aliis omnino omitti, quod fortè rectius, nam *mannos* adjici videtur quaſi per explicationem. Paulinus epiſt. 10. quæ eſt ad Severum *longe diſpari cultu, macro illum & viliori à ſellis burico ſedentem.* Hinc (inquit Meurſius) ἐμβȣρίκλον *ſella equeſtris.*

¶ **Burire.**] Formull. Solenn. 125. *Quod hominem ſuum malo ordine adſalliſſet, & ipſum ibi interfeciſſet, vel occidiſſet, vel ranba ſua caballos, aurum, &c. deportaſſet, vel leodem contra legem ibi buriſſet. Leodem*, vaſſallum, famulum, *Buriſſet* (ſi à byꞃian Saxonico, Anglicè **to burie**) Sepeliſſet.

¶ **Burrow mealis.**] L L. *Burgor.* apud Scotos, cap. 1. *Quilibet Burgenſis debet Domino Regi Burgagio, quod defendit pro particata terræ quinque denarios annuatim.* Hujuſmodi redditus ibidem in margine appellantur Burrow mealis, dicunturque incorporari annexique fiſco & patrimonio Regis: Jacobi 1. Parlam. 1. cap. 8. *Mealis* hoc loco idem ſignificare cenſeo, quod noſtratibus olim *firma*: ſcil. quod in Regiæ menſæ apparatum confertur.

¶ *Burs*]

ſileæ edito An. 1530. legitur *ſua arte*, *vel buccinæ*, obſcurè utroque.

Butta & *Butticella* occurrunt apud Cujacium in vet. inſtrumento: & Gotthof. Not. ad leg. 206. Princ. de verb. ſig. Cujac. 9. obſ. 26.

Buttis. Apud Marculf. in formula Parabolæ. *Lege & perlecta in pectore repone, ſin autem non vis, in butte reconde.*

Butto, ſub *butta* & *cupa* refertur à Meurſio, inductis illis Anaſtaſii in Leone 3. *In venerabili monaſterio S. Sabæ, fecit buttonem argenteum cum caniſtro ſuo.* Et in Leone 4. *Obtulit in baſilica beati Petri Apoſtoli buttonem de argento puriſſimo, cum gabathis argenteis pendentibus in catenulis ſeptem.* Codex verò noſter Moguntiæ impreſſus An. 1602. loco utroque *butronem* legit, i. *juvenem* ſcil. *caniſtrum ferentem.*

Buticularius, ceu *buttarum* vel *buticularum Præpoſitus.* Gall. *Bouteiller*, Pincerna. In Palatio Caroli Magni, præcipuæ dignitatis fuit & authoritatis, ut ab Hincmaro intelligas. Epiſt. 3. cap. 16. *Poſt eos* (ſcil. Apocriſiarium & Cancellarium) *ſacrum Palatium per hos miniſtros diſponebatur: per Camerarium viz. & Comitem Palatii, Seneſcalcum, Buticularium, & Comitem ſtabuli, Manſionarium, &c.* Cap. 23. *Ad tres autem miniſteriales, Seneſcalcum, Buticularium, & Comitem ſtabuli, ſecundum uniuſcujuſque miniſterii qualitatem vel quantitatem pertinebat, ut cum communi conſenſu de ſuo quiſque miniſterio admonendi non eſſent ſegnes, ut quanto ejus eſſe potuiſſet, omnes actores Regis præſcirent, ubi vel ubi Rex illo vel illo tempore tanto vel tanto ſpacio manere debuiſſet propter adductionem vel præparationem: ne fortè tarde ſcientes, dum in opportuno tempore, vel cum nimia feſtinatione exigeretur, familia Regalis per negligentiam ſine neceſſitate opprimeretur, quæ viz. cura, quanquam ad Buticularium, vel ad Comitem ſtabuli pertineret, maxima tamen cura ad Seneſcallum reſpiciebat, eo quòd omnia cætera, præter potus, & victus caballorum, ad eundem Seneſcalcum reſpiceret.* Capitul. lib. 4. Append. 3. §. 6. *Odo buticularius de foreſta ſua interrogandus eſt.* In ſubſcripp. teſtamenti Philippi Auguſt. apud Rigordum. *Signum Tibaldi dapiferi noſtri. S. Guidonis Buticularii. Sig. Authei Camerarii.*

¶ *Butina.*] Vide *Buticularius.*

¶ *Butro.*] Vide *Buticula.*

¶ *Butſecarla.*] Vide *Buſcarla.*

¶ *Butta, Buttis, Butto, Butticello.*] Vide *Buticularius.*

¶ *Buzecarle.*] Vide *Buſcarla.*

¶ *Buzerius.*] *Carnifex*, à Gall. *boucher.* Conſtitutt. Sicul. lib. 3. Tit. 36. §. 1. *Buzerios in eorum mercibus & mercationibus volumus eſſe fideles, viz. ut ſcrophas pro porcis, vel carnes morticinas—— ſeu qualitercunque corruptas, &c. vendere non præſumant.*

¶ *Byrzogium.*] *Mulcta judicialis, compoſitio publica, ſive fiſcalis*: Lydius ex Goldaſto, Adagium.

Burſa oculos claudit, dicite byrzogium.

Caballicata.] *Equitatus.* Luithprand. Hiſt. lib. 3. cap. 14. *Quinque eodem perveniſſet, & caballicatas (ut vulgo aiunt) circumcirca dirigeret.*

¶ *Cablicia.*] **Cabliſh.** Inter Juris foreſtarii Scriptores, dicuntur virgulta & rami tenues, qui ex detonſis arboribus & ſylva cædua colliguntur. Angl. **bruſhwood.** Rectiùs autem mihi ſignificare videtur, caduca ligna ventis dejecta, nam hæc Galli *cables* & *cablis* appellant, nos **Windfalls.** Vide Manwood pa. 84. Crompton Juriſdict. Fol. 163.

¶ *Cabulus.*] Machina bellica ad conterendos muros, Brito Armoric. Philippid. lib. 7.

——Sed mox ingentia ſaxa
Emittit cabulus, nequienſque (hæc) *ferre dehiſcit*
Per mediumq; crepans, pars corruit altera muri.

Fortè à gabuli ſimilitudine, veteribus gabali. Gloſſ. Philox. *Gabulum*, βάσανος. Gloſſ. Græco-l. vett. βάσανος, *Tortus, hoc tormentum.* Supra Βασανιστήριον, *Eculeus, genus tormenti.* C. autem & g. promiſcuè ſcribuntur.

¶ *Cabuta.*] Teſtament. Remigii Epiſc. Remenſ. apud Flodoard. Hiſt. Rem. lib. 4. cap. 28. *Chocleария 4. de majoribus, acetabulum, lucernam quam mihi Tribus ut Friaredus dedit, & argenteam cabutam figuratam.*

¶ *Cacherellus Hundredi.*] A Gall. *cachereau*, i. Chartularium. Fortè *Seneſcallus Hundredi.* Vide *Furca* & *Foſſa.*

¶ *Cadarfreda.*] Longobard. lib. 2. Tit. 24. l. 25. *Etſi affixum in edicto propriè non ſit, tamen omnes Judices & fideles noſtri ſic dixerunt: quia cadarfreda antiqua tunc ſic fuiſſet.* Et in calce Tit. 23. *Cauſa ipſa in hoc modo ſemper & anteceſſorum noſtrorum tempore*

&

¶ *Cambiarius.*] -- *Manſit tamen ib in medio agri, &c. quidam cerviſiæ braſiat or vel* Cambiarius, *ubi ruſtici homines & incompoſiti ad bibendum, vel ad* Cheolandum, *vel etiam* Herkandum, *propter agri paſcui largam & latam planitiem convenire ſolebant.* Les preuves de l'Hiſt. des Comtes de Guines impr. Pariſ. 1631. p. 142.

¶ *Cambiparticeps*, al. *Cambipartitor.*] Eſt qui lites alienas ſuis ſumptibus promovet, ut partem rei ceu campi evicti quotam lucretur.

Cambipartita, hujuſmodi litium defenſio. A Gall. *Champarter*, quod eſt campum partiri, vel meſſem illic natam, provenienſve emolumentum. *Champarteur*, campi partitor. Statut. de Conſpiratoribus, An. 33. Ed. 3. *Cambiparticipes ſunt qui per ſe vel per alios placita movent vel moveri faciunt, & ea ſuis ſumptibus proſequuntur ad campi partem vel pro parte lucri habendum.* In vetuſtiori codice expreſsè legitur *Campi participes, ſunt, &c.* ſed alia lectio paſſim recipitur, licet perperàm.

¶ *Camboca*, al. *Cambuca.*] Baculus paſtoralis (putà camurus) quo Epiſcopi inſigniuntur, ex Clementis (ut ferunt) inſtitutione, Lege ſuffulta & Evangelio. Priſcâ noſtrâ linguâ (à Saxon. deductâ) Camoc *curvum*, & *camurum* ſignificat. Sunt qui *cambota* ſcribunt quaſi καμπῦτες ἀπὸ τοῦ κάμπτειν, i. *curvare.* Walafrid. Strab. de vita S. Galli, lib. 1. cap. 26. -- *baculum ipſius* (Columbani Abbatis) *quem vulgo Cambocam vocant, per manum Diaconi tranſmiſerunt, dicentes, &c.* Durand. Rational. lib. 3. cap. 15. *Baculus ergo* (paſtoralis) *à Lege & Evangelio ſumitur: quia & virga paſtoralis, & ſambuca, & pedum, & ferula nuncupatur.* Corrigo: *virga paſtoralis, & cambuca:* nam ut priſcus quidam,

Paſtor cambucam: ſambucam fert phaleratus.

Cambucarius. Hinc *Cambucarius* qui *cambucam* aut crucem gerit. Gloſſ. vett. Anglo-Latin. Crocer (al. Crocier) *pedarius, cambucarius, crucifer.* De *baculo paſtorali* multa Durandus quà ſupra.

Cambuttæ. *Cambuttæ* etiam dicuntur claudorum fulcimenta, Gall. *Potences*, Angl. **Stilts**. Leo Marſican. Chron. Caſſin. lib. 4. cap. 76. *Ob ejus facti memoriam, cambuttæ claudi ante fores Eccleſiæ S. Benedicti ſuſpenſæ ſunt.*

¶ *Camborta.*] Eadem origine videtur qua *camboca* & *cambota*: & qua Lindenbrogio Britannorum *camboritum*: hoc tamen me fateor ignorare, ſi idem non fuerit quod nonnullis Kembert pro *baculo*, propriè camiro. L. Salic. Tit. 36. §. 1. *Si quis tres virgas cum quibus ſepes ſuperligata eſt, vel retortas quibus ſepes continetur, capulaverit, aut tres cambortas excervicaverit, DC. den. qui faciunt ſol. xv. culpab. judicetur.* L. Ripuar. Tit. 43. *Si quis tres virgas unde ſepis ligatur, vel retortas unde ſepis continetur, capulaverit, aut tres cambortas involaverit, &c.*

¶ *Cambra.*] Pro Camera. *Aſſer. Meneven*ſ. 16, & 17.

¶ *Cambutta.*] Vide *Cambota.*

¶ *Camera.*] Ærarium, *ut feudum de Camerâ.* Feud. M. 2. Tit. 2. Ubi Cujac. Camera eſt ærarium. Hinc *Camerarii Scaccarii* dicuntur, qui receptui præſunt.

¶ *Camſwic.*] Decret. Taſſilonis de popularib. LL. §. 6. *Qui ſupra prædictæ pugnæ, quod Camſwic dicimus, &c.* Camf *campus*; unde *Campio*, aliàs *Camphius* dicitur. wig Saxon. interdum *belliger*, & *violentia*: Si quid ad loci expoſitionem, quod non audeo affirmare.

¶ *De Campanarum nomine, origine, & uſu.*

¶ *Campana.*] Campanas inventas ferunt à Paulino Epiſcopo Nolæ, Civitatis Campaniæ, Annum circiter Chriſti 400. dictaſq; à Civitate *nolas*, à patria *campanas*, Quidam Sabiniano Romanorum Pontifici rem attribuunt, eo decepti quòd horas is Canonicas primus diſtinxit campanæ ſonitu. Sunt verò qui à Gentibus petunt, quòd apud Ovidium, Martialem, Tibullum, Statium, Manilium, Græcos itemq; veteres, tintinabula reperiantur & pelves, etiam æra ſtrepitantia in eadem ſæpè munia quibus hodiè campanis utimur. Non adducar tamen ut ingentes campanarum noſtrarum moles, eis ſeculis excogitatas cenſeam. Novum enim nomen novum prædicat artificium, & in eandem conducit ſententiam, memorabile illud quo de Lupo Aurelienſi Epiſcopo, An. Dom. 610. refert Vincentius in ſpeculo hiſtor. lib. 23. cap. 9. & 10. *Is pulſando campanas in templo Stephani apud Senonas (quo ſigno convocare ſolebat populum) exercitum Clotharii, qui muros obſidione cinxerat adeo terruit, ut omnes ſeſe in fugam verterunt.* Liquidò conſtat nec vulgares tunc fuiſſe campanas, nec Clotharii militibus cognitas. Miror tamen, nam Avernos (Galliæ item Cives) *ſigno* uſos Sidonii ævo (qui Floruit An. 480.) refert Greg. Turonenſ. Hiſt. lib. 2. cap. 23. atque alias, alibi. Sed hi fortè, unico tunc contenti, & exiguo: Lupus grandiores exhibuerit, & in claſſicum, ut hodiè ſolet pulſatas. Deprehendo in Britannia noſtra circiter An. Dom. 680. Beda Hiſt. Eccl. lib. 4. cap. 23. *Audivit ſubito in aere notum campanæ ſonum, quo ad orationes excitari vel convocari ſolebant.* Græci multò recentiùs à Veneto acceperunt, qui (ut tradit Sabellicus Ænnead. 9. lib. 1.) circa An. Dom. 874. *Baſilio Imperatori duodenas magni ponderis, artificiique non vulgaris dono miſit campanas; ſuntq; Venatorum munere tum primum Græci campano ære uſi.*

Ante hoc verò tempus celebris erat Campanarum uſus apud nos in *Angliâ.* Refert enim *Ingulphus* pa. 889. *Turketulum* primum *Croylandiæ* Abbatem, qui obiit An. 875. eidem monaſterio quod ipſe fundaverat 6. dediſſe Campanas, *ſcil.* magnas duas, quas *Bartholomæum* & *Betelinum* cognominavit, & duas medias, quas *Turketulum* & *Betwinum* vocavit,

ſecundum juſtitiam & æquitatem glorioſi veſtri nominis (quo omnimoda habitaret juſtitia) moderetur: Sintq; præterea diverſa Conſtitutionum, rituum, & ordinationum genera in diverſis regionibus & locis, tam veſtræ ditionis in hoc Regno veſtro, quàm aliorum alibi: nec tamen redactæ ſunt in ſcripta hujuſmodi Conſtitutiones, ritus, ſeu ordinationes duelli infra liſtas armati, aut veſtro ævo, aut ævo illuſtrium progenitorum veſtrorum omni magnanimitate refertiſſimorum. Itaq; ut vos & poſteri & Succeſſores veſtri, rectiùs juſtitiam & æquitatem omnibus diſtribuatis, tam ligiis & ſubditis veſtris, quam alienigenis qui hujuſmodi armorum negotia coram vobis ſunt unquam aggreſſuri: Ego dictus humilis veſter ligius & Coneſtabularius, dictæ veſtræ Regali Majeſtati libellum hunc Ordinationum (modum continentem, quo pugna intra liſtas ab armatis peragenda ſit) offero: non ideo quòd prudenter & conſultè ſit compoſitus, ſed quòd facilè emendari queat: veſtram nobilitatem qua poſſum humilitate obteſtans, ut benignæ veſtræ gratiæ placeat, ipſum hunc libellum perluſtrare, corrigere & emendare, eidemq; addere & ſubtrahere ut vobis juſtum videbitur, adhibita matura deliberatione & conſilio prudentiſſimorum, fortiſſimorum, & expertiſſimorum Magnatum & Equitum auratorum Regni veſtri, qui armorum ſcientia maximè ſunt imbuti.

Quandoquidem verò hanc in me provinciam ſuſcepi, non me tamen eo ingenio aut facultate præditum cenſeo, ut idoneus habear ad hujuſmodi molimina: ſed quòd attinet ad munus meum; licèt ſapientiores illi qui eodem prius fungebantur, ſcriptum nihil in hoc genere reliquerunt. Oro igitur Regiam veſtram Majeſtatem, ſociosq; meos omnes & amicos qui dictum hunc librum viderint, ſeu audierint, ut excuſatum me habeant, ſi quid in eo fuerit vel plus vel minus quàm juſtum eſt; nam juxta exiguam facultatem & ingenium meum eundem compoſui, obteſtans verè excellentem & reverendum Dominum meum, ut dicto libro perluſtrato, examinato, correcto, & emendato, aucto etiam, vel contracto, ut opus fuerit, juxta maturam deliberationem & conſilium veſtrum, & eorum Regni veſtri qui armorum ſcientia maxime ſunt imbuti (ut ſupra dictum eſt) eundem dignemini ſtabilire, approbare, ordinare, & confirmare, per vos hæredes & ſucceſſores veſtros in Regno veſtro Angliæ retinendum.

IN primis, ut querelæ & billæ (*i. libelli*) Appellantis & Defendentis, placitentur coram Conſtabulario & Mareſcallo in Curia ſua, & cum nequeant cauſam teſtibus aliterve comprobare, quin derimenda ſit querela viribus; ſic ut alter ſuum inſtitutum ſuper altero probare nitatur, alter verò ſe eodem modo defendere: Conſtabularius poteſtatem habeat pangendi duellum illud, uti Vicarius generalis ſub Deo & Rege. Pacto autem duello per Conſtabularium, ipſe diem aſſignabit & locum: ita tamen ut dies non ſit intra dies 40 poſt duellum compactum, niſi conſenſu dictorum Appellantis & Defendentis.

Tunc conſtituet eis armorum ſpecies (aliàs dictorum **Weapenes**) quibus uterq; utetur; viz. gladium longum, gladium brevem, & pugionem: dum tamen Appellans & Defendens invenerint ſufficientem ſecuritatem & vades, quòd ad diem ipſis aſſignatam comparuerint: Appellans nempe ad effundendum vires ſuas ſuper Defendente: & Defendens ad tuendum ſe ſimiliter adverſos Appellantem. Hoc ut fiat, dabitur Appellanti hora & terminus & ſol certus, ad probationem ſuam faciendam, & ut primus ſit infra liſtas ad exonerandum vades ſuos. Nec non ſimiliter & Defendenti. Interea neuter eorum alteri inferat angorem, malum, damnum, inſidias, inſultum, aliudvè gravamen ſeu invidiam, vel per ſe ipſos, vel per amicos ſuos, benevolos, vel quoſlibet alios.

Rex præſtabit campum in quo pugnabitur: liſtæ autem (*id eſt*,* *repagula arenam cingentia*) compoſitæ & ordinatæ fuerint à Conſtabulario. Conſiderandum etiam eſt, ut liſtæ ſint 60. paſſus in longitudine & 40. in latitudine bene conſtitutæ, & ut terra ſit firma, ſtabilis, dura, & in planum redacta, ſine magnis lapidibus, & jacens. Item ut liſtæ firmiter claudantur circumquaq; repagulis, januam habentes ex parte orientali, & aliam in parte occidentali, ſintq; repagula bona & valida, ad altitudinem vii. pedum vel eò amplius.

* Vel *peribolus.*

Item intelligendum eſt, debere conſtitui liſtas * ſubalternas extra liſtas principales, ubi famuli Conſtabularii & Mareſcalli, nec non Regii * Servientes ad arma collocandi ſunt, ut prohibeant & tueantur ne quis aliquod delictum vel tumultum faciat, contra banna ſeu proclamationes Curiæ, in his quæ Regiæ Principis Majeſtati adverſantur, vel Juri armorum: ipſoſque iſtos miniſtros integra armatura muniendos eſſe.

* *Faux liſtes.*
* *Sergeants at Arms.*

Conſtabularius illic habeat quotquot voluerit hujuſmodi armatos miniſtros: Mareſcallus verò quot ei aſſignaverit Conſtabularius, nec plures: his autem omnibus cura demandabitur quæ ſupra dicta eſt.

Servientes Regis ad arma habebunt cuſtodiam januarum liſtarum, & arreſtationes (ſi quæ fuerint) ex mandato Conſtabularii & Mareſcalli.

In die duelli Rex in ſolio, vel in ſcena eminentiori collocabitur, cujus ad gradum imum locus paratus erit Conſtabulario & Mareſcallo, ibidemque ipſi ſunto.

Tunc poſtulabuntur vades Appellantis & Defendentis, ut liſtas introeant coram Rege, & præſentabuntur in Curiam ut priſonarii, *i.* captivi, donec Appellans & Defendens intra liſtas pervenerint, & ſacramenta ſua præſtiterint.

Quando Appellans ad iter ſuum (*i. ad perficiendum inſtitutum*) venerit: ad januam liſtarum

Præſtitis his ſacramentis, remotiſq; ab utroq; cubiculariis & ſerventibus ſuis, Conſtabularius per Mareſcallum vocari faciet & Appellantem & Defendentem, qui educentur & cuſtodientur per famulos Conſtabularii & Mareſcalli coram ſeipſis : & Conſtabularius partem utramq; alloquetur, dicens: *Tu A. de K. Appellator, accipies C. de B. Defenſorem per manum dextram, atque ille te [viciſſim.] Et prohibemus vobis & utrique veſtrum nomine Regis & ſub periculo incumbenti, ut qui in his culpabilis deprehenſus fuerit litem amittat; ut neuter veſtrum adeo ſit pertinax alteri malum aut gravamen, aut oppugnationem, aut damnum manu inferre.*

Quarrell. *Thruſting.*

Tradito hoc mandato, jubebit Conſtabularius ut dextras jungant, ſiniſtraſq; ponant ſuper Miſſale, dicetq; Appellatori, *A. de K. Appellator, tu juras per fidem quam* tradis in manum *adverſarii tui C. de B. Defenſoris, & per omnia ſancta quæ tangis manu tua ſiniſtra, quòd hodie intra diem, omnem veram operam tuam & intentionem præſtabis modis omnibus quibus melius poteris aut noveris ad probandam intentionem tuam ſuper C. de B. adverſarium tuum & Defenſorem, ut eum cogas ſemet dedere in manum tuam & palinodiam canere, ſeu alioqui ut manu tua moriatur priuſquam de his liſtis exieris infra tempus & ſolem tibi aſſignatum à Curiâ: per fidem tuam & ut Deus te adjuvet & ſancta iſta.*

By all the wayes that thou beſt may or kanſte. Creant to cry or ſpeak.

C. de B. Defenſor, tu juras per fidem quam tu tradis in manum *adverſarii tui A. de K. Appellatoris, & per omnia ſancta quæ manu tua ſiniſtra tangis, quòd hodie intra diem, omnem veram operam tuam & intentionem modis omnibus quibus poteris aut noveris intentionem tuam defendere in omni quod tibi imponitur per A. de K. adverſarium tuum Appellatorem : per fidem tuam & ut Deus te adjuvet & omnia ſancta iſta.*

Tunc Conſtabularius mandabit Mareſcallo ut ad 4 angulos liſtarum in hunc modum proclamet: *O yez, O yez, O yez, Decernimus & mandamus nomine Conſtabularii Regis, & Mareſcalli, ut nemo vel grandioris præſtantiæ vel minoris ſtatus aut æſtimationis, cujuſcunque Ordinis vel nationis fuerit, adeo ſit pertinax, ut ad liſtas appropinquare audeat per quatuor pedes, nec loqui, nec clamare, nec nutum edere, nec indiculum, nec ſpeciem, nec ſonum aliquem quo alterutri partium, A. de K. Appellatori, ſive C. de B. Defenſori, in melius cedat verſus alterum : ſub periculo vitæ & membrorum & bonorum juxta placitum Regis.*

Poſt hæc Conſtabularius & Mareſcallus, omnes quoſcunq; è liſtis ſubmovebunt, exceptis locum tenentibus [id eſt, vicariis] ſuis, & duobus Militibus ex parte Conſtabularii & Mareſcalli [famulaturis] qui integra armatura induti erunt. Sed nec cultrum ferent, nec gladium, nec telum, aliud, quo (negligenter conſervato) Appellans ſeu Defendens in ſuum fruatur beneficium. Sed [dicti] duo locum tenentes Conſtabularii & Mareſcalli, habebunt uterq; in manibus ſuis haſtam ſine ferro [puram dicunt Romani] ad ſeparandum eos ſi Rex mandaverit ut à pugna deſiſtant: ſive reſpirandi gratia, ſive ex alia quavis occaſione quam ipſe probaverit.

Armed upon their bodies. **Weapen.**

Sciendum etiam eſt, quòd ſi vel cibus vel potus, vel aliqua alia legitimè neceſſaria, adminiſtranda fuerint Appellanti ſeu Defendenti, poſtquam Conſiliarii, amici & famuli ipſorum Appellantis & Defendentis ſemoti ſunt ut dictum eſt, ipſa adminiſtratio ad Heraldos pertinet, ac etiam proclamationes quæ in Curia fiunt: qui [igitur] Heraldi Regis & Proſequutores ad arma, i. *Purſevants*, locum habebunt ipſis aſſignatum à Conſtabulario & Mareſcallo, tam prope à liſtis quàm commodè fieri poterit : Sic ut omnem intueantur actionem, & præſto ſint ad faciendum id ad quod vocati fuerint.

Cuſtodito [interea] Appellante in loco ſuo per quoſdam aſſignatos à Conſtabulario ſeu Mareſcallo ; & Defendente ſimiliter in loco ſuo, & utroq; parato & induto, miniſterio Comitum & cuſtodum ſuorum ſupradictorum, Mareſcallo apud alterum exiſtente, apud alterum verò locumtenente Conſtabularii, Conſtabulario etiam ipſo, in loco ſuo coram Rege ſedente uti vicario ejus generali, & partibus, ut dictum eſt, ad pugnam accinctis, Conſtabularius ſonora voce dicet, *Laiſſez lez aller*, id eſt, *Dimittite eos*: Moratuſq; paululùm, *Laiſſez lez aller.* Etiam iterum moratus pauliſper, *Laiſſez lez aller & faire leur avoir au nom de Dieu, i. Dimittite eos ut faciant officium ſuum in nomine Dei.*

Laiſſez lez aller.

Hoc dicto, unuſquiſq; diſcedet ab utriſque partibus, ut congrediantur & faciant quod ipſis optimum videbitur. Nec Appellans deinceps aut Defendens vel edat, vel bibat ſine venia & licentia Regis ſub periculo incumbente, ni id fecerint ex conſenſu inter ſe.

For thing that may fall.

Dehinc in poſterum, res à Conſtabulario diligenter animadvertenda eſt : utpotè (ſi Rex mandaverit partes pugnantes ſeparari, acquieſcere, vel morari ex quacunq; occaſione) is cautè obſervat quo ſtatu ſeparati ſunt : nempe ut reſtituantur eiſdem ſtatui & gradui in omnibus, ſi Rex voluerit eos iterum adjungi & congredi. Etiam ut accuratè eos auſcultet & intueatur, ſi fortè alteruter alterum alloquatur de deditione, vel aliter : ad illum enim attinet verborum teſtimonium, recordumq; ferre ex illo tempore, & ad nullum alium.

Si prædictum duellum ſit in cauſa læſæ Majeſtatis, is qui victus eſt armis exuetur intra liſtas, jubente hoc Coneſtabulario: effractoque in vituperium ejus aliquo liſtarum angulo, equis per eundem extrahetur à loco ubi exarmatus fuit, ad locum ſupplicii, ibidemque *decollatus & ſuſpenſus* erit juxta conſuetudinem Curiæ. Hoc ad Mareſcallum pertinet, cujus muneris eſt, rem inſpicere, ſupplicium inferre, ambulare, equitare, & juxta reum ſemper

Juſtice.

vata eâdem ceremonia, tandem tranſit ad repagulum tribunalis (barram vocant) ubi tertium præſtitit obſequium, ſcutum interea à latore (qui ponè ſtabat) vertici ejus prætento, paratumq; jam ſe exhibenti ad ineundam pugnam mandat Curia ut ibidem ſtet à dextris.

Evocantur tunc pari modo vades Georgii Thorne, indictumq; illis eſt ut hunc ipſum proferant. Illico à dextro arenæ angulo prodit Dom. Henricus Cheney pari ceremonia, eundem Georgium per reliquum arenæ circuitum ad tribunal ducens, ibidemq; exhibitus jubetur à ſiniſtris conſiſtere. Silentium imperat præco, & ut nullus non admiſſus arenam ingrediatur, quaſi jam congreſſuri eſſent pugiles in procinctu ſtantes. Exiguntur denuò igitur Petentes, & peremptoriè: ſed in extremo actu deficientibus, rogat unus Servientium à conſilio Paramori, id Curiæ tabulis adnotari. Quo facto: Capitalis Juſticiarius litis ſeriem ab exordio repetens, defeciſſe pronunciat Petentes, terramq; ideo Parmoro adjudicat, dimittens, & pugiles & vades, & Nailero mandans ut ferream manicam (duelli pignus) Thorno reſtitueret. Vide duelli formulam à Bractono lib. 3. Tract. 2 cap. 21. fol. 141. accuratè deſcriptam. Et V. in vet. *Naturâ Brevium* in Addit. ad *Briefe de droit* modum armandi pugilem.

¶ *Canagium.*] *Capitalis Cenſus.* Ego Gulielmus dei gratiâ *Flandriæ* Comes, &c. omnes, qui infra murum *S. Audomari* habitant, & deinceps ſunt habitaturi, liberos à *Canagio*, hoc eſt à Capitali cenſu, & de advocationibus conſtituo. *Les preuves de l'hiſt. des Comtes de Guines p.* 195.

¶ *Diatribe de Cancellario & Cancellaria, primumque de nomine & orgine.*

¶ *Cancellarius.*] Pro locorum, ſeculorum, Authorumq; varietate, multiplici appellatione innotuit. Aliis a *Scriba*, b *Notarius*, c *Graphiarius*. Aliis, d *Secretarius*, e *Scriniarius*, f *Domeſticus*. Aliis, g *à Cancellis*, *à* h *ſecretis*, *ab* i *actis*, *à* k *libellis* dictus. In Gloſſ. Iſidori, l *Antigraphus*. In Orientali Imperio, m *Logothetes*, & n *Caniclinus*. In Romana Eccleſia aliquoties, o *Bibliothecarius*. Suidâ, p *Logographus*, & *Epiſtates*. Gregorio Turonenſi, q *Referendarius*. Quibuſdam r *Apocriſarius*: & quòd Regiæ capellæ curam gerebat, ſ *Capellanus*. Interdum, t *Actuarius* quod u *Acta* Judicum ſcriberet: & *Tabellio* quòd tabulas. Ad diſtinctionem, *Cancellarius Regis*, & *Cancellarius Palatii*. x *Archicancellarius*, y *Protocancellarius*, & z *Protonotarius*, κατ᾽ ἐξοχὴν, *Nomophylax*, *Aſylum Juris*, *Ara boni & æqui*, *Vicarius Regis*, *Prorex*, *Interrex*, & * plurima hujuſmodi.

a b Ingulp. & plures.
c Goldaſtus ad Ekkehar. ca. 5.
d Hincmar. Epiſt. 83. c. 16.
e
f Nicetas.
g Caſſidor.
h Hincmar. infra.
i
k
l
m Codinus.
n Vide hoc infra.
o Onuphrius in vocab. Eccl.
p. In Lexic.
q. Hiſt. lib. 5. cap. 3.
r Vide hoc ſupra.
ſ Vide Capellanus,
t u Lexic. Juris.
x y Hic infra.
z Rad. de Diceto in vita Tho. Centaure.
* Budæo.

Mitto qui originem *Cancellarii* ab Auguſto Cæſare rimatam volunt; qui ab Athenienſibus; qui ab Amphyctionibus; qui ab ipſo Minoë, Jovis fortè *Cancellario*, quòd ex ejus ſententia leges Cretenſium ſanxit, ut è Poetis refert Cicero Tuſc. lib. 2.

Cancellarii dici cœperunt Notarii Imperatoris cùm ſecluſi à turbæ moleſtiis inter cancellos agerent. Sunt autem *cancelli* feneſtratæ partitiones, ingreſſum prohibentes, non viſum: ut quæ chorum in Eccleſia dividunt à navi, *cancellum* inde appellatum.

Dicuntur etiam *cancelli*, ſepta Curiarum quæ *barras* vocant: atq; inde Juris candidati, cauſas illic agentes, Budæo *Cancellarii*, ut nobiſcum *Barreſtarii*: ſpatium intra Curiam, *cancellorum* area: & à *Cancellis Curiæ explodi* dicitur, cui ab agendis cauſis interdictum eſt.

Per tranſlationem: *cancellos judiciales ſibi circundat*, qui rem arduam in ſe probandam ſuſcipit: *conjicit ſe in cancellos Curiæ*, qui litibus ſe implicat. Occurrit etiam *cancelli* pro quovis ſepto, abſtaculo, limite: ut apud Ciceronem, *extra cancellos egredi*, *cancellos neceſſitatis alicui circundare*.

Sed ut me recipiam: Transferebatur mox vocabulum *Cancellarius*, à Scribis Imperatoris, ad Notarios quoſq; publicos, ut in Conſtit. Caroli Mag. an. Imp. 16. & LL. Longob. lib. 2. Tit: 34. Etiam Traditionib. Fuldenſ. Eccl. ſatis deprehandatur, Inter *Cancellarium* tamen & Notarium eam aliàs animadverto differentiam: *Cancellarium* dici qui vel Regum præcepta vel acta Judicum ſcribit; Notarium, qui vulgaria inſtrumenta. Et in Charta Ed. Confeſ. de privileg. S. Petri Weſtmonaſt. An. 1066.) apertè ſe diſcriminant. Cancellarius enim poſt Epiſcopp. & Abbates, inter Capellanos ita ſubſcribit, *Ego Reynbaldus Regis Cancellarius relegi & ſigillavi*: Notarius verò omnium ultimus, *Ego Alſgeatus notarius, ad vicem Reynbaldi Regiæ dignitatis Cancellarii, hoc privilegium ſcripſi & ſubſcripſi.* Hinc autem factum eſt ut cancellare diceretur pro *ſcribere* juxta priſcum quendam in M. S.

Cancello, ſcribo: Cancello, Grammata findo;
Cancelloque meas in cruce pono manus.

Grammata findo, id eſt, trajecta linea ſcripta deleo: unde quibuſdam *Cancellarii* nomen, ſed perperam ſine dubio. *Synod. Turonenſ.* An. Dom. 813. cap. 44. Presbyteros in tabernis bibere, *Cancellarios* publicos eſſe, nundinas inſolenter peragrare —— penitus decrevimus inhibendum.

¶ *De Cancellario Imperii.*

Prima ejus mentio mihi occurit apud Flavium Vopiſcum in Carino (qui floruit circiter An. Dom. 287.) *Præfectum* (inquit) *urbis unum ex Cancellariis ſuis fecit*, *quo fœdius nec excogitari poterat aliquando nec dici.* Loquitur acſi *Cancellarii* munus non ſolùm humile, tunc fuiſſet, at deſpectui. Poſt alterum autem ſeculum ad ampliſſimum crevit faſtigium unus è *Cancellariis* cæteris præfectus,

quod

Exuto tandem mundo Abbas Croylandiæ ſenex effectus eſt: cum (ut cæteri Cancellarii) nec capellanus Regis, nec vel eouſq; Cleri pars fuiſſet.Poſtea diſpartitum eſt munus alternatim pluribus. Hiſtor.Elienſ. lib. 2. *Statuit atque conceſſit* (Ethelredus qui Regnum iniit An. Dom. 976.) *quatenus Eccleſia de Eli & tunc & ſemper in Regis Curia, Cancellarii ageret dignitatem, quod etiam aliis, S. viz.* * *Auguſtini, & Glaſconiæ Eccleſiis conſtituit: ut Abbates iſtorum cœnobiorum viciſſim aſſignati, ſuccedendo temporibus, annum trifariè dividerent, cum ſanctuariis & cæteris ornamentis miniſtrando.* Connectuntur hìc munus Cancellarii & Capellani Regis,nec deinceps niſi raro disjunguntur.

* Cantuarienſ.

Sigillis ſub hoc ſeculo vix uſi ſunt Reges Saxonici,Athelſtano tamen & Edgaro & Canuto ſua interdum (ſed incerto Cuſtode) attribuuntur: Edwardi vero Confeſſoris (ut ſuperiùs liqueat) in Cancellarii fuit diſpoſitione.

¶ *De Cancellario apud Anglo-Normannos.*

Ad Anglo-Normannos venio. Polydorus Italus,bene & male de gente noſtra viciſſim meritus, Gulielmum Conqueſtorem inſtituiſſe aſſerit *Scribarum collegium, qui diplomata ſcriberent, ejuſque collegii magiſtrum vocaſſe Cancellarium, qui paulatim ſupremus effectus magiſtratus qualis hodie habetur.* Hæc cum ſupradictis perpendito.Verum autem eſt,Cancellarii dignitatem ſub ipſo ingreſſu Normannorum non ut poſtea claruiſſe.In hiſtoriis enim nulla ejus quòd ſciam mentio: & in Chartarum ſubſcriptionibus locum ſæpè inferiorem tenet, (opinor) juxta gradum Eccleſiaſticæ ſuæ dignitatis, non iſtius muneris. Sic in Charta Henrici primi Manerium de Thorpe Eccleſiæ Norwicenſi conferentis, 1101. Rogerus Cancellarius Abbatibus omnibus (ut Epiſcopos taceam) poſthabitus, inter Capellanos ſubſignat: eâ autem claſſe primus ob honorem fortè Regiæ capellæ. Ita prorſus in Chartis Edouardi Confeſſoris Reynbaldus Cancellarius: præponuntur autem ubiq; ipſi Capellani, laicæ omni nobilitati.Sub Henrico 2. *conregnare* dicitur Thomas Cancellarius. Et ſub Ric.primo, Will. Longchamp Cancellarius Regni omnia ſolus adminiſtrat,non autem ex virtute muneris ſed ex gratia Regis adjunctiſq; aliis poteſtatibus: cum præterea & Angliæ eſſet Juſticiarius, Legatus Romani Pontificis Clementis tertii, & Vicarius inſuper Regis Hieroſolymas profecti. Quid igitur ex Cancellaria poteſtate geſſerit, quid ex aliis haud certum eſt,certiſſimum verò perfregiſſe eum inſolenti quodam turbine omnium limites, meritoque igitur ejectum omnibus. Muneris ſpecimen ut ex Authoribus liqueat coætaneis, accipe.

Guil. Nubricenſ. Rer. Anglican. lib. 2. ca. 16.

ſcil. Auſtralis & occident.

Cancellarii dignitas eſt, ut ſecundus à Rege in Regno habeatur, ut altera parte ſigilli regii (quod & ad ejus pertinet cuſtodiam) propria ſignet mandata. Ut capella Regia in illius ſit diſpoſitione & cura. Ut vacantes Archiepiſcopatus, Epiſcopatus, Abbatias & Baronias, cadentes in manum Regis, ipſe ſuſcipiat & conſervet. Ut omnibus Regiis aſſit conſiliis, etiam non vocatus accedat. Ut omnia ſigilliferi clerici regii ſua manu ſignentur. Item, ut (ſuffragantibus ex Dei gratiæ vitæ meritis) non moriatur niſi Archiepiſcopus vel Epiſcopus ſi voluerit. Adde quæ Gervaſio ſuggeſtus liber Scaccarii exhibet par. 1. cap. 5. *Cancellarius ſicut in Curia ſic ad Scaccarium magnus eſt: adeo ut ſine ipſius conſenſu vel conſilio, nihil magnum fiat vel fieri debeat, Verùm hoc habet officium dum reſidet ad Scaccarium. Ad ipſum pertinet cuſtodia ſigilli Regii quod eſt in Theſauro, ſed inde non recedit niſi cum præcepto* * *Juſticiæ, ab inferiore ad ſuperius Scaccarium, à Theſaurario vel Camerario defertur ad explenda ſolùm negotia Scaccarii. Quibus peractis in loculum mittitur, & loculus à Cancellario conſignatur, & ſic Theſaurario traditur cuſtodiendus. Item ad ipſum pertinet rotuli qui eſt de Cancellaria, cuſtodia, per ſuppoſitam perſonam: & ſicut viris magnis viſum eſt, de omni ſcriptura rotuli Cancellarius æquè tenetur ut Theſaurarius, excepto duntaxat de hoc quod ſcribitur in Theſauro receptum, &c.*

Locus hic v... doſus videtur.

* Id eſt, Capitalis Juſticiarii Angliæ.

¶ *De Cancellario recentiori, & de Cancellaria.*

Hodie non agit iſte Magiſtratus in Scaccario,ſed auguſtiùs multò in Cancellaria: ubi olim nec Prætoriâ fungebatur juriſdictione, nec Curiæ alicujus prærogativâ.Cancellariæ itaq; cùm meminerint ſub Henrico 2. * Niger lib. Scaccarii; ſub Henrico 3. Bractonus: non de Curia intelligendi ſunt, ſed de officina Brevium, & Chartarum Regiarum. Quo tamen ſenſu Curiam dixiſſe videtur Author Novarum narrationum, inquiens: *Curia Cancellariæ Regiæ, eſt Curia ordinaria pro Brevibus originalibus emanandis: ſed non pro Placitis communibus tenendis.* Porrò omnes Angliæ Curias civiles, accuraté numerat ævo Edouardi primi Britonus; de hac tamen ne verbum ille; nec quod ſciam, alius quiſquam ante ævum Edouardi 3. vel eum circiter.

* Gervaſio Tilberienſi attributus.

Conſtat autem hodie Cancellaria tribus partibus,ſcil. è collegio Scribarum regiorum, è foro Juris communis, & è Prætorio boni & æqui. In primâ formantur diplomata, & Brevia (dicta Originalia, quòd his inchoantur lites.) In Secunda cognoſcitur de feodalibus quibuſdam Inquiſitionibus (quas Officia vocant) & de cauſis pluribus Statutorum vigore huc aſcriptis: nec non quæ miniſtros Cancellariæ, eorumq; famulos reſpiciunt. In tertia decernuntur caſus anomali, & exorbitantes: lenitur Jus poſitivum ſæviens, & erigitur languidum.

His

maximè ringit) ſacra ipſa tribunalium judicia, hanc non effugere poteſtatem. Non quòd ipſis vim inferre liceat, aut ulla occaſione irrita decernere (hoc enim vetat lex antiqua poſitiva,vetant StatutaRegni)cum verò ex ſummo jure lata ſæpe deprehendantur, & ab æquitate deviare: Actorem cohibet ab executione ambienda, manetque ſic indeletum judicium, ſed inutile prorſus & velut enervatum.

Lib. *De diverſire desCourtes.*

Eximiam hanc prærogativam cautiùs libavit (immo reſpuit) priſcus quidam Cancellarius, ceu jugulo Legis patriæ minitantem: mordaciùs autem prenſerunt,tenueruntque ſucceſſores; atque inde olim rixæ, nuper lites. Scrutari demum igitur jubet Rex Jacobus monumenta Cancellariæ, compertoq; multis exemplis, Cancellarios ab initio Regis Henrici 7. hac uſos Juriſdictione: privato ſuo ſigillo dat. 18. Julii 1616 eam confirmavit. Sic apud nos Cancellario ſubjiciuntur faſces Judicum: nempe ut apud Gallos ſub Franciſco I. ad Hiſpania captivitate redeunte. Quæ in ſummis itaque tribunalibus multi è legum canone decernunt Judices: ſolus (ſi res exegerit) cohibeat Cancellarius ex arbitrio, nec aliter decretis tenetur ſuæ Curiæ vel ſui ipſius, quin elucente nova ratione, recognoſcat quæ voluerit, mutet & deleat prout ſuæ videbitur prudentiæ. Cenſorem non agnoſcit præter Regem: nec lites ei tranſmittunt Judices, ſed invitis ipſis, ſæpe adimit. Convolant etiam ad Cancellariam hodie qui volunt: aditus nemini prohibetur: neque hic ut in aliis Curiis nefaſtus dies, aut locus aliquis non Prætorius. Quid ergo, num ut apud Poetam,

Arreſtz. notables des Counſeillers ſoveraines de France, lib. 4. tit. 5. Arr. 2.

Scil. injungendo ne quis proſequatur.

Huic ego nec metas rerum nec tempora pono?

Minimè. Suis moventur legibus ipſi orbes Eccentrici, & ſunt hic ſuæ leges,& longa recepta conſuetudine, & ex Regula (quam vocant) Cancellariæ, hodie obſervatæ. Grave etiam ſi videatur ut in aula unius pectoris, omnes omnium fortunæ, vario agitentur diſcrimine, fatum ſubeant & ſuccumbant: ſed ex more agnoſcimus aliarum Gentium: & laudabile igitur eſſe quòd apud nos ſolet illuſtriſſimus hic Magiſtratus, in cauſis arduis & difficilibus, aliorum tribunalium Judices ſibi aſciſcere; eorumque fretus adminiculo, audire, pronunciare, & decernere.

Habet & ordinarios quoſdam aſſeſſores, ſortis admodum inæqualis, ſed Cancellarios olim & ipſos dictos: numeroque duodecim, ut duodenis illis ab Heraclio inſtitutis, & in inferiori Imperio uſitatis reſpondeant: Magiſtros Cancellariæ nunc appellatos. Aſſident verò non omnes ſimul, ſed taciti omnes, miniſterium præcipienti Cancellario exhibituri.

Fungebantur antiquè (ut diximus) Cancellariatus dignitate, viri tantum Eccleſiaſtici & Epiſcopi, qui præterea curam gerebant Regiæ Capellæ, repoſitaque illic monumenta (Rotulos & Recorda vocant) ſacrâ cuſtodiâ tuebantur. Hinc devenit, ut Eccleſiaſtica omnia ad Regem pertinentia, Cancellarius adminiſtraret, Eccleſias diſponeret, & Regio nomine Viſitatoris munus exequeretur. Non autem perpetuus olim fuit, ſed vel triennalis vel quadriennalis; ſæpè bimus, & annuus: pluresque interdum ſimul vicibus alternantes. Walterus de Grey (qui poſtea Archiepiſcopus Eboracenſis evaſit) anno 7. Regis Johannis *Dat Domino Regi* (loquor in verbis Reſcripti) *quinque millia marcarum pro habenda Cancellaria Domini Regis, tota vita ſua, & pro habenda inde Charta dom. Regis.* Pepigit autem Henricus 3. furentibus Baronibus, ut Cancellarius, Theſaurarius, Capitalis Juſticiarius, &c. de anno in annum eligerentur. Electionem verò ad Parlamentum ſpectare ex antiquo jure aſſeverabant tunc omnes Angliæ Magnates. Et Sigillum exigenti Regi (ut refert Mattheus Paris) tradere recuſavit Cancellarius Radulphus de Neville Epiſcopus Elienſis, dicens, *ſe nulla ratione hoc poſſe facere, cum illud communi Concilio Regni ſuſcepiſſet, &c.* Ademit tamen Rex pluribuſque ſucceſſivè tradidit cuſtodiendum, ſed Cancellarii nomine cum emolumentis Radulpho interea permanentibus, nam Cancellariam ei confirmaverat ipſe Reg. an. Regni 13. *Tenendam toto tempore vitæ ſuæ.* Hæc in turbata Repub. & apud priſcos. Recentior electio penes ſolos Reges fuit, è quibus cum Henricus 8. curam ejuſdem Conſiliariis ſuis demandaſſet; Epiſcopos prætereundos cenſuerunt: ſed Edouardo 6. & Reginæ Mariæ aliter viſum eſt.

In dorſo rotuli finium hujus anni.

Mat. Weſtmin. An. Do. 1265. Lambard. in Archican.

Mat. Weſt. in An. 1260.

Mat. Par. in An. Do. 1236.

Per Chart. dat 16. No.

Poſtulat hic locus ut de aliis miniſtris Cancellariæ, quidpiam diceremus, ſc. Magiſtro Rotulorum, & ſenis, quos vocant Clericis: qui ex veteri ritu Clericorum Regiæ Capellæ, in cœlibatu vixerunt, donec contrahendi matrimonii facultatem eis fecit Stat. An. 14. Henr. 8. ca. 8. Poſtulat etiam, ut de aliis Cancellariorum ſpeciebus nonnulla attexerem, ſed hæc pro tempore.

Occurrunt verò *Archicancellarius*, & *vicecancellarius*: hic *Cancellario* inferior; ille ſuperior, & dignitatis titulo notior quam muneris exercitio. In ſubſcriptione Chartæ *Caroli M.* dat. An. 773. *Amelbertus* Cancellarius ad vicem *Luperti* Archicancellarii recognovi. *Munſt.* Coſ. lib. 3. cap. 286. pag. 692.

Archicancellarius. Vicecancellarius.

Dici autem videntur *Archicancellarii* (qui & alias *Archicapellani*) ſub ævis Othonum Impp. Antiſtes Moguntinus, rebus Germaniæ præfectus; Colonienſis, Italiæ; Trevirenſis, Galliæ: cum exuti paulatim Cancellariatus moleſtias, ut Eccleſiis ſuis liberius vacarent, munus per vicarios (quos Cancellarios ſimpliciter nuncuparunt) exequerentur. In hoc ſonant Chartæ antiquæ Minsdenſis eccleſiæ, circiter An. Dom. milleſimum, & ſuperiùs confectæ, ubi ſic legitur: *Wintherus Cancellarius vice Bardonis Archicancellarii*

Richard. 1. *cœpit* 6. *Junii* 1189.

1 Ric. 1. *Willielmus Lonchampe* Conſtitut. Canc. an.
3 Ric. 1. 1189. & depoſitus an. 1191. Epiſc. Eli. Legatus Papæ Clementis, Capital. Juſticiar. & vicarius Regis in partib. auſtral. & occident.

6 Ric. 1. *Malus Catulus* Vicecanc.

9 Ric. 1. *Euſtachius* Canc. circ. 3. Idus Aug. 1196. tunc Elect. Elienſ.

Johannes cœpit 6. *Apr.* 1199.

1 Joh. *Hubertus Walter* & è converſo, Canc. 1199. tunc Archiep. Cant.

4 Joh. *Ric. de Moriſco* Canc. tunc Archidiac. Northumb.

Simo, al. *Hugo* Archidiac. Wellenſ.

6 Joh. *Hugo de Wells* Archid. Wellenſ. Canc. 1204. Idem videtur qui prædict. poſt Ep. Linc.

7 Joh. *Walterus de Gray* conſt. Canc. poſt Archiep. Ebor.

15 Joh. &c. *Rich. de Moriſ.* præd. Canc. 15. Regis & uſque 17.

Henr. 3. *cœpit* 19. *Oct.* 1216.

Radul. de Nevilla poſt. Epiſ. Ciceſtr. conſtitut. Canc. à Parlam. an. 1226. & per Chartam Regis dat. 16. Nov. an. Reg. 13. confirmatus pro termino vitæ ſuæ. Anno verò Regni 22 ademit ei Rex ſigillum, tradiditque Galefredo de Templo & Jo. de Lexinton, Radulpho permanente Cancellario.

Hugo Epiſ. Ciſtrenſ. Canc. An. 1234. i. 18 & 19 H. 3. cui *Petrus* de Rivallis, &c. ſigillum ademit, & ut videtur, fit deinceps Canc. ſic enim Chron. in catal. Theſ. & Godw. in Epiſc. Wint. teſtantur. Vid. M. P. p. 381. l. 12. & 391. l. 40. &c. Quære.

23 H. 3. *Hugo Pateſhull* Canon S. Pauli Canc. dicitur: ſed quære.

23 H. 3. *Simo Norman* Cuſ. Sigil. 1229. Exutus.

23 H. 3. *Ric. Groſſus*, al. *Graſſe*. C. S. Reſignavit.

26 H. 3. *Jo. Lexinton* 2. Cuſ. Sigil. 1242.

27 H. 3. *Ranul. Briton* Can. 1242. fortè tantùm C. Sigill. cum Radul. Nevill adhuc vixerit.

29 H. 3. *Silveſter de Everſeen* conſt. C. Sig. 1246.

31 H. 3. *Jo. Manſel* Cuſ. Sig. 1247.

32 H. 3. *Jo. de Lexinton* 3. C. S. 1248.

32 H. 3. *Jo. Manſel* iterum C. S. 1248.

H. 3. *Radul. de Diceto* Canc. circa hoc tempus.

34 H. 3. *Will. de Kilkenny* C. S. al. vicecanc. poſt Ep Eli.

39 H. 3. *Hen. de Wingham* Canc. uſq; 43 Reg. Ep. London.

[*H. de Wengham* factus eſt bajulus ſigilli Regis An. 1255. M. P. 873.]

44 H. 3. *Walt. Merton* conſt. Canc. 1260.

44 H 3. *Nic. de Eli* con. Canc. à Baronib. exuto Walt.

H. 3. *Wal. Merton* reſtitut. 1261. exuto Nichol.

Jo. de Cheſhel C. S. 1264. Archi-diac. Lond. 48 H. 3.
& Theſaur.

Tho. de Cantelup con. Can. 1265. poſt Ep. 49 H. 3.
Heref.

Walt. al. *Will. Gifford* Can. 1266. Ep. Ba. 50 H. 3.
& W.

Galf. Gifford Can. 1267. Ep. Wigor. 51 H. 3.

Joh. de Cheſel 2. Can. 1268. 53 H. 3.

Ric. de Midleton conſt. Can. Jul. 1268. 55 H. 3.

Jo. de Kirbie conſt. Cuſt. Sigil. 56 H. 3.

Edouardus I. cœpit 16. *Nov.* 1272.

Walt. Merton 3. con. Can. 1273. Ep. 1 E. 1.
Roceſt.

Rob. Burnell con. Can. 1274. Ep. Bath. & 2 E. 1.
Wel. Videtur hunc fuiſſe Cancellarium & Capitalem Juſticiarum banci Regii an. 14. Edw. 1. ex his quæ notavimus in Baronia Tempore *Rob. Burnell* Cancellarii 3. Ed. 1. Cancellaria tenta fuit apud Leiceſtr. In Eiren. Lambardi cap. 3. pa. 18. in Brevi. Datum per manum venerab. patris F. *Bathon.* & *Wellen.* Epiſc. Cancellarii noſtri apud Ceſtr. 2 die Sept. An. Regni noſtri (i. Ed. 1.) 5.

Jo. de Langton con. Can. 1293. Ep. Ci- 21 E. 1.
ceſtr.

Jo. Drokensford con. C. S. 15. Aug. uſq; 29. 30 Ed. 1
Sep.

Will. Greinfield con. Can. 1302. poſt Ar- Ed. 1
chiep. Eb.

Will. Hamelton con. Can. 1305. Decan. 33 Ed. 1
Ebor.

Rad. de Baldoc con. Can. an. 35. Reg. Ep. 35 Ed. 1
Lond.

Edouard. 2. *cœpit* 7. *Jul.* 1307.

Jo. Langton 2. con. Can. 1307. uſq; 1310. 1 E. 2.
Ep. Ciceſ.

Will. Melton Archiep. Eborum & 2 alii CC. E. 2.
S. pro tempore.

Walt. Reinalds con. Can. 6. Jul. 1310. Ar- 3 E. 2.
chiep. Cant.

Jo. de Sandal con. Can. poſt Eq. Wint. 8 Ed. 2.

Jo. Hotham con. Can. 1317. Eq. Eli. 11 E. 2

Jo. Salmon conſt. Canc. 1319. Ep. Nor. 13 E. 2.

Will. Airemene Cu. Si. 1319. poſt Epiſ. 15 E. 2.
Nor.

Rob. Baldoc con. Can. poſt Ep. Norwic. 17 E. 2.

Will. Airemene 2. con. C. S. Rob. incar- 20 E. 2.
cerato.

Edouard. 3. *cœpit* 25. Jan. 1325.

Jo. Hotham 2. con. Can. 1326. tunc Ep. Eli. 1 E. 3.

Hen. Cliff Con. Can. 1318. tunc Cuſt. Ro- 2 E. 3.
tulor.

Hen. de Burgh, al. *Burghwas*, Can. poſt Ep. 2 E. 3.
Lin.

Jo. Stratford Can. Ep. Wint. & Archiep. 4 E. 3.
Cant.

Ric. de Angervil, al. *de Burie*, Can. Ep. Dunelm. 8 E. 3.

Jo. Stratford 2. Can. Archiep. Cant. 9 E. 3.

Rob.

Ricardus 3. *cœpit* 21. *Jun.* 1483.

1 R. 3. *Jo. Ruſſel* con. Can. in Jun. tunc Ep. Linc.

3 R. 3. *Thom. Barrow* Cuſt. Sig. circa 3. Reg. Ma• Rot.

Henricus 7. *cœpit* 22. *Aug.* 1485.

1 H. 7. *Tho. Scot.* Archiepiſc. Ebor. 3. con. Can. & mox exutus.

1 H. 7. *Jo. Alcot* conſt. Can. 1485. tunc Epiſc. Wigorn.

1 H. 7. *Jo. Moorton* con. Can. 1485. tunc Ep. Eli.

1 H. 7. *Will. Warham* conſt. Can. tunc Ep. Lond. poſt Cant.

Henricus 8. *cœpit* 22. *April* 1509.

1 H. 8. *Will. Warham* adhuc Can. pene uſque an. 8. Reg.

8 H. 8. *Tho. Woolſie* con. Can. circ. Apr. an. 8 Reg. ad terminum vitæ ſuæ, poſt Archiep. Ebor. Cardinal.

21 H. 8. *Tho. Moor* Mil. con. Can. 1529. tunc Can. Ducat.

24 H. 8. *Tho Audlie* con. C. S. 4. Jun. & mox Can. Fuit Serviens ad Leg. & Attor. Ducat. Lanc. poſt Baro.

36 H. 8. *Tho. Wriotheſlie* Con. Can. ſub initio Maii, tunc Baro, & Mil. Garterii, poſt Com. South.

Edouardus 6. *cœpit* 28. *Jan.* 1546.

1 E. 6. *Will. Paulet* Cuſt. Sig. à 7. Mar. uſque 23. Oct. prox. Poſt Marchio Wint. &c.

1 E. 6. *Ric. Rich* conſt. Can. circa 23. Oct. 1547. Baro.

5 E. 6. *Tho. Goodric* con. Can. 20. Dec. 1551. tunc Epiſc. Eli.

Maria cœpit 6. *Jul.* 1553.

1 M. *Nic. Hare* Mil. C. Sig. per 14. dies, Mag. Rotulor.

1 M. *Steph. Gardiner* con. Can. in Aug. 1553. Epiſc. Winton. Hic Caleſiam legatus Sigillum penes *Will. Paulet* Marchionem reliquit, obiit 19. Nov. 1555.

3 M. *Nic. Heath* con. Can. 1. Jan. tunc Ep. Roc. mox Archiep. Ebor.

Elizab. cœpit 17. *Nov.* 1558.

1 E. *Nic. Bacon* Mil. con. Cuſ. Sig. 22. Dec. Tunc Attornatus Cur. Ward. In beneficium prudentiſſimi iſtius Conſiliarii lege declaratum eſt (an. 5. *Eliz.* ca. 18.) authoritatem Cuſtodis magni Sigilli, & Cancellarii eandem eſſe. Obiit hoc functus munere 20. Feb. 1578. *Eliz.* 21.

22 E. *Tho Bromlie* con. Can. 25. Apr. tunc Solicit. Reg.

Chriſ. Hatton Mil. con. Can. 29. Apr. 1587. tunc Vicecamer. Reg. 29 E.

Jo. Puckering con. C. Sig. 4. Jun. 1592. 35 E.

Tho. Egerton con. Cuſt. Sig. 6. Maii 1596. primò Sollicit. dein Magiſt. Rotul. 38 E.

Jacobus 1. *cœpit* 24. *Mar.* 1603.

Tho. Egerton adhuc C. S. conſtitut. eſt Canc. poſt Vicecom. Braklie. 1 Jac.

Francis Bacon Mil. fil. prædict. Nicolai, Cuſt. Sigil. efficitur 7. Mar. 1616. vivente tum adhuc Cancellario: ſed poſtridiè mortuo, Cancellarii etiam titulo inſignitus eſt 4. Jan. ſequenti: & ad exornandum priſcæ urbis Britanicæ memoriam, Baro à Verulamio deinceps conſtitutus. 14 Jac.

Mag. Sigillum traditum eſt cuſtodiæ *Henrici* Vicecomitis *Mandevil* ſanctioris Concilii Præſidis, *Ludovici Richmondiæ* Ducis, *Gulielmi Pembrochiæ* Comitis, *Julii Cæſaris* Militis Sacrorum Scriniorum Magiſtri. 18 Jac.

Johannis Williams Theologiæ Doctor, & Decanus Weſtmonaſterienſis (poſtea Epiſcopus Lincolnienſis) 10. die Julii Cuſtos Sigilli conſtitutus eſt. 19 Jac.

Car. 1. *cœpit* 27. *Mar.* 1625.

Thomas Coventre Miles, Procurator Regius, cuſtodiam Sigilli accepit primo die Novemb. 1625. 1 Car. 1.

Thoma Coventre mortuo, Sigillum Rex tradidit *Johanni Finch* Mil. Curiæ Communium Placitorum Capitali Juſtitiario, 13. Jan. 1639. 15 Car. 1.

Edwardus Littleton Miles, Com. Placit. Cap. Juſt. Cuſtos Sigilli factus eſt 23. Jan. 1640. 16 Car. 1.

Richardus Lane Miles, Baro Scaccarii Capitalis fit Cuſt. Sigilli 30. Aug. 1645. 21 Car. 1.

Car. 2. *cœpit* 30. *Jan.* 1648.

Edwardus Hide Miles, Reg. *Carolo* primo Scaccarii Cancellarius, fit Cuſtos Sigilli 30. Jan. 1657. 9 Car. 2.

Et Cancellarius conſtitutus eſt Brugis 29. Jan. ejuſdem Anni.

Orlando Bridgman Baronettus Com. Plac. Capitalis Juſtitiarius, fit M. Sigilli cuſtos 30. Aug. 1667. 29 Car. 2.

Antonius Dom. *Aſhley* Comes Shaftsburienſis, Angliæ Cancellarius conſtitutus eſt 17. Nov. 1672. 24 Car. 2.

Heneagius Finch Miles & Baronettus, Attornatus Regis Gen. Mag. Sigil. Ang. cuſtodiam accepit 9. Novemb. 1673. decimo Jan. ſequentis ad dignitatem Baronis Regni erectus eſt, titulo Dom. 25 Car. 2.

Finch

Canis Hoffwart, al. *Houawart*. Germ. *Curtis* ſive aulæ cuſtos, οἰκοφύλαξ. Vide *Houawart*.

Canis jugum tranſpaſſans. L. Alam. Tit. 82. §. final. *Si canem qui curtem defendit, aliquis occiderit —— juret ut per invidiam non feciſſet, niſi ſe ad defendendum, & donet alium qui jugum tranſpaſſere poſſit*. Nonne *parem*, ceu conjugalem, qui aptè ſortiatur in eodem jugo, i. copula.

Canis Laitihunt, al. *Leithihunt*. Germ. à ducendo. Jam ſupra in *Canis ductor*.

Canis Maſtivus. Noſtras; *moloſſus*. Aſſiſa foreſtæ *Hen*. II. Art. 6. *Item. Rex præcipit quod expeditatio Maſtivorum fiat, ubicunque feræ ſuæ pacem habent, vel habere conſueverunt*. Sic in Aſſiſ. Foreſt. Ed. 1. Artic. 9. *Si quis maſtivus inventus fuerit ſuper aliquam feram, &c.*

Canis Odoriſequus. Vide paulò inferiùs *Canis veltris*.

Canis Petrunculus, al. *Petronius*. Addit. 1. ad LL. Burg. cap. 10. *Si quis canem veltraum, aut ſegutium, vel petrunculum præſumpſerit involare, jubemus ut convictus coram omni populo poſteriora ejus oſculetur*. Gratius in Cynogetico,

—— at te leve ſi qua
Tanget opus, paviduſque juvat compellere dorcas,
Aut verſuta ſequi leporis veſtigia parvi,
Petronios ſic fama canes, volucreſque Sicambros,
Et pictum macula veltrahum delige falſa.

Idem. *——quæ Petroniis bene gloria conſta.*

Hiſpani quoque (inquit Lindenbr.) inde videntur habere ſuum *Perro*. Id autem eſt canis, *Perillo* catallus.

Canis Segutius, *ſeuſis*, *ſeuſius*, *ſeucis*, *ſucis*, Gloſſ. *Suſes magni canes*. L. Baiwar. Tit. 19. §. 1. *Qui canem ſeucem quem Leithihunt vocant, furaverit, vi. ſol. componat*. §. 2. *Qui ſeucem doctum, quem triphunt vocant, iii. ſol. Qui ſeucem, qui in ligamine veſtigium tenet quem Spurihunt dicunt, vi. ſol. componat*. Supra *Seuſius curſalis*, & *Segutius*. Dicti videntur hi omnes à ſequendo, unde & Scotorum legibus *Sequax*, de quo mox infra.

Canis Spurihunt. A Germ. **Spuren**, *indagare*, **hunt**, *canis*.

Canis Traſſans, i. veſtigium proſequens ſeu inveſtigans: à Gall. *Tracer*. Reg. Majeſt. Scot. lib. 4. cap. 32. *Nullus perturbet aut impediat canem tranſſantem, aut homines traſſantes cum ipſo ad ſequendum latrones, aut ad capiendum malefactores*. Vulgari Scotico **ane Sleuthound**.

Canes Triphunt. Supra *Segutius*.

Canis veltris, *veltrahus*, *veltrhus*: A German. **Welter**. Gall. *Vaultre*, *vaultroy*, & *vaultroit*. Ital. *veltro*. Canis Gallicus ſeu leporarius: propriè odoriſequus, nam Gloſſ. Latino-Theotiſc. apud Lindenb. *veltra*. **Wind**. Transfertur autem ad alias ſpecies. L. Baiwar. Tit. 19. §. 5. *De canibus veltricibus, qui unum occiderit qui leporem non proſequitur, ſed ſua velocitate comprehendit, cum ſimili & 2. ſol. componat*. L. Salic. Tit. 6. *Qui veltrem porcarium ſeu veltrem leporarium, qui & argutarius dicitur, furatus fuerit, &c.* Ad hæc ſic Lindenb. Clemens Scotus, ſive potiùs incert. S. Galli monachus in vita Caroli M. lib. 1. pa. 378. *Aſſumpſit duos caniculos in manu ſua, quos Gallica lingua veltres nuncupant, qui agilitate ſua vulpes & cæteras minores beſtiolas facillimè capientes, quacaras etiam & alia volatilia, aſcenſu celeriore ſæpe fallerent*. Julius Firmicus lib. 5. cap. 8. *vertagum* vocat. Gratius (ut hîc ſuprà) *veltrahum*. Hincmar. *veltrarium*. Notæ vett. Tyronis Tit. de animalibus, *veltagram*. Hæc ille. *Vertagus.* *Veltagra.*

Hinc in Aula Caroli M. *veltrarii* dicti ſunt qui *veltres* cuſtodiebant. Ut ſupra in *Berſarius*. *Veltrarii.*

Canis veſtigabilis. Plurimo nomine hîc ſupra innotuit. *Argutarius*, ab arguendo. *Ductor* & *Leithunt*, à ducendo. *Segutius*, *Seucis*, *Sequax*, *&c.* à ſequendo. *Odoriſequus*, ab odorando. *Veltris*, à ventilando. *Spurhunt*, ab indagando. *Traſſans*, & hîc *veſtigabilis*, à veſtigando, quòd veſtigia prodit. Reg. Majeſt. Scot. lib. 4. cap. 33. *Si quis cum cane fugace* (al. ſequace & ſagace) *vel veſtigabili, veſtigium latronis aut animalis furati perſequatur, non liceat ei intrare terras alicujus Domini ſine illius Domini licentia*.

¶ *Inter Canem & lupum*.] Hoc eſt, ſub crepuſculo, cùm lupus à cane non fit cognoſcibilis. Placita coram Rege Eboraci in craſt. Paſchæ An. 31. Edouardi 1. Rot. 16. Derb. in appello de morte viri ſui, proſequuto per Marger. quæ fuit Uxor Jo. fil. Ric. de Benteley verſ. Ric. fil. Nic. Flerond, & Will. filium ejus. Tali die *infra horam veſpertinarum, inter canem & lupum, venerunt & interfecerunt dictum Johannem*. Item alias. Brito Armoricanus Philippid. lib. 3.

Poſtea vix ſummos aurora rubeſcere montes
Fecerat, & valles nondum primordia lucis
Attigerant, interque canem diſtare lupumque
Nullus adhuc poterat aliquo diſcernere viſu.

¶ *Cantaredus*.] Vide mox *Cantredus*.

¶ *Cantaria*.] Ædes ſacra: ideo inſtituta, & dotata prædiis, ut Miſſa ibidem cantaretur pro anima fundatoris, & propinquorum ejus.

¶ *Cantellum*.] Velut *quantillum*: id quod ſupra menſuram additum eſt. *Corollarium*. Statut. de piſtorib. cap. 9. *Nullum genus bladi vendatur per cumulum ſeu cantellum, præter avenam, braſium, & farinam*.

¶ *Cantredus* & *Cantaredus*.] Ruris portio centum continens villas. *Hundredus*, *Centuria*. A Britannicis *cant*, i. centum, *tre*, urbs,

Quidam hic intelligunt *Cappam S. Martini* pro *Cucullo* ejus.

pellani à cappa S. Martini, quam Reges Francorum ob adjutorium victoriæ in prælis ſolebant ſecum habere: quam ferentes, & cuſtodientes cum cæteris ſanctorum reliquiis, clerici capellani cœperunt vocari. Idem Honorius in ſermone de S. Martino: ſed lucidiùs Durandus in Rationale, lib. 2. cap. 10. *Antiquitus Reges Franciæ ad bella procedentes, capam S. Martini ſecum portabant, quæ ſub quodam tentorio ſervabatur: quod ab ipſa capa dictum eſt capella, & clerici in quorum cuſtodia ipſa capella erat, inde capellani dicebantur: & conſequenter ab illis ad cunctos ſacerdotes nomen illud in quibuſdam regionibus eſt transfuſum.* Adjungit autem: *Sunt etiam qui dicunt, quod antiquitus in expeditionibus, in tentorio fiebant domunculæ de pellibus caprarum ſupertectæ, in quibus Miſſæ celebrantur, & inde capellæ nomen tractum eſt,&c.* Hoc verò commentum mihi videtur, cùm vocabulum *capella* ſeu *capellanus*, nuſquam deprehenderim aut ævo B.Martini (qui ut Gotfr. Viterbienſ. teſtatur, emigravit temporibus Honorii & Arcadii,i.An.circiter 40c) aut in ſubſequenti.

In Caſſ. S. Gall. cap. 1.

Capſam autem à *capella* diſtinguere videtur Ekkehardus Ju. (qui obiit An.996.) & ejuſdem ſeculi nonnulli alii, hanc pro ſacra ædicula, illam pro ſcrinio reliquiarum ponentes, cujus & formam tradit Ekkehardus. *Erat munus illud capſa ſolidè aurea, gemmis regaliter inclyta, reliquiis ſummis referta, in formam capellæ creata*—— *Superſcriptio ejus eſt*;

Verſus Solemonis qui obiit An. 918.

En crucis atque piæ cum ſanctis capſa Mariæ,
Hanc Carolus ſummam delegit habere capellam.

Capella Regia: non à ſacris tantum locus fuit, ſed etiam *Graphiarium*, *ſecretarium*, *chartophylacium*, & *archivum*, quo mandata & reſponſa regia, Chartæ, Epiſtolæ, Brevia, à Capellanis regiis condebantur,ſcribebantur, & emittebantur; reſcripta & monumenta Regni,ſacrâ quaſi cuſtodiâ conſervabantur.Ex hoc munere Capellani ipſi, aliàs Scribæ & Notarii, aliàs Secretarii, tandem Cancellarii (hoc eſt ſcriptores) ut in eo vocabulo oſtendimus, dicti ſunt: eorumque primarius *Archicapellanus* & *Scribarum Princeps* appellatus eſt. *Ekkehardus Ju. Caſ. S. Gal.* cap. 11. *Aſſumptus eſt interea in aulam* Ottonum *patris & filii*, ( ) Ekkehardus, *ut Capellæ ſemper immanens, doctrinæ adoleſcentis Regis, nec non & ſummis dexter eſſet conſiliis.* Quibus adde ex cap. 16. Ekkehardus *autem notularum peritiſſimus, pene omnia hæc (quæ colloquio regio acciderant) eiſdem notavit in tabulâ verbis.* Nocherus Balbus, *an* Warnaerus *(ut ait* Goldaſt.) *de Geſt.* Caroli M. lib. 1. cap. 4. *De pauperibus ſupradictis quendam optimum dictatorem & ſcriptorem, in Capellam ſuam aſſumpſit.*

Capellæ & *Capellani* appellatione, continebantur etiam aliquando Cancellaria, & Cancellarius,quùm individua tunc eſſent illa munera. Monachus Sagallenſ. (ſeu Notkerus Balbulus, ſeu Wernherus) de Geſt. Caroli M. lib. 1. cap. 4. *De pauperibus prædictis quendam optimum dictatorem & ſcriptorem in capellam ſuam aſſumpſit.* Sic Cancellarius Othonis Imp. *Capellani* nomine cenſetur apud Ekkehardum Jun. Caſſ. S. Gal. ca. 11. *Aſſumptus eſt interea in Aulam Ottonum patris & filii, &c. ut capellæ ſemper immanens*—*ſummis dexter eſſet conſiliis.* Et ca. 16. *Ekkehardus autem notularum peritiſſimus, penè omnia hæc eiſdem notavit in tabula verbis.* Sic Einhardus Caroli M. Imp. Cancellarius, vocatur *Archicapellanus* in Chronico Swartzahenſi. Et in ſubſcriptionibus antiquorum Privilegiorum Mindenſis Eccleſiæ, *Archicapellanus* paſſim venit pro *Archicancellarius*, in hunc modum: *A. Cancellarius, ad vicem B. Archicapellani recognovit*: quod & alibi expreſſiùs legitur, *ad vicem B. Archicancellarii recognovit.* Vide ſupra in *Cancellarius.* Veſtigium rei apud nos hodie manet: præcipua enim Cancellariæ ſtatio, ſcil. archivum ipſum quo diplomata,& Regni monumenta (rotulus vocant) cuſtodiuntur, in *capella* habetur, quæ à munere *Capella rotulorum* appellata eſt. *Archicapellanus.*

Capellanos verò nos hodie propriè vocamus, qui ſolùm magnatibus ſunt à ſacris: Utpote privatis eorum *capellis* (quas in ædibus ſuis habere opinantur) aſſcriptos.

¶ *Capellare*, & frequentius *Capulare.*] *Incidere, frangere, radere.* Ab exoleto Gal. *ſcapeler*, atque hoc à Latino *ſcalpere*. LL. Longob. lib. 1. Tit. 19. cap. 26. *Si quis ſtallariam alterius capellaverit: componat ei cujus ſtallaria fuerit ſol.* 6. L.Burgund.Addit. 1. Tit. 5. §. 1. *Quicunque ingenuus mulieri ingenuæ crines in curte ſua præſumpſerit capulare, jubemus ut* 30 *ſol. mulieri ipſi ſolvat, &c.* quod in prox. §. exponitur de *crine inciſo*. Crebrò in Antiqq. LL. ut apud Lindenbrogium videas: *Capulare ſepem*, *Capulare caudam*, *Capulare veſtes*, *Capulare linguam*, & *Capulare naſum*: quod etiam apud Hincmarum Remenſ. reperitur in lib. contra Hincmar. Laudunenſ. *Delatori*, inquit, *aut lingua capuletur, aut convicto caput amputetur.*

Hinc *Capulatio* & *Capilatura*. Formull. ſolen. 119. ——*violenter ſuper ipſum evaginato gladio venit, unde livores vel capulaturæ atque colaphi manifeſtè apparent.* Mox infra: *& ſuper ipſum livores & capulationes miſit.*

¶ *Capicerius Eccleſiæ.*] Anonymus, de geſt. Epiſcopp. Turon. p. 97. Vide *Primicerius.*

¶ De

ſæ aliàs *capita*, aliàs *capitalia* dicta ſunt: per ſyncopen *captalia*, & *catalia*, unde forenſe noſtrum vocabulum *catalla*, Angl.
Catalla. **Chattells.** Primi regionum incolæ, quibus rarior eſſet auri & pretioſioris ſupellectilis uſus, opes ex animalium copia dijudicabant. Hinc & Græcis κεφάλαιον, unde illud Tribuni Act. Apoſt. 22. 28. ἐγὼ πολλȣ̃ κεφαλαίȣ τὴν πολιτείαν ταύτην ἐκτησάμην. *Ego multo capitali civilitatem iſtam conſecutus ſum.* Fragment. LL. Æthelſtani, *Inprimis reddant de meo proprio decimas Deo, tam in viventi capitali quàm in mortuis fructibus terræ.* Hoc
Capitale Dominicum. in alio codice MS. eſt, *in vivente captali*, LL. Hen. 1. cap. 14. *Dominica capitalia celata, pro furto habeantur.* Et cap. 64. —— *juxta pretium capitalis & wytæ.* LL. Inæ MS. ca. 58.
Captale. *Si Ceorl aliquod captale furetur. Capitale* & *Captale* pro pecunia, vel precio rei. L. Salic. Tit. 10. De eo qui animal aut caballum in meſſe inventum, læſerit: *Si confeſſus fuerit, capitale in locum reſtituat: ipſe verò debile quod percuſſit, recipiat.* Et tit. 11. §. 6. *Si quis puerum aut puellam de miniſterio dominorum furaverit... den. qui faciunt ſol. 25. in capitale reſtituat.* L. Æthelſtani, cap. 15. *De ſervo qui reus ſit in ordalio, reddatur captale ſimpliciter.*

Captale, pro pignore. LL. Inæ MS. ca. 63. *Quando aliquis homo fuerit accuſatus, & ad captale pertrahitur, &c.* Pluries.

Capitale & dilatura. Sæpè in antiqq. LL. pro valore rei ablatæ, & mulctâ delatori conſtituta.

¶ *Capitaneus.*] Propriè, qui prædia vel dignitatem in capite tenuit, hoc eſt, ab ipſo Rege. *Baro Regis*, vel *Regni*. Plebi enim terras olim non dividebant Reges, ſed vel pagos integros, vel amplas ruris portiones Capitaneis conferebant: qui acceptas itidem ſuis diſpartiebantur clientibus. Sic ut Capitaneus, valvaſor, & miles, idem aliquando eſſet quod in Jure noſtro **Lord, Meſne**, & **Tenant.**

Inconſtantes autem hæ appellationes, ut è ſubjunctis pateat. Lib. feudor. Barat. Rubric. 2. De his qui feud. dar. & recip. poſſ. Sect.
Ex Tit. *Quis dicat. Dux.* 8. *Qui à Principe, vel poteſtate aliqua, vel plebis parte, per feudum fuerit inveſtitus, is Capitaneus appellatur, qui propriè valvaſor magnus*
Ex § 1. Tit. de feudis. *olim dicebatur.* Et Sect. 9. *Marchio autem & Comes, qui propriè Regni vel Regis Capitanei dicuntur, ſimiliter feudum dare poſſunt: Sunt enim & alii qui feuda ab iſtis accipiunt, qui*
Valvaſores. *propriè Regis valvaſores dicuntur. Sed hodie Capitanei appellantur, qui & ipſi feuda dare poſſunt. Ipſi verò qui ab ipſis feuda accipiunt val-*
Valvaſini. *vaſini, id eſt, minores valvaſores dicuntur.* Item Sect. 10. *Princeps Capitaneos ſuos inveſtit, id eſt, Marchiones, & Comites, & ipſos qui pro-*
Ex §. 1. de natu. feud. ex § 1. quib. mod. feud. amit. *priè Capitanei appellantur:* hoc eſt, Barones Regni, ſeu Barones majores, ut ſupra notavi in Diatrib. de Baronib. Baronum igitur loco ponuntur *Capitanei*, in ſanctionibus Frider. 1. apud Radevic. lib. 2. cap. 7. Magnatum claſſes ſic referentem: *Duces, Marchiones, Comites, Capitanei, vavaſſores, &c. jurejurando diſtringantur.*

Capitaneos etiam aliàs dividebant (ut Barones) in *majores* & *minores*. Lib. feud. in dicta 10. Sect. *Valvaſores majores & minores hodie vocantur Capitanei, licet impropriè dicuntur minores. Majores* autem ſunt, ipſi *Regni Capitanei.*

Capitanei denique appellantur qui cœtui præſunt tanquam caput, tùm in re Militari (Curopalatâ κεφαλάδες) tum in Civili, & Eccleſiaſtica: unde Lyra in Mat. 17. 27. *Quia jam Petrum fecerat Capitaneum ſuper alios Apoſtolos.*

¶ *Capitare.*] Vox agrimenſorum. Finem (ceu caput) extendere, adigere, abuttare, quod vide ſupra. Rentale de *Wy* in grandi lib. Cuſtum. de *Bello*, fol. 241. *tenent* 8 *acras juxta* Goreſwall capitant' *ad prædictam Wallam verſus* **North-eaſt,** *& terras* Willielmi Septvanz *militis* **South-eaſt,** *& debent inde de redditu per annum* xv. d. Legendum vel **North-weſt** vel **South-weſt.** Ita centies & ſupra.

¶ *Capitula, Capitulare, Capitularium, Capitulum, Capitulus.*] *Capitula* dicuntur legum canones, q. conſtitutorum capita, i. ſummas continentia. Synod. Confluent. An. 806. —— *ſicut Eccleſiaſticæ, & Chriſtianæ leges, atque progenitorum capitula continent.* Paſſim ſub hoc ſeculo & ſeqq.

Capitulare. Decretum, ordinatio, Legiſlatorum conventus, capitulorum congeries. Dicta Synod. Confluentin. §. *Similiter* —— *& ſicut in capitularibus noſtrorum progenitorum continetur.* In exord. Conſtitutt. Caroli M. *Anno fœliciter* 11. *regni noſt. Karoli glorioſiſſ. Regis, in Menſe Maii factum Capitulare*, &c. Alibi poſt. *Item Capitulare quod factum eſt in Aquis palatio publico Anno xx.* Quivis liber *capitula*, i. leges continens.

Capitularium dixit Greg. Turon. lib. 9. cap. 30. pro codice tributi deſcriptiones continente. —— *Capitularium in quo tributa continebantur incendio tradidit.*

Capitulum. Idem quod *Capitulare.* Non ſolùm enim legis canonem (ut ſupra) denotat, ſed etiam conventum *Capitum*, *i.* Primariorum Regni, Eccleſiæ, ſeu Collegii alicujus, ipſúmque locum ubi convenitur. LL. Edouar. Confeſſ. cap. 3. *Ad dedicationes, ad Synodos, ad Capitula venientibus*, —— *ſit ſumma pax.* Plura vide apud Canoniſtas & Lindewodum noſt. in Provinc. lib. 1. Tit. De Conſtitut. verb. *Capitul. rural. Capitulus.* Adject. *Capitalis.* *Capitulus.*
Prædict. Synod. Confluen. —— *pro aliquo capitulo, & publico crimine.*

¶ *Cappa.*] Vide *Capa.*

¶ *Capriola.*] In clameo *Henrici de Perci* infra manerium ſuum de *Semar*, de habendo Wodewardum ſuum portantem arcum & ſagittas in boſcis ſuis, & fugare ibidem & capere

¶ *De Cardinalium nomine, origine, & dignitate.*

¶ *Cardinalis*, *Cardinarius*, *Cardinatus*, *Cardinare*, *& Incardinare*, Item *Cardo*.

Cardinalia pro juriſdictione Cardinalis,ut Clerici de Cardinalia S. Marcelli, & cæterarum multarum. Radein. lib. 2. cap. 67. pa. 548.

Cardinales dicuntur inter officiales Theodoſii, Magiſtri quidam militum, Præfectus prætorio Aſianæ diœceſis, Præfectuſque Africæ, quòd hi cæteris illuſtriores eſſent. Et in Caſſiodor. lib. 7. formul. 31. occurrit: Urbis Romæ *Princeps Cardinalis*.

Cardines autem vocant Aſtrologi,non tantùm cœli angulos primarios, ſed & loca illa è quibus per menſes ſingulos pluviæ petuntur indicia; *duodecim lunæ cardines* aliàs *pluviæ* nuncupant.

Lib.10. c.20. *Cardo* etiam apud Vitruvium legitur pro impage & compage: *Cardinalis*, & *cardinatus*, pro impacto, affixo, annexo. Sic *Capreoli* *cardinibus aliis in alium concluſi*. *Scapi cardinalis*. *Tignum cardinatum*. (Lib.4.c.6. Lib.10.c.35.)

In Eccleſia item perantiquæ ſunt hæ voces, quas tamen apud Hieronymum haud reperio: licèt ipſum ſtatuant recentiores *Preſbyterum Cardinalem*, biretaque & veſte coccineis inſigniant. Non autem ideo dicti *Cardinales* (ut Authores paſſim aſſerunt, hodiernam intuiti dignitatem) quòd præcipui tunc olim eſſent, & à rerum cardine: ſed quòd certæ alicui Eccleſiæ quam *titulum* vocabant & *cardinem*, impacti eſſent & annexi. Poſtquam enim Evariſtus Pontifex Romanus, circiter An. Dom. 112. Eccleſias Presbyteris diviſiſſet: & Fabianus Annum circiter 240. urbem totam in 14. regiones diſtribuiſſet, iiſdem 7. conſtituens Diaconos (ſcil.binis quibuſlibet regionibus, Diaconum unum) cœpere tunc Presbyteri iſti & Diaconi, *Cardinales* appellari, eò quod quocunque locorum agerent ſpatiarenturvè, deſignatæ Eccleſiæ tanquam cardini inhærendum eſſet: Nec diſſimili ſenſu in vita Fabiani apud Damaſum, ipſi iidem Diaconi à prædictis regionibus *Diaconi regionarii* appellantur.

Diaconi regionarii.

Cardinem verò pro Eccleſia & parochia dici, apparet ex Capitul. Carol. ab Anſegiſo collect. lib. 1.can. 139. *Diaconus in cardine conſtitutus in urbe Roma, niſi* 37. *teſtibus non damnabitur*. Quod à Synodo Romana ſub Sylveſtro 1. An. Dom.circiter 330. deſumptum, ſic illic legitur. *Presbyter Cardinalis niſi* 44. *teſtibus non damnabitur: Diaconus cardinarius conſtitutus urbis Romæ, niſi* 26. *damnabitur*. Quos igitur *Sacerdotes Cardinales* vocat Leo, Decret. Greg. lib. 1. Tit. 24.cap.2. atque Archipresbyteri curæ ſupponit: Gloſſ. ibidem *Principales* exponit, ſed in margine adjuncta nota: *Sacerdotes* (inquit) *Cardinales hoc loco, non urbis tantùm Romæ, ſed aliarum etiam civitatum primos ſacerdotes interpretamur, quibus tituli, hoc eſt, parochiæ committebantur.*

Sic Hincmar. Epiſt.7. ca.22. Et transfertur hic canon in leges Hen. 1. ca. 6.

Joſephus Vicecomes, Ambroſiani Collegii Doct. de antiq. Baptiſmi ritibus lib. 1. cap. 29. in fine citat *Beroldum* in Ceremon. M. S. de Sabb. Sanct. ubi inquit: Statim Archiepiſcopus vadit ad alteram partem fontium, id eſt, ad orientem, & duo *Cardinales*, id eſt, *minor Presbyter*, *& minor Diaconus* intrant fontes, &c. Ibi in margine, *Canonici Ordinarii olim Cardinales appellabantur.*

Duarenus verò locum illum Leonis de iis tantùm interpretatur qui in *majori Eccleſia quam cathedralem dicimus*, *rem divinam ſimul cum Epiſcopo ſuo faciunt*; acſi *Cardinem* pro Eccleſia cathedrali intelligeret. De ſac. Eccl. miniſt. lib. 1. cap.13.

Cardinalis autem & *Cardinarius* hìc dicta videntur, pro Sacerdote ſeu Presbytero fixo in aliqua Eccleſia (non tranſeunte) qualem hodie beneficiatum dicimus & inductum. In eandem etiam ſententiam extat in nonnullis exemplaribus, Canon is Concilii Neocæſarienſis ſub Marcello prædeceſſore Sylveſtri circit. An. Dom. celebrati. *Ut in eodem loco nec futuris temporibus baptiſteria conſtituantur, nec Presbyter conſtituatur Cardinalis: ſed ſi ibi Miſſas facere maluerit, ab Epiſcopo noverit Presbyterum poſtulandum.*

Cardinalis, *cardinatus*, *cardinalem conſtitui*, *cardinari*, & *incardinari*, dixit Gregorius Mag. de eo qui ad miniſterium unius Eccleſiæ ordinatus, ad aliam deinceps tranſlatus eſt: vel ut inquit Gloſſographus, *canonicam tranſlationem ſignificaturus*. Greg. Regiſt. lib. 5. Epiſt. 11. *Fraternitatem tuam à nobis petiiſſe recolimus, ut Gratianum Eccleſiæ Benafranæ Diaconum tuæ concederemus Eccleſiæ cardinandum, &c. Idcirco ſcriptis tibi præſentibus, eum neceſſario duximus concedendum habituro licentiam, Diaconum illum (noſtra interveniente authoritate) Eccleſiæ tuæ, Deo propitio, conſtituere cardinalem.* Prohibuit autem 6. canon Concilii Chalcedonenſis, *ut nullo modo daretur alicui locus in Eccleſia, niſi ſimul ad eum locum ordinaretur.* His igitur ſeculis haud contra factum eſt, niſi capta ab hoſtibus civitate, aut graviſſima urgente neceſſitudine: qua etiam ceſſante, ad priorem Eccleſiam revertendum erat. Greg. Regiſt. lib. 2. Epiſt. 25. *Propterea te Johannem ab hoſtibus captivitate Luſitaniæ civitatis Epiſcopum noſtrum in Squilatina Eccleſia cardinalem duximus neceſſe conſtituere ſacerdotem, &c. Ita tamen ut ſi civitatem illam hoſtibus liberam effici, & Domino protegente, ad primum ſtatum contigerit revocari, in eam in qua & prius ordinatus es Eccleſiam revertaris. Sin autem prædicta civitas continua captivitatis calamitate premitur, in hac,in qua à nobis incardinatus es, Eccleſia debeas permanere.* Occurrunt pluries in hunc ſenſum iſtæ dictiones apud Gregorium, ſcil. Regiſt. lib. 2. Epiſt. 2, 13, 14. lib. 3. Epiſt. 14. &c.

Diſtinct. 72. cap.5.

Gloſſ. ibid.

Re-

Romanæ Eccleſiæ Cardinalis dignitatem eſſe. Valuit in contrarium uſus, quem arguere noſtri non eſt inſtituti, ſed hiſtoriolam muneris ab origine repetiſſe.

Reſtat ut de numero *Cardinalium* quidpiam dicamus, ſed incerta mihi ratio. Alvarus Pelagius lib. 2. de planctu Eccl. Artic. 16. *Cardinales* (ait) *videntur incœpiſſe tempore Pontiani Papæ, qui fuit anno dom.* 231. *ut dicitur in Chronica: ubi quoque dicitur, quòd Marcellus qui fuit an. dom.* 304. *conſtituit quindecim Cardinalatus in urbe Roma propter baptiſmata & ſepulturas hominum.* Addit poſtea: *Cum primò fuerunt Cardinales in Romana Eccleſia inſtituti pauperculi erant, Romæ in ſuis titulis habitantes, & eorum qui erant Epiſcopi.* Videtur 15 mendoſe hic ſcribi pro 25. nam eo numero Marcellus titulos conſtituit, ut ſupra narravimus: & Eccleſiam quam in vita ejus, titulo B. Marcelli dedicatam refert Bibliothecarius, in Decret. Greg. lib. 3. Tit. 4. cap. 2. Presbyteri Cardinalis ejuſdem tituli nuncupata eſt; ut titulos illos *Cardinalatus* dictos intelligas; ſcil. 25.

Analecta Lydii ad Clemangium p. 14.

Cardinalatus.

Anaſtaſius in vita Steph. 3. An. Dom. 768. *Hic ſtatuit ut omni Dominico die à 7 Epiſcopis, Cardinalibus hebdomadariis, qui in Eccleſia Salvatoris obſervant Miſſarum ſolemnia, ſuper altare B. Petri celebraretur, & Gloria in excelſis Deo diceretur.*

Cardinales hebdomadarii.

Sigebertus in An. 1085. *Hildebrandus qui & Gregorius nunc in extremis poſitus ad ſe vocavit unum de* 12. *Cardinalibus, quem multum diligebat præ cæteris, & confeſſus eſt, &c.* Quid ſibi vult duodenus hic *Cardinalium* numerus haud ariolor. Poſt aliquot autem luſtra, ſcil. in ſchiſmate circa electionem Alexandri 3. & Victoris Antipapæ, An. Dom. 1159. numerum à Marcello olim inſtitutum, 25. reperio apud Radevicum de geſt. Freder. 2. lib. 2. capp. 52. & 53. ubi pars utraque ſigillatim nominatur: nimirum *Cardinales* electores 23. electi duo.

In codice verò quodam MS. circiter An. Dom. 1450. deprehendo Epiſcopos Cardinales 7. Presbyteros 28. Diaconos 16. In lib. impreſſo circiter An. 1490. Epiſcopos Cardinales 7. Presbyteros 33. Diaconos 18. In Provinciali excerpto è Cancellaria Romana, impreſſo Lugduni A. 1549. Epiſcopos 7. Presbyteros 28. Diaconos 18. Hoc eſt, juxta codicem MS. Cardinales 51. juxta lib. vet. impreſſum, 58. juxta recentiorem 53. Hodie autem numerari intelligo ſupra 60. Sed quoniam in MS. exemplari multo diſtinctiùs eduntur quam in cæteris, id ne pereat ſubjiciendum curavi.

¶ *Nomina Cardinalium.*

Quæ Romanâ literâ hic exhibentur, nigro ſcripta ſunt in exemplar. quæ Italicâ, rubro.

Quia ſummo Pontifici, i. Chriſto, in Eccleſia triumphali hierarchiæ tres Angelorum obſequuntur: ita ad exemplar illius in militanti Eccleſia circa vicarios ipſius tria genera Cardinalium obſequentium ipſis ſunt inſtituta. De ipſis ergo quot ſunt, & qui ſunt, & ad quid ſunt, eſt in principio breviter præmittendum. Numerus ergo ipſorum primordialis eſt quinquaginta unus, qui in tria genera diſtinguuntur: quia quidam ipſorum ſunt Domino aſſidentes, ut Epiſcopi: quidam aſſiſtentes, ut Presbyteri; & quidam inſiſtentes, ut Diaconi. Epiſcopi enim in ſolennitatibus ſunt Domini Papæ aſſeſſores, unde ipſe ſoli inter alios Cardinales Cathedris utuntur. Presbyterorum verò Cardinalium quilibet ſuam ſeptimanam ſervans, in Miſſis & horis aſſiſtit Domino Papæ. Diaconi verò Cardinales miniſteriis inſiſtunt, ipſi enim ipſum induunt, & ei circa altare deſerviunt. Sunt autem Epiſcopi ſeptem, ſecundùm primitivam Eccleſiam.

Cardinalis hebdomadarius.

Epiſcopus Hoſtienſis, qui propter Papæ conſecrationem dignior eſt aliis, & pallio utitur.

Epiſ. Portuenſis.	*Epiſ. Poneſtrinus.*
Epiſ. Albanenſis.	*Epiſ. Ruphinæ.*
Epiſ. Sabinenſis.	*Epiſ. Tuſculanus.*

Et iſti Epiſcopi tanquam vicarii Dom. Papæ, in Dominicis diebus & Feſtivis, & præcipuis ſolempnitatibus, in altari Sancti Salvatoris Lateranenſis Eccleſiæ debent deſervire. Presbyteri ergo Cardinales ſunt in numero 28. qui diviſi ſunt per numerum ſeptenarium, & reſiduis quatuor Eccleſiis Patriarchalibus ſunt intitulati. Iſti vii. ſunt intitulati ad Eccleſiam S. Petri, *viz.*

Cardinalis S. Mariæ Tranſtiberim.
Card. S. Griſogni.
Card. S. Ceciliæ Tranſtiberim.
Card. S. Anaſtaſiæ.
Card. S. Laurentii in Damaſo.
Card. S. Marci.
Card. S. Martini in monte.

Iſti ſunt ſeptem alii S. Pauli, qui debent in altari majore deſervire.

Card. S. Sabinæ.
Card. S. Priſcæ.
Card. S. Balbinæ.
Card. SS. Nerei & Achillei.
Card. S. Sixti.
Card. Marcelli.
Card. S. Suſannæ.

Iſti ſunt ſeptem Cardinales Presbyteri Sancti Laurentii, videlicet.

Card. S. Praxedis.
Card. S. Petri ad vincula.
Card. S. Laurentii in Lucina.
Card. S. Crucis Jeruſalem.
Card. S. Stephani in monte Celio.
Card. SS. Johannis & Pauli.
Card. SS. Quatuor coronatorum.

Iſti ſunt ſeptem Presbyteri Cardinales Sanctæ Mariæ majoris, *viz.*

Card.

poſtoli, il primo de' quali ſi chiamava Diacono Cardinale ò vero Archidiacono, che tanto valeva ſignificare a ſimilitudine di Preti Cardinali, che erano nel titolo ſopra gl' altri Preti, come appare nel Synodo di San Silveſtro, queſti Diaconi havevano cura di tutte le chieſe et elimoſine de fedeli & coſi provedevano a tutti gli Preticoſì a Card. Preti come a gli altri & al Papa. Et queſto ſino al tempo di Conſtantino, non laſciando quì di dire, che gli Subdiaconi havevano cura di raccogliere l'entrate, et gli Diaconi di cuſtodirle & diſpenſarli ſecondo che era ordinato. Nel tempo di Conſtantino, ceſſante la perſecutione, non baſtando quelle ſette Diaconi, furono nelle Parochie, dove erano gli Preti et Card. Preti poſti Diaconi a ſervitio di ciaſcheduno titolo, ch'aveſſero cura del entrate di quel titolo, a gli 7. Diaconi antichi reſtò la cura dell' entrata del Papa ciò è della Chieſa Roma: et tutti queſt 7. furono chiamati Diaconi Card. a differenza de gli altri non Card. E queſto durò per 200. anni ſino al anno 1000. al tempo di Silveſt. 2. in circa nel qual tempo non attendendo più quelli Diaconi all' entrate, che già ſi era fatto di novo officiali particolare ſopra le rendite, ciò è l'Arcano Sacellario et l'Archidiacono, che a lui reſtò ſempre il maneggio, fù laſciato quelli Diaconi ſolo di cantare l'evangelio ananti il Papa nel qual tempo perche fù creſciuto il numero di 7. Card. Regionarii che in tante Regioni ſi divideva Roma et ciaſcuno delle Chieſe della ſua Regione haveva cura di cantare l'Evangelio quando il Papa andava a cantare la Meſſa nelle Chieſe delle loro Regioni, et ſi chiamavano Card. della 1. 2. & 3. Regione ſecondo che ſi chiamava la Regione della quale erano chiamati Card. l'altri 4. ſi Chiamavano Diaconi Card. Palatini nel Laterano Altaris miniſtri, *perche in S. Giov. Latar. Cantavano l'Evangelio avanti il Papa queſti Diaconi havevano ſtanze determinate in Roma contigue ad alcune Chieſe ò vero Oratorie ſenza cura d'anime, delle quali Chieſe Laſciato il nome delle Regioni, ſi comminciorno a chiamare* Petrus Diaconus Cardinalis S. Adriani *dove haveria prima detto* regionis talis, *& queſto fù 800. anni in circa nel tempo de' Paſcali 2. la riputatione di queſto crebbe inſieme con quella di Card. Preti, per havere tutti queſto nome prerogativo di Card. et intervenire anco eſſi all'elettione del Papa. De Veſcovi Card.*

Quì ſi hà di notare 3. coſe, la prima, che ò fuſſe che anticamente la tranſlatione da un Veſcovado ad un altro foſſe riputato sì ſconvenevole, che per 300. anni ciò è ſin al anno 900. ò poco più non fù mai eletto Papa della Chieſa di Roma *che foſſe Veſcovo d'un altro luogho, mà ò Prete ò Diacono di queſte Chieſe, ò foſſe perche gli Preti di* Roma *volevano foſſe eletto uno di loro. Il primo eletto fù Formoſo del 891. Veſcovo di* Porto, *onde ne nacquero molti remori per havero tranſgreſſo l'antica conſuetudine come ſi può vedere dal* Platina. *La 2. Che una volta occupata una Città da nimici & cavatone il Veſcovo ſi dava la cura al detto Veſcovo di qualche Veſcovato vacante con conditione, che ricuperata la ſua Città tornaſſe al ſua gregge, queſto tali ſi chiamava ſempre Veſcovo della Città rovinata, overo occupata, et ſi nominava Sacerdote, overo Pontifice Cardinale di quella, che gli eraſtata commeſſa, come ſe* Fondi *foſſe ſtata preſada' Turchi, ſi direbbe* Petrus Epiſcopus & Sacerdos Cardinalis Terracinenſis *e gli foſſe ſtata data cura del Veſcovato di Terracina, come ſi vede in S. Greg. dove ſono 4. ò 5. eſſempi. La 3. che nella Conſecratione del Papa furono deputati 7. veſcovi cio è* Albanus, Oſtienſis, Portuenſis, S. Ruffini, Tuſculanus, Preneſtinus, Sabinenſis *& queſti da principio non intervenivano all' elettione, mà ſolo alla Conſecratione 430. anni fà in circa, nel tempo d' Aleſſ. 3. furono ammeſſi all' elettione, come ſi vede dal fatto & alhora comminciorno chiamarſi Veſcovi Card. a ſimilitudine d' Preti & Diaconi Card che interevenivano all' elettione del Papa, & prima non ſi trova che mai ſi ſia chiamato Veſcovo Cardinale.*

¶ *Carecta.*] *Carrus* vel potiùs *Carriculum, plauſtrum, ſarracum:* à Gal. *Charret. diminut. à Char,* atque hoc à Lat. *Carrum.* Mag. Chart. cap. 22. *Nullus vicecomes vel balivus noſter vel aliquis alius capiat equos vel carectas alicujus pro caragio faciendo, niſi reddat liberationem antiquitus ſtatutam, ſcil. pro carecta ad 2 equos, 10. den. per diem; & pro carecta ad 3. equos, 14. den. per diem. Nulla carecta Dominica alicujus Eccleſiaſticæ perſonæ, aut militis, aut alicujus Domini capiatur per balivos prædictos.* Caragium.

Carecta Dominica hîc dicitur quæ vel ad dominum Manerii pertinet, vel ad colonica ejus negotia perficienda. Cuſtumar. Prior. Lewes MS. 10. *facient precarias de caruca, & carecta,* i. de aratro & carro.

¶ *Carena, Carina,* & *Carrena.*] Forenſibus noſtris *quarentena*: à Gall. *quarantaine.* Spatium quadraginta dierum: dictum *à quarante,* i. *quadraginta.* Occurrit ſæpius vocabulum, An. 1022. in Concil. Salegunſtadienſ. jejunium ſeu pœnitentiam 40. dierum in pane & aqua ſignificaturum. Ibi cap. 17. *Nullus Presbyterorum, cuiquam pœnitenti carrinam dividere præſumat.* Et cap. 19. *Pœnitens dum carrinam ſuam jejunat, de loco in locum non migret, &c.* Sæpè etiam in Burchardi lib. 19. *qui de pœnitentia inſcribitur,* ca. 5. Viz. §. 1. *Si feciſti* (homicidium) 40 *dies continuos, quod vulgus carinam vocat, ita ut conſuetudo eſt, in pane & aqua debes jejunare, & ſeptem annos ſequentes ſic obſerves.* Pluries inferiùs Binius ex Moguntino Concilio ab Archiep. Petro habito, ſic refert, *In dedicationibus & ordinum temporibus relaxari carenas, & pœnitentes introduci omnino vetamus.*

Reperio *carenam* depictam in Concil. Triburienſ. An. 885. cap. 8. at nedum ſub hoc nomine: *Si quis—inventus fuerit corrupiſſe bannum ab Epiſcopis impoſitum, 40. dierum caſtigatione corripiatur, tantùm in pane, ſale, & aqua.* Proculdubio etiam antiquius.

Carena pro Quadrageſimo aliis fortè dicatur, cum ſit Gallis *Quarantine.*

Cargare

Erigit in carro palum, paloque draconem
Implicat, ut poſſit procul hinc atque inde videri--
Quem ſuper aurata volucer Jovis imminet alà.

Deſcriptionem integram accipies in *Standarus*, quod vide. Sed iterum Armoricanus lib. 12. de Othone victo.

Carrus quo reprobus erexerat Otho draconem,
Quem ſuper auratis aquilam ſuſpenderat alis,
Cogitur innumeras in ſe ſentire ſecures, &c.

¶ *Carropera.*] *Carri opera.* Servitus quæ carris & plauſtris perficitur; ut *manopera*, quæ manuum operâ Marculf. lib. 2. formula 36. à Bignonio reſtituta: & Lindenbrog. Formul. ſolen. 61. — *nullam functionem aut redditus terræ, vel paſcuarium, aut agrarium, aut carropera, aut quodcunque dici poteſt exinde ſolvere nec hi, nec tua poſteritas, nobis nec hæredibus noſtris---non debeatis.* Adnunciatio Carol R. apud Piſtas cap. 29. huc à Bignonio citata, *Ut illi coloni tam fiſcales quam & Eccleſiaſtici, qui ſicut in polipticis continetur, & ipſi non denegant, carropera & manopera ex antiqua conſuetudine debent, & margillam & alia quoque carricare, quæ illis non placent, renuunt: quoniam adhuc in illis antiquis temporibus fortè margila non trahebatur, quæ tempore avi ac domini & patris noſtri trahi cœpit: & de manopere in ſcuria battere nolunt, quicquid eis carricare præcipitur de opera carroperæ quando illam facere debent, ſine ulla differentia carricent, & quicquid eis de opera manoperæ quando illam facere debent, præcipitur ſimiliter, ſine ulla differentia faciant.* Apud Anſegiſum Capitul. lib. 1. cap. 81. *carralia opera.*

¶ *Carrucha.*] Navis genus. Vide ſupra *Carrocium*, infra *Curruca.*

¶ *Carſamatium.*] *Puer eunuchus*, ſeu *ſpado* Luithprand. Hiſt. lib. 6. cap. 3. *Obtuli autem loricas optimas 9. ſcuta optima cum bullis deauratis 7, &c. quatuor carſamatia, Imperatori nominatis omnibus precioſiora. Carſamatium autem* Græci *vocant, amputatis virilibus & virga, puerum eunuchum, quos Verdunenſes mercatores ob immenſum lucrum facere ſolent, & in Hiſpaniam ducere.* Annon ab Ital. *garzone*, Gal. *garſon* pro puero?

¶ *Carua*, *Caruagium*, & *Caruca*, *Carucata*, *Carucagium.*] *Carrue* Gallis, latino-barbare *carua*, aratrum: eoque ſenſu occurrit ſæpiſſime apud forenſes *caruca*, licèt Romani veteres hoc (duplici *r* conſcripto) uſi ſint tantùm pro *carro* ſeu *plauſtro.* Magna Chart. cap. 5. *Cuſtos reddat hæredi cum ad plenam ætatem pervenerit, terram ſuam totam inſtauratam carucis, & omnibus aliis rebus.*

Carua ſeu potiùs *carrucata terræ*, eſt ea portio quæ ad uníus aratri operam deſignatur, a Ploughland; Mattheo Paris *hida Gildas* in Epiſt. pag. *Illis ad ſua remeantibus, emergunt certatim de* carruchis *quibus ſunt trans Scyticam vallem avecti.* Heyl. Sab. pag. 227. pro navibus. Exoletæ jam penè inter noſtrates ſunt hæ voces: florent autem apud Hibernicos (ſaltem mihi notiores) occiduos. Connaciam enim in Comitatus, hos in Baronias, eaſdemque in *carucatus* diſpeſcunt: plus minus, 120. acras continentes. Qui numerus noſtris etiam majoribus potior aliquando fuiſſe videtur, & Domeſdeio frequentior: varius tamen prout ſolum levius fuerat aut operoſius. Audi cinctutum quendam Cethegum in MS. Malmesburienſ. cœnobii: *Carrucata terræ dicitur quantum aratrum arare poteſt in ſeoſinabili tempore: & careo cares, eſt divido dividis; & inde caruca, i. aratrum, quia currendo dividit terram.*

Anno MCC. facta eſt pax inter *Johannem* Regem Angliæ, & P. Regem Franciæ, &c. Et mutuavit Regi Franciæ *xxx* millia marcarum, pro quibus collectum eſt *Caruagium* in Anglia, ſcil *iii s.* pro quolibet aratro. *Ex Regiſtro Prioratus de Dunſtaple in bibl. Cotton.*

——Inſuper conceſſerunt (ſcil. Cantuar. Archiep. cum Epiſcopis & Abbatibus ſuffraganeis) ei *Caruagium*, ſcil. dimid. marcam de ſingulis Carucis dominicis, & *ii s.* de ſingulis Carucis tenentium ſuorum. *Ibid. in anno* 1224 *fol.* 20. *a.*

Abbas de Rouceſtriâ petit verſus Alberedam de Baſſingburn 8. *Carrucatas* terræ & 2. bovatas terræ cum pertinentibus, in Briggeford, ut jus Eccleſiæ ſuæ, de quibus quilibet *Carucata* terræ continet in ſe octo bovatas terræ menſuratas. *Placita apud Weſtm. coram R. de Lexinton, (&c.) Termino Paſchæ* 27. H. 3. rot. 1.

Robertus Conſtabularius dedit nobis in perpetuam elemoſinam totum dominium ſuum de *Tharleſthorpe*, (&c.) Unde octo *Carucatæ* faciunt feodum unius militis (&c.) *Ex Regiſtro Abbatiæ de Melſà in Com. Ebor. fol.* 11.

Herbertus de S. *Quintino* dedit nobis in liberam elemoſinam tres bovatas terræ in *Rudà.* Reddito inde ſibi & hæredibus ſuis annuatim pro unâ bovatâ xii d. & faciendo forinſecum ſervicium quantum pertinet ad unam bovatam unde 48. *carucatæ* faciunt feodum unius militis. *Ibidem folio* 13. *b.*

Thornore (in Com. Ebor.) *Humfridus* de *Veylly* tenet eandem villam pro duabus *carrucatis* terræ, unde xii faciunt feodum (&c.) *Lib. Feod. Mil.* 24. *E.* 1. *fol.* 96.

Ego *Hugo* de *Lelai* dedi *Rogero Pictavenſi* & *Iſoudæ* filiæ meæ uxori ſuæ, totam medietatem villæ de *Baiidon* (&c.) faciendo inde ſervicium, quantum pertinet ad duas *carucatas* terræ. Unde *xxvii.* carrucatæ terræ faciunt feudum unius militis. Hiis teſtibus *Roberto Vavaſore*, *Malgero Vavaſore* (&c.) ſans date. *Ex evidentiis Thomæ Metham de Metham, in Com. Ebor. militis.*

Carucagium, aliàs *caruagium*, eſt tributi genus quod ſingulis aratris, communi regni Concilio imponitur. Roffenſ. MS. fol. 138.

ſub

Alii exponunt *de his qui intra caſam ſerviunt.* Chron. Cameracenſ. lib. 3. cap. 63. *Sepulto-- Gerardo Pontifice, Henricum Regem Lotharienſium adeunt Dominus Præpoſitus & Archidiaconus, aliique Archidiaconi cum caſatis Cameracenſis Eccleſiæ reportantes baculum Pontificalem.* Hic Colvenerius: *Caſati* (inquit) *vaſſalli, qui intra caſam ſerviunt*; quod mihi non ità videtur. Solebant enim multi vaſſalli feodales (etiam tenuræ ratione) equitantem ſolenniter dominum ſtipare & comitari, inde **Radenites** Saxonicè appellati, quod infra vide. Sed Authores plures laudat Colvenerius, & imprimis Pithœum doctiſſimum, vocabulum in Caroli Mag. teſtamento ſic exponentem. Carolum audi. *Præcipimus ut nullus ex his tribus fratribus, ſuſcipiat de Regno alterius à quolibet homine, traditionem vel venditionem rerum immobilium, hoc eſt, terrarum, vinearum, atque ſilvarum, ſervorúmque qui jam caſati ſunt, ſive cæterarum quæ hæreditario nomine cenſentur, auro, argento, & gemmis, armis ac veſtibus, nec non & mancipiis, non caſatis, & his ſpeciebus quæ proprie ad negotiationes pertinere noſcuntur.* Caroli inſtituti eſt, diſſidium inter filios anticipare: prohibétque ideo ne quis eorum in alterius Regno prædium, aut rem immobilem mercatus ſit. Quid ad hoc *ſervi caſati* emptio: ſi *caſati* tantùm dicantur quòd in caſa ſerviunt? Mallem igitur de ſervis intelligi *caſatas* poſſidentibus: qui & ſuas ædes, ſuam familiam, ſuum peculium, ſuos ſervos ſeu ſubſervos (quamvis domino lucrantes) habebant: è quibus lis quotidie multiplex emanaret. Fuldenſ. lib. 2. Tradit. 40. *Unum ſervum caſatum, quem cum omni domo ſua extra traditionem omittimus*, Chart. Alaman. 3. *Trado caſatos 3 his nominibus, R. &c. uxore ſua Faſtrata & filio eorum W. & ſervo ejus Iſamberto, & alio ſervo, &c.* Item Chart. 40.—— *terris, caſis, caſalis, mancipiis, cum caſatis, campis, pratis, &c.* Chart. 69. *Caſatum unum cum hoba ſua.*

Sed intelligit hic fortè Pithœus, & cæteri, ut Petrus Preudhome apud Colvenerium, ſuper dicto loco Cameracenſ. Chron. *Puto* (ait) *hic ſicut & in Capitularibus Ludovici Pii Imp. per caſatos intelligi certos vaſſallos, qui intra caſam ſive palatium Epiſcopi ſerviebant: quales ſunt 24 Franci ſive liberi feudales, ut vocant, quorum ſinguli ad certa diſtincta ſervitia in adventu novi Epiſcopi tenebantur, ſicuti in antiquis libris ſcriptum reperio.* Bene. Sed vide an quadret prædictis *ſervis caſatis*, & *caſatorum* multitudini, vaſſis dominicis (i. Baronibus Regni) ut ſupra patet, obſecundantibus. Nos hæc fuſiùs, ut tu lector judices.

¶ *Caſſella.*] *Capſella, ciſta.* Glaber. Rodul. Hiſt. lib. 4. cap. 3. *Ignoti hominis oſſa, quæ poſuit in caſſella & feretro.*

¶ *Caſſina.*] Longob. lib. 1. Tit. 19. l. 25. *Si quis caſſinam vel tectum alienum foris in curte ubi viri non habitant deturbaverit :——reſtauret ipſam caſſinam, &c. Nam ſi caſam ubi viri habitant deturbaverit, componat ſicut in hoc decreto, &c.* A Gal. *caſine* pro tugurio. Gloſſ. vett. *Caſana*, σκήνη πλοίου, i. tegumentum navis. Hinc de *Caſineto* familia, vulgò **Cheney.**

¶ *Caſtaldus, Caſtaldia.*] Occurrunt non ſemel in libris Pontificiis, & in Jure feodali: rectiùs autem per G. ſcribuntur: vide igitur *Gaſtaldus.*

¶ *Caſtelgardum.*] In Jure feudali, *Caſtelli guardia.* Caſtri defenſio vel cuſtodia, quam alii è precario faciunt, alii ex terrarum ſervitute.

¶ *Caſtellum, Caſtellanus, Caſtellarius, Caſtellania, Caſtellaria, Caſtellacium, Caſtellatura.*] *Caſtellum*, (ut κώμη Græcè) dicitur tam pro villa, quam pro oppido & ſtructura munita.

Caſtellanus, quibuſdam *Caſtellarius.* Præfectus caſtri, domini vices, ibidem agens: ut in villa, villicus. Aliàs igitur & *Caſtaldus* dicitur, & *Gaſtaldius*; etiam munus ejus tam *Caſtaldia* & *Gaſtaldua*, quam *Caſtellania.* Primò nomen muneris, poſtea dignitatis. Conſtituti enim ſunt olim *Caſtellani* à Ducibus & Comitibus ampliſſima poſſidentibus territoria, in loco aliquo munito, non ſolum militares Præſides ad propulſandos hoſtes, at civiles etiam Judices, ad dirimendas populo lites. Facti verò interea potentes, & in patrium munus ſuccedentibus ſæpe filiis: à dominis tandem impetrant, ut præſtitis antiquis ſervitiis & tributis, munus ſibi in feudum retinerent. Juriſdictionis etiam ſuæ cancellos paulatim tranſeuntes, virgam inferioris juſtitiæ qua primò fungebantur, in gladium ſuperioris tandem commutant: dignitatis ſibi faſtigium (Baronum minus, ſed nomine potius quam amplitudine) conficientes. Sic Gallis noti: & Polonis eò magis quòd Baronum claſſem non agnoſcant: nobis autem, ne muneris appellatione. Nam quos Galli *Caſteleins*, nos **Conſtables of the Caſtle** nuncupamus: Sed & rari jam nobiſcum iſti, & inhonori: nam pacis inſtrumenta, bellum; belli, pax ludificatur.

Caſtellania, & *Caſtellatura.* Munus *Caſtellani*: quandoque *caſtri territorium.* Mat. Par. in Henr. 2. An. 1164. *Et quoniam* (Thomas Archiep. Cantuar.) *caſtellaniam de Eya, & de Berchamſtede pluribus annis liberè poſſediſſet, multum conſentaneum rationi videbatur, ut à capite incipiens perceptorum redderet rationem.*

Caſtellacium. LL. Henrici 1. cap. 11. De jure Regis ſeu placitis quæ pertinent ad Regem, viz. *Placitum de famulis ſuis ubicunque occiſis vel injuriatis, Infidelitas & proditio, quicunque deſpectus vel maliloquium de eo caſtellacio, trium ſtannorum utlagaria, &c.* Item ca. 4.——*injuria de famulis ſuis in Civitate, vel in caſtello, vel ubicunque occiſis, infidelitas & proditio, deſpectus de eo caſtellacio, ſine licentia utlagaria, &c.* loca obſcura & corrupta.

Caſticia

vus adnexus, *habens canones quaſi Apoſtolicos*, *&c.* Sic *Cantillum* ſupra pro *quantillum.*

¶ *Cathedraticum.*] Tributum quod Epiſcopus per diœceſim ambulans, in honorem cathedræ ſuæ ab Eccleſiis colligebat. Concilio autem Bacarenſi 2. circiter An. Dom. 672. (vel ut alii perhibent, 610.) ca. 2. & Concil. Toletano 7. cap. 4. circa An. 184. Statutum eſt ut 2. ſolid. non excederet. Hiſpanis hodie *el catredatico* nuncupatur.

¶ *Cathenaticum.*] Tributum quod cuſtodes carceris à reis exigunt ne catenis vinciantur. Wiſigot. lib. 7. Tit. 4. l. 4. *Hi qui reos capiunt aut cuſtodiendos accipiunt, ab his quos in cuſtodia miſerint innocentes, cathenatici nomine nil requirant.*

¶ *Cavallus.*] Pro *caballus.* Sic Agobard. lib. de diſpenſatione rei Eccleſiæ propè finem: *canibus & cavallis.*

¶ *Cauculator.*] *Circulator*, *præſtigiator.* Capitul. lib. 1. Tit. 64. De auguriis & aliis maleficiis. *Præcipimus ut nec cauculatores & incantatores, nec tempeſtarii, vel obligatores fiant, & ubicunque ſunt vel emendentur, vel damnentur.* A Germ. **Gauckler** ut notat Lindenbr. Otfrid. Evang. lib. 4. cap. 16. *gougulares.*

¶ *Caucus.*] *Patera.* Beda Hiſt. Eccleſ. lib. 2. cap. 16. *In locis ubi fontes lucidos juxta publicos viarum tranſitus conſpexit, ibi ob refrigerium viantium erectis ſtipitibus, & æreos caucos ſuſpendi juberet.* Gloſſ. Græcolatinæ *καῦκα Patera*: Arabico-latinæ, *Caucum.*

¶ *Cauha.*] L. Alaman. Tit. 99. De animalibus furatis, aut occiſis, §. 19. *Aneta, gariola, ciconia, corvus, cornicula, columba, & cauha, & querola, ut ſimilia requirantur.* Codex alius legit *cauca*, quod Germanis eſt *cornix.* Nos autem hodiè **a Chaugh** & **Chough** dicimus *cornicem* rubra habentem crura.

¶ *Cavil.*] V. Lot.

¶ *Cauma.*] *Fluctus*, à Gr. *καῦμα*, unde *καυματίζω fluctuo.* Abbo Obſid. Pariſiacæ lib. 1.

Verum ſtilla quid eſt ſimplex ad caumata mille?

¶ *Caurſini.*] Mercatores Ital. qui ævo Henrici 3. cum Legatis Papæ Angliam venientes, non ſolùm populum & clerum, ſed Regnum ipſum graviſſimis uſuris corrodebant. Matthæo Pariſienſi *Uſuarii Tranſalpini*, *Papæ mercatores, vel ſcambiatores* dicti. *Invaluit* (inquit) *his diebus* (An. Dom. 1235.) *adeo Caurſiorum peſtis abominanda, ut vix eſſet aliquis in tota Anglia, maximè Prælatus, qui retibus illorum jam non illaquearetur: etiam ipſe Rex debito inæſtimabili eis tenebatur obligatus, &c.* Vide locum, & habe illic formulam qua debitores ſibi obligaverunt, ſcil. pa. 403. Plura etiam in An. 1251. pa. 795. An. 1253. pa. 847. & aliás. Hos excommunicavit Epiſcopus Londonienſis, & è ſua diœceſi fruſtra nixus eſt ejicere: ſed regio nomine in jus tandem vocati, graviſſimas pœnas merito luunt, nam Judæis habiti ſunt deteriores, ut Matthæus quâ ſupra teſtatur.

¶ *Caupulus*, al. *Caupillus.*] LL. Burgund. Additament. prim. Tit. 7. *Quicunque navis caupulum involare præſumpſerit, inferat ei cujus navis eſt ſol. 12. & mulctæ nomine ſol. 4. Pro caupulo verò ſol. 4. & mulctæ nomine ſol. 2.* Gloſſ. Iſidori: *Caupulus, navis*, Papias: *Caupilus, lignum cavatum quaſi cumba, lembus, carabus brevis.*

¶ *Cauſa.*] *Pro re quavis, & binorum parte.* Capitul. lib. 5. Tit. 208. *Si quis cauſam* (intellige, rem) *alterius tulerit de loco ſuo, illæſam reddat, vel ſimilem.* L. Salic. Tit. 46. De ſponſaliciis viduarum——*& in ipſo mallo ſcutum habere debet, & tres homines cauſas tres demandare.* Hic Gloſſ. *Cauſa*: *Pœna propter ſolemnia non ſervata.*

Cauſare; cauſam agere, litigare. Longob. lib. 2. Tit. 52. l. 1. *Si quis cauſam alterius agere aut cauſare præſumpſerit, in præſentia Regis aut Judicis, &c.* Hinc *Cauſator*: litigator.

¶ *Ceapgel*, al. *Ceapgild.*] Vox omnino Saxonica. **Ceap** *merx, mercimonium, pecus, catallum*; ᵹẏlꝺ & ᵹelꝺ *ſolutio, redditio.* Ita **Ceapgild** quaſi pecudis ſeu catalli (ut forenſi utar verbo) *reſtitutio.* Aliàs **Orfgild**, nam oꝼꝼ etiam *pecus.* Decreta ſeu Emendationes Williel. Baſtardi, *Requiratur Hundredus & Comitatus ſicut anteceſſores ſtatuerunt, & qui juſtè venire debent & noluerint, ſummoneantur ſemel, & ſi ſecundò non venerint, accipiatur bos unus, & ſi tertiò, alius bos, & ſi quartò, reddatur de rebus hujus hominis quod calumnitatum eſt, quod dicitur* ceapᵹẏlꝺ, *& inſuper Regi forisfactura.* Exolevit vocabulum, viget lex. L L. Æthelſtani MS. cap. 15. *De ſervo qui reus ſit in ordalio, reddatur captale ſimpliciter, & verberetur.* Ubi codex Saxon. pro *captale ſimpliciter*, ceapᵹẏlꝺ *legit.* *al.* oꝼꝼᵹilꝺ

¶ *Cella.*] Pro monaſterio minore, majori pertinenti. *Leo Marſic.* in *Caſinenſ.* lib. 1. cap. 50. Vide libellar.

¶ *Cellarius.*] Promus. *Mat Par.* in An. 1091.——*Cellario ſive promo conſtanter affirmante, &c.*

¶ *Cellerarius*, al. *Cellarius.*] Juxta Concil. Aquiſgran. ſub Steph. V. An. Dom. 861. can. 140. Officialis eſt in Monaſterio qui fratrum ſtipendia ſervat & adminiſtrat: piſtrinum etiam curans, ne miniſtri ibidem deputati, annonam eorum aut furtim ſurripiant, aut negligenter vivendo diſſipent. Inſtar villici, ſeu horreorum Præfecti Paralipomen. cap. 31. 11. Burchard. monach. Caſ. S. Ga. cap. 8. *Miniſteriales optimos manſus curiarum noſtrarum eligebant: Cellerarii Eccleſiæ jura villicationis in modum beneficiorum habere contendebant, & contra conſuetudinem quidam ex* ip-

militia refugerint: & tunc Thyuphadus Præpoſito Comitis Civitatis (i. Vicecomiti) *notum faciat.* Evocabat ſuperior quiſque inferiores, regebatque in militia juxta caſtrenſem diſciplinam, in pago juxta forenſem. Nam & ſuo foro adornatus eſt *Centenarius*, ſed inter judices minores ſemper habitus. Priſca ejus juriſdictio liquet è Capitul. Caroli & Ludovici Imp. lib. 4. cap. 26. *Omnis controverſia coram Centenario definiri poteſt, excepta redditione terræ, & mancipiorum, quæ non niſi coram Comite fieri poteſt.* Et è lege Caroli M. tam in Longobardor. lib. 2. Tit. 52. l. 3. quàm Capitular. lib. 3. ca. 79. exhibita, *Nullus homo in placito Centenarii, neq; ad mortem, neq; ad libertatem ſuam amittendam, aut res perdendas, vel mancipia judicetur: ſed ea omnia in præſentia Comitis vel miſſorum noſtrorum judicentur.* Fungebatur igitur *Centenarius* ea poteſtatis ſpecie quam Galli *baſe juſtice* nuncupant: & perinde curiam ejus nos etiam inter **baſe Courts** rejicimus. Superſtat enim hodie per omnem pene Angliam *Centenarum* notitia: & habentur paſſim *Centenaria* placita, vernaculè **hundred Courts** appellata, ejuſmodi circumſcripta cancellis, acſi è citatis Longobardorum lege & Capitulis Carolinis, ſuam expetiſſent originem. Veriſimilius tamen eſt, & nos & illos, ritus hos ab antiquioribus noſtris Germanis parentibus deduxiſſe. Apud illos verò generalia placita ter in anno celebravit *Centenarius*: ordinaria, vel à ſeptem in ſeptem noctes: vel quando pax in provincia melior *poſt* 14 *noctes* (inquit L. Alaman. Tit. 36. *fiat conventus in omni centena.* Nos Generalia placita tantum bis in anno perficimus (nempe, circa feſtum S. Michaelis, & Annunciationis B. Mariæ Virginis) ordinaria à tribus ſeptimanis in tres.

Centenarii præterea apud nos dicuntur liberi Poſſeſſores, ſeu Tenentes qui in *Centena* degunt, Angl. **the Freeholders**, & ſunt hi ipſi in *Centenæ* curia Judices (Centumviralia Romanorum comitia in memoriam revocantes) quos & Tacitus *Centenos comites* vocat. *Eliguntur* (inquit) *in iiſdem conciliis & principes, qui jura per agros vicoſq; reddunt. Centeni ſingulis ex plebe comites, conſilium ſimul & autoritas, adſunt.* Subjungit & eos nihil *niſi armatos agere*, quod etiam *Centenariis* noſtris religioſum olim fuit ut in *Wapentachium* videas.

Noſtrum autem *Centenarium* (quem hodie *Dominum Hundredi* vocant) è legibus aſpice Edouardi Confeſ. ca. 32. quod inſcribitur de *centurionibus & capitalibus friborgis*, viz. *Cum autem contingeret quòd quidam ſtulti & improbi gratis & nimis conſuetè erga vicinos ſuos foriſfacerent, cœperunt ſapientes ad invicem ſuper hoc habere conſilium, & ſtatuerunt Juſticiarios ſuper quoſque decem Friborgos quos Decanos poſſumus appellare; Anglicè verò* ꞇienheꝼδ, *dicti ſunt, i. caput de decem. Iſti inter villas & vicinos cauſas tractabant, & ſecundum foriſfacturas, emendationes capiebant, & concordationes faciebant, videlicet, de paſcuis, pratis, meſſibus, & de litigationibus inter vicinos, & innumerabilibus hujuſmodi decertationibus quæ humanam fragilitatem infeſtant, & eam inceſſanter oppugnant. Cum autem cauſæ majores erumpebant, referebantur ad ſuperiores eorum Juſticiarios, quos ſupradicti ſapientes ſuper eos conſtituerant (ſcilicet ſuper decem Decanos) quos poſſumus dicere Centuriones, vel Centenarios, eo quòd ſupra centum Friburgos judicabant.*

Juſticiarius Friborgi. Decanus, i. Decemvir.

Juſticiarius ſuper 10. Friborgis ſeu Decanis Centurio. Centenarius.

¶ *Centgravius.*] *Munſt. Coſm.* lib. 3. ca. 20. V. p. 469.

¶ *Ceola.*] Navis exigua, uno acta remorum ordine. A Sax. ceol. unde vulgare noſtrum **Kele**. Lat. *celox*, à celeritate. Græ. κέλης. Malmesb. Geſt. Reg. lib. 1. *In Britanniam cum quinque ceolis copias trajecit.* Intellige *Cedericius*, qui hoc exili apparatu An. Dom. 495. inſulam noſtram è Germania ingreſſus, regni Weſt-Saxonici author evaſit. *Celox* in Commentar. Hieron. Comit. Alexandrin. de bel. Melitan. *fregatina* dicitur.

¶ *Ceorlus, Cirlus, Cirliſcus.*] Sax. ceoꞃl, *ruſticus, paganus*, *L. L. Alur.* MS. vet. cap. 28. *Si quis* Ceorles *mancipium ad violentum concubitum comminetur, emendet ipſi* Ceorlo, i. *ruſtico*, v. s. & lx. s. witæ. L. Inæ MS. cap. 38. *Si ceorl & fœmina puerum communiter habeant &c.* Cap. 42. *Si ceorli habeant herbagium in communi &c.* Cap. 52. *Si cirliſcus expeditionem ſuperſedat*, 30. *ſol. perdat.* L. Aluredi MS. cap. 25. *Si homo, cirliſci mancipium ad violentum concubitum comminetur, emendet ipſi cirlo, i. ruſtico* 5 *ſol. &* 60 *ſol wytæ.* Item cap. 12. *Si cum deſponſata fœmina fornicetor, & cirliſca ſit*, 60. *ſol. emendetur marito.*

Cirlus. Cirliſcus.

Hinc Germ. **Kerle**, *robuſtus*, atque inde nomen proprium *Carolus*. Sed Angli hodiè **Carle & Churle** per ignominiam dicimus.

¶ *Cephalus.*] Concil. ſeu fœdus Aluredi & Gothuri Regg. MS. prope finem, *liberum hominem illiteratum pro bruto, & cephalo, & ſtulto reputamus.* Quaſi *capito*.

¶ *Ceptum.* Pro *circuitu*, ſeu *captura*, quod vide. Fuldenſ. lib. 1. Trad. 66. *In illo cepto duas hobas.*

¶ *Ceragium, Ceratium.*] Quod ceræ nomine penditur, ſive in Eccleſiis ad luminarium ſuſtentationem, ſive in alio miniſterio. **Waxſhot.** Sax. leoꞇ ꝫeꞅcoꞇ, i. *luminarium cenſus*, ſeu *pecunia.* Commiſſio antiq. in archiv. Epiſc. Lincoln. tempore Hen. Beauford ibid. Epiſc. *Ceragia vulgariter vocata Waxſcots.* Synod. Saxonica Æmanenſ. circa An. Dom. 1009. leohꞇ ꝫeꞅcoꞇ ðꞃiþa on ꝫeaꞃe, &c. id eſt, *luminarium cenſus ter in anno reddatur.* In latino ejuſdem exemplari: *lumina etiam cereorum ter in annis ſingulis reddantur, augeantur, reparentur.* Synod. Bracarnenſ. An. Dom. 610. al. 684. cap. 2. Epiſcopus

¶ *Chartophylax*, & *Chartularius.*] Qui publicas tabulas, epiſtolas & inſtrumenta curabant. *Scriniarii*, vulgò *Regiſtratores*. Hic autem in palatio Principis miniſter fuit, ille in Eccleſia: ut perſpicuè Codinus. Confunduntur tamen ſæpiſſimè: Et Gregor. Mag. Epiſc. Rom. in Epiſt ad Maximum Epiſc. Solonit. Regiſt. lib. 7. cap. 129.—— *Caſtorio* (inquit) *cartulario noſtro remeante*. In Eccleſia orientali *Chartophylax* Sigilli Patriarchalis (inſtar Cancellarii) cuſtos erat, ipſumque id in pectore geſtabat: Et ab Andronico juniore *Magnus Chartophylax* nominatus eſt, quod Epitheton ad ſucceſſores tranſiit. De his vide Codinum: Et fuſiùs Meurſium in χαρτοφύλαξ. *Magnus Chartophylax.*

¶ *Chaſii.*] Iidem apud Nicætam Choniat. in Exord. lib. 2. qui aliis *Aſſaſini*; quod vide.

¶ *Chaudmella.*] In Scotorum LL. appellatur, quod ex repentino animi motu fit: quaſi *chaud meſlee* Gall. id eſt, admiſtio fervida ſeu cholerica. Vide *Medletum*, & *Haiſterahandi*.

¶ *Chelandrium* (& *Chelandrum.*] corruptè ut Meurſio viſum.) Genus navigii ab inferioribus Græcis ſic dictum. Luithprand. Hiſt. lib. 5. cap. 6. *Nunciatum eſt Romano*, 15. *ſemifracta ſe habere chelandria, quæ populus ob vetuſtatem ſola reliquerat*. Mox. *Compoſitis itaque ſecundum juſſionem ſuam chelandriis, ſapientiſſimos in eis viros collocat*, &c. Paulus Diaconus in Juſtiniano. *Omnes naves dromones, viz. trieres, ſcaphas, Chimaras, & lintres uſque ad chelandra collegit.*

¶ *Chercheſede*, *Chercheomer*, *Cherchecambre.*] Vide *Circſet*.

¶ *Chevagium*, ſeu *Chivagium.*] Eſt tributum quod aliàs ſervitutis, aliàs ſubjectionis nomine, domino tanquam capiti penditur. A Gall. *chef*. i. caput. Penditur autem ſervitutis nomine à mancipio, pro licentia vel contrahendarum nuptiarum, vel commorandi extra dominium, vel aliud quid faciendi quod liberum ſubindicat. Bracton lib. 1. cap. 10. nu. 3. *Cum vagantes fuerint* (ſervi) *ſicut mercatores vel mercenarii, certis temporibus chevagium ſolvunt, (quod dicitur recognitio, in ſignum ſubjectionis & dominii de capite ſuo) & quamdiu chevagium ſolverint, dicuntur eſſe ſub poteſtate dominorum, nec ſolvitur dominica poteſtas.*

Subjectionis nomine Regi penditur, ut cenſus annuus 12. den. Pariſienſium in nonnullis Galliæ locis ab omni ſpurio & alienigena (licèt patriæ jure donato) tam cœlibe quàm conjugato: Et ex hoc genere fortè erant Alepimanni *chevagium* ſolventes, ut ſuprà in voce *Alepiman*, ſcilicet alienigenæ, ſeu advenæ.

Et eſt *Chevagium* (juxta Cowellum) pecunia annuò data potentiori, tutelæ patrociniique gratiâ.

Eſt & inſuper apud Wallos *chevagii* genus quod *Amabyr* vocant, Principi Walliæ pro maritandis filiabus, olim ab omnibus (ut aſſerunt) hodiè à quibuſdam (etiam liberis) perſolutum. *Amabyr.*

¶ *Chiminus*, *Chiminagium.*] A Gall. *chemin*, id eſt, via, aditus. LL. Edouardi Confeſſ. cap. 12. *Alia* (Regis pax eſt) *quam habent quatuor chimins*, **Watling-ſtreet**, *Foſſe*, **Hikenild-ſtreet**, & **Erming-ſtreet**, &c. Indicat autem hoc loco vocabulum *chiminus*, leges iſtas à Normanno quopiam latinè datas. Bractono frequens. Hinc

Chiminagium, teloneum quod in foreſtis exigebant foreſtarii à plauſtris & equis oneris causâ eò venientibus: Chartæ foreſtæ, ca. 14. *Nullus foreſtarius de cætero qui non ſit foreſtarius de feodo, reddens nobis firmam pro baliva ſua, capiat chiminagium aliquod in baliva ſua*, &c. Ibi pluries.

¶ *Chimniage.*] Vide *Fuage*.

¶ *Chirgemot*, ſeu *Chirchgemot.*] *Forum Eccleſiaſticum*. LL. Henr. 1. cap. 8.—— *quoſque Chirgemot diſcordantes inveniet vel amore congreget, vel ſequeſtret judicio.* Fortè legendum *Chirchgemot* vel *Circgemot*. Vide *Halimot*.

¶ *Chorepiſcopus.*] Quaſi τῆς χώρας, i. *ruris* Epiſcopus. Reperitur ſub naſcenti Eccleſia: ſed incerta origine, licèt ab exemplo ſeptuaginta Diaconorum, ut refert Damaſus, deducta. Ideo inſtitutus, vel potiùs ſubſtitutus, ut dum Epiſcopus Civitatem, hic Vicarius ejus, rus & villas curaret. Hincmarus Archiep. apud Flodoard. lib. 3. cap. 21. *vicarium* (inquit) *Epiſcopum, quem Græci Chorepiſcopum vocant*. Torpeſcentibus verò per Civitates Epiſcopis (dum rus olim haberent minus quæſtuoſum) res ad *Chorepiſcopos* ſic delata eſt, ut non ſolùm ritus Epiſcopales, ſed honorem etiam ad ſe pertraherent. Pertinaciam hanc cancellis circumſcripſit Ancyranum Concilium. An. Dom. 314. ſub Conſtantino Imp. ca. 13. arctiùs verò & potentiùs Concilium ſub eodem Nicænum lib. 3. cap. 54. & 55. ubi plurimis agitur de ipſorum electione, munere & juriſdictione, de quibus videnda etiam Epiſtola ſexta Damaſi Papæ, fili prolixioris fortè quàm Apoſtolici. Item Concil. Antiochen. can. 10. & Capitular. Caroli & Ludov. locis pluribus, præſertim verò lib. 7. Can. 328. ubi ſic legitur. Placuit ſicut *Leonis* Papæ. *Edition. Piſan.*

Chorepiſcoporum munus cum nomine ſenſim antiquatum, abolevit (nec pridem) Eccleſia: ſubinductis verò in eorum vicem (qui Epiſcopis liberiùs cedunt, & humiliori jure contenti ſunt) Archipresbyteris, aliàs, Decanis ruralibus, & Plebanis. Vide *Corbanus*.

¶ *Chrenecruda.*] Ceremonia qua pauper Salicus redemptionis ſuæ causâ, ad ditiorem conſanguineum provocabat. Priùs autem cum 12. juratoribus fidem fecit, non eſſe ſibimet

ni Kleyen dicunt, nos to claw, & Gallis *clayer*, eſt *crate rodere*. Sed claw nobis etiam adhuc, *unguis*, dolg *vulnus*, ut infra. *Cladolg* igitur, *unguium vulnus*.

[*Claia*, *Cleia*, *Cleta*, *Clida*.] *Crates*, *caula*, Gall. *claye*, idem. Inde *clayer*, viminibus (inſtar cratis) contexere, vel cratibus concludere. Omnia à Græ. κλείω, i. *claudo*: unde κλεὶς, κλειδὸς, Lat. *clavis*, etiam à claudendo. Cuſtumar. de Hecham *cleia* dixit pro *caula*. Gloſſ. Latino-Saxon. *Cleta*, hiꞃdel, i. crates.

¶ *Clamare*.] Apud forenſes noſtros eſt, rem domino poſtulare, *vendicare*. Clameus, ejuſmodi poſtulatio, ſeu vendicatio.

Pro Clamore injuſto vide mulctam in LL. Ed. ſen. cap. 2.

¶ *Clauſum Paſcæ*, ſeu *Pentecoſtes*.] *Hov.* p. 549. l. 42.

¶ *Clericus Pipæ*.] V. Ingroſſator.

¶ *Cleſoniſta*.] *Appellatus*, *reus*. A Gr. κλήζω, *appello*, *nomino*. Conſtitutt. Caroli Mag. in L. Ripuarenſe cap. 3. *Cleſoniſta aut DC. ſolid. componat, aut cum* 12. *juret: aut ſi ille qui cauſam quærit* 12. *hominum ſacramentum recipere noluerit; aut cruce, aut ſcuto & fuſte contra eum decertet*. Amerpachius hic in Nota, vocabulum à Germanis petit, ſed ad Græcos planè referendum.

¶ *Clida*, *Clita*. L. Ripuar. Tit. 77. *Si quis hominem ſuper rebus ſuis comprehenderit, & eum ligare voluerit, vel ſuper uxorem, &c. Et non prævaluerit ligare, ſed procolpus ei exceſſerit, & eum interfecerit: coram teſtibus in quadrivio in clida eum levare debet, & ſic XL. ſeu XIV. noctes cuſtodire, & tunc ante judicem in araho conjuret, quod eum de vita foris-factum interfeciſſet*.

Clita, Gallis *clide*: lignea belli machina, quæ ſoluta ab æquilibri retinaculo, lapides plurimos emittebat. Tolloni fortè non diſſimilis. Vita Carol. M. ab Egoliſmenſ. monac. &c. *Petrarias quas paraverunt* (Saxones) *in ſuo plus damno ſenſerunt, quàm illi de caſtro. Item præparaverunt clitas ad debellandum caſtrum*. Quære an hoc, aut *cleta* (de quo ſupra) hilum faciat ad explicationem dictæ legis.

¶ *Clito*.] Filius Regis, vel Imperatoris. A Gr. κλυτὸς, id eſt *inclytus*. Etiam qui in regnum ſucceſſurus eſt, ut in Imperium *Cæſar*: Saxonibus noſtris *Adelingus*, quod vide Florent. Wigorn. in An. 728. *Rex Ethelhardus, & Oſwaldus clito filius Æthelbaldi*, ſcil. Regis. An. 761. *Mollus Rex Northimbrenſium——Clitonem quendam nobiliſſimum Oſwinum occidit*. An. 786. *Clitonem Kinehardum, Regis*, viz. *Sigeberti germanum, ſuo de Regno cum moliretur expellere, &c*. An. 1057. *Clito Eadwardus Regis Eadmundi Ferrei lateris filius——Angliam venit. Decreverat enim Rex illum poſt ſe Regni hæredem conſtituere*. Hoveden in An. 918. *Clito Ethelwardus Regis. Edwardi (Senioris) germanus*.

Clitunculus. Idem in An. 1017. *Dedit ei conſilium Edricus, ut Clitunculos Eadwardum & Eadmundum Reges Eadmundi filios necaret*.

¶ *Cloca*, *Clocarium*.] Onomaſtic. Latino-Sax. *Cloca* belle, i. *Campana*, *clocarium vel lucar* belhuſ, i. campanile. Hinc Germ. Gloggen pro campana.

¶ *Cluſa*.] Pro *monaſterio*. Marianus Scotus lib. 3. ſub An. 1069. *Ego miſer Marianus poſt annos* 10. *meæ incluſionis, ſolutus de cluſa de Fulda, ad Moguntiam veni, & in feſtivitate* 7. *fratrum ſecundò includor*. Hinc *Incluſus*, & *recluſus*: Et apud Ekkehardum Jun. Caſ. S. Gal. cap. 9. *clauſula* pro cellula. *Clauſula*.

Cluſæ etiam dicuntur anguſtiæ inter fauces montium: ut Alpinæ illæ per quas itur in Italiam. Abbas Urſpergenſ. in An. 827. *Introitus* in Italiam, *quos cluſas vocant*. Anaſtaſ. in Steph. 2. *Franci cluſas introeuntes cunctum foſſatum Longobardorum——abſtulerunt*. Aliàs *Clauſæ*.

¶ *Coccio*, *Cogcio*, *Cotio*.] Mendicorum genus qui ejulationibus, lachrymis, & hujuſmodi impoſturis eleemoſynam extorquebant. Rectius *Cotyones*, à Gr. κωκύω, *lugeo*, *ploro*: nam inde Gall. *Coquins*. Monach. Sangallenſ. de Geſt. Caroli lib 2. pa. 412. *Quidam coccio deraſus, inſulſus, & inſaniens; linea tantùm & femoralibus indutus*. Capitular. Caroli lib. 1. Tit. 73. quò etiam reſpicit Concil. Cabilonenſ. ca. 45. *Item, ut iſti mangones & cogciones qui ſine omni lege vagabundi vadunt, per iſtam terram non ſinantur vagari, & deceptiones hominibus agere*. Legg. Francor. apud B. Rhenan. Rer. Germ. lib. 2. *Mangones vagabundi & Cociones qui impoſturis homines ludunt coërcentur*. Vide *Mangones*.

¶ *Coccula*.] Sagum Hibernicum, villoſum, abſque ſutura, & quod marginem inferiorem planam exhibet, ſuperiorem arcuatam, cirriſque ſive jubis laneis fimbriatam. *Mantellum*. Vita S. Cadoci Cambrenſ. in MS. codice Landavenſ. Eccleſiæ. pa. 49. *Atque quot jubæ in tua coccula (quod vulgariter vocatur quoddam genus indumenti quo Hibernenſes utuntur, deforis plenum prominentibus jubis, ſeu villis in modum crinium ſunt contextæ) tot homines per te à pœnis perpetuis eruentur*.

¶ *Cœna pura*.] Sexta dies quæ eſt in Paraſceve, *Iren*. l. 1. c. 9. & iterum l. 5. c. 23. *Mortuus eſt Adam in ipsâ die Paraſceve, quæ dicitur Cœna pura; id eſt, ſexta Feria, quam & Dominus oſtendit paſſus in eâ*.

Tertullianus etiam contra Marcionem, l. 5. c. 4. *Obſervatis inquit & Sabbata, & Cœnas puras, & Jejunia, & dies magnos*. Paraſceven autem *cœnam puram* inde dictam eſſe autumat *Feu-ardentius*, in notis ſuis ad *Irenæi* locum priorem, num. 13. quod juxta legis præſcriptum, puros veſtimentis, cibis, corporibus, & animis Judæos eſſe decebat, qui ſacrum Paſcha eſſent celebraturi: unde traditores

Chriſti

P. An. 1101. pa. 55. *Principes utrinq; fratrum* non ferentes diſſidium Colloquium ineunt——mutuum & generale. Et An. 1231. & 1232. pag. 354. & 359.

¶ *Colonus, Colonia, Colonica, Colonaticum, Colonitium, Colonarium.*] *Colonos,* quidam liberos faciunt, lege adducti Alaman. Titt.9. & 23. ubi dicitur, *Liberi eccleſiaſtici, quos colonos vocant, omnes ſicut & coloni Regis, ita reddant ad Eccleſiam.* Gloſſar. verò contra: *colonus, ſervus Eccleſiæ*: Et huic fidem facit B. Remigius Archiep. Remenſ. qui in teſtamento ſuo apud Flodoard. lib. 1. ca.18. alios Eccleſiæ colonos libertate donat: alios in ſervitute permanere decernit. Collocandos igitur cenſeo *colonos* (etiam *colonas*, nam de his utiq; Remigius) in utroq; ſtatu, Socmannos noſtros ſic per omnia expreſſuros.

Colonia verò & *colonica*, eſt agri portio ad unius coloni penſum deſignata: ut *carucata*, ad unius carucæ: vel eſt, habitaculum ruſticum cum ſufficienti prædio ad alendum colonum, & familiam ruſticam: *Hida, hoba, hobunna, maſſa, manſus, &c.* quæ tamen, non ſemper inter ſe quadrant, ut ſeorſum in ſuis locis monſtrabimus. Traditt. Fuldenſ. lib. 2. ca. 25. *In ſupradicto loco novem trado colonias* (*hoc ſunt hobunnæ*) *integras cum omnibus adjacentiis.* Flodoard. Hiſt. Rem. lib. 2. cap. 5. *Colonias etiam villarum quarundam Epiſcopii, diſpoſitis ordinavit ſervitiis.* Ibidem in dicto teſtament. *Colonicam Peſſiacum* ad utrumque pervenire præcipio.

Colonica veſtita. Concil. Valentin. An. Dom. 855. cap. 9. *Laici, ſi condere voluerint baſilicas in prædiis ſuis, ſicut edictum piiſſimorum Auguſtorum continet, unam colonicam veſtitam cum tribus mancipiis dotis gratiâ eis conferant.* Edictum ipſum Caroli Mag. eſt Capitular. lib. 1. cap. 91. Et Ludovici Pii apud Aimoinum lib. 5. cap. 10. renovatum etiam in Concil. Wormacenſi apud Burchand. lib. 3. ca. 52. Sed quod hic *colonica*, illic *manſus* integer appellatur: & in Meldenſi Synodo ca. 16. *manſus cum agro*: Expreſſiùs verò in Longobard. lib. 3. cap. 46. *manſus cum 12 bunnariis terræ arabilis.* Vide ſupra *Bunnarium*, infra *veſtire*.

Colonaticum, aliàs *colonitium*: Romanis *colonarium*: eſt ſervitium coloni. Formul. ſolen. 136. ——*ſuus colonus eſſe debebat, & malo ordine de ipſo colonatico ſe abſtrahebat.* Formul. 164.——*& ipſa fœmina colona eſſe deberet, & de ipſo colonitio, malo ordine, de ipſa caſa Dei effugeret.* Et mox, Ipſa *dixit quòd avus ſuus ille quondam, vel genitor ſuus, ille quondam coloni ſancti illius in villa illa nunquam fuiſſent, nec ipſa colonitium de capite ſuo ad ipſam caſam Dei Sancti ill. nunquam reddebat.*

¶ *Colpo, onis.*] *Fruſtum.* Hoveden in Ricardo 1. ſub An. 1194. *Cum autem Rex Scotiæ ad curiam Regis Angliæ venerit, quam diu ipſe in Curia moram fecerit, habebit quotidie de liberatione* 30. *ſol. & 12. Waſtallos dominicos*——*& 40. groſſos longos colpones, de dominica candela Regis, & 80. colpones de alia candela expenſabilis, &c.* pag. 738.

¶ *Diatriba de Comitibus: ac primùm illis ſub Imperio exortis.*

¶ *Comites.*] Dicti ſunt, qui florente Repub. Romana, publici negotii causâ, Proconſules & Præſides in provincias euntes, comitabantur. Huic claſſi annumerat Cicero Act. 4. in Verrem, præfectos, ſcribas, præcones, medicos: quales & *comites* dici in Imperio deprehenderis. Romanos veteres mitto.

In Imperio *comites* olim vocabant, quotquot è *comitatu* Principis erant. *Comitatum* verò, ipſam aulam & familiam Principis: inferiùs, *cohortem, cortem* & *curtem*: **the Court.** Tacitus Hiſt. lib. 2. *Cluvius* (purgatus à delatione Hilarii liberti) *comitatui Principis* (Vitellii) *adjectus eſt*; *non adempta Hiſpania.* Ammianus Marcellinus lib. 17. Sect. 10. *Hæc cum in comitatu Conſtantii ſubinde noſcerentur, omnes qui plus poterant in palatio adulandi profeſſores*——*vertebant in deridiculum.* Herodianus in Commodo, Sect. 6.——*perſonam ſtipatoris alicujus indueret, ſuoſq; ad eandem ſimilitudinem armis ornaret, ac ſe haſtatis immiſcerent, ſic ut pars eſſe comitatus Imperatorii crederentur.* Stipatores (vides) & haſtatos in *comitatu* locat Herodianus: *comitatum* verò Ammianus, in palatio, & paſſim pro Aula. * Æmilius Macer, *Qui ignominiâ miſſus eſt, neq; Romæ, neq; in ſacro comitatu agere poteſt.*

Vide lib. Gr.

** In l. milites §. ignominioſa ff. de re milit. Comitatus ſacer.*

Dicitur etiam *Comitatus*, Senatus Imperatoris domeſticus; & judicium quo lites ad palatium ductas decernebat: recentioribus *Baronagium.* Caſſiodor. lib. 4. ca. 46.——*cauſa legibus audiatur. Quod ſi illic finis negotii nequierit inveniri*——*noſtro comitatui concurrendi licentiam non negamus.* Et lib. 5. cap. 15. *cunctis laborantibus comitatus noſter concedat juſtitiam.* Hinc *Comitatus Juſtitiæ* pro *Forum Juſtitiæ.*

Comitatus Juſtitiæ.

Similiter *comes* aliàs pro aulico in genere aliàs pro nobiliori in ſpecie dicitur. Complacuit enim Imperatoribus, blandiore ſuos vocabulo appellare: in militia, *commilitones*; in palatio, *comites.* Jul. Capitolin. in Vero Imp. Sect. 3. *Ad Euphratem impulſu comitum ſuorum ſecundo profectus eſt.* Infra, *confecto bello, Regna Regibus, Provincias verò comitibus ſuis regendas dedit.* Marcellinus lib. *Julianus quatuor comites ejus* (*quorum ope & fide maximè nitebatur*) *non ante abſolvit, dum omnes rediere captivi.* Hic *comites ejus* dicit: alibi *comites* ſimpliciter. *Tunc Aſclepiodotus, & Luto, & Mandio comites interfecti.*

Diſtinguebantur *comites* iſti, modò ſecundum ordines & dignitates: modò ſecundum genera & munera. De prioribus (quos inſtituiſſe fertur Conſtantinus Magnus) Euſebius in vita Conſtantini lib. 4. ca. 1. κομήτων δ' οἱ μὲν πρώτου τάγματος ἐξιοῦντο, οἱ δὲ δευτέρου, οἱ δὲ τρίτου, &c. Id eſt, *Comitum verò alios in primo ordine collocavit, alios in ſecundo, alios*

Comes Commerciorum. Qui negotia & commercia curabat.

Comes ſiliquariorum. Qui pondera & menſuras rerum inlatarum curabat.

Comites metallorum. Procuratores metallorum.

Comes formarum. Qui reparandis aquæductuum formis ſtudebat.

Comes riparum & alvei Tiberis, & cloacarum. Qui tuendas purgandaſque has curabat.

Comes portus, ſcil. *Oſtienſis.* Qui eidem præfuit.

Comes horreorum. Eorum & piſtrini Principis curator. Vide formulas ad ſupradictorum Comitum munera pertinentes, apud Caſſiod. Variar. lib. 3, 4, 5, 6, 7, &c.

Merebant autem hi omnes ſuper terra; alii ſimiliter ſuper mari, quorum præcipuus πρωτοκόμης in inferiori Imperio nuncupatus eſt. Codinus in Official. Conſtant. τὸ τοῦ πρωτοκόμητος θαλάσσιόν ἐστιν, &c. i. Protocomitis vel primi Comitis adminiſtratio marina eſt. *Hic igitur omnium Comitum primus eſt qui in claſſe ſunt Imperatoria.*

Hæc *Comitum* genera è Notitia Imperii, Caſſiodoro, Codino, Juris Scriptoribus, aliiſque (ubi plura habeas) concinnavimus. Indicant autem nomen *Comes*, non ſemper honorarium fuiſſe, ſed de magiſtratu ſæpe inferiori, ſæpe de miniſterii infimi præfecto, dictum. Præfectum paſſim ſignificare. Heſychius; κόμης, ἄρχων, ἡγεμὼν, & Suidas ὁ λαοῦ ἄρχων, i. *Comes, Princeps, Dux, Princeps populi.* Dictum ſine dubio de Provinciarum *Comitibus*, qui populum & judiciaria poteſtate gubernabant, & armata manu tuebantur; ſic à Præſidibus provinciarum differentes, quòd hi tantùm civiles eſſent magiſtratus. A *Comitibus* iſtis, inferiorum ætatum *Comites* initium ſumpſere, qui in ſuis item provinciis, civilem juſtitiam armorum terrore adminiſtrabant.

Comes pro Judice. Sæpè tamen *Comes* dicitur pro judice ſimpliciter; & in LL. Ripuar. Tit. 55. §. 1. pro judice fiſcali. *Si quis judicem fiſcalem quem Comitem vocant interfecerit.* Papiniano verò pro aſſeſſore judicis, quod ad Conſularia ſecula referendum cenſeo; nec malè ad priſcos Germanorum *Comites* (de quibus Tacitus.)

Comitiva. *Comitiva*, eſt dignitas & munus *Comitis*, inferioribus *Comitatus.* Vox Caſſiodoro frequens.

Comitatenſis. *Comitatenſes*; qui in *Comitatu* Imperatoris, i. in Aula degebant. *Legiones comitatenſes*; quæ à *Comitatu* erant. Satellitium. Crebrò in Notit. Imp. Vide Palatinus.

De Comitibus inferiorum ætatum.

Ex more Imperii, *Comitem* appellabant Galli, Itali, Hiſpani, quem ad regendam urbem aliquam vel territorium, Reges è comitatu ſuo miſerunt Judicem; ipſumque inde territorium atque munus *Comitatum.* Sic apud Greg. Turon. mox poſt 5. ſeculum, (*Comes Averni, Comes Arelati, Comes Altiſiodori, Comes Turoni.* Et Hiſt. lib. 4. cap. 13. *Firminum* (inquit) *à comitatu urbis* (Averni) *abegit*, cap. 36. *Pœnius hujus municipii* (Altiſiodorenſis) *comitatum regebat.*

Comites autem apud Germanos vocat Tacitus, *qui Principibus jura per pagos & vicos reddentibus* à comitatu erant, & tanquam aſſeſſores. *Centeni* (inquit) *ſingulis ex plebe comites conſilium ſimul & authoritas adſunt. Gradus quinetiam & ipſe comitatus habet, judicio ejus quem ſectantur. Expetuntur enim* (hinc comites) *legationibus, & muneribus ornantur.* Hæc ſparſim ille, & à more Imperii non aliena, cujus fortè intuitu, vocabulis *comes* & *comitatus* uſus eſt, vel proprietatem latini ſermonis inſecutus. Germani autem non ut aliæ gentes ſuum vulgare à Latino deflexere. Sed patrii magiſtratus appellationem admirantes, judicem, quem alii *Comitem*, ipſi **Grebe**, recentiùs **Graff** nuncuparunt. Hujuſmodi verò judicem, ſingulæ urbes & regiones ab Imperatore, vel Regibus datum, accepere, unde Sebaſt. Munſterus Coſmog. lib. 3. cap. 20. *Sic tota* (inquit) *Germania plena fuit Comitibus, inter quos quidam erant Landgravii*, i. *regionum comites, quidam Marggravii*, i. *certarum marcarum ſeu diſtrictuum Comites, alii Burgorum Comites quos Burgravios appellamus, & alii Centuriones quos vulgo in Germania vocamus Centgravios.* Et mox, *Nomen Comitis ſecundum veterem Saxonicam linguam ſignificat judicem.* Hæc ille. Speculum Saxoniæ Artic. 52. *Imperator quia in omnibus locis judicare non poteſt, ideo illuſtribus*, i. *Principibus confert comitatus, vexillaque feudalia, & Comitibus præfecturas*, i. *ſculteias.* Quos autem Tacitus *Comites* vocat, eoſdem inferioribus *Pares* dictos cenſeo, ut in hoc vocabulo monſtrabimus. V. originem & officium *Comitis* è Spartiano in Adriano. Con. to. 2. pa. 2. fol. 502. c.

Munus igitur iſtius Comitis judiciarium fuit; vim & injuriam prohibere, latrocinia compeſcere, pacem regiam, non ſolùm legum tramite, ſed armis etiam promovere: jura regia & vectigalia curare, colligere, fiſco inferre. Præſidebat autem foro Comitatus, non ſolus, ſed adjunctus Epiſcopo. LL. *Edgari* cap. 5. LL. *Canut.* par. 2. c. 17. Sic Amariah Pontifex & Zebadiah dux populi inter Iſraelitas 2 Chron. cap. 19. 11. hic ut jus divinum, ille ut humanum diceret, alterque alteri auxilio eſſet & concilio: Præſertim Epiſcopus *Comiti*, nam in hunc illi animadvertere ſæpe licuit, & errantem cohibere. Idem igitur utrique territorium, & juriſdictionis terminus. Aderant præterea *Comitum* judiciis aliàs Rachinburgii, aliàs Scabini, apud nos liberè Tenentes, & Barones *Comitatus*, de quibus ſuis locis ſigillatim. De cauſis verò magnatum,

&

octo libris (ſcil. mulctâ violatæ pacis) *Rex habebat centum ſolidos*, *&* *Conſul Comitatus quinquaginta*, *qui tertium habebat denarium de forisfacturis*: *Decanus autem*——*reliquas decem.* LL. Baiwar. Tit. 2. l. 16. *Judex verò partem ſuam accipiat de causâ quam judicavit. De* 3. *ſolidis tremiſſem accipiat*: *De* 6. *ſolidis duos tremiſſes accipat*: *De* 9 *ſolidis unum ſolidum accipiat*: *De omni compoſitione ſemper nonam partem accipiat*, *dum recte judicat.* Res paulò clarior inter Anglo-Normannos elucebit. Gervaſio ſuppoſitus Niger lib. Scaccar. *Comitatus à Comite dicitur*, *vel Comes à Comitatu. Comes autem eſt qui tertiam portionem eorum quæ de placitis proveniunt in quolibet Comitatu percipit*: *qui ideo ſic dici dicitur*, *quia fiſco ſocius eſt*, *&* *comes in percipiendis.* —— *Sed hi tantùm iſta percipiunt*, *quibus Regum munificentia*——*conferenda decernit*, *quibuſdam hæreditariæ*, *quibuſdam perſonaliter.* Charta Matildis Imperatricis (ſcil. è filio neptis Guilielmi primi.) *Sciatis me feciſſe Milonem de Glocester Comitem de Hereford*, *&* *dediſſe ei motam Hereford cum toto caſtello in feudo* *&* *hæreditate ſibi* *&* *hæredibus ſuis ad tenendum de me* *&* *hæredibus meis. Dedi etiam ei tertium denarium redditus burgi Hereford*, *quicquid unquam reddat*, *&* *tertium denarium Placitorum totius Comitatus Hereforde.* Plures hujuſmodi, ſed antiquiorem non vidimus. Obtinuere hoc ſeculo *Comites*, caſtrum (ut cernis) *Comitatus.* Quod cum ipſis Regibus non minùs quàm Reipub. infeſtiſſimum deprehenſum eſſet, donaſſetque Richardus 2. familiares ſuos nonnullis hujuſmodi caſtris: Parlamentum An. 13. Regni ejus, cap. 15. donationes illas irritas decrevit, caſtraque ipſa (utì capita *Comitatuum*) *Comitatuum* corporibus, nunquam à Corona regia deinceps ſegreganda, redegit. Ævo igitur noſtro nemo eſt (quod ſciam) qui cum *Comitatus* titulo, caſtri potitur *Comitatus*; vel ex nomine ſuæ dignitatis, alicujus uſpiam aut Imperii, aut juriſdictionis.

Comitis creandi mos.

Confertur itaque jam apud nos *Comitivæ* gradus (ut ævo Conſtantini Magni) codicillis & arbitrio Principis: ſæpe etiam ei cui in *Comitatu* illo nihil poſſeſſionis eſt. Solet tunc autem Rex ex ſui ipſius illic redditibus, annui quidpiam cenſûs, putà 20. librarum, cum ipſo titulo concedere; adhibitis quibuſdam ceremoniis. Exteri nempe Ducatus, Comitatus, & Vicecomitatus, traditione vexilli (quod Germanicam ſapit originem) conferebant, ut infra in *Inveſtura* & *Traditio*: Noſtrates verò (ex more veterum Imperatorum, quod mox patebit) cincturâ gladii conſtituebant *Comitem.* Nec hunc cultum quamvis laicum & militarem, clericiſque plurimo canone vetitum, renuebant Eccleſiaſtici. Mat. Pariſ. ſub initio Ric. 1. An. 1189. *Hugo de Puſaz Dunelmenſis Epiſcopus emit ſibi* *&* *Eccleſiæ ſuæ*——*Northumbriæ Comitatum in vita ſua. Qui à Rege gladio Comitatus accinctus*, *nomen ſibi Comitis uſurpavit. Quo gladio cincto*, *Rex cum cachinno aſtantibus dixit*: *Juvenem feci Comitem de Epiſcopo veterano.* Hodie *Comitivæ* candidatus paludamento coccineo induitur ab ipſo Rege, gladio ab humero ſuſpenſo, & pileo coroneola aurea radiata, inſigni: porrectumque regia manu creationis ſuæ diploma (quod publicè priùs lectum eſt) genu nixus accipit, hæc inter alia continens: *Ipſum T. in Comitem S. erigimus*, *creamus*, *inſignimus*, *præficimus* *&* *ordinamus*; *ac nomen*, *titulum*, *ſtatum*, *ſtylum*, *honorem*, *auctoritatem*, *&* *dignitatem Comitis S. damus*, *concedimus*, *&* *per gladii cincturam realiter inveſtimus*, *&c.*

Antiquioris conſtituendi *Comitis* formulam à Marculfo traditam, vide infrà in Diatriba *de Ducibus.* Antiquiſſimam verò (quæ & noſtram videtur exhibere) apud Caſſiodorum Variar. lib. 7. formul. 1. *Comitivæ provinciæ dictam*, ſic inter cætera referentem: *Quamvis omnium dignitatum officia à manu ſecluduntur armata*; *&* *civilibus veſtibus videantur induti qui diſtrictionem publicam docentur operari*: *tua tamen dignitas à terroribus ornatur*, *quæ gladio tamen bellico*, *rebus etiam privatis accingitur.* *Civiles* quas hic *veſtes* nuncupat, in C. Theod. l. 1. exponuntur *colobium* *&* *penulam.* Adempto munere, habitum retinemus. Vide *Colobium.*

Occurrunt plurima de *Comitibus* annectenda ſecundùm multiplices eorum diſtinctiones. Deprehenduntur enim diverſi, in ſuperiori Imperio & inferiori; in Imperio & in aulis Principum: honorati & plebei; titulares & officiales; titulares & feudales; palatini ſeu domeſtici & forinſeci, terreſtres & marini; civiles & militares; majores & minores; provinciales, ſeu parœciales & urbani; abſoluti ſeu Palatini Principes & ſubalterni; de quibus fuſiùs & ſeparatim dixiſſe alterius libri eſt.

Ratione autem multiplicis iſtius differentiæ, *Comes* alius Duci præponitur, alius poſtponitur, alius æquiparatur; quod in cauſa eſt ut Authoribus mediorum ſeculorum *Dux* & *Comes* confundantur. Certè in Noticia Imperii, ſecundi ordinis *Comites* (ut primi taceam) Ducibus omnibus præferuntur; etiam *Comites* inferiores qui primi ordinis *Comitibus* obſecundabant.

De Comite Palatino.

Comitem verò Palatinum non ex integro prætercam; aliàs *comitem Palatii* dictum, & Germanis inde **Pfalzgraff.** V. *B. Rhenanum* lib. 3. pa. 235. qui palatinum à Palas regione ducit. Nomen omnibus olim commune qui officia in palatio Principis adminiſtrabant; ſed uni κατ' ἐξοχὴν, quem ſub Carolo Magno luculenter deſcripſit Hincmarus Remenſ. Archiepiſ. Epiſt. 3. cujus partem è cap. 16. petitam, ſuprà retulimus in *Cancellario Imperii.* Subſequitur immediatè; *Poſt eos* (Apocriſiarium & Cancellarium) *ſacrum Palatium per*

hos

Clamorem inde Rex audiat: id eſt, juſtitiam quærat in Curia Regis. Hæc priſci ſeculi ratio. Hodiè ſpretis Curiis omnibus ruſticanis, Curiam Regis in primis advolant: imò leviſſima ſæpè jurgia tota peragrata Anglia, Londinum appetunt, ruſticanis curiis animam interea exhalantibus. Vide *Shira*, *Placitum*, *Gemotum*, *Hundredus*. Videſis etiam Comitatuum inſtitutionem ſub Alfredo Rege: & vide limitum eorundem confuſionem, à Danis inductam. *Ingul.* pag. 911. l. 3.

¶ *Commendatus.*] Domeſd. Suffolc. Tit. Terra Rob. Mallet. Glemham. *In eadem (villa) tenet Ailwi commendatus anteceſſori* (Mallet) 60. *acr. pro manerio, tempore Regis Edwardi.* Inferiùs, *Soca Abbatis in eadem* 11. *liberi homines* 70. *acr. & fuere commendati anteceſſori Mallet, præter unum qui fuit commendatus anteceſſori Rogeri Bigot, nomine Harvinus.* Biſcopes Hundred. in Badingfelda. *Ibi liber homo Edrici Commendacio* (tenet) 20. *acr. &* 3. *bordar. & dimid. car. ſil. ad* 10. *porc. & valet* 5. *ſol.* Percham dimi. Hund. 1. *liber homo ſubcommendatus, dimidius anteceſſori ſuo* (Rob. Mallet.) *& dimid. Abbati.*

Commendacio.

Subcommendatus.

Commendare, eſt ſe in clientelam & tuitionem alterius (quod *mundeburdum* aliàs vocabant) concredere. *Commendatus*, qui ſic concreditur, & ſub protectione potentioris acquieſcit. Religioſis in more fuit, ſe & Eccleſias ſuas in hunc modum Principibus *Commendare*, qui ſuſcepto eorundem patrocinio, ſe viciſſim illatarum illis injuriarum vindices, ſua Charta profitebantur. Extat duplex hujuſcemodi Chartæ formula inter Lindenbrogianas, num. 37, & 38. (quarum prior Marculfi eſt lib. 1. cap. 24. L. Ripuar. Tit. 72. §. 5. *Si homo commendatus vel fugitivus defunctus fuerit, ſimiliter in quadrivio cum retorta ſepeliatur.* Sæpè in Antiqq. LL. *commendare.* Et Mat. Par. in An. 1089. *Willielmus Rufus Eccleſias & monaſteria totius fere Angliæ*——*inſtar firmarum laicis commendabat.*

Differre autem propriè videntur *vaſſallus*, *affidatus*, & *commendatus*: hic nempe patrono tenere fide & obſequio, ſine juramento, aut aliqua tenura: ille fide & juramento, ſed itemque ſine tenura: vaſſallus autem his omnibus. Diſcriminantur igitur *affidatus* & *commendatus* ſeu *recommendatus*, in Conſtitutt. Neapol. lib. 3. Tit. 7. ubi ait: *nulli omnino liceat affidatos vel recommendatos habere.* Et Mox, *Si affidatos ſuſceperit vel etiam commendatos.* Aimoino verò aſcriptus lib. 5. cap. 36. hos videtur confundere, cum ait, *Abbates etiam & Regni primores, ac vaſſi Regii ſe illi* Regi Ludovico) *commendaverunt: & ſacramento ſecundùm morem fidelitatem promiſerunt.*

Mos fortè à Romanis effluxit. Terent. in Eunucho.

——*una eſt domus*;
Thais patri ſe commendavit in clientelam & fidem:

Commenda & *Commendatio* in Jure Canonico dicitur cuſtodia Eccleſiaſtici beneficii, quæ ad certum tempus alicui conceditur. Quære an huc non pertineat Caroli Mag. Conſtitutio pa. 321. ubi ait——*qui vel commendationem vel beneficium Eccleſiaſticum habent, ſicut reliqui homines, juſtitiam faciant.* *Commenda & Commendatio.*

¶ *Commotum*, & per *m* ſimplex.] Dimidium Cantredi ſeu Hundredi apud Cambrobritannos, 50. villas propriè continens, dictum à Britan. *cymmod*, (*b* liqueſcente) quod *coexiſtentes* vel *cohabitantes* ſignificat. *Cym* enim idem illis eſt in compoſitione, quod Latinis *con*, *bod*, exiſtens. Statut. Walliæ An. 12. Ed. 1. *Statuimus quod Vicecomes, Coronatores, & Ballivi Comotorum ſint in Snowdon, & terris noſtris.* Et Mox, *Vicecomes de Kaernarvan ſub quo Cantreda de Arvan, Cantreda de Artlentayth, Commotum de Conkyn, Cantreda de Ailen, & Commotum de Irmemch.* Pluries.

¶ *Comorbanus*, *Comorbania.*] Vide *Corbanus.*

¶ *Comortha.*] Subſidium à pluribus collatum. *Collecta*, *contributio.* A Britan. *Cymborth. Cym*, Latinè con, *borth* ſubſidium, auxilium. Occurrit vocabulum in Stat. An. 4 Hen. 4. cap. 27. ubi choraulis prohibetur *camorthas* facere MS. noſtro legitur *gamorthas.*

¶ *Companagium.*] Al. *Compernagium*, Quicquid cibi *cum pane* ſumitur. Gal. *Companage.* LL. Hoeli Boni MSS. p. 61. *Companagium* 60. *panum debet eſſe porcus* 3. *digitorum lardi in ſcapulis, & in clunibus, & in coſtis. Si deeſt porcus loco ejus detur vas butyri* 3. *pugnorum in latitudine &* 3. *in longitudine ſive ſummitate.* Hoc Britanicè *Daun-bwyd*, i. bona cibi portio: *Daun* enim, bona, libera, *bwyd*, cibus. Cuſtumar. de Hecham Prior. Lew. pa. 13. *Ad nonam* 4. *panes, &* 8. *harings* (i. halleces) *vel aliud companagium quod tantum valet.* Alibi, *Ad nonam: potagio, & duplici companagio*, i. duobus eduliis præter panem. Lib. Pri. Dunſtap. Tit. Dunſtap. *Habent* (Sacerdotes) *ſingulit ſeptimanis pro miniſterio ſuo* 14. *ſurpanes, &* 4. *galones de* 2*a* *cerviſia, & potagium de familia, & unum denarium pro companagio.*

In grandi lib. Monaſt. de *Bello* tit. *Apelderham* fol. 60. perſpicuè ſemel atque iterum ſcribitur compernagium. Vide *Precaria.*

¶ *Completorium.*] Dici poteſt quia in ipſo curſus Diei completur. *Bed.* de *Meditat.* paſſ. Chr. ca. 1. Tom. 8. pag. 955.

¶ *Concapulare.*] *Scalpere, truncare.* L. Salic. Tit. 8. §. 4 *Si quis in ſylva alterius materiamen furatus fuerit, aut incenderit, aut concapulaverit, &c.* Vide *Capellare.*

¶ *Confabulare.*] Vide Fabula.

¶ *Cone* & *Keye.*] Bracton. lib. 2. cap. 37. Sect. 3. *Fœmina in tali ætate* (i. 14. vel 15. annorum) *poteſt diſponere domui ſuæ, & habere Cone & Keye.* Cowellus Legit *Cover & Keye*, i. Cooperculum & clavem

neri, ſed Italis & Siculos: eò quod & Regnum Siciliæ, & pars Italiæ, tunc à Francis tenebatur. Certè Orientales, omnes qui in Occidente degunt, *Francos* vocabant. At hæc obiter. LL. Edouardi Confeſſ. c. 35. *Erant & aliæ poteſtates——per ſingulos Comitatus totius Regni prædicti* (i. Angliæ) *conſtitutæ, qui Heretoches apud Anglos ——Latinè verò dicebantur Ductores exercitus; apud Gallos, capitales Conſtabularii, vel Mareſchalli exercitus*, &c. Vide *Heretochius*. Quod autem *capitales* dicit; indicat fuiſſe & alios *Conſtabularios*, minores, & non capitales. Hinc verò liquet non recipi adhuc à noſtratibus hoc vocabulum, ſed à Normannis poſtea introduci, & ad eos conferri qui aut militem educebant, aut rem militarem curabant, aut loco alicui præſidio dabantur. Sic Regni, Caſtri, Hundredi, Villæ *Conſtabularius*, &c. Traducitur etiam ad officiales marinos: unde qui poſtea Admiralii dicuntur, ſub Ricardo 1. *Conſtabularii claſſis Regiæ*, nuncupati ſunt: ut ſupra in *Admiralius*.

Conſtabularii claſſis Regiæ.

De Conſtabulario Angliæ.

Saxonibus noſtris ſummus hic officialis Heretochius dicebatur: ſed audita voce tranſmarina *Conſtabularius*, ipſi quoque eundem *Stallarium* appellabant à vulgari ſuo ſtal pro ſtabulo, *Con* pro Comite prætermiſſo. Sic libro Elienſi, Alfgarus quidem Edouardi Confeſſoris *Stallarius*: Et Florentino Wigornenſi in An. 1068. Eadnothus Regis Haroldi *Stallarius*.

Richard. monach. Elienſ. lib. 2.

Anglo-Normannis receptum paſſim eſt vocabulum *Conſtabularius*, & ſub Guilielmo primo Walterus Gloceſtrenſis (juxta quoſdam) Angliæ *Conſtabularius* deſignatur. Alii verò Guilielmum filium Osberni, Comitem Herefordiæ, eo donant titulo, quòd is *Tribunus militum* & *Normannici exercitus* aliquoties apud veteres inſcribatur. Sed hoc de Mareſcallo intelligendum volunt priores, ut *Conſtabularii* nomen Waltero deferant ſine controverſia. Cavendum tamen, ne Walterum *Conſtabularium* Angliæ dixerint pro Gloceſtriæ, hoc enim certum, illud dubium eſt. Denuo verò Matildis Imperatrix Milonem filium iſtius Walteri (ſigna ſua ſecutum) Anno 6. Regni Stephani, & Comitem Herefordiæ, & *Conſtabularium* Angliæ inſtituiſſe dicitur: ſed Chartam qua Herefordiæ Comitatu donatus eſt Milo, vidimus, & in hac quidem nulla *Conſtabularii* mentio. Aſſerit Camdenus Matildem *Conſtabulariam curiæ ſuæ* Miloni conceſſiſſe, poſteróſque ejus nomen *Conſtabulariorum* Angliæ inde aſſumpſiſſe: *ut Mareſcalſia* itidem ſub nomine *Magiſtratus Mareſcalſiæ curiæ noſtræ*, primò fuerat conceſſa. Liquet autem è Florent. Wigorn. An. 1138. Milonem fuiſſe ipſius Stephani Regis *Conſtabularium*. Conjurans verò de introducenda Matilde, ejectus videtur à Stephano, Anno Regni ſui 5. receptúſque in locum ejus Guilielmus de Bello campo: ſed Matildis mox ingreſſa, Milonem recognoviſſe *Conſtabularium*. Succedunt igitur in paternum munus filii ejus Rogerus, Walterus, Henricus, Guilielmus, & Mahelus, defunctíſque omnibus ſine prole, Herefordiæ Comitatus, & *Conſtabularia* Angliæ, nuptiis Margeriæ ſororis eorum (quæ obiit 6. April. 1187.) ad Humfredum de Bohun devoluta ſunt. Numerantur ex ea familia decem *Conſtabularii*, Humfredi omnes dicti præter Johannem unum ſub exitu Edouardi 2. & Guilielmum patrem Humfredi noviſſimi, qui ſine prole maſcula diſcedens, Elianoram filiam primogenitam, hæredem reliquit tantarum dignitatum. Ipſa Thomæ de Woodeſtock ſexto filio Ed. 3. in matrimonio collocata, maritum ſalutavit Angliæ *Conſtabularium*.

Nonnulli quendam Edouardum de Bohun inter Johannem & Guilielmum ponunt. Quære.

Sunt qui Rogerum de Mortuo mari *Conſtabularium* Angliæ, ab ipſo Conqueſtore inſtitutum aſſerunt: Walterum verò Gloceſtrenſem, ab Henrico primo: ſub initio Stephani Regis, Robertum de Oillio Baronem de Hocmerton: Sub Henrico item 2. Ricardum de Humez, qui in Chron. de Bello *Tribunus Regis* appellatur; at de hoc in *Mareſcallus*, & *Tribunus*. Inter Bohumos etiam Johannem de Bello-monte Dominum de Folkingham, Anno 12 Edouardi 2. collocant: ideo fortè quod tutelari parumper jure, munus hoc ex Regis geſſerat conceſſione. Sic enim Thom. de Woodſtock (& ſub Edouardo 3. & Ricardo 2.) uxorium titulum prælibavit, aliiſque ſic eveniſſe deprehenderis. Thomas autem iſte, Dux Gloceſtriæ fuit, atque idem *Conſtabularius*, qui libellum de duello (ſupra recitatum in vocabulo *Campus*) compoſuit. Extincto verò ipſo, & Parlamenti ſententiâ læſæ Majeſtatis poſt mortem damnato, ceſſavit hæreditariè tranſire *Conſtabularii* dignitas, ſuccedúntque deinceps pro arbitrio Regis, alii ad terminum vitæ, alii ſolummodò ad placitum, ordine quo ſubſequitur: Viz.

Edouard Plantagenet Dux Albemarlæ.	23 R. 2.
Hen. Perſie Com. Northumb.	1 H. 4.
Joh. Dux Bedford, fil. & frat. Regum.	8 H. 4.
Humfred. Stafford Dux Buckingh.	8 H. 6.
Joh. Dom. Beaumont.	25 H. 6.
Joh. Tiptoft Com. Wigorn. ad placitum.	1 Ed. 4.
Ric. Widvill Com. Rivers ad vitam.	7 Ed. 4.
Antho. Widvill Com. Rivers ad vitam.	Ed. 4.
Joh. Tiptoft Com. Wigorn.	10 Ed. 4.
George Plantagenet Dux Claren.	Ed. 4.
Ric. Plantag. Dux Glocest.	Ed. 4.
Hen. Stafford Buckingh.	
Tho. Stanley Dom. Stanley. 18. Nov.	1 R. 3.
Edouard. Stafford Dux Buckingh.	1 H. 7.

Hic (proſcripto & truncato patre ejus Henrico Duce An. 1 Ric. 3.) Anno primo Hen. 7. reſtitutus eſt, & caſus ejus coram Judicibus,

doit aller en l'oſt devant les batailles, tantoſt apres le Maiſtre des Arbaliſtiers, & doivent eſtre les Mareſchaux en ſa Bataille.

Le Roy s'il eſt en l'oſt, & les autres batailles ne doivent chevaucher, fors par l'ordonnance & conſeil du Conneſtable, qui a la cure d'envoyer meſſagers & eſpies pour le fait de l'oſt, par tout où il voit qu'il appartient a faire, & diſcouvreurs & autres chevaucheurs, quand il voit que meſtier en eſt.

Ledit Conneſtable a de tous ceux qui ſont retenus aux gages du Roy, une journeé pour ſon droict, depuis qu'ils ſont retenus: & deſlors qu'ils prennent le premier payement, peut ledit Conneſtable recevoir ſon droict s'il luy plaiſt: de ceux qui ne prennent gages du Roy, mais aucun certain ſalaire ou reſtitution d'argent ou d'autre choſe, puis que l'on chevauche à banniere deſployeé, le Conneſtable doit avoir ſon droict pour le ſervice deſſuſdit, ſur ceux qui prennent gages, deſpens, ſalaires, ou reſtitution comme dit eſt.

Prend ledit Conneſtable devers les threſoriers des guerres, ſes droictures de tous ceux qui comptent par devers luy, c'eſt à ſcavoir une journeé, autant comme ils comptent par jour, quelque ſomme que ce ſoit.

Auſſi prend ledit Conneſtable une journeé des ſoldoyers de cheval & de pied, qui ſont devers al retenuë du maiſtre & du clerc des arbaleſtiers, leſquels en prennent une autre, & ainſi eſt il accouſtumè de touſiours du temps paſſé. Mais le Roy Philippes de Valois, declara les Princes de ſon ſang & ceux de leurs maiſons ſervans à la guerre à leurs deſpens, & les ſoldats de mer exempts deſdits droicts. Ce que deſſus eſt és propres termes du dit regiſtre. Hæc & plura illic; adjunguntúrque catalogi *Conſtabulariorum*, & *Mareſcallorum* Franciæ. Vide *Recueil* part. 1. Et vide inſuper Mat. Pariſ. An. 1236. ubi in coronatione uxoris Hen. 3. nuptiarúmque regalium ſolennitate, *Comes Herefordiæ* (qui ni vehementer fallor *Conſtabularius* Angliæ fuit) *miniſterium Mareſcalciæ in domo Regis peregiſſe* dicitur.

Conſtabularius caſtelli, eſt ejuſdem præfectus ſeu œconomus (qualis in Maneriis ballivus) omnia curans & diſponens tum ad rem militarem, tum ad familiarem pertinentia. Alias *Caſtellanus*.

Conſtabularius Hundredi: apud nos officialis eſt Eirenarchæ inferior, pacem regiam per Hundredum promovens, & Magiſtratuum mandata, villarum *Conſtabularius* diſtribuens. Sumpſit hic initium Statuto Wintoniæ An. 13 Ed. 1. ubi ad inſpicienda curandáque arma Hundredi, deſignatur.

Conſtabularius villæ in ſublevamen Conſtabularii Hundredi, ævo (ut dicitur) *Ed.* 3. introductus eſt: talem in villâ poteſtatem habens, qualem in Hundredo *Conſtabularius* Hundredi: Sed reperio Conſtabularios villæ antiquioris originis: nam in Statuto an. 5 *Ed.* 3. cap. 14. Villarum Conſtabulariis mandatum eſt, ut comprehendant malefactores qui dicuntur *Roberdſmen*, *Waſters*, & *Drawlatches*.

In Stat. etiam *Weſt.* 1. cap. 15. id eſt, An. 3 *Ed.* 1. mentio fit de Vicecomite, Conſtabulario aut quovis alio Balivo de feodo, qui habet priſonæ cuſtodiam: malefactores vetitos in fidejuſſionem non tradant ſub amiſſione feodi ſui & officii in perpetuum. Et ſi Vicecomes, Conſtabularius, vel Balivus illius qui feodum habet pro cuſtodiâ priſonarum hoc fecerit contra voluntatem domini ſui, 3. annis impriſonetur, &c. Intelligo de *Conſtabulariis* Caſtellorum, quos Caſtellanos alias vocant.

Conſtabularius Scaccarii. Obſoletus jam diu Officialis qui tamen in prima Scaccarii inſtitutione claruit. Munus ejus è Nigro libro Scaccarii ſic cognoſcitur. *Conſtabularii officium eſt ad Scaccarium, ut in brevibus Regis de exitu theſauri vel de aliquibus computandis, hiis qui computum faciunt, ſimul cum præſidente teſtis exiſtat. In omnibus enim hujuſmodi brevibus ex antiqua inſtitutione duos oportet conſcribi teſtes. Item ejus officium eſt, cum ad Scaccarium ſtipendiarii Regis venerint pro ſtipendiis ſuis, ſive ſint reſidentes in caſtris regis, ſive non, aſſumpto ſecum clerico conſtabulariæ cujus eſt terminus eorum noſce, & mareſcallo Scaccarii computet eorum liberationes, & de retractis fidem ſuſcipiat, & reſiduum ſolvi faciat. Omnis enim liberatio quorumcunque ſive accipitrariorum, ſive falconariorum, ſive bernariorum, ad officium ejus ſpectat ſi præſens fuerit: niſi fortè Dom. Rex ad idem aliquem prius aſſignaverit, quia Conſtabularius à Rege non facile poteſt avelli, propter majora & magis urgentia. Notandum verò quod mareſcallus Scaccarii de liberationibus reſidentium multum percipit quod ad dominum pertinet rationi officii ſui, de commeantibus autem non. Item huic cum aliis magnis commune eſt, ut nihil magnum eo inconſulto fieri debeat.* Videntur hæc quidem ſpectare ad ipſum *Conſtabularium* Regni.

¶ *Conſul*, *Conſulatus.*] Ab Authoribus mediorum ſeculorum uſurpantur pro *Comite*, & *Comitatu*. LL. Edouardi Confeſſ. ca. 12. *Quod modò vocatur Comitatus, olim apud Brytones temporibus Romanorum in Regno iſto Brytaniæ, vocabatur Conſulatus: & qui modò vocantur Vicecomites, tunc temporis Viceconſules vocabantur. Ille vero dicebatur Viceconſul, qui Conſule abſente, illius vices ſupplebat in jure & in foro.* Ethelwredus Anglosax. in An. Dom. 871. *Undecim Conſules ruunt quos illi* (Dani) *Eorlas ſolent nominare.* Vide *Eorla* quo nos hodie pro *Comite* utimur: ſed Æthelſtani LL. pro *Duce* ponitur. Diſtinguere item videtur Charta Frederici Romanorum & Siciliæ Regis (apud Baronium) Dat. An. Dom. 1220. inter *Conſulem* & Comitem.

Fre-

illius, qui Presbytero inferior, pauperes & Xenodochia (Diaconias inde appellata) curabat.

Eccleſiaſticorum igitur pars eſt *Herenachus*, ſed qui primam tonſuram non deprehenditur tranſiiſſe. Senſum Epiſcopi cæteraque Eccleſiæ debita colligebat, partem unam Epiſcopo, aliam reficiendæ Eccleſiæ fabricæ, tertiam fovendis pauperibus, excipiendiſque hoſpitio peregrinis diſponens. In ſtipendium muneris, libera ei ceſſit ab omnibus præſtationibus, terræ portio, quam honoris causâ, *Honorem villæ* nuncupant. Tandem verò de annuo cenſu, & cibariis quibuſdam Epiſcopo exhibendis pepigit: ſed facturus itidem quod ad reparationem Eccleſiæ,& ad pauperes,hoſpitalitatémque pertinet; habitaturus inſuper & culturus terras quas vocant Termon-landes. Coaleſcere jam tum cœpit *Herenachus* ſuo officio,ſatiſque pro imperio exercere in colonos ſubjectos: præſertim dum Eccleſia (pia domina) natos nepotéſque facilè ſuſciperet in parentum miniſteria (ut Levitarum in Tabernacul.) Sic enim hæreditarium in Hibernia fit munus *Herenaci*, non minus quàm in partibus tranſmarinis, Vicedomini. Sub ingreſſu tamen cujuſque tam novi *Herenaci* quàm Epiſcopi, ſubſidium Epiſcopo pendit *Herenachus*, & (ut cæterus Clerus) ejuſdem tenetur viſitationibus; procurationes etiam & refectiones præſtare. Latinè inſuper (ut Eccleſiaſticos decet) plerique nôrunt *Herenaci*, licèt cum vulgò indoctiſſimo agreſtique habitantes. Audi quid ex ſacramentali Inquiſitione capta in Comitatu Tironiæ 27 Julii, An. Dom. 1608. de his proditum eſt. *Ac ulterius Jurati prædicti ſupra ſacramentum ſuum dicunt, quod in qualibet dictarum Baroniarum, præter illas terras quæ antehac poſſidebantur, ac modò poſſidentur ab hominibus merè laicis, ſunt aliæ quædam terræ de quibus quidam clerici, ſive homines literati qui vocantur Herenaci, ab antiquo ſciſiti fuerunt, &c. Nihilominus quilibet dictorum Herenacorum ſolvebat & ſolvere debeat Archiepiſcopo ſive Epiſcopo in cujus Diœceſi terræ quas poſſidebant ſituatæ fuerunt, quoddam charitativum ſubſidium, refectiones ac penſionem annalem, ſecundùm quantitatem terræ, & conſuetudinem patriæ.* Hoc reſcripto planè liquet *Herenacorum* patrimonium (& perinde munus) hæreditarium eſſe, licèt ſervitutibus quibuſdam obnoxium. E ſubjectis autem Chartis (quas exhibet Regiſtrum Armachanæ Eccleſiæ) luculenter intelligas utrumque aliàs ex arbitrio Epiſcopi dependiſſe.

Honor villæ.

Conceſſio Herenaciæ à Milone Armachani Archiepiſcopi facta, An. Dom. 1365.

Habetur in regiſtro Nichol. Archiep. Ardmacani, fol. 61.

Univerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis has literas viſuris vel audituris, Milo Dei & Apoſtolicæ ſedis gratia Archiepiſcopus Armachi, Hiberniæ primas, ſalutem in Domino ſempiternam. Noverit univerſitas veſtra nos de unanimi aſſenſu & voluntate Decani & noſtri Capituli Ardmachani, dediſſe, conceſſiſſe, & hac præſenti Charta noſtra confirmaſſe dilectis nobis in Chriſto Willielmo & Arthuro Mac-bryn filiis Magiſtri Arthuri Mac-bryn, terras noſtras ſubſcriptas in tenemento noſtro Kilmor, quas nunc idem magiſter Arthurus de nobis tenet, viz. Teachrna &c. Habendum & tenendum prædictas terras cum earum pertinentiis debitis, in boſco & plano, &c. Quas & quæ idem magiſter Arthurus conſuevit habere, & omnibus viis & ſemitis, pratis & paſcuis, & omnibus libertatibus & liberis conſuetudinibus ad prædictas terras ſpectantibus, ſecundum ipſarum terrarum debitas & antiquas limitationes, cum pleno jure Herenaciæ in toto tenemento Eccleſiæ de Kelmore nobis & ſucceſſoribus noſtris quoad vixerint, & quilibet eorum vixerit, poſſidend. quamdiu nobis, noſtræ Eccleſiæ Armachanæ, noſtriſque ſucceſſoribus & miniſtris, grati fuerint & obedientes, & quilibet eorum gratus fuerit & obediens, & dictas terras coluerint ſeu coluerit, ac eas in parte vel in toto, nulli laico extrinſeco colendas tradiderint, ſeu tradiderit. Salvo tamen jure Chartæ dicto Magiſtro Arthuro ſuper eiſdem terris confectæ ad totam vitam ipſius M. Arthuri, quam Chartam volumus pro vita ſua (præſenti Charta non obſtante) in ſuo robore permanere. Reddendo inde annuatim prædict. Willielmus & Arthurus filius prædicti Magiſt. Arthuri, & quilibet eorum qui ſupervixerit, nobis & ſucceſſoribus noſtris unam marcam & octo denarios ſterlingorum, ad feſta Apoſtolorum Philippi & Jacobi, & omnium Sanctorum per portiones æquales, unà cum aliis oneribus & ſervitiis inde debitis & conſuetis. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum, & ſigillum commune noſtri Capituli antedicti præſentibus ſunt appenſa. Datum apud Dunum die xxi. menſis Novemb. An. Dom. 1365.

Confirmatio Herenaciæ hæreditariè poſſidendæ, facta à Johanne Mey Armachano Archiepiſcopo An. Dom. 1455.

Ex Regiſtro John Mey H. fol. 43. *a.*

Univerſis ſanctæ matris Eccleſiæ filiis ad quos præſentes literæ pervenerint, Johannes permiſſione divina Archiepiſcopus Armachanus Hibernia Primas, ſalutem in Domino ſempiternam. Veſtra noverit univerſitas quod exponente & ſupplicante nobis dilecto filio patricio Mackaſſaid Herenaco de Twynha, eo quòd ipſe ab olim à noſtris prædeceſſoribus, ſicuti & progenitores ſui fuerunt Herenachi de Twynha, & terras noſtras ibidem (quas per ſuas particulas duximus præſentibus vulgariter plenius ſpecificand.) conſecutus fuiſſet in eiſdem debite inchartatus: de antiqui ſui juris confirmatione, & noſtri nova inveſtitura, quo ſic firmus & ſecurus valeat permanere. Ex certis licitis cauſis nos moventibus, ad ſupplicationem ſuam hujuſmodi annuentes

Inchartatus.

ut in Chartis præcedentibus vides: quidam etiam *Corbanatus*, ut in ſequuturis, *viz.*

Collatio Comorbaniæ (ſeu Corbanatus) *de Ro Derenſis Diœceſis.*

Ex Regiſtro Nic. Stoning. Archie. Ardmacani. fol. 3.

Nicholaus permiſſione divina Archiepiſcopus Ardmacanus Hiberniæ Primas, Dilecto nobis in Chriſto Magiſtro Odoni Macthaig Eccleſiæ Decenſis Canonico ſalutem, gratiam, & benedictionem. Rectoriam Eccleſiæ parochialis Sancti Kynnici de Drumgoſſa aliàs de Ro Derenſis Diœceſis Comorboniam nuncupatam, per mortem Magiſtri Johannis Macthaig ultimi Rectoris & Comorbani ejuſdem, vacantem & ad noſtram collationem hac vice jure devoluto ſpectantem, tibi conferimus intuitu charitatis, teque de eadem inveſtimus, & per annuli noſtri traditionem inſtituimus auctorizabiliter in eadem decernentes te in corporalem poſſeſſionem ejuſdem Rectoriæ ſive Comorbaniæ, cum omnibus ſuis juribus & pertinentiis univerſis, vel quaſi fore realiter inducendum & defendi inductum. In cujus rei teſtimonium ſigillum noſtrum præſentibus eſt appenſum. Dat. apud Dundalke 26. die menſ. Octob. An. Dom. 1406. & noſtræ conſecrat. 3.

Comorbaniam, ſeu Corbanatum (vides) ad jus Eccleſiæ reſtitutum, ſed Eccleſiam (more veteri) in unam eandemque familiam hunc conferre. Anno enim 1367. Auguſtinus Macthaig Comorbanus S. Kynnici fuit: deinde Jo. Macthaig, nunc Odo Macthaig.

Regiſtr. prædict. fol. 40. temp. Milonis Archi

Sequeſtratio Corbanatus conceſſa à Johanne Walton Archiepiſcopo Dublinæ.

Quia ex quibuſdam rationabilibus cauſis nobis deductis, animum noſtrum juſte moventibus, officium Corbanatus *ibidem cum omnibus emolumentis & pertinentiis ſuis duximus ſequeſtrandum, & ſequeſtramus per præſentes.* Tadeum *Oskelly clericum ejuſdem villæ & Eccleſiæ Glindelacenſis ipſius ſequeſtri cuſtodem deputantes, juriumque & pertinentiarum dicti officii antiquitus excreſcentium & excreſcere valentium, uſque noſtram viſitationem & Eccleſiæ & popularium de Glindelaghe prædict. ratiocinio emolumentorum ipſius officii, & rerum ad illud pertinentium, nobis reſervato, &c. Etiam & ſcrutatis antiquis Eccleſiæ noſtræ Dublinenſis ſcripturis & monumentis ſeu chartis, diſpoſitionem dicti officii (cum illud vacare contigerit) ad nos & noſtros ſucceſſores pertinere debere & nullum alium (ſede Dublinenſi duntaxat plena & conſulta Archipræſule) pronuntiamus, decernimus, & declaramus in his ſcriptis. Dat. &c. 11. Decemb. An. Dom. 1473. et noſt. conſecrat. An. 2.*

Hæc fuſiùs ut obſcuritati lumen adferam, quod accendit mihi literarum inſignis pharus D. Jacobus Medienſis Epiſcopus.

¶ *Corium forisfacere.*] Verbera promereri. LL. Inæ MS. cap. 6. *Si quis corium ſuum forisfaciat, & ad Eccleſiam incurrat: ſic ei verberatio condonata.*

Corium perdere: vapulare, flagellis cædi. Ibidem ca. 3. *Si ſervus* ſine *teſtimonio Domini ſui* die Dominico *operetur, corium perdat.* Saxon. ðoliᵹ hiſ hýðe.

Corium redimere: putà ne vapulet. L. Friſon. Tit. 3. §. 4. *Servus vapulet niſi Dominus ejus 4. ſolid. corium ejus redimere voluerit.* Ita in L. Salic. Tit. 13. §. 1. — *aut flagellis 120. ictus accipiat: aut pro dorſo ſuo 120 denar. — culpab. indicetur.*

Corium cum capite decorticare. Vide *Decorticare.*

¶ *Corrodium*, al. *Corredium.*] Eſt alimenti modus qui in aliquo monaſterio alicui conceditur, vel ad terminum vitæ, vel pro certo tempore, vel hæreditarié. In Conſtitut. Othobon. *liberatio* dicitur: prohibeturque illic Religioſis ne deinceps hujuſmodi *liberationes* aut vendant aut concedant. Ad fundatores verò è communi jure ſpectabat, *corrodiam* in quovis ſuæ fundationis monaſterio, niſi in libera Eleemoſyna fundaretur. Diſpoſuit item Rex (in beneficium famulorum ſuorum) *corrodium* unum & interdum alterum in undeviginti ſupra centum monaſteriis, quod mihi arguere videtur priſcos Reges hæc eadem fundaſſe.

Cap. Quod religioſi non vendant vel aſſig. aliis liberat.

Corredium etiam dicitur quicquid obſonii quod vel ſuperiori in ſubſidium penditur, vel in menſam alicui apponitur. *Cibus.* Conſtitutt. Sicul. lib. 3. Tit. 18. Prælati Eccleſiarum adjutorium petant pro— *corredo noſtro cum in terris eorum nos hoſpitari: vel corredium ab eis recipere contigerit.* Cuſtumar. Prior. Lew. pa. 16. *Item omnis molman inveniet equum ad portandum corredium Prioris.* Mox. *Flagellabit præbendam Prioris per unum diem cum corredio Domini.* Tertio, *Lancetæ falcabunt pratum Domini cum corredio tali. Ad matutinellum, pane ordei et caſeo: ad nonam potagio, & duplici companagio: & ad veſperum, unum panem curiæ & faſſellum herbæ.*

¶ *Cornare.*] *Cornu inflare.* Occurrit in Chart. foreſt. cap. 11. ſed in impreſſo codice, mendoſe legitur *coronare.*

¶ *Coronator.*] Apud nos Coronæ officialis pervetuſtus eſt, ad tuendam pacem & dignitatem regiam in quovis Comitatu populi ſuffragiis conſtitutus. Olim non minor Equite aurato, ſed diminuta hodie poteſtate, quatuor plerunque eliguntur, qui in exquirendis homicidiis operam præſertim navant. Univerſis præeſt Capitalis Juſticiarius Banci

Regis

¶ *Cratare.*] *Scalpere.* A Gall. *Gratter.* Addit. LL. Friſon. Tit. 3. §. 44. Vide *Cladolg.*

¶ *Creantum.*] *Satiſdatum.* Conſtitut. Philip. Auguſt. apud Rigord. pa. 182. —*faciant creditoribus per fidei juſſores, vel per vadia, creantum ſuum ſolvendi debita ad prædictos terminos.*

¶ *Credentia.*] *Abacus,* ſeu *tabula* vaſa ſuſcipiens. Italic. *credenza.* Formula degradandi Archiep. *In primis in publico extra Eccleſiam, paretur aliquis eminens locus congruens ſpacii pro degradatione fienda. Item ſuper eundem ordinetur una credentia ſimplici tobalea cooperta. Item ſuper eandem credentiam ponatur ampulla vini, ampulla aquæ, &c.*

Significat etiam *fidem,* ſed quære an ita, prorſus & ſimpliciter in Conſtitut. Sicul. ubi ſæpe occurrit. Lib. 1. Tit. 59. ca. 1. *Sancimus ut omnes camerarii & bajuli priuſquam in gabellam & credentiam, bajulationes noſtras adminiſtrandas ſuſceperint —— corporalia ſubeant ſacramenta.*

¶ *Crinitus, Crinoſus.*] L. Salic. Tit. 26. §. 1. *Si quis puerum infra* 12 *annos, ſive crinitum, ſive incrinitum occiderit,* 23 *den. qui faciant ſol.* 600. *culpab. judicetur.* §. 2. *Si quis puerum crinitum ſine voluntate parentum totonderit,* I D CCC. *denar. qui faciant ſol.* xlv. *culpab. judicetur.* Decret. Childeberti cap. 2. *Nullus de crinoſi inceſtum uſum ſibi ſociet conjugio.* Ad Explanationem harum legum & antiqui moris, addam quæ collegit Lindenbrogius. Francorum Reges & Regia ſtirpe oriundi, *criniti* ſemper erant, reliqui verò tonſi. Agathias lib. 1. pag. 9. Θεμιτὸν τοῖς βασιλεῦσι τῶν Φράγγων, &c. *Solenne eſt Francorum Regibus nunquam tonderi, ſed à pueris intonſi manent. Cæſaries tota decenter eis in humeros propendet, anterior coma è fronte diſcriminata in utrumque latus deflexa. Neque verò quemadmodum Turcis & Barbaris, impexa iis & ſqualida ſordidaque eſt coma, vel complicatione indecenter cirrata, ſed ſmigmata varia ipſi ſibi adhibent, diligenterque curant: idque velut inſigne quoddam eximiaque honoris prærogativa Regio generi apud eos tribuitur. Subditi enim orbiculatim tondentur, neque eis prolixiorem comam alere facilè permittitur.* Meminit hujus moris Greg. Turon. lib. 2. cap. 9. Ado Vien. pa. 149. Otto Friſig. lib. 4. cap. 32. Sed & Saxones criniti erant. Witikind. de geſt. Saxon. lib. 1. pa. 5. *Illis* (Saxonibus) *hæc loquentibus mirati ſunt Franci præſtantes corpore & animo viros, mirati ſunt & novum habitum, arma quoque & diffuſam ſcapulis cæſariem.* Quæ eadem in Abbate Urſp. leguntur. Vide *Capillati.*

Incrinitus. *Crinoſus.*

¶ *Cro, Croo, & Croy.*] Reg. Majeſt. Scot. lib. 4. cap. 24. *Cum quis per villam mediam tranſierit equitando, & aliquem hominem antecedentem illum, pedibus equi ſui calcaverit, ita quod mortem inde ſubierit; ——reddat pro homine mortuo, & taliter occiſo,* Croo, & Galnes, *quaſi eum propriis manibus occidiſſet.* Perſpicuum eſt *Croo* hîc eſſe pretium hominis occiſi, quod alii *Wergildum* dixere, id eſt, *capitis æſtimationem.* Lib. eodem, cap. 36.

Statuit Dom. Rex, quod ille Croo *unius Comitis* Scotiæ, *eſt ſepties viginti vaccæ,* 3 *oræ pro vaccæ.*

2 Item, le Cro *filii unius Comitis, vel unius Thani eſt centum vaccæ.*

3 Item, le Cro *filii Thani eſt* 66 *vaccæ, &* 21 *denarii, &* 2 *partes unius den.*

4 *Omnes Baſſiores in parentela ſunt ruſtici.* Item, le Cro *unius ruſtici eſt* 16 *vaccæ.*

5 Item, le Cro *cujuſlibet fœminæ virum habentis, eſt minor per tertiam partem, quam* le Croo *viri ſui.*

6 Item, *ſi ipſa non habeat virum, tunc* le Croo *ipſius eſt adeo magnum, ſicut* Cro *fratris ſui ſi quem habet.*

7 Item, le Cro, & galnes, & enach *uniuſcujuſque hominis ſunt pares, ſcil. in reſpectu fœminarum ſuarum.*

Skenæus hos capitis cenſus, vix Scoticos agnoſcit. Fortè Hibernos reſpiciunt, qui vaccis omnia æſtimabant. Homicidii verò compoſitio apud Saxones noſtros, triplex fuit. Cognatis pro cæde conſanguinei. Domino, pro cæde vaſſalli. Regi, pro pace in utraque rupta. An huc ſpectent, *Cro, galmes, & enach,* alii dicant: voces Hiberniam ſapiunt. Lib. eodem, cap. 38. §. 5. *Si uxor liberi hominis ſit occiſa, vir ſuus habebit* le Kelchyn, *& parentes ejus habebunt* le Cro, & le Galmes. Item, *Si uxor ruſtici ſit occiſa, Dominus ipſius terræ in qua manet, habebit* le Kelchyn, *& parentes ejus* le Cro, & le Galmes. Sic 93. Statuto Jacobi 1. Parlam. 6. homicida pendere jubetur Regi 40. lib. *le Croy* verò, proximis conſanguineis interfecti: **to the neareſt of the kin of the ſlain man.** Vide *Were* & *Wergildum,* & in procinctu, Crocium.

¶ *Crocium.*] Extare audio in Hibernia diploma quoddam Henrici 2. quo idem Rex uberrima privilegia Epiſcopo conceſſit . . . . . *Exceptis foreſtallis, theſauro invento, crociis, &c.* Quid hîc vult *crociis* à me quæſitum eſt: nec habeo quo reſpondeam, ſi aliud ſit quam *Cro* in LL. Scoticis jam ſuprà dictum, id eſt, *Wergildum,* vel homicidii compoſitio. Quamvis enim Anglis ademiſſet Rex ille Wergildi leges, ſuas tamen Hibernis permiſit immutatas.

¶ *Croftum, Croftus, Cruftum.*] Sax. cꞃoꝼt & cꞃuꝼt. Lat. *crypta,* à Gr. Κρύπτω, *abſcondo.* Locus ſecretus. Eſt autem *Cruftum* prædiolum ponè habitaculum ruſticum à latioribus campis ideo diſtinctum, ut animalia ruſtica ſubitis uſibus exhibeat. Angulus campi, idemque fortè Saxonibus, quod nos hodie (Normannos ſequuti) *clauſam* dicimus, **a Cloſe.** Inguſf. *Poſſunt etiam dicti monachi de eiſdem mariſcis verſus occidentem jacentibus, pro ſe & hominibus, ſive tenentibus ſuis, includere*

¶ *Cucurbita*, *Cucurbitare.*] Vide *Arga.*

¶ *Culdei*, *Colidei*, *Cœlibes.*] Hect. Boëthius Hiſt. lib. 6. *Cœpere Monachi & Sacerdotes* (apud Scotos & Hibernicos) *eo tempore Chriſti dogma accuratiſſimè amplexari. Monachorum quorundam ductu & adhortatione, qui quòd ſedulo prædicatione vacarent, eſſentque frequentes oratione, ab incolis Cultores Dei ſunt appellati. Invaluit id nomen apud vulgus in tantum, ut Sacerdotes omnes ad noſtra penè tempora vulgo* Culdei, *i. cultores Dei ſine diſcrimine vocitarentur. Pontificem inter ſe communi ſuffragio deligebant penes quem divinarum rerum eſſet poteſtas. Is multos deinceps annos* Scotorum Epiſcopus, *uti noſtris traditur Annalibus, eſt appellatus.* Habet hæc in 6. Hiſt. ſuæ libro Hector Boëthius.

Sed auditum eſt hoc nomen etiam extra Albaniam, ut me admonuit vir ſagaciſſimus D. Jacobus Uſher Epiſc. Medienſ. utpote in *Entili* ſive *Berdſeya* inſula ubi *monachis*, & in Hibernia ubi *presbyteris ſecularibus* eſt attributum. Illam enim ſuo tempore *à monachis religioſiſſimis* inhabitatam ſcripſit * Geraldus Cambrenſis, quos *Cœlibes*, vel *Colideos vocant.* Hic verò in majoribus Ultonienſium Eccleſiis (ut in Ardmachana, & Eccleſia de Cluniſh ſive Cluain yniſh Chlochorenſis Diœceſeos) presbyteros qui Choro inſervientes divina celebrabant officia *Colideos*, eorumque Præſidem *Priorem Colideorum* appellatum eſſe novimus. Indeque à Johanne Meyo Archiepiſcopo Ardmacano * *ex probatiſſimorum teſtium teſtimonio, & quod magis eſt* (Regiſtri verba ſunt) *ſanctorum patrum antiquis Chronicis, & prædeceſſorum libris annalibus ſcrutatis & perlectis*, An. 1445. ſententiam latam invenimus, quod *Prioris ſeu cujuſque Colideatus officium Curatum nullatenus ſentiatur, teneatur vel aliàs reputetur: quin quilibet beneficium curatum ſimul & ſemel cum Prioratus & Colideatus officio poſſit & valeat liberè & licitè retinere dummodo in Eccleſia Ardmachana debitam faceret reſidentiam, &c.* Et quod *Priori Colideorum locus primus in menſa; & in exequendis & regendis divinis officiis, ut in loco Præcentoris, à Coldeis cæteris reverentia congrua debeatur.* Et à Nic. V. Romano Pontifice * aliam *quòd Prioratus Collegii ſecularium Presbyterorum Colideorum vulgariter nuncupatorum Armachonenſium ſimplex officium, & ſine cura exiſtat;* Ut in reſcripto ipſius videre eſt, dato Romæ apud S. Petrum An. 1447. Pontificatus An. 1. Hæc ille.

* Itin. Camb. lib. 2. cap. 6.

* Ex Regiſtro Jo. Mey. fo. 12.

* Ibid. fol. 2.

¶ *Culmo ſubnixa.*] Intellige, Poteſtas, Charta, Actus, Pactum. In Marculfi formulis paſſim occurrit *ſtipulatione ſubnixa*, & hoc ex jure Romano petitum (ut notat Bignonius.) Dicitur autem *culmo ſubnixa*, quaſi pacti vinculum & ſolennitas, traditione culmi ſive ſtipulæ, conſummata aliquando fuiſſet, & ſtipulatio à ſtipula deſcendiſſet, quod Iſidorus (ut notat item Bignonius) aſſerit Orig. lib. 5. *Stipulatio à ſtipula: veteres enim quando ſibi aliquid promittebant, ſtipulam tenentes frangebant, quam iterum jungentes ſponſiones ſuas agnoſcebant.* Varro & Juriſconſulti aliter. Sed antiquum ritum in obſcuro remotoque populo, diuturniorem (juxta Platonis ſententiam) deprehendimus. In inſula enim maris Hibernici quæ Mannia dicitur, hodie in uſu eſt, equorum, aliarumque rerum venditiones traditione ſtipulæ ratas facere. Trad. Fuld. lib. 1. Chart. 106. *Hoc ſit actum coram teſtibus ſubter poſitis culmo ſubnixum*, Lib. 2. Chart. 16. *Habeatis poteſtatem culmo ſubnixam.* Ibidem Chart. 21. & 23. *Culmo connexam.* Vide *Fiſtuca.*

¶ *Cultura.*] Pars agri latior uni deſignata cultui: aliàs *Quarentena*, quod vide.

¶ *Colvertagium.*] Vide *Nidering.*

¶ *Cuna.*] Domeſd. Tit. Ceſtria. *Quando Rex ibi veniebat, reddebat ei unaquæque carucata CC. beſtas, & unam cunam plenam cerviſiæ.* Cuſtumar. de Hecham. p. 21. *Omnis lanceta & toftman inveniet cunam ſi habeat ad cerviſiam Domini faciendam.* Vas quo utuntur, potifices: *Cupa*, *orca*, vel id generis, **a tub, ſtand, or fat.** Galli *cume* dicunt pro vaſe emanentem liquorem ſuſcipiente, ut *Cume de preſſouer.*

¶ *Cuneus.*] Sigillum ferreum quo numus cuditur: à forma dictum: atque inde *coin* quaſi *cune*, pro moneta. Domeſd. Tit. Wirceſtre. *Burgenſes plures habuit, & pro 15. hidis ſe defendit: quando moneta vertebatur, quiſque monetarius dabat 20. ſol. ad Londinum pro cuneis monetæ accipiendis.* Occurrit etiam pro monetæ percuſſione, & ipſo percuſſionis loco. Rotulus fundatorum monaſt. S. Edmundi Burienſ. *Dedit idem Sanctus E.* (id eſt, Edouardus Confeſſor) *S. Edmundo, Pakenham, Connegeſton, & conceſſit etiam dicto Edmundo monetariam ſive cuneum infra Bury.* *Coin.*

Hinc *Cuneare* vox forenſe cudere: & *Cunage*, percuſſio. 2. Statut. Anno 9. Henric. 5. cap. 3. —— *& pur les ſeignourage & cunage dargent. 15. den. de la libre de Tour.* *Cuneare.*

¶ *Cuppula.*] Fornix rotundus in altum porrectus, al. *Trullus.* Baron. in An. 682. nu. 41.

¶ *Cureſcet.*] In Epiſtola Canuti apud Malmesber. de geſt. Reg. mendoſè pro *Curcſcet.* vel *Circſet*, quod vide.

¶ *Curfodi.*] Vide *Zurb.*

¶ *Curfue*, al. *Coverfu.*] A Gall. *couvrir*, tegere: *feu*, ignis. Latinè, *Ignitegium.* Edixit Willielmus 1. ut hora octava veſpertina, ignis ubique obſtrueretur, pulſareturq; tunc in ejuſdem admonitionem, per Oppida & Civitates campana, quæ à munere Cupfubell eſt appellata. Abiit ad Scotos mos iſte: unde in LL. Burgor. cap. 86. *Qui etiam cum*

duabus

quæ ab inferioribus *curtes* utique appellata ſunt, ut convenire deprehendas vocabula cùm in maximis tùm in minimis.

Ling. Lat. lib. 4. Ab avium autem *cohorte* (ut teſtatur Varro) militum agmina dicti ſunt *cohortes*: & ex eo poſteri, Principum familiam & comitatum, *cortem* & *curtem* appellarunt. Gall. *Court*, Ital. & Hiſp. *Corte*.

Curtis pro area circa ædes, al. *curia*. Leo Marſic. Caſin. lib. 1. ca. 36. —*domum unam novam*—*cum curte & ædificiis*.

Curtis pro horto, a Garden. Vide infra *Curtilagium*.

Curtis pro caſa vel habitaculo ruſtico. LL. Burgund. Addit. 1. Tit. 5. §. 2. *Si mulier foras curte ſua exierit*. Et §. 3. *Si ancilla in curte ſua hoc fecerit*. L. Salic. Tit. 6. §. 3. *Canem cuſtodem domus ſive curtis*. L. Boior. Tit. 19. *Canem qui curtem domini ſui defendit*. Hæc & olim *cortes* dici videntur apud Feſtum lib. 11. ubi ait, *Mapalia ſunt quaſi rotundæ cortes*.

Curta. *Curtis*, & *Curta*, pro habitaculo ruſtico cum adſcriptis prædiis, quod *manſum* & *maſſam* vocant. Petrus Benevent. *Curtis vulgare eſt Gallicorum, ſicut manſus Italicorum*. Sic fortè intelligendus Leo Marſic. Caſinenſ. lib. 1. cap. 1. *Turtullus Patricius*— 18. *patrimonii ſui curtes S. Benedicto conceſſerat*. Antiq. Fuldenſ. lib. 2. Trad. 99. 4. *hobas & curtam cum pomerio ac domo & cunctis ædificiis*.

Curtis pro manerio, ſeu manſo (quod vocant) indominicato. Lindewod in Provincial. Angl. lib. 3. Tit. de decim. ca. Sancta. §. omnib. *Eſt enim curtis manſio vel manerium ad inhabitandum, cum terris, poſſeſſionibus, & aliis emolumentis ad tale manerium pertinentibus*. Huc reſpicit Longob. Lib. 1. Tit. 34. L. 1. *Si quis gaſtaldius aut actor Regis, curtem Regiam habens ad gubernandam, ex ipſa curte alicui ſine juſſione Regis, caſam tributariam, terram, ſylvam, vites, vel pratum auſus fuerit donare, &c.* Leo Marſic. Caſin. lib. 1. cap. 36. *Obtulit Beato Benedicto curtem ſuam quæ dicitur Fara Maionis, cum omnibus pertinentiis, quæ ſimul continet 58. quinque millia octingentos terræ modios*. Sed difficile eſt *curtem* hujuſmodi à præcedente diſtinguere ni adjiciatur *indominicatam* aut tale aliquid.

Curtis pro villa, nec non oppido inſignem ædium multitudinem continente. Flodoard. Hiſt. Rem. lib. 1. cap. 17. *Præſuli nunciatum* (eſt) *in propinqua villa quam Baſilicæ cortem vocant, tunc fortè conſiſtenti*. Idem alibi. *Quidam presbyter de Baronis curte, ſic enim villa vocatur*. Lindenb. è Chron. Guelph. pa. 183. *In Longobardia Cliſmum cortem nobiliſ-*

De Ling. Lat. lib. 4. *ſimum, cujus ſunt* xi. *millia manſionum uno vallo comprehenſa*. An non huc ſpectat Varronis illud? *Cohors, quòd ut in villa ex pluribus tectis conjungitur, ac quiddam ſit unum: ſic his ex manipulis pluribus copulatur cohors, &c.*

Differre tamen videntur *villa* & *cortis*: utpote *cortem* non dici niſi de villa, habitaculo alicujus Nobilis inſigni. Fragment. Hiſt. Aquitan. *Per teſtamentum conceſſit ad eundem locum*—*Curtem Fradorevillam, & villam Dairaco, villam Muiniaco, &c.*

Curtis pro aula, palatio, & familia Principis. Jornandes de reb. Get. ca. 34. *Area verò curtis ingenti ambitu cingebatur, ut amplitudo ipſa Regiam aulam oſtenderet*. Hîc Vulcanius in notis: *Legendum* (inquit) *omnino eſt* Cortis. *Eſt enim Cors, ſpatioſiſſimus Palatii locus, quam Itali Corte & Cortile vocant: Hiſpani la Corte. Tametſi hi hac appellatione etiam Palatium ipſum ſignificant*. Miror non occurriſſe ei vocabulum *curtis*, quod mediaſtinis Authoribus adeo frequens eſt. Tu lectionem priſcam tene. Apud Aſſer. Meneven. de geſt. Ælfredi *Curtus* dicitur. *Semper* (inquit) *in curto Regis nutriti*. Et infra—*cum eo* (Rege Curtus.
Ælfredo) *illa vice* 8. *menſibus in curto manſi*. Dictum tàm de familia quam de palatio: ut *cohors* ſupra à Varrone, tam de conjuncta hominum multitudine, quàm domorum.

Curtis pro ſede cujuſcunque Nobilis; tanquam prætorio cohortis. Sic antiquis LL. notum: Gallis in villarum nominibus frequens, nobiſque in noſtris non inauditum.

Curtis Dominica. Idem quod Regia. Vide *Dominicus*.

Curtis indominicata. Idem quod manſus indominicatus. Vide *Indominicatus*.

Curtis pro foro judiciali & quod *placitum* vocant. Longob. lib. 1. Tit. 2. l. 9. —*componere debebant ſicut curtis Regia exigere videtur*. Placita autem & fora juridica ideo *Curtes* (h. Courts) nuncupata ſunt, quòd in Regum, nobiliumque curtibus (id eſt, ædibus) tenerentur: eſſentque *Cortales* ſeu vaſſalli ſui (quos *Pares curtis* vocabant) Pares Curtis.
dictorum placitorum judices. Vide *Pares curiæ*.

Curtis pro ergaſtulo ad cohibendum noxia animalia: Forenſibus noſtris *Parcus*: a Pound or Pinfold. Revertitur ad nativam vocis ſignificationem: de qua ſupra in Κυρſis. L. Burgund. Tit. 23. §. 1. *Quicunque animal de meſſe, vel de quolibet damno incluſerit, & ante æſtimationem damni præſumptione & arbitrio ſuo, is, cujus animal eſt, de curte per vim tulerit: inferat illi cui vim intulerit ſol. 6. & mulctæ ſol. 6. damni æſtimatione taxata*.

¶ *Curtifer, Curtilis.*] Locus vel ſedes curtis. Formul. Solen. cap. 18. *Donamus igitur*—*cum omnibus ædificiis, curtiferis, cum wadris, campis, terris, &c.* Similiter Cap. 19, 50, 58, 79. Antiq. Fuldenſ. lib. 2. Trad. 148. *Trado S. Bonifacio*— *unum jugerum curtiferum*. Ibid. Trad. 207. —*quicquid habere illic viſa eſt in locis curtilibus, areis, ædificiis*.

¶ *Curtilagium.*] Hortus olitorius, vel ubi olera leguntur. Gal. & Angl. *garden*. Provinci-

D*Adus.*] *Alea*, *talus*, *tavillus.* Aliter *detius*; hoc à Gall. *det, ut iover aux dets*; illud ab Italico *dado*, ut *giuocvre à dadi.* Conſtit. Neapol. lib. 3. Tit. 57. *Qui ad dados ſic ex quadam conſuetudine ludunt.* Infra ——— *qui aleas & dados tenent ut ea prædictis ludentibus accommodent, inter infames habentur.* Guil. Neubrigenſ. rer. Anglic. lib. 3. ca. 22. ——— *quod nullus ad aleas vel ad detios ludat.* Hinc noſtris **Dee** & **Dice.**

¶ *Dalmatica*, al. *Dalmata.*] Veſtis longa & candida, ſine manicis, purpureis clavis diſtincta. Primò in uſu apud ſacerdotes Dalmatiæ, quam nunc Sclavoniam dicimus. Gloſſ. Arabico-latin. *Dalmata veſtis ſacerdotalis cum clavis purpureis.*

Tanti fuit hæc veſtis primitivæ Eccleſiæ patribus, quòd Eutychianus Papa & martyr qui floruit An. 275. conſtituit; *ut quicunque fidelium martyrem ſepeliret, ſine dalmatica, aut colobio purpurato nullatenus ſepeliret*; Anaſtaſius, & alii. Cum autem ſuperſtitionem hoc olere ſentiret Gregorius Mag. non tantum privatorum feretris, ſed ipſorum quoque Romanorum Pontificum, *dalmaticas* aut colobia inſterni vetuit, ut in Edicto ipſius habetur Regiſt. lib. 4. ca. 48. juxta Binnium & Baron. Concil. Tom. 1. pa. 216. a.

Olim autem nec Archidiaconis licuit, nec ipſis Epiſcopis *dalmatica* veſtiri ſine Papæ licentia. Hanc igitur ſibi & Petro Archidiacono ſuo concedi Ægerio Epiſcopo flagitanti, non extemplò annuit Gregorius, ſed poſt iteratas cogitationes, utì in re nova & inſolita: Regiſt. lib. 7. Ep. 111. & Decret. par. 1. diſtinct. 23. ca. 10. Huic autem adverſari videtur quod à vitarum Pontificum Scriptoribus aſſeritur, Sylveſtrum (qui floruit An. circiter 315.) conſtituiſſe ut *Diaconi dalmaticis in Eccleſia uterentur, & palla limoſtina læna eorum tegeretur*; Gregorio enim multò Sylveſter antiquior eſt. Quære igitur de reconciliandis his canonibus.

Denuò verò invaluit conſuetudo, ut Diaconi omnes *Dalmaticis* utantur; opinor tamen ab antiquis illis diſcrepantibus. Nam quæ recentiores *dalmaticas* ſæpe vocant; aliàs *Albæ*, & notiori vocabulo *ſuperpellicea* appellantur. Diſtinct. 93. ca. 19. *Diaconus alba tempore oblationis tantùm vel lectionis utatur.* Ubi Gloſſ. *Alba*, id eſt, *Dalmatica*, argu. 11. quæſt. 3. Epiſcopus presbyter. Hæc fortè differentia Sylveſtrum componat & Gregorium. Sed *ſuperpelliceum*, *albam*, & *Dalmaticam*, diverſa numerari infra videas in *Manipulis.*

Dalmatica etiam veſtis Regia fuit, nec hodiernæ incognita ſolennitati. Fortè à Commodo Imp. primùm recepta, qui (ut refert Lampridius in vita ejus) *præter ſolitum: dalmaticatus in publico proceſſit.* Pertinacem quoque ejuſdem ſucceſſorem inſignem facit Capitolinus, *lacernis & chirodotis Dalmatarum.* Lacerna autem alia veſtis fuit candida qua in ſpectaculis uſi ſunt; togæ ſuperinduta: quod perſpicuè teſtatur Martialis lib. 4. Epig. 2. Et lib. 14. in diſtichis. Hinc apud Imp. Orient. permanſiſſe videtur *dalmatica*, atque inde à Carolo Calvo An. Dom. 986. ad Francos traducta. Sigebert in eo Anno. *Carolus Imp. poſt adeptum imperium ultra ſe elatus, conſuetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias & inſolitos habitus adfectabat: & talari dalmatica indutus, & deſuper balteo accinctus pendente uſque ad pedes, capite vero involuto velamine ſerico, & diademate ſuper impoſito procedebat.*

Mitto exoticos. Piiſſimo noſtro Regi divo Edouar. Confeſſori, hæc inter ſacras veſtes fuit; eaque ipſa *dalmatica* quæ ejus olim amplexa eſt corpus, per ſuccedentium Regum ſeriem deducta, ſereniſſimum dominum noſtrum Jacobum in ſuæ conſecrationis ſolennitate inſignivit. Hujus meminit Thom. de Walſing. in unctione Ric. 2. An. 1377. *Expleto* (inquit) *hymno, erectus eſt Rex ab Archiepiſcopo, & indutus eſt primo tunica S. Edwardi, & poſt ejuſdem dalmatica, projecta circa collum ejus ſtola.*

¶ *Daltini.*] Recitat Stanihurſtus Hibernicus lib. 1. de rebus patriæ ſuæ, quatuor apud Hibernos militum ordines; unum, equitum, reliquos, peditum. Pedites verò Galeglaſios, Kernos & *Daltinos* appellari. *Ultimus* (inquit) *omnium ordo curſorum numero concluditur, quos Hiberni Daltinos, nos Latinè ſcurras velites, ſeu ſervos à pedibus nominare poſſumus. Iſti intermes incedunt, miniſtros ſe præbent equitibus, ſparos etiam amentatos vibrant, phaleras ſordibus maculatas mundant.* Certè nobilium filii hoc non dedignati ſunt munus, colonos interea (quantumvis divites) vilipendentes.

¶ *Damnum triplum.*] Hoc quòd in actionibus injuriarum (vulgo *tranſgreſſionis, vi & armis*) reportat Actor; commune olim nobiſcum

Vitâ emendetur. Refert etiam Reinulf. Ceſtrienſ. lib. 7. cap. 17. eum in redemptionem peccatorum ſuorum circa An. Regni ſui 30. voviſſe inter alia: *ut ſeptem annis Danicum tributum relaxaret.* Rex Stephanus regnum iniens: * *vovit quod Danegeldum, id eſt, duos ſolidos ad hydam, quos anteceſſores ſui ſingulis annis accipiebant, in æternum condonaret.* Hoveden. Poſt hoc verò ſeculum *Danegeldi* mentionem non reperio, licèt nec tunc expiraſſe exiſtimem: ſed mutato nomine *Tallagium* (juxta vulgare Normanicum) appellari, Anglis aliter, **the Taxe.** Quod tamen annuò non ſolutum eſt, ut ſub Regibus Anglo-Saxonicis: ſed ut inſtituit Guilielmus ſenior, *cùm ab exteris gentibus bella vel opiniones bellorum inſurgebant:* conſultis etiam Magnatibus Regni, & Parlamentaria demum authoritate. Vide *Hidagium, Carucagium.*

* *H.Hunt.* lib. 8. p. 387.

¶ *Danilaga.*] Vide *Lex Danorum.*

Diatriba de Dapifero.

¶ *Dapifer.*] Summus officialis fuit cum in aulis Principum, tum in privatorum hoſpitiis: hoc tamen nomine haud minùs antiquioribus incognitus, quàm recentioribus munere. In palatio Caroli magni ejus non meminit Hincmarus: ſub Othonibus verò celebris extat, & ad eligendum Imperatorem deſignatus. Nomen, muneris interpres, utpote quod in ferendis dapibus exhibeter. Manifeſtum hoc in Palatino Comite, qui Imperii dapifer, ſolenni Imperatoris inauguratione prima fercula (equo elatus) Imperatoriæ fert menſæ. Tribuitur verò hujuſmodi miniſtro multiplex nomen ex multiplici munere: nec ſolùm à recentibus, ſed etiam antiquis. *Eleater* (Græcè εἰλείατρος) quòd miniſtros παρὰ τὸ ἐλεόν, i. *ad menſam coquinariam* cibos inde ad menſam Regis delaturos convocabat. Sed mox toti hic cibario miniſterio præfectus eſt: & demum ἐλέατρος (inquit Athenæus lib. 4.) ὅλης διακονίας ἐπιστάτης *totius miniſterii* ſeu *œconomiæ præpoſitus.* Nec interea ignobile hoc miniſterium, cùm Ptolomeus Soter Alexandro Magno fuiſſe *eleater* perhibeatur.

Eleater.

A convocando autem (ut diximus) miniſtros & convivas, *Dipnocletor* etiam dictus eſt, & *Convocator.* A curanda menſa & rebus ad menſam pertinentibus *Trapezopœus*, & *Architriclinus.* A prægustando Imperatori ſecuritatis gratia, *Progeuſta*, *Protogeuſta*, & *Prægustator*; qualem Britannico fuiſſe refert Tacitus: & *Claudium Cæſarem veneno occiſum per Halotum ſpadonem prægustatorem*, quidam tradunt, inquit Suetonius in Claudio ca. 44.

Dipnocletor. Convocator. Trapezopœus. Architriclinus. Progeuſta. Protogeuſta. Prægustator.

Apud inferiores novæ ſubſequutæ ſunt appellationes. In Oriente *Domeſticus*, *Megadomeſticus*, *Oeconomus.* In Occidente *Major Domus*, *Seneſcallus*, *Scalcus*, *Gaſtaldus*, *Aſſeſſor.* Interdum *Præfectus menſæ*, & *Princeps coquorum* quem & *Magyrum* vocant. Differunt tamen omnes inter ſe, ſed ab Authoribus per tranſennam inſpecti, confunduntur ſæpiſſimé. Codinus de Offic. Conſtantinop, τοῦ ἐν Βασιλέως καθήσαντος ὑπηρετεῖ ὁ μέγας δομέστικος οὕτω, &c. *Cum igitur* (ad menſam) *ſedit Imperator, miniſtrat magnus Domeſticus in hunc modum: Apponit miſſum hic primus, magnus nempe Domeſticus proximè Imperatorem: poſt eum Domeſticus menſæ, & poſt ipſum Præfectus menſæ. Affert autem miſſus Domeſticus rei Domeſticæ, quibus Imperator veſciturus eſt, & tradit Præfecto menſæ: atque hic Domeſticus offert Domeſtico menſæ, hic vero rurſum magno Domeſtico: & magnus Domeſticus proponit coram Imperatore. Comedente autem ipſo ſi oporteat bibere, miniſtrat Pincerna, ut dictum eſt, ſi præſens ſit: ſin minus, honoratiſſimus principum vinum fundit. Domeſtici igitur rei Domeſticæ, miſſus ſingulos afferentes imponunt, &c.* Liquet hos, *Dapiferos* fuiſſe, de reliquis videamus.

Domeſticus. Megadomeſticus. Oeconomus. Major domus. Seneſcallus. Scalcus. Gaſtaldus. Aſſeſſor. Præfectus menſæ.

Princeps coquorum. Magyrus.

Erat in aula Caroli M. Audulfus quidam, aliàs Autulfus & Odulfus, vir præpotens: qui à Carolo cum exercitu miſſus, Britones Armoricanos domuit An. Dn. 786. Hunc Annales Fuldenſes & Sigebertus, *Caroli Seneſcalcum* vocant. Vita Caroli ab Engoliſmenſi monacho: *Miſſum ſeu Scalcum.* Aimoini Continuat. lib. 4. ca. 78. *Regiæ menſæ præpoſitum.* Regino verò, *principem coquorum:* Et hoc ipſo officio functos ſub tertia Regum familia, ex vetuſtiſſimis vernaculis carminibus obſervat Falcetus Orig. lib. 1. ca. 10. (ut mihi Author eſt Hieronymus Bignonius) etiam plures tunc extitiſſe, majorem verò *Dapiferum* appellari, regiúmque vexillum in acie detuliſſe.

Dapifer major. Dapifer minor.

Certè vocem *Dapifer* apud Authores Carolo æquales, non (quòd memini) reperio. Deinceps autem clarè emicuit, etiam & dignitas. Primas enim in Regno obtinuiſſe, notat Bignonius è diplomatum regiorum ſubſcriptionibus; quæ à *Dapifero* cum aliquot aliis familiæ Regis, ſubſcribi conſueverunt in hunc modum. Ludovici VI. R. diploma donationis ad S. Dionyſium. *Præſentibus ex palatio noſtro quorum nomina ſubintitulata ſunt & ſigna. S. Ancelli tunc temporis Dapiferi noſtri. S. Gileberti Buticularii. S. Hugonis Conſtabularii. S. Uvidonis Camerarii. Stephanus Cancellarius relegendo ſubſcripſit An.* 1112. Innumera (inquit præterea) ejuſmodi literarum exempla reperiuntur, adeo ut vacante *Dapiferi* ſeu Seneſcalli officio ſubſcriberetur in literis, *Dapifero nullo.*

Simile Philippi R. An. 1107 in obſervatt. Jureti ad Epiſt. Ivonis 70.

Reſtat ut *Majorem domus* eundem cum *Dapifero* fuiſſe demonſtremus, quod etiam negotium mihi antevertit Bignonius: aſſerens obſervatum eſſe *Seneſcallum* in locum *Majoris domus* ſucceſſiſſe, Hugonémque de Clariis (qui ejuſdem jura deſcripſit & ſub Ludovico VI. vixit) *majoratum & ſeneſcalciam* vocaſſe: Cui & Guilielmus Tyrius fidem facit Hiſt. bel. ſacr. lib. 4. ca. 5. *Alexius—megadomeſtici*

Major domus.

1077. loco ſexto inter laicos, *Haimo Dapifer.* Et in Char. Guilielmi junioris, Eccleſiæ Norwicenſi, *Eudo Dapifer* ſolus. In Char. verò Henr. I. eidem Eccleſiæ confecta An. 1101. loco decimo (& poſt omnes Comites) *Ego Eudo Dapifer ſubſcripſi.* Loco undecimo, *Ego Haimo Dapifer ſubſcripſi.* Et loco duodecimo, *Ego W. Pincerna ſubſcripſi.* Quod verò duo ſimul occurrunt *Dapiferi* in una Charta, *Eudo* ſcil. & *Haimo*: hunc de *Dapifero* Angliæ intelligendum cenſeo, illum Normanniæ. Epiſtola enim 27. Ivonis Carnotenſis Epiſcopi (qui obiit An. Dom. 1117.) ad *Eudonem Dapiferum Normanniæ* dirigitur, & hic idem videtur de quo ſupra. Plura de *Dapiferis* Angliæ, vide in *Seneſcallus Angliæ*: hîc tamen addam quæ apud Wil. Malmesberienſem lego in Stephano, *Willielmus Martel quondam Pincerna Regis Henrici, nunc Dapifer Stephani Regis.* Et in Continuat. Sigeberti ſub An. 1160. (id eſt 7 Henr. II. *Obiit Gulielmus filius Stephani* Regis *Angliæ, Comes Bevaniæ &* Dapifer *Regis Angliæ.* Catal. Nobil. in Com. Norf. ait *Rogerum Bigot* fuiſſe Dapiferum *Henr.* primi in §. *Hugh Bigot* pag. 338. atque eundem duxiſſe hæredem Seneſcalli Angliæ.

Dapiscida – i.e. Sector Mensarius. Pat: 29. H. 6. p. 1. m. 8.

¶ Dardus.] *Jaculum*, & quicquid miſſilis. à Gall. *dard.* Abbo de obſid. Lutet. lib. 1.

At turris nocturna gemit dardis terebrata.

Et inferius poſt multa,

Arce ruit dardúmque ferens caſtella petivit
Illorum, haſtámque vibrans projecit in ipſa.

Gloſſæ quædam *Cateias, dardos* exponunt.

¶ *Davata terræ.*] Agri portio apud Scotos. LL. Baronum al. Quoniam Attachiament. Cap. 23. quod inſcribitur *De Herezeldis*, i. Heriotis. *Dominus meliorem averiam ſive animal de ſuis catallis habebit. Ita ſcilicet quod ille husbandus* (i. tenens ſeu vaſſallus ejus) *octavam partem unius davatæ terræ tenuerit, vel plus.* Verbum Scoticum à Scoto explicatum habe: ſic namque ibidem Skenæus. Davatæ, *Apud priſcos Scotos* **one Dawach of Land,** *quod continet quatuor aratra terræ, quorum unumquodque trahitur octo bobus: Alii quatuor aratra duplicia intelligunt, quæ ſunt octo ſimplicia: Sed ſervari debet uſus & conſuetudo locorum. In nonnullis libris hic legitur* Bovatæ terræ, *contra fidem veterum codicum authenticorum. Bovata autem terræ continet* 13 *acras, cujus octava pars comprehendit unam acram, dimidiam acræ, & octavam partem acræ.*

¶ *Deadvocare.*] Vox fori. Cauſam deſerere. Defenſionis, patrocinii, advocationiſque munus vel beneficium rejicere. Bract. lib. 2. Tit. 1. ca. 35. nu. 13. *Poterit tenens ſi voluerit illum deadvocare cui fuerit attornatus, & juſtè propter homagium.* Hinc *deadvocatio* & *deadvocatus* ibidem.

¶ *Dealbare.*] Obſoleta vox inter miniſtros Scaccarii. Niger liber ibidem Cap. *de officio clericorum Camerariorum. Memorandum verò, quæ de firma blanca ſemper fieri ſolet tallia, paulo brevior eſt: quia facto eſſaio per quod firma dealbatur, prima illa confringitur, & appoſita ſibi tallea combuſtionis.* Et lib. eod. cap. fol. 7. *per hanc taleam combuſtionis dealbatur firma vicecomiti.* Item fol. 22. b.

¶ *Debatum.*] A Gal. *Debatre.* Diſſenſio, Contentio. Declaratio cujuſdam Conſtitutionis Alani Ducis Britanniæ An. Dn. 1087. *Ortum fuit quoddam debatum ſeu diſſenſio, viz. quis eorum* (procerum) *ſedere debeat primus in dicto Parlamento. De & ſuper quo quidem debato, Alanus Dux, &c.* Infra. *Ad finem evitandi debatum ſeu diſſenſionem.* Hiſt.Bretaign. lib.1.

De multiplici Decano, Decania, Decanatu, Decenna, Decuria.

¶ *Decanus.*] Gr. Δεκανὸς à δέκα: in militia dictus eſt, qui decem præfuit militibus; in monaſteriis, decem monachis; in Eccleſia majori, decem præbendis; in Epiſcopatus diviſione, decem clericis ſeu parochiis; in Centuriæ ſive Hundredi diſtinctione, decaniæ ſuæ ſodalibus.

Decanus militaris (*qui & caput contubernii* dictus eſt) à Vegetio explicatur, lib. 2. ca. 13. *Rurſus ipſæ centuriæ in contubernia diviſæ ſunt: ut decem militibus ſub una papilione degentibus unus quaſi præeſſet decanus, qui caput contubernii nominatur.*

Decanus monaſticus apud Auguſtinum claret lib. 1. de morib. Eccleſ. Catholicæ, cap. 31. Locum integrum proferam, ut candorem illius ævi agnoſcas, poſterioris deliquium. Inter alias autem monachorum laudes: *nemo* (inquit) *quicquam poſſidet proprium, nemo quicquam oneroſus eſt. Operantur manibus ea, quibus & corpus paſci poſſit: & à Deo mens impediri non poſſit. Opus autem ſuum tradunt eis quos Decanos vocant, eò quod ſint denis præpoſiti, ut neminem illorum cura ſui corporis tangat, neque in cibo neque in veſtimento, neque ſi quod aliud opus eſt vel quotidianæ neceſſitati, vel mutatæ (ut aſſolet) valetudini; Illi autem decani cum magna ſollicitudine omnia diſponentes, & præſto facientes quicquid illa vita propter imbecillitatem corporis poſtulat, traditionem tamen etiam ipſi reddunt uni quem* patrem *vocant,* & cætera quæ vide hic infra in vocab. *Pater.* Frodoard. ſub An. 954. *Fulcarius decanus monaſterii Sancti Medardi Noniomenſium Remis ordinatus Epiſcopus.* Florent. Wigorn. in An. 991. *Sanctus Oſwaldus —— clericos Wigornenſis Eccleſiæ monachalem habitum ſuſcipere renuentes de monaſterio expulit, conſentientes verò hoc anno (ipſo teſte) monachizavit, eiſque Rameſienſem cœnobitam*

Win-

mus de ignotis pecoribus, ut nemo habeat ſine teſtimonio Hundredi vel Decimæ.

Decuria. Ingulph. Saxo. Hiſt. Croyland. Aluredus Rex ſtatuit, *ut omnis indigena legalis, in aliqua centuria & decima exiſteret; & ſi quis ſuſpectus de aliquo latrocinio, per ſuam centuriam vel decuriam, vel condemnatus vel* * *invadiatus, pœnam demeritam vel incurreret, vel vitaret.* *Decuriam* mox dicit quod priùs *decaniam.*

* Al. *abſolutus.*

Decanatus etiam (juxta Hug. & alios) eſt ſocietas decem virorum: ſed notiſſimè dicitur de portione Epiſcopatus, Centuriæ ſeu Hundredo Comitatus reſpondenti, & *Decano* olim ſuppoſitâ.

Decanica. Carcer Eccleſiaſticus. Julianus Anteceſſor Conſtitut. 73. *Executor autem litium conſtitutus intus in decanicis Eccleſiarum recludatur, competentes pœnas luiturus.* Græco-barb. δεκανικὰ, vide Meurſ. Capitul. Carol. & Ludov. lib. 5. ca. 225. *Si executor eſt, in decanicis Eccleſiarum recludatur pœnas luiturus, & officium perdat.*

¶ *Decimæ Saladinæ*, al. *Saladinides.*] Dicuntur quæ in Concilio Pariſienſi An. Dn. 1188. Philippo Regi Francorum in oppugnationem Saladini Mahometani Principis conceſſæ erant. Hujuſmodi etiam obtinuit Rex Angliæ Ricardus I. ut teſtatur Mat. Pariſ. in An. 1189. & ab exemplis iſtis poſteri ſæpe Reges.

¶ *Deciner*, *Deſiner*, & *Deſnier.*] Anglo-Norm. à Gal. *Diſmier* pro *Decennario* & *Handborow*, quæ vide.

¶ *Decorea, Decorticata.*] Vide inſtans *Decuria.*

¶ *Decurio, Decuria.*] Vide *Decanus* & *Decania.* Sunt etiam *Decuriæ*, notæ ſeu inciſiones in arboribus factæ, ad diſtinguendum terminos. Dictæ, à forma decuſſata. Alias *Decorticatæ*, *theclaturæ*, *ſnidæ*, &c. Wiſegoth. lib. 8. Tit. 6. l. 1. —— *in arboribus* —— *faciat tres decurias quæ vocantur characteres.* Boior. Tit. 11. ca. 3. §. 2. —— *in arboribus notas quas decoreas vocant.*

¶ *Dedicatio.*] Feſtum *dedicationis* Eccleſiarum, regiis olim privilegiis munitum eſt. LL. Edou. Confeſſ. ca. 3. *ad dedicationes, ad ſynoda, ad capitula venientibus* —— *ſit ſumma pax.*

¶ *Defalta.*] Vox fori. *Defectus, negligentia, deliquium.* A Gall. *default.* Bractono frequens.

¶ *Defendere.*] *Prohibere*, à Gall. *defendere.* LL. Edou. Confeſſ. ca. 37. *Uſurarios defendit quoque Rex Edwardus, ne remanerent in Regno.* Sic Chaucerus noſter,

In prolog. axor. Bath.

Where can you ſay in any manner age,
That ever GOD defended marriage, &c.

Sæpè in antiquis Statutis, ideoque illud Edouard. I. quo de ferendis armis cavetur: *Statutum de defenſione portandi arma* inſcribitur. *Defenſio.*

¶ *Defenſores.*] Multiplices ſunt, & pluribus nominibus cogniti, cum in Eccleſia tùm in repub. Dicti quòd *innoxiè tueantur*, ut ait Caſſiodorus lib. 9. ca. 25.

Defenſor Eccleſiæ è Concil. Africano ſub Cœleſtino & Bonifacio Annum circiter 423. initium ſumpſit, Can. 42. *Ab Imperatoribus univerſis viſum eſt poſtulandum, propter afflictionem pauperum, quorum moleſtiis ſine interceſſione fatigatur Eccleſia, ut defenſores adverſus potentias divitum, cum Epiſcoporum providentia deligentur.*

Hinc *Defenſor Monaſterii*, & ex eodem fonte, *Defenſores Patrimonii S. Petri*, qui à ſummis Pontificibus in provinciis conſtituuntur, ad tuendum curandúmque patrimonium Eccleſiæ Romanæ. De his crebra apud Gregorium mentio in Epiſt. unde officium liqueat, & è Pelagii Papæ Epiſtolis.

Hinc & *Defenſores Eccleſiarum parochialium* deinceps inſtituti ſunt, quos hodie *Gardianos Eccleſiarum* dicimus.

Defenſor civitatis. Hujus muneris formula apud Caſſiodorum extat lib. 7. ca. ubi dicitur; *Imples enim re vera boni defenſoris officium ſi cives tuos nec legibus patiaris opprimi, nec caritate conſumi.* In hoc autem dum plebi, parentis curam & vicem exhibere videtur, *Defenſor plebis* etiam dictus eſt. Cognovit de pecuniariis cauſis uſque ad trecentos aureos; nec non de criminibus levioribus: ſed in majoribus deprehenſos, ad præſidem Provinciæ mittebat puniendos. Teſtamentorum inſuper & donationum inſinuationes, coram ipſo factæ ſunt: etiam teſtationes & depoſitiones, ſuumque ideo ſcrinium habuit ſeu archivum & exceptores. Perſpicuè dignoſcitur ex propriis titulis, in utroque Codice: Novel. 15. & I. C. Scriptoribus. Inferius utique in formulis Solennib. quas inter, vide Formul. 73. *Defenſor plebis.*

Defenſor mulieris, de quo Longobard. lib. 1. Tit. 30. l. 13. idem eſt qui aliàs *Tutor* & *Gardianus*, aliàs *Mundualdus.*

Cætera *defenſorum* genera vide ſub dictis vocabulis & ſimilibus, præſertim *Advocatus*: in quo & plura de *Defenſoribus Eccleſiaſticis.*

¶ *Dei gratia.*] Hoc in titulis olim uſi ſunt non ſolum Archiepiſcopi, Epiſcopi, Duces: ſed etiam Abbates, Priores, Comites, minimi interdum magiſtratus & legati. Comites præſertim, jura regalia obtinentes: Abbates mitrâ inſignes. Dedignantibus verò interea Regibus, ipſumque utì majeſtatis ſpecimen vendicantibus: vel omiſſum paulatim eſt omnino, vel tranſmutatum. Priſcam tamen formam, in Regiis quibuſdam brevibus retinet Fitzherbert Natur. Brevium fol. 132. *Rex, &c. Venerabili in Chriſto patri Johanni eadem gratia Dunelmenſi Epiſcopo.* Et fol. 40. ſimiliter, *Epiſcopo Wintoniæ.* Ludovicus autem XI. Rex Franciæ, hoc *de ſuis reſcriptis detrahere juſſit* Franciſcum Ducem Armoricanum

Glorioſo Imp. Henr. 3. &c. *Wippo Dei gratia Presbyter—vitam illuſtrem &c.* Circ. An. Dn. 1040.

there was Coyned Groats, containing four pence the piece.

The pound of Eſterling money, at this time contained 12 ounces. to wit, fine ſilver (ſuch as men make into foil or leaves, and is commonly called ſilver of Gutheromlane) 11. ounces, 2. Eſterlings and one Ferling, and the other 17 d. ob. q. to be alay. Alſo the pound ought to weigh of money 20 s. 3. d. by accompt, So that no pound ought to be above 20 s. 4 d. nor leſs then 20 s. 2 d. by accompt. The ounce to weigh 20 d. The peny to weigh 24. grains, &c.

Denariatus pretium rei quæ *denario* conſtat: mercis, redditus, terræ. LL. Ed. Confeſſ. ca. 10. Omnis qui *habuerit* 30. *denariatus vivæ pecuniæ*, i. animalium. Chart. quædam circiter ævum Henr. II. *Sciant præſ. & fut. quod ego Andreas de Baketherth vendidi, &c. Ricardo Seſſars decem denariatus de xii. denariis quos Will. Perſona Eccleſiæ S. Mariæ de Walnoth. mihi reddere ſolebat.* De *denariata terræ*, vide infra *Fardella*.

Denariatus vivæ pecuniæ. *Denariatus redditus.* *Denariatus terræ.*

Denariatus etiam, *Denarialis & Denariarius*, is qui jactato coram Rege denario, lege Salica & aliarum gentium borealium, manumittebatur. Ceremoniam & adjuncta plurima, vide infra in *Homo denarialis*.

Denariatus. Denarialis. Denariarius.

¶ *Denelaga*, al. *Danelaga.*] Lex Danorum, ut Mercenlaga, lex Merciorum, Saxonlaga, lex Saxonum. Laga enim Sax. *lex.* Vide infra *Lex Danorum.*

¶ *Deodanda.*] Appellantur bruta omnia & inanimata, quorum impetu vita hominis indebitè tollitur. Putà equi calcitrantis, bovis cornupetæ, trabis decidentis, plauſtri temerè à jumentis rapti. Juxta quoſdam, omnia ad hujuſmodi cædem conducentia.
Exod. 21. 28. Cum autem lege Moſaica bos homicida lapibus obruendus eſſet: comburenda hæc utique nonnulli cenſuerint, ut pacatior ſic Deus redderetur. Sed noſtro Jure, regio cedunt Eleemoſynario qui divenditorum pretia, Deo danda, id eſt in pios uſus eroganda curet. Bracton lib. 3. Tract. 2. ca. 5. nu. 8. *Item batelli de quibus tales* (per infortunium mortui) *ſubmerſi fuerint, apprecientur, & alia quæ ſunt cauſa mortis alicujus: & ſunt Deo danda pro Rege, ut ſi ſubmerſus fuerit quis in aqua dulci, & non in mari* (*ubi nec navis, nec maeremium ſi navis fracta fuerit, erit deodanda*) *quia iſta omnia erunt dominorum ſi vivant, ſicut eorum catalla: nec ſunt deodanda ex infortunio in mari, nec wreckum, nec etiam murdrum de occiſis in mari.* Quod dicit, *pro Rege*, exponere videtur Fleta lib. 1. ca. 25. pro anima Regis, & omnium fidelium defunctorum.

¶ *Depoſitio.*] *Mors, obitus*: quòd carnem deponimus morientes. Provincial. Angl. lib. 2. Tit. de feriis, ca. Anglicanæ. *Ordinamus quod feſtum depoſitionis ſancti* (Johannis de Beverlaco) *ſeptimo die Maii —— per provinciam noſtram antedictam, perpetuis temporibus celebretur.*

¶ *Derefald*, al. Deoꞃꝼalð.] Sax. Occurrit apud Ælfredum pro vivario cervino, ſeu ſepimento quo includuntur damæ. Deoꞃ *cervus, fera*, ꝼalð, *ſtabulum*. Hinc liquet, nec minus è libro Cenſuali Angliæ, *parcos* (quos vocant) Saxonum ævo fuiſſe in uſu, licèt Woodſtochiæ primum inſtitutum aſſerit Johannes Roſſus, ab Henrico primo.

¶ *Derationare.*] Vide *Dirationare.*

¶ *Derittum*, *Derictum*, *Directum*, *Drictum*, & *Drutum.*] *Jus ad rem, rectum, Conſuetudo*, Gall. *Droict.* Privilegium Ludov. Imp. datum Caſtrucio in Ducem Lucæ ſublimato. An. Dn. MCCCXXIIX. — *concedimus & donamus cum omnibus & ſingulis villis, caſtris ———— honoribus, uſibus, derittis, demaniis, feudis, &c.* In vet. inquiſit. ſub Carolo M. à Frehero edita in originibus Palat. p. 48: *Si per derictum debet attingere ad villam Herfeldo.* Et poſtea: *quod abſque ulla ambiguitate per drictum.* Marculf. lib. 1. form. 21. —— *& directum faciat, & ab aliis conſimiliter veritate recipiat. Droit & tort:* etiamne *rectum & tortum*, vocabula in foro noſtro tritiſſima. Horat.

—— *Curvo dignoſcere rectum.* Vide *Tortum.*

¶ *Derobare.*] *Furari, compilare*: à Gall. *Deſrobber*, al. *Diſrober.* Epiſt. Clementis Papæ ad Edouard. III. Reg. Angl. —— *Orphanorum, viduarum, & aliarum miſerabilium perſonarum, quæ deprædatæ & derobatæ, famiſque ſubjectæ anguſtiæ, clamant ad Dominum.* Vide *Robare* & *Raupa.*

¶ *Deſiner*, & *Deſnier.*] Vide *Deciner.*

¶ *Deſtrer.*] Gall. *Deſtrier*, & *dextrier*, à Latin. *Dextrarius.* Equus militaris. Proceſſ. Cancel. ad Coronat. Ric. II. in petitione Jo. Dymock militis, athletis Regii. *Que le Roy luy face avoier le veille de ſon coronement, un des bones deſtrers que le Roy ayt: oue que, &c.*

¶ *Detius.*] *Alea.* Vide *Dadus.*

¶ *Dextri.*] Paſſus menſurandi Formull. Lindenbrog. 140. *Terra—habet in longo dextros tant. in lato dextros tant.* Gloſſ. ibidem. Florentius in vita S. Felicis. *A loco illo uſque ad caſtrum Toringum, habentur dextri ducenti.* Papias: *dextri dicuntur paſſus menſurandi apud quoſdam.*

¶ *De Diacono, Diaconiſſa, Diaconia, Diaconico.*

¶ *Diaconus.*] Quoad originem (ſub Apoſtolis claram) noſtri excedit inſtituti limites. De novatis tamen ejuſdem nomine, numero, & in aliquibus ipſo miniſterio, adjungam pa[illegible]. Notat Chryſoſtomus in epiſt.

tibus & miniſtrare in omnibus, quæ aguntur in ſacramentis Chriſti: in baptiſmo ſcilicet, in chriſma, in patina, & calice: oblationes offerre, & diſponere in altario, componere menſam Domini, atque veſtire, crucem ferre, prædicare Evangelium & Apoſtolum. Nam ſicut Lectoribus vetus teſtamentum, ita diaconibus novum prædicare præceptum eſt. Ad ipſum quoque pertinet officium precum, recitatio nominum, ipſe præmonet preces ad dominum, ipſe hortatur orare, ipſe clamat & pacem adnunciat.

In prima actione Synodi Lateranenſis ab ipſo congregata. An. 768.

Quinto Apoſtolorum canone, ſtatutum eſt, ut *Epiſcopus aut presbyter aut diaconus ſuam uxorem non ejiciat cauſa religionis:* quod ex ſexta Synodo confirmatum eſt: & in Orientali Eccleſia ſuo ævo obſervatum tradit Stephanus Papa. *Romanæ autem* (inquit) *Eccleſiæ & occidentalium, nullus ſacerdotum à ſubdiacono uſque ad Epiſcopum, licentiam habet conjugium ſortiendi.* Plurima decreta & canones in utramque partem, pro ratione locorum & temporum, vide apud Gratianum, Diſtinct. 31, & 32.

Diaconiſſa etiam in Eccleſia celebris fuit ſub ipſis Apoſtolis. Clarum hoc ex D. Pauli Epiſt. ad Romanos ca. 16. ubi Phœben commendat οὖσαν διάκονον τῆς ἐκκλησίας τῆς ἐν Κεγχρεαῖς *exiſtentem miniſtram* (vel ut legit Hieronymus) *in miniſterio Eccleſiæ quæ eſt in Cenchreis.* Adnotat Ipſe: *Sicut etiam in orientalibus, diaconiſſæ mulieres in ſuo ſexu miniſtrare videntur in baptiſmo ſive miniſterio verbi: quia privatim docuiſſe fœminas invenimus, ſicut Priſcillam cujus vir Aquila dicebatur.* Idem Sedulius in idipſum caput. *Diaconiſſas in baptiſmo ſeu miniſterio verbi mulieribus miniſtrare.* Græci has πρεσβυτίδας, ἤτοι προκαθημένας, *presbyteras* ſcilicet vel *præſidentes* appellabant: tanquam ordinatas autem non recipiebant. Concil. Laodicen. An. 368. ca. 11. verſio Lat. *Mulieres quæ apud Græcos presbyteræ appellantur, apud nos viduæ, ſeniores univiræ, & matricuriæ appellantur, in Eccleſia tanquam ordinatas conſtitui non debere.* Gregorius III. in Synodo Romana, An. 733. *Diaconæ, presbyteræ, monachæ* meminit. Et apud Mataphraſtem in vita Alipii dicitur quod idem ſit, *eſſe diaconiſſam aut Monacham.* Cent. 7. ca. 7. Videmus autem hodie monachas ſeu moniales plurimùm differre à *diaconiſſis* veteribus: ſuccreviſſe tamen illas ex iſtarum inſtitutione non inficior. Audi Epiphanium ſui ſeculi (h. quarti) *Diaconiſſam* deſcribentem lib. 3. tom. 2. hæreſ. 79. Cornario interprete. *Miniſtrarum quidèm* (inquit) *diaconiſſarum appellatarum, Ordo eſt in Eccleſia, ſed non ad ſacrificandum, neque ut quicquam aggredi permittantur: verum reverentiæ gratia muliebris generis, aut propter horam balnei, aut viſitationis, affectionis, aut laboris. Et quando nudatum fuerit corpus mulieris, ut ne à viris ſacrificantibus conſpiciatur, ſed à miniſtrante muliere: cui præcipitur à ſacerdote, ut curam gerat ad tempus indigentis mulieris in tempore denudationis corporis ipſius, ita ut* &c.

Presbyteræ.
Viduæ.
Seniores.
Univiræ.
Matricuriæ.
Monachæ.

Diaconiſſas tanquam ordinatas, non recipit Concil. Laodicenſe, Ordinem tamen in Eccleſiâ vocat Epiphanius (qualemcunque) ſed inter Laicas omnino rejiciunt Magdeburgenſ. Cent. 4. Cap. 6. Canonem Nicæni Concil. (juxta Ruffinum) 22. proferentes. *Sed & diaconiſſæ quoniam quidem manuum impoſitionem non accipiant, etiam ipſas inter laicos eſſe debere.* Hoc autem dici videtur non de *diaconiſſis* legitimis, ſed de aliis quibuſdam ab hæreticis conſtitutis. Nam canonem iſtum ſubjungit Ruffinus, cum in præcedente dixiſſet: Statutum eſt ut *Paulianiſtæ, & qui ſunt Photiniani rebaptizentur.* Res igitur ex alia editione iſtorum canonum multò clarior eſt. *Si quis confugit ad Eccleſiam Catholicam* (*de Paulianiſtis & Cataphrygis*) *ſtatutum eſt eos rebaptizari debere, &c.* —— *Similiter autem & circa diaconas, & de omnibus qui in eodem clero inveniuntur eadem forma ſervabitur. Commemoravimus diaconiſſas quæ in hoc ordine inventæ ſunt, quæ nec manus impoſitionem aliquam habeant, & in omni modo inter laicos habeantur. Similiter autem diaconiſſæ, quæ in catholico canone non habentur, ſimili loco, id eſt, laicæ, & tanquam non conſecratæ deputantur.* Manifeſtè decernit *diaconiſſas quæ* in catholico canone habentur, à laicis, & non conſecratis. Sed *diaconiſſas* & manuum impoſitionem accepiſſe, & ut alios religioſos nuptias prohiberi clarum eſt è Concil. Wormacenſ. ca. 45. ubi & tempus ordinationis definitur. *Diaconiſſam non ordinandam ante annum* 40. *& hoc cum ſummo libramine. Si verò ſuſcipiens manus impoſitionem & aliquantum temporis in miniſterio permanens, ſemet ipſam tradat nuptiis, gratiæ dei contumeliam faciens, anathematizetur hujuſmodi, cum eo qui eidem copulatur.* Et in tertia Addit. Ludovici Imp. ad Capitul. cap. 47. ſtatuitur ut *Si diaconiſſa nupſerit, gladio ultore ſternatur, & facultas ejus Eccleſiæ ei ubi ſervivit, addicatur. Corruptores earum ſimiliter puniantur,* &c. Vetuit autem Juſtinianus Authent. col. 1. tit. 6. *Diaconiſſas* ordinari minoris ætatis quam 50. annorum.

Diaconia & *Diaconium.* Hoſpitium excipiendis pauperibus & infirmis conſtitutum. Dictum à præfecto ejuſdem *diacono.* Xenodochium, hoſpitale. Bibliothecar. in Greg. II. An. Dn. 714. *Hic dimiſit omni Clero, Monaſteriis, diaconiæ, & Manſionariis, ſolid.* 2160.

Diaconicon & *Diaconicum.* Locus in circuitu Eccleſiæ conſervandis vaſis dominicis, & ornamentis Eccleſiæ deputatus: Alias *Secretarium,* aliàs *ſacrarium.* Concil. Laodicen. circ. An. 368. Can. 21. Verſio Latina antiquior. *Quod non oportet, ſubdiaconos habere locum in diaconico, & Dominica vaſa contingere.* Verſio alia. *Quoniam non oportet ſubdiaconos licentiam habere, in ſecretarium, ſive ſacrarium, quod Græci diaconion appellant, ingredi, & contingere vaſa Dominica.*

¶ Diatim

nuntium ſuum * *diffiducient eum. Quod ſi diffiduciatum ſe fuiſſe negare voluerit, &c.* Mos à Saxonibus videtur emanaſſe: Theodor. de Nihem, de juribus Imperii. *Imperatori Græco, qui tunc erat, bellum indixit, eumque more Saxonico diffidavit.* * Sic codex.

Sed animadverte è Cuſani lib. de concordia cath. ca. 31. quod citat Juretus, quò ſe proripit apud veteres *diffidationis* iſta, dicamne lex, an conſuetudo? *Hodie videmus aut confuſionem maximam in ordine judiciario, aut penitus nullam juſtitiam: honor honore diſtinguitur à jure. Et occupare etiam maxima dominia nobiles licitè ſe poſſe dicunt, ubi poſſeſſorem nihil juris habuiſſe, neque habere concedunt, per viliſſimum diffidationum modum ſalvari putant: & vi poſt ipſam intimatam diffidationem, ex quacunque confecta aut nulla cauſa qualitercunque rapta, palam aut occultè, licite credunt poſſideri, etiamſi bona Eccleſiæ aut clericorum forent. O præſumpta audacia contra omnes leges & jura, ô iniquiſſimum judicium, diſtinguens honeſtum à juſto, affirmans injuſtum honore poſſideri.* Et ca. 34. conſulit lege ſtatui, ut nulli liceat ex quacunque cauſa alterius bona occupare, aut damnum inferre per *diffidationes*, ſed ut omnia fiant judicum authoritate, qui etiam repreſſaglias concedere poſſint contra contumacem.

Ut *Diffidatio* (ſupra,) ſic *Diffidentia* etiam dicitur pro hac clarigationis formula, Gall. & Angl. *Diffiance.* Chron. Camerac. lib. 3. ca. 74. *In ipſo abſolutionis die, qui eſt ante paraſceven* (Hugo Caſtellanus) *diffidentiam domino ſuo mandavit*: Scilicet Epiſcopo Cameracenſi, cui fidelitatem paulò ante juraverat. Renunciat autem, utì plures illius ſeculi, qui peracta *diffidationis* ceremonia, liberos ſe putarunt à jurata fidelitate. O tempora, O mores! Sed perinde dominis licuit reſumere beneficia.

¶ *Diffigurare.*] Speciem & decus rei vitiare. *Deformare.* Gall. *defigurer.* Longob. lib. 1. Tit. 25. l. 43. *Si quis caballum alienum apprehenderit, ipſumque diffiguraverit aut circinaverit, furti pœna ſit culpab. in octogilt.*

¶ *Digitus.*] Pro ſcriptura, & characterum forma: quam alii *manum* dicunt. Ekkehard. Jun. Caſ. S. Gall. ca. 11. *Præ omnibus autem Scriptorum digiti efferuntur, &c.* Alibi, Cap. 1. in Salomone. *Omnis Ciſalpinos Sintrammi digitos admiretur.* Petrarcha famil. Epiſt. lib. 9. Epiſt. 5. —— *juvenis digiti quam ingenii melioris.*

¶ *Dilatura.*] Aliàs Delatura. Vide ſupra *Capitale* & *dilatura.*

¶ *Diligiatus.*] Ejectus è patrocinio legis. Alias *utlagatus*, quod vide. LL. Henr. I. ca. 45. *Si quis diligiatus hominem accuſet: funeſtam dicimus vocem ejus.* A præpoſitione *di* & *ligius* vel *ligiatus.* Contra *Alligiatus.*

¶ *Dinggravius.*] Judex pædaneus, v. *Cujac.* in præfat. feud. pag. 17. & hîc infra *Grafio* & *Thingrevus.*

¶ *Diptire.*] Ekkehard. Jun. Caſ. S. Gal. ca. 1. *Altare vero S. Mariæ, & analogium evangelicum, ejuſdem fratris noſtri artificio deaurata, Hattonis ſui de ſcriniis veſtivit argento, & diptivit (ut videre eſt,) ex avero electo.* Goldaſtus hîc intimat legendum *gypſuit*, quod (inquit) eſt *induxit & illevit.* Locumque è Burckhardo conſonum adducit. Mihi autem ſana videtur lectio, & à Saxonico facta ꝺippan, i. *tingere, inficere.* Unde nos hodie **dipt** dicimus pro *tincto.* Primitùs à Gr. δίπτειν, *tingere, mergere.*

¶ *Dirationare, 'Derationare, Diſrationare.*] Voces cum Normannis, nobis advenæ, & veteribus noſtris forenſibus admodum frequentes; recentioribus neſcio an cognitæ, licèt non habeant quæ in eundem ſenſum magis utantur appoſité. Significant autem aliàs *cauſam agere*; aliàs *rem probare*; aliàs *aſſertionem contrariam refellere*, quod ipſi *traverſare* dicunt; aliàs *examen litis ſubire*, ipſis (nimis barbarè) *triare*; aliàs *lite potiri, & rem litigatam evincere*, ſeu *recuperare*; ita frequentius. Dici opinatur Cowellus vel à Gallicis *diſarrayer*, i. confundere; ſeu *deſranger*, ordinem pervertere: vel à Normannico *deſrene*, quod eſt probatio rei negatæ, vel facti proprii. Sed manifeſtam mihi videtur ipſa vox originem prodere, à Latino *ratiocinari*; adjecto *dis*, quod in compoſitione *contrarium* ſæpe notat, ut δὶς creberrimè apud Græcos. Sic, *diſcordare, diſſentire, diſſuadere, &c. Diſrationare* igitur eſt contrarium ratiocinando aſſerere, vel quod aſſertum eſt ratiocinando deſtruere. Hoc, & ipſum Normanicum *deſrener* videtur prodere, contractè dictum pro *deraiſner* ſeu *deraiſoner*, ut clarius ſe exhibet in vocabulo fori Gallici, *Deraiſonia.* Domeſdei Tit. Hanteſc. *Deraiſonia.* Rex. Breſton. *Huic manerio pertinet una ſilva, quæ eſt in manu Walchelini Epiſcopi, ſed adhuc non eſt dirationata.* Tit. Grentebrigſc. Rex Albintone. *Hanc invaſit Albericus de Ver ſuper regem, & Picot dirationavit eam contra eum.* Lib. Rameſienſ. ſect. 298. *Notum eſſe volumus Reinaldum Abbatem Rameſienſem apud Underwuwell in præſentia Roberti* **Underwell** *filii Walteri eo tempore vicecomitis Norfolc &* hodie (reor) *Suffolc, & in præſentia multorum aliorum* **Dutwell.** *Francorum & Anglorum, dirationatum fuiſſe teſtimonio virorum de novem Hundredis, ibi congregatis, quod Rex Canutus —— dedit S. Benedicto de Rameſia Bramceſtre, &c.* Infra. *Alio tempore viderunt & audierunt apud Theford, Aldwinum Abbatem Rameſienſem eodem modo quendam craſſum piſcem apud Bramceſtre appulſum, dirationatum fuiſſe contra Radulfum de Belfago qui tunc vicecomes erat in provincia illa, &c.* Inferius. *Idem Reinaldus Abbas per prædictos teſtes legitimos apud Udewelle dirationavit quoddam vini dolium quod fuerat apud Bramceſtre Wreccatum.* Glanvil. lib. 2. ca. 20.

Diſtrictus eſt quicquid loci, in quo diſtringendi poteſtatem quis habet: ut Comitatus, Comitis; territorium, Civitatis; Manerium, domini feodalis, &c. Quod nos igitur dicimus, *hors de ſon fee*, tranſmarini dicunt, *extra diſtrictum ſuum*. Sed nos inſuper *diſtrictum* & *deſtrictionem* vocamus, bona ipſa & animalia per *diſtrictionis* ſeu *diſtringendi actum* capta.

¶ *Diſveſtire.*] Vide *Deveſtire*.

¶ *Diviſa.*] *Partitio*, à Gall. *diviſer*, partire, dividere. Hinc agrorum limites *diviſæ* dicuntur, ut in Brevi regio *de rationabilibus diviſis*: Et bonorum partitio, quæ per teſtamentum conſtituit teſtator: perinde etiam ipſum teſtamentum. Breve de dote apud Glanvill. lib. 12. ca. 20. Rex, &c. *De catallis autem quæ fuerunt præfati* R. (viri ſui defuncti) *præcipio quod ea omnia ſimul & in pace eſſe facias: ita quod inde nil amoveatur, nec ad diviſam ſuam faciendam, nec aliam rem faciendam, donec debita ſua ex integro reddantur: & de reſiduo poſt, ſua rationabilis diviſa ſit.* Aſſiſæ de Clarendun ſub An. 1176.——*& catalla ſua* (i. mortui) *habeant* (hæredes) *unde faciant & diviſam defuncti.*

¶ *Doana* & *Duana.*] *Telonium*, Ædes in quibus regia vectigalia, portaria, & quas cuſtumas vocant, pendunt. **A cuſtome-houſe.** Etiam ipſa vectigalia, & cuſtumæ. Dictum à telonio Lugduni Gallorum, cui id nominis: atque inde tranſlatum in Italiam. Conſtit. Sicul. lib. 1. *Doanas autem tam terræ, quam maris, foreſtagia, plateatica, paſſagia, & alia tam vetera jura quam nova Curiæ noſtræ: noſtrorum fidelium fidei committere poſſunt.* Tit. 36. *per duanæ ſecretos, & quæſtorum magiſtros.* Gall. *Doanne*, & *Douane*.

¶ *Doctor.*] V. *Mat. Step. Pomer.* lib. 4. par. 2. cap. 14. §. 121. p. 128.

¶ *De eo Dotis genere, quod uxoribus conſtituunt Angli.*

¶ *Doarium*, *Dodarium*, *Dotarium*, *Douarium*, *Dotalitium.*] Omnia rectè interpretatur vernaculum noſtrum **Dower**, non Latinum dos. Eſt enim propriè *dos*, illud quod maritus accipit cum uxore: hæc verò id quod in remunerationem dotis, reportat uxor. Non igitur *dos* (vocabulo primitivo) ſed doarium, vel hujuſmodi voce derivativa, quæ dotem reſpicit, appellandum eſt. Græci bene diſtinguunt illud φερνὴν & προῖκα, i. *dotem*; hoc ἀντιφέρναν (quaſi *antidotem*) & ἕδνον & ὑπόβολον nuncupantes. Romanis non in uſu fuit uxoribus dotes retribuere: ideo verbo genuino carent quo hoc dignoſcitur: & rem ipſam in Germanorum moribus miratur Tacitus. *Dotem* (inquit) *non uxor marito, ſed uxori maritus affert.* Oſtendit etiam qualem: *munera non ad delicias muliebres quæſita, nec quibus nova nupta comatur: ſed boves, & frænatum equum, & ſcutum cum framea gladioque. In hæc* (inquit) *munera uxor accipitur, atque invicem ipſa armorum aliquid viro offert.* Ejuſmodi quidpiam apud Germanorum nepotes Hibernicos, ipſimet aliquando deprehendimus. Equum ſcilicet militarem cum framea, inter jugalia munera ſolennius fuiſſe, ſed à patre ſponſæ donatum. Quorſum verò hoc dotationis genus? Illud profectò ſignificaturum: uxorem, cum in civilibus negotiis atque domeſticis, tum in militaribus & rerum omnium viciſſitudine, individuam ſemper futuram participem. Addebant autem Hiberni cytharam, ut blandioris fortunæ ſolatium, non minùs quàm adverſæ moleſtiam communicandam notarent. Munera hæc quidem in noſtris connubiis non offerimus, ſed ejuſmodi votum ſolenniter concipimus. Contra morem etiam Romanæ Reipub. uxores munificentiſſimè dotamus. Nec in hoc Germanos ſolùm, ſed Græcos pariter antiquiſſimos ſecuti, & Hebræos, Exod. 20. 16.——*dotabit eam, & habebit eam uxorem.* Et Gen. 34. 12. Sichem Dinam poſtulans in matrimonium: *Augete* (inquit) *dotem & munera poſtulate, & libenter tribuam quod petieritis.* Sic Homerus Vulcanum fingit dotaſſe Venerem, deprehensâque eâ in ſtupro cum Marte, dotem repopoſciſſe, Odyſſ. 8.

εἰσόκε μοὶ μάλα πάντα πατὴρ ἀποδώσει ἕεδνα,
ὅσσά οἱ ἐγγυάλιξα κυνώπιδος εἵνεκα κούρης.

Dum mihi retribuat dotem pater illius omnem,
Quam captus dederam laſcivæ in amore puellæ.

Claudianus utique Proſerpinam dotatam à Plutone aſſerit, De raptu lib. 1.

——*Quo dicta ferox Proſerpina curru,*
Poſſedit dotale Chaos.

Cæſar de Gallis ait lib 6. *Quantas pecunias ab uxoribus dotis nomine acceperant, tantas ex ſuis bonis æſtimatione facta cum dotibus communicant. Hujus omnis pecuniæ ratio habetur, fructuſque ſervantur. Uter eorum vita ſuperarit, ad eum pars utriuſque cum fructibus ſuperiorum temporum pervenit.*

Refert *Strabo* Geogr. lib. 3. παρὰ τοῖς Καντάβροις, τοὺς ἄνδρας διδόναι ταῖς γυναιξὶ προῖκα, τὸ τὰς θυγατέρας κληρονόμους ἀποδείκνυσθαι, *Apud Cantabros* (Hiſpaniæ) *viros uxoribus dotem præbere*, & *filias hæredes inſtitui.* Morem verò & ipſe reprobat: non tamen (inquit) ut belluinum, ſed minus fortè civilem. ἔχει γάρ τινα γυναικοκρασίαν, &c. *habet enim fœmineum quoddam in viros imperium, quod non eſt admodum civile.*

Deſcendamus ad inferiores. Liquet è pactione Guntheramni & Childebert. Regum apud Greg. Turon. lib. 9. ca. 20. An. circiter Dn. *Gaileſuindam Germanam dominæ*

Lib. Priorat. Dunſtapl. ca. 5. *In le Suthmade* (i. prato auſtrali) *habet Prior per ſortem illam quæ vocatur Crumddpreſt, tres dolas, ſicut ſors illa cadit. Et in qualibet dola, habet 4 polas, ſive octo andenas jacentes ſimul: & ſic eſt ſumma illius ſortis per totum 24 anduns.* Sæpiùs ibidem. Eſt autem *andena* illud terræ ſpacium quod uno falcis ictu meſſor radit. Angl. **Swath**, ab *andani* Gall. hoc eſt tantum ſpacii quantum quiſpiam divaricatis cruribus metiatur. Ingens verò illa divaricatio, quæ dimidiam polam, id eſt, 10. pedes, & dimid. vel ad minus, 8. & quadrantem continet. Vide *Pola.* V. LL. Inæ.42.

Crumddpreſt; In MS. de literis dd, non ſatis conſtat.

Andena.

¶ *Dolg, Dolgbot.*] Sax. dolh & dolg: *vulnus, plaga, malum.* Hinc in LL. Friſon. Titulus 22. DE DOLG inſcribitur. Et in LL.Aluredi Regis Anglo-Sax.ca.23.dolgbot legitur, pro vulneris ſeu mali compenſatione.

¶ *Domalis.*] Chartæ vett. Alaman. par. 1. nu. 15. *Trado ad monaſterium S. Galli quicquid in die exitus mei de hac luce in pecuniali cauſa non datum, & non uſitatum reliquerim: id eſt, caballis domalibus cum cætero troppo, caballis cunctis, auro argentoque ſcuta cum lanceis, &c.*

¶ *Domanium*, Italis *Demanium.*] Idem quod Dominicum; à Gall. *Domaine*, aliàs *demaine.* Patrimonium quod quis proprio ſuo jure poſſidet. *Domanium* Franciæ (inquit Choppinus) *definitur illud quod nominatim conſecratum eſt, unitum, & incorporatum regiæ coronæ.* Conſt. Neapolit. lib. 1. Tit. 59. ca. 2. *Sed bajulationes ejuſdem committant viris fidelibus ——— quæ ſunt de demanio noſtro tantum.* Eſt etiam domanium ipſa fundi proprietas, feodum ſuperius, & ſedes Domini feodalis. Vide *Dominicum*, vocem forenſem.

Demanium.

¶ *Dombec.*] Liber judicialis Anglo-Saxonum, quorum lingua, dom *judicium*, bec librum ſignificat. Hujus meminit Rex Edoardus ſenior LL. ſuarum cap. 1. ubi Judicibus imperat ut juſtos ſe præbeant, ſicuti on ðæpe dom bec ſtand; id eſt, *in eorum libro judiciali continetur.* Quod an de præcedentium Regum legibus quæ hodie extant, intelligendum ſit: an de alio quopiam libro hactenus non prodeunte, incertum eſt. Non autem dictum cenſeas de *Domeſdei*, licèt hic *Liber judiciarius* appelletur, nam recentior eſt.

¶ *De libro cenſuali apud Anglos qui Domeſdei vocatur.*

¶ *Domeſdei.*] Monumentum totius Britanniæ, non dico antiquiſſimum, ſed abſque controverſia auguſtiſſimum. Duobus magnis voluminibus, Angliæ deſcriptionem continet, inchoatam juxta Annales Waverlienſes & alios, An. Dn. 1083. i. Gulielmi Senioris 16. ſed juxta Rubrum librum Scaccarii, anno ejuſdem Regis 14. finitam verò (ut ipſe liber teſtatur) anno ſuo 20. hoc eſt ultimo; & Domini noſtri 1087. Aliàs *Liber judiciarius*; aliàs *Cenſualis Angliæ*; aliàs *Angliæ noticia*, & *luſtratio*: interdum *Rotulus regis*, & (à ſimilitudine antiquioris) *Rotulus Wintoniæ*, & *liber Wintoniæ* nuncupatum. In hoc per ſingulos Comitatus,Rapas,Lathas, & Centurias (quas Wapentachia & Hundredos vocant) civitates, burgos, oppida, caſtra, villas, &c. deſcriptum eſt quid in prædiis & domibus; quid in terris quæ dicuntur dominicales & tenementales; quid in campis arabilibus, pratis, paſcuis, ſilvis, ſaltibus, piſcariis, paludibus, communiis, &c. continebatur. Quot homines & cujus conditionis, milites, colonos, mancipia, operarios (ævi vocabulis diſtinctos) villa quælibet aleret; quid in tributo, cenſu, redditibus, ſervitiis & conſuetudinibus, de præſenti valebat reddebatque; quid in ævo ſub Edouardo Confeſſore elapſo.

Series operis juxta Comitatus diſtinguitur. In initio cujuſque, exhibetur catalogus omnium capitalium dominorum, qui in eodem Comitatu quidpiam poſſident. Primò, Rex, deinde proceres ſecundum claſſes & dignitates ſuas. Nec hi quidem numeroſi: nam eo ſeculo non diſtrahebantur prædia in vulgus proprietariorum (ut hodie paſſim) ſed villa integra penes dominum unum plerumque, vel alterum permanebat, plebe agriculturam ſub eodem exercente. In tota Norfolcia quæ ad 50. miliaria (vel eò ſupra) extenditur,ad 30. plus minus dilatatur: Lxvj. tantummodo numerantur ſoli (ſeu fundi) domini. Hi in ſequenti deſcriptione totidem titulos conficiunt, *Capita* dictos: quibus ſingulis ſubnotatur primùm, Hundredus ſeu Wapentachium. Deinde villæ ſigillatim quæ de ipſius domini ſunt patrimonio, & in quibus aliqua proprietate gaudet. Cenſentur omnes in quaque villa prædiorum ſpecies, & quaſcunq; habet in eadem dominus ille facultates, juxta enumerationem ſupradictam. Exempli gratia. In capite paginæ ſeorſim ſcribuntur, **Norf. Rex.** In columna ſubdita **H. de Galgow. In Facenham ten' Herold' t. r. c. ij. car' ter'. ſemp. v. vill' ⁊ xx. bor' ⁊ iiij. ſerv' ſemp. in dmo' ij. car' ⁊ hom. iiij.car'. Silva ad xij. por' v. acr. pra' iij.mol' dimi.ſalina. Semp. iij. r' ⁊ xxvij. por. ⁊ cc. ov'. Huic man' pertinet i.beruita Alatorp de i. car' ter',&c.** In fine. **Fagenham het' vij. quar' in long. ⁊ dimi. in lat. ⁊ xij. d' in gelt:** Quod ſic legendum eſt.

In

omnem Angliam, quantum terræ quiſque Baronum ſuorum poſſidebat: quot foudatos milites, quot carrucas, quot villanos, quot animalia, immò quantum vivæ pecuniæ quiſque poſſidebat in omni regno ſuo, à maximo uſque ad minimum, & quantum redditus quæque poſſeſſio reddere poterat: & vexata eſt terra multis cladibus inde precedentibus. Longum eſſet Authorum congerere teſtimonia: non prætersam tamen quæ de ſerie, nomine, & authoritate libri retulit, ſub infantia ejuſdem, Henricus Epiſcopus Wintonienſis, propinquus ſanguine ipſius Conqueſtoris. Sic autem ille inter alia in Nigro libro Scaccarii par. 1. cap. antepenult. quod de libro judiciario inſcribitur. *Fit autem* (inquit) *deſcriptio per Comitatus, per Centuriatas, & Hydas: prænotato in ipſo capite, Regis nomine, & deinde ſeriatim aliorum procerum nominibus appoſitis ſecundum ſtatus ſui dignitatem, qui videlicet de Rege tenent * in capite. Apponuntur autem ſingulis numeri ſecundum ordinem, ſic diſpoſitis per quos inferius in ipſa libri ſerie quæ ad eos pertinent facilius occurrunt. Hic liber ab indigenis* Domes-dei *nuncupatur, id eſt, dies judicii, per metaphoram. Sicut enim diſtricti & terribilis examinis illius noviſſimi ſententia, nulla tergiverſationis arte valet illudi: ſic cum orta fuit in regno contentio de his rebus quæ illic annotantur, cum ventum fuerit ad librum, ſententia ejus infatuari non poteſt, vel impune declinari. Ob hoc nos* librum judiciarium *nominamus, non quod in eo de præpoſitis aliquibus dubiis feratur ſententia, ſed quod ab eo ſicut à prædicto judicio, non licet ulla ratione diſcedere.*

Liber judiciarius.

*Hos Florent. Wigornenſ. hic paulo ſupra *Barones Regis vocat. Domeſdei.*

Liber judiciarius.

Eſc. de an. 30. E. 3. *Eſſex Hafited Piverell.* man. n. 42.

——Compertum eſt etiam in libro de *Domeſday*, in quo facta fuit, tempore Regis Willielmi deſcriptio totius terræ, tam in nemoribus quàm paſcuis & pratis, necnon & agriculturis, per Comitatus, centuriatas, & hidas, & verbis communibus annotata, & in eundem librum redacta; ut viz. quilibet jure ſuo contentus, alienum non uſurpet impunè; prænotato in ipſo capite Regis nomine; ac deindè ſeriatim aliorum procerum nominibus appoſitis, ſecundùm ſtatus ſui dignitatem; qui viz. de Rege tenent in Capite. Compertum eſt ſimiliter, viz. in *Eſſex*, ſub titulo *terræ Ranulphi Piperell*, ſic;

Hund. de *Witham.*

Hadfeldam tenet R. in dominio, quod tenuit Ailmarus t. R. E. pro man. & XIX hid. & LXXXII acris. Semper *v* car. in dominico.

Qui quidem liber, *Domeſday* nuncupatur; id eſt *Dies judicii*, per metaphoram; ſicut enim diſtricti & terribilis examinis illius noviſſimi ſententia, nulla tergiverſationis arte valet eludi, ſic cum orta fuerit in regno contentio de hiis rebus quæ illic annotantur, cum ventum fuerit ad librum ſententia ejus infatuari non poteſt, vel impunè declinari.

Quid liber Judiciarius & ad quod compoſitus.

Ex Regiſtro quodam de *Peterburgh* penes *Rob. Wingfeld*, Eq. aur. f. 129. 2.

Cum inſignis ille ſubactor Angliæ, Rex *Willielmus*, ulteriores inſulæ fines ſuo ſubjugaſſet imperio, & rebellium mentes terribilibus perdomuiſſet exemplis, ne libera de cætero daretur terroris facultas, decrevit ſubjectum ſibi populum juri ſcripto, legibuſque ſubjacere, propoſitis legibus Anglicanis ſecundùm tripartitam earum diſtinctionem; hoc eſt *Marchenelaghwe*, *Weſtſenelaghwe*, quaſdam reprobavit & quaſdam approbans illas tranſmarinas Neuſtriæ leges, quæ ad regni pacem tuendam efficaciſſime videbantur, adjecit. Deinde, ne quid deeſſe videretur ad omnem totius providentiæ ſummam, communicato conſilio diſcretiſſimis à latere ſuo deſtinavit viros per regnum in circuitu: ab hiis itaque terræ totius deſcriptio diligens facta eſt, tam in nemoribus, quam paſcuis & pratis, nec non agriculturis, & verbis communibus annotata, in librum redacta eſt; ut viz. quilibet jure ſuo contentus, alienum non uſurpet impuné. Fit autem deſcriptio per Comitatus, per Centuriatas, &c. ut ſuper uſque *diſcedere.*

Diſce quid *Comitatus*, quid *Centuriata*, quid ſit *Hida*, ſi placet ediſcere; alioquin non plana erunt quæ præmiſſa ſunt.

Ib. b.

Quid *Hida*, quid *Centuriata*, quid *Comitatus* ſecundùm vulgarem opinionem magiſtri Ruricolæ melius hic norunt; verùm, ſicut ab ipſis accepimus, *Hida* à primitivâ inſtitutione ex Centum acris conſtat. *Hundredus* verò ex Hidarum aliquot centenariis, ſed non determinatis:quidam enim ex pluribus,quidam ex paucioribus hidis conſtat.Hinc *Hundredum* in veteribus Regum Anglicorum privilegiis centuriatam nominari frequenter invenies. *Comitatus* autem eadem lege ex *Hundredo* conſtant; hoc eſt quidam ex pluribus,quidam ex paucioribus,ſecundùm quod diviſa eſt terra per viros diſcretos. *Comitatus* ergo à Comite dicitur,vel Comes à Comitatu. Comes autem eſt, qui tertiam portionem eorum quæ de placitis proveniunt in Comitatu quolibet percipit. Summa namque illa quæ nomine firmæ requiritur à Vicecomite tota, non exſurgit ex fundorum redditibus, ſed ex magna parte de placitis provenit, & horum tertiam partem Comes percipit, qui ideo ſic dici dicitur,quia fiſco ſocius eſt & comes in percipiendis .Porro *Vicecomes* dicitur, qui *vicem Comitis* ſuppleat in placitis illis quibus comes ex ſuæ dignitatis ratione participat.

Diſce nunquid ex ſingulis Comitatibus Comites iſta percipiunt,Nequaquam; ſed hii tantum iſta percipiunt quibus Regum munificentia obſequii præſtita, vel eximiæ probitatis intuitu Comites ſibi creat, & ratione dignitatis illius hæc conferenda decrevit, quibuſdam hæreditariè, quibuſdam perſonaliter.

Hujus

terpretes, ita ſæpe vertunt ὁ δομέστικος τῶν σχολῶν: Et Hieron. Wolffius in Zonaræ tom. 3. *Imperator* (inquit) *Domeſticum legionum contra eum mittit.* Et mox. *At legionum domeſticus duos duces ſecum ſuis legionibus ſequi juſſit.*

Domeſticus murorum curabat, ut oppida, caſtra, munitiones cujuſcunque, prout opus eſſet inſtaurarentur.

Domeſticus regionum, ſcil. Oriental. vel Occidental. curabat negotia ad publicum pertinentia. *Hi domeſtici* (inquit Codinus Curopalat.) *tum orientalium, tum occidentalium regionum curatores erant, ſimiliter & adminiſtratores publicorum negotiorum quæ illic erant.* In Jure & hiſtoriis paſſim: *domeſticus orientis*, *domeſticus occidentis*, *&c.* Hi in palatio.

In foro.

Domeſtici inter fori miniſtros, dicuntur judicum adminiſtri: Spigelio *Aſſeſſores*, quo etiam nomine *dapiferos* appellavit Fleta noſtras, ut intelligas communionem inter voces *Dapifer*, *Aſſeſſor*, & *Domeſticus.*

Domeſtici item dicti ſunt qui cum ipſis Judicibus habitabant, *vulgo Cancellarios*, *Graphiarios vocamus.* Droſæus in method. Jur.

In Eccleſia.

Domeſticus chori, locum ſecundum tenet in ſeptimo quinario Officialium Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ. Duplex erat, alter primi chori, alter ſecundi: neutrius verò munus explicavit Curopalates: ſed præeſſe aliqualiter videtur chori miniſterio.

Domeſticus januarum, noni (quod eſt ultimi) quinarii, primus fuit. Hic cuſtos, & velut oſtiarii adminiſter, & adjutor datus eſt. *Æditum*, Jun.

Domeſtici extra Imperium. *Domeſtici* præterea reperiuntur extra Imperium, quinto ſeculo & ſubſequentibus. Gundebaldus, Rex Burgundior. in præfatione LL. ſuarum. *Sciant optimates, Comites, conſiliarii, domeſtici, & majores domus noſtræ.* Formulæ ſolenn. nu. 11. *Carolus Rex Francor. &c. Ducibus, Comitibus, domeſticis, vicariis, centenariis, &c.* Ita pluries in vett. chartis, Et apud Greg. Turon. (qui floruit An. 571) *ſæpe domeſtici mentio.* De munere tamen non ſatis conſtat. A Conſilio Principis eos fuiſſe, indè liquet quod Marculfus refert, lib. 3. ca. 25. *Epiſcopos, optimates, referendarios, domeſticos, ſeneſcallos, cubicularios, & majorem domus*, Regi in palatio cauſas judicanti aſſediſſe. Perſpicuè Theophylact. Simocat. lib. 8. p. 412. πραισεντῖνος ὁ παῖς τοῦ Πέτρου, &c. *Præſentinus Petro* (fratri Mauricii Imp.) *à conſiliis quem domeſticum Romani ſolent vocare.* Et judicem fuiſſe probat L. Ripuaria Tit. 88. inquiens: *Jubemus ut Optimates, majores domus, domeſtici, Comites, Grafiones, Cancellarii* —— *in judicio reſidentes, munera ad judicium pervertendum non recipiant.*

Domeſticus villæ Regis. Uti *Domeſticus regionis*, omnia ſub Rege curabat adminiſtrabatque in regione, ſic iſte in villa fiſcali, ſub Comite. Colebant ſub his ſeculis ipſi Reges villas & prædia ſua, ſuorum ipſorum colonis, mancipiis, animalibus, ſæpe utenſilibus, ut è Chartis coætaneis deprehendas. Horum omnium cura & adminiſtratio, penes eum fuit qui ſuperioribus *villicus*, inferioribus *Gaſtaldus*, *ballivus*, & multiplici alio nomine appellatus eſt: Hic autem *Domeſticus*, quòd domus ſeu familiæ dominicæ in eadem villa *Actor* eſſet, *Actor villæ.* nam hoc etiam nomine fungebatur. Liquet è ſeculi illius Solenn. formulis, nu. 89. *Ille Rex viro illuſtri ill. Comiti, &c. jubemus* (in celebrationem nativitatis filii noſtri) *ut per omnes villas noſtras quæ in cuncto regno noſtro* Lego, aliquorum. *aliorum domeſticorum ſunt actionibus*: 3. *homines ſervientes in utroque ſexu, in unaquaque villa, ex noſtra indulgentia per veſtras epiſtolas relaxari faciatis.* Animadverte, *Domeſticos* villarum Regis, Comiti fuiſſe audientes. Sequitur (in formulâ 90.) præcepti executio. viz. *Ego in Dei nomine ill. Domeſticos, ac ſi indignus glorioſi Domini ill. Regis ſuper villas ipſius ill. ex familia Dominica ill. Dum generaliter ad omnes Domeſticos Regis ordinatio proceſſit, pro nativitate Domnicelli noſtri ill. ut à* Domnicellus. *Domino vita ei concedatur, &c. Propterea te* (N) *per hanc epiſtolam noſtram ſicut mihi juſſum eſt, ab omni vinculo ſervitutis abſolvo, &c.* Apparet ex noviſſima hac formula, *Domeſticum* unum ſuper pluribus villis conſtitutum: ſic ut potiùs Seneſcalli quam Ballivi locum tenuiſſe videatur. Ad Seneſcallum etiam munus pertinet quod de *Domeſticis refert* Greg. Turonenſ. lib. cap. *Fuerunt etiam ad hoc placitum, multi de regno ejus tam Domeſtici quam Comites, ad præparanda regalis expenſæ neceſſaria.*

¶ **Domicellus, Domnicellus.**] Appellatio qua Galli filios quoſvis Regis, ſed optimatum primogenitos tantum ſalutabant: ſicut Angli, regni ſucceſſorem Æthelingum vocabant, & Clitonem. Clitonem verò, de Clito. omnibus filiis Regis, aliàs dixere. LL. S. Edouardi confeſſ. MS. cap. antepenult. *Et quia cogitabat* (Rex Edouardus) *hæredem eum facere, nominavit eum* Adeling, *quod nos* (ſcil. Normanni) *dicimus domicellum: ſed nos indiſcretè de pluribus* * *dicimus, quia Baronum filios vocamus Domicellos; Angli verò nullos niſi natos Regum.* Loquitur de Anglo-Saxonibus, nam Anglo-Normanni, Normannorum poſt ſequuti ſunt conſuetudinem. Sic Athon in gloſ. ad conſtitut. Othoni. Ca. Cum mortis. verb. Baronum. *Rex interrogavit, ubi moraturam didicit, qua filios nobilium procerum regni, quos ſecum habuit domicellos, inſtruxerat, &c.* Alb. Argentin. in An. 1376. de primogenito videtur intelligere, vel ſucceſſore. *Obiit Domicellus Joh. Landtgravius Alſatiæ, in quo ceſſavit progenies Landtgraviorum Alſatiæ.*

* Vide notam ad hunc locum in *Adelingus.*

Mar-

bus, ſed aut ſuiipſius manibus retinuit, aut ad annos aliquot, ſive voluntatem elocavit. Vulgo, *terræ Dominicales*, **Demaine landes.**

Dominicum (inquit Bractonus lib. 4. tract. 3. ca. 9. nu. 5.) *accipitur multipliciter. Eſt autem Dominicum, quod quis habet ad menſam ſuam & propriè, ſicut ſunt* **Bordlandes** *Anglicè*, id eſt, *Dominicum ad menſam*; ſunt terræ quas dicimus *dominicales*, ad apparatum menſæ domini,& familiæ ejus alendam deſignatæ; itaque **Bordlandes,** quaſi *terræ menſales*, tunc olim vocatæ. Hoc & apud Gallos vocis præbuit originem, ut Choppinus indicat Lib. 1. Tit. 1. Sect. 6. de *domanio Regis*, verba faciens —— *primitùs* (inquit) *ſceptris addictum fuerit in neceſſarios Regiæ menſæ, Aulæque ſumptus.* Sed quorſum *dominicum* potiùs quàm *menſaticum*, aut tale quidpiam? In rem appoſitè venit Nonii Marcelli locus, de proprietate ſermonum ca. 4. *Dominus rurſus* (inquit) *appellatur convivii exhibitor. Unde & dominia, convivia.* Adducit eatenus Lucilium Satyrar. lib. 13. *Primùm dominia, atque ſodalitia omnia tolluntur.* Ubi *dominia* de conviviis quæ domi fiunt à privatis, intelligit * Connanus: ſodalitia de his quæ publicis & ſolennibus locis, à ſodalitatibus aut magiſtratibus præbeantur: dictumque putat *dominium à domo* (ut refert Spigelius.) Non cedo.

* *Lib. 17. c. 5. num. 7.*

Dominicum pro terris in villenagium (h. villanis) conceſſis. Bract. ibidem. *Item dicitur dominicum, villenagium quod traditur villanis, quod quis tempeſtivè & intempeſtivè reſumere poſſit pro voluntate ſua & revocare.* Ea proculdubio lex fuit Bractoni ævo, & diu poſtea: etiam hodie, ſi villanos pro nativis intelligamus. Sin verò de liberis hominibus terras hujuſmodi poſſidentibus, (licèt ipſi quoque tenere ad voluntatem domini dicantur; & terræ eorum pro *dominicis* manerii habeantur) revocari tamen à domino nequeunt terræ illæ, ſed ut ipſa feuda (quæ & olim ad voluntatem domini tenebantur) diuturnitate jam tandem meruere perpetuitatem.

Dominicum pro libero tenemento, quod vide. Hoc autem *Dominici* genus juxta Bractonum triplex eſt. Primò, cum quis habeat liberum tenementum, & alius uſumfructum. Secundò, cum quis habeat liberum tenementum, & alius cuſtodiam. Tertiò, cum quis habeat liberum tenementum, & alius curam, *ſicut dicitur* (inquit) *de cuſtode & curatore, & unde unus datur à jure, & alius ab homine.*

Dominicum, generaliter dicitur ſecundum Bractonum de terris ſeu prædio quod quis habet in feodo, vel ſibi & hæredibus, vel ex cauſa ſucceſſionis: *ita quod* (inquit ille) *aſſiſam novæ deſſeyſinæ habere poſſet ſi ejectus eſſet, &c.* Addit præterea. *Et ſciendum quod Dominicum dicitur ad differentiam ejus quod tenetur in ſervitio, & unde dicitur tota die, quod videndum erit, quid quis teneat in dominico, & quis in ſervitio. Et regulariter verum eſt quòd dominicum dici poteſt omne illud tenementum de quo anteceſſor obiit ſeyſitus ut de feodo, ſive cum uſufructu, vel ſine, & de quo ſi ejectus eſſet dum viveret, recuperare poſſet per aſſiſam novæ diſſeyſinæ, &c.*

In *dominico ſeiſitus* dicitur qui tenet terras aut tenementa ad terminum vitæ. Qui verò eadem tenet hæreditariè, hoc eſt, ſibi & hæredibus ſuis, vel ſibi & ſucceſſoribus ſuis, dicitur *ſeiſitus in Dominico ſuo, ut de feudo.* In jure enim noſtro, *feodum* idem eſt quod hæreditas: & miſellus quivis minutiſſimam areolæ partem hæreditariè poſſidens, & de feodo ſeiſitus dicitur, & in Dominico.

In dominico tenere terras vel tenementa: eſt eadem tenere utì partem terrarum dominicalium manerii: **to hold them as demaines of the mannor.** Hujus contrarium eſt in *ſervitio tenere*, quod de domino dicitur quoad terras tenementales manerii ſui: hoc eſt, quas ſervitii cauſa tenentibus ſuis conceſſit, de ſemetipſo tenendas.

In dominico arativum reddere vel operari. Eſt debitum arationis ſervitium in terris dominicalibus præſtare. L. Alaman. Tit. 22. *Servi dimidium ſibi & dimidium in dominico arativum reddant. Etſi ſuper hæc eſt, ſicut ſervi Eccleſiaſtici ita faciant, tres dies ſibi & tres in Dominico.*

Dominicus, præterea in legibus & chartis antiquis, aliàs occurrit pro *Imperatorius*, aliàs pro *regius*, aliàs pro eo quod pertinet ad dominum manerii, manſi indominicati, vel prædii. Sic ut ipſa vox *Dominus*, & per contractionem *Domnus*, primò de *Imperatore*, poſtea de *Rege*, demum de quovis territorii domino enuntiata ſit. *Dominus.*

Dominicæ res igitur appellantur quæ ad Imperatorem ſpectant, ut C. tit. ne rei dominicæ vel templorum vendicatio temporis præſcriptione ſubmoveatur. Et ſub hoc nomine illic cenſentur ſervi, liberti, coloni, &c. Sic aliàs Dominica cauſa, domus, poſſeſſio, pecunia, &c. Sic L. Alaman. Tit. 32. *res dominicæ* dicuntur quæ ad Ducem pertinent: apud inferiores, quæ ſunt minoris alicujus domini. Mag. Chart. libertatum Angl. ca. 22. *Nulla carecta dominica alicujus perſonæ Eccleſiaſticæ, vel Militis, vel alicujus domini per ballivos noſtros capiatur.* Vide *Charecta Dominica.*

Dominicum bannum. Edictum Principis. Vide *Bannum.*

Dominici coloni, qui terras dominicales tenentur colere, Aſcriptitii. Non evocandi erant in militiam, nec militare permiſſi. li. 7. C. ubi. cauſ. fiſc. Apud nos, olim *Socmanni* appellantur. *Socmanni.*

Dominica curtis. Aula regia. Concil. Tribурienſ. An. 895. can. 56. al. 47. —*niſi vel in hoſte, aut in aliquo magno ſit itinere, vel longè aut diu ad Dominicam curtem.* Vide *Curtis.*

Dominicus miſſus. Vide *Miſſus Dominicus.*

Dominicus Vaſſallus. Vide *Vaſſallus Dominicus.*

Domi-

Adrianum PP. II. in Hiſt. de Bretaign lib.2. ca. 22. ——— 30. *camiſias*, & 30. *drapas laneas variis coloribus tinctas*, *cum* 30. *cervinis pellibus*, & 30. *pallia pedalium ad opus domeſticorum veſtrorum*, &c. Marculf. lib. 2. ca.16. ——— *aurum & argentum, fabricaturas in ſolidis tantis, drappos*, &c. *in tua tradidi poteſtate.* Formull. Solen. 125. *aurum, argentum, drapalia exinde tuliſſent.* Pluries hæc in formulis. Synod. Piſtenſ. An. 863. ca. 1. apud Bignon. *Et ſicut quando ſolemus de iſtis frequentibus itineribus reverti ad manſiones noſtras detonſi & decalvati, cum drappis & calceamentis depannatis*, & *tunc nos reficimus & reparamus.*

¶ *Drenches*, *Drengus*, *Drengagium.*] Voces altiùs ſopitæ, & quæ me diu torſere. Domeſd. Titt. Ceſtreſc. Roger Pictavienſ. Neuton. *Hujus Manerii aliam terram xv. homines quos Drenches vocabant, pro xv maneriis tenebant.* Titt. eiſdem in villa Wallingtone. *Ad ipſum manerium pertinebant* xxxiv. *Drench, & totidem maneria habebant.* In exordio Chartæ antiquæ illius ſeculi, *Aſ g' Prior, & totus conventus Eccleſiæ S. Cuthberti: Edwino & omnibus Teignis & Drengis, & omnibus hominibus S. Cuthberti de Goldinghamſhire, Salutem*, &c. Clarum eſt *Drenches* iſtos fuiſſe è genere vaſſallorum, & ſervorum domeſticorum qui hodie apud Danos vocantur in ſing. *Dreng*, in plurali *Drenge* ut mihi author eſt *Axilius Jul.* Danus, non ignobilium, cum ſinguli qui in Domeſd. nominantur, ſingula poſſiderent Maneria. Quod igitur in Charta lego, *Teignis, & drengis, & hominibus*; ſubintelligo *Baronibus, Militibus & libere tenentibus*: *Drengoſque* pariter militaris quid obſequii polliceri. Huic fidem faciunt membranæ Regiæ. Termin. Trinit. An.21. Edouardi III. Comitat. Ebor. Et Northumb. Rot. 191. Et dicit quod prædictus Ughtredus tenuit dictas terras (ſcil. in Northumberland) de Dom Rege & progenitoribus

Drengagium. ſuis Regibus Angliæ, per ſervitium *Drengarii*: quod quidem ſervitium in partibus prædictis tale eſt. *Quod à quocunque aliquid tenet ibidem per hujuſmodi ſervitium teneatur, & (ſi) tenens ille obierit hærede ſuo infra ætatem exiſtente, cuſtodia ipſius hæredis & terræ ſuæ*, &c. *ſpectat ad dominum de quo*, &c. *tenentur, unà cum maritagio*, &c.

Sunt igitur *Drenches* vaſſalli quidam militares, vel ut noſtri forenſes loquuntur, *Tenentes per ſervitium militare.* Habe autem ipſam rei originem, (ſi mihimet ipſe non imponam) è MS. quodam libello veteri de familia Sharneburnorum in agro Norfolcienſi, mihi fœliciter aliquando obvenienti. *Edwinus* (de Sharneburne) *& quidam alii qui ejecti fuerunt* (è terris ſuis) *abierunt ad Conqueſtorem, & dixerunt ei, quod nunquam ante Conqueſtum, nec in Conqueſtu ſuo, nec poſt, fuerunt contra ipſum Regem in conſilio & auxilio, ſed tenuerunt ſe in pace. Et hoc parati ſunt probare, quomodo ipſe Rex vellet ordinare. Per quod idem Rex fecit inquiri per totam Angliam ſi ita fuit: quod quidem probatum fuit. Propter quod idem Rex præcepit ut omnes illi qui ſic tenuerunt ſe in pace in forma prædicta, quòd ipſi rehaberent omnes terras & dominationes ſuas, adeo integrè & in pace, ut unquam habuerunt vel tenuerunt ante conqueſtum ſuum. Et quod ipſi in poſterum vocarentur Drenges.* Hæc illic. Sed vox *Drenges* ita dubie ſcribitur, ut *Dreuges* etiam legatur, quod non probo. Vide *Drudes.* Ex dictis autem notandum eſt, eos omnes, eorumve anteceſſores qui è *Drengorum* claſſe erant, vel per *Drengagium* tenuere, ſua incoluiſſe patrimonia ante adventum Normannorum.

Fortè quoque *Drenges* ſatellites & ſtipatores ſignificet, juxta Teutonicum **Dꝛangh** & **ghe-dꝛangh**, i. ſtipatio, compreſſura, à Sax. ðꞃunᵹan. Unde etiam *drungus* pro globo, ſeu conferta multitudine, quod vide.

¶ *Dreva.*] In LL. Cambro-Britannicis Hoëli Boni MS. pa. 141. vij. *dreva manipulorum unius vinculi de avena.* Vide infra *Thrave.*

¶ *Dromunda.*] Corruptè pro *Dromon*, quod propriè navis velox eſt. Δρόμος enim curſum ſignificat: unde res plurimæ ad curſum & velocitatem expeditæ, nomen contraxere: ut in varia *dromadis* ſignificatione, & in voce *Hippodromus* videre eſt. Pro nave autem frequentiùs occurrit, inter rerum Orentalium Scriptores etiam de maxima dictum. Mat. Pariſ. in Ricardo I. An. 1191. *Quumque proſperè verſus Achon velificaret*, 8. *Idus Junii apparuit ei navis quædam permaxima, quam Dromundam appellant, miſſa à Salahadino*, &c. De hac ipſa Nicol. Trivet Chron. MS. ad Mariam fil. Edou. I. in An. 1189. ——— *priſt un grant Dromond q' avoit treis maſtz e ſigla oue treis ſigles, e eſtoit charge de vitaile, e d' armes, e eſtoit par Saladen mando pur ſauver la citte d' Acres.*

¶ *Druchte* al. *Druthe.*] L. Salic. Tit. 14. §. 10. *Si quis puellam, quæ druchte ducitur ad maritum:* ——— *mœchatus fuerit*, &c. *ſol.* 200. *culpab. judicetur.* **Dꝛuchte**, *ſponſata.* Sic enim in editione Baſilienſi; *Si quis puellam ſponſatam, quæ druthe ducitur ad maritum*, &c. Germ. juxta Gloſſ. **traut**, nos **trothed** & **betrothed** dicimus: & **trouthe** & **truthe** pro fide. Unde hodie in celebrandis nuptiis, ſponſus & ſponſa invicem dicunt: **I plyghte thee my trouth.** Hinc *Drudes*, quod inſtat.

¶ *Drudes* & *Drudi.*] *Fideles*, à Germ. **Dꝛouu**, i. *fides*, vernaculo noſtro **truth.** Fidelem nos etiam hodie **true** dicimus; juxta Saxonicum vetus: Sed Exteri *t* in *d* ſæpiſſimè convertunt. Sunt autem *Drudes* iſti, non tantum fideles ſimpliciter, ſed ex vaſſallorum genere, qui in Feudali Jure *fideles* appellantur; & inter hos fortè, ſpecies quædam particularior, ut de *Antruſtionibus* dictum eſt ſuperiùs. Capitula Rhemenſis & Rotomageuſ. provinciarum ad Ludovicum R. An. 818. *Sine ſolatio & comitatu drudorum atque vaſſorum, nuda &*

deſolata

Notitiam. In inferiori clarus eſt Conſtantinopoli, & dupliciter : viz. *biglæ*, & *claſſis*.

Magnus Drungarius biglæ.

Magnus Drungarius biglæ ὁ μέγας δρουγγάριος τῆς βίγλης vigiliæ & excubiarum præfectus erat : (nam βίγλη à Latino *vigilia* confictum, ut ſupra in *Bigla*) Meruit in caſtrenſi militia ſub Magno Domeſtico : & ante pedem figebat foſſatum (loquor ſecundum Codinum) id eſt, ante caſtra metebatur, ipſe abiens diuturnas conſtituit vigilias, ut à Magno Domeſtico cui parebat, præceptum eſt. Vigilatores de officio ipſorum præmonet ; nocteque ſemel vel iterum, ut remotior hoſtis vel propinquior eſt, experitur eorundem ſolertiam. Sceptrum judiciale gerebat, poſt ſuperiorem condylum (qui inauratus eſt, ut aliorum omnium) aureum & coccineum, accuratè ornatum ad imum uſque. pa. 36. De majore ejus juriſdictione videndus eſt Manuel Comnenus Novella 2. Erat

Vigilium præfectus.

& *vigilium præfectus* ob arcenda incendia ab Auguſto inſtitutus, ut ff. lib. 1. tit. de offic. præf. vigilium : ubi officium & juriſdictio pluribus deſcribitur.

Magnus Drungarius claſſis.

Magnus Drungarius claſſis : in re marina magno Duci ſubjectus fuit. Præerat autem Ameralio, Protocomiti, Drungariis, & Comitibus, hoc eſt, cohortium ſeu bandorum (ut Leo ait) præfectis. Muneris igitur illius amplitudinem ex ſubditis ſuis intelligas, quorum omnium adminiſtratio marina fuit. Ameralius enim (ut Codinus indicat) agit univerſam claſſem. Protocomes omnium Comitum primus eſt, qui in claſſe Imperatoria ſunt.

Drungarius, quid.

Et Drungarius *primus eſt thalaſſius. Drungas* (item) *quantitas iſtorum* (Comitum) *aliquot exponitur, cujus principatus eſt Drungarius hujuſmodi.* Magni autem *Drungarii* adminiſtrationem ſuperiùs oſtendit eandem *rationem habere ad magnum Ducem, quam magnus Drungarius biglæ ad magnum Domeſticum.* Ait etiam *Drungarium ſceptrum ſolùm obtinere è ligno lævi* : alibi verò *magnum Drungarium claſſis* ἄνευ δικανικίου *ſine judiciali ſceptro eſſe.* Notat Meurſius è Leone Naumach. navalem hanc præfecturam, primitùs fuiſſe, & poſtea ad militiam terreſtrem tranſlatam eſſe. Corrigendum etiam docet locum huc ſpectantem in Luitprandi Lega-

Drungaris.

tione. *Drungaris enim ſub cujus manu navium eſt omnis poteſtas, recedente ſancto Imperatore, curam tui aget.* Hodi editur, *Delongaris enim, &c.*

¶ *Ducamen, Ducatus.*] Glaber. lib. 1. ca. 5. *Illorum quippe ducaminis principatum fuit metropolis civitas Rotomagorum.*

¶ *Ducarius.*] Qui alium ducit : ut *Sectarius* qui ſequitur. LL. Salic. Tit. 2. *ducaria ſcrofa.*

¶ *Duciculum* al. *Duciolum.*] Vertibulum, quo ſiphon ſeu meatus dolii obturitur. Epiſtomium. S. Theodor. Eremita in vita S. Magni Confeſ.——*tracto ſerraculo, meatus in tiprum currere ſinit* —— *& ſerraculum quod duciolum vocant manu ferens, ante conſpectum B. Magnoaldi aſtetit.* Aliàs legitur : *ſeraculum quod duciculum vocant.* Et rectiùs *ſeraculum*, utpote *à ſera* & *ſerando. Duciculum* autem à *ducendo*, quaſi cerviſiam aut liquorem educens.

¶ *Duellum* cum fuſte & ſcuto.] Exoletum apud nos, ſed tamen legibus non ademptum. De hac & altera *duelli* ſpecie, prolixiùs egimus in vocabulo *Campus*, quod vide. Noſtris autem haud proprium, ſed ex more borealium gentium. Capitula domini Hludovici Imp. ad L. Salic. An. II. §. 1. *Si quis cum altero de qualibet cauſa contentionem habuerit, & teſtes contra eum ad judicium producti fuerint, ſi ille falſos eos eſſe ſuſpicatur, liceat ei alios teſtes, quos meliores putaverit, contra eos opponere, ut veracium teſtimonio, falſorum teſtium ita inter ſe diſſenſerint ut nullatenus alteri una pars cedere velit, eligantur duo ex ipſis, id eſt, ex unraque parte unus, qui ſcutis & fuſtibus in campo decertent, utra pars falſitatem, utra veritatem ſuo teſtimonio ſequatur. Et campioni, qui victus fuerit propter perjurium quod ante pugnam commiſit, dextra manus amputetur, &c.* Longob. Lib. 2. Tit. 55. l. 29. *Quibuſcunque per legem propter aliquam contentionem, pugna fuerit judicata, præter de infidelitate, cum fuſtibus & ſcutis pugnent, ſicut in capitulare dominico prius conſtitutum eſt.* Vide LL. Guliel. Conq. pa. 125.

¶ *Dulgtum facere.*] *Deſerere, abdicare, guerpire* quod vide. Vita Caroli Magni à Pithæo edita : *Saxones iterum rebellaverunt, ruptiſque ſacramentis, & obſidibus dulgtis* —— *Francos expulerunt.* Vita ejuſdem apud Adhemarum : *Ingenuitatem illorum & alodem manibus guerpierunt* : aliàs *dultum fecerunt.*

¶ *Dunnarium.*] *Bruera* —— pateat, &c. quod ego Johannes le Moun miles dedi Abbati & Canonicis de Nutle paſturam in omnibus brueris ſeu dunnariis meis. *Ex Regiſt. Cartarum Abb. de Nutle.*

¶ *Dunum, Dunſeti.*] *Mons, monticulæ.* A Sax. ðun al. beꞃiȝ pro monte. Sed ut *Berig* atque inde bergium, à *monte*, ad civitates, oppida & villas transferuntur : ita quoque & *Dun* & *Dunum* de iiſdem dicta ſunt : proprie tamen quod ſitum montanum, vel acclivem appetant. Joh. 4. 19. ðan ꞅeal ecch ðune melꞇe, id eſt, *tunc omnis mons liqueſcet.* Aſſer. Menevenſ. in Geſt. Alfredi, An. 871. *in loco qui dicitur Æſceſdum, quod Latine mons fraxini interpretatur.* Sic Noviomagus, aliàs *Noviodunum* appellatur. **Sariſberig**, *Sorbiodunum.* **Branceſtre**, *Branodunum.* Significant autem *Magus, Ceaſtre,* & *Berig,* urbem.

¶ *Duodecimviratus*, al. *Duodecim Juratores.*] Vide *Juratores.*

¶ *Dupla.*] Vide *Campana.*

¶ *Durcones.*] Navium genus, non grandiorum, ſed qualium pugnatum eſt in

fluvio

dices. Πρώτη κεφαλὴ ὁ στρατηγὸς, καὶ μετ' αὐτὸν οἱ μεράρχαι εἶτα δρουγγάριοι, εἶτα οἱ κόμητες, ἤγουν οἱ τῶν λεγομένων βάνδων ἄρχοντες, εἶτα οἱ κένταρχοι, ἐφεξῆς δὲ οἱ δέκαρχοι : ἤγουν οἱ πρῶτοι τῶν λεγομένων ἀκῶν : εἶτα οἱ πεντάρχαι καὶ διὰ τὸ ἔσχατον τοῦ στίχου——καὶ οὐραγοὶ ἐκαλοῦντο, i. *Primum Caput, eſt* (militiæ) *Imperator : & poſt ipſum Merarchæ* (putà *Duces* ſeu legionum Præfecti) *deinde Drungarii* (id eſt, Tribuni) *deinde Comites, viz. hi qui cohortibus præficiuntur quos bandos vocant : dein Centuriones* ; *poſt hos Decani*, id eſt, *contuberniorum primi : deinde Quintani, & poſt eos, Tetrarchæ* ſeu *Quartani : qui quoniam ultimi collocantur in ordine ſeu contubernio*——*Uragi* (quaſi Caudani & Ultimani) *dicuntur.*

Origo *Ducum provinciarum.* *Dux Provinciæ.* Emittebant priſci Imperatores duos primarios magiſtratus ad regendas limitaneas Provincias, *Comitem* & *Ducem.* Hunc ut rem prorſus militarem tractaret, hoſtemque armis frangeret : illum ut civilem pariter curaret, populumque tam legibus foveret, quàm provinciam milite tueretur. Dictus ideo eſt non ſolum *Comes provinciæ*, ſed etiam *Comes rei militaris:* & propter geminam hanc poteſtatem (ſi rectè ariolar) in Notitia Impp. *Duci* præponitur, cujus adminiſtratio ſimplex fuit, nimirum, militaris : Interdum vero *Duci* etiam collatum eſt officium Præſidis, & hoc nomine inſtar Civilis magiſtratus populo jus dicebat : provocabaturque jam ab eo ad Præfecturam, non ad magiſtrum officiorum & Quæſtorem palatii ut in ſimplici *Duce* juſtum eſt obſervari. Sic in Occidente *Dux* Mauritaniæ, præſes item Mauritaniæ efficitur, in Oriente *Dux* Arabiæ, præſes item Arabiæ. Comites nihilominus omnes ſequitur, *Ducibus* vero omnibus præponitur in Occidente *Dux* Mauritaniæ. Loquor de Comitibus ſecundi ordinis, qui *Spectabiles* dicti ſunt : nam *Illuſtres* illi primi ordinis utroſque longius anteibant. Sed cognata adeo erant munera Comitis provinciæ & *Ducis* provinciæ ut eadem pene geſtarent inſignia : & in alterius locum alter ſæpè induceretur. Nos autem uberiorem iſtorum enarrationem Juris Cæſarii myſtis (quibus maximè convenit) relinquimus, *Ducum* tantum nomina in utroque Imperio recenſuri, viz.

Vide Caſſiodor. l. 7. formul. *De Comitiva provinciæ.*

v. Pancyrol. ad cap. 78. Notit. Occid. Imp.

In Orientali erant XIII.

Dux Libyæ *Dux Thebaidis*	Per Ægyptum.
Dux Phœnices *Dux Euphratenſis & Syriæ* *Dux Paleſtinæ* *Dux Oſrhoenæ* *Dux Meſopotamiæ* *Dux Arabiæ*	Per Orientem.
Dux Armeniæ	Per Ponticam.
Dux Mœſiæ ſecundæ *Dux Scithiæ*	Per Thracias.
Dux Daciæ ripenſis *Dux Mœſiæ primæ*	Per Illyricum.

In Occidentali XII.

Dux Mauritaniæ.
Dux Tripolitanæ.
Dux Pannoniæ ſecundæ.
Dux Valeriæ.
Dux Pannoniæ primæ.
Dux Rhetiæ.
Dux Sequanici.
Dux tractatus Armoricani.
Dux Belgicæ ſecundæ.
Dux Germaniæ primæ.
Dux Britanniarum.

Ducum provincialium ſub Imperio apud Germanos hanc tradidit originem Speculum Saxoniæ Lib. 3. Artic. 53. *Quælibet provincia Teutonicæ terræ ſuum habet Palanſgravionatum : Saxonia, Bavaria, Franconia, & Suevia, quæ antequam à Romanis ſuperabantur Regna fuerunt, quibus ipſa in Ducatus nomina fuerunt permutata, attamen illuſtres in vaſſallos & vexillorum feuda reſervarunt, quæ ipſis per Imperium jam ſublata ſunt.* His adde quæ de Principatibus & Dominiis Germaniæ, perhibet Munſterus Coſmog. lib. 3. cap. 20. *Quando Romani certam edomuerunt regionem, permittebant nonnunquam devictis regibus, illorum regnorum adminiſtrationem, niſi quod nomen regium commutabant vel in Palatinum, vel in Ducem.* Videtur *provinciarum Ducibus* apud Germanos, integram regiam poteſtatem à Romanis ipſis Imperatoribus collatam aſſerere, quod antiquè præter exemplum eſſe exiſtimo. *Provinciarum* enim *Duces*, ad limitaneos ſeu confinales populos (ut loquitur Caſſiodorus) *ubi non tantum vitia, quantum bella ſuſpecta ſunt*, milite coercendos emittebant. Regna autem ab aliis quoque Principibus, in *Ducatus* redacta ſunt, & poteſtas regia Ducibus conceſſa. Sic à Francorum Regibus, Clodoveo Alemania, Clothario Burgundia humiliata : alia ab aliis plurima.

Alia origo.

In Formul. *Ducatus Rhetiæ*, Var. l. 7. c. 4.

Dux provinciæ, urbis, territorii extra Imperium ; conſtituebatur ab exteris Principibus, ad ſimilitudinem illius in Imperio. Sic apud Greg. Turon. mox ſub exitu 5. ſeculi. *Dux urbium Turonicæ atque Pictaviæ : Dux Avernorum, &c.* Apud Viſegothos & alias Gentes *Dux provinciæ, & Dux territorii*, ut in Antiquis Legibus paſſim liquet. Inter hos autem nihil cenſeo differentiæ, niſi *provinciarum Duces* latius plerumque obtinuerint territorium, quod nec aliis, intra urbium mœnia concluſum putes. Quemadmodum enim urbis cujuſque Archiepiſcopus, circumjacentem regionem in Eccleſiaſticis moderatur : ita *Duces urbium*, in ſecularibus. Et ut Archiepiſcopus unus, pluribus præeſt Urbibus, Epiſcopis & Epiſcopatibus : ita quoque *Dux* unus pluribus Urbibus, Comitibus & Comitatibus. Sic Nicetus apud Greg. Turon. lib. 8. Sect. 18. *in*

Duces provinciarum extra Imp.

Lib. 9. c. 7.
Lib. 8. c. 18.

etiam in ſuis LL. Archiepiſcopum & Satrapam, ſeu *Ducem* conjugat; Epiſcopum & Comitem: parem capitis æſtimationem, his 8000. thrymſarum, illis 15000. conſtituens. Sed nunquid Gregorio magno hoc in animo fuit, dum Cantuariam inſtituens metropolim, Auguſtino ſcribit: *per loca ſingula* 12. *Epiſcopos ordines, qui tuæ ſubjaceant ditioni?* Reor potius ante oculos habuiſſe Apoſtolorum numerum, ſed nuſquam video numerum obſervatum, niſi in Barenſi Archiepiſcopatu. Nam & Cantuariæ hodie ſubjiciuntur plus minus 21 Epiſcopatus, Eboracenſi tantum 4. Habuerunt & aliqui unum ſolummodo: multi, nullum. Quam bene igitur conveniunt in dignitatibus, Eccleſia & Seculum? Præfuit enim (ut ſupra diximus) Griſo *Dux* 12. Comitatibus: *Dux* Aquitaniæ (ut noſtri perhibent Annales) 15. Nicetius, 3. Ennodius, duobus: Wiſegothus, uni. Inter noſtros autem *Duces* poſt ingreſſum Normannorum, nemo fuit qui vel Comitem habuit ſubjectum.

Beda Hiſt. Eccl. l. 1. c. 29.

Duci autem exercitus apud Germanos 12 *Comites aſſignabantur: ideo nuncupati, quia eos comitarentur, ut eſt apud Tacitum, de Germ. morib.* Sic Choppinus; & ſpecimen præbeat totidem Comitatuum *Duci provinciæ* aſſignandorum. Sed locum ego nec memini, nec reperi. Videtur viro excidiſſe, memoriæ alioqui vaſtiſſimæ. Propter incredibilem tamen ejus lectionem, miram doctrinam & in aliis fidem, occurriſſe alicubi non dubito. Conſtat è Tacito fuiſſe per pagos, primarios quoſdam ductores (quos ille *principes* vocat) quibus, *centeni ſingulis ex plebe comites conſilium ſimul & authoritas*, aderant. Sed hi parum forte ad noſtros Comites: magiſque accedere videantur qui à Leone Imper. ſupra memorati ſunt.

De Doman, Fran. l. 1. tit. 5. ſect. 12.

De Ducibus apud Anglo-Saxones.

Priſci rerum Anglo-Saxonum Scriptores, Beda, Aſſer Menevenſis, & Ethelwerdus; *Dux* pro magnate vel magiſtratu, non (quod ſciam) utuntur. Inferiores crebrò, ſed promiſcue. Sæpe enim (ut exteri) confundunt Latinas appellationes *Dux*, *Conſul*, *Comes*, *Princeps*, *Regulus*, *Subregulus*: illi inſuper vernaculas, **Eorl**, **Alderman**, **Heretogen**, quod & noſtri Saxones ipſi faciunt. Plurima ejuſmodi exempla cum in Authoribus, tum in ſubſcriptionibus Chartarum Wigornenſis Eccleſiæ, & conſimilium. Sic Godwinum, Huntingtonienſis, aliàs *Conſulem* ſimpliciter, aliàs *Conſulem Anglorum*, aliàs *Ducem rei militaris*, aliàs *Principem Weſt-Saxoniæ* appellat: eundemque Florentius Wigornenſ. Mat. Weſtmonaſt. & alii, nunc *Comitem*, nunc *Ducem* nominant. Diſtinguuntur etiam ſæpiſſime, & in una Charta, uno Authore multi reperiuntur *Duces*, multi ſimul *Comites*, ut apud Ingulfum videas: & in LL. Æthelſtani Regis, **Eorl** 15000. thrymſis æſtimatur, **Alderman** tantum 8000. ut ſupra memoravimus. Qua autem differebat munus *Ducis* & *Comitis*, qua territorium, non habeo quod aſſeram. Eorum enim opinio, qui hunc uni, illum pluribus cenſent præfuiſſe Comitatibus, haud rata eſt: nec eorum certè qui dum militiæ, *Ducem* præficiunt, arma *Comiti* interdicunt. Tu è ſequentibus rem perpendito. Apud Huntingtonienſem ſub initio Haraldi Regis, 1. An. 1036. ita legitur. *Conſilium ergo inierunt* (Regni Principes) —*quod Godwinus Conſul, Dux eis eſſet in re militari.* Quibus adde Wigornienſis iſta in An. 1054. *Godwino Comiti* (*more ſolito*) *Regi ad menſam aſſedenti, ſuprema evenit calamitas.* —*Cujus* (poſt mortem) *Ducatum ſuſcipit filius ejus Heraldus, & ejus Comitatus datus eſt Algaro Leofrici Comitis filio.* *Comitem* vocat, cui *Ducatum* tribuit. An diverſæ igitur Provinciæ, *Ducatus* & *Comitatus*? Videntur munera diverſa, nullam autem Provinciam eo ſeculo, *Ducatus* nomine cognitam cenſeo in tota noſtra Britannia. Wigornienſem iterum audi paulò ſuperius in An. 1051. *Talia geri in ſuo Comitatu Comes Godwinus graviter ferens, nimiaque commotus ira, de toto ſuo Comitatu, ſcilicet de Cantia, Suthſaxonia, & Weſtſaxonia: & filius ejus primogenitus Swanus de ſuo, id eſt, Oxnafordenſi, Glawornenſi, Herefordenſi, Somerſeatunenſi, Bearrucſcirenſi provinciis; alterque filius Haraldus de ſuo Comitatu, viz. de Eaſtſaxonia, Eaſtanglia, Huntedunenſi & Grantebricgenſi provinciis, innumerabilem congregaverunt exercitum.* Nullus hic *Ducatus* Godwini mentio. Sed animadverte obſecro quanti hi Comites, quibus ſingulis tot egregii parebant Comitatus. Solius enim Eaſtangliæ portiones Norfolcia & Suffolcia, duos nuper illuſtriſſimos *Duces* accepere, fuiſſetque alterutra nobiliſſimus *Ducatus* ſi cuipiam integrè paruiſſet.

Dux, Comes, &c. voces Synonymæ.

Noſtratibus verò cum ab ingreſſu Normannorum, uſque ad ætatem Edouardi III. ſopitus latuiſſet iſte titulus: tunc illuſtrior cœpit reviviſcere. Antea munus ſolùm, & arbitrio Regis adimendum: jam poſt Principis, dignitatum culmen, honos fixus, & hæreditarius. Sic idem Rex, Edouardum filium ſuum primogenitum Walliæ Principem, A. D. 1336. Regni ſui, 11. Cornubiæ *Ducem* conſtituit, hujus in noſtro Orbe claſſis primicerium. Deinceps (ut alias taceam) quartum filium ſuum Johannem Gandavenſem, *Ducem* Lancaſtriæ: Cornubiamque, & Lancaſtriam in *Ducatus* erigens, regalibus plurimis utramque exornavit: Lancaſtriam inſuper Palatinatus amplitudine.

De Ducibus apud Anglos inferiores.

Henr. *Ducem* Lancaſtr. (& Lionellum *Ducem*Clarentiæ. 1362.)

Poſtmodò, multi proceres nobilitate, latifundiis, rerumque privatarum affluentia præpollentes, faſtigium hoc aſcendunt regiis evecti codicillis, quibus nihil interea magiſtratus, nihil territorii, nihil muneris vel juriſdictionis confertur. Inſtar omnium viſus eſt ipſe dignitatis radius, late undiq; refulgentis: nec apud nos ſolum, ſed & exteros, plurimi fiunt iſtiuſmodi Satrapæ.

Ducis, *Comitis*, aliarumque illuſtrium claſſium appellationes (cum ad officia diu pertinuiſſent) honorariæ fiunt ſub Othone Magno. Sigonius

Dux quando nomen honorarium, feudale, hæreditarium.

vit. Acta ſunt hæc anno regni ejus (ſcil. Frederici I.) 5. *Imperii* 2. 1. Dn. noſtri 1154. Refert etiam idem Author in Chronic. lib. 7. cap. 20. Lotharium Imp. & Innocentium Pap. de conferendo *Ducatu* Apuliæ circ. An. Do. 1132. contendentes, ita tandem conveniſſe: ut in *dando Duci* (Reginaldo) *vexillo, utrique manum adhiberent.* Ex dictis vides, Regna gladio, *Ducatus* Comitatuſque vexillo dari. Illo ſupremè poteſtatis ſymbolo: iſto, educendi in militiam populi; quo olim Romani uſi ſunt; rubro, ad evocandos pedites; cæruleo vero ad equites conſcribendos. Sed utrumque habe in *Ducatus* collatione. Radul. de Dicæto in Richardo I. Reg. Angl. An. 1189. Richard. I. *ab Archiepiſcopo Rothomag. tam enſem quam vexillum de Ducatu Normanniæ, proceribus multis præſentibus in Eccleſia beatæ Virginis ante majus altare ſuſcepit.* Rex verò Edouardus III. prædictum filium ſuum Edouardum Cornualliæ Ducem creavit *per ſertum in capite, annulum in digito, & virgam auream,* ut mihi Author eſt Gulielmus Camdenus, Qui etiam refert, eundem Regem in
36 E. 3. Parlamento filios ſuos Leonellum Ducem Clarentiæ, & Johannem Ducem Lancaſtriæ *per cincturam gladii impoſito capitibus pellito pileo, & circulo ex auro & margaritis, & Charta tradita.* Certè pilei in hoc Principe præcipuum decus, quod unà cum ſerto, in *Ducali* Auſtriæ habitu, ſub prima ejuſdem inſtitutione claruit: ut è privilegiis ab inſtituente conceſſis notavit (inter eximia plurima) Johannes Seldenus noſter*, verbis Authoris. *Dux Auſtriæ principali indutus veſte, ſuppoſito Pileo Ducali* circundato ſerto Pinnito, *baculum habens in manibus equo inſidens, &c.* Et è Charta Frederici II. *Concedimus etiam noſtro illuſtri Principi Duci Auſtriæ, Crucem noſtri diadematis, ſuo principali pileo ſufferendam.* In Muſcovia (ubi à regio nomine abſtinetur) *Dux* ſummus, alio nihil quam elatiori pileo, ab inferioribus diſcriminatur.

* Ratisbonæ. Titt. Hon. par. 2. c. 2.

Munſt. Coſm. l. 4. ca. 24.

Omiſſis *Ducibus* antiquis, recentioris apud nos ordinis primus fuit (ut diximus) Edouardus *Dux Cornubiæ*, creatus An. Do. . Apud Gallos (ut colligit Seldenus) Joannes *Dux Britanniæ* Armoric. conſtitutus à Philippo Pulchro An. 1297. Apud Scotos, David *Dux Rothſaiæ* conſtitutus à Roberto III. patre ſuo circiter An. Dn. 1398. Et apud Hiſpanos Caſtiliæ, Fredericus *Dux Beneventanæ* creatus ab Henrico II. Rege Caſtiliæ, (qui floruit An. Dn. . In regno autem Neapolitano (ut refert Scipio Amiratus) *Dux Beneventanus*, inſtitutus An. Dn. 573. Manum de tabula.

Primi *Duces* recentioris ordinis per diverſa Regna.

Dyptica.] Erant duæ tabulæ in antiqua Eccleſia: quarum una viventium, altera mortuorum nomina continebat, quæ in Miſſa recitabantur: Rectiùs *Diptyca* ſcribendum juxta Græc. δίπτυχα, quod vide apud Meurſium. Ekkehardus Ju. Caſ. S. Gal. ca. 5. & ejus temporis Authores, *diptyca* vocant libros anniverſarios quibus eorum inſeruntur nomina, qui pro remedio animæ ſuæ, monachis & clericis quidpiam legaſſent: horumque *diptycorum* cuſtodiæ, capſæ deſignatæ ſunt. Vide ibidem Goldaſt. Recentiùs verò occurrit pro tabella manuali.

E

¶ E*Adling* al. *Eathling.*] Saxonicum, quod pluribus expoſuimus in *Adelingus*. Id Vide.

¶ *Ebediu*, ſeu *Ebedib* perperam.] Tributum Cambrobritannis quod nobilium hæredes capitali provinciæ domino, poſt mortem anteceſſorum ſuorum pendunt, adeundi patrimonii cauſâ: alii 5 ſol. alii 10 ſol. alii 20 ſol. juxta pendentium qualitatem. Anglis & Gallis *Relevium*. Vocabulum reperi aliquando in vetuſto MS. codice Landavenſis Eccleſiæ: cujus hæc ſunt verba. *Septem domus Epiſcopales ſunt in dyued. Menevia, quæ eſt ſedes principalis in Cambria, Eccleſia Iſmael. Eccleſia degeman. Eccleſia yſſel. Eccleſia teilau. Eccleſia teulydabc, Eccleſia Keneu. Abbates teilan & teulydabc & Iſmael & degeman tenentur clerici eſſe & ordinari. Ebediu cujuſlibet iſtorum domino dyued erunt,* ſcil. XII. Lib. *vel qui illis ſucceſſerint reddant. Menevia ab omni debito libera manet & ſoluta. Eccleſia Keneu & Eccleſia yſſil ab illo debito libera erunt quia terris carent.* Nixus ſum retinuiſſe ſcripturam codicis, ſed (ut ſolet in exoticis) lecturâ forſitan erraverim: Multa autem hic occurunt notatu digna. Conſtat enim (ſi *domus* pro Eccleſiis intellexerimus, ut Author ipſe in ſequentibus innuit) fuiſſe eo tempore 7. Eccleſias Epiſcopales in *Diued*, id eſt, Demetia, ſeu Wallia auſtrali: cum hodie in tota Wallia (Marchiis exceptis) 4 tantùm reperiantur. Abbates etiam aliquot non fuiſſe clericos & ordinatos; nam dum aſſerit 4 nominatim ad hoc teneri, ſuggerit reliquos fuiſſe ſolutos, hoc eſt Abbates ſeculares: quorum utiq; meminit Giraldus Cambrenſis in Itinerarii lib. 2. ca. 4. Vide *Abbas ſecularis.* Conſtat præterea tunc etiam fuiſſe Epiſcopatus quoſdam, vel ſaltem inſigniores Eccleſias, nullo gaudentes patrimonio, nempe *Keneu* & *Yſſel*; de his enim ait, *ab illo debito* (ſubaudi *Ebediu*) *liberæ erunt, quia terris carent.*

Exige-

2. Phil. & Mar. ca. 4. & 7 Eliz. c. 10.) per ſpacium menſis in hac verſari conditione. Exinde ſenſim diſparuere.

¶ *Eia.*] *Inſula.* A Sax. eage, ȝ ut ſolet in y vel i tranſeunte. Sic *ley* pro leȝ, **way** pro peȝ, **day** pro ðeȝ, & infinita hujuſmodi. Eſt autem eage propriè *oculus*, & *ovum*, noménque hinc contraxit inſula, quòd inſtar oculi vel ovi, ſe in mari exhibet. Sic in lib. Rameſ. Sect. 3. *Rameſeia* exponitur, *inſula arietum*; in Itinerar. Cantii, *Shepeia*, *inſula ovium*; in hiſt. Hen. Huntingdon lib. 3. *Hertei*, inſula cervi. Occurrit etiam in villarum nominibus creberrimè, aliàs inſulam, aliàs peninſulam, aliàs ſitum amnicum, vel aquaticum denotans. Significat enim & aquam, juxta Gallicum *ew*, quod ȝ Saxonicum ut alia plurima in *w* mutat. Sic in paluſtri regione, aquam à terra firma exceptam, *landeiam* vocant: interiores alias, aliis cognominibus diſcriminant; ſed *eias* paſſim vocant. *Landeia.*

¶ *Ejectus maris.*] Vide *Wreccum.*

¶ *Eier*, al. *Eyer.*] Vox Forenſ. *Iter*: t (ut Gallis ſæpè) eliſo. Vide *Iter*, & *Juſticiarii itinerantes*, ſeu *errantes*: nam *iter* etiam *error* dicitur.

¶ *Einetius*, *Enetius*, *Eneyus* & *Æſnecius.*] *Primogenitus*, *ſenior.* Vox forenſ. à Gal. *aiſne*, hoc idem ſignificante. *Pars einetia*, ea dicitur quæ in herciſcenda hæreditate ſorori primogenitæ cedit: cujus etiam in eligendo prærogativa, *æſnecia* apud Fletam appellatur. In Statut. Scot. Rob. 1. ca. 3. *Qui eneyam*, *id eſt capitalem partem illius hæreditatis habet.*

¶ *Elaboratus* & *laboratus.*] In legibus & Chartis antiquis, ſæpe veniunt pro eo quod quis ſuo labore vel induſtria perquiſivit: *laborare* & *elaborare*, pro acquirere, vel lucrari. Traditt. Fuldenſ. lib. 1. ca. 18. *Trado in elemoſinam meam ad Sanctum Bonifacium, quicquid proprietatis in elaboratu meo viſus ſum habere, præter* 2 *boves, totum & integrum. Id ſunt oves* 5. *porci* 20. *boves & vaccæ* 38. *duo caballi, omniaque veſtimenta, ea ratione, ut quàm diu vivam illa per beneficum habeam.* Lib. 2. Trad. 26. *Trado —— dimidiam meam paternalem hæreditatem, & duas partes de meo elaboratu, in loco qui dicitur* L. *propè ripam fluminis Fuldæ, id eſt, terris, ſilvis, campis, &c.* Trad. 40. *& omnem elaboratum noſtrum, quicquid deinceps elaboravimus.* Et 68. *Trado Ratgario Abbati —— propriam ancillam meam nomine W. —— & totum elaboratum dictæ ancillæ, id eſt, Uvamburg.* Longob. 3. Tit. 4. l. 5. *Non præſumant —— alicui homini cauſam ſuam* (id eſt *rem*) *tollere, vel ſuum laboratum.* L. Sal. ca. 47. *etſi ibi aliquid elaboravit —— amittat.* *Elaborare.* *Laboratus.* *Elaborare.*

¶ *Elidiatus.*] Formul. Solen. 167. In judicio evindicationis de colono. *Colonicium —— habeat evindicatum vel elidiatum.* Formul. 170. in notitia de terra evindicata. *Propterea jubemus —— ut ipſam terram ipſe Abbas habeat evindicatam atque elidiatam.* Simile, formula 142. Formul. 52. in donatione qua pater donat filium: *quam diu advivis tam tu ipſe, quam hæreditas tua, contra tuos germanos vel germanas, quieto ordine vel elidiato, valeas poſſidere.* Etiam form. 30. *ſine ullius judicis conſignatione pars monaſterio noſtro, elidiato ordine præſentaliter revocare facias dominium.* Lindenbrogius opinatur ita dictum, *ut elldere aliquem ab excuſatione* l. 4. Cod. de ord. cognit. Bignonius autem in Not. ad dictam formulam 170 (quam in ſua editione inter Veteres refert, c. 7.) locum corruptum exiſtimat, reſtituendúmque *elitigatum*, quaſi *extra litem & controverſiam poſitum.* Et hic proculdubio verbi ſenſus eſt, locus tamen integer videbatur; ut qui multiplici alia nititur authoritate. Reperio *leida* olim aliquando pro quadam curia dictum; huc verò non audeo attrahere. Mat. Pariſ. Regg. lib. 2. ca. 13. *explacitare* dixit pro *Elitigare*, vel *elidiare.*

¶ *Emenda*, *Emendatio.*] Quod in reſtaurationem damni tribuitur: à Gal. *Amende* & *emende.* In hoc à mulcta differt, quod mulcta judici, *emenda* parti læſæ datur. Spec. Sax. lib. 3. Art. 53. *Judex in ſuo judicio mulctam habet & non emendam, eo quod Judex agere non poteſt, & judicare: nemini verò emendatur, niſi actori. Ideoque illuſtribus emendam non competere injuſte ab aliquibus vulgatum eſt.* Sed & pecuniariam mulctam, *emendam* dici, Author eſt (apud Bignonium) Petrus Fontanus (qui B. Ludovico R. claruit) & in priſcis noſtris legibus multæ probant authoritates. Videtur etiam *emenda* iſta triplex fuiſſe, maior, media, minima. Nam in LL. Edouardi Confeſſ. ca. 35. pa. 138. ſic legitur: —— *tunc temporis, maior emendatio foriſfacturæ Saxonum fuit* 44. *lib.* Hæc forte *emendatio*; aliàs *foriſfactura plena*; aliàs *plena wyta* dicitur. Media autem *emendatio*, & ibidem notatur ca. 12. *De opere verò ſi fiat opus diſtruatur, & medietas emendationis dabitur.* Minima *emendatio* ea videtur fuiſſe, quæ leniſſimè apponebatur: & reſpiciunt fortè tres iſtæ *emendationes*, graviores illas, quæ inferioribus, *amerciamentum*, *finis*, & *redemptio* appellantur. Quære. In Marculfi l. 1. c. 20. *Emendatio* major, media, minima.

Sic *emendare* pro mulctari. LL. eiſd. ca. 35. pa. 136. *Domino Regi graviter emendare debent.* *Emendare.*

Emendare ſe: pro, vitam redimere, ſeu Wergildum ſolvere. Longob. lib. 1. Tit. 2. l. 61. *De tertia verò* (culpa) *ſi ſe non emendaverit, moriatur.* *Emendare.*

¶ *Emne Chriſten.*] Frater in Chriſto. Saxonicum, quod malè intelligentes, even Chriſtian proferunt: atque ita editur in Oratione Henrici VIII. ad Parlamentum an. regn. 37. Sed rectè in LL. Edovardi Confeſſ. ca. 36. *fratrem ſuum —— quod Angli dicunt* emne Cpiſten.

¶ *Emphiteoſis.*] Dicitur cum quis prædia tali lege acceperit, ut vel ea conſerat, vel emendatiora reddat: à Gr. ἐμφυτεύω, i. *conſero.* Vulgariter autem idem eſt, quod conductio

¶ *Epacare.*] Omnino placare. Chron. Camerac. l. 1. c. 93. *Walterum multa mercede donabat, plus pollicitus, ſi quovis modo tantæ peſtis molimina epacaret.*

¶ *Epidecen*, al. *Epidicen.*] Veſtis Monachorum.

¶ *Epiſcopiſſa.*] Uxor Epiſcopi, aliàs Antiſtita, quod vide. Etiam vide quæ S. Bernard. in vita Malachiæ refert de 15. uxoratis Epiſcopis prædeceſſoribus ſuis, in Hibernia; ſupra hîc in vocabulo *Corba.*

¶ *Epiſcopium.*] Domus Epiſcopi. Synod. Meldenſ. ca. 26. *Suggerendum eſt, & ex divino mandato intimandum regiæ majeſtati, ut epiſcopium, quod domus Epiſcopi appellatur ——venerabiliter & reverenter introeat, &c.* Dicitur & de Epiſcopatu, ut ſupra, in *Abbas.*

¶ *Epiſtola.*] Pro eo quod forenſes *Chartam* vocant, hoc eſt, inſtrumento quo prædia conceduntur, pactionéſque firmantur: Tabellæ publicæ fidei: interdum *teſtamentum.* Superiores ætates ab inclinato Imperio (ne altiùs repetam) ſub *epiſtolarum* ſpecie hæc omnia peragebant, ut in Marculfi, veterumque formulis abundè conſtat. Cœptaque res videtur ab ipſis Impp.& Longobardorum regibus, ſtilo turgido, & ſæpè (ut mihi ſapit) non majeſtate digno. Caſſiodorum vide. *Epiſtolæ* autem ſpecimen, noſtræ hodie Chartæ retinent, exordium præferentes in hunc modum. *Omnibus Chriſti fidelibus ad quos hoc præſens ſcriptum pervenerit N. de D. ſalutem. Sciatis, &c.* Sunt igitur apud veteres tot *epiſtolarum* genera quot apud nos Chartarum, & perplura: adoptionis, donationis, conceſſionis, firmitatis ſeu confirmationis, collectionis: evacuatoria, paricla, triſcabina ſive ingenuitatis, & hujuſmodi, quorum omnium exempla habes apud Marculfum, & in formulis ſolennibus.

¶ *Epiſtolum, Epiſtolium.*] Vide *Apoſtolica.*

¶ *Eques.*] Pro *Milite*, vel Nobili baltheo militari à Principe honeſtato. Notiſſimum. Neopolitanis verò *Equites* (vulgo *Cavalieri*) dicuntur omnes Nobiles, licèt Equeſtrem dignitatem nunquam ſint aſſequuti. Scipio Ammiratus: *Hoggi in Napoli tutti color che ſon nobili, benche ordine de cavaleria alcuno non habbiano: indiſtintamente ſi chiamino Cavalieri. Queſto uſo ſtimo io, che ſia nato, perciòche non havendo ab anticola Nap. nobilta altri eſercizi, che militari; & perciò creandoſi i giovanetti nobili donzelli, & di mano in mano i donzelli faccendoſi Cavalieri, venivan per conſeguente in proceſſo di tempo tutti i nobili ad eſſer Cavalieri: come tutti i nobili Romani, ſe ben non naſcevano Senatori per l'età, che era loro d'impedimento, nel tempo dell'et à legittima divenivano Senatori.*

Cavalieri.

Delle Famiglie nobili Nepolitan. Par. 1. Ca. de Cavalieri, &c.

Ad diſtinguendum igitur equitem ritu honorario inſtitutum, ab inhonorato iſtiuſmodi, bene convenit *aurati* additio. Vide *Miles.*

Eques, pro equa, vel equo pernice, Ekhehard. jun. Caſ. S. Gal. c. 1. *Sternatur utique ait ambulatrix mea quantocius, &c. Aſcendenſq; equitem illam velociſſimam,——circa nonam aderat cœnobio.* Et ca. 10. —— *equite aſcenſo*, S. *Gallum noctu invadens, clauſtrum clandeſtinus introiit.* Sic & alii. Antiquis, potiores ad pernicitatem equæ, quod & Virgilius notat,

——*& Eliadum palmam Epirus equarum.*

¶ *Eræ Hiſpanicæ ortus, ratio, abolitio: & de aliis æræ ſignificationibus.*

¶ *Era.*] Sine diphthongo & cum diphthongo, variè legitur: de numero, de pondere, de tempore; ut ſigillatim inferiùs. Præ reliquis autem ſignificationibus, cum mediorum ſeculorum ſtudioſis maxime ſit neceſſaria *eræ Hiſpanicæ* cognitio, eam primitus exponemus. Occurrit enim frequens & in Conciliis plurimis, & in rerum Gothicarum Hiſpanicarúmque Scriptoribus, lectorem ſæpe neſcium, remorans, & perturbans.

Æra juxta Aſtrologos eſt inſigne temporis initium, à quo ſupputationes ducunt: & hoc ſenſu celebris apud Hiſpanos epocha, ſeu annorum calculus, *era* dicitur. Non ut quidam nugantur: ÆRA, quaſi, *annus erat Auguſti.* Ejus originem Hiſpani ipſi Julio Cæſari attribuunt; ideo verò docti, non quòd à Cæſare ſit inſtituta, ſed quòd anni ejus (quem Julianum vocant) formam induit. Primus enim annus *eræ Hiſpanicæ*, Julianæ ordinationis ſeptimus habetur: à cede ipſius Cæſaris, ſextus. Sic Antiocheni *Æram* Seleuci Nicanoris, Alexandri nuncupant, quod initio anni Alexandreo utuntur, ſcil. ab autumno, & clade Darii ultimi: ut refert Scaliger. *Eram* autem Hiſpanicam ſub Auguſto fuiſſe inchoatam, docti omnes cedunt, licèt de modo inſtitutionis & incœptivo anno, nonnihil diſcrepent. Iſidorus lib. 5. de temporib. cap. 36. *Era* (inquit) *ſingulorum annorum conſtituta eſt à Cæſare Auguſto, quando primum cenſum exegit, ac Romanum orbem deſcripſit. Dicta autem era, ex eo quod omnis Orbis æs reddere profeſſus eſt Reipub.* In hoc autem fallit proculdubio. Convenirent alioquin annus Chriſti & *era* Cæſaris: nam in uno eodemque anno, & Chriſtus natus eſt, & deſcriptus Orbis, ut perſpicuum eſt è S. Lucæ Evangelio ca. 2. *Era* verò, 38. annos, (vel eo ſupra) annum Domini præceſſiſſe deprehenditur: ut hic inferiùs.

Probabilior igitur & proba videtur ſententia: diviſis poſt bellum Peruſinum Romani Imperii provinciis inter triumviros Oct. Auguſtum, M. Antonium, & M. Lepidum; Hiſpaniáque in Auguſti ſortem cedente: Hiſpanos (ne inſignem Principem omni officio & adulatione non proſequerentur) epocham ipſorum ab initio Auguſti regiminis inſtituiſſe

eandem-

verit, viz. *Hæc eſt ratio perverſa, æra numeri eſt ſubducta improbè*: Nonii autem duæ editiones quas ego vidi, reddunt: *Hæc eſt ratio perverſa, æra ſumma & ſubducta improbè*: quod mutato punctulo, Gothfredus ità emendat. *Hæc eſt ratio, perverſa æra ſumma & ſubducta improbé.* Scaliger quartò variat: *Hæc ratio perverſa eſt, æra ſummæ ſubducta improbé.* Primò loco *æra* manifeſtè ſingularis eſt: in reliquis alterutri conveniat numero. At Scaliger Nonium falsò putare aſſerit, *ære* nomen apud Lucilium extare, affirmátque *ſeculum ineruditum ex neutro in fœmineum* μεταπλάσατο, *ut oſtiam ab oſtiis, ætheram ab æthere in bibl.* commutaſſe. Proculdubio antiquiſſimum eſt in corrupta Latinitate, ſi puriori non innotuerit.

Pro *numero*, & *numeri partibus*. Ità ſuperiùs ex Cicerone ad Hortenſium. Apud inferiores autem pro *numero* ſimpliciter. Fauſtus Regenſis Epiſcop. qui floruit anno 490. (à Scaligero citatus) lib. de Spiritu S. *Sacer* (inquit) *numerus dicimus qui trecenti in æra ſive ſupputatione ſignum crucis* T *conficiunt.* Iſidorus etiam ex canonibus Græcis, Euſebii Cæſarienſis ſemper *æras* dicit quod Græcus Scriptor ἀριθμοὺς, Hieronymus *numeros*. Et Hildericus Gallus Iſidoro æqualis *æras dierum* dixit pro *numeris dierum*, ut Scaliger & alii.

Pro *pondere*, & *ponderis partibus*. Varro: *Veteris conſuetudinis erat, ut retro æra dicerent, ita ut ſemiſquintus, ſemiſquartus, ſemiſtertius pronuntiarent.* Et Voluſianus Marcianus: *Sive denaria, ſive ſeſtertiaria ratio conficeretur, iiſdem notis, id eſt libellarum, & ſingularum, & terunciorum, præpoſita nota denarii, vel ſeſtertii, ut erat ratio, æra exprimebantur.* E quibus liquet (quod Scaliger notat) *æram* Latinis fuiſſe verbum menſariorum campſorum & collybiſtarum: ſc. numerum ſeu quantitatem ponderis, menſuræ aut valoris denotans: unde & illud Nonii, *æra numeri nota*.

Pro *tempore*, & *temporis partibus*. Sic *era* pro *Epocha*, & initio temporis à quo ut ſuperius dictum eſt ſupputationes ducunt Aſtrologi: hoc ſenſu Ptolomæo (qui floruit An. 160.) & Theone in uſu. Hiſpani etiam ſua lingua, *de era en era* dicunt, pro *de ætate in ætatem*: Et non ſolum hi, ſed etiam Galli Narbonenſes & Gothi reliqui, *eram* vulgariter uſurparunt pro anno, ut in plurimis Conciliis, cippis antiquis, & Iſidori Chronico perſpicuè liquet, viz.

Era 415. *anno* 13 *Valentis Imp. &c.*
Era 416. *anno* 14 *Valentis Imp. &c.*
Era 419. *an. Imperii Theodoſii Hiſp.* 3.
Era 446. *an.* 14 *Arcadii & Honorii, &c.*

Sic in reliquis, & in pede legis editæ ad confirmandum Concilium Toletanum, ita habetur: *Lex edita——ſub die Idus Nov. era* 721. *anno quoque fæliciter* 4. *regni gloriæ noſtræ.* (Wiſegot. lib. 12. Tit. 1. l. 3.) Quod autem aliàs *erâ*, aliàs *anno*, dicit Iſidorus: in hoc Romanam epocham citans, Romanorum amplectitur vocabulum: in illo verò Gothicam, Gothorum ſequitur idioma: apud quos *eram* annum ſignificaſſe ex eo liqueat, quod priſci Saxones (quibus magna cum Gothis ſermonis affinitas) annum ᵹeaꞃ dicebant, Angli hodiè **year**, Belgi **jaer**. Non inficior tamen quod Joſ. Scaliger contendit, *eram* primariè ſignificare numerum, eoque ſenſu de anno dici interdum, ut apud Judæos Seleucidarum epochen, *numerum Contractuum*.

Pro *Canone* & *Legis ſectione*. Ita ſæpe venit in antiqq. LL. ſed per tranſlationem, propriè *numerum* ſignificans, quia Canones ſive ſectiones iſtæ ex appictis numeris dignoſcebantur. Wiſegoth. lib. 2. Tit. 3. l. 3. *Sciat ſe idem mandator, cenſura illius legis noxium retineri, quæ continetur lib.* 6. *Tit.* 1. *era ſecunda.* Simile lib. 6. Tit. 2. l. 5. Et in Breviario Codicis Theodoſiani: *Imperator Theodoſius era xxii.*

Modus reducendæ Eræ Hiſpanicæ ad annum Chriſti, & e contra (ſcil. vel adimendo illi 38. vel huic totidem adjiciendo, ut ſupra diximus) perſpicuus eſt in ſequenti Tabula: cui ad antiquæ Hiſtoriæ elucidationem, initia regni Principum aliquot Gothicorum in Hiſpania præſertim dominantium inſeruimus juxta Iſidori Chronicon a P. Pithæo caſtigatum.

	Anni Eræ Hiſpan.	*Anni Chriſti*	*Reges*	*Anni Eræ Hiſpan.*	*Anni Chriſti*	*Reges.*
	400	362		410	72	
	1	63		11	73	
	2	64		12	74	
	3	65		13	75	
	4	66		14	76	
	5	67		15	77	
	6	68		16	78	
	7	69	*Athanaricus.*	17	79	
* Al. Aera 400.	8	370		18	380	
	9	71		19	81	

Anni

Anni Eræ Hiſpan.	*Anni Chriſti*	*Reges*
540	2	
41	3	
42	4	
43	5	
44	6	*Geſalricus.*
45	7	
46	8	
47	9	
48	510	
49	11	*Theudericus.*
550	12	
51	13	
52	14	
53	15	
54	16	
55	17	
56	18	
57	19	
58	520	
59	21	
560	22	
61	23	
62	24	
63	25	
64	26	
65	27	*Amalaricus.*
66	28	
67	29	
68	530	
69	31	*Theudis.*
570	32	
71	33	
72	34	
73	35	
74	36	
75	37	
76	38	
77	39	
78	540	
79	41	
580	42	
81	43	
82	44	
83	45	
84	46	
85	47	
86	48	*Thediſculus*
87	49	*Agila.*
88	550	
89	51	
590	52	
91	53	
92	54	*Aranagildus.*
93	55	
94	56	
95	57	
96	58	
97	59	
98	560	
99	61	

Anni Eræ Hiſpan.	*Anni Chriſti*	*Reges*
600	62	
1	63	
2	64	
3	65	
4	66	
5	67	*Livua.*
6	68	*Leovigildus.*
7	69	
8	570	
9	71	
610	72	
11	73	
12	74	
13	75	
14	76	
15	77	
16	78	
17	79	
18	580	
19	81	
620	82	
21	83	
22	84	
23	85	
24	86	*Reccaredus.*
25	87	
26	88	
27	89	
28	590	
29	91	
630	92	
31	93	
32	94	
33	95	
34	96	
35	97	
36	98	
37	99	
38	600	*Livua* II.
39	1	
640	2	
41	3	*Wittericus.*
42	4	
43	5	
44	6	
45	7	
46	8	
47	9	
48	610	*Gundemarus.*
49	11	
650	12	*Siſebutus.*
51	13	
52	14	
53	15	
54	16	
55	17	
56	18	
57	19	
58	620	
59	21	*Suinthila.*

Anni

¶ *Eſchaeta*, *Eſchaetor*, *Eſcaetria.*] aliàs cum aſpiratione, aliàs ſine. *Eſchaeta* apud nos dicitur quicquid terræ, prædii, alteriuſve emolumenti, quod vel mortuo ſine hærede Tenente, vel ratione cuſtodiæ hæredis ejus infra ætatem exiſtentis, vel ex cauſa alicujus (quod vocant) forisfacturæ, domino obvenit feodali. Moriente enim ſine hærede Tenente, ad Dominum remeat tenementum, tanquam ad ſuperiorem hæredem ex lege conſtitutum: Similiter & rei capitalis (putà feloniæ) damnato: nam ob corruptionem ſanguinis, hæredem jam habere non intelligitur. Vox, à Gall. *eſchet*, i. accidens, ab *eſcheoir*, accidere, cadere: unde in LL. Nea-

Excadentia.
Excadens.
Excidens.

politanis & Siculis *excadentia* dicitur: atque ita, (& præterea) *excidens* & *excadens* in Nigro lib. Scaccarii, ubi in 2. part. c. 10. de *eſcaetis regis*, ſic habetur. *Eſcaetæ vulgo dicuntur quæ decedentibus his, qui de Rege tenent in capite, cum non extat ratione ſanguinis hæres, ad fiſcum relabuntur.* Vide *Excadentia.*

Eſchaeta etiam dicitur ipſum territorium, quo jus *eſchaetarum* aliquis percipit.

Eſchaetor, miniſter eſt qui per ſtatutum territorium eſchaetas colligit & rimatur. Habent (vel potius habuere) magnates aliquot, hujuſmodi officialem: ſuum autem Rex in unoquoque Comitatu Angliæ, qui à magno Theſaurario annuatim conſtitutus, fiſco militat & piſcatur. Exacto verò miniſterii ſui anno, iterum intra triennium non ad idem recipiatur exequendum.

Statt. 1 Hen. 8. c, 8. & an. 3. ejuſd. ca. 2.

Eſchaetria, munus Eſchaetoris & ejuſdem territorium. *Hen.* 2. ſic exigit 124000 *l.* arg. *Stow.* in An. 1159. R. 5. ex *Ypodig.*

¶ *Eſcuagium.*] Servitium ſcuti. A Gall. *eſcu*, i. ſcutum. Aliàs *Scutagium*, quod vide; & *Hoſtenducia*, ſimile apud Longobardos ſervitium.

¶ *Eſox*, *Eſſox*, & *Exos*: Gloſſ. *Iſox*, Beda *Iſicius.*] Salmo. Germ. laſch, al. lachs, & lax. Wiſegoth. lib. 8. Tit. 4. lib. 29. *Meſox* legitur, ſi non perperam. *Flumina majora, id eſt, per quæ meſoces, aut alii piſces marini ſubriguntur.* Codex MS. (ut in variis lectionibus notatur) habet *per quem eſoces*: ſed rectius erit *per quæ eſoces.*

¶ *Eſparuarius.*] Chart. foreſt. c. 14. vide *Sparuarius.*

¶ *Eſſartum, Eſartum, Exartum, Exartes*, & *Exartare.*] A Gal. *eſſarter*, quod apud Plinium eſt *interlucare*, hoc eſt, per ſpatia & intervalla dumeta & arbores ſuccidere: ita ut Sol interluceat. Inde apud eundem *interlucatio*, apud Catonem & Varronem *collucatio*. Similiter *eſſarter*, & *ſartare*, eſt ſilvas ſuccidere, dumis purgare, loca rigida & inculta, in culturam redigere. Dictum Gallicè *eſſartum*, à Latino *exertum*, quod eſt evulſum, eradicatum. Vox foreſtariorum & ſaltuariorum. Niger lib. Scaccarii par. 1. cap. 13. *Eſſarta vulgo dicuntur quæ apud* Iſidorum *occaſiones nominantur: quando ſc. foreſtæ, nemora vel dumeta quælibet, paſcuis & latibulis ferarum opportuna, ſucciduntur: quibus ſuccifis & radicitus evulſis, terra ſubvertitur & excolitur. Quod ſi nemora ſic exciſa ſint ut ſubſiſtens quis in vix extanti ſucciſæ quercus vel alterius arboris ſtipite circumſpiciens, 5. ſucciſas viderit, vaſtum reputatur: hoc eſt vaſtatum per ſyncopen dictum.* Ex his animadverte differentiam inter *eſſartum* & *vaſtum*. Locum hunc accuratè citant Juris foreſtarii Scriptores, mendam contrahentes quam exhibent priſca codicis exemplaria. Scribitur enim *occaſiones* pro *occationes*: *ſ* pro *t*, ſenſumque obſcurum reddit prior vox; elucidat poſterior. Quippe non ab *occidendo*, ſed ab *occando*, & (quod Cicero in Senectute teſtatur) ab *occato*; rem occâ depreſſam ſignificante. Eſt autem *occa*, crates lignea, ferreis inſtructa dentibus, qua in agris ſeminalibus, glebæ conteruntur, & loca aſpera in planitiem rediguntur: *eſſartis* perinde utiliſſima: Gall. *herce*. Angl. an harrow. Plin. lib. 18. ca. 20. *Aratione per tranſverſum iterata, occatio ſequitur.* Et ca. ſeq. *Hordeum occato, ſerito, runcato.* Nonius Marcel. & Varro de re ruſt. lib. 1. *Occare, id eſt, comminuere, ne ſit gleba:* quod Iſidoro teſte, Orig. lib. 17. ca. 1. fit dum *grandes glebas cædunt, & ligonibus frangunt, &c.*

Interlucare.
Interlucatio.
Exertum.
Occaſiones.
Eſſartum & *vaſtum* in quo differunt.
Occatio, & *occare.*

Quietus de eſſartis. Occurrit in Privileg. ab Henr. I. Abbati Rameſ. conceſſ. §. 198. *Et illa leugata ſit in perpetuum quieta de viſionibus foreſtarum, & eſſartis, & omnibus aliis querelis.* Hoc eſt: nulla Abbatibus Rameſiæ inferatur moleſtia, ſi quæ fortè in foreſtis Regiis *eſſarta* fecerunt intra illam leugatam.

De *exartis* vide legum Burgundior. infra in *Faramanni*, & Boior. Tit. 16. § 1. & 2.

Exartum.

Exartes. Duploma Caroli Mag. in Gloſſ. Lindenbr. *Conferemus ſtirpes, vel ut vulgo dicitur, exartes quoſdam quos ex rebus Tricaſinenſis Comitatus ipſi propriis laboribus, de heremo ad agriculturam perduxiſſe noſcuntur.* Et Chartular. Rhemenſ. *Si novalia quæ eſarta vocant ibi ſunt.*

Exartare in Boiorum & Burgundior. LL. & Gal. *eſſarter une foreſt*, eſt ſilvam collucare.

¶ *Eſſoniare*, *Eſſoniator*, *Eſſonium.*] Etiam omnia per x. pro ſſ. & Exonia, niæ: Soniumque, abſque Eſ. vel Ex. Nec non Eſumare, Eſumator, &c. Voces forenſes, illæ tritæ adhuc, iſtæ obſoletæ. *Eſſonier* Gal. & *exonier*, eſt excuſare; ab anguſtia, cura vel labore liberare. *Ex* privativum, *ſoing*, cura, &c. Sed & altiùs rimantur fontem, à Gr. ἐξόμνυσθαι; quod non ſolum eſt *excuſare*, ſed interpoſito jurejurando hoc facere, ab ἐξ, i. *ex*, & ὄμνυμι, *juro*. Et foro quidem bene convenit iſta deductio, ubi ſine juramento non admittitur excuſatio. Eſt igitur *Eſſoniare*, excuſare aliquem in foro, qui indicta die non comparuerit ſubmonitus; cauſamque impedimenti apud Judicem promovere. *Eſſonium* perinde, ipſa excuſatio; ejuſdemque exhibitio. Omnis autem excuſatio, à Juriſconſultis noſtris

Exonia.
Sonium.
Eſumare.
Eſumator.

multò apud nos eſſe quàm apud Scotos, nemo (quod ſciam) dubitaverit: præſertim cum plurima quæ hodie extant exemplaria, utramque manifeſtent. Annales verò noſtri à Germanis Daniæ vicinis (quos ab orientali hinc ſitu etiam hodiè **Eſterlings** appellamus) deducunt: aſſeruntque eos Angliam aliquando venientes artem purgandi argenti, etiam flandi & feriundi celebrem reddidiſſe, nomenq; ipſorum facto deinceps reliquiſſe. Opinioni fidem aſtruit conventio quædam inter Edouardum I. & Abbatem Buriæ S. Edmundi, de ſtabiliendo ibidem cuneagio, ſancita. Sed qui Eſterlingos iſtos ſub Johanne Rege veniſſe prædicant, Authorum quos citavimus fidem labefactant, ni pluries hi veniſſe intelligantur. Mihi autem eò magis placet iſta deductio, quod in tranſmarinis etiam regionibus vox recepta ſit, ut è Jure Canonico non ſemel liqueat. Adigit me tamen in dubium Oderici locus ſupradictus, ubi ſub ingreſſu Normannorum *ſterilenſis* legitur, non *ſterlingus*: ulterius igitur diſquirendum videtur.

¶ ***Eſtovarium***, al. ***Eſtoverium.***] Vox fori à Gal. *eſtoffer* (priſcis *eſtouver*) id eſt, materiem exhibere, copiam rei alicujus miniſtrare. Quibuſdam, *alere*, *fovere*. Hinc Angli, pabulum quod pecori reponitur, etiam nunc **ſtover**: materiem ad rem omnem comparatam, ipſamque ſupellectilem, **ſtuff** appellamus. Forenſibus duplici venit acceptione. Antiquis pro alimento humano, cum in victu, tum in veſtitu. Hoc ſenſu Bracton lib. 3. Tract. 2. cap. 18. num. 2. *Salvo eidem capto* (ſcil. incarcerato pro felonia) *& familiæ ſuæ neceſſariæ, quàm diu fuerit in priſona, rationabili eſtovario ſuo.* Ita & in priſcis quibuſdam ſtatutis. Recentioribus ſolùm propemodò in uſu eſt, ad ſignificandum ligna quæ alter in alterius ſilva ſeu terra, ex jure capiat, ad foci, ædium, ſepium, & agriculturæ ſuæ ſuſtentationem: vulgo **fyerbote, houſebote, hedge-bote, ploughbote.** Eaque vocis iſtius eſt potentia, ut ſi quis in ſilva ſua, alteri concedat *rationabile eſtovarium*, concedi iſta omnia intelliguntur. Dicatur etiam hoc genus *eſtovariorum* ſatis appoſitè ab antiquo Anglico, **to ſtove**, quod eſt, arbores detondere, capita & ramos abſcindere.

¶ ***Eſtrayeriæ.***] *Eſtrayeres*, apud Gallos ſunt, quæ nos *eſcaetas* dicimus, putà bona alienigenarum, ſpuriorum & ejuſmodi, quibus hæres legitimus non ſupereſt. Sed Gallicum à Gallo undique doctiſſimo Renato Choppino intellige: qui de Doman. Franc. lib. 1. Tit. 7. §. 17. ita habet. *Inde & eſtreyeriæ, ſpeciali nota deſignantur in Scriniis Præfecturæ Ratiociniorum Pariſien. Bona ſcilicet rei Majeſtatis ſupplicio affecti, quæ ad unum pertinent Regem, excluſis reliquis, præcipuè in agro Campano.* Vide aliam apud nos vocis rationem, in *Extrahura*.

Eſtraieres in regiſtris Cameræ computorum.

¶ ***Eſtrepamentum***, al. ***Eſtrepementum.***] Forenſibus noſtris appellatur *deſtructio*, & *vaſtum* quod ab uſufructuario, qui tenet ad terminum vitæ, vel annorum, fit; aut fieri permittitur, in domibus, terris ſeu boſcis proprietarii. A Gall. *eſtropier*, id eſt, mutilare, obtruncare, ut quidam volunt: ſed ut mihi videtur à Lat. *extirpare*, quod per tranſlationem occurrit pro *delere*: quaſi *extirpamentum*. Huic fidem facit Breve Regis judiciale *de eſtrepamento*, ita inquiens, *Domos & ædificia in tenementis prædictis exiſtentia extirpaverunt, & arbores ſimiliter —— ſuccidérunt.* Dicitur itaque non ſolùm de ſilvis & arboribus, ſed etiam de domibus, & ut hic apparet, & in Fitzherb. Abridgm. Tit. *Eſtrepement*, nu. 10. *de un ſale, & un grange, & un* * *bonery*: etiam *dun chambre & un quiſine, & un bercher, &c.*

Reperiuntur præterea in quibuſdam reſcriptis, *ſtrepitum & vaſtum facere*, Angl. **ſtrip and waſte,** ſeu **ſtrop and waſte**; quaſi *ſtrepitus*, pro *eſtrepamento* poneretur, vel quod ſtragem notaret inſigniorem, ſeu fragore editam, ut in Inæ LL. ca. 43. ubi dicitur *ſecuris ſonitu prodit facinus.* In Brevibus autem regiis ſæpè habes *vaſtum & eſtrepamentum facere*: videturque *eſtrepamentum* gravius vaſti genus deſignare.

* Forte idem quod in Brevi *de eſtrepamento bovatus terræ.* & legendum *bovery.* Sed *bonniere* Gal. menſura terræ *arpennæ* non diſſimilis.

¶ ***Eſumare***, ***Eſumator.***] Idem quod *Eſſoniare*, *Eſſoniator*, quæ vide. In computo antiquo penes Camerar. Scaccarii, *Et cum dies placiti mei venit, non potui pro mea infirmitate adire, ſed miſi eſumatores qui me eſumaverunt apud Cantebur'.*

¶ ***Etarchartea.***] L. Boior. Tit. 9. cap. 11. §. 2. *Superiorem vero virgam quam etarchartea vocamus, quæ ſepis continet firmitatem, ſi eam injuſtè reciderit, ſimili modo cum ſolido componat, eo quod minimè tum ſepis viticata, animalis ſuſtinet impetum.* Lindenbrogius in quodam MS. legit *etarita*: quod Angli (ſaltem Iceni) hodie propemodum retinemus, hoc ipſum **the edar** & **ethar** appellantes.

Etarita.

¶ ***Evinditatum***, ***Evinditale.***] Vide Judicium evinditale.

¶ ***Eulogia.***] Munera Deo vota.

¶ ***Ewa***, ***æ.***] *Lex.* Vox priſca Germanica. Saxonibus noſtris plurali numero æ. ut paſſim in ſuis legibus. Sic in eꞅ æ. Ælꝼꞃeꝺeꞅ æ. *leges Inæ, leges Alfredi, &c.* Sic Cꞃiꞅteꞅ æ. *Chriſtilex*, Evangelium. v. Lindenb.

¶ ***Exactor Regis***, ſeu ***Regius.***] Qui publicas pecunias, tributa, vectigalia, & res fiſco debitas exigit. In Provinciis, Vicecomes: in portubus & civitatibus telonarius, & ejuſmodi miniſtri. *Æthelwerdus Anglo-Saxo ſub initio lib. 3. Audito etiam: Exactor Regis jam morans in oppido quod Dorceaſtre nuncupatur, equo inſiliit, cum paucis præcurrit ad portum, putans eos magis negotiatores eſſe quam hoſtes: & præcipiens eos imperio, ad Regiam Villam pelli juſſit: à quibus ibidem occiditur ipſe, & qui cum eo erant: nomen quippe exactoris*, Beaduheard: Anno 334. ab adventu Hengiſti. Hunc intelligo fuiſſe

ledicant illum omnes Angeli, & Archangeli, Principatus & Poteſtates, omniſque militia cœleſtis exercitus.

Maledicat illum Patriarcharum, & Prophetarum laudabilis numerus: Maledicat illum ſanctus Johannes *præcurſor & Baptiſta Chriſti præcipuus: Maledicat illum ſanctus* Petrus & *ſanctus* Paulus, *atque ſanctus* Andreas, *omneſque Chriſti Apoſtoli, ſimul & cæteri Diſcipuli; quatuor quoque Evangeliſtæ qui ſuâ prædicatione mundum univerſum converterunt: Maledicat illum cuneus Martyrum & Confeſſorum mirificus, qui Deo bonis operibus placitus inventus eſt.*

Maledicant illum ſacrarum virginum chori, quæ mundi vana causâ honoris Chriſti reſpuenda contempſerunt.

Maledicant illum omnes Sancti, qui ab initio mundi uſque in finem ſæculi Deo dilecti inveniuntur: Maledicant illum cœli & terra, & omnia ſancta in eis manentia: Maledictus ſit ubicunque fuerit, ſive in domo, ſive in agro, ſive in via, ſive in ſemita, ſive in ſilva, ſive in aqua, ſive in Eccleſia. Maledictus ſit, vivendo, moriendo, manducando, bibendo, eſuriendo, ſitiendo, jejunando, dormitando, dormiendo, vigilando, ambulando, ſtando, ſedendo, jacendo, operando, quieſcendo, mingendo, cacando, flebotomando: Maledictus ſit in totis viribus corporis: Maledictus ſit intus & exterius: Maledictus ſit in capillis: Maledictus ſit in cerebro: Maledictus ſit in vertice, in temporibus, in fronte, in auriculis, in ſuperciliis, in oculis, in genis, in maxillis, in naribus, in dentibus mordacibus, in labris, ſive molibus, in labiis, in gutture, in humeris, in harmis, in brachiis, in manibus, in digitis, in pectore, in corde, & in omnibus interioribus, ſtomacho tenus, in renibus, in inguinibus, in femore, in genitalibus, in coxis, in genibus, in cruribus, in pedibus, in articulis, & in unguibus. Maledictus ſit in totis compaginibus membrorum, à vertice capitis uſque ad plantam pedis, non ſit in eo ſanitas: Maledicat illum Chriſtus filius Dei vivi toto ſuæ majeſtatis imperio; & inſurgat adverſus eum cœlum cum omnibus virtutibus, quæ in eo moventur, ad damnandum eum niſi pœnituerit, & ad ſatisfactionem venerit, Amen, Fiat, Fiat, Amen.

Excommunicatio.

A*Uctoritate Dei patris omnipotentis, & filii, & ſpiritus ſancti, & beatæ Dei genetricis Mariæ, omniumque ſanctorum, & ſanctorum Canonum,* Excommunicamus, *anathematizamus, & à liminibus ſanctæ matris Eccleſiæ ſequeſtramus illos malefactores,* N. *conſentaneos quoque vel participes; & niſi reſipuerint, & ad ſatisfactionem venerint; ſic extinguatur lucerna eorum ante viventem in ſecula ſeculorum. Fiat, Fiat, Amen.*

Hæ Excommunicationum formulæ ſequuntur Emendationes legum, quas *Gulielmus* Conqueſtor edidit, in lib. vocato *Textus Roffenſis*.MS.& videntur ſub eo ipſo ævo conditæ; quia in ſuperioribus nuſquam, quod ſcio, reperitur beatæ Virginis *Mariæ* invocatio.

¶ *Excurtare.*] L. *Salic.* Tit. 40. ca. 15. *Caballum excurtare*, i. caudam abſcindere.

¶ *Excuſſio.*] Idem apud veteres, quod hodiernis noſtris J. Conſultis *Reſcuſſus* dicitur, quod vide. LL. Henr. I. *Pundbrech fit pluribus modis: emiſſione, evocatione, receptione, excuſſiones quæ, &c.*

¶ *Exenium.*] *Xenium, ſervitium.* Greg. Mag. Aldiberto R. Anglor. (quem noſtri rectiùs Ethelbertum vocant) Regiſt. lib. 9. Epiſt. 60. *Parva vobis* Exenia *tranſmiſi, quæ vobis parva non erunt: cum à vobis beati Petri Apoſtoli fuerint benedictione ſuſcepta.* Longobard. lib. 2. Tit. 1. l. 6. *Si* —— *aliquis ex amicis accepto* Exenio, *ipſi mulieri aliquid dederit.*

Pro ſervitio. *Flodoard. Hiſt. Rem.* lib. 3. cap. 28. —— *ſed colludium quod habebat factum ſibi celaverat, viz. ut alumnus ejus ſine aſſenſu ſenioris ſui, in loco ipſius ordinaretur; & quia* Exenium *revadiare doloſe fecerit eundem ſuum alumnum, contra Epiſcopale interdictum, &c.* Ubi Senioris ſui *Exenium* revadiare, idem eſſe intelligo, quod Domini ſui ſervitium renuntiare. *Baldricus Hiſtor. Hieroſoli.* lib. 3. *Condito corpore quibus potuerunt aromatibus imperialibus* Exeniis *illud proſecuti ſunt.*

¶ *Exercitalis.*] Pro milite. Wiſegothor. lib. 9. Tit. 2. l. 9. *Si quiſque exercitalium in eandem bellicam expeditionem proficiſcens, minimè Ducem aut Comitem ſuum, aut etiam patronum ſuum ſecutus fuerit, &c.* Sæpe in LL. Longobard.

¶ *Exercitus.*] Anglo-Saxonibus dictus eſt 35 hominum aggregatio. Boioris, 42. clypeatorum. Longobardis 4. tantum hominum. LL. Inæ MSS. *Fures nominatus uſq; ad 7. homines (à ſeptem* hloð, i. *cohortem* vel ſatellites uſque ad viginti quinque (deinceps heꞃe, i. *exercitus* Exemplar autem Saxonicum (quod rectius exiſtimo) hæc ita legit, ca. 13. ꝼꞃom ꞅeoꝼon hloð að ꝼiꝼ ⁊ ðꞃittiᵹ. ⁊ ꞅiððan heꞃe, i. *à ſeptem cohors* (dicitur) *uſque triginta quinque, exinde exercitus.* L. Boior. Tit. 3. ca. 8. *Si quis liberum hoſtili manu cinxerit quod herireita dicunt,* i. *cum 42. clypeis, &c.* Longobard. lib. 1. Tit. 17. ca. 1. *Si quis pro injuria ſua vindicanda, ſuper quemcunque hominem manu armata, aut cum exercitu uſque ad 4. homines, in vicum intraverit, &c.* Hinc in juſto exercitu ſingulæ cohortes ſeu legiones, dictæ ſunt exercitus. Append. ad Greg. Turon. ſeu lib. 11. §. 70. *Caput exercitus Chadoinus* —— *cum* 10. *ducibus cum exercitibus, &c.*

¶ *Exercitus Dei.*] Aliàs Exercitus Dei & ſanctæ Eccleſiæ, dictus eſt Baronum ille in Regem Johannem conjuratorum.

¶ *Exfeſtu-*

¶ *Expeditio.*] Pro ſpecie exercitus, non juſti & ſolemnis, at ſubiti, velut & tumultuarii. *Vita Offæ*, al. *Offani Regis Merciorum MS.* Quorum (i. *Danorum*) adventus primus & tam temerarius poſtquam *Offano* Regi innotuit: miſſa expeditione, non enim pro tanto populo dignabatur exercitum publicum convocare, eorum potenter repreſſit arrogantiam, & diſſipatos & magna ex parte diminutos ad naves ſuas turpiter revertere coegit. *Theodericus* autem Rex *Gothorum*, aliam edit ſignificationem apud *Caſſiodorum*, lib. 1. cap. 17. *Merito Expeditionem nominavere Majores: quia mens devota prœliis, non debet aliis cogitationibus occupari.*

¶ *Explacitare.*] Litem obtinere, placitando evincere. Malmesb. de Regg. Geſt. lib. 2. ca. 13. In variis formul. *elitigare*, Marculfo *elidiare*.

¶ *Explectamenta.*] Conſtitutio Philip. R. Fran. inter Guidon. de Britan. & Iſabellam Duciſſam Britan. An. 1317. *Item* (dedit & aſſignavit) *villam Bergeſiam, firmas, blada, molendina, explectamenta & alia emolumenta villæ de Guincampo.* An non hæc quæ forenſibus noſtris *Eſplees*, Gall. *Exploites* ?

Hiſt. Bret. Liv. 4. c. 34.

¶ *Exſurdare.*] Surdum facere. Sic lege Alman. Tit. 6.

¶ *Extalium.*] Conſtitut. Sicul. Lib. 1. Tit. 61. *Locorum bajuli qui à magiſtris camerariis, & à curia noſtra quanquam in credentiam vel in extalium bajulationem recipiuntur, &c.* Et Tit. 68. *Bajulationes omnes —— Kal Septemb. inchoari præcipimus, ſive in extalium. ſive ad credentiam collocentur.*

¶ *Extrafamiliatus.*] Qui ſui ſit juris, extra patris familiam poſitus: prius familiæ pars, jam reipub. Conſtitut. Philippi Auguſti de decimis apud Rigordum. *Si autem filius eorum vel gener crucem habens, hæres legitimus extrafamiliatus fuerit, vel etſi miles non fuerit, & crucem non habeat, pro eo reſpectum non habebit.* Meminiſſe videtur ritus antiqui Germanorum, cujus & Tactius in eorum moribus, de militiæ candidatis, armis militaribus donatis agens: *Ante hoc domus pars videntur, nunc reipub.* Sic & apud nos hodie, qui ſub pupillari ætate baltheo militari inſigniuntur; exuto protinus cuſtodiæ jugo, reipub. pars habentur, non familiæ.

¶ *Extrahura.*] Vox fori. Pecus quod elapſum à cuſtode campos pererrat, ignoto domino. Animal palans. Dictum à Gall. *extrayeur*, quaſi ſe gregi, vel conſortibus extrahens, ſolivagum. vel ab *extra*, q. *extrarius*: Gal. aliter *Eſpave*. Cedit autem domino villæ ſeu ditionis, qua prenſum eſt, ſi proclamatum in vicinis mercatis, verus dominus infra annum & diem non repopoſcerit. Sed addendum eſt, quod 900. abhinc annos ſtatuit Inas Rex Anglo-Saxo, qui in LL. ſuis MSS. ca. antepenult. ſic ait; *Diximus de ignotis pecoribus, ut nemo habeat ſine teſtimonio hundredi vel hominum decimæ.* Ubi *homines Decimæ* dicuntur, quos hodie *Sectatores letæ* appellamus: & cognoſcunt hi quidem etiam nunc de *extrahuris*, quæ nec domino adjudicantur, priuſquam ipſi teſtimonium de eiſdem perhibuere.

¶ *Exufflare.*] Et *Catathematizare*, & *Anathematizare.* De *Marco* hæretico dixit *Irenæus* l. 1. c. 9. quòd mulieres quaſdam fideles affectans ſeducere, jubens eas (pro more ſuo) prophetare: eæ inquit *Exufflantes* & *Anathematizantes* eum, ſeparaverunt ſe ab hujuſmodi inſano. Et iterùm *Irenæus*, l. 1. c. 13. Quam ſententiam dignè *exufflantes* & *catathematizantes*, oportet fugere ab eis. Verbo etiam *exufflationis* frequentiſſimè in hunc ſenſum utitur *Tertullianus*, ut l. de Idololatria, c. 11. Aras (gentilium) deſpuet & *exufflabit.* Alludunt autem tam *Irenæus* quam *Tertullianus*, ad Baptiſmi ritus, in quibus Adulti *baptizandi*, ad occidentem manibus impingebant, & expuendo *exufflabant*, & execrabantur Dæmonem, operibus ejus abrenunciantes. De quo ritu videndus *Dionyſius Areopagita* Eccleſ. Hierarchia, cap. 2. etiam & *Rhabanus Maurus* de Inſtit. Cler. l. 1. c. 27. *Catechumenus baptizandus, poſtquam——— per abrenunciationem à prioris poſſeſſoris ſe alienaverit ſervitio,* exufflatur *ab eo ſæva poteſtas.* Meminere hujus ritus, & *Auguſtinus* de Nuptiis, l. 2. c. 18. & c. 29. & contra *Creſcon.* l. 2. c. 3. & l. 1. de Symbolo ad Catechum. c. 1. etiam & *Severus* Patriarcha in Græcorum Ritibus circa Baptiſmum.

Obſervandum, quòd cùm *Irenæus* vocibus *Catathemizantes* & *Anathematizantes* indifferenter utatur: diſcrimen tamen aliquod poſuiſſe inter eas videtur Reſponſator ille ad Orthodoxos apud *Juſtinum Martyrem*; qui ſic diſtinguit. *Anathema* (inquit) *dicitur id, quod reconditum & ſecretum eſt Deo, nec jam ad communem uſum ſumitur: aut, quod vitii culpæve cauſà à Deo abalienatum eſt. Catathema autem eſt, aſſentiri iis, qui anathematizant, id eſt ſe diris devovent*: ſic *Petrus* poſt abnegationem Chriſti, ſeſe *Catathematizavit.* Hæc Reſponſator ille in explicatione quæſt. 121.

¶ *Evindicare.*] *Elitigare*, re ligata judicis ſententia potiri. Præceptum evindicatorium Caroli Mag. in Chron. Lauriſhamenſ. An. Dn. 776. *Abbas habeat* (Monaſterium) *evindicatum atque elitigatum.*

Evindicatorium præceptum, dicitur ipſum diploma quo *evindicatio* omnium notitiæ exhibetur.

¶ *Ezziſczun*, al. *Eziſczu.*] L. Boior. Tit. 9. cap. 11. §. 1. *Si illam ſepem ruperit vel diſſipaverit, quam ezziſczun vocant, cum uno ſolido eſt reſtitutio.*

¶ *Fabana.*]

Mos gerendæ *faidæ.*

fiunt, & propterea in hunc modum ſtatuimus. Si quis alium poſthac interfecerit, ſolus cum interfecti cognatis faidam gerito, cujuſcunque conditionis fuerit, ni ope amicorum integram weram intra 12 *menſes perſolverit. Sin deſtituerint eum cognati & noluerint: volumus ut illi omnes (præter reum) à faida ſint liberi, dum tamen, nec victum ei præbeant, nec refugium. Quod ſi quis hoc fecerit ſuis omnibus apud Regem mulctator, & cum eo quem deſtituit nuper, faidam jam ſuſtineat propinquorum interfecti. Qui verò ab alio cognatorum quàm à reo ſumpſerit vindictam, ſit in faida ipſius Regis & amicorum ſuorum omnium, omnibúſque bonis ſuis plectitor.*

Mos componendæ.

Morem vides gerendæ *faidæ*; jam componendæ accipe, ab eodem Rege inſtitutum. ƿitan ſcẏlon ꝼehðe ſettan; Æꞃeſt aꝼteꞃ ꝼolcꞃihte ſlaᵹa ſceal hiſ ꝼoꞃ-pꞃæcan on hanꝺſẏllan, &c. *Prudentium eſt faidas compeſcere. Primo (de more Gentium) oratorem mittet interfector ad cognatos interfecti, nunciaturum ſe velle eiſdem ſatisfacere. Deinde tradatur interfector in manus oratoris ut coram veniat pacatè, & de ſolvenda Wera ipſemet ſpondeat. Sponſam ſolvi ſatiſdato. Hoc facto indictetur mundium Regis, ab illo die uſque in* 21 *noctes, & colliſtrigii mulctam dependito; poſt alias* 21 *noctes manbotam, & nocte* 21 *ſequenti primam Were ſolutionem numerato.* Hæc ille.

Wera. *Colliſtrigii mulcta, al. halſfeng. Manbota.*

Floruit ſæva iſta conſuetudo uſque ad Normanica ſecula & inferius. In legibus enim S. Edouardi Confeſ. quas recognovit Guilielmus primus, probavitque & ipſe recognitas, & Henricus II. (ut teſtatur Hovedenus) ſic continetur cap. 12. *Parentibus occiſi* (ità enim more Normannorum, cognatos vocat) *fiat emendatio, vel guerra eorum portetur*; *unde anglicè proverbium habetur*, Bẏhe ſpeꞃe oꝼ ſiꝺe oꝺðe bæꞃ; i. *eme lanceam à latere, aut fer.*

Faidam autem mulieres non levent, cum ad ipſas militaris laus non ſpectat, nec armorum cura.

Faidoſus, Qui eſt in *faida* cum aliquo. Is in quem *faida* canitur: al. *Diffidatus*, quod vide. Capitul. Carol. lib. 1. ca. 4. *Si faidoſus quis ſit, diſcutiatur tunc quis è duobus contrarius ſit, ut pacati fiant & diſtringantur ad pacem.*

Diffidatus.

¶ *Falconarius.*] In An. 871. pa. 310. Vide locum ſupra notatum ad *Acceptor.*

¶ *Falda, Faldagium, Faldſoca.*] ꝼalꝺ, Saxonibus *ſtabulum* vulgariter: propriè verò *ſeptum, clauſtrum*: cum ad aliorum animalium, tum ad hominis præſidium. Inde ſedes Epiſcopi cancellis circumcluſa (quam & *thronum* & *ſtallum* vocant) in antiquis membranis, *faldiſtorium* dicitur: ſepimentum etiam quo damæ concluduntur (vulgo *parcus*) Ælfredo, ꝺeꞃ-ꝼalꝺ; & quo nociva animalia carceri mancipantur; nobis hodie, a pin-fald. Falda. i. *homines villæ debent ponere oves ſuos in* faldam *Domini*, vetus MS. monaſterium S. *Edmundi* tangens. LL. Danic. cap. 55. Qui habet *Stoanhors* habeat illas in clauſura quæ dicitur *fold*, &c. Vide.

Faldiſtorium.

Faldæ autem nomen & uſus, apud paſtores præcipuè innotuit, & re ovina; qua triplici venit acceptione.

Frequentiùs pro *ovili*: hoc eſt, pro ſepimento ex caulis vel cratibus facto, quo paſtores nocte includunt oves, tum ad ſtercorandum arva, tum ne in ſegetes ſpatientur.

Interdum pro *crate*: hoc eſt pro parte *faldæ*, quam ex pluribus cratibus connexis, fabricant. Cuſtumar. de Hecham Prior. Lewes fol. 15. *Portabit faldas Domini*, i. crates faldæ, aliàs, *cleias.* qr.

Sæpenumerò pro *libertate* (quam vocant) *Faldagii*, & omnibus juribus ad eam pertinentibus. Hoc quid ſit, vide mox infra in *Faldagium.* Tali autem ſenſu occurrit in partitione hæreditatis Willielmi Ruſtenſ. Milit. qui floruit An. 1240. —— *& quod habeat unam faldam, & præter hæc quædam parva barcaria.* In nigro lib. de Hecham Prior. Lewes 4. Hen. 6. *Tenet in dominico de domino Priori de Lewes unum meſſuagium, & v*xx *acras terræ cum tribus faldis, &c.* Breve Regis Henrici I. *de faldis* lib. Rameſ. Sect. 229. *Henricus Rex Angl' Comiti Willielmo de Warenna ſalutem. Præcipo quod faldæ de Manerio de Heilingeia, non ſint ibi niſi ſicut hucuſque fuerint, & ſicut juſte eſſe debuerint. T. Pagano fil. Joh'is apud Wodeſtoc.* Dubitetur autem, cui trium iſtarum ſignificationum, vox *faldæ* in hoc Brevi referenda ſit: at videtur primæ & noviſſimæ.

Faldagium eſt privilegium erigendi & circumagendi *faldæ* ſeu ovilis, per certam camporum extenſionem: eorundem ſtercorandi gratiâ, & gregis fovendi. *Faldæ agium*, nam ſic Feſtus *aquagium* dixit, q. *aquæ agium.* Vulgo *Curſus faldæ*, & *Curſus faldagii* appellatur, **a foldcourſe:** in Chartis antiqq. *Faldſoca*, id eſt, *libertas faldæ.* ꞅoc enim apud Saxones noſtros, *libertas* eſt. Inde in reſcriptis forenſibus, etiam hodie *libertas faldagii* nuncupatur: & ideo ſcilicet, quod nulli olim licuit vel in terris ſuis propriis, *faldam* erigere, aut gregem alere, niſi domino feodali ſeu Manerii, hoc ex jure publico privilegio gaudenti. Eſt igitur *libertas faldagii*, ſeu agendæ *faldæ*, prærogativa dominicalis, Tenenti plebeio non competens. Videtur enim in prima Maneriorum inſtitutione, dominos ità ſuis Tenentibus diſpeſcuiſſe agros, ut libertas iſta penes ſeipſos remaneret, terrarum dominicalium ſtercorandi gratiâ: & ut grex ejuſdem libertatis, poſt deportatas meſſes, omnium terras promiſcuè depaſceret, donec iterum ſeminarentur. Hanc inſtitutionem nonnulli Comitatus, ubi campi propter ſterilitatem nihilo aptiores ſunt quàm paſcendis ovibus (putà ericeta Norfolciæ, Suffolciæ, Cantabrigiæ, &c.) hodiè plerumque retinent. Alii verò, præſertim qui paſcuis luxuriantur, ſilvis & bobus magis quàm Cereri & gregibus idoneis; arviſque eò gaudent anguſtoribus;

Curſus faldæ. Curſus faldagii. Faldſoca. *Libertas faldagii.*

pellantur: quorum inveſtituram, & collationem ſoli Imperatori, vel Regi Romanorum ſpecialiter reſervamus. Ex authoritate iſtius inveſtionis, populares ſuos in militiam olim educerent inveſtiti: propriúmque erigentes vexillum, alienum (minoris conditionis) ſequi non tenerentur. Video in antiquis apud noſtrates ſigillis (putà ante ætatem Henrici III. Nobiles plurimos equis edi inſidentes, vexillaque (pluriumque bilinguia) è ſummitate haſtæ in humero ferentes, ſed an huc pertineant altiùs diſquirendum cenſeo. Nam & vexillariis Equitibus rectè conveniat iſte cultus. Vexillariorum autem tam eximia olim dignitas fuit, ut Arnoldus de Eudevehan Mareſcalciam Franciæ renunciavit, vexilli (quæ Auriflamba dicebatur) geſtationis potiundi gratiâ: ut ſupra in *Auriflamba*. Et Hieronymus Blancas in rerum Aragoniæ commentariis contendit antiquos Suprarbienſium in Hiſpania Reges ante Innicum Ariſtum, alios non fuiſſe quàm ſigniferos ductores: de quo nos alibi. Hoc autem intelligendum exiſtimo de primario exercitus ſignifero, non de ſecundi ordinis latore: nam diſtinguuntur propriè ſignum & vexillum: iſtud nempe eſſe cohortium, illud totius legionis, quamvis aliàs ſæpius confundantur. Refert ſimiliter Guliel. Tyrius lib. 6. ca. 17. fratrem Regis Franciæ (potentiſſimum Principem) ducem & ſigniferum in bello ſacro conſtitutum.

Vide *Vexillum feudale*, & quæ de hoc leguntur in Speculo Saxon. lib. 3. Art. 53. & lib. Art. & alibi ibidem, & vide ſupra in voce *Dux*, §. *Ducatus conferendi mos*

¶ *Fano.*] Sax. ꝼane al. ꝼan, ban, pan, *vexillum*; eò ſcilicet, quòd hoc linteoli inſtar eſſet: ad cujus ſignificationem illa omnia conducunt primarié. Vide *Ban.* Germani hodie vexilla, **fanen** vocant: & ab ea ſimilitudine nos etiam ferreas laminas quæ in faſtigiis ædium verſatiles eduntur, ad notitiam venti, **fanes** appellamus. Sed Latinis Scriptoribus occurrit *fano* frequentius.

Cap. 1. Pro *linteolo, involucro.* Ordo Roman. editionis Hittorp. pag. 3. *Populus dat oblationes ſuas, id eſt, panem & vinum, & offerunt cum fanonibus candidis, primo maſculi, deinde fœminæ.* L. Alman. Tit. 84.——*involvat in fanone & ponat ſigillum.*

Pro *ſudario.* Alcuinus de divinis offic. cap. de ſingulis veſtib. *Sudarium quod ad tergendum ſudorem in manu geſtari mos eſt, quod uſitato nomine fanonem vocamus.*

Papiâ: *Fanon* dicitur *corporale*: ſed pro *veſte Sacerdotali* Rabano Maur. de inſtitut. Clericor. ca. 13. *Quartum verò* (inquit) *mappula ſive mantile, Sacerdotis indumentum eſt, quod vulgo phanonem vocant, quod ob hoc eorum tunc manibus tenetur, quando Miſſæ officium agitur.* Perinde, qua & uſi ſunt Diaconi. Chronicon Richerſp. Anno 402. Zoſimus PP. conſtituit ut *Diaconi in miniſterio altaris levam ſemper tegerent palliis, id eſt, fanonibus.* Etiam & ipſi Subdiaconi ſicut Author eſt Leo Marſic. Caſinenſ. Hiſt. lib. 3. ca. 73. *Fanones aurei pro Subdiaconibus* 3. & *alii* 14. Quin & paulò ibi inferius: *Fano Imperialis aureus totus.*

Pro *Turunda* medicorum: **atent.** L. Alman. Tit. 59. §. 6. *Si teſta tranſcapulata fuerit, ita ut cervella appareant, ut medicus cum pinna aut cum fanone cervella tetigit, &c.* In his me plerumque antevertit Lindenbr.

¶ *Faramannus.*] Burgund. Tit. 54. §. 2. *De exartis novam nunc & ſuperfluam faramannorum competitionem & calumniam à poſſeſſorum gravamine & inquietudine, hac lege præcipimus ſubmoveri, ut ſicut de ſilvis, ita de exartis (ſive anteacto, ſive in præſenti tempore factis) habeant cum Burgundionibus rationem, quoniam ſicut jamdudum ſtatutum eſt, medietatem ſilvarum ad Romanos generaliter præcipimus pertinere.* Et §. 3. *Similiter de curte & pomariis circa Faramannos conditione ſervata, i. ut medietatem Romani æſtiment præſumendam.* Ubi Lindenbrogius in Gloſſ. *Forſitan iidem ſunt* (Faramanni) *qui alibi arimanni & erimanni vocantur.* Ego nec probo, nec reprobo: alii viderint. ꝼaꞃan autem Saxon. & ꝼæꞃan, *itinerare, tranſire, progredi,* unde & *fara* Longobardis pro *generatione*, ut ſupra: **man**, *homo*; ꝼæꞃan inſuper *proſcribere.*

¶ *Fardella, Ferdella, Fardendela, Fardingdela, Farding, Fardingel, Farthindel, Farundel,* & *Ferlingus.*] Dicantur omnia de quarta parte rei cujuſvis, ꝼeoꞃð enim Sax. *quarta*: ꝺel ſeu ꝺele *pars.* Teuton. *Vier-deel.*

Vier-deel land, i. hondert roeden *Killiam*, i. 100. perticæ, roed virga pertica rode decemped. ibidem.

Non reperio tamen de alio dicta quàm de portione terræ, niſi quòd *farding* & *ferlingus* etiam de numi. *Fardella terræ* (ut mihi conſtat è veteri MS.) eſt quarta pars virgatæ terræ. *Decem acræ terræ* (inquit MS.) *faciunt ſecundum antiquam conſuetudinem unam ferdellam, & 4 ferdells faciunt virgatam, & 4 virgatæ faciunt unam hidam, & 4 hidæ faciunt unum feodum militare.* **Farding deale** autem aliàs **Farundel** juxta Cowellum, quartam partem acræ ſignificat, quam nos *rodam* vocamus (illæ præterea *quadrantatam terræ*) & Cromptonum laudat authorem. Cum igitur *quadrans* ſit quarta pars denarii, *obolus* dimidia: & contineat *ſolidus* 12 denarios, libra, 20 ſolidos: deprehenderétque ille in Regiſt. brevium Original. *quadrantata, obolata, denariata, ſolidata* & *librata terræ* (ſuſpicatus proportionum gradus ita in terrarum æſtimatione, ut in nummorum inſequendos) *quadrantatam* de quarta parte acræ, *obolatam* de dimidia, *denariatam* de ipſà acra, *ſolidatam* de 12 acris, *libratam* de vicies 12 (hoc eſt 240.) acris intelligit. Mihi tale nuſquam occurrit, niſi quod agrimenſores *farthindel* dixerint tam de quarta parte acræ quam de quarta parte denarii, & præterea acram terræ marcæ argenti aſſimulantes, tot in hac quadrantes

Confeſ. ca. 15. *Sin infra tempus annuum non poſſet teneri (murdrator, id eſt, interfector) parentes murdrati ſex marcas haberent, Rex* 40. *Si parentes deeſſent, dominus ejus reciperet: Si dominum non haberet, felagus ejus, id eſt, fide cum eo ligatus.* Similiter ca. 35. ubi quis moritur, hæredem, parentes, vel dominum non habens, arma ejus, ejus *felago* decernuntur. Vide *Fratres conjurati.*

¶ *Felonia unde, quando, quorſum: quid Anglis, quid Exteris: & quas habet ſpecies.*

¶ *Felo, Felonia,* & *Fallonia.*] Φήλειν Gr. *decipere, illudere.* Ductum à φήληξ pro groſſo, quod hæc ficus ſpecies maturitatem præ ſe fert, cum nihil ſit minus. Inde φήλωμα: *deceptio, impoſtura.* Sed quid hîc cum Græcis? ꝼælen Sax. & ꝼelen; Teutonicè **fhelen**: *delinquere, errare, cadere:* acſi *felonia* idem ſit quod delictum vel error vaſſalli: vel culpæ genus ob quam feudum cadat in manus domini. Feudum enim crebrò apud Feudiſtas dicitur cadere; & perinde, relevari, relevatio, & relevium. Dicatur etiam à Sax. ꝼeh al. ꝼeah (vulgò **fee**) quod eſt *pecunia*; per tranſlationem, *ſtipendium, hæreditas*; etiam *beneficium* vaſſali, inde *feudum* nuncapatum: & **lon** Germanis *pretium*: Sic ut *felonia* crimen ſit quod *pretio feudi* (id eſt, amiſſione beneficii, ſeu hæreditatis) vindicatur: *Felo.* *felo*, qui hujus criminis reus eſt: Hoſtenſis. *Fallonia eſt culpa, ſeu injuria propter quam vaſſallus amittit feudum.* Primùm igitur audita eſt vox *felonia*, inter dominum & vaſſallum: certè de levibus interdum injuriis dicta, ut inferiùs patebit. *Felonia apud Anglos, quid.* Angli verò non intelligunt niſi inter Regem & ſubditum, in criminibus quidem graviſſimis (Teutonicè, **ſchelmerye**) ſcil. *murdris, burglariis, robariis* (fori audis vocabula) incendiis, raptibus, homicidiis, latrociniis & ejuſmodi plurimis: quæ vitæ diſpendio luuntur. Olim enim pecuniis redimerentur, quod *weram* & *wergildum* vocabant: *Suſpendium ob feloniam quando inductum.* Sed abrogata ea lege, Henricus I. ſuſpendium furibus indixit, ut Floren. Wigornienſ. Rad. Niger, & Rog. Hoveden in An. 1108. retulerunt.

Eſt igitur apud nos hodie *felonia*, crimen poſt læſæ Majeſtatis graviſſimum: utpote quod in Regem, pacémque & dignitatem ejus committitur: *pretio feodi*, id eſt, totius hæreditatis, fortunarum omnium, ipſiuſque vitæ plectitur. In quibuſdam tamen *feloniis* (ex acerrimo genere non exiſtentibus) mortis judicium effugiant rei literariæ experti, ſi legentes, clericos ſe eſſe profiteantur. Clericali enim Ordini (ita olim indultum eſt) fœminis interea repudiatis, uti ordinis illius minime capacibus. Hæc verò omnia de majoribus *feloniis* intelliguntur: *Feloniæ minores.* ſunt enim minores quædam, *feloniæ* nomine haud vulgo cognitæ; at *Petits larcenies* proprio vocabulo *petits larcenies*, id eſt, parva latrocinia appellata. Fiunt (quippè) de rebus duodecim denarios non valentibus, & puniuntur flagro & facultatum omnium ademptione, non autem vitæ, aut prædiorum. Dicuntur & in legum reſcriptis, mutilationes membrorum *felonicè* fieri, cum tamen non ſunt *feloniæ*, nec inſtar *feloniarum* vindicatæ.

Felonum bona Rex ſolus percipit: etiam prædia quæ pura tenentur hæreditarie de ſemetipſo. Quæ de aliis, in annum ſolùm & diem, redditque deinceps domino feodali; ſed vaſtata (ut loquuntur) interea, id eſt, exciſis domibus, ſilvis, & arboribus. Prærogativam iſtam, forenſes, *annum, diem, & vaſtum* nuncupant.

Feloniæ apud exteros origo. Vides *feloniæ* apud nos conditionem, quam exteris narro: edicturus viciſſim noſtratibus, quæ ſit apud exteros. Naſcentibus ſiquidem feudis, naſcuntur unà *feloniaram* cautelæ: earum igitur origo in voce *Feudum* eſt petenda: ubi etiam conſtabit, feuda omnia primò fuiſſe ad arbitrium dominorum, & his admodum ſimilia quæ nos *Tenuras nativas*, & *Tenuras ad voluntatem domini*, vulgo **Coppyholds** appellamus. Vaſſallis enim ad placitum domini adimerentur, etiam non delinquentibus; donec hoc prohibuit Lotharius Imp. ſine culpa fieri; vel (ut alii loquuntur) ſine cauſa egregiæ ingratitudinis, ut videre eſt, Tit. quib. cauſ. feu. amit. Voluit quippe ratio ut ingrato vaſſallo dominus adimeret, quod ex gratia tantum poſſidendum ceſſerat. *Lib. 1. Titt. 20. 23.*

Feloniarum apud exteros ſpecies. *Feloniarum* ſpecies variæ fuere ſecundum mores curiarum, ut tradit Obertus. Colligi igitur omnes non poſſunt, ſed plurimas exhibent leges feudales, unde nos ſequentes delibavimus, ut intelligant noſtri juriſconſulti antiquam feudorum noſtrorum diſciplinam, è Jure feudali Longobardorum (hoc eſt, Anglo-Saxonum conſanguineorum) promanaſſe. Permulta enim delicta quæ in eo Jure tollunt prædia, in noſtro quoque itidem aliquando faciebant: faciúntque hodie multa quidem: præſertim in curiis Baronum, tenuras quas diximus **Coppyholds**, reſpicientia. Nomine tamen *feloniarum* non cognoſcuntur, ſed cauſæ eſſe (*forisfacturæ* nuncupatæ) ob quas ità lapſi Tenentes, Domino terram abdicunt. Et ut in lege feudali ex Conradi Imp. conſtitutione, feudum prohibetur adimi niſi *convicta culpa, & approbata judicio parium curiæ, quod laudamentum* vocant: ità & in iſtis curiis noſtris, *forisfacturæ* cauſa judicio Tenentium Manerii (quod *veredictum* nuncupant) eſt affirmanda. Sed prædictas ſpecies intuere, quarum aliæ ad feudum ſpectant: aliæ ad perſonam domini. *Lib. 1. Titt. 20. & 23.*

Lib. 1. Tit. 21. Lib. 3. Tit. 1. Si poſt mortem domini vaſſallus, vel poſt mortem vaſſalli, hæres per annum & diem dominum non adierit, fidelitatem pollicendo, & inveſtituram (quam nos *ſeſeinam* & *admiſſionem* vocamus) petendo. Tit. quæ fuit pri. cau. benef. amit. & lib. 4. Tit. 44. Conſtit. Conrad.

Lib. 1. Tit. 21. Lib. 3. Tit. 1. Si tribus vicibus (convenienti tempore interpoſito)

* Aliàs *profenat ione.*

*hannis Baptiſtæ * pro feonatione beſtiarum noſtrorum : & ad illud Swainmotum tenendum conveniant foreſtarii & viridiarii (& non alii) per diſtrictionem.* Codices impreſſi legunt — *ante feſt. S. Jo. Baptiſtæ quando Agiſtatores conveniunt pro venatione beſtiarum, &c.* & verſiones Anglicanæ reddunt, **when our gyst takers or walkers do meet to hunt our Deer.** Valde perperàm , & quod mentem legis ex diametro oppugnat. Agit quippe lex de tempore feriato in foreſtis, quod **fence-month**, id eſt, *menſis prohibitionis* appellatur. Modò enim non ſolum prohibentur venationes exerceri ; ſed & omnimoda alia negotia , quæ aut parturientes damas, aut fœtus adhuc tenellos, agitent vel perturbênt. Quod ut enixius curetur, convenire hic jubentur miniſtri foreſtæ : non ut legis violandæ authores exiſtant, ſed ut violatores omnes coercentes, tranquillitatem beſtiarum ſollicitè promoveant. Corrigendos igitur impreſſos codices, & ratio dictat , & tria apud me MSS. quorum duo *feonatione* legunt ; tertius *fenatione.* Vide quod inſtat, *Fence-month*, & inf. *Foineſun.*

¶ *Fence-month.*] Vox foreſtariorum, al. *Defence-month*, i. *Menſis vetitus*, ſeu *Menſis prohibitionis* ; à Gal. *defendere* ; vetare, prohibere : *defenſe* prohibitio. Tempus dicitur quo venari in foreſtis non licet, nec animalia paſcere, ne parturientibus damis inferatur moleſtia. Alias *Tempus vetitum.* Sumit hic menſis initium 15. dies ante Feſtum S. Johannis Baptiſtæ, cum Agiſtatores & miniſtri foreſtæ pro *feonatione beſtiarum* (ut legis utar vocabulis) conveniant : & finitur 15. diebus dictum feſtum ſequentibus. Vide jam ſupra *Fenatio.*

¶ *Fengeld.*] Saxonic. Pecunia vel tributum ad arcendos hoſtes erogatum. ꝼen *inimicus*, *hoſtis* ; ʒelꝺ, *pecunia* , *tributum.*

¶ *Feuda unde dicta, orta, propagata. Anglis, à quo, & quot, & quando. Unius quantitas & valor annuus. Servitia , ſpecies multiplices, variata ſignificatio, &c. Obiter de LL. feudalib. qui concinnârunt , & redegerunt in ſcriptis, & quando. Qui Impp. auxere.*

¶ *Feodum*, exteris *Feudum.*] In LL. Henr. I. Feoudum ; in Charta Matildis Imperatricis Foeudum ; Gunthero Poëta Ligurin. Fœdum, quod à *fœdere* ibidem in ſcholiis dicit Spiegelius : *Quoniam in ſolis* (inquit) *fœderibus forma fidelitatis ultro & citro conſtet.* Nec tamen rejicit quod alii contendunt, aſſerítque Lex ipſa Feudalis, *feudum à fide, vel fidelitate dici* : Gallis antiquis *fe.*

Propriè autem *ſalarium, ſtipendium* , per tranſlationem prædium quo ex beneficio domini, ſed & ſtipendii loco vaſſallus gaudet, ideoque hinc *ſtipendium* , illinc *beneficium* appellatum. ꝼeo enim, ꝼeh & ꝼeoh Sax. (Anglis hodie **fee** : *merces* , *ſtipendium* : atque inde (ut mihi videtur) *feodum*, h Saxon. euphoniæ gratiâ, in ꝺ mutato : ni placeat **had** vel **hod** adjicere , quod Saxonicè etiam *claſſem* , *ſtatum*, & *ordinem* ſignificat ; ut perinde dicatur *feodum*, quaſi ꝼeohaꝺ , vel ꝼeohoꝺ, id quod ſtatu vel ordine ſtipendiario poſſidetur. Sic cnyʒhꞇ-haꝺ Saxonibus , pro *ordine militari* ; nobis hodie **Knight-hod**, & **Father-hod**, **Child-hod**, **Man-hod**, &c.

Transfertur & apud nos ulteriùs *feodum* ad ſignificandum puram hæreditatem, maximum jus poſſidendi , & perpetuum rei immobilis dominium , de quo inferiùs. Primum de primo.

Feodorum noſtrorum origo & antiqua ſcientia è jure feudali (juriſconſultis noſtris nimium incognito) expetenda ſunt. Paucula igitur (ut reliquorum teneantur deſiderio) huc adſcribam à definitione exorſus. *Feudum eſt jus in prædio alieno , in perpetuum utendi , fruendi ; quod pro beneficio dominus dat ea lege , ut qui accipit ſibi fidem & militiæ munus, aliudve ſervitium exhibeat.* Feudum igitur propriè non eſt ipſum prædium, ſed jus in prædio : quod & jus ipſum feudale his verbis latiùs expreſſit lib. 2. Tit. in quib. cauſ. feud. amit. *Beneficium* (ſic aliter *feudum* vocant) *eſt illud quod ex benevolentia alicui ita datur, ut proprietate quidem rei immobilis beneficiatæ, penes dantem remanente, uſufructus illius rei ita ad accipientem tranſeat, ut ad eum hæredéſque ſuos maſculos & fœmineos , ſi de his nominatim dictum fuit, imperpetuum maneat, ob hoc ut ille & ſui hæredes fieliter domino ſerviant , ſive id ſervitium nominatim quale eſſe debeat expreſſum ſit : ſive indeterminatè promiſſum ſit.* Reſpicit autem hæc definitio ætatem inferiorem : cum adulta jam eſſent *feuda*, & à primæva inſtitutione paululùm deflexa. Origo altiùs inquirenda eſt.

Feudum quid : è Cujacio ad lib. 1. Feud. Tit. 1. p. 10.

Laborante nimirum ſeculo antiquiori bellis undiquaque graviſſimis ; Imperatores, Reges, Principes conſultiùs ducunt, Patriciis & Magnatibus ſuis (quos Capitaneos vocabant) regiones integras, præſertim finitimas & hoſti expoſitas, diſtribuere. Non ut ſibi has integrè poſſidentes, opes eraderent : ſed ut diſtractas in idoneas portiones, ſingulas ſingulis militibus (habito perſonarum reſpectu) *feudi*, id eſt ſtipendii nomine elocarent : qui & cum ipſis patriam unanimiter tuerentur (fidei interpoſito jurejurando) & militanti Principi in auxilium venirent evocati. *Feudorum* igitur inventum peperit rei militaris neceſſitas : & hoc quidèm alii Gallis ſeu Francis tribuunt, alii Longobardis, alii Germanis. Gallis nempe, quòd vocabula quædam antiqua & mores feudalia Gallorum propriè videantur. Longobardis quoque ex eadem cauſa ; ſed præterea quòd hi ſcita feudalia præ cæteris coluere : & quòd Gerardus Niger, & Obertus de Orto qui leges ipſas primi in ſcriptis ſub Imp. Frederico ſcript.

Feudorum inſtituendorum occaſio.

Ubi primum inventa.

LL. feudales à quib. & quando concinnatæ & redactæ in ſcript.

rum finis, quod & nos hodie ringit) percipit dominus feodalium prædiorum & hæredis pupillaris cuſtodiam (quam *Gardiam* & *Wardam* nuncupant) necnon & ejuſdem *maritagium*. Ab adulto verò, *relevium* pro adeundæ hæreditatis licentia. Enarrantur hæc omnia ſuis locis, nec jam ideo repetenda.

Mos evocandi *feudales* ad præſtationem ſervitii apud Germ.

Morem animadvertere quo in evocandis hujuſmodi militibus feudariis ad ſervitii ſui præſtationem, & in plectendis delinquentibus tam Eccleſiaſticis quam laicis, uſi ſunt Germani Impp. coronam ſumpturi, ut extat Ligurinorum lib. 2.

Hic quoties claram Regnator tendit ad urbem
Teutonus, Auſoniam ſumpturus rite coronam,
Ponere caſtra ſolet: ligno ſuſpenditur altè
Erecto clypeus, tunc præco Regius omnem
Convocat à dominis feudalia jura tenentes,
Excubias Regi prima celebrare fideles
Nocte vetuſtorum debent ex more parentum.
At quicunque domi (domino nolente) relictus
Defuerit, fœdo privari Curia cenſet.
Tunc quoque nonnulli cenſura vindice Regni
Amiſere diu tali poſſeſſa reatu.
Quin & pontifices, Halberſtadenſis, & ille
Sub quo Bremia fuit, tali regalia jura
Amiſere nota: perſonæ ſcilicet ipſæ,
Non tamen Eccleſiæ. Neque enim quod paſtor iniquè
Geſſerit, Eccleſiæ fas eſt in damna refundi.

Fœdum ſcribit poeta per *œ* juxta fontem Saxonicum feoh (de quo ſupra) ſed hoc malè trahunt Spigelius & alii ad Latinum *fœdus*. Vide Spigelii ſcholia ad hunc locum.

Feuda quando in Britanniam illata, & à quo.

Feodorum ſervitutes in Britanniam noſtram primus invexit Gulielmus ſenior, Conqueſtor nuncupatus: qui lege eâ è Normannia traducta, Angliam totam ſuis diviſit commilitibus. Innuit hoc ipſum (ut Authores taceam) codex ejus agrarius qui Domeſdei appellatur, Tittt. Gloweceſtre. Epiſcopus Baion. Eſtrighole. *In Wales habet idem Willielmus de Ow in feudo de Eſtr.* iii *piſcarias. In eodem feudo de w. Comite Radulpho de Limes'* 50. *carucat. terræ ſicut fit in Normannia. Feudum* & *Normanniam* jungit, ac ſi rei novæ notitia, è Normannia diſquirenda eſſet. Deinceps verò reſonarunt omnia *Feodorum* gravaminibus; Saxonum ævo ne auditis quidém. Referunt tamen Scoti ſe antiquiùs ſuſcepiſſe iſtud jugum: putà ſub Malcolmo 2. Regnum ineunte An. Dom. 1004. id eſt, ſupra 60. annis, ante dicti Gulielmi ſenioris applicationem. Certè leges quas de hoc proferunt & Malcolmo 2. aſcribunt, tantam non loquuntur antiquitatem, ſed recentiori multò (vel me judice) tribuendæ. Ad nos hoc nihil.

Feuda quot in Anglia.

Diviſâ autem inter Normanniæ proceres, jam tota Angliâ; & ab eodem Gulielmo ſeniore tandem deſcriptâ: reperiuntur ut Author eſt Thom. Sprottus S. Auguſtini Cantuarienſ. Monachus, 45011. Eccleſiæ parochiales, 62080. villatæ, & 60215. *feuda militum, de quibus tenebant religioſi* 28115. In fine Mag. Chart. impr. à Tho. Erthlet An. 1531. 45000. Eccl. paro. 52080. villæ, 60215. feoda, unde Religioſi 28015. Sed in hac Angliæ diſtributione intelligendum eſt, non militibus ſolùm, at colonis etiam prudenter eſſe conſultum: ſuis interim portionibus (quas *Soccagia* vocant) vel ſalvis relictis; vel à Normanno noviter erogatis.

Feudum quantum terræ continet.

Videamus nunc *feodi* quantitatem, de qua non convenit. MS. quidam codex: *Virgata* (inquit) *terræ continet* 24 *acras: quatuor virgatæ conſtituunt unam hidam*; & 5 *hidæ conſtituunt feodum militare, cujus relevium eſt* 100. *ſolidi*. MS. alter: *Decem acræ faciunt ſecundum antiquam conſuetudinem, unam fardellam*; & 4. *fardells faciunt virgatam*; & 4. *virgatæ faciunt unam hidam*; & 4 *hidæ faciunt unum feodum militare*. V. Glanvil lib. 12. cap. 3. Ubi in Brevi Regis dicitur, *Unde* 12 *carucatæ terræ faciunt feodum unius militis*. Tertius verò MS. (putà Abbatiæ Malmesburienſ.) ait: 16 *virgatæ terræ faciunt integrum feodum militare*: & *quando taxantur ad* 6. *ſol*. 4. *den. faciunt ſummam* 100. *ſolidorum*. Continet igitur *feodum militare* juxta primum codicem, 480. acras: & huic ſuffragatur tertius codex ſi *virgata* cum ſecundo codice, 40 acras numeres: ſin (ut primus habet) 24 ſolummodò, ab utriuſq; multùm differt; nec tunc in *feodo* ſupra 484. acræ computandæ. Sed litus arat qui menſuram putat acu tangere: quùm anguſtior alias ſit propter terræ bonitatem; extenſior aliàs propter ſterilitatem. Reſpicienda etiam dominorum munificentia & parcimonia: his tenaciter, illis profuſiùs agentibus: nec non & *feodis* impoſita ſervitia, alia de more, leviora; alia ex pacto, graviora.

Valor *feudi*.

Annuus *feudi* valor antiquus è relevio ejuſdem quodammodo intelligatur. Paria enim hæc erant plerunq; priſcum verò apud nos relevium, 5 libræ. Deinde (puta ſub Henr. 3.) oportuit ad militiæ dignitatem evocatum, 25 libratis terræ gaudere: quaſi illa tunc haberetur *feudi militaris* æſtimatio. Poſtea verò (ſcil. ævo Edouardi 2. 25. lib. & demum 40. His tamen tantillis facultatibus nunquam (quòd ſciam) merebatur dignitas, nec plurium ſæpè *feudorum* poſſeſſione. Vide *Miles*.

Quæ ſervitia debentur è *feudo*.

Exigit hic locus ut ulterius exponeremus ad quæ ſervitia, onera, & (ſi fas ſit dicere) ſervitutes domi foriſq; tenentur *feudi militaris* poſſeſſores, quantoq; temporis & quo apparatu domino ſuo in militia deſervire. De hoc autem vide mox infra in *Feudum hauberticum*: de aliis, putà *Gardia*, ſeu *Warda*, *maritagio*, *relevio*, *homagio*, *fidelitate*, *eſcuagio*, &c. in his ipſis dictionibus.

Quo ritu confertur *feudum*.

Mos in conferendis *feudis* ſolennis fuit, non repentinus, non temerarius. Majora, in Imperio ceſſit antiquitas, vexilli traditione. Galli verò è priſca conſuetudine, non ſolùm Epiſcopatus, ſed omnia *feuda*, annuli & baculi, quod *per rain* & *baſton* dicebant. *Rain* enim Germ. &

ctas & cognoſcitur (ut refert ibidem in Commentariis Beraultus) multis privilegiis inhærentibus,quæ ut nos inde collegimus iſta ſunt: *Gardia, Fidelitas, Homagium, Curia, Conſuetudines, Jurisdictio in vaſſallos, banni & retrobanni privilegium, tor & ver, jus columbarii, jus molendini, &c.* E quibus liquet ingentem Maneriorum noſtrorum multitudinem (à Normannis enim abundè auctam videmus) ex privilegiis ad *feuda* militaria olim ſpectantibus, originem ſumpſiſſe. Cum enim Rex majora *feuda* (quæ Regalia dicuntur) ſub majoribus privilegiis Capitaneis Regni diſtribuiſſet; illi utique deducta inde minora *feuda*, cum minoribus iſtis privilegiis, ſuis vaſſallis, & clientibus diſpartiebant. Definitur igitur in exordio librorum feudalium, qui poſſunt *feudum* dare, id eſt, creare, ſcil. *Archepiſcopus, Epiſcopus, Abbas, Abbatiſſa, Præpoſitus, ſi antiquitùs conſuetudo eorum fuerit, feudum dare poſſunt, qui propriè Regni vel Regis Capitanei dicuntur. Sicut & alii qui ab iſtis feuda accipiunt, qui propriè Regis vel Regni Valvaſores dicuntur: ſed hodie Capitanei dicuntur ſeu appellantur, qui & ipſi feuda dare poſſunt. Ipſi verò qui ab eis accipiunt feudum, minores Valvaſores dicuntur.* Hæc illic.

Plurium Maneriorum noſtrorum origo.

Qui poſſunt feudum dare.

Qui accipere.

Feudum francum. Quemadmodum igitur omnibus non licuit *feudum* dare, ita nec omnibus accipere. Prohibentur enim ignobiles ſerviliſque conditionis homines (& quidem juxta morem heroicis ſeculis receptum) munera ſubire militaria, unde illud Virgilii Æn. 9.

Servi & ignobiles prohibiti

Mœonio Regi quem ſerva Lycimnia furtim
Suſtulerat, vetitiſque ad Trojam miſerat armis.

Soli igitur Nobiles *feudorum* ſuſceptibiles erant, quòd præ ruſticis & ignobilibus, longè agiliores habiti eſſent ad tractanda arma regendamq; militiam: & in compenſationem hujus ſui corporalis ſervitii, dictis privilegiis donata ſunt eorum *feuda*, liberaq; facta à tributis ruſticis, tallagiis ſcilicet & ſubſidiis quæ plebeia illa (*fiefs roturieres*) Regi pendebant. Nomen item *feudorum liberorum* (Gall. *franc fiefs*) tam inde quàm quòd liberis & ingenuis ſolummodò competerent, ſunt adepta: vel ut quidam aſſerunt, quod ſolummodò Francis (hoc eſt, liberrimæ Gallorum genti è Franconia oriundæ) cederent.

Feuda libera à tributis ruſticis.

Hodie ignobilibus pervia.

Sed *Nobilium* ipſa *feuda* non ſolùm apud nos, at etiam apud Gallos, burgenſibus tandem & ignobilibus fiunt pervia. Gallis tamen non niſi auſpice Rege, & illatâ in fiſcum pecuniâ ob facultatem hanc impetrandam, propterea quod accipientis perſonam nobilitant. Nobis verò indiſtinctè mercantur qui volunt; nec hoc refert, cùm multa gravamina, nempè, *guardiæ, maritagii, relevii, &c.* nullum exinde privilegium, ſortiantur.

Feudum ignobile, plebeium, vulgare, Gall. *fief-roturier*, nobili opponitur, & propriè dicitur quod ignobilibus & ruſticis competit, nullo *feudali* privilegio ornatum: ſed quod *feudi* nomen ſub recenti ſeculo perperàm auſpicatum eſt. Nos *Socagium* dicimus quod vide. Nonnulli (ut Prateius refert) *Burgenſe* vocant: ſed hoc aliud noſtris forenſibus.

Feudum Burgenſe.

Sunt & plurimæ aliæ *feudorum* diſtinctiones juxta arbitrium Feudiſtarum? ſed ego horum verſutias non rimabor: præcipuas quaſdam adjungam.

Feudum genearchicum dicitur quod Princeps ſeu generis author, eâ lege familiæ ſuæ reliquit, ut perpetuò in ea maneat: alii nulli, ne fœminis, ne filiabus quidem, adeundum. Nos *Feodum talliatum* vocamus.

Feudum antiquum eſt, quod majores agnationis alicujus ſupra quartum gradum poſſedere; &

Feudum paternum, quod parentes uſq; ad quartum gradum tenuerunt: veluti avus, proavus, abavus, attavus; &

Feudum novum, quod cœpit in perſona beneficiarii, nec pervenit ad eum ex ſucceſſione Prat.

Feudum quaternatum, quod Regiis quaternionibus (nos *Recorda* dicimus) apud Siculos & Neapolitanos inſcribitur. Conſtitutt. Sicul. lib. 1. Tit. 39. l. 2.——*feuda quæ in quaternionibus doanæ noſtræ*——*inveniuntur inſcripta.* Idem lib. 3. Tit. 22. Item Choppinus de doman. Fran. lib. 1. Tit. 13. nu. 16. *Sicula nec non lege, Feudum quaternatum ſi detur à Principe nobilitatem parit. Ex Mathæo in Præf. Conſtit. Sicularum.*

Feudum ligeum eſt, pro quo vaſſallus contra omnes fidelitatem domino debet. Lib. feud. 4. Tit. 99. Vide *Ligeus.*

Feudum apertum dicitur, cum ſive ex morte vaſſalli ſine hærede, ſive ex ipſius delicto, ſive ex alia cauſâ legitima, domino liceat intrare in feudum, atq; idem reſumere. Et *Feudum aperire*, eſt cauſam hujuſmodi domino præbere.

Feudum minutum. Occurrit in Finali concordia inter Ludovicum Regem Francorum, & Henricum 2. Reg. Angl. apud Hoveden in An. 1177. *Excepto Feudo de caſtro Rodulphi, & exceptis minutis feudis, & diviſis terrarum noſtrarum de Beria.* Videtur idem eſſe quod Gallis appellatur *Menu fief*, id eſt, exigui valoris, ſine juriſdictione, & integro *feudo* ſeu nobili contrarium.

Feudum de camera dicitur, ſtipendium quod ex ærario domini quod aliter cameram vocant, vel ex arca ejus ſolvitur: juxta Cujac. in Præfat. ad lib. Feud.

Feudum de caneva eſt jus ſportularum, ſeu percipiendæ annonæ è cellario domini. *Caneva* enim Ital. penarium, cellarium, horreum. Feudd. lib. 2. Tit. 2. (*veluti cum de camera, aut de caneva feudum datur*) *poſſe conſiſtere.* Hæc verò *feuda* dicuntur eſſe in curte Domini, & impropria: & differunt *Feudum* proprium & improprium, ut Gall. *Tenir fiefs*, & *Tenir en fiefs*, noſtratibus *Tenere feudum*, & *Tenere in feodo*: nam *feudum proprium* (ut ipſa prædia) eſt extra curtem. Vide Cujac. in præfat. ad Tit. 1. lib. 1. Feud. pa. 12.

Feu-

manæ diem (quæ aliàs Dominica appellatur) *feriam primam* dici inſtituit: deinceps reliquos, *feriam tertiam, feriam quartam, &c.* Ideo autem *ferias*, non quod à neceſſariis operibus & mundanis negotiis: ſed à vitiis feriarentur (hoc eſt, vacarent) Chriſtiani. Vide Durand. de Offic. divin. lib. 7. cap. prim.

¶ *De feriis nundinalibus pauca.*

Feria pro nundinis item à feriando dicitur pleriſq; Europeorum linguis, exemplo Pop. Romani qui in his feriebantur. Feſtus lib. 12. *Nundinas feriarum diem eſſe voluerunt antiqui, quo ruſtici mercandi vendendique cauſa in urbem convenirent, eumque nefaſtum, ne ſi liceret cum populo agi, interpellarentur nundinatores. Feria* tamen pro nundinis, nuſquam (quòd ſciam) occurrit antiquæ.

Feriarum origo.

Cum autem Chriſtiani ad inſignes aliquas celebritates, preſertim encænia & dedicationis Eccleſiarum feſta annua peragenda convenirent: adeſſe utique mercatores ſolebant, ſua mercimonia ſub ipſis Eccleſiis, atq; in cœmeteris diſtracturi: *Nundinas* (ut inquit S. Baſilius) *& publicum emporium ex Martyrum tempore & loco facientes.*

In Aſceticis ſive in definitionib. latiorib. ca. 40.

Angebat hoc malum ſanctiſſimum hunc ipſum patrem (qui obiit An. Dom. 580.) in ſuiipſius (ut videtur) Eccleſia. Monachis enim ſuis ex opere manuum ſuarum viventibus accuratè prohibuit, ut quæ facerent merces, nundinis illic non exponerent venales: nè Martyrum baſilicæ (orationi primitùs inſtitutæ) denuò fierent latronum ſpeluncæ. Hanc iniquitatem in ipſo Templo Domini reperit & damnavit Dominus noſter: Joh. 2. 14. ad inferiora tamen ſecula tranſiiſſe, numeroſis liquet exemplis. Refert Sozimus lib. 2. cap. 3. Judæos, Gentiles, Chriſtianos, ſub Conſtantini ævo, ingenti frequentia ad quercum Mambre (ubi angelos olim excepiſſet Abraham) confluentes, & ſuæ quoſq; Religionis ritus & vota abſolventes, ſolenne feſtum maximo ſtudio annatim celebraſſe. Pariter verò *conveniſſe tum ad merces vendendas, tum ad emendas, mercatores quamplurimos:* atq: ita feſtum cum nundinis, nundinas cum feſto miſcuiſſe.

Quibus feſtis præcipué.

Invaluit ſubſequentibus ævis uſus hic nequam, vireſq; maximè obtinuiſſe videtur in Encæniis (ut diximus) & annuis dedicationis Eccleſiarum feſtis. Tunc enim non ſolùm advolant ipſi parochiani, ſed & vicini plurimi: majorq; ſemper frequentia, pro Eccleſiæ & villæ dignitate. Plurimas igitur antiquas *ferias* in his ipſis feſtis inſtitutas animadverto: ut S. Petri, Weſtmonaſterii: S. Cuthberti, Dunelmiæ: S. Bartholomæi, Londoniis: S. Katherinæ, Midletoniæ: S. Egidii, S. Jacobi, S. Fidei, in locis his divis conſecratis. Nec difficile eſt ſæpè conjicere ex nundinarum die, cui olim Sanctorum illa parochia commendabatur.

Cum verò ex tanta hominum frequentia, periculoſi ſæpè tumultus orirentur: tenendarum *feriarum* prærogativa, ſolius Principis diplomatibus eſt indulta. Primò quidem urbibus & munitis locis, vel quibus Præſulis alicujus gravitas & authoritas præpollerent.

Quibus locis.

Acceſſit deinceps ſplendor multiplex, nam (ut res nomini conveniret) feriandi donantur privilegio, hoc eſt, ut more Romano (de quo ſuprà Feſtus) non interpellarentur nundinatores, vel ut loquuntur forenſes noſtri, non arreſtarentur pro aliqua causâ, in ipſa *feria* non enata.

Privilegia. Juriſdictio.

Fruuntur itaq; ſua hodie juriſdictione *Feriæ*, juſtitiaq; nundinatoribus adminiſtrandâ. Adeo ut nulla tam exilis quin è communi patriæ jure, ſua munitur, ſua adornatur curia. Cognoſcit hæc autem de cauſis illic emergentibus tam repentina velocitate, ut *Curia pedis pulveriſati* appellata ſit (vulgo **piepouder**) ſignificatura: litem citiùs in ea tranſigi, quàm pulvis à pedibus excutiatur. Sed & majora multæ obtinuere privilegia. Lib. Rameſiæ, ſect. 296. *Dominus Rex Henricus* (ſcil. primus) *conceſſit Deo & S. Benedicto atque S. Yvoni Archipræſuli, hoc eſt, unoquoque anno, ferias* viii *dierum, i. à quarta feria in hebdomada Paſchæ, uſque ad octavum diem, cum ſaca & ſoca, & cum tol & theam, & cum infra capto fure, & cum omnibus conſuetudinibus quæ optimè habentur in aliquibus nundinis per totam Angliam: & pacem firmam Dei & Regis omnibus illuc meantibus & inde redeuntibus. Hæc conceſſit ipſe Rex ipſo anno quo dedit filiam ſuam Imperatori, hoc eſt, Incarnationis Domini* 1110. *Teſtes, &c.* Vide *Pax Dei, & Pax Regis.*

Feria etiam tranſitus eſt quæ cymbâ fit in ulteriorem ripam. *Trajectus.* Sed hoc ex alia origine. Scil. à Saxon. fær ſeu fare, i. *iter*, & Eie, *aqua.* Hinc fær-ſceat, *naulum.* Gr. πορθμὸς à πορεύω, *trajicio, tranſveho*: atque inde *portus.*

¶ Ferita.] Vel hodie Italicum, *vulnus, plaga, ictus.* Paul. Diaconus, al. Warnefrid. de geſt. Gothor. lib. 3. ca. 31. *Securiculam quam in manu geſtabat in arborem quæ proximior aderat, fixit, eamque fixam reliquit, adjiciens hæc verba: talem Autharis feritam facere ſolet.* In antiquiori legitur: *Talem Autharis ictum ſeu feritam facere ſolet.* Occurit creberrimè in Longobard. legibus: à *feriendo* primitus.

¶ Ferlingus.] Quarta pars denarii, *Quadrans.* A Sax. feorðling. Aſſiſa panis & cerviſ. An. 51 Henr. 3. *Quando quarterium frumenti venditur pro* 12. *den. tum panis Waſtelli de ferlingis ponderabit* 5. *lib. &* 16. *ſolid.* Vide *Fardella.*

¶ Farmarium.] Vide infra *Firma.*

¶ Fermentarii.] Divus Algerus lib. 2. de Sacramento, ca. 10. *Utrum ex Azymo, an ex fermentato pane, Corpus Chriſti confici debeat, inter Latinos & Grecos magna concertatio eſt: in tantum ut illi iſtos Azymitas, iſti illos Fermentarios, quaſi cujuſlibet hæreſis notent vocabulo.*

¶ *Fer-*

paginæ: ſed prædiales potiſſimùm qui prædium tenet quod *feudum* dicitur.

Fideles feudales. Fideles qui fidelitatem jurant.

Fideles igitur *prædiales* qui feudum tenent (hoc eſt, prædium militare) ſeu *Fideles feudales*, aliàs *Vaſſalli feudales*, aliàs *Vaſſalli* ſimpliciter, & *homines* nuncupati: ſunt qui accepto à domino feudo, omnia munia, omnia ſervitia ad feudum pertinentia adimplere tenentur, etiam fidei interpoſito ſacramento. Hæc autem quæ, & quot, & quanta ſunt; partim in juramento *fidelitatis*; ſed copioſè in verbo *Felonia* (quæ iſtorum defectus eſt) cognoſcantur. Sunt tamen hujus generis *fideles*, qui juramentum *fidelitatis* non ſuſcipiunt; quòd feuda ipſa ita dantur *ut fidelitas pro his non ſit præſtanda*: Sicut dicitur Feudd. lib. 3. Tit. 1. feudum nihilominus amittunt, *ſi contra dominum aliquid fecerint*: ut ibidem etiam lib. 4. Tit. 76.

Fidelitas pro omni feudo non præſtatur.

Sunt & alii *Fideles prædiales* quibus nec iſta ſervitia, nec militiæ onus incumbit; utpote qui apud nos in ſoccagio tenent (hoc eſt, prædia poſſident ruſtica, ſeu colonica) *fidelitatem* tamen jurare compellentur. Quod autem in exordio antiquarum Chartarum legitur: *Omnibus fidelibus ſuis*: &, *Omnibus fidelibus ſuis tam Francis quam Anglis*: intelligendum eſt de *fidelibus prædialibus*, & præſertim *feudalibus*. Hi enim ſunt qui *Pares curiæ* appellantur, & ad quos ſub eis ſeculis pertinebat de Charta domini ipſorum cognoſcere.

Fideles miniſteriales ſunt qui nullo accepto feudo, nullo prædio; ſervire tamen ex pacto ſe obligarunt: alii in militia, alii in familia domini, alii in juriſdictione, &c. Tenebantur utique juramento *fidelitatis*: arctiſſimo verò qui in familia domini degebant, ut in eorum ſacramento mox infra videas.

Pertinebant & hæ omnes *Fidelium* ſpecies, aliàs ad Regem, aliàs ad Eccleſiaſticos, aliàs ad laicos: & modò prædiorum ratione, modò miniſterii. Ex hoc igitur dicti ſunt etiam interdum, *fideles Regis*, *fideles Eccleſiæ*, & (quod omnibus commune eſt qui dominum agnoſcunt *Fideles dominici*.

Fideles Regis. Fideles Eccleſiæ. Fideles dominici.

Sacramentum *fidelitatis* quod præſtabat iſtorum quilibet, & huc plura pertinentia, ſubjecimus: ſed de *fidelitate* paucula præmiſſuri.

¶ *De fidelitate, & fidelitatis ſacramentis.*

Unde

Fidelitas, ea præſertim qua vaſſallus domino obligatur, aliunde non repetam quàm à Germanis. Dici enim videtur vaſſallus à Germanico veteri **Geſel**, id eſt, *comes* ſimpliciter, vel *comes qui mercede ſervit*: & hujuſmodi *comites* domino pagenſi (quem Tacitus *principem* vocat) multo obſequio navaſſe operam, idem Author oſtendit. *Quin* & *illum* (inquit) *defendere, tueri, ſua quoque fortia** *facta gloriæ ejus aſſignare*, *præcipuum ſacramentum eſt*. Nominis igitur & ſacramenti vaſſallorum ſeu *fidelium*, originem habemus: nam ego militaria illa Romanorum ſacramenta, huc non attraho. Sed videamus quid in recentioribus ævis *fidelitas* ſonuit.

* Seu religio.

Quid.

Fidelitas eſt fidei, obſequii, & ſervitii ligamen, quo generaliter ſubditus Regi, particulariter vaſſallus domino aſtringitur. Debetur quidem non ſolùm Jure poſitivo, ſed & Gentium, & quodammodo naturæ. Ad hoc tamen præſtandum, ſolenne exigitur juramentum quod *fidelitatis* appellatur: ſignificaturq; ſub nudo *fidelitatis* nomine ipſum *fidelitatis* jusjurandum, ut 2. Feud. Tit. 4. De utraq; ſpecie (ſcilicet generali & particulari) latè inferiùs patebit. *Fidelitas* autem particularis apud Anglos individuè comitatur omnes tenuras, etiam dimiſſiones ad breviſſimum tempus: & quamvis nunc dierum parcius exigatur, relaxari tamen nullo modo poteſt, ſine tenuræ interitu. Apud exteros quoque licèt remittatur (ut diximus) è lege feudali: *infidelitatis* nihilominus pœna vaſſallum delinquentem manet: adeo ut remitti potiùs videtur ſacramenti præſtatio, quàm vinculi nodus diſſipari. Sacramentorum formulas animadverte, & primum *fidelitatis*.

Non relaxanda.

Sacramentum fidelitatis quod à fidelibus Regiis, h. ſubjectis, Regi olim juratum eſt; ſcil. Carolo Magno: ut extat in LL. Franc. lib. 4. cap. 46.

Promitto (ego ille) partibus Domini mei Caroli Regis, & filiorum ejus, quia fidelis ſum, & ero diebus vitæ meæ, ſine fraude & malo ingenio.

Formula brevis ſed quæ ſub generali profeſſione, omnia continet ad ſalutem, honorem, & utilitatem Regis pertinentia. Injunctum igitur eſt Capitularr. lib. 2. Can. 88. ut ſacramenti tenor *fidelibus Regis* apperiatur, & interpretetur.

Aliud ab omnibus Francis, Carolo Hludovici filio juratum menſe Junii, Anno Dom. 854.

Ego (ill') Karolo Hludovici filio, ab iſta die in ante fidelis ero ſecundum meum ſavirum, ſicut Francus homo per recte eſſe debet ſuo Regi: Sic me Deus adjuvet, & iſtæ reliquiæ.

Cum autem iſta Sacramenta plurimùm indigerent interpretatione: viſum eſt deinceps explicatiora reddere: multiſq; ideo acceſſionibus aucta ſunt, ut exemplis liquet à Petro Pithæo datis in 12. Scriptoribus, ubi & notandum obvenit, laicos ſolos ſacramentum præſtitiſſe: Epiſcopos verò profeſſionem tantummodò edidiſſe.

Sacra-

Sacramentum Fidelis prædialis, qui prædium ruſticum (hoc eſt, in Soccagio) tenet, non feudum.

Huic apud nos haud addicitur proprium ſacramentum, ſed quod feudali ſeu Tenenti per ſervitium militiæ, commune eſt, ut genus ſpeciebus. Cum itaque ſumma juramenti ſit, ut uterque adimpleat debita ſervitia, reſpiciendum eſt ad ſervitiorum diverſitatem. Et ſufficit plerunque in hoc *fideli* ſi pactos redditus exſolverit, ſectamque curiæ dominicæ ex more præſtiterit. Tenetur nihilominùs aliquando & ad alias conſuetudines, & perſonalia quædam obſequia, prædialeſque operas ſubeundas. Domino autem non militat, non armis cingitur. Forma ſacramenti traditur in Stat. An. 17. Edouardi 2. *Quant franke home fra fealtie, &c. i. Quando liber homo domino ſuo fidelitatem fecerit, tenebit manum ſuam dextram ſuper libro, & dicet in hunc modum. Audi hoc mi Domine R. quod ego P. vobis ero fidelis & legalis, & fidem vobis feram de tenementis quæ de vobis teneo, & legaliter vobis faciam conſuetudines & ſervitia quæ vobis facere debeo, ad terminos aſſignatos, ut Deus me adjuvet & Sancti ejus.* Deinde librum oſculabitur.

Sacramentum Fidelis miniſterialis, hoc eſt, qui vel ad familiam domini, vel ad juriſdictionem ejus pertinet. Domeſtici, familiaris.

Jurabat iiſdem verbis quibus *Fidelis* ratione feudi. Sed cùm circa perſonam domini multò eſſet frequentior (utpotè in domo, familia, vel juriſdictione dominica deſerviens) major neceſſario collocanda erat in eo fiducia, quàm in aliis *Fidelibus*, & hanc ideo fallere, multò majus in ipſo flagitium. Illius igitur ſacramento adjecit L. feudalis lib. 2. Tit 5. ut præterea nominatim *vitam, membrum, mentem, & rectum domini honorem juraret.* Hinc & apud nos, ſi dominum interficiat (quod in aliis *Fidelibus* tantùm felonia eſt) in ipſo cenſetur proditio. Vide igitur quale huic ſacramentum excogitavit antiquitas: ſed excogitatum traxit utique ad *feudales.* Præſertim qui domino ſerviebant, dominationi feudi adjunctam habenti juriſdictionem.

Petty treaſon.

Ego Titius juro ſuper hæc ſancta Dei Evangelia, quòd ab hac hora in antea, uſque ad ultimum diem vitæ meæ, ero fidelis tibi Caio domino meo, contra omnem hominem, excepto Imperatore, vel Rege. Quod verbum ſi rectè intelligatur (inquit liber Feud.) nulla quidem indiget adjectione, ſed integram & perfectam continet in ſe fidelitatem, ſed propter ſimplices & nominis ſignificationis ignaros, ad illius verbi interpretationem, hoc adjici ſolet, id eſt, *Ego juro quod nunquam ſcienter ero in conſilio, vel auxilio, vel in facto, quòd tu amittas vitam vel membrum aliquod, vel quòd tu recipias in perſona aliquam læſionem, vel contumeliam: vel quòd tu amittas aliquem honorem, quem nunc habes, vel in antea habebis. Et ſi ſcivero, vel audivero de aliquo, qui velit aliquod iſtorum contra te facere, pro poſſe meo ut non fiat impedimentum præſtabo: & ſi impedimentum præſtare nequivero, quam cito potero tibi nunciabo, & contra eum prout potero auxilium meum tibi præſtabo. Et ſi contigerit te rem aliquam quam habes vel habebis, injuſtè, vel fortuito caſu amittere, eam recuperare juvabo, & recuperatam omni tempore retinere. Et ſi ſcivero, velle te juſtè aliquem offendere, & inde generaliter vel ſpecialiter fuero requiſitus, meum tibi ſicut potero, præſtabo auxilium. Et ſi aliquid mihi de ſecreto manifeſtaveris, illud ſine tua licentia nemini pandam, vel per quod pandatur faciam. Et ſi conſilium à me ſuper aliquo facto poſtulaveris, illud tibi dabo conſilium, quod mihi videtur magis expedire tibi. Et nunquam ex perſona mea aliquid faciam ſcienter quod pertineat ad tuum, vel tuorum injuriam, vel contumeliam.* Hæc formula dominis admodum placuit: receptaque ſtatim in omni ferè curia, non ſolùm domeſticis & familiaribus, ſed & feudalibus item obtruditur. Jurandorum autem famulorum conſuetudo in illuſtrium Magnatum familiis vim quandam uſque ad noſtram ætatem obtinuit.

Sacramentum fidelitatis, villano, hoc eſt, mancipio indictum.

Supereſt denique villani ſacramentum quod etiam exhibet Statut. An. 17. Edouardi 2. in his verbis. *Quant villain fra fealtie à ſon Seignour, &c. i. Quando villanus faciet fidelitatem domino ſuo, tenebit manum ſuam dextram ſuper libro, & dicet in hunc modum. Audi domine mi A. quòd ego W. à die iſta in antea vobis ero fidelis & legalis, & fidem vobis feram de tenemento quod de vobis teneo in villanagio, & à vobis juſtificabor in corpore & in catallis: ita me Deus adjuvet & Sancti ejus.* Quod autem ait: *A vobis juſtificabor, &c.* idem eſt quod: *tu mihi jus dices tam de corpore meo, quam de omnibus bonis & fortunis meis.*

Tranſactis jam ſacramentorum ſpeciebus, videamus de loco, tempore, ætate, & ritu, quibus præſtari ſolita eſt *fidelitas*: & hic quidem è prædictis partim liqueat, ſed adjiciemus reliqua. Locus *fidelitatis* Regibus jurandæ, is olim erat ubi illuſtriores celebrati ſunt conventus: Malla, Placita generalia, Gemota. Sic Carolo Hludovici filio in Mallo Remis V. Non. Julii An. Dom. 854. Karolo Calvo in Placito generali apud Gundulfi villam V. Idus Septemb. An. 873. Edouardi Confeſſori in celeberrimis Gemotis ſeu Folcmotis, annuatim in cap. Kal. Maij. Henrico 3. in Juſtitiariorum Itineribus. Omni autem ævo atque etiam hodie, in Turnis vicecomitum noſtrorum, & villarum Letis: ſed plerunq; hic jurantur tantùm ephebi, & inferioris conditionis

Jurandæ *fidelitatis*, locus & tempus.

debet. Gloſſ. illic: *De filtortis, de intertiatis rebus.*

¶ *Filum aquæ.*] Daviis Report. pag. 57.

¶ *Finderinga.*] Vide *Fynderinga.*

¶ *De tranſactionibus coram Rege, præſertim* Fine & Finali concordia. *Species aliquot veteres: at primùm obiter de vario modo teſtandi Chartas.*

¶ *Finis.*] Apud nos varias obtinet ſignificationes. Primò dicitur ritus ille ſolennis transferendorum prædiorum in curia Regis civilium cauſarum, quo nihil ſanctius habetur vel auguſtius, ad alienationes & hæreditates ſtabiliendas. Majoribus noſtris in uſu fuit, ut authoritate teſtium magis valeret tranſactio, eam (præter morem communem) aliàs coram domino Manerii & Paribus curiæ ſuæ recitare. Aliàs coram domino Hundredi, & Paribus Hundredi. Aliàs coram Vicecomite & paribus Comitatus: necnon aliàs, coram ipſo Rege & Paribus Regni: teſtationemque ab his omnibus impetratam, Chartis inſcribere. Solebant præterea in conferendis prædiis Eccleſiæ, Chartam ſæpiùs ad altare, Sanctorumve reliquias offerre, ſæpè utique in conventu Synodali ratam facere: & ut nihil deeſſet ad firmitatem, vota inſuper & imprecationes, & ſolennia jurajuranda ſæpiſſimè adjungere. Hinc provenit quòd in una aliqua antiqua Charta, plurimi ſæpe numerantur Magnates, Milites, & potioris notæ homines teſtium claſſe conſcripti. Sub ævo tamen Guilielmi I. (ut è libro notatur Elienſi) omiſſis ſingulorum nominibus, collectivè interdum ſcribitur, *Teſte Hundredo*: & lib. Rameſ. ſect. .... nominatis quibuſdam, annectitur, *& aliis de Homagio.*

Tranſactionis teſtandæ varia genera.

Cum autem illud quod præſente & inſpiciente Rege factum erat, omnes meritò humanas ſolennitates ſuperaret (utpotè quod non ſolùm in Manerio, Hundredo, Comitatu, ſed per univerſum Regnum ſanctiùs valeret) neglectis paulatim aliis, hoc præcipuè amplexum eſt.

Coram Rege auguſtiſſimum

Sanctior erat donatio & inviolanda, quæ coram Rege aut Epiſcopò facta eſt. Alured. LL. ca. 37.

Tranſactionis igitur coram Rege duo erant genera: unum ſimplici ejus Charta enuntiatum & teſtatum, aliud tanquam è compoſita lite proveniens, rei judicatæ formam exhibet, ideoque *Finis* dictum, quaſi litis terminus. Non deſunt utriuſque ſpecies antiquæ apud exteros, prioris tamen occurrit manifeſtior: cujus formulam Marculfus l. 1. c. 13. mille pene hinc annos expreſſit, Regem ſic ſtatuens ediſcentem. *Quicquid enim in præſentia noſtra agitur, vel per manum noſtram videtur tranſvulſum, volumus ac jubemus ut maneat in poſterum robuſtiſſimo jure firmiſſimum. Ideoque veniens, ille, fidelis noſter, ibi, in palatio noſtro, in noſtra, vel procerum noſtrorum præſentia, villas nuncupatas, illas, ſpontanea voluntate nobis per fiſtucam viſus eſt vuerpiſſe vel condonaſſe in ea ratione, &c.* modumque conceſſionis repetit & confirmat. Solennitatem autem illi per *fiſtucam* (ut vides) id eſt, per traditionem virgæ peragebant: quo nos etiam more olim aliquando tam in terris liberis, quàm hodie in nativis conferendis, uſi ſumus, ut perſpicuè conſtat è charta quadam ex ſupradictarum genere in voce *Huſtingus.* Reges tamen noſtri non ita; ſed conventiones in palatio factas ſive coram ſemetipſis, ſive coram Magnatibus ſuis, Chartæ ſuæ authoritate teſtabantur & confirmabant. Lib. Rameſiæ Sect. 321. *Henricus* (2.) *Rex Angl' Gilberto Vicecomiti, & omnibus Baronibus & fidelibus ſuis Francis & Anglis de Huntedoneſchire, Salutem. Sciatis quod Gilebertus filius Widonis: quietum clamavit Abbati & Monachis Rameſiæ, Ringſted & Holme & omnes alias terras & tenuras quas pater ſuus tenuit præter Stowe & terram de Blunteh'. Hoc factum eſt coram me, & meo conceſſu. Teſte R. Teſtando apud Windeleſhore.* Similes aliæ plures.

Ejus duo genera, viz. per Chartam.

Et fiſtucam.

Sed genus alterum (qui *Finis* dicitur & *Finalis concordia*) magis placuit, quod præter teſtationis magnificentiam, non ſolùm ad ſtabiliendas tranſactiones, ſed ad reſcindendas etiam lites (ut inferius patebit) maximè valeat: ideoque ab emptoribus terrarum, tanquam ſacra anchora, culta & admirata. Olim coram ipſo Rege & Magnatibus Regni peragebatur. Hodie (ut diximus) coram Juſticiariis ejus in Curia civilium cauſarum, magna reverentia conſedentibus: quibus non interea deeſt Regalis præſentia, dum Majeſtalis radii omnia illuſtrant tribunalia. Sed vide exempla *Finis* Henrici II.

Per finem.

Olim coram ipſo Rege.

Hæc eſt finalis conventio facta in Curia domini Regis apud Clarendum anno xxxiij. *Regni Regis Henrici ſecundi coram domino Rege & Johanne filio ejus & Rand' de Glanvil' & Hub' Decano Eborac. & Rad' Archidiacono Hereford', & Rob' de Witefeld, & Rog' filio Remfir', & Roberto de Ingleſham Archid' Glroceſt' & Joſel' Archid' Magiſtro Thoma de Buſſecurn', Mich' Belet & aliis Baronibus & fidelibus domini Regis qui tunc ibi præſentes erant. Inter Rob'tum Abbatem Ram' & ejuſdem loci conventum & Gaufr' Peche de tota terra quam ipſe Gaufr' tenuit in villa de Oura de prædicto Abbate & conventu, & unde placitum fuit inter eos in Curia Regis. Scil. quod prædictus Abbas & conventus conceſſerunt eidem Gaufr' totam terram illam de Oure cum piſcariis & aliis pertinentiis ſuis, tenendam de eo & de ejuſdem loci conventu tota vita ſua pro* vij. *libris annuatim inde reddend' ad hos terminos. Ad Paſch.* Lxx. *ſol. & ad feſtum S. Michelis* Lxx. *Ita quod poſt mortem ipſius Gaufr. redibit tota terra illa cum piſcar', & aliis pertinentiis ſuis ad dominium ipſius Abbatis Rameſiæ & ejuſdem loci conventus, ſine ullo retenemento,*

Formula *Finis* antiqui.

mýcle feorme, *Herodes fecit magnam cœnam.* Hæc quo ſpectant animadverte.

Firma pro cœna, prandio, corrodio, convivio, epulo, & omni denique menſæ apparatu. Conſtat ſupra de Saxon. feorme, ſed Latinum *firma* hoc utique ſignificare, demonſtrandum eſt. Huntindon. Hiſtor. lib. 6. in an. 23. Edouardi Confeſſ. *Toſtius igitur furabundè diſcedens à Rege & à fratre ſuo perrexit ad Hereford ubi frater ſuus corrodium regale maximum paraverat: ubi miniſtros fratris ſui omnes detruncans, ſingulis vaſis vini, medonis, cerviſiæ, pigmenti, morati, ciceris, crus humanum, vel caput, vel brachium impoſuit. Mandavitque Regi quod ad firmam ſuam properans cibos ſalſatos ſufficienter inveniret, alios ſecum deferre curaret.* In hac ipſa Hiſtoria, hoc ipſo vocabulo uſus eſt cum Mat. Weſtmonaſt. tùm Ranulf. Ceſtrienſ. ita referens: *Toſtius in curia Regis Edouardi apud Windeſhoram amaricatus, indignanter receſſit uſque Herford, ubi Haraldus convivium regale Regi paraverat* (&) *miniſtros fratris detruncans, membra illorum in poculis conditis poſuit: mandans Regi, quod ſi ad firmam ſuam venire vellet, cibos ſufficienter ſalſatos inveniret.* Ne autem *firma* hîc dici videatur pro *Villa* aut *Manerio* (ut poſt aliquot inferius) rem perſpicuam fecit Treviſa qui Ranulfum transferens in ſermonem Anglicum An. Dom. 1357. locum ſic reddit:——— **yf he wolde come to his feſte, he ſholde habe ſalt mete ynow.** Ubi **feſte,** idem nobis quod *convivium.*

Redditus olim in eduliis plerumque colligebant. Tit. 22

Priſci autem moris fuit (dum exiguè ſe habuit nummorum copia, profuſiùs hoſpitalitas) annales reditus in eduliis collegiſſe. Liquet hoc uberrimis teſtimoniis, cùm è Legibus & Chartis antiqq. Alamanicis; tum è libris Anglorum fiſcalibus: ubi Reges etiam noſtros ita victitaſſe (donec Henricus 2. ex juſta occaſione morem commutavit) deprehenderis. Rem totam è ſupradicto ipſo Authore Scaccarii (qui ex ignorantiâ verbi *Firma* ſub illo ſeculo, dignoſcatur Normannus) infra referam licèt prolixius, codicem enim niſi furtim ſol intuitur. Sed videamus primùm quiſnam fuit uſus ille, & quam in elocandis prædiis, tenuerunt rationem. Non enim (uti hodie) impoſuit pro voluntate dominus in Tenentem, elocator in conductorem. Prohibuit ſaltem Inas Rex, modum hunc (in cæteris æquè obſervandum) ſuis legibus conſtituens ca. 70. ſcil. ut ex decem hydis terræ (hoc eſt quanta totidem ſufficiat aratris) exhibeantur.

Etiam Reges.

Lege cautum eſt de quantitate eduliorum reddenda pro x. hydis.

Vide Sicla.

Mellis Dolia 10. *Panes*	300
Cerviſiæ Wallicæ, i. *potentioris,* ambr'	12
Cerviſiæ tenuioris ambræ	30
Boves adulti 2. *aut verveces*	10
Anſeres 10. *gallinæ* 20. *caſei*	10
Butyri ambra 1. *Salmones*	5
Fodri ſeu pabuli, libræ	20
Anguillæ	100

Sin ad unam hydam, carucatam, ſeu **a ploughland,** hæc reduxeris, erunt:

Firma annonaria unius hydæ.

Mellis dolium 1. *Panes*	30
Cerviſiæ potentioris ambra	$\frac{1}{12}$
Cerviſiæ tenuioris ambræ	3
Verveces 1. *Gallinæ* 2. *Caſeus*	1
Butyri, ambræ pars decima. Salmo	*dim.*
Fodri ſeu pabuli libræ 2. *Anguillæ*	10

Sic cum Anketelus quidam ævo Æthelredi R. (qui floruit An. 1000.) terras de Hicheling & Kinildtona *cum firma & ſervitio* (ut ipſe loquitur) *ſicut haberentur in ſuo dominio,* Abbati & Monachis Rameſiæ, poſt ſuiipſius obitum conceſſiſſet; voluit interea, ut durante vita etiam ſua, hanc è terra de Hicheling *firmam* annuam perciperent, viz. *ad feſtum Sancti Benedicti quod eſt in æſtate,* 10. *mittas de braſeo, &* 5. *de gruto, &* 5. *mittas farinæ triticeæ, &* 8. *pernos &* 16. *caſeos, &* 2 *vaccas pingues———In capite autem quadrageſimæ,* 8. *fratribus yſicios annuatim.* Sect. 144.

Sed accedamus ad librum Domeſdei ubi multa de *Firmis,* pauca perſpicuè, rem tamen annonariam, & quæ ad menſam pertinet, quaſi *menſalem,* ſeu **bordeland** ſignificantia. Tittt. Sudſex. Comes Meriton. Borne. *T. R. E.* (id eſt, tempore Regis Edouardi Confeſſ.) *reddebat Firmam unius noctis.* Intelligo (ſi fœliciter) *edulia ad cœnam unam,* vel fortè eorundem pretium. Sic in Wiltſcir Tit. Rex. i. terræ Regis, *Firma unius noctis* ſæpenumero occurrit. Titt. Sciropeſc. Rex. *Tempore Adeldredi patris Regis Edwardi reddebant hæc tria maneria dimidiam Firmam noctis.* Tittt. Northanteſcire. Rex. *Northanteſcire reddit Firmam trium noctium,* 20. *lib. ad pondus.* Titt. Oxſenefodſc. Rex. *Comitatus Oxeneford reddit Firmam trium noctium, hoc eſt,* 100. *lib.* Titttt. Eſſexa. Rex. Hundred de Chemeresford. Writelan. *Tunc reddidit hoc Manerium* 10. *noctes de Firma, modo* 100 *lib. ad pondus, &* 100. *ſol. de Gerſuma,* Simile in Hundredo de Tendring in Brictriceſtria. Tittt. Sudſex. Will. de Bray. Bredelinges. *T. R. E. reddebat unum diem de Firma, & valebat* IIII^{xx}. xv. *lib.* vj. *den. & poſt valuit* L. *lib. modo* x. *lib.* Titt. Hanteſcire. Rex. *Hæc tria Maneria, Baſingſtock, Clere, & Eſſeborn, reddunt Firmam unius diei.* Tittt. Cornevalge. Scus Pierenus. Lanprian. *De hoc Manerio ablatæ ſunt terræ quæ redd. Canonicis T. R. E. Firmam* IIII. *ſeptimanarum.* Rameſ. Sect. 192.

Firma unius noctis.

Firma dimid. noctis.

Firma 3. noctis

Firma 10 noctium.

Firma unius diei.

Firma 4. ſeptimanarum.

Jam Authorem Scaccarii cujus ſuprà mentionem fecimus, bellè de iſtis perorantem audi. Sic enim ille l. 1. c. 7. de inſtitutione examinis argenti. *Sicut traditum habemus à patribus, in primitivo Regni ſtatu poſt conquiſitionem: Regibus de fundis ſuis non auri vel argenti pondera, ſed ſola victualia ſolvebantur, ex quibus in uſus cotidianos domus Regiæ neceſſaria miniſtrabantur: & noverant qui ad hoc deputati fuerant, quantum de ſingulis fundis pro-*

Firma alba: ea eſt quæ argento penditur, non pecude. Præterea ſimplex illa & pura quæ ſolventem excuſat à ſervitio militari, gravibuſque aliis præſtationibus. Reg.Majeſt. Scot.lib. 2.cap. 41. *Hæredes autem ſoccomanorum, vel aliorum liberè tenentium per albam firmam; ætatem intelliguntur habere, cum 15. annum compleverint.* Stat. 2. Rob. 1. cap. 7. ——*Rex liberam inde ſaiſinam habeat, nec hæres, nec aliquis alius in hæreditatem intrudat ſeipſum, priuſquam illam de manibus Domini Regis recipiat. Et hoc intelligatur de terris in feudis militaribus, vel Serjandriæ, &c.* Ubi annotatio. *Serjandriam, vel Serjantriam intelligere licet ſive majorem, cui adjunctum eſt ſervitium wardæ & relevii: ſive minorem, ut cum terræ tenentur de Rege nomine albæ firmæ, &c.* Cenſeo hoc idem eſſe quod **blanch fearme** appellatur, & in Nigro lib. Scac. *firma blanca.* Ejus fit mentio in voce *Dealbare* quam vide.

Blanch fearme. *Firma blanca.*

Firma libera, Brittono cap. 66. (**Fraunke** *fermes*) ſunt terræ vel tenementa quorum natura per feofamentum mutatur de feodo militari, in certa quædam ſervitia annua, unde nec homagium, gardia, maritagium, nec relevium exigatur, nec aliud ſervitium contra tenorem feofamenti. Hæreo qua poſſum in vocabulis Authoris, qui *Firmam liberam* diverſam facit à *Firma feodi.*

Firma Feodi. Vide *Feodi Firma.*

Firma unius vel *plurium noctium*, ſeu *dierum.* Vide hîc ſupra.

Firmarius, Propriè (ut liqueat è præcedentibus) is qui ad menſam domini cibum annuum reddebat; quaſi *Menſalis* vel *Bordarius.* Hodiè quivis prædiorum conductor. Malmesb. de regimine Williel. 2. *Nullus dives, niſi numularius; nullus clericus, niſi cauſidicus; nullus presbyter, niſi (ut verbo parùm Latino utar) firmarius.*

¶ *Firmarium*, al. *Fermarium.* Angl. **a Fermarie.**] *Xenodochium, hoſpitale.* Locus in Monaſteriis & alibi, quo pauperes hoſpitio excipiebant, & *firma*, id eſt, cibo fovebant: inde propriè, nomen: licèt alias dicatur *Infirmaria*, *Infirmatorium*, *&c.* quæ vide.

¶ *Firmitas.*] *Securitas*, ſeu Charta ipſa teſtibus vel ſignaculo firmata, qua privilegium, immunitas, venditio, &c. rata fiunt. Capitular. lib. 4. cap. 37.——*firmitatem de parte dominica habeat, per quam ipſum tributum ſibi perdonatum poſſit oſtendere.* L. Alaman. Tit. 1. § 1. *Per chartam firmitatem facere.* Chart. Renaldi Abb. lib. Rameſ. Sect. 254. *requiſivit firmitatem noſtram & nos ei conceſſimus.* **Aſſurance.** Crebrò exteris, *firmare.*

¶ *Firnis.*] Chron. Caſſin. *Præceptum fecit de omnibus* Firnibus *ac pertinentiis ejus Monaſterii*, fortè corruptè pro finibus ſeu terminis. q.

¶ *Firſtfalli.*] Culminis ruina. L. Boior. Tit. 9. cap. 3. *Si quis deſertaverit aut culmen ejecerit —— aut incendio tradiderit uniuſcujuſque, quod firſtfalli dicunt.* Infra ca. 4. §. 5. & al. Saxonibus noſtris ꝼẏꞃꞅꞇ, *laquear.* Gloſſ. verò Latino-Theotiſ. *Culmen*, **first**: utriſque **fall** *ruina.*

¶ *Firſtſull.*] Exponitur in L. Boior. Tit. 9. ca. 6. l. 2. *Si quis eam columnam à qua culmen ſuſtentatur, quam firſt-ſul vocant.* **Sul** German. & Saxonib. ꞅẏl, *columna.* Inde Hermetis columna, *Irminſul*, quod vide. **First** autem (ut ſupra in *Firſtfalli*) *culmen*: & ut nos hodie, *prima.* Sic *Firſtſul* columna culminis: ſeu columna primaria.

¶ *Fiſcus.*] Propriè Principis eſt, ærarium reipub. Tritus ille Plinii locus ad Trajanum, *Et fortaſſe non eadem ſeveritate fiſcum qua ærarium cohibes. Imò tanto majore quanto plus tibi licere de tuo, quàm de publico credis.* Ad *fiſcum* ſpectant obventiones, ſeu res extraordinariæ: ad ærarium reditus annuus, vectigalia, tributa, &c. Damnatorum vero bona; vel confiſcata erant, vel publicata. Confiſcata ad Principem pertinebant: publicata (hoc eſt, publicæ venditioni proſcripta) publico ærario. De his dicant J. Conſulti.

Originem rei nomen prodit. *Fiſcus* enim ſporta, quallus, clitella; quibus (dum non ſufficeret marſupiorum anguſtia) ad capiendos Principis numos uſi ſunt veteres, & itinerantes ſecum deferebant; ærario, loco ſtabili permanente. Huc videtur ſpectare quod in Lib. Rameſienſis Cœnobii Sect. 114. reperio, ſcilicet, Hoſpitante Rege Canuto Vaſſingtoniæ in agro Northamptonienſi, dum Regni fines luſtraret: propere ad eum venit Æthervus Epiſcopus, ſubitaque pulſus occaſione *totum* (inquit Author) *ab eo aurum quod ibi in clitellis Regiis contigit inveniri, mutuatus eſt.* Videntur hîc *clitellæ* fuiſſe ſportæ, id eſt, **hampers**: quas ob levitatem & portationis commoditatem, maximo olim uſu habuere. Sed vel hodie extat priſci moris veſtigium. Loculus enim cui in Cancellaria inferuntur pecuniæ è ſigillatione diplomatum, Chartarumq; & Brevium Regiorum provenientes, *hanaperium*, **the hamper**, (quaſi *fiſcum* vel *ſportam*) nuncupant: præfectumque ei pecuniæ, *Clericum hanaperii.*

Fiſci origo. *Hanaperium.*

Fiſcus & contra, legitur pro ærario publico, non privata Principis pecunia: quòd pecunia publica (ut quidam volunt) in marſupiis minùs contineatur, quàm privata: lib. 3. C. de quadri. præſcrip.—— *quæ à ſacratiſſimis Impp. non à fiſcalibus rebus ſed ex privata eorum ſubſtantia procedunt.* Quære.

Fiſcus demum, omnes Principis facultates reſpicit (*Scaccarium* dictus) nulla penè jam nobiſcum habita pecuniæ publicæ & privatæ diſtinctione, cùm ſit utraque in ſolius Principis arbitrio.

Fiſcus, pro fundo vel prædio ad *fiſcum* ſpectante. Pragmaticum Childeberti R. Franc. dat.

In procuratoribus inſtituendis.

Procuratores etiam (quos nunc Attornatos dicimus) *feſtucæ* traditione inſtituebant: & hoc quidem coram Principe, & ipſius primò impetrata licentia. Formulam habes apud Marculfum lib. 1.cap.21. & Formull. ſolen. 115. ubi *cauſas ſuas per feſtucam alteri commendare*, legitur pro *Attornatum* ſeu *Procuratorem ſibi conſtituere.*

Virga quævis *feſtucæ* loco adhibita.

In his autem ceremoniis peragendis,curioſè non expectabatur virga Domini aut Magiſtratus: at vice ejus obvia quælibet eſt admiſſa, ut in curiis Baronum paſſim apud nos hodie cernitur.

Fiſtuca pro *ſtipula.*

Sed illud quæritur, an in locis ſupradictis *feſtuca* ſemper de virga ſit intelligenda: videatur enim aliquando, de ſtipula & culmo dici, quæ pari ſenſu in antiqq. Chartis creberrimè occurrunt, ut ſupra videbis in verb. *Culmo ſubnixa.* Illud quidem certiſſimum, eſt, in traditionibus olim uſu veniſſe haſtas, virgas, ſtipulas. Haſtas ad res majores transferendas; virgas ad mediocres; ſtipulas ad minores: virgas demum & ſtipulas quodammodo confundi juxta diverſos populorum ritus & arbitria.

Modus transferendi prædia per *feſtucam.*

Modus transferendi prædia in Curis noſtris Baronum, eſt iſtiuſmodi. Poſito, Mævium terras vendidiſſe Sempronio: veniunt ambo in Curiam Manerii, & Mævius virgæ ſeu feſtucæ finem unum manu ſua aſſumens, alterum in manum Seneſcalli Curiæ (qui domini vicem ſuſtinet) tradit, inquiens: *Surſum reddo in manus domini illa prædia*, ſeu *terras illas*, *ad opus & uſum Sempronii & hæredum ſuorum*, *&c.* Prodit deinceps Sempronius, cui Seneſcallus ſimili modo virgam porrigens, ait: *Dominus iſtius Manerii per manum mei Seneſcalli ſui*, *concedit tibi illa prædia*, ſeu *terras illas*, *tenendum tibi & hæredibus tuis per virgam*, *ad voluntatem domini ſecundum conſuetudinem Manerii*, *&c.* dominiq; nomine fidelitatem accipit à Sempronio, modo quo dicitur,jam admiſſo.

Per fuſtim & baculum.

Tradebantur apud nos etiam aliquando ipſa prædia libera per virgam,ſeu ut Bractoni verbis utar, *per fuſtim & baculum.* Exemplum videas in dictionibus *Fuſtis* & *Traditio.*

¶ *Flema, Flyma, Fleman.*] *Fugitivus*, Sax. ꝼlyma & ꝼlyman. Crebro in antiquis Chartis: ubi ſi cuipiam concedatur *ut habeat flymen*, intelligendum eſt, quod habeat bona & mulctas fugitivorum ad dominum ſuum pertinentium. Quo ſenſu occurit etiam

Flemeneſwite, quod interpretatur *mulcta fugitivorum*, & dicitur apud Raſtallum, Cap. de verb. antiqq. hoc eſſe, ſcil. *quod habeatis catalla ſive amerciamenta hominis veſtri fugitivi.*

Flemeſwit. Flemeneſfrevie Flemesfreicht.

Leguntur ſimiliter *Flemeſwit*, à ꝼlæme, al. ꝼleam *fuga*, piꞇe *mulcta*; & apud Fletam, *Flemesfrevie* & *flemesfreicht*, quæ ſine menda ſcribi non videntur.

¶ *Flemenfirma*, & *Flimanfirma.*] LL. Henr. 1. ca. 11. *Hæc ſunt jura quæ Rex Angliæ ſolus & ſuper omnes habet in terra ſua. Incendium*, *Hamſocna*, *forſtal*, *fynderinga*, *flemenfirma*, *præmeditatus aſſaltus*, *&c.* Et infra cap. 13. *Ex his placitis quædam emendantur C ſol. quædam wita* —— *Hæc emendantur C ſol. Grithbrech*, *ſtrebrich*, *forſtal*, *burghbrech*, *hamſocna*, *flymenfirma.* Sic codex Cottonianus M.S. Noſter vero, pro *flymenfirma*, legit, *flimenflua*,vitioſè ut reor, Eſt autem *flemenfirma* (ſi recte intelligam) *fugitivorum ſuſtentatio*: ꝼlimen enim (ut diximus) *exules*, *proſcripti*: ꝼeorme Latinè firma, cibus, alimentum. *Flimenflua.*

¶ *Fleta.*] *Æſtuarium*, *fluentum*, ſeu canalis quem aqua fluens & refluens occupat: à Sax. ꝼleoꞇen, quod eſt, *fluere* vel *natare*, unde & claſſis hoc nomine appellatur. Chart. quædam ann. 5. Henr. 8.——*&* (dicta *terra*) *extendit ſe in longitudine à communi via de M. verſus aquilonem*; *uſque ad fletam de Ee verſus auſtrum.* Majoribus noſtris **a bourne**, id eſt, *torrens*, interdum exponitur: canalis enim Londini cui carcer aſſidet, à vicinitate, *Fleta* nuncupatus; **Holbourne**, vocant, quaſi *fletam* ſeu *torrentem* cavum & *depreſſum.*

¶ *Fleta.*] Fluctus. Inde *Barbeflete* Barbefluctus dicitur *Hoved.* An. 1188. pag. 641.

¶ *Fletwite*, *Fledwite*, *Flitwite*, *Flichtwite*, *Fredwite*, & *Frithwite.*] Nonnulli confundunt, nos diſtinguimus. Recurrendum igitur ad Saxonicum fontem;ubi ꝼliꞇ eſt *contentio*, ꝼliꞇan, *contendere*, *diſceptare.* Mat. 5. 40. ⁊ ðam ðeꝑıle on ðome ꝑıð ðe ꝼlıꞇan, id eſt, *Et qui velit tecum in judicio contendere.* Et Luc. 22. 24. ⁊ hı ꝼlıꞇun, betꝑux hym hꝑılc hyꞃa ꝑæꞃeyldeꞃꞇ, id eſt, *Et diſceptabant inter ſe quis eorum major erat.* Hinc Scoticum **flicht**, & perperam hoc ſenſu in libris noſtris **flet**, ſed pejus **fled**, & **fred.** **Fled** enim fugitivum ſignificat:& **fred**, pacem, ut ſupra in *Fredum.* **Wite** his omnibus adjunctum mulctam ſonat. Ut igitur ad ſingulorum explicationem veniamus: Pſ. 106.40. a ꝫoꞇen iſ ꝫeꝼliꞇ oꝼeꞃ ealdꞃaſ; i. *Effuſa eſt contentio ſuper Principes.*

Flitwite & Scoticè **Flichtwite** ſignificant, mulctam ob contentiones, rixas & jurgia impoſitam: & cui hæc à Principe conceduntur, poteſt in curia ſua cognoſcere de hujuſmodi tranſgreſſionibus; vel mulctas inde provenientes in Curia Regis, à delinquentibus exigere & ſibimet retinere. Cui autem condonatur *Flitwite*, ſeu *Flichtwite*, liber eſt à ſolutione mulctarum ob jurgia (fortè & lites injuſtas) impoſitarum. Raſtal. ca. expoſ. priſc. verbb. *Fletwite vel flitwite: hoc eſt quietos eſſe de contentione & convictis: & quod habeatis placita inde in Curia veſtra, & amerciamenta, quia* **flit** *Anglicè*, *Tenſon Gallicé.* Rectè: *tenſon* enim vel potius *tanſon*, eſt jurgium, rixa,contentio: *Tanſer* objurgare, rixare, & convitiis aliquem perſequi.

Quod

quirant, pa. 454. Et Sigonius de Regno Ital. lib. 7. in. An. 973. *Foderum ſumma quædam frumenti fuit quam advenienti in Italiam Regi, populi ſolvere tenebantur, pro quo ſæpe etiam æſtimata pecunia pendebatur.* Habetur (inquam) *fodrum* inter Regalia, ut à Primatibus Italiæ judicatum eſt apud Radevicum in Geſt. Frid. lib. 2. ca. 5. teſte etiam Carolo Sigonio loco prædicto, & Poeta Ligurino lib. 8. ubi ait,

Id quoq; quod fodrum vulgari nomine dicunt
Capitolitium. *Et capitolitium certum ſub tempore cenſum*
Hæc Ligures ſacro tribuerunt, omnia fiſco.

A *fodri* præſtatione Carolus M. immunem fecit Epiſcopum Mutinenſem privilegio dato, An. Regni ſui 13. ut Aimoin. habet lib. 4.

¶ *Fodratura*, al. *Fordatura.*] Pellitium quo veſtes ornantur, inde pellitæ dictæ & penulatæ. Concil. General. Conſtantinenſ. ſub Martino Papa An. 1418. Seſ. 36. id eſt, ult. ca. De vita & honeſt. Cleric. *Veſtes etiam fiſſas retro & in lateribus cum fodraturis ultra oram excedentibus, etiam cum fiſſuris deferunt.* In margine *fordaturis* notatur tanquam alia lectio. Anglicè furre & furringe.

¶ *Fœmina Eccleſiaſtica, fiſcalis, regia, &c.*] Vide *Homo.*

¶ *Fœnile.*] Locus ubi fœnum reponunt. L. Salic. Tit. 18. §. 3. Bojor. Tit. 1. c. 14.

¶ *Fogagium.*] Gramen quod æſtate non depaſcitur, & quod ſpoliatis jam pratis hyemali tempore ſuccreſcit. Hodie à nonnullis fog. LL. Foreſtar. Scot. ca. 16. *Si gramen Regis in foreſta locatur pro fogagio* (ſcilicet à *feſto omnium Sanctorum, uſque ad feſtum S. Petri in Quadrageſima) unumquodque animal ſolvat pro fogagio 4 denarios, & pro juvenca 2 denarios.*

¶ *Foineſun.*] Damarum partus; à Gall. *faon.* Aſſiſa foreſtæ Ric. 1. *Prohibendum eſt etiam ad placita foreſtæ, ne aliqua caretta exeat chiminum in foreſta Regis, neque porci ſint in foreſta Regis tempore de Foineſun, ſcil 15 dies ante nativitatem S. Johannis Baptiſtæ, & 15 diebus poſt idem feſtum.* Vide *Fenatio*, & *Fencemonth. R. Hov. f.* 446. *a. n.* 30.

¶ *Folcheſmota.*] V. *Folkeſmote.*

¶ *Folcland.*] Saxon. Terra popularis, ſcilicet, quæ jure communi poſſidetur vel ſine ſcripto. Ei contraria quæ *Bocland* dicitur. Vide *Bocland.*

¶ *Folgare.* al. *Fulgare.*] Saxonibus dicitur pro ſiſtere ſe in aliquo contubernio, friborga, ſeu fidejuſſione: tradere ſe alicui in clientelam: ſervire, ſequi, ſectari. A folgan hæc ſignificante, unde vox noſtra vernacula to follow, g (ut ſæpè) in u vel w mutato. LL. Aluredi MS. ca. 33. *Si quis ab una manſione ad aliam tranſire velit, fiat hoc teſtimonio Aldermanni in cujus Comitatu prius fulgavit.* LL. Canuti R. par. 2. ca. 15. ðe he ær folgoð, id eſt, *ubi prius deſervierat.* Huc reſpicit Latinum, *vulgus*, pro quo veteres *vulgu* dixere: & vernacula noſtra folc & volc. Unde Norfolcienſes appellamur *Nordovolgi* & *Nordovulgi*, quaſi *ſecta, ſequela*, aut *vulgus boreale.*

Folgare pro applicare. Wiſigot. lib. 8. Tit. 4. l. 25.

Folgarii, & *Folgeres*, Bractono clientes, ſectatores, famuli: à Saxon. folger, ubi g ut diximus in u mutato, vocem hodiernam foluer ſeu follower producit. Sic ut *folgarius* ſeu *folger* relativum ſit ad hurder-feſt & huſſa-ſtene, id eſt, ad patrem familias quem hodie houſ-holder vocamus: vel ſit is qui in certa familia (quàm hyðe dixere) conſtitutus eſt. LL. Henr. 1. ca. 9. *Speciali tamen plenitudine ſi opus eſt, bis in anno conveniant in hundredum ſuum quicunque liberi, tam hirdereſeſt quàm folgarii, ad dignoſcendum ſcilicet inter cætera, ſi decaniæ plenæ ſint, vel qui, quomodo, qua ratione receſſerint, vel qui ſupervenerint &c.* Huic loco lumen accendit Bractonus lib. 3. Trac. 2. ca. 10. *Et in franco plegio* (inquit) *eſſe debet omnis qui terram tenet, qui dicuntur* huſfaſtene, *& etiam alii qui illis deſerviunt, qui dicuntur* folgheres, *quia nec debet quis à ſe repellere ſervientem ſuum antequam purgatus ſit de omni calumpnia.*

¶ *Folkland.*] Vide *Folcland.*

¶ *Folkeſmote, Folcheſmota, Folkmote, & Folkeſmoth.*] Conventus populi, à Saxon. folc *populus*: mote & gemote, *conventus.* Dicitur autem de majori conventu, puta in Civitatibus, non unius wardæ ſeu curiæ, ſed omnium wardarum: in Comitatibus, non unius hundredi, ſed omnium hundredorum: hîc quaſi *Shiregemotus*, id eſt, conventus Comitatus; illic velut *Burgemotus*, i. e. conventus Civitatis, ſeu Burgi. LL. Aluredi MS. ca. 34. Folcheſmota, i. *populi placitum.* Vide locum in *Aldermannus Regis.*

Modus, tempus, & negotium *Folkmoti* clarè exhibentur in LL. Edouardi Confeſſ. ca. 35. his verbis. *Debent* (Aldermanni in Civitatibus & Burgis clauſis) *leges, & libertates, & jura,* Folcmote, Civitatis, vel Burgi. *& pacem Regis, & juſtas conſuetudines Regni ——— modis omnibus pro poſſe ſuo ſervare. Cum aliquid vero inopinatum, vel dubium, vel malum contra Regnum, vel contra coronam domini Regis, fortè in ballivis ſuis ſubito emerſerit, debent ſtatim pulſatis campanis quod Anglicè vocant* Motbel, *convocare omnes & univerſos, quod* Motbel. *Anglicè dicunt* folcmote, *id eſt, vocatio & congregatio populorum & gentium omnium, quia ibi omnes convenire debent, & univerſi qui ſub protectione & pace domini Regis degunt, & conſiſtunt in Regno prædicto, & ibi providere debent indempnitatibus coronæ Regni hujus per commune conſilium, & ibi providendum eſt ad inſolentiam malefactorum reprimendam ad utilitatem Regis. Statutum eſt enim quod ibi debent populi omnes, & gentes univerſæ ſingulis annis ſemel in anno ſcilicet, convenire, ſcilicet in capite*

Kalendarum

fordanno & forbatudo. Sed in conſtituendo *forbattudum*, peculiaris quidam ritus fuit, cujus exemplar habes in L. Ripuar. Tit. 77. qui *de homine forbattudo* inſcribitur: citaturque partim hic ſupra in voce *Clida*, partim infra in voce *Fordanno*, quas vide.

¶ *Forcapium.*] Capitular. lib. 4. Tit. 36. inſcribitur *De forcapiis*. Et prohibet ut is qui manucipia à domino fugientia recipit, nullum præmium ideo accipiat quòd vel ea reddiderit, vel foras ejicerit.

¶ *Forcia.*] Vide *Fortia*.

¶ *Forconſiliare.*] *Malè conſulere, diſſuadere.*

¶ *Ford.*] Sax. *vadum, trajectus.* Sic Francofordia, *Francorum trajectus*, ſcilicet è Franconia in Galliam ut B. Rhenan. & Ligurin. lib. 1.

——— *Nam Teutonus accola dixit*
Franconefurt: nobis liceat ſermone Latino,
Francorum dixiſſe vadum, qui Carolus illis, &c.

¶ *Fordanno.*] Formulæ Sollen. 110. —— *iraſactus cum armis ſuis ſuper me venit, & colpos ſuper me miſit. Et ſic mihi* directum dedit, ego ipſum armis meis percuſſi, & tales colpos ei dedi, per quod ipſe mortuus eſt. Et quod feci ſuper me feci, & ego hodie ipſum facio fordanno & forbattudo infra noctes 42. ſicut lex & noſtra conſuetudo eſt.* Legis & conſuetudinis iſtius ſupra meminimus in vocibus *Forbattudo* & *Clida*. Dicitur autem *fordanno* à Germ. **voꝛ** vel potiùs Anglo Sax. ꝼoꞃe, quod eſt *ante* vel *præ*, & **dannen** *convellere, diſſilire, diripere*; unde **voꝛdannen** *præſultor*, ſcilicet qui inſultum primus fecit in alium, primus intulit injuriam: *Forbattudus.*

*Al. *mihi dominus decretum dedit.*

¶ *Fordratura.*] Vide *Fodratura*.

¶ *Fordro, nis.*] Homo anterior, vel ulterior: per tranſlationem, author ſeu advocatus rei venditæ ulterior, à Germ. **voꝛder**, Angl. **further**, id eſt, *ulterior*. L. Ripuar. Titt. 33. *Quod ſi in ipſa hora quando res intertiatur, reſponderit quod fordronem ſuum neſciat: tunc in præſente de ſacramento ſibi ſeptima manu fidem faciat, & ſuper 14. noctes adjurare ſtudeat, quod authorem vel caſam, ſeu poſtem januæ authoris ſui neſciat, & ipſam rem ſine damno reddat.*

¶ *Forenſes Presbyteri.*] Qui ex eadem diœceſi vel monaſterio non ſunt. Aliàs *Foras Presbyteri*. De his Capitular. Carol. & Synod. Mogunt. Vide *Presbyteri forenſes*.

¶ *Foreſni.*] Titulus ſecundus Legis Friſorum, *Foreſni* inſcribitur.

¶ *Forera.*] Vox agri menſoria: & in agrorum diſtinctionibus pars ea dicitur, quæ latus ſuum alterius fini, fronti, ſeu capiti opponit. In campis arabilibus ſulcos habet tranſverſos ſulcis terræ ſeu quarentenæ impingentis, hoc eſt (ut vocant) abuttantis. *Terra tranſverſalis.* Quondam **an heavod land,** hodie nonnullis **an headland,** quaſi dicat *terra capitalis* (quod ad capita aliarum jaciat) nuncupapata.

¶ *Diatriba de Foreſtis, præſertim Anglicis.*

¶ *Foreſta, Foreſtis, Foreſtum,* & in Chart. Alaman. num. 31. *Foraſta.*] Exteris ſæpè occurrit pro ſaltu & ſilva, ſimpliciter. Anglis verò ampla eſt ruris portio, deſerta plerunque & nemoroſa, alendis feris regiis expoſita: nullo ſepimento, at certis terminis, certiſque legibus, Magiſtratibus, Judicibus, Officialibus, & Miniſtris valde inſignis & communita. Dicta ab adverbio *foris* & *foras*, quaſi *pars foraſtica* ſeu exterior, hoc eſt, foris cultam & habitatam. Sic Gallis *for* & *reſt*; Italis *fore* & *reſta*: illud notent quod foris reſtat. Vide *Faraſticus*. Eodem ſenſu *deſertum* dicimus, quaſi id quod deſeritur & feris relinquitur. Hinc *afforeſtare* & *deſertare*, idem ſunt quod cultum in *foreſtam* & *deſertum* adigere; *deforeſtare* & *aſſertare*, idem quod *foreſtam* & *deſertum* in cultum redigere, quod *aſſertum* vocant, hoc eſt, *deſerto* contrarium. Vocem autem *foreſtam* à Normannis reor introductam. Dani enim & Saxones noſtri, eam aliàs Buc-holꞇ, id eſt, *ſaltus cervinus*; alias Deꞃe-ꝼalꝺ, quaſi *ſtabulum damarum* appellabant; juxta id Virgilii Æn. 1.

Etymon.

Deſertum.

Afforeſtare & deſertare.

Deforeſtare & aſſertare.

Aſſertum & deſertum.

Itur in antiquam ſilvam, ſtabula alta ferarum.

In agrorum igitur dimenſionibus *foreſtæ* olim non veniebant. Perinde nec villas propriè accepere, nec parœcias; nec de corpore alicujus Comitatus vel Epiſcopatus habitæ ſunt: ſed extraneum quiddam, & feris datum, ferino Jure, non Civili, non municipali fruebantur: Regem in omnibus agnoſcentes dominum unicum, & ex arbitrio diſponentem. Vide Conſtitutiones Regis Canuti (quas ut notiores fiant, calci hujus diatribæ annectemus Capp. 9, 10, 11. &c. Et audi interea librum fiſcalem (qui *Niger* dicitur) Cap. de Danegeldo. *Sane foreſtarum ratio, pœna quoque vel abſolutio delinquentium in eas, ſive pecuniaria fuerit ſive corporalis, ſeorſum ab aliis Regni judiciis ſecernitur, & ſolius Regis arbitrio, vel cujuſlibet familiaris ad hoc ſpecialiter deputati, ſubjicitur. Legibus quidem propriis ſubſiſtit, quas non communi Regni jure, ſed voluntaria Principum inſtitutione ſubnixas dicunt: adeo ut quod per legem ejus factum fuerit, non juſtum abſolutè, ſed juſtum ſecundum legem foreſtæ dicatur*

Foreſtarum conditio.

In ſolius Principis arbitrio.

arbitrium Principis fluctuantes. Habentur autem inter varias priſcorum Regum ordinationes (quas *Aſſiſas foreſtæ* vocant) clariores quædam Henrici 2. qui non ſolum novum *foreſtæ* regimen inſtituit, ſed & in plurimis hodierno dedit initium; de quo Hovedenus in An. grat. 1184. *Eodem anno obiit Thomas filius Bernardi, qui poſt deceſſum Alani de Neovilla, conſtitutus erat ſummus Juſticiarius omnium foreſtarum Angliæ à Domino Rege: quo defuncto, dominus Rex* (Henricus 2.) *diviſit foreſtas ſuas Angliæ in diverſas partes, & unicuique partium præfecit quatuor Juſticiarios: viz. duos Clericos, & duos Milites; & duos ſervientes de domo & familia ipſius cuſtodes venationis & viridis ſuper omnes alios foreſtarios, tam Regis, quam Militum & Baronum, & miſit eos placitare placita foreſtæ, ſecundum ſupraſcriptam Aſſiſam foreſtæ.*

Solus Rex *foreſtam* habeat.

Foreſtam nemo apud Anglos conſtituat, niſi Rex ſolummodo: Et hoc à Carolo Mag. filioque ejus Ludovico, deduxiſſe videntur Reges noſtri Anglo-Normanni. Sic enim in Capitular. Caroli & Ludovici lib. 4. capp. 65. & 428. & Longob. lib. 3. tit. 35. *De foreſtibus noſtris ubicunque fuerint, diligentiſſime inquirant, quomodo ſilvæ ſint & defenſæ: & ut Comitibus denuntient, ne ullam foreſtam noviter inſtituant, & ubi noviter inſtitutas ſine noſtra juſſione invenerint, dimittere præcipiant.* Conſtitutam etiam à Principe *foreſtam*, privato jure ſubditus non poſſideat: quòd jam inde pereunt leges & dignitates *foreſtæ*; quæ ſolius Regis prærogativâ ſuffulciuntur. Subditi enim non eſt legem dare, nec tantæ poteſtatis Juſtitiarios & miniſtros ſibimet inſtituere. Cum igitur ad ſubditos devolvantur *Foreſtæ*; humiliori nomine *Chaceæ* appellandæ ſunt: *foreſtæ* verò minus propriè, licèt & hoc quoque ſit in uſu.

Mos crandæ *foreſtæ*.

Creandæ *foreſtæ* hic ritus eſt. Conſtituuntur Regio diplomate viri aliquot graves & prudentes, qui locum *foreſtæ* deſignatum intuentur, luſtrant, & terminis manifeſtis circumſcribunt. Perimpleto hoc & in Cancellariæ monumentis (de more) inſcripto: Rex præconis voce ipſum locum ſeu regiunculam, per totum Comitatum ubi ſita eſt, *foreſtam* edicit, *foreſtæque* legibus communitam. Prohibet inſuper ut nemo eâ turgeat audaciâ, quòd ſine majeſtatis venia, aliquam illic exerceat venationem: diciturq; jam locus iſte *afforeſtari*, & ut cæteræ *foreſtæ*, in omnibus valere. Magiſtratus deinceps, officiales, & miniſtros cooptat, quorum munera lex ipſa dictat, & *foreſtæ* conſuetudo.

Eſt & *Foreſta* aquatica, de quâ vide in *Aimoino*, & in altero lib. Gloſſ. noſt. notis conſcripto.

In Normannia ſummus *foreſtarum* Magiſtratus erat, Normanniæ qui dicebatur Seneſcallus, ſcil. ad cognoſcendum de his qui culpabiles reperti ſunt vel in *arboribus, vel in feris, vel in francis avibus*, ut habetur in jure Norman. ca. 9.

Officiales *foreſtarum*.

Præficiuntur autem Angliæ *foreſtis* duo primarii Magnates qui primi *Foreſtarii, Protoforeſtarii*, & *Capitales Juſticiarii* appellantur: hic cis-Trentanis, ille ultra Trentam conſtitutis. Cognoſcunt de articulis Chartæ *foreſtæ*, & de aliis cauſis *ad foreſtam* pertinentibus, magna cum authoritate: Judices ordinarios, & miniſtros plurimos in quavis *foreſta*, ſubditos habentes. Nomina tantum perſtringam, munera in locis ſuis quære,

Locum tenentes & Deputatos.
Gardianos.
Foreſtarios.
Viridarios.
Regardatores.
Agiſtatores.
Cuſtodes ſilvæ, vulgo **Woodwardes**.
Bedellos, &c.

Curiæ *foreſtæ*.

Curiarum *foreſtæ* duo ſunt genera. Majus (quod *Iter* ſeu **Eier** vocant) ab Henrico 2. inſtitutum: coram ipſo primario Juſtitiario, vel ejus deputato, tertio quovis anno celebratur. Minus (*Swanimotum* appellatum) ter in anno à Miniſtris agitur: ſed de his plura in ſuis vocibus: habe interim Canuti leges de quibus ſupra mentionem fecimus.

Incipiunt Conſtitutiones Canuti Regis de Foreſta.

HÆ ſunt ſanctiones de foreſta, quas ego Canutus Rex cum conſilio primariorum hominum meorum condo & facio, ut cunctis Regni noſtri Angliæ Eccleſiis & pax & juſtitia fiat, & ut omnis delinquens ſecundum modum delicti, & delinquentis fortunam patiatur.

1. *Sunt jam deinceps quatuor ex liberalioribus hominibus, qui habent ſalvas ſuas debitas conſuetudines (quos Angli* Pegened *appellant) in qualibet Regni mei provincia conſtituti, ad juſtitiam diſtribuendam, unà cum pœna merita & materiis foreſtæ cuncto populo meo, tam Anglis quàm Danis per totum Regnum meum Angliæ, quos quatuor primarios foreſtæ appellandos cenſemus.* **Pegened.**

2. *Sint ſub quolibet horum, quatuor ex mediocribus hominibus (quos Angli* Leſpegend *nuncupant, Dani verò* yoong men *vocant) locati, qui curam & onus tum viridis tum veneris ſuſcipiant.* **Leſpegend.** Nunc fortè Fringald.

3. *In adminiſtranda autem juſtitia nullatenus volo ut tales ſe intromittant: mediocreſque tales poſt ferarum curam ſuſceptam, pro liberalibus ſemper habeantur, quos Dani* Ealdermen *appellant.* **Caldermann.**

4. *Sub horum iterum quolibet ſint duo minutorum hominum, quos* Tineman *Angli dicunt, hi nocturnam curam & veneris & viridis tum ſervilia opera ſubibunt.* **Tineman.**

5. *Si talis minutus ſervus fuerit, tam citò quàm in foreſta noſtra locabitur, liber eſto, omneſque hos*

mariorum foreſtæ nemo manum apponat, quod ſi quis fecerit, reus ſit fractionis Regalis chaceæ.

Ilices aliquando in Britannia niſi intelligatur de quercu.

29. *Si quis verò ilicem aut arborem aliquam, quæ victum feris ſuppeditat, ſciderit, præter fractionem Regalis chaceæ, emendet Regi viginti ſolidis.*

30. *Volo ut omnis liber homo pro libito ſuo habeat venerem ſive viridem in planis ſuis ſuper terras ſuas, ſine chacea tamen; & devitent omnes meam, ubicunque eam habere voluere.*

Greihounds

31. *Nullus mediocris habebit nec cuſtodiet canes, quos Angli* Greihounds *appellant. Liberali verò, dum genuiſciſſio eorum facta fuerit coram primario foreſtæ licebit, aut ſine genuiſciſſione dum remoti ſunt à limitibus foreſtæ per decem milliaria: quando verò propiùs venerint, emendet quodlibet milliare uno ſolido. Si verò, infra ſepta foreſtæ reperiatur, dominus canis forisfaciet & decem ſolidos Regi.*

Velter. Langeran. Ramhundt.

32. *Velteres verò quos* Langeran *appellant, quia manifeſtè conſtat in iis nihil eſſe periculi, cuilibet licebit ſine genuiſciſſione eos cuſtodire. Idem de canibus quos* Ramhundt *vocant.*

Pretium hominis mediocris.

33. *Quod ſi cauſu inauſpicato hujuſmodi canes rabidi fiant & ubique vagantur, negligentia dominorum redduntur illiciti, & emendetur Regi pro illicitis, &c. Quòd ſi intra ſepta foreſtæ reperiantur, talis exquiratur herus, & emendet ſecundum pretium hominis mediocris, quod ſecundum legem Werinorum,* i. *Churingorum, eſt ducentorum ſolidorum.*

Pretium liberi hominis.

34. *Si canis rabidus momorderit feram, tunc emendet ſecundum pretium hominis liberalis, quod eſt duodecies ſolidis centum. Si verò fera Regalis morſa fuerit, reus ſit maximi criminis.*

Notæ quædam ad Prædictas Conſtitutiones.

Multæ his inferuntur injuriæ, cum à tranſcribente, tum ab ipſo interprete, qui vel Normannus fuiſſe videtur, vel Normannicum ſecutus idioma. Singulas non eſt mei vindicare, quaſdam prout potero, reſtituam. Harum autem conſtitutionum nuſquam in ſuis legibus meminit Canutus, nec de venatione quidpiam, niſi in capitulo 77. ubi omnibus licentiam cedit, in propriis ipſorum terris & ſilvis, omnimodam exercere venationem; dum tamen (ut juſtum eſt) à Regia abſtineant: cui & in his ipſis conſtitutionibus bene convenit capitulum 30. Edi igitur videntur Conſtitutiones iſtæ, cùm leges illæ priùs jam eſſent conditæ.

In 1. articulo occurrit Peᵹeneð, in 12. Peᵹen: & utrumq; reddit interpres, *liberalis.* Agnoſco me nihil in his verbis ſapere, nec apud Saxones aut Danos noſtros claſſem aliquam deprehendiſſe, quæ vel Saxonico nomine Peᵹen, vel Latino, *liberalis*, diſtinguebatur; niſi quod generaliter *liberales* & *illiberales* vocamus, qui vel ingenio, vel moribus, vel conditione, ità invicem ſecernuntur. Conſideranti igitur mihi penitiùs, elucere videtur Scriptoris vitium, qui Saxonicas literas malè callens, ƿ pro þ legit, hoc eſt, p pro th: & perinde Peᵹen ſcripſit pro Tþeᵹen, quod *Theinum* ſignificat, g ut ſolet in i ſæpius tranſeunti. *Thegen* autem & *Theinus* (aliàs *Thanus*) voces ſunt Danis noſtris & Saxonibus frequentiſſimæ *Baronem* (quem hodie vocamus) ſignificantes. Et quemadmodum *Baro* ſæpè apud antiquos legitur pro viro forti (ut ſupra oſtendimus in ea voce) ſic & *Thegan* idem ſignificare aſierit B. Rhenanus, ut poſtea videris in verbo *Thanus.* Norwegios verò, p pro th ſæpiſſimè uſurpare, manifeſtum eſt in Crumogea Algrimi Ionæ, niſi & illic irrepſiſſe errorem Typographi judicaveris.

In 2. Leꞃpeᵹenð, lego Leꞃ-ðeᵹen, id eſt, *Theinum* ſeu *Baronem minorem. Theinorum* enim duo erant genera: Majores quos *Theinos Regis* appellabant (nos *Barones Regis* & *Theini* ſimpliciter, ſeu *Theini minores*, qui iidem erant, qui Barones minores; hoc eſt maneriorum domini, Nobiles minores, & nonnunquam liberè Tenentes nuncupantur; Vel dicatur à **tine,** quod minutum ſignificat, ut **a tiue hoꝛſe, a tine pigge.**

In 4. Tineman, lego Tienman Saxonibus aliter ꞇeoðunᵹman, id eſt, *decurio.* Hujus ſupra mentionem fecimus in *Friburga.*

Ibid. *Veneris & viridis.* Ridiculè vertit interpres vulgare ſecutus, **vert and venery,** ubi vox poſterior à venando ducta, **venary** ſcriberetur: & perinde Latinè reddendum, ut ſupra legeris pag. . col. . in Hovendeno citato, *venationis & viridis:* prout paſſim utique in antiquis noſtris Statutis.

Art. 11. Oꝼᵹanᵹꝼoꞃðel. Vide infra *Ordalium.*

Art. 17. Peꞃe & Piꞇe. Hic iterum ſe ingerit Scriptoris imperitia Saxonicorum characterum & idiomatis. ƿ enim Saxonicum (hoc eſt w) pro p Romano legit; & perinde Peꞃe & piꞇe, pro ƿeꞃe & ƿiꞇe. Vide vocabula.

Art. 18. Geꞇbꞃech, Lege Gꞃiðbꞃech. Grith enim *pax*, brech, *fractio, violatio.*

Art. 23. *Pretii ſui*, id eſt, *Were* ſeu *wergildi*, ut Art. 17.

Art. 25. *Scutum libertatis.* Vide *Armorum ademptio*, in vocabulo *Arma.*

Art. 27. *Capreoli*, **Roes.**

Art. 33. *Werinorum, id eſt, Churingorum*, lege *Thuringorum*; quorum lex ſic habet Tit. 1. §§. 1 & 2. *Si quis Adalingum occiderit DC ſol. componat. Qui liberum occiderit CC ſol. componat. Adelingum* hic expono *Theinum* majorem, quem Conſtitutiones iſte corruptè

vo-

LL. Inæ MSS. cap. altero antepenult, *De forefange*, id eſt, *de præventione decrevimus per totam Angliam, quod idem judicium teneri debet.* Anglo-Normannis *Forepriſe.*

¶ *Foricus.*] Pelliceus ornatus. **Furre.** Vide *Eſtamina.*

¶ *Forisbannitus.*] Vide *Forbannitus,*

¶ *Forisfacere, Forisfactum, Forisfactura*: & *Forfacere, Forfactum Forfactura,* &c.] Voces fori, à Gall. *forfaire, forfaict, forfaicture.*

Forisfacere eſt rem ſuam ex delicto amittere, & ſibi quaſi *extraneum facere*; rem culpâ abdicere, alteriq; (putà Regi, Magiſtratui, Domino) abjudicare. Mulctam incurrere *confiſcare.* Longob. lib. 3 tit. 33. *De rebus forfactis quæ per diverſos Comitatus ſunt, volumus ut ad palatium pertineant, tranſacto anno & die.* Inde *forisfactum* pro confiſcato, & abdicato.

Forisfacere, pro delinquere, peccare, transgredi, injuriam inferre. LL. Ed. Confeſſ. ca. 32, ut Codex noſter MS. legit, *aliqui ſtulti & improbi, gratis & nimis conſuetè erga vicinos ſuos forisfaciebant.*

Forisfactus, pro reo mortis, ſeu rei capitalis. Hinc in LL. Ripuar. tit. 77. *de vita forisfactum interficere*: eſt eum interficere, cui exlegis ſententia, vita erat adimenda. Sic in LL. Ed. Confeſſ. ca. 18. *Jamſi quiſpiam forisfactus popoſcerit Regis miſericordiam pro forisfacto ſuo timidus mortis vel membrorum, poteſt Rex ei lege ſuæ dignitatis, condonare (ſi velit) etiam mortem promeritam. Ipſe tamen malefactor rectum faciat in quantumcunque poterit, quibus forisfecit*; *& tradat fidejuſſores de pace & legalitate tenenda*: Hæc legis pars hodiè in uſu eſt; at quæ ſequitur, *ſi vero fidejuſſores defecerint, exulabitur à patria,* obſoleta eſt. *Legalitatem* autem, **the good abearing** jam dicimus.

Forisfactura: Crimen, delictum, tranſgreſſio, injuria. LL. Ed. Confeſſ. MS. ca. 32. *Friborgi caſulas tractabant, & ſecundum forisfacturas, emendationes capiebant.*

Forisfactura, pro mulcta. LL. Ed. Confeſſ. ca. 10. *Juſtitia* (ſcil. Juſticiarius) *faciat denarium S. Petri reddere, & forisfacturam Epiſcopi & Regis.*

Forisfactura, pro wera, & wergildo, hoc eſt capitis æſtimatione, ſeu redemptione. LL. Ed. Conf. ca. 36.—*inveniant plegios tales qui poſſunt reddere fortisfacturam, id eſt, were ſuum, niſi poſſint diſrationari.* Et infra —*reddat interfector Epiſcopo, tres forisfacturas: unam, quia legalem pro latrone interfecerit: alteram, quia fratrem ſuum pro latrone interravit —— tertiam, eo quod vadimonium dedit ad diſratiocinandum ſe, & non potuit.*

Tres forisfacturæ.

Forisfactura una. LL. Ed. Confeſſ. ca. 12. *Illa autem manus ſuæ* (id eſt, Regiæ) *pax, & dierum coronationis, & Brevis, ſub judicio unius eſt forisfacturæ, &c.* Fortè intelligendum, *unius & ejuſdem.* ſcilicet, paris *forisfacturæ.*

Forisfactura plena: duas habeat expoſitiones. Primò, mulctam integram, non lenitam, non diminutam; Saxonibus *wytam plenam,* & ƿulpiꞇe. Canuti enim LL. par. 2. ca. 2. in irrogandis mulctis, lenitas imperatur, & moderatio. Secundò, quantumcunq; reus poterit forisfacere, ſcilicet, bona omnia & fortunas. Quo ſenſu, non ſemel in Statutis, **he ſhall forfeit all that he may**; Et aliàs **all that he hath.** Emendatt. Guliel. 1. § fin. *Iſta præcepta & Statuta, non ſint violata ſuper forisfacturam noſtram plenam.*

LL. Inæ. c. 72.

Forisfactura noſtra: ſæpe in antiqq. LL. *pro mulcta nobis debita.*

¶ *Forisfamiliare.*] Eſt aliquem *foris familiam* ponere, pellere, ejicere; ſive ut pars ſit reipub. ſive ut alii inſeratur familiæ. Et dicitur filius *forisfamiliatus,* cùm à patre partem hæreditatis acceperit, nullam præterea expectaturus. Regia Majeſt. lib. 2. cap. 33. §. 8. *Poteſt ſiquidem filius in vita patris ſui forisfamiliari, ſi pater quandam partem terræ ſuæ ſibi aſſignet, & ſaſinam faciat inde ſibi in vita ſua ad petitionem & bonam voluntatem ipſius filii: ita quod de tanta parte terræ ſit ei ſatisfactum. Tunc non poterit hæres ipſius filii, de corpore ſuo genitus, aliquid amplius petere, &c.* Hinc & *Forisfamiliatio.*

Forisfamiliatus.

¶ *Forjudicare.*] Gal. *Forjuger*; interdum eſt *malè judicare*: Forenſibus autem rem ab uno ad alium, Judicis ſententiâ decernere: poſſeſſione exuere, ejicere, privare: reum vel exlegem denuntiare. Conſtitut. Sicul. ſeu Neapol. lib. 2. Tit. 3. *Forjudicari autem bannitus debebit per Juſtitiarium qui bannitionis & forjudicationis pœnam edixit.* Statut. an. 2. Henr. 4. cap. 8. ——*il perde ſoun office, & ſoit forjugge la court, & eit impriſonment.* Bractonus noſter Ciceroniano vocabulo (*abjudicare*) hoc expreſſit, lib. 4. tract. 3. ca. 4. *Ubi* (inquit) *cuſtos abjudicatus eſt de cuſtodia ſua*; Breve Regis dicet —— *in prædicta curia noſtra forisjudicatur de cuctodia illa.*

Forjudicatio.

Forjudicatus; Proſcriptus, exlex, quaſi dicat, foris omnem aditum judicii conſtitutus. Idem (per omnia penè) in Conſtitutt. Neapolitt. Frederici Imp. lib. 2. tit. 3. qui apud nos *utlagatus*: ejuſque ideo fuſiorem inde repetemus narrationem. *Pœnam eorum qui in contumacia perſeverant, dignis diſpendiis proſequi cupientes ſtatuimus: Si quis infra annum à die banni edicti numerandum, coram Magiſtro Juſtitiario (qui eum bannierat) minimè comparuerit, vel etiam coram ſucceſſore ejuſdem, bonis ſuis (ut præſcriptum eſt) infiſcatis, poſt ipſius anni decurſum eundem forjudicari debebit, nulla omnino licentia poſtea remanente, ſe ſuper principali cauſa criminis defendi. Sed perinde habeatur ac ſi confeſſus de crimine (de quo accuſatus fuerat) eſſet per definitivam ſententiam condemnatus. Sic forjudicatus habebitur, prout aliquibus noſtri Imperii partibus nuncupatur,* quaſi foris omnem aditum judicii *conſtitutus. Interim ſibi judicii limina præcludentur, quod ſe contumacem etiam fuiſſe negare non poſſit, qui nec per ſe tempore tanto compareat,*

Noſtra de utlegatis lex, eadem cum tranſmarina de *Forjudicatis.*

Inde *Foſſarius* Hieronymo, lib. de 7 Ordinibus Eccleſiaſticis, qui mortuos curat ſepeliendos. *Primus igitur* (inquit) *in clericis*, *foſſariorum ordo eſt: qui in ſimilitudinem Tobiæ ſancti, ſepelire mortuos admonentur.*

¶ *Foſſa ſupplicii.*] Vide *Furca* & *foſſa.*

¶ *Foſſarii.*] Primus è 7 gradibus Clericorum. V. *Hier.* tom. 4. pag. 82. & infra in *Lector.*

¶ *Foſſatum.*] Hoc vocabulum damnant nonnulli, & indignum putant Juſtinianæ dictionis. Reperitur tamen (ut Vegetium & Modeſtinum tacem) apud Plinium & probatos alios Authores. Vulgari ſignificatione *foſſam* denotat; nobiliori verò, caſtrenſem, atque illam maximè qua caſtra Imperatoria circumcluduntur; ex quo & pro ipſis caſtris intelligitur. Imperatoribus autem duplex ſtatio. Domeſtica, & extera. Domeſticam, Palatium vocant: exteram *Foſſatum.* Continebat utraq; Imperatoris comitatum: illa nempe aulicum, hæc caſtrenſem: & utrique præfuit Magnus Domeſticus, al. μεγαδομέστικος, quem Galli poſtea Maiorem domus, nos & alii Magnum Seneſcallum appellamus.

Duplex Imp. ſtatio.

Mos conſtituendi *foſſati.*

De Palatio non dicam. *Foſſati* conſtitutio (ut è Curopalata collegimus) erat hujuſmodi. Præfectus exercitui, caſtrorum ſedem, ſed dijudicante Megadomeſtico, luſtrat & eligit. Cooptato deinceps Imperatori loco, decernit Megadomeſticus quinam à fronte, quinam à tergo, quinam à lateribus debeant conſiſtere: & ubinam ſingulorum Principum flammula, hoc eſt, vexilla ſtatuenda fuerint. Manent autem hæc omnia contis & thecis ſuis involuta, donec explicentur Imperatoria: ſed Megadomeſtico ſua liceat quandocunq; voluerit explicare, etiam nondum explicatis Imperatoriis. Priuſquam verò conſidet exercitus: excubiarum Præfectus (quem Drungarium biglæ appellant) mandato Megadomeſtici, vigilias diſponit. Diurno tempori ſagittarios, nocturno equites: quibus vel per ſeipſum, vel per ſuum procuratorem, hoc eſt, Magnum Drungarium, certas ſtationes diſponit. Vigilias omnes obeunt (etiam ipſi Imperatoris filii) quia partes ſunt *foſſati*: non tamen Megadomeſticus, quia ipſe univerſi Princeps eſt & caput, teneturq; (prout fert occaſio) ubique protinus adeſſe, ne hoſte ſubito irruente, exercitus ſine duce deprehendatur.

Foſſæ aut *valli*, nulla hic mentio, quo tamen cingi caſtra & exercitum, non eſt dubium; nec *foſſati* quidem nomine hæc omnia cenſeri.

Foſſatum enim pro caſtris legitur apud Anaſtaſium Bibl. in Steph. 3. *Ipſi quoque Franci introeuntes cluſas, cunctum foſſatum Longobardorum poſt peractam cædem abſtulerunt, ſpolia multa auferentes.* Inde

Foſſatum pro ipſis militibus, & toto exercitu: unde idem Curopalates ſeu Codinus Πρὶν τοῦ πεζεῦσαι τὸ φωσσάτον, id eſt, *Priuſquam pedem figat foſſatum*: putà *exercitus.* Et inde Principes vocat μέρους φωσσάτου, *partes* ſeu membra *foſſati*, intellige, *exercitus.*

Inde *foſſatum leve*, dicitur manus militum (magna ſeu parva) levi armaturâ inſtructa: ut apud eundem, illi qui diurnas vigilias obeunt, ſagittas ferentes, φωσσάτον ἐλαφρὸν, id eſt, *foſſatum leve* appellantur.

Foſſatum pro ſepimento militari, ſeu caſtrametationis loco, *Burgus* dicitur & *Cluſa*, quæ vide.

Foſſati judex à Codino nominatur, notaturque eadem habere veſtimenta quæ Procurator magnus: nullum verò judiciale ſceptrum. Nec deſcribitur illic munus ejus, ſed cognoſcere videtur de cauſis militaribus; ut hodiè magnus Conſtabularius & Mareſcallus.

¶ *Foſſinager.*] Longob. lib. 3. tit. 4. *Nulli ſit licentia itinerantibus herbam negare, excepto prato intacto tempore ſuo aut meſſe: poſt fœnum autem, aut fruges collectas, tantum fruges vindicet is, cujus terra eſt, quantum cum clauſura ſua poteſt defendere. Nam ſi quis caballos iter facientes, de ſtipula aut de ipſis paſcuis, ubi alia pecora paſcuntur, movere præſumpſerit, in octogilt caballos componat quod ipſos de arvo campo quod eſt foſſinager, movere præſumſerit.*

¶ *Footegeld.*] Q. pedis redemptio. In Aſſiſ. Foreſt. de Pickring 10 Ed. 3 quidam ſe quietum clamavit de *footegeld*, id eſt, ut canes infra metas foreſtæ inexpeditatos cuſtodiret, ſine amerciamento, ſine vel foriſfactura; & allocatur ei propterea quod ita conceſſum eſſet alicui majorum ejus: ſed quære ſi abſq; Charta Regia valeret ſola præſcriptione: videtur enim quod non. V. *Expeditare.*

¶ *Franciſca.*] Francorum ſecuris, ut *ſexa* Saxonum. Flodoard. Hiſt. lib. 1. ca. 13. *Rex* (Clodoveus) *inſtructas circumiens ritè phalanges, ad eum, qui dudum percuſſerat urceum pervenit; ſpretiſque ſuis armis, ejus tandem franciſcam projecit in terram. Ad quam recipiendam, inclinato militi Rex in caput ſuam defigit bipennem.* Hanc enarrans hiſtoriam Greg. Turonenſ. lib. 2. ca. 27. —— *apprehenſam* (inquit) *ſecurim ejus in terram dejecit.* Aimoin verò lib. 1. cap. 12. *Extenſa manu* Franciſcam *ejus terra dejecit, quæ ſpata dicitur.* Liber quidam Exoticorum MS. *franciſcam* interpretatur *telum quoddam.*

¶ *Franciſia*, al. *Franchejia.*] *Libertas*, locus immunis.

¶ *Francling.*] Qui liberè tenet. *Libertus*, *municeps.* Trevet. in Chron. paulo ante An. Dom. 1307. *Thomas Brotherton* (Filius R. Edouardi 1. Mareſcallus Angliæ) *apres le mort ſon pere, eſpoſa la fille de un Fraunclein, apele Alice.* Vide egregium ejus deſcriptionem in Chauceri perergrinorum characteribus, & Vide *Forteſcu* de LL. Angl. cap. 29.

¶ *Fran-*

¶ *Friborga*, *Friborgus*, *Friborgh.*] *Fidejuſſio libera, & ingenua* : à Sax. ꝼꞃeꝺ, id eſt, *liber*, & boꞃhеꞅ, *fidejuſſor*, *vas.* Sed *friborgus* & *friborgh* ipſe etiam eſt *fidejuſſor.* Normannis eadem ſignificatione *Franck pledg.* Erat autem *friborga* Collegium ſive Societas decem primariorum hominum in unaquaq; plerunq; villa, qui ſinguli fidejuſſores invicem extitere erga Regem, de ſiſtendis ſemetipſis, & de reſtaurando damno ab eorum quolibet illato. Saxonice aliter ꞇeoðunᵹ, id eſt, *decuria* : & ꞇienmanꞇale, id eſt, *decem virorum numerus.* Latinè pariter, *Decania, Decuria, Decima, Decenna, fidejuſſio denaria*, ſeu *decemviralis*, & *Decemvirale collegium.*

Decurio.
Capitalis decemvir.

Capitalis plegius.
Capitalis friborgus.
Juſtitiarii friborgi.

Reliquis præerat in hoc ſodalitio dignior unus, Saxonibus nuncupatus ꞇeoðunᵹmon, id eſt, *decurio*, & ꞇienheoꝼoꝺ, i. *capitalis decemvir* : boꞃheꞅealꝺeꞃ, *vas ſenior*, ſeu *fidejuſſor primarius* : ꝼꞃeo-boꞃheꞅheoꝼod, q. *liberæ fidejuſſionis caput* : & Latinè præterea, *Capitalis plegius*, *Capitalis friborgus*, & *Juſtitiarius friborgi.* Sodalitii inſtituendi authorem laudant Aluredum, Regem, armis, prudentia, & pietate præſtantiſſimum; de quo ſupra vide in *Borſholder* : muneris enarrandi, leges Edouardi Confeſſ. ubi quæ ſequuntur copioſè legeris cap. 19. *Præterea eſt quædam ſumma & maxima ſecuritas per quam omnes ſtatu firmiſſimo ſuſtinentur, videlicet, ut unuſquiſque ſtabiliat ſe ſub fidejuſſionis ſecuritate quam Angli vocant* ꝼꞃeoboꞃhᵹeꞅ, *ſoli tamen Eboracenſes dicunt eandem* ꞇienmannaꞇala, *quòd ſonat latinè decem hominum numerum. Hæc ſecuritas hoc modo fiebat, ſcilicet, quod de omnibus villis totius Regni ſub decennali fidejuſſione debebant eſſe univerſi : Ita quod ſi unus ex decem forisfecerit, novem ad rectum eum haberent : quod ſi aufugeret, daretur lege terminus ei* xxxi. *dierum : quæſitus interim & inventus, ad juſtitiam Regis adduceretur, & de ſuo illico reſtauraret damnum quod fecerat. Et ſi ad hoc forisfaceret, de corpore ſuo juſtitia fieret. Sed ſi infra prædictum terminum inveniri non poſſet, quia in omni friborgo unus erat capitalis quem vocabant* ꝼꞃiboꞃᵹeꞅheoꝼoꝺ, *ipſe capitalis ſumeret duos de melioribus ſui friborgi, & de tribus friborgis ſibi propinquioribus acciperet de unoquoque capitalem, & duos de melioribus uniuſcujuſque friborgi ſi poſſet habere, & ita ſe duodecimo exiſtente purgaret ſe & friborgum ſuum (ſi facere poſſet) de forisfacto & fuga ſupradicti malefactoris. Quod ſi facere non poſſet, ipſe cum friborgo ſuo damnum reſtauraret de proprio malefactoris quamdiu duraret, quo deficiente de ſuo & friborgi ſui perficeret, & erga juſtitiam emendaret, ſecundum quod legaliter eis judicatum fuiſſet. Tandem verò ſacramentum quod non potuerunt adimplere per tres friborgos ſibi viciniores per ſe ipſos jurarent, ſeſe nullatenus fore culpabiles, & ſi quando poſſent eum recuperare adducerent ad juſtitiam, aut juſtitiæ dicerent ubi eſſet.*

i. fidejuſſionem.

i. Fidejuſſorem primarium.

Occaſio iſtius inſtitutionis etiam edicitur ibidem infra Cap. 20. *Cum autem contingeret, quod quidam ſtulti & improbi gratis & nimis conſuetè erga vicinos ſuos forisfacerent, cœperunt ſapientes adinvicem ſuper hoc habere conſilium, & ſtatuerunt juſtitiarios ſuper quoſque decem friborgos, quos decanos poſſumus appellare, anglicè vero* ꞇienheoꝼoð *dicti ſunt*, i. *caput de decem. Iſti inter villas & vicinos* cauſas tractabant, & ſecundum forisfacturas emendationes capiebant, & concordationes faciebant, videlicet, de paſcuis, pratis, meſſibus, & de litigationibus inter vicinos, & innumerabilibus hujuſmodi decertationibus · quæ humanam fragilitatem infeſtant, & eam inceſſanter oppugnant. Cum autem cauſæ majores erumpebant, referebantur ad ſuperiores eorum juſtitiarios quos ſupradicti ſapientes ſuper eos conſtituerant, ſcilicet, ſuper decem decanos, quos poſſumus dicere centuriones, vel centenarios, eo quod ſuper centum friborgos judicabunt.*

i. decemvir.
* *Codex noſter MS.* caſulas.

¶ *Fridſtoll*, *Fridſtow*, & *Frithſtow.*] *Aſylum, ſanctuarium, refugium.* ꝼꞃið Sax. *pax* : ꞅꞇol, *ſedes, cathedra* : ꞅꞇop *locus.* In Chartis immunitatum Eccleſiæ S. Petri Eboracenſis, confirmatis an. 5. Hen. 7. *Fridſtoll* exponitur *cathedra quietudinis vel pacis.* Erant hujuſmodi cathedrarum multæ in Anglia, præter Eboracenſem iſtam : Beverlaci autem celeberrima, quæ priſcorum Regum benignitate (putà Æthelſtani vel alterius cujuſpiam) aſyli nacta privilegium, tali honeſtabatur inſcriptione. HÆC SEDES LAPIDEA *Freedſtoll* DICITUR, i. PACIS CATHEDRA, AD QUAM REUS FUGIENDO PERVENIENS, OMNIMODAM HABET SECURITATEM. Occurrit ꝼꞃiðꞅꞇol pro refugio, in quadam verſione Pſalmi 17. ꝼꞃyðꞅꞇop pro aſylo, in præfat. LL. Aluredi : & ſignificat præterea *palatium*, quòd palatia Regum & optimatum multis legibus, à vi & injuria erant immunia. V. Sanctuarium.

Videtur Æthelſtani quod profugi ad hoc *aſylum* jurabant adeſſe ſacris pro anima ſuâ.

¶ *Frigdoræ*, & *Occidentanæ.*] Sunt hymnorum & ſequentiarum genera; ſic dicta à tropis & modis muſicis, quos *tonos* maluerunt appellare Monachi, Martianum Capellam imitati. Sic Goldaſtus ad Ekkehardi Jun. cap. 4. ubi & legitur. *Fecerat quidem Petrus jubilos ad ſequentias, quas Metenſes vocant :* Romanos verò Romane nobis è contra, & amœne de ſuo jubilos modulaverat : quos quidem poſt Notkerus quibus videmus verbis ligabat : frigdoræ autem & occidentanæ, quas ſic nominabant, jubilos illis* animatus etiam ipſe de ſuo excogitavit.* Hæc eadem Ekkehardus Minimus in Notkeri vita ca. 9. & prædictis adjungit Goldaſtus quæ ſequuntur: noſtram enim in re muſica imperitiam palam agnoſcimus. *Frigdorarum* originem à Græcis, *Occidentarum* ab Latinis eſſe, vel ipſa nomina fidem faciunt. Nam *Frigdoræ* conſtant ex modis, quos Græci vocant *Phrygium* & *Dorium*, queis de præter antiquos qui de Muſica integros libros reliquere, Mart.

* al. *Romanus.*
* al. *Animatos.*
Frigdoræ.

conſiſtit. Sunt enim inter illos qui Edhilingi, ſunt qui Frilingi, ſunt qui Lazzi illorum lingua dicuntur. Latina vero lingua hi ſunt, Nobiles, Ingenuiles, Serviles. Frilingi igitur ſunt ingenui, ab Anglo-Saxonico **fre**, id eſt, *liber* & **ling**, *progenies.* Sic *Edhiling* & *Eadling* proles nobilis. Vide *Stellingi.*

¶ *Friſcinga , Friſcinka , Friskinga , Friſchenga,& Friſgunga.*] Voces in antiquis Chartis Alamannicis aliiſque Germanicis admodum frequentes & Germanicæ originis: ſed tamen inter Germanos non convenit de ſignificatione. Goldaſtus & Lydius *vitulum* exponunt: Vadianus (& alii) *ſcrofam adultam. Nam & noſtri* (inquit) *venatores porcum ſilveſtrem anniculum aut adultum* **friſch-ling** *vocant.* Sic etiam Rheni accolæ (ut referunt Pithæus & Lindenbrogius) nec non & Toloſates porcos ejuſmodi *freſingues* nuncupant. Gloſſ. Latino-Theotiſc. *friskinga*, **fruſſing**. Sed reperio in Synodo Ticienſi ſub Ludovico 2. An. Dom. 855. *friſcingam* & *porcellum* diſtingui. *Statuimus etiam ne Epiſcopi quando pro confirmando populum, parochias circumeunt, Archipresbyteros ſuos gravent , ut hujuſmodi diſpenſa contenti ſint : panes centum, friſcingas 4. vini ſextaria 50. pullos 7. ova 50. agnum unum, porcellum unum, annonam ad caballos, modios 6. &c.* Similiter Capitular. lib. 4. ca. 73. Miſſis dominicis *propter conjugem ac domum ejus cuſtodiendam juxta ſuam qualitatem dandum vel accipiendum ſit, viz. Epiſcopo panes 11. friſcingæ 3. de potu modii 3. porcellus unus, &c. Abbati, Comiti, &c. panes 30. friſcingæ 2. de potu modii 2. porcellus 1. &c. Vaſſallo noſtro panes 10. & 7. friſcinga una, porcellus unus.* Periit mihi memoria, ſi nuſquam legerim *friſcingam* pro pernâ: & conſonet quod è vet. diplomate citat Lindenbrogius : *friſcingas ovinas* , q. ovium coxendices. Nihil ſtatuo. Dubitanti, quidpiam luminis adferat rei pretium. Chart. Alaman. 12. *duas friskingas tremiſſas valentes.* Chart. 42. & aliæ plurimæ: *friſchengam tremeſſam valentem.* Chart. 60. *friſgunga ſeigit valenti.* Tremiſſis autem eſt tertia pars ſolidi: *Seigit*, al. *Saiga*, quarta pars tremiſſis, i. denarius unus, ut exponitur in L. Alaman. Tit. 6. §. 3.

Videtur & aliud ſignificare *friſchinga.* Tradd. Fuld. lib. 2. ca. 6. *Ut mihi per ſingulos annos, aut unum ſagum, aut friſgung , aut aliquid conſolationis à magiſtro* —— *detur.* Sunt qui menſuræ frumentariæ genus eſſe putant: ut Vadianus loco quo ſupra, etiam retulit.

Friſgung.

¶ *Friſcus Adject.*] *Recens*, tam reſpectu temporis quàm ſaporis: à Gall. *Freſche*, Teutonicè **friſch.** *Friſca fortia :* vis nupera , & recenter illata. *Mariſcus friſcus :* qui aquis dulcibus , non marinis immergitur.

¶ *Frithborga*, & *Frithborgus.*] Inveniuntur apud Hovedenum in LL. Ed. Confeſſ. cap. 20. pro *fri-borga*, & *fri-borgus :* multùm autem differunt, nam *fri-borga* , eſt , libera ſecuritas , ſeu fidejuſſio : *frith-borga*, pacis ſecuritas. Plurimi ſunt ejuſmodi errores in Francofurtana illa editione , aliiſque rerum noſtrarum ab extraneis impreſſis. Caveat hos quâ poſſit Lector: & impoſterum emendent Typographi.

¶ *Frith.*] Æſtuarium, **maketh his iſſue into the Eſtuarry or Frith of Tames.** *Camb. Rem.* pag. 333.

¶ *Frithbrech.*] *Pacis violatio.* LL. Ethelredi cap. 6. &c. V. *Grithbrech.*

¶ *Frithſocne*, & *Frithſocen.*] Tuendæ pacis juriſdictio : à Sax. ꝼꞃıð, i. *pax*, ꞅocne, *libertas*, *francheſia.* Juxta Fletam ſignificat, libertatem habendi franci plegii , ſed tunc corrigendum eſt, & ſcribendum ut in noviſſimis monuimus, *friſocne.*

¶ *Frocca*, & *Froccus.*] Veſtis genus quo Monachi uſi ſunt : al. *flocus*, atque idem fortè quod roccus: *læna* , *indumentum ſuperius.* Ingulph. Sax. in Hiſt. Croiland. *Induit omni anno totum conventum cum ſecta ſua de tunicis ; omni altero anno de cucullis : & omni tertio anno de froccis.* Galli ipſum cucullum *froc* & *floc* vocant, atque inde in proverbio *jetter le froc aux orties*, pro Monachiſmum deſerere : ſed diſtinguit ut vides Ingulphus. Bajuli Londonienſes , lineum ſuum viſtimentum, cæteris omnibus inductum hodiè **a froc** nuncupant.

¶ *Fruſtrum terræ.*] Ejuſmodi in Domeſd. videtur, quod Frontino & agrimenſoribus *ſucciſivum* & *ſubſicivum* dicitur. Reſiduum quiddam præter acras numeratas, vel campum menſuratum. Illi verò *ſucciſivum* vocabant, quod ad jugeri quantitatem non pervenit: cùm in Domeſd. *fruſtrum terræ* accipiatur pro ampla portione ſeorſum à campo, villâ, Manerio jacenti. Domeſd. Titt. Hantiſc. Rex. Abedeſtone. *In inſula habet Rex unum fruſtrum terræ unde exemit* 61 *vomeres*, lego *Fruſtum.*

¶ *Fructum.*] Locus fructibus conſitus, Lib. Rameſ. Sect. 197. —— *de frutectis ejuſdem campi, quantum poteſt extirpari.* Supra. —— *fructibus mundavit.*

¶ *Fuage.*] Gal. Tributum ex foco , q. *focagium.* Hoc dum Princeps Walliæ ævo Edouardi 3. ſubditis ſuis Aquitaniæ impoſuiſſe nixus eſt : eos undique in defectionem adegit. Petebat autem *francum* unum, i. ſolidum, ex quovis foco. Dicitur aliàs *Cheminagium*, à Gal. *Chiminee*, hoc eſt, focarium, Anglis antiquè **harth ſilver.**

¶ *Fugacia.*] Ruris portio cervis & feris abdicata : nullo ſepimento , nec foreſtæ legibus, ſed tamen ſuis privilegiis communita. *Chacea*, quod vide. Chart. Mathildis Imperatricis qua Milonem de Gloceſtria , Comitem Herefordiæ conſtituit. *Præcipio quod hæc omnia ſupradicta teneat de me* —— *liberè & quietè*

¶ *Furlongus.*] *Stadium, quarentena.* Dicitur, non ut exiſtimat Cowellus, quaſi *ferlingus terræ* (de quo ſupra) ſed quaſi **a furrow longe**, hoc eſt, quod longitudine ſulci determinatur. Sulcum autem (**a furrow**) noſtri dicunt agricolæ, id quod uno progreſſu aratrum deſcribit antequam regreditur: & continet plerunque 40 perticas, hoc eſt, octavam partem milliaris Anglici.

Dicitur etiam *Furlongus*, campi ſeu prati area ſpatioſa, plurimas continens acras (i. jugera) quæ ſeriatim adjacentes, pariter incipiunt, & pariter deſinunt, ſulcique longitudine concluduntur. Chartular. Priorat. Dunſtapulenſ. Tit. Houcton. ca. 5. *In eodem prato & furlongo, Prior & Ric. filius Gileberti partiuntur.*

¶ *Furnagium.*] Gall. *Fournage.* Eſt tributum quod domino furni à ſectatoribus penditur ob furni uſum. Multis enim in locis tenentur vaſſalli ad coquendum panes ſuos in furno domini, eaque de cauſa hoc tributum reddere. Qui etiam infra limites habitant ad furnum pertinentes dicuntur habitare Gall. *en ban de fove*, alias *en le bancage*: id eſt, infra territorium furni, ſeu evocationem ad furnum.

Ban de fove. *Bancage.*

Eſt etiam *furnagium*, lucrum ſeu emolumentum quod piſtori conceditur in piſtionis ſumptus & mercedem. Aſſiſa panis & cerviſ. ann. 51 Henr. 3. *Et tunc poteſt piſtor de quolibet quarterio frumenti lucrare 4. den. & furfur, & duos panes ad furnagium.* Ubi Interpres malè vertit, *ad furnagium*, **for advantage.** Hinc

Furniare, pinſere: ut infra in *Portmote* videas, ubi *braciare* & *furniare* leguntur pro **to brue and bake.**

¶ *Furſwirotos.*] Boior. Tit. 17. l. 2. *Injuſte territorium meum alteri formaſti, i. forſwirotos: ipſum mihi debes reddere.* Gloſſ. Lindenbr. **furſweren** Germ. *pejerare.* Et Angli dicimus **to forſwear.**

¶ *Furratura.*] Vide infra *Subfurratura.*

¶ *Furſt*, & *Fandung.*] LL. Henr. 1. ca. 46. *De implacitis dominorum. Si quis à domino ſuo vel Juſtitia, per ſuam vel alterius ſuggeſtionem implacitetur; ſummoneatur ad ſeptem dies in eodem Comitatu, de nominatis vel innominatis placitis, & ſi lex domino vadietur, differat cætera placita donec lex deducatur per burgi legem, niſi de furto vel capitalibus ſit in quibus ſtatim oportet reſpondere de quibuſcunque implacitetur furſt & fandung habeat.*

¶ *Fuſtamum.*] Lib. Rameſienſ. Sect. 265. *Dedit prædictus Abbas prædicto Hugoni unum fuſtamum, & Baſiliæ conjugi ſuæ alterum, & prædicto infantulo 12 denar.* Non equidem intelligo: Eraſmus autem (ni malè memini) utitur vocabulo *fuſtanum* in colloquio de ementita nobilitate, pro panno iſtius appellationis.

¶ *Fuſtare.*] Pro *fuſtigare.* L. Alaman. Tit. 12. *Si Epiſcopum —— plagaverit, fuſtaverit vel mancaverit —— ſicut Ducem, ita in omnibus componat.* Sic Titt. 13. & 14.

¶ *Fuſtis.*] Pro Feſtuca, ſeu baculo traditorio. Bract. lib. 2. cap. 18. num. 2. *Si autem nullum ſit ibi ædificium* (quod per oſtium & per haſpam vel annulum tradatur) *fiat ei ſeyſina ſecundum quod vulgariter dicitur, per fuſtim & per baculum, & ſufficit ſola pedis poſitio cum poſſedendi affectu ex voluntate donatoris, &c.* Vide *Fiſtuca*, & *traditio.*

Fuſte & ſcuto ſe defendere, id eſt, duello. Longob. lib. 1. Tit. 25. l. 76. Et lib. 2. Tit. 55. l. 29.

¶ *Fuſtuarium ſupplicium.*] Quod fuſtibus infligitur. *Fuſtigatio.* Edict. Theoderici R. ca. 4. L. Burgund. Tit. 70. Et in Jure Civili ſæpiſſimé.

¶ *Fynderinga.*] LL. Henr. 1. ca. 11. *De jure Regis. Hæc ſunt jura quæ Rex Angliæ ſolus & ſuper omnes habet in terra ſua —— Murdrum, falſaria monetæ ſuæ, incendium, hamſockna, forſtall, fynderingæ, flemenſirma, præmeditatus aſſaltus, roberia, &c.* Fortè, theſaurus inventus.

Gab-

Galearum ſtolium eſt hujuſmodi navium claſſis. Chron. Auguſtenſ. in Epiſt. Freder. 1. *Convenire fecimus apud Piſas victorioſum galearum ſtolium.*

Galeida. Ex Gotfr. Monach. Annal. Meurſ. *Verſus caſtra militiæ Chriſtianæ, galeidæ ſurſum ductæ ſunt.*

Galionium & *Galiaſſa* juxta Italic. pro grandioribus galeis apud Græco-barbaros leguntur, & alibi *Galicea.*

¶ *Galilæa.*] Γαλιλαία. Ita appellabatur tempus illud omne, à Reſurrectione ſive Paſcha, uſque ad Aſcenſionem, quod in Galilæa Salvator noſter exegit, ut notat Meurſius plura ſubjiciens.

¶ *Galliardus.*] Vide *Goliardenſes*, & *Goliardus.*

¶ *Galihalpens.*] Pecuniæ genus unà cum **Suskins** & **Doitkyns** abolitum Statuto primo An. 3 Hen. 5. ca. unico.

¶ *Galloches*, al. *Galoges.*] Gall. Calceamenti genus cuſpidatum, à Gulielmo Rufo (ut me legiſſe memini) introductum. Cuſpides autem ita demum porrexit ætas recentior, ut hos alii catenis argenteis, alii deauratis, plerique fibulis è byſſo, à tibiis ſuſpendere cogerentur. Anno igitur 4 Edouardi 4. id eſt, gratiæ 1464. Cautum eſt ut nemo cuſpides illos ultra duos pollices produceret, ſub pœna 20. ſolid. & (ut Chronicæ referunt) anathematis. Vide juvenis Hibernicos quoſdam ejuſmodi calceis indutos, ſed cuſpides mediocriter extendentibus.

Sunt & *galloches* hodiè apud Gallos, crepidæ ſeu calcei quidam lignei, quibus in rure utuntur coloni, in Academia ſcholares nulli aſcripti collegio, ſed vicatim hoſpitantes; atque hoc idem (ut accepimus) nomen, inde per ludibrium contrahentes.

¶ *Galmagium.*] Final. concordia inter Jo. Ducem Britan. & Alanum Trecoricenſ. Epiſc. An. 1267. in Hiſt. de Bret. liv. 4. ca. 24. ——— *ſalvis nobis & hæredibus noſtris avenagiis & galmagiis noſtris in feudis & terris Cornidem ubi ea capere conſuevimus.*

¶ *Galnes.*] Vide ſupra Cro. & Reg. Majeſt. lib. 4. ca. 24. & notas ibid.

¶ *Galo*, al. *Galona.*] Menſuræ apud nos genus, vernaculè **a gallon**: fortè à Græc. γαυλὸς *ſitula.* Compoſit. menſurar. An. 51 Henr. 3. *Denarius Angliæ qui nominatur ſterlingus, rotundus ſine tonſura, ponderabit* 32. *grana frumenti medio ſpicæ*, & 20. *denarii faciunt unciam*, & 12. *unciæ faciunt libram*, & 8. *libræ faciunt galonem vini*, & 8. *galones vini faciunt buſſellum London, quæ eſt octava pars quarterii.* Et Statut. de Piſtorib. ca. 8. *Standardum, buſſelli galonæ & ulnæ, ſigillo domini Regis ferreo ſignentur diligenter, &c.*

¶ *Gamacta.*] *Verber, percuſſio.* L. Boior. Tit. 2. ca. 4. §. Final. ——— *ante Comitem ſuum* 50. *gamactas, id eſt, percuſſiones accipiat.* Sic ἀπλακῖτα Græcis.

¶ *Gamalis.*] Filius è legitimis nuptiis oriundus, ſpurio & naturali contrarius. Sic juxta Gloſſ. Non tamen dictus à Græc. γάμος ſeu γαμήλιος, id eſt, *nuptiæ* ſeu *nuptialis* (licèt hæc ſe ultrò offerant vocabula) ſed à German. **Gemal**, al. **Ghe-mael**, id eſt, *conjux*, è Sax. maelen *conjungere*, quo ſenſu Angli hodie dicimus **to male** pro *vincire*, & *conſtringere.* **Ghe** autem aliàs **ga** & **ge**, tantum particula eſt verborum præteritis & participiis præteriti temporis apud Saxones & Germanos præpoſita: ſic ut *Gamalis* propriè ſignificet *filium conjugalem.* Longob. lib. 2. Tit. 55. l. 7. *Si quis de ſacramentalibus mortuus fuerit, poteſtatem habeat ille qui pulſat, in loco mortui ſimilem alium nominare, de proximis legitimis, aut, de naturalibus, aut de gamalibus, id eſt, confabulatis.*

Sed liceat & quæ aliter ſentiam, de hoc loco effari. Quid ſi *gamales* intellexero de filiis, nec ſpuriis, nec poſt conſummatum matrimonium natis: ſed qui à patre & matre confabulatis (i. pactis jam nuptiis licèt non adimpletis) procreantur? Videtur enim hic legis paragraphus, triplicem filiorum ſpeciem (& ſatis perſpicuè) conſtituere, videlicet, *legitimos* omnino, *naturales*, id eſt, ſpurios, & *gamales*, q. ex deſponſatis editos. Nam *confabulare*, eſt paciſci, & deſpondere. Vide *Fabula.* *De gamalibus alia ſententia.*

¶ *Gamma, Gammadia, Gammadium.*] Quod ad ſpeciem literæ Γ formatum eſt. *Trigonus.* Siculus Floccus de Condit. agr. apud Meurſ. *Aliquando etiam petras occurrentes in finibus notatas invenimus: quaſdam, ſi perſeveret rigor, notas habentes, in verſuris verò gammas, ſed ſpectantes ſuas rigores.* Et poſtea. *In verſuris verò quæ notata ſunt, aut decuſſes inveniuntur aut gammæ.* Et Frontinus de limit. agr. lib. 11. *Termini autem ſi tranſverſi poſiti fuerit, gammam faciunt.*

Gammadium hoc idem eſſe videtur in veſtimentis Eccleſiæ. Fortè ut ex trigoni formâ, ſacroſanctam innuerent Trinitatem: quam tamen Δ litera expreſſiùs redderet. Conjecturanti fiat venia. Anaſtaſius Bibl. in Leone 3. Fecit *columnas argenteas* 8. & *gammadia duo*, & *arcus duos cum crucibus argenteis* 5. Mox *Et tabulas chryſoclabas* 4 *cum gemmis ornatas*, *atque gammadias in ipſa veſte chryſoclabas quatuor.* Multo inferiùs. ——— *arcum argenteum cum gammadiis ſuis.* Et in Leone 4. *Et ſuper illud cyboreum fecit oleas quæ pendent in circuitu altaris, habentes tabulas* 4. *exauratas, nec non gammadias numero* 4. Illic creberrimé. Et in vita Benedicti 3. *Veſtem de fundato unam habentem in medio crucem cum gammadiis de quadruplo.* Sæpius jungitur cum crucibus.

Judiciale ſceptrum τοῦ μεγάλου μυρτάτου apud Codinum, ſupernè erat ex auro fuſo in ſpeciem Γ literæ

dum tamen non inferatur tertio præjudicium uti agnatis in antiquis feudis; filiabus (ſi hoc dictum ſit) in novis; & his de quibus pactum eſt, in utriſque. Differentia. Hinc exigua illa differentia inter *Generbios* & vaſſallos feudales, de cujus ſupra meminimus. Quanquam enim aliquis in *Ganerbiorum* ſocietatem acceptus, & condominus factus fuerit, in aliis tamen rebus non mutatur perſona ejus, nec vaſſallus eſſe deſinit prioris domini ſui, nec privilegia & regalia quæ ab Imperatoribus totum obtinuerit condominorum collegium, ſingulorum fiunt, ſed pariter omnium.

Bonorum adminiſtrator, quis. Solet autem plerunque inter eos qui *Ganerbinatum* conſtituunt, eo convenire inter ſe, ut maximus natu in ea gente ſit adminiſtrator bonorum; & pro onere adminiſtrationis partem aliquam fructuum ſibi habeat præcipuam: reliqui fructus dividantur æquis portionibus inter omnes gentiles & agnatos, qui quidem ſunt puberes, maximè ſi vel ſtudiis, vel rei militari dent operam.

Renuntiatio. Denique fraternitati & confœderationi inter condominos renuntiari poteſt ab eo qui non amplius libet in illa ſocietate & communione ſtare: uti quælibet ſocietas renuntiatione tollitur §. *manet. Juſt. de ſociet.* Similiter & jam à rectore ſive domino illius arcis in qua *Ganerbinatus* eſt conſtitutus, liberabitur, renunciatione, Conrad. Ritterſh. *d. cap.* 17. *per tot.* Ubi ſimul tradit diſcernendum eſſe *Ganerbinatum* à pacto quod vocant **Erbeinigung**, receptum eſt inter familias quorundam Principum de quo Gail. 2. *obſ.* 127. Itemq; à majoratu & legato familiæ ut ibidem explicat. Vide Hottomannum in *Lexic. feudali* verb. *Hæredes accelerantes*, ubi allegat locum juris Saxonici *Artic.* 17. Et Modeſtinum Piſtoris *p.* 1. *conſil.* 21. *nu.* 45. & 42. Hæc è Matthia Stephan. Pomeran. Tract. de Juriſdict. lib. 2. par. 1. ca. 2. memb. 3. at non ſuis ubique verbis, ſed aliàs auxiùs, aliàs contraxiùs, ut noſtro magis conveniret inſtituto. Addam verò quod Gloſſographus ad 17. Artic. Speculi Saxonici aſſerit, *Ganerbios* dici quòd illorum hæreditas deſcendit, non aſcendit, &c.

¶ *Ganſa*, & *Ganſhapich.*] Hoc in Boior. LL. Tit. 20. §. 2. exponitur, accipiter *qui anſeres capit*: cujus & meminimus in verb. *Acceptor*, quod vide. Illud à voce **Ganſz** pro anſere, Germanis hodie in uſu, non minus quam olim. Plinius enim lib. 10. ca. 22. In Germania (inquit) anſeres candidi, *verùm minores, ganzæ* vocantur. **Hapich** idem eſt quod accipiter: nos autem p in w vertentes, monoſyllabicè **Hawik** proferimus, & pro **Ganſhapich, Ganſhawik**, al. **Goſhawk.** In Gloſſario legitur *Ganta* γυναλώπηξ; ſed an emendandum, *Ganſa*; haud ſcio: fallor enim ſi noſtri aucipes **Gantes** non dicant de alio volucre. *Chenalopen* autem anſerini generis eſſe Plinius docet, ubi ſupra, & *Gantas* haud multùm ab eo diſcrepare ſuſpicor.

¶ *Gantus.*] ——— Nec illud ſilentio tegimus, quod prædictus dominus Carolus in præfato retinuit loco, iſtud ſcilicet, quod quando in Pictavenſem urbem veniet, ipſi monachi præfati cœnobii afferant illi *gantos* unos, & duos cereos, cum duobus botis nectare plenis, &c. *Preuves de l'hiſt. des Comtes de Poictou p.* 157.

¶ *Gaola.*] Carcer, ergaſtulum. Cambro-Brit. *Geol*, ergaſtulum, carcer.

¶ *Gaphans.*] Longob. lib. 2. Tit. 21. l. 3. *Nulli liceat alium pro alio pro quolibet debito pignorare, excepto illo qui gafans eſſe invenitur, id eſt, cohæres ejus proximior.* Gloſſ. vett. *Gafandus, hæres.*

¶ *Garathingi*, al. *Gargathingi*, & *Garathinx.*] Longob. lib. 1. Tit. 7. l. 15. ——— *ille qui plagaverit eum componat qualiter in garathingi, id eſt, ſecundùm qualitatem perſonæ.* Et l. prox. ſeq. nec non Tit. 9. §. 3. *Si ingenuus fuerit, qualiter in garathingi homicidium componat.*

Garathinx. Longob. lib. 2. Tit. 17. l. 1. *Si gaſtaldius aut quiſlibet actor Regis* ——— *aliquid per garathinx, id eſt, donationem ab alio quocunque factam, conquiſierit, ſit ſibi ſtabile, &c.* Lib. eodem Tit. 15. l. 1. *Si quis res ſuas alii thingare voluerit, non abſconsè, ſed ante liberos homines ipſum garathinx faciat.* Et ibi l. 3. *Nulli donatori liceat ipſum thinx quod antea fecerit, iterùm in alium hominem tranſmittere: tantum eſt ut ille qui garathinx ſuſceperit, tales culpas non faciat donatori ſuo, quales ſolent ingrati filii parentibus ſuis facere.*

Garathinx (inquiunt Gloſſæ) *donatio univerſitatis.* Aliæ Gloſſæ: *Garathinx fecerit, id eſt, donatum quid fecerit extra hoſtem.* Et Papias: *Garathinx, donum.* Sic Lindenb. Sed cum *Thinx* ſimpliciter (Saxonicè ðing) *donum* & *munus* ſignificet: *garathinx* amplius quiddam ſignificaturum videtur: fortè *munus liberum*, atque illud quod omnino, & integrè datur: *donationem* (ut inquiunt Gloſſæ) *univerſitatis*; *Gear* enim & *gar* Sax. geaꞃe: *omnino, prorſus, potius*, etiam quod paratum eſt. Vide *Thinx* & *Perthinx.*

¶ *Garba.*] A Gall. *Garbe.* Faſciculus, ſive è frugibus, ſive è lignis. Provinciale Angliæ lib. 3. Tit. de decimis, *Ca. Erroris*, §. 1. ——— *frugum ſuarum decimam garbam ſolventes.* Ibi Guiller. Lindewode: *Hæ garbæ* (inquit) *etiam ad faſciculos qui de ſilva cedua fieri ſolent, extendi poſſunt: præſertim cum & reditus ſilvæ ceduæ, frugum nomine appellantur, ut dixi ſupra in gloſſ. prox.* LL. Edouardi Confeſſ. cap. 8. *De omni annona decima garba Deo debita eſt.*

¶ *Garcio.*] *Puer*, à Gal. *Garcon* ſeu *garſon.* Ital. *garzone*, unde Græco-barb. γαρζόνιον. Meurſ. Annales de Carolo Boëmo Imp. *omnia autem inferiorum menſarum paramenta, etiam pro garcionibus, de argento fuerunt.* Aſſiſa panis & cerviſiæ An. 51 Henr.

3.

tis victoriis inſignis, Equeſtrem ordinem ſub *garterii* ſymbolo inſtituit; aſcriptis è militari orbe 24 fortiſſimis heroibus, ſuiipſius præfecturâ illuſtratis.

¶ *Gaſachio*, & *Gaſachius.*] Adverſarius, cauſator. A Sax. ꞅac i. *cauſa, lis, diſſentio*, ꞅacan *diſſentire. Ga* autem & *ge* (ut ſæpè monuimus) præponuntur præteritis & participiis præteriti temporis. Germanis **Gegenſacher.** L. Salic. Tit. 52. §. 2. *Rogo te Judex, ut hominem illum denominatum, gaſachionem meum, de debito tali denominato, ſecundum legem Salicam mihi inde eum adſtringas.* Tunc Judex dicere debet: *Ego gaſachium tuum illum in hoc mallo quod lex Salica habet.* Et Tit. 53. §. 1. *Si quis Graſionem ad res alienas injuſtè tollendas invitaverit, antequam gaſachium ſuum ſecundum legem habeat admallatum, viii. den. qui faciunt ſol. CC. culpab. judicetur.*

¶ *Gaſindus*, & *Gaſindius.*] *Famulus*, vel *ſervus*, qui non foris, ſed domi miniſtrat, *Domeſticus.* Ideo in vett. quibuſdam formulis & capitulis (ut Bignonius notat) *miniſtralis de intus caſa* appellatus. Hoc & vox ipſa mihi prodere videtur; dicta quaſi *Caſhindus*, à Francorum vocabulo *caſe*, id eſt, domus, & Sax. hẏnde, *famulus*: utroq; veteri Germanico, à quo etiam hodiè, familia **gheſind** apud Kilianum dicitur. Hoc idem & è Marculfo colligas lib. 2. form. 26. *Si aliquis ſervo ſuo gaſindo ſuo, aliquid concedere voluerit:* dicat, *pro reſpectu fidei & ſervitutis quam circa nos impendere non deſiſtis, &c.* ubi *gaſindum* ſervorum ſpeciem facit, quæ circa perſonam domini ſui curam agebat. Rotharis Rex in Longobard. lib. 2. Tit. 9. l. 21. *Conſuetudo enim eſt ut pro minima perſona quæ exercitalis homo invenitur eſſe,* 150 *ſol. componantur: & pro eo qui primus eſt* 300 *ſol. De gaſindiis verò noſtris volumus ut quicunque ex minimis occiſus fuerit in tali ordine, pro eo quod nobis deſervire videtur* 200 *ſol. fiat compoſitio.* Lindenb. è Gloſſ. vett. *Gaſindium*, ſervitium. *Gaſindio Regis* ſerviente vel camerario. *Gaſindiis*, judicibus. Papias, *Gaſindius*, honor ſub judice, & *Gaſinda*, cohæres, Germ. **Geſind.**

Gaſindium, familia. Longob. lib. 2. Tit 14. l. 17. *Si aliquid in gaſindio Ducis aut privatorum hominum obſequio, donum vel munus conquiſierit.* Et Tit. 52. l. 1. *Quicunque liber homo in ſervitio in gaſindio Regis, aut de ejus fidelibus introierit, &c.*

¶ *Gaſtaldus*, *Gaſtaldius*, *Gaſtaldio*, *Guaſtaldus.*] Ital. *gaſtaldo* & *guaſtaldo.* Rerum dominicarum apud Italos (præſertim Longobardos) actor, procurator, adminiſtrator. Aliàs *vilicus*, *Oeconomus*, *Major domus*, *Seneſcallus*, *Ballivus.* à Saxx. ᵹaꞅt, id eſt, *hoſpes*; & healdan, *cuſtodire*, quaſi cuſtos hoſpitum: vel à ᵹaꞅt & *Aldus* ſeu *Aldius*, h. *famulus*, q. hoſpitum famulus, vel qui hoſpitum curam gerit. Curator hoſpitii. Apud Miſnios enim (ut refert Amerpachius) **Gaſt** etiam ſignificat ipſum hoſpitium, atque inde **Gaſtgeber** hoſpitii datorem. Vide *Aldus.* Transfertur autem ad curatorem rerum externarum, puta villæ, prædiorum & hujuſmodi. Gloſſ. ad cauſ. 1. q. 3. ca. 8. *Gaſtaldum.*] *qui habet curam externarum rerum, qui dicitur aliàs major domus* 89 *diſtinct. volumus*, at in ea diſtinct. hoſpitum cura refertur ad vicedominum non ad majorem domus. *Villicus* etiam Italicè redditur *guaſtaldo*, Hiſpan. *mayor domo del campo.*

Munus *gaſtaldii* ex eo intelligitur quod extat Longob. lib. 1. Tit. 34. l. 1. *Si quis gaſtaldius aut actor Regis, curtem Regis habens ad gubernandum, ex ipſa curte alicui ſine juſſione Regis caſam tributariam, terram, ſilvam, vites vel pratum auſus fuerit donare, aut ſi amplius quam juſſio Regis fuerit, dare præſumpſerit; vel ſi quærere neglexerit quod ablatum eſt: omne ——— in duplum octogilt componat.*

Muneri adjungebantur coërcio & juriſdictio. Longob. lib. 1. Tit. 12. l. 2. *Si quis ſepulturam hominis mortui ruperit ——— tunc gaſtaldius Regis aut ſculdaſius, requirat culpam ipſam, & ad curtem Regis exigat.* Tit. 1. l. 3. *Si Dux exercitalem ſuum moleſtaverit injuſtè, gaſtaldius eum ſolatiet dumuſque ad præſentiam Regis aut certè apud ſuum judicem eum ad juſtitiam perducat.* Et contra l. 5. *Si gaſtaldius exercitalem ſuum contra rationem moleſtaverit, Dux eum ſolatiet quouſque veritatem ſuam inveniet. Gaſtaldo* etiam nonnunquam licuit de ancilla fornicante judicare, & in puellam liberam ſervo nubentem animadvertere, ut lib. eodem Tit. 31. l. 1. Et lib. 2. Tit. 9. l. 2. Adde quod Pipinus Imp. ſanxit. Longob. lib. 2. Tit. 52. l. 14. *De univerſali quidem populo qui ubicunqe juſtitiam quæſierint ſuſcipiat, tam à Comitibus ſuis quam etiam à gaſtaldiis, ſeu ſculdaſiis, vel loci præpoſitis, juxa ipſorum legem ſine tarditate.*

Statuit Rex Rotharis ut ſi *gaſtaldius* aut quilibet actor Regis poſt ſuſceptas ad gubernandum curtes aut caſas Regis, aliquid per garathinx (id eſt, per donationem) ab aliquo quocunq; factum, conquiſierit (non confirmante Rege) hoc totum Regi acquireret, nec ab ipſo aut hæredibus ejus unquam vindicandum eſſe. Sed ademit legis hujus rigorem Hlotarius Imp. ut videas Longob. lib. 2. Tit 17. l. 1. & 2.

Gaſtaldus civitatis ſeu *provinciæ.* Spectare præcipuè videntur quæ paulò jam ſupra diximus, ad aliud *Gaſtaldii* genus; nimirum civitatum, ſeu provinciarum: & hic idem eſſe Longobardis, qui aliis Graphio, & Præpoſitus; nobiſcum Vicecomes appellatur. Sigonius tanquam ipſum Comitem ponit. Sic enim de Regno Ital. lib. 2. in An. 667. *Poſt biennium Alzeco Dux Bulgariorum cum popularibus ſuis pacato in Italiam agmine venit, agrumque à Grimoaldo ſibi, & ſuis ad incolendum poſtulavit. Ejus petitioni Grimoaldus obſecutus, in*

dere. ibid. Tit. Somerſ. **Wells.** Epiſcopus ipſum oppidum tenuit quod pro 50.hidis geldavit.

Geldum igitur: Sax. ȝelð, ȝilð, & ȝelt Græco-barbaris γέλτον: eſt *ſolutio, redditus, tributum, mulcta, exactio, pecunia.* Henr. Huntington. Hiſtor. lib. 7. de Willielmo Rufo in An. 1100. *Vicinos Werra, ſuos exercitibus frequentiſſimis, & geldis continuis vexabat.* Lib. Rameſ. Sect. 293. *Gelda autem Regis communia quæ per omnem Comitatum currant, ſolvet. Ebronius quantum terræ unius pertinet virgæ: & auxilium expeditionis ſolummodo in Anglia.*

Multa *Geldorum* genera.

Geldorum quippe multa olim genera. Privilegium Magiſtri Ordinis de Semplingham ab Henr. 3. 30. Apr. An. Regni 4. (*id eſt* 1220.) conceſſum. *Et ſint quieti tam ipſi quam homines ſui——de thelonio, &c. & in Weſtmerland per totam foreſtam noſtram de Malerſtang, & de omnibus geldis, & danegeldis, & vadegeldis, & ſenegeldis, & hornegeldis, & ſotgeldis, & penigeldis, &c.* His annumerentur, *orgild, orſgild, ceapgild, hidegild, gafolgild.* & id genus plurima. In Præfat. LL. Aluredi, *Godgildum* nuncupatur quod diis offertur: *deoſulgild* quod diabolo.

Danegeldum.

Geldum verò in Domeſd. plerunq; occurrit pro *Danegeldo*, id eſt, tributo quod certa lege ſingulis villis imponebatur ævo Saxonum. Norf'. Titt. Rex H'. Fredebruge. *Maſincham* (hodie *Maſſingham,*) *ten' Herold' t. r. e.—— Sunt de hoc manerio ablati xiii lib' hom' & xii vill' quos ten' Rad. Baign'. Hoc totum habet* 1. *mill' in long. & dim. in lat. & de xx s. reddit xv d. in gelto.* Ibid. in Waneluut H' (hodie **Wayland Hundred.**) *Greſtuna——habet* 1. *leug. & dimi. in long. &* 1. *leug. in lat. & reddit de geldo xx ſol. ii. ſol. & vi. den.* Iterum *Breccles——habet* 1 *leug. lon. & dimid. lat. & xi d': in geldo.* Brevis hæc ſcriptura in voce *Domeſdei* fiet perſpicua, ubi & publici *geldi* (quod Anglo-Normanni poſtea *Taxam, Tallagium,* & *Quintodecimam,* notiſſimis hucuſq; vocabulis appellabant) originem habeas.

Quando Geld dabatur tempore Edwardi Regis communiter per totam Barkeſciram dabat hida *iii* d. ob. ante Natale Domini, & tantundem ad Pentecoſten. Domeſd. Cam. pag. 254.

Geldum pro mulcta, compenſatione delicti, & pretio rei. Sic crebrò in antiquis legibus,

Wergildum. *Orſgild.* *Gelden.*

atque inde viri occiſi compenſatio, *Wergeldum* dicitur, q. valor ſeu pretium viri: *Orſgild,* valor ſeu pretium pecoris. *Gelden* enim, valere etiam ſignificat.

Angild. *Twigild.* *Trigild.* *Octogild.* *Novigild.*

Hinc *Angild,* pro ſimplici rei valore: *Twigild,* pro duplici: *Trigild,* pro triplici: *Octogild* (vel ut paſſim in Longobardd. LL. *Octogilt*) pro octuplici: *Novigild,* pro novemplici. LL. Inæ MS. prope calcem. *Si quis rectum declinet, vel aufugiat, perſolvat uno gildo, &c.* L. Alaman. à Goldaſto edita, Tit. 49. *Si quis liberum de terra effodierit, quicquid ibi tulerit, novem geldis reſtituat.* Vide *Angildum, Novigildum,* & reliqua ſuis locis. In Præfat. LL. Aluredi, ꝼoꞃȝolðan, eſt, *mulctari, Wergildum ſolvere.* Idem LL. ſuis ca. 26. ꝼoꞃȝylðan. Hodiè **yeld** pro **geld** dicimus uti **yelding and paying**, i *Reddendo & ſolvendo.* Sic **yeve** pro **geve.**

Leoðȝelð quod populo penditur vel quod populus pendet. LL. Ethelb. c. 7. Sic in *Wergildo* Regis in Athelſt. LL. lanðleoð, i. terræ populus partem habet. ȝielð delubrum.

Gilda. *Gildonia.*

Gilda (exteris *Gildonia*) eſt ſocietas quorundam, putà charitatis, religionis, vel mercaturæ, gratiâ (inſtar Ganerbinatus apud Germanos) confœderatorum: bona quædam, interdum & prædia, nec non aulam ſocietatis, prætorium, habentium communia. Latinis *Collegium, fratria, fraternitas, ſodalitium, adunatio.* Hincmaro *confratria,* Ariſtotele, Plutarcho & Græcis φρατρεία; quòd communi puteo (qui Græcè φρέαρ, poeticè φρεῖαρ appellatur) uſi ſunt. Inde nomen, quòd ex conjectis pecuniis, ſodalitii impendio ſubminiſtratur: nam ut ſupra diximus, ȝelð & ȝilð, *pecunia, ſolutio:* ȝilðan *ſolvere, tribuere.*

Gildarum nomine continentur non ſolum minores fraternitates & ſodalitia, ſed ipſæ etiam civitatum communitates. Inde hodie illarum prætoria, publicique conceſſus ædes,

Gildhalla.

Gildhallas vocant, id eſt, *gildæ aulas*: & quæ Hanſaticarum urbium mercatoribus Londini aſſignatur, *Gildhallam Teutonicorum* nuncupant vulgo **the Stilyard.** Erant & extra urbes plurimæ per villas *gildæ* ſuis prædiis & facultatibus ſatis locupletes: quæ & convivia publica (inſtar primitivæ Eccleſiæ agaparum) vicanis & advenis annuè proponebant. Tolluntur apud nos verò Statuto anni 1 Edouardi 6. ca. 14. deportatis in fiſcum regium facultatibus. Sic illius tempeſtatis patribus viſum eſt. Perantiquæ tamen reperiuntur in Francorum, Longobardorum, aliarumque gentium legibus; & Germanis hactenus in uſu

Gilda apud Germanos.

qui **Gilden** appellant convivia publica à vicanis & agricolis collatitiâ ſtipe ſemel quotannis atque iterum celebrata. Prohibuit autem Carolus Mag. ne interpoſito ſacramento fierent. Sic enim in Capitular. lib. 5. can. 129. *De*

Gildoniæ.

ſacramentis pro gildonia invicem conjurantibus ut nemo præſumat facere. Alio verò modo de eleemoſynis illorum, aut de incendiis, aut de naufragiis, quamvis cohibentiam faciant, nemo in hoc jurare præſumat. Idem Longob. lib. 1. Tit. 17. l. 7. Et in conſtitutionib. ipſius Caroli ab Amerpachio datis ca. 16. ſed hîc legitur *per gildonia,* illic, *per Gildoniam* & *alimoniis,* pro *eleemoſynis:* utriſque verò (quod planè rectius videtur) *convenientiam,* pro *cohibentiam.* Amerpachius in notis ad Conſtit.

Unde.

gildoniam derivat à **willen,** *voluntate,* & **thon** *facere.* Malè, me judice.

Gilda pro friborga. Inter *gildas* præterea cenſebantur priſcæ noſtræ *Decaniæ, Friborgi,* ſeu *Contubernia*: quæ Saxones ideo ȝylðꞅcipeꞅ vocabant, & eorundem ſocios ſive confratres

audi generalius. L. Edgari ca. 5. Sece mon hundrede gemote ſƿa hit ær geſette ƿas; ⁊ hæbbe mon ðriƿa on gear burhgemot ⁊ tƿa ſcirgemot; ⁊ ðær beo on ðær ſciregemote biſceop ⁊ ſe Ealdorman, ⁊ ðær ægðer tæcan ge godes rihte. ge ƿeoruld rihte. Id eſt, *Interſit unuſquiſque Hundredi gemoto, ut ſuperius eſt præſcriptum: & habentor burgemoti tres quotannis: duo verò Sciregemoti; & iſtis adſunto loci Epiſcopus, & Aldermannus* (hoc eſt, Comes) *doceatque alter jus divinum, alter ſeculare.* Abſentiam à *gemoto*, ſic mulctatur Æthelſtanus LL. MS. ca. 20. *Si quis gemotum, id eſt placitum ſuperſedeat ter,* emendet *overſeneſſam*, id eſt, *ſupperadditionem meam.* Mendosè *ſuperadditionem*; corrigo juxta Saxonicum (oferhyrnysse) id eſt, *ſuperauditionem.* Vide *Overhirniſſa*: plura etiam in dicta Æthelſtani lege: & adde *gemotorum* privilegium quod ſanxit Canutus Rex LL. part. 2. ca. 79. Et Edouardus Confeſſ. cap. 35. his verbis. *Omnis homo pacem habeat eundo ad gemotum, & rediens de gemoto, niſi probatus fur fuerit.*

¶ *Genearchicum feudum.*] Vide *Feodum.*

¶ *Geneath.*] Sax. *Villanus, Villicus, Firmarius, ruſticus.* L. Inæ. MS. cap. 19. *Regis geneath, id eſt, villanus, ſi wera ejus ſit* 120. *ſol. poteſt jurare inſtar* 60. hidas terræ poſſidentis (id eſt, ſemet ſexto exiſtente) ſi tamen ſit paterfamilias. Et l. 20. *Si tuus geneath, id eſt, villanus furetur,* Lambardus utroq; loco vertit, *villicus.*

¶ *Genecium.*] Pro *gynæceum*, A Gr. *γυναικεῖν*, atq; hoc a *γυνὴ*, *mulier.* Locus in ædibus ſecretior, ubi mulieres ſeorſum à viris exequuntur penſa, nempe in lantficio & re veſtiaria. Papiâ *Textrinum.* Gloſſar. *muliebrium*, Ger. **genetztune**, q. *villa fœminea.*

Hæc in ſuis curtibus (quas nos maneria vocamus) habebant olim non ſolùm domini minores, ſed ipſi etiam Reges, ut patet Longob. lib. Tit. 9. l. 2. ubi liceat gaſtaldio Regis, puellam liberam ſervo nubentem in *curtem Regis dicere, & intra penſiles ancillas conſtituere.* Quemadmodum enim in more fuit, viros dare in priſtinum, pœnæ cauſa: ſic & mulieres *genecio* tradere, hic locus indicat: nec non & ille, Tit. 37. l. ult. ubi mœchantes moniales in hunc modum plectas demonſtratur. *Geneciorum* autem duo erant genera: honeſtius, & ſervilius; ſeu prius, & inferius. Occurrit utriuſque mentio in L. Alaman. 30. §§. 2. & 3. *Si cum puella de genecio priore concubuerit aliquis contra voluntatem ejus, cum 6. ſol. componat. Si quis cum aliquo de alio genecio, &c. cum 3 ſol. componat.*

Geneci..ria. *Geneciaria ancilla*: in Tit. 80. L. Alam. ea eſt quæ in *genecio* meretur, aliàs *ancilla penſilis* dicta. Hoc etiam ſenſu venit *geneciaria* ſimpliciter: ut Concil. Remenſ. ſub Ludovico Imp. ca. 5. Burchar. lib. 3. cap. 239. ——*alienum habetur, ut ipſi* (Laici) *decimas accipiant, & inde canes & geneciarias ſuas paſcant.*

¶ *Generoſi.*] Minorum Nobilium claſſis apud Anglos, infima. Convenit tamen appellatio vel ipſis maximis: ſed his in genere, ut Nobilitatis veſtibulum: illis in ſpecie, ut nominis faſtigium. *Generoſos* enim ſimpliciter dicimus, quibus nulla clarior acceſſit additio, ut Armigeri, Militis, &c. & ſuperior quævis, *Generoſitatem* præ ſe fert & complectitur. Nobiles autem qui non in armata militia, ſed togata (putà forenſi & civili) operam navabant: à militaribus titulis (ſuæ profeſſioni contrariis) modeſtè olim abſtinuere: & *Generoſos* dici (quamvis in repub. ſatis ſpectabiles) non ſunt dedignati. Scriptos tamen hac additione in inſtrumentis publicis, haud reperio ante ævum Henrici 6. vel Edouardi 4. & ſumpſiſſe tunc occaſionem reor è Statuto anni 1. Henrici 5. ca. 5. ubi cautum eſt, ut in formulis aliquot juridicis perſonarum conditio (non minùs quàm nomina) exprimeretur. Sed & parcè tunc adhuc. Multas enim Commiſſiones (arce Londonienſi) vidimus, plurimis in unoquoq; Comitatu an. 13. Edouardi 4. viris primariis directas: neminem verò *Generoſum* nuncupantes, aut quòd memini, *Armigerum.* Hodie vel ipſi Burgenſes prætermiſſa *Generoſorum* additione, *Armigeros* ſe geſtiunt ſalutari, immo ſe ſcribunt: pellem ridiculè leoninam crocotæ inducentes; licèt veteri lege armorum militiam tractare prohibeantur.

¶ *Geniculum,* & *Genu.*] *Generatio, gradus conſanguinitatis.* Sic Burchard. Epiſc. Decret. lib. 7. ca. 9. Feud. lib. 1. Tit. 1. & crebrò in antiqq. LL. Sic Longob. lib. 2. Tit. 14. l. 1. *Omnis parentela uſque ad ſeptimum genuculum numeretur, &c.* Gloſſar. & vetus
Genuculum. Schol. ad hunc locum. *Geniculum ponitur hic pro generatione, & duæ generatæ perſonæ faciunt generationem, ſive geniculum verbo Francorum, qui hoc modo dicunt, hic eſt mun coſin de ter genudu.* Anaſtat. in vita Steph. 3. Saxones item, cneores & cneorisse dicunt pro generationibus (ut pluries Mat. 1.) à cneop, i. *genu.*

¶ *Gennades.*] Mulieres nobiles, quæ per impares nuptias factæ ſunt plebeiæ. *l.* 1. *C. de dig. l. fœmina ff. de ſenatu.* Sic Virginia cum eſſet patritia, nuptiis ſuis plebeia devenit, Livii lib. 10. Ex antiqua igitur juris definitione, interveniente connubio, liberi patrem ſemper ſequuntur, *l.* cum *legitima ff. de ſtatu ho.* Attamen Tricaſſini & aliæ quædam nationes hoc non ſervant. Nam ſive plebeiæ nobilibus, ſive Nobiles plebeiis nubant, filiæ melioris parentis conditionem ſequuntur, habenturque Nobiles, & in veterum gloſſis *gennades* dictæ ſunt, & *mulieres lucæ*, ea forma qua boves *lucæ.* Vide Cujacium ad feudd. lib. 4. Tit. 32.

¶ *Gero-*

lus, id eſt, Dei teſtis, vel bonus teſtis, &c. Vide *Geſſel.*

¶ *Gleba.*] Pro ſolo, & dote Eccleſiæ. Paſſim in Jure Canonico. Charta Eldredi Regis Magnæ Britanniæ, Monaſt. de Croiland apud Ingulphum. *Inprimis totam inſulam Croilandiæ pro gleba Eccleſiæ, & pro ſitu ſeparali ejuſdem monaſterii* —— *dono.* Provinciale Angl. lib. 3. Tit. de Eccleſ. ædificand. §. 1. *Prædia ſeu reditus, qua de gleba reficiendarum Eccleſiarum non exiſtunt.* Ibi Lindewod. *Gleba*, id eſt, *terra in qua conſiſtit dos Eccleſiæ.* Noſtratibus dicitur uſitatius de terra ad Eccleſias parochiales pertinenti. Theod. Cod. pro quovis ſæpè agro. Sic Conſtit. Neap. lib. 3. Tit. 3. *Servi glebæ.*

§ *Gleſus.*] *Succinum.* Tacitus in Germ. mor. de acolis maris Suevici. *Succinum quod ipſi gleſum vocant, inter vada atque in ipſo littore legunt.* Vide ad hunc locum Jodoci Willichii de ſuccino hiſtoriam. Sed *gleſum* Junio, *cryſtallus* & *beryllus* dicitur: juxta quod nos vitrum, **Glaſs** appellamus.

¶ *Glogga.*] *Horologium*, à Germ. **gloggen**, id eſt, *campana.* Rabanus in Epiſt. ad Simeonem, citat. à Magdeburgg. Cent. 9. ca. 6. *Mitto vobis unam gloggam & unum tintinabulum.* Hinc noſtrum vernaculum, **Clock**.

¶ *Glomerarii, Glomerelli.*] In Statutis Academiæ Cantabrig. tertio hinc ſeculo editis; aſſeruntur fuiſſe, q. Commiſſarii dati ad lites inter Scholares & miniſtros ſuos audiendas. Quære, nam incerto nitor referentis judicio.

¶ *Gloria Patri & Filio, & Spiritui ſancto, &c.*] Refert Anaſtaſius in vita Damaſi Papæ 39. ipſum conſtituiſſe, ut Pſalmi diu noctuque canerentur per omnes Eccleſias: Chronicon verò Richerſp. in Anno 368. ſic habet. *Damaſus PP. clarus habetur. Hic conſtituit* CREDO IN UNUM DEUM *ad Miſſam cantari,* —— *& in fine cujuſque Pſalmi* GLORIA PATRI *cantari primus invenit & conſtituit.* Capitular. Carol. & Ludov. Impp. li. 1. Tit. 70. —— *& ut dignè ſecundum diviſiones verſuum modulentur, & Dominicam orationem ipſi intelligant* (presbyteri) *& omnibus prædicent intelligendam, ut quiſque ſciat quid petat à Deo, & ut* GLORIA PATRI *cum omni honore apud omnes cantetur: & ipſe Sacerdos cum ſanctis Angelis, & populo Dei, communi voce* SANCTUS, SANCTUS, SANCTUS, *decantet.* Caſſianus apud Maſſiliam Presbyt. inſtitut. lib. 2. ca. 8. *Illud autem quod in hac provincia vidimus, ut uno cantante in clauſula Pſalmi omnes adſtantes concinnant cum clamore,* GLORIA PATRI, ET FILIO, ET SPIRITUI SANCTO, *nuſquam per Orientem audivimus: ſed cum ſilentio omnium, ab eo qui cantat, finito Pſalmo orationem ſuccedere.* Mihi quidem eſt Pſalterium pervetuſtum Latino-Saxonicum, 800 (ſi non vana conjectura) annos hinc circiter conſcriptum: & ad finem ſingulorum Pſalmorum ſingulæ coaptantur orationes: morem Orientalis Eccleſiæ fuiſſe olim à noſtratibus receptum indicantes. Sed in inferiori Imperio hic etiam verſiculus in Conſtantinopolitana Eccleſia deprehenditur. Sic enim Codinus, Ψάλλονται οὖν αἱ ὧραι, ὡς ἔθος, ἥτε πρώτη, ἡ τρίτη, ἕκτη, καὶ ἡ ἐννάτη μετὰ τῶν τροπαρίων· εἰς μέντοι τὸ τελευταῖον τῆς ἐννάτης ὥρας τροπάριον λέγει ὁ πρωτοψάλτης τὸ, ΔΟΞΑ, καὶ ψάλλονται· εἶτα καὶ τὸ, ΚΑΙ ΝΥΝ ΚΑΙ ΑΕΙ, &c. id eſt, *Pſalmis igitur conſumuntur horæ (ut mos eſt) prima, tertia, ſexta, & nona cum troparìis. Ad finem verò horæ nonæ, dicet Protopſaltes verſum* GLORIA, *& canunt Pſaltæ, deinde etiam illum,* ET NUNC ET SEMPER, *& non pſallitur ſecundò hic verſus, ſed &c.*

Mos Orientalis Eccleſiæ olim in Anglia.

¶ *Gobia.*] Germ. **gow** (al. **geu**, & **gauu**) *pagus, regio*: ut ex Chartis quibuſdam me docet Goldaſt. ad Ekkehard. ca. 1. Hinc **Argow**, Araris (fluvii) pagus. **Thurgow**, Turæ pagus. Et apud Willichium ad Tacit. de Ger. mor. ca. 10. **Ringow, Rhetigow, Almangow**, &c. apud Vadianum de Monaſterr. German. lib. 2. **Argangauu:** ubi Author idem: *Germani* (inquit) *tractum aliquem rureſtrem,* **Gouu** *vocant.*

Godgeld. Vide *Geldum.*

¶ *Goldwith*, vel *Goldwich.*] In nota quam Vincentius mihi attulit ex archivis in Turri: *Conſuetudo vocata* Goldwith, *vel* Goldwich.

¶ *Goliardenſis, Goliardus, & Galliardus.*] A Gal. *Gaillard: Jocoſus, agilis, exultans, juvenilis, laſcivus.* Ital. *Gagliardo*: fortis, ſtrenuus, inde *Gagliardezza.* Utrobique à Gr. ἀγαλλιάω, *exulto, geſtio.* Vocabular. priſc. *Goliardi* (inquit) *bufones, joculatores: idem ſunt joculers*: reor **Juglers**. Hinc & ſaltationum ſpecies aliquot (quòd jocosè & juveniliter exhibentur) *galliards* dicuntur. Mat. Par. in Henr. 3. ſub Anno 1229. *Recedentium autem quidam famuli vel mancipia, vel illi quos ſolemus goliardenſes appellare, verſus ridiculos componebant dicentes,*

Etymon.

Heu morimur ſtrati, vincti, merſi, ſpoliati:
v v ligati, nos facit iſta pati.

Goliardus. Idem Concil. ad caſtr. Gonterii, An. 1231. in Bochelii Decretor. lib. 8. Tit. 70. ca. 6. *Statuimus quod clerici ribaldi, maximè qui Goliardi vulgò dicuntur & nuncupantur, per Epiſcopos & alios Eccleſiæ Prælatos, præcipiantur tondi, vel etiam radi, ita quod non remaneat in eis clericatus tonſura.* Hoc idem in Synodalib. Will. Pariſienſ. Epiſ. lib. 6. Tit. 14. ca. 22. *Statuimus quod clerici ribaldi, maximè qui vulgò dicuntur de familia Goliæ, per Epiſcopos, Archidiaconos, Officiales, & Diaconos Chriſtianitatis tonderi*

Vide in proximis qui dicuntur *Prælati.*

Alius etymon.

Exactor Regis. *actor Regis equo inſiluit, cum paucis præcurrit ad portum, &c.* Quis ſit *Exactor hic Regis,* perſpicuum facit Suggerius de poſſeſſ. B. Dionyſii. *Ab oppreſſione exactorum regiorum quos dicunt grafiones: multo labore, multiſque placitis emancipaveram.* Et Gloſſar. quoddam Saxonicum: ȝeꞃeꝼan (inquit) *Cenſores, Exactores.* Hæc noſtra ſententia. Lambardus autem ȝeꞃeꝼa à ȝeꞃeccan ducit, quod eſt, *regere*; & Lypſius ſono verbi captus, *Graphionem*, a *γράφειν ſcribere.*

Cùm autem propriè *exactorem* ſignificet; non ineptè ad Officiales transfertur, qui mulctas, & jura exigunt. Perinde ad Judices; atque hos præſertim quorum ſententia res in fiſcum tolluntur, rapiuntur, & deportantur. Vetus diploma; *Judicem fiſcalem, quem Grafionem appellant.* Alias (& certè frequentius) *Comes* dicebatur. L. Ripuar. Tit. 35. *Judicem fiſcalem quem Comitem vocant.*

Dicitur & ȝeꞃeꝼa & perinde Graphio, pro villico, & quem Seneſcallum vocant. Evang. Sax. Mat. cap. 20. v. 8. Þa ꞃæde ꞅe ƿinȝeaꞃdeꞅ hlaꝼoꞃd hẏꞅ ȝeꞃeꝼan;

Sed videant eruditi ne malè decernant de *Comite* & *Grafione*: nam licèt confundantur ſæpiſſimè, re vera tamen diverſi ſunt. Propriè enim Comes eſt, qui gladio Comitatus cingitur. *Grafio* is qui ejuſmodi Comiti eſt à vice, & à juribus Comitatus exigendis. Sæpe igitur in Conciliis & antiquis legibus, ſemper in Wiſigothorum, *Vicarius* dicitur: in Normannorum utique *Vicecomes*; ut à Duce ſuo quem illo ævo Comitem æquivocè appellabant, diſtingueretur. Superiores verò noſtri Saxones Comitem dixere *Aldermannum*: inferiores (vel potius Dani) *Eorlam*, **Earl**, quod nos hodie nomen retinemus: *Grafionem* verò ſeu *Vicecomitem*; **Greve, Reve, Schireve,** & **Shire-greeve** nuncuparunt, Latinè (tranſlata vocis ſignificatione) *Præpoſitum*: ac ſi *Grafio*, **Greve,** & dictiones affines, genuina interpretatione *Præpoſitum* notarent. Hoc itaque ſenſu frequens olim apud noſtrates, **Greve,** vocabulum in officialium denominationibus; ut inferius mox patebit, cum Germanorum conſimiles aliquot expoſuerimus. Multiplex *Greviorum* ſeu *Grafionum* apud nos ſpecies non minùs quam apud Germanos. His enim *Grafio* primo *Judicem*, poſtea *Comitem*, deinde *Præfectum*, & *Dominum* ſignificabat, ut è dictis intelligas, & ſequentibus.

Vicarius. *Vicecomes.*

Grafio.

Gravius verò *Comitem* hodie plerunque denotat, nec enim ſolùm qui gladio Comitatus cingitur, ſed qui ex eo naſcuntur filii omnes: uti & *Duces*, appellantur, qui ex Ducibus. Morem Angli non recipiunt. A *Gravio*, multa oriuntur compoſita, viz.

Mergravius: Dominus major, mæꞃe enim *majorem* & *clarum* ſignificat. Sic in LL. Ed. Confeſſ. cap. 35. *Teutonici etiam & Friſones & Flandrenſes, conſules ſuos* Mergreve, *quaſi majores Dominos, vel bonos pacificos, vocare ſolent. Et ſicut modo vocantur Greve, qui ſuper alios præfecturas habent, ita apud Anglos antiquitus vocabantur* Ealdeꞃmen *quaſi ſeniores, non propter ſenectum (cum quidam adoleſcentes) ſed propter ſapientiam.*

Margravius à Marcha (hoc eſt è limite quem tuebatur) quaſi *limitaneus Comes* appellatus eſt: aliàs *Marchio*, quod vide.

Palanſgravius, ſeu *Paltzgravius.* Comes Palatinus. Specul. Saxon. Art. 52. *Sculteus eſt judex culpæ Judicis, & Palatinus ſeu Palanſgravius, Imperatoris Judex eſt.* De hoc quære plurima in Comite Palatino.

Rheingravius, à fluvio dictus, q. *Comes Rheni.* Vulgo **Rhein und Wildgrave,** id eſt, *Rheni & ſilveſtris regionis: nam* **Wild** (ut apud nos in Cantio) *ſilvas* notat. Vide *Rheingrave* ſuo loco.

Wildgrave igitur, *eſt Comes pagi ſilveſtris.*

Landegravius, Comes Provincialis, aliàs **Lantvog.**

Gogravius, Comes ſeu Præfectus pagi. Vide *Gobia.*

Burgravius, Comes, Judex, Præfectus Burgi ſeu Caſtelli. Spec. Sax. Art. 52. *Burgravius, i. perpetuus Caſtellanus: judex eſt Marchionis.*

Dingravius. Vide mox infra *Thingrave.*

Centgravius eſt centum militum evocatorum Comes, ſeu Præfectus. Primipuli ductor: Primipulus; Centurio: vulgò *Centgrafe*, ut Willichius ad Tacit. de Germ. mor.

Noſtri majores mutato vocali, **Greve** & **Reve,** pro **Grave** (ut ſupra diximus) proferebant. Hinc

Shiregereve, Shiregreve, Shireſe, & *Shireve*: quaſi *Shire-greve, Shire-greſe*, & *Shirereve*: eſt *Comitatus Præpoſitus*, alias hibȝeꞃeꝼa, id eſt, *Capitalis* vel *ſummus Præpoſitus* appellatus: Normannis & Anglis inferioribus, *Vicecomes*, quod vide, & vocabulum *Præpoſitus.*

Portgreve: Civitatis vel portus præpoſitus. Sic olim dictus eſt urbis Londonienſis præfectus, quem hodiè *Majorem* nuncupamus. Sic hodie *Graveſendiæ* Præpoſitus.

Trithingrevius: qui tertiæ parti Comitatus præponitur. Vide *Trithinga.*

Ledgrevius: eſt ledæ præpoſitus, i. portioni Comitatus ſic appellatæ. Vide *Leda* & *Leidgrevius.*

Thingrevius idem (reor) qui *Trithingrevius*: & fortè, qui Germanis *Dingravius* nominatur. Quære.

Hundredgreve: Hundredi, id eſt, Centuriæ Præpoſitus: quaſi *Centgravius*, de quo ſupra. Vide *Hundredum.*

Tungre-

Veteribus Anglis **a lathe**, id eſt, *horreum* dicitur. Sic enim in MS. Cœnobii de Crabhouſe fol. 2. b.——*cil à ki il le achata eſteyt apele Thomas Atelaye, en Franceys, Thomas de la graunge.* Ubi notandum eſt, *y* in *Atelaye* (veterum more) ſcribi pro *th*, vocemque contractè poni, **At the lathe.**

Granica. L. Boior. Tit. 1. ca. 14. §. 5. *Ad caſas dominicas, ſtabulare, fœnile, granicam, &c.* Formulæ ſolen. ca. 175. —— *eo quod cellariam, vel cameram & granicam* ——*per ſuas claves commendaſſet ad cuſtodiendum.*

¶ *Granones.*] L. Friſonum, Tit. *De dolg*, i. de vulneribus; ſcil. Tit. 22. ca. 16. & 17. *Si naſum tranſpunxerit*, 15. *ſol. componat. Si granonem ictu percuſſum præciderit*, 2. *ſol. componat.* Ibidem in Addit. Tit. 3. ca. 17. *Si granones præciſæ fuerint, ter* 4. *ſol. componat.*

¶ *Granus.*] Genus laicæ veſtis oblongæ: ut Garſias notat ad Bracarnenſ. Concil. ca. 11.

¶ *Graphia.*] *Scriptura*: à Gr. γραφὴ. Ludov. Imp. Capitul. Addit. 3. ca. 73. ſic inſcribitur. *De graphiæ prolatore; ut eam affirmet*: Et ſequitur in Canone: *Statutum eſt, ut ſcripturam plorator affirmet.*

Graphio. *Graphia* etiam dicitur pro *grafia*, id eſt, pro Comitatu: ut *Graphio* pro *Grafio*, quod vide.

¶ *Gratare.*] Chart. Jo. Ducis Britanniæ, data An. Dom. 1239. *in Hiſt. de Bret. liv.* 4. *Inſuper gratamus & concedimus, quod hæredes noſtri, &c.* Fortè pro *grantamus*, barbaré.

¶ *Grava*, & *Grova.*] *Lucus.* Chartular. Monaſter. Waldenſ. Tit. Southmymmes & Northmymmes, Chart. 3. *Una grava quæ vocatur Mayheweſcrofte in villa de Northmymmes prout cum ſepibus & foſſatis includitur.* Chart. 4. *Confirmavi Roberto Ruſſell Capellano unum meſuagium vocatum Gerardeſwyk, & unam gravam quæ vocatur Mayheweſgrove jacent. in villa de Northmymmes.* Chart. 6.
Grova. *Tenementum cum grova adjcaente.* Et Tit. Storteford Chart.——*pro ramis & ſubboſco in dicta grava proſternandis (ſine vaſto & deſtructione) tantum* 4. *ſol.* Lib. Rameſ. Sect. 276. ——*quicquid pertinebat ad eum de grava de Crapwelle, & de terra quæ eſt intra foveam quæ circundat gravam.* Hodie **a grove.**

Chart. Ed. 1. Abbati de Stratford. Conceſſit ei *gravam*, ut indè parcum faceret.

¶ *Gravia*, & *Gravius*, Germ. **Grave.**] Vide *Graphia*, ſeu *Grafia*, & *Grafio*, cujus officium dicitur *Grafia* & *Gravia*.

¶ *Gravoſus.*] Pro *Gravis.* Wiſegoth. lib. 9. Tit. 1. l. 9. *Si gravoſum extiterit.*

¶ *Greahbreach*, & *Grichbrech.*] Mendosè apud Raſtallum, Cowellum, & alios pro *Grithbrech*, quod vide.

¶ *Greile.*] Vide *Graile.*

¶ *De Gremio mittere.*] In Collegiis, Monaſteriis,& Conventualibus Eccleſiis dicitur: cum ſocietatis quiſpiam, ſuiipſius & reliquorum omnium nomine delegetur. Et differt ab eo quod dicitur, à *latere legare*, quod hoc unius, illud multitudinis eſt locutio. Sic in Conventione quadam inter Simonem Archiep. Cantuar. & Priorem & Capit. Eccleſ. Cathed. Norwici Anno 1133.

¶ *Grenehugh.*] In verſione Chartæ foreſtæ ca. 16. legitur pro hoc quod Foreſtarii *veride* dicunt, & **verte.** Vide *Veride.*

¶ *Greve.*] Qui ſuper alios præfecturam habet, *Præſes, Præpoſitus.* Germanis **Grave.** Vide ſupra *Grafio.*

¶ *Grithbrech.*] Pacis fractio, ſeu violatio. A Sax. grið, id eſt, *pax*; & bryce, *fractio.* Malè igitur quiſquis ille priſcarum aliquot vocum expoſitor, quem ſecuti ſunt Ranulfus Ceſtrienſis lib. 1. ca. 50. & Raſtallus dicentes: **peace**, Anglicè: *griech* Romanè: & qui *Greachbreach, Gricbreach*, & *Brithbrech* ſcribunt. LL. Henr. 1. ca. 36. *In cauſis Regiis Grithbrech* 100 *ſol.* —— *emendabit.* LL. Canuti par. 2. ca. 58. Gif hƿa on fyrde griðbrece fulƿyrce. ðolig lifes oððe ƿeregildes; Id eſt, *Si quis in profectione militari grithbrech commiſerit; vità aut werglido mulctator.* Aliàs dicitur *Frithbrech*, ut in LL. Ethelredi ca. 6. frið enim *pacem* etiam ſignificat. Centum ſol. *Frithbrech.*

¶ *Gronna.*] Privilegium Regis Ædgari, conceſſum Æthelwaldo pro fundatione Thornenſis Eccleſiæ. *Ego Eadgarus totius Britanniæ Baſileus* —— *rura præfato Monaſterio .... ſubjecta, cum omnibus utenſilibus, pratis, viz. paſcuis, ſylvis, piſcariis, capturis, gronnis, atque culparum emendationem quæ reatu aliquo in ipſis peraguntur ruribus, &c. æterna largitus ſum hæreditate, &c. Anno Dominicæ incarnationis* 973. *Scriptum eſt hoc privilegium primo meæ dedicationis Anno.* Hinc

Gronnoſus. Aſſer Menevenſis in vita Ælfredi, An. 878. —— Ælfredus *cum quibuſdam militibus & vaſſallis per ſylveſtria & gronnoſa Summertunenſis pagæ loca, in magna tribulatione, inquietam vitam ducebat.* Quid *gronna* neſcio, ſed *Grunnius*, fortè eſt *tumulus*; nam *gruniare*, eſt *tumere.* Annotatt. in Varron. de re ruſt. lib. 3. *Grumus, collectio terræ minor tumulo*: quaſi *loca gromoſa*, idem eſſet quod, *aſpera* & *monticuloſa.* Sed non obtrudo hanc interpretationem, nam Florentius Wigorn. Aſſeri verba tranſcribens: in eodem Anno pro *Vaſſallis* legit *faſellis*, uti diminutivum à *phaſelus*, perinde ac ſi *gronnoſa loca*, innueret paluſtria, & aquis obducta. In conſimilem enim ſenſum idem Florentius Wigornenſis in Anno 1040. ait: Rex Hardicnute, ſeu Canutus audax, *ipſius Heraldi* (Regis) *corpus effodere, & in gronnam projicere* Fallor ſi non legerim *gronnam pro cloaca.*

cere

beat eſſe, & poſtea non potuerit probare quod ſua ſit: componat ſol. 6. quomodo qui palum in terra aliena figit. Vide *Wiſa*, *Wiſare*, & *Huiſare*.

¶ *Gula Auguſti.*] Sæpe obvenit in membranis antiquis (præſertim forenſibus) pro feſto S. Petri ad vincula: quod in ipſis Calendis Auguſti celebratur. Occaſionem (inter alias) Durandus ſuggerit lib. 7. cap. 19. Quirinum Tribunum filiam habuiſſe gutturoſam: quæ oſculata, juſſu Alexandri Papæ (à B. Petro ſexti) vincula quibus Petrus ſub Nerone coercitus fuerat, à morbo liberatur; Alexandrum (in miraculi reverentiam) & feſtum iſtud, & Eccleſiam inſtituiſſe. Belethus verò (qui Annum hinc circiter quadringenteſimum floruit) de feſto agens Sancti Petri ad vincula, nihil horum meminit. Sed Bernardus non vidit omnia. Habetur vox in Statut. ann. 27. Edou. 3. Et Rentale quoddam Manerii Regalis de Wy—*averagium* (inquit) *æſtivale, fieri debet inter Hokeday, & gulam Auguſti.*

¶ *Guna.*] Veſtis pellicea: & fortè, quam nos hodie **a gown**, id eſt, *togam* vocamus, Græco-barbaris γοῦνα, γοῦνας, & γουνίον: de quo Meurſius ex Moſcopulo Σισύρα, ἡ γοῦνα; & alibi διφθέρα, ἡ γοῦνα, & Μηλωτὴ, ἡ ἀπὸ τούτου γοῦνα. Sunt autem veſtimenta iſta quibus *gunam* deſcribit: σισύρα, id eſt, veſtis barbarica ex pellibus caprinis: *rheno, penula.* διφθέρα, ſagum pelliceum quo paſtores uſi ſunt. Μηλωτὴ ex pellibus ovinis. Sed licèt inter Græco-barbaras vocem rejicit Meurſius: à Græco tamen γοῦνα pro γόνατα, id eſt, *genua*, non malè dicatur, quaſi veſtis quæ genua tegit: ut *humerale*, quæ humeros: *podera*, quæ pedes. Non officit quod ex Cineheardi Epiſt. ad Lullum Epiſc. ipſe citat Meurſius: *Orarium & cucullam, & gunam brevem noſtro more conſutam* Ubi *gunam brevem* intelligo ad genua deſinentem: quali noſtri majores (à Germanis edocti) uſi ſunt, & pellibus quidem ſubtextâ. Sed & exterior *gunæ* pars è pellibus videtur aliàs fuiſſe, ut ibidem ex Epiſt. Guitberti ad eundum Lullum: *Gunnam de pellibus lutearum factam, tuæ fraternitati miſi.*

Sed aliud notat *guna* in Concil. Salisburgenſi. *In pileis ſuffurraturas non habeant, niſi fortè de nigro centato, vel panno, aut nigra pelle, aut guna.* Sic corrigit Meurſius, legebatur enim *pelle aguna*. *Gunam* autem hîc non exponit, ſed nos cuniculum **a Cunny** dicimus, Belgæ **Kunne**. Nec obſtat quo minus Germanorum hoc indumentum à cuniculo ſumptum, *cuna* & *cunna* appelletur; quam Herculæum illud, λεοντῆ, à leone: Jovis & Afrorum, *Ægis*, ἀπὸ τῆς αἰγὸς, quaſi *Capra*.

Gunatus: *guna* amictus. Luithprandus in legat. lib..... *Nec ipſa capiet eum in qua natus eſt pauper & gunata, i. pellicea Saxonia.*

¶ *Gundebada lex.*] Vide hîc infra *Synopſim veterum aliquot legum*, ſub titulo *Lex*.

¶ *Gurpire*, & *Guerpire*.] *Abjicere, ſeponere, deſerere.* A Gall. *gurpir*: ſed radicitus à Saxon. ƿurpan, hæc eadem ſignificante. Vide *Werpire*. *Terram guerpire* eſt eandem dimittere, & ſic alium veſtire. Vita Caroli M. apud Adhemarum: *Ingenuitatem illorum, & alodem manibus guerpierunt.* Notat ex Pithæo Bignonius, hoc loco in quibuſdam exemplaribus legi, non *guerpierunt* ſed *dultum fecerunt*: & in veteribus Gallicis ſcriptis *viduam* refert dici *la guerpio*, quaſi *relictam*.

¶ *Gutteria*, al. *Guturnoſitas.*] Vitium gutturis. Noſtratibus **the kings evil**, id eſt, morbus Regius, dictus quod mulcente manu Regia curatur. Chron. Camerac. lib. 1. ca. 16. Imprecatus eſt *ut ſi* (*latro*) *vir eſſet, claudus vel quolibet modo debilis fieret: ſi fœmina, vitio quod vulgo dicimus gutteriam ſemper non careret.* Similis imprecatio à S. Remigio (ut Hincmarus refert in vita ejus) Celtenſibus facta quod metas frumenti incenderant. *Omnes qui hoc egerunt & qui de eorum germine nati fuerint viri ponderoſi fiant & fœminæ gutturnoſæ ſint quod (inquit) ita completum eſt.* Gutturnoſus. Ponderoſitas (ut habet Clovenerius) vitium eſt genitalium (quod quale ſit) ex- Ponderoſitas. quid. plicat Gregorius par. 1. curæ paſtorol. cap. ult. *Gutturnoſitas* vitium gutturis, ut patet ex ſe- Gutturnoſitas, quentibus cum quo idem eſt *gutteria*. Eadem *Gutteria.* vox habetur in vita S. Urſmari ſcripta à Ratherio Veronenſ. Epiſc. quæ extat apud Surium 18. Apr. In ea enim de S. Aldegunde ſic dicitur; *Orta eſt quædam in ejus collo ſæva nimis infirmitas, quæ Gutteria dicitur ſermone Gallico.*

¶ *Guſtum.*] Γοῦστα, *Guſta* (inquit Meurſius) appellabant cupedias, h. cibos delicatiores. Apitius de re Culin. lib. 4. ca. 5. *Guſtum verſatile ſic facies. Albas betas minutas, porros requietos, opium, bulbos & cochleas elixabis.* Et totum illud caput eſt de *Guſtis*. Unde

Guſtæum forum cupidinarium, hoc eſt, quo lautiores cibi venundantur: Græco-barb. γουστεῖον.

Gotho-

HAbe; al. *Have.*] Cum aſpiratione, pro *Ave*, frequentiſſimum (inquit Prateus) in inſcriptionibus Conſtitutionum C. Theod. & Juſtiniani, ſalutandi verbum. *Habe Marcelline, & N. B.* Hujus generis ſalutationis meminere Euſebius, & Nicephorus. Vide Prateum.

¶ *Habergion.*] Vide *Haubergium.*

¶ *Hable.*] *Portus*, vel ſtatio navium. Vox omnino Gallica, ſed quam exhibet Statutum an. 27. Henrici 6. ca. 3.

¶ *Haderunga.*] *Odium, malitia.* Sax. hadunga. LL. Egelredi. *Judicia debent eſſe ſine omni haderunga, quod non parcatur diviti alicui vel egeno, amico vel inimico jus publicum recitari.* Ex hiſtor. Bibliothecæ Jornal.

¶ *Hæreditamentum.*] Apud Anglos dicitur omne quod jure hæreditario ad hæredem tranſeat. Hæres autem is tantùm intelligitur, in quem prædia & hujuſmodi res immobiles, hæreditariè devolvuntur: non qui omnem vim bonorum, etiam ex aſſe, conſecutus eſt. Hæres quippe ſuccedit in prædia, & immobilia: executores in bona, & rem mobilem. Vide *Hereditagium*, & ibidem *Heritagium*, & quo differunt.

¶ *Hafne Courts.*] Literæ Patent. Ric. Ducis Glouceſt. Admiralli Angl. &c. ſuper Inquiſit. in re Admiralitatis 14. Aug. An. 5. Ed. 4. *Ulterius dicunt quod dicti Abbas & Conventus & prædeceſſores ſui habent, & habere conſueverunt per idem tempus in prædictis villis* (Bancaſter & Ringſted) *cum Hulmo, quaſdam Curias portus, vocatas Hafne Courts, tenendas ibidem ad placitum Abbatis, &c.* Hafne, *portus.* Vox Danica, unde illis urbs *Hafnia*: nos hodie (*f* in *u* mutato) **hav'n** dicimus.

¶ *Haga.*] *Domus.* Vet. Sax. **haegh** & **hagh.** Inde fortè dicta, quod ex complicatis viminibus, inſtar cratis vel ſepis, quales in Hibernia frequentiſſimas vidimus, fabricata eſſet, hag enim Saxonicè, propriè *ſepes* eſt: unde Gallis *hay*, ȝ ut ſolet in ẏ converſo. Quidam verò annonymus: *Haga* (inquit) *domus cum ſhopis.* Domeſd. Titt. Suſſex. Terra Rogerii, nu. 11. *Radulfus tenet unam hagam de xii denar': Willielmus* v *hagas de* v *ſol. Nigellus* v *hagas quæ faciunt ſervitium.* Cowellus è MS. quodam Monaſterii S. Auguſtini Cantuar. *Stephanus Rex Anglorum Vicecomiti & Juſticiariis de Kent ſalutem, præcipio quod faciatis habere Eccleſiæ S. Auguſtini & Monachis, hagam ſuam quam Goſceol. eis dedit, ita bene & in pace, & juſtè, & quietè, & liberè, ſicut eam eis dedit in morte ſua coram legalibus teſtibus, &c.*

Haga: pro circulo, vel ſepimento militari, al. *Burgus*, & *Ringus*. B. Rhenan. Rer. Ger. lib. 1. *Hunnos qui & Avares, extructis novem hagis, hoc eſt, circulis, in Pannonia habitantes, octennali bello Carolus Magnus edomuit.* Circulos iſtos prolixiùs ſed perſpicuè edixit Munſterus Coſmograph. lib. 4. ca. 2. *Fuit Hungaria novem circulis quos Hagas Germanica lingua vocant, circundata: quorum ſinguli ita ſtipitibus quernis ſive fagineis, vel abiegnis extructi erant, ut de margine ad marginem* 30 *pedum ſpatium teneretur in latum, totidem erigeretur in altum: cavitas autem univerſa aut duriſſimis lapidibus, aut tenaciſſima creta repleretur. Porrò ſuperficies vallorum eorundem integerrimis ceſpitibus tegebatur, inter quorum confinia arbuſtulæ plantatæ erant, quæ abſciſæ projectæque ut plurimum herbas, & frondes proferebant. De primo autem circulo ad ſecundum* 20. *milliaria Germanica protendebantur, & inde totidem ad tertium, & ita uſque ad nonum, quamvis alius alio ſemper contractior erat. Intra hos aggeres vici villæque ita conſtitutæ ut ab una ad aliam vox hominis audiretur. Ædificia validiſſimis muris præmunita, portæ non ſatis latæ propter hanc cauſam, ut per eas latrocinandi gratia quaque verſum exire ingredique facile poſſunt. Tubarum clangore unus circulus alteri cujuſque rei certa ſigna dabat.* Saxones noſtri hujuſmodi ſepimentum *Burgum* vocabant: quod vide.

¶ *Hagius.*] Adject. à Græ. ἅγιος, *ſanctus.* Ekkehard. jun. de caſ. S. Gal. ca. 1.

Tertius hæc hagiæ Salomon dat dona Mariæ.

¶ *Haia.*] *Sepes, ſepimentum, parcus,* à Gall. *haie* & *haye.* Rot. Inquiſitt. de ſtatu foreſt. in Scaccar. 36. Ed. 3. Tit. Woolmer & Aiſholt Hantiſc. *Dominus Rex habet unam capellam in haia ſua de Kingeſle.* Bract. lib. 2. cap. 40. nu. 3. *Vallatum fuit & incluſatum foſſato* haya *& palatio.* Hinc extenſius illud rete quo è campis redeuntes cuniculos intercipiunt, **an haye** dicitur: eoſque ſic intercipere & prædari, **to haye**, à Gall. *haier*, i. ſepire.

¶ *Hain-*

hame, id eſt, hamus, vel *hamee*, quod rem ex hamis conſertam ſignificat; & *bergium*, id eſt, munimen: ut ſupra in ſuo loco reperies. Sic ut *Hambergium* (& perinde diminutivum *Hambergellum*) idem ſit quod munimen ex complicatis hamis, vel circulis ferreis: Gall. *Cote de maile*: Angl. **a ſhirt of mail**: quod Virgilius graphicè expreſſit,

——— *Conſertam hamis auroque trilicem*
Loricam.

Fines in Wilt. & Southampt. levati An. 1. Ed. 2. *Johannes de Grymſted* (*qui* duxit *Matildam ſororem & unam hæredem*; *& Richardus de Teſtewode, qui Katherinam alteram ſororem & hæredem Petri Spileman, filii & hæredis Willielmi Spileman*) *finem fecerunt cum Rege per decem marcas, pro relevio dicti Petri, pro terris, quas dictus Petrus tenuit de Rege in Capite, viz. de una carucata terræ cum pertinentiis in Brokenerſt in Comitatu Southampt. per ſerjantiam inveniendi unum ſervientem cum Hambergello, per* 40 *dies in Anglia, &c.* Hoc aliàs perſpicuè ſcriptum reperio ——— *unum hominem cum haubergello.*

¶ *Hamceſta.*] Vide *Hanteſia.*

¶ *Hamel, Hamleta, Hampſell.*] Diminutiva ab *Ham* pro villa: ſed voces prima & ultima, rarius occurrunt. *Let* autem (al. *lit*) (ut me docuit in Hermathena Goropius) *membrum* ſignificat: ſic ut *Hamleta* propriè pars & membrum ſit alterius villæ, potiùs quam per ſe exiſtens villula. Uſus ceſſit utrinque, ſed dimenſio vocis è Statuto Exoniæ edito an. 14. Edouardi 1. benè eſt obſervanda ——— *lez noſmes de toutes les villes & hamlets que ſount eu ſon wapentake, hundred, ou franchiſe, &c.* Mox infra. *Que ils ordeinent & facent venir devant eux de cheſcune ville entier,* 8 *homes: & de dimie ville,* 6 *homes, & de hamlette,* 4 *homes des pluis ſages & plus loyalx, horſpriſe les ſeignours des villes, demie villes, & hamlets avant noſmes, &c.* Iterum illic ſimiliter; & in Articulis ſuper dicto Statuto: è quibus ſuggeritur, *hamletam* eſſe portionem villæ, dimidiâ minorem.

Ville entier, Dimie ville, Hamelette.

Quid ſit villa integra: quid dimidia, &c.

Sed oppidò quæratur quid ſit *villa integra*, quid *dimidia*: nuſquam enim (quòd ſciam) definitur: nec conjecturis facilè aſſequendum reor: ſic tamen ſentio. *Villam integram* ſeu juſtam olim fuiſſe, quæ friborgum integrum, id eſt, decem (ad minus) Capitales plegios continebat. *Villam dimidiam*, quæ medietatem ſolummodò, vel minus integro friborgo complectebatur. *Hamletam* verò, quæ medietatem friborgi non obtinuit: hoc eſt, ubi quinque Capitales plegii non deprehenſi ſunt. Vide *Friborgus*.

Hamleta, quid.

¶ *Hamfare.*] Vide in proximo *Hamſoca.*

¶ *Hamſoca, Hamſocna, Hamſoken*, & malè *Hamſocna.*] Domus ſeu habitaculi privilegium, & immunitas. A Sax. ham, id eſt, *domus, habitatio*: ꞅocne, *libertas, immunitas.* Veteres ubique leges unicuique domui, pacem firmiſſimam eſſe voluêre: & nihil in ea fieri invito domino. Domus igitur cujuſque pro caſtro habita, legum vallata munimine; quo pauperrimus quiſque paterfamilias, dominus agnoſcatur, liberè imperet, ſecurè degat, vim & injuriam licitè propulſet. Statuit itaq; Edmundus (Rex Anglo-Saxonicus) LL. ſuarum ca. 6. *Hamſocæ* violatores rebus omnibus plectendos, & ex arbitrio Regis, vitæ aut neci adjudicandos. Hinc illud in Canuti LL. MS. ca. 39. *In danelaga habet Rex Fightwitam, i. forisfactum expeditionis: Grithbrech, i. infractionem pacis: & hamſocnam, i. invaſionem manſionis.* Capite autem 52 adjungit mulctam. Giꝼ pha hamꞅocne ᵹepẏꞃce, &c. *Si quis* Hamſocam *violaverit; jure Anglorum Regi emendet* 5 *libris: jure verò Danorum, prout illis eſt in conſuetudine.*

Hamſocne dicitur invaſio domus contra pacem Domini Regis, &c. Bract. lib. 3. tract. 2. cap. 23.

Ranulf. Ceſtrenſ. lib. 1. cá. 50. *Hamſockne, vel hamfare, i.* (inquit) *inſultus factus in domo.* At liber quidam M S. Coxfordienſis Monaſterii vocem latiùs multò exponit. De libertatibus enim hujus Prioratus differens: *Hamſockne, id eſt* (inquit) *quod Prior tenebit placita in Curia ſua de his qui ingrediuntur domum vel curiam alicujus ad litigandum, vel furandum, vel quicquid aſportandum, vel aliquod aliud faciendum contra voluntatem illius qui debet domum vel curiam.* Vox in antiquis diplomatibus frequens eſt: in aliis enim indulgetur ſubdito, *ut quietus ſit de Hamſoca*: & hoc impunitatem præbet ob commiſſas iſtiuſmodi tranſgreſſiones. In aliis verò *hamſoca* ei conceditur: & jam intelligendum eſt, concedi privilegium cognoſcendi in curia ſua de delictis in *hamſocam* perpetratis, mulctaſque ideo imponendi, & exigendi. Iſta voluit Raſtallus dicens: *Hameſoken, hoc eſt, quietum eſſe de amerciamentis de ingreſſu hoſpitiorum violenter & ſine licentia, & contra pacem domini Regis: & quod teneatis placita de hujuſmodi tranſgreſſione facta in curia veſtra, & in terra veſtra. Curia* tibi hîc obvenit tripliciter: Primò, pro *area domus*: ſecundò, pro *foro manerii*: tertio, pro *territorio juriſdictionis*, quod extranei *diſtrictum* nuncupant.

Hamſoken. Hamfare.

Curia triplici ſignificatione.

¶ *Handborowe.*] In Decuriis ſeu Friborgis unus è novenis eſt, decimo, quem **Headborow** vocant, ſuppoſitus. *Decinarius, deciner, deſnier*, & in Stat. an. 18. Ed. 2. (*quod de tenenda leta* inſcribitur) *douzean*, & *douzein*, id eſt, *duodecinarius* appellatus. *Handborow* autem eſt, quaſi vas aut fidejuſſor manuenſis, hoc eſt, minor, ſeu inferior: nam *Headborow*, vas eſt capitalis, vel ſuperior. Vide *Decinarius, Friborgus*, &c.

Douzean. Douzein.

¶ *Hanaperium.*] Fiſcus, vel ſporta grandior in Cancellaria Regis, cui inferuntur pecuniæ

Hermiſcaram ſuſtineant : reddit, *aut aliam*
Alia. *mulctam ſuſtineant.* : Codex autem vulgaris, *aliam ariſcadam.*

Ariſcada quid. *Ariſcada*, juxta antiquum Saxonicum, ex quo prodiit Longobardorum idioma, honoris vel æſtimationis jacturam ſeu diminutionem ſignificat. Aꞃ enim & aꞃe, *honor, æſtimatio* : ꞅceaꝺ, *ſpolium.*
Tertia.

Quarta. *Harmiſcara* verò (ſi è Saxonico item petatur) damni vel injuriæ portionem notat : nam ƿeaꞃme, *damnum, injuria* : ꞅceaꞃ (à ꞅceaꞃan, unde nos hodiè **ſchare** dicimus) *pars, ſymbolum, ſors* : ſed (ut ait Amerpachius) itemque *forceps*. Perinde ac ſi *Harmiſcara*, mulcta eſſet ad reſarciendum damnum illatum, præter eam quæ ob delictum imponitur. Te in quadrivio relinquimus.

Sed hanc noſtram ſententiam admodum videtur roborare vocis ſcriptura in Reclamatione Epiſcopi Barcinonenſis, quam Carolus Calvus Rex An. 874. in Attiniaco ſtatuit cap. 11. aut illum bannum perſolvant, aut aliam *Harmiſcaram* ſuſtineant. p. 401. Ubi ſi dividatur *Harm-ſcaram* planiſſimè exprimit damni portionem : ortaque videtur vocis obſcuritas ex pſeudographorum errore, qui literam *m* in *ni* mutarunt.

¶ *Harpa.*] Sax. ƿeaꞃp, & ƿeaꞃpa. Germ. **harpha**. *Lyra, Cithara.* Sed Venantius lib. 7. carm. 8. videtur Lyram & harpam diſtinguere.

Romanuſque lyra, plaudet tibi barbarus harpa,
Græcus Achilliaca, Crotta Britanna canat.

Hinc *Harpator*, qui citharam pulſat : *lyricus, citharœdus.* L. Anglorum & Werinorum Tit. 5. §. ult. *Qui harpatorem qui cum circulo harpare poteſt, in manum percuſſerit : componat illum quarta parte majori compoſitione, quam alteri ejuſdem conditionis homini. Aurifices ſimiliter.* Dubitare videtur Lindenbrogius, an de citharœdo intelligendum ſit ; ſed me abſolvit vox Saxonica ƿeaꞃpeꞃ Angl. **harper** eundem ſignificans.

¶ *Harracium.*] Vide per *r* ſimplex.

¶ *Harthpenny*, al. *Harthſil*, & *Harthſilver.*] Hæc *argentum* indefinitè, illud *denarium* notat: & tributum eſt, quòd è ſingulis focis, hoc eſt, domibus reportatur. ƿeoꞃð enim Sax. locus eſt quo ignis fovetur, *foculare* : ſed transfertur ad ipſam *domum*, ad ipſam *familiam* ſignificandam. Ælfredus Epiſc. in Sermone diei Paſchatis, fol. 20. ðæt ƿe ꞅceolðe beboðan Iꞅꞃaƿela ꝼolce ðæt hi namon æt ælcum ƿeoꞃð aneꞅ geaꞃeꞅ lamb, id eſt, *Quod mandaret populo Iſraeli, ut acciperent unicuique familiæ, agnum unius anni.*

Harthpeny verò frequens occurrit in antiquis paginis pro *denario S. Petri*, al. *Romeſcot*, de quo LL. Regis Edgari ca. 4. Anð ꞅe ælc ƿeoꞃð peninge agyꝼen be Peꞇꞃeꞅmeꞅꞅe ðæg, id eſt, *Denarius ſingulis focularibus impoſitus* (qui Harthpeny dicitur) *ante feſtum divi Petri redditor.* Vide *Romeſcot.*

Harthſilver, genus eſt omnium hujuſmodi ſolutionum ; uti Gallis *Fouage*, & *Feuage.* Sed hoc illis (etiam in ſpecie) tributum annuum fuit, quod è ſingulis domibus ubi larem fovebant, exegit dominus. Tempore Caroli 5. libræ 4. Turonenſes ; deinceps verò plerîſque in locis id quod *Tallium* nuncupant, iſtius vice eſt introductum. Vide *Fuage.*

¶ *Haſta.*] L. Ripuarr. Tit. 67. §. 5. *Si quis pro hæreditate, vel pro ingenuitate cartam receperit pro malo ordine, cum 6 in Eccleſia conjuret, & cum 12 ad ſtaplum Regis in circulo, & in haſta, hoc eſt, in ramo cum verborum contemplatione conjurare ſtudeat.* Locus obſcurus ; ſed hic Lindenbr. Fortè (inquit) ut Galli dicunt *juges ſubs le orme.* Angli verò corilum appellamus **haſle** ; opinor quòd ſe in ramos fœlicius effundat, quàm in truncum, vel arborem.

¶ *Haſpa.*] Retinaculum quod poſti oſtium annectit. ƿæpꞅ verò Sax. eſt ipſa *ſera* ; ƿæpꞅian, *obſerare.* Bracton lib. 2. Tract. 1. ca. 18. nu. 2. *Fieri debet traditio per oſtium & per haſpam, vel annulum, & ſic erit in poſſeſſione de toto.* Onomaſticon Latino-Saxon. *Sera*, ƿæpꞅe ƿoꞃpe.

¶ *Haſtiludium.*] Vide *Torneamentum.*

¶ *Haubergium*, al. *Habergeum*, & *Habergeon.*] A Gall. *Haubert* : Lorica. Sic antiquè redditur in MS. Winton. Inde

¶ *Hauber*, *Hautber*, & *Hautbert* : antiquus *Hauberk.*] Errant qui *Haubert*, & *Halbert*, Gal. *Halebarde* confundunt, cum à diverſis initiis deducantur, & hujus munus ad offenſionem pertineat, illius ad defenſionem : *bipennis* nempe & *loricæ.* Significat autem *Hautber*, celſum dominum, ſeu majorem Baronem : nam *haut* & *hault*, eſt celſus : *Ber* (ut in voce *Baro* oſtendimus) *Vir* & *Baro.* Tenebantur iſti (ut ita dicam) *Hauberones* ſeu Barones majores, lege ſuæ dignitatis & ſervitute prædiorum, militanti Regi adeſſe loricati ſeu cataphracti : id eſt, integris armis, & pro more illius ſeculi lorica induti. Nam hæc ſumma olim armatura fuit: & Nobilibus (ut mihi videtur) nomen, *Hautbert* impoſuit : non è contra. Antiquè enim ſcriptum reperio *Hauberk* quaſi *Hautberg*, quod planè *ſummam* vel *præcipuam armaturam* ſignificat, nam *berg*, & *bergium*, munimen, armatura : à Sax. beoꞃgan, *munire, defendere*, byꞃn lorica LL. ca. 69. *V. Annott. in LL. Davidis 2 cap. 28. p. 54.* Inde crurium armatura *Bainberg*, colli & pectoris, *Halsberg* : ut in his vocibus perſpicuè videas. Et Galli ipſi *haubergeon* dicunt, quaſi *haubergium.* Fortè Haubergeon.
&

penultimo, *heinfara* idem propemodum videtur, quod aliàs *manbota*: & in noviſſimo, intelligitur de jure animadvertendi in delictum *Heinfare.*

❡ *Helſhang.*] Vide *Healſang.*

❡ *Helmus.*] *Galea*, *caſſis*: à Saxon. helma, pro *cono* vel *criſta*, unde corona Regia Joh. 19. 2, & 5. cyne-helm dicitur. L. Ripuar. Tit. 36. §. 11. *Si quis wergildum ſolvere debet, bovem cornutum videntem & ſanum pro 2 ſol. tribuat——helmum cum directo ſex ſol. tribuat.*

❡ *Henchman.*] Qui equo innititur bellicoſo. Dictum à Germ. **hengſt** quod equum hujuſmodi ſignificat. Hinc *Hengiſtus* & *Horſus*, fratres qui è Germaniâ Angliam primò invaſerunt, nomina ſortiuntur: iſte ab equo ſimplici, ille à bellicoſo.

❡ *Henghen.*] Saxon. hengcen & hengenne, *cuſtodia*, *carcer*, *ergaſtulum* LL. Hen. 1. ca. 65. *Si quis amicis deſtitutus, vel alienigina, ad tantum laborem veniat ut amicum non habeat: in prima accuſatione, ponatur in hengen, & ibi ſuſtineat donec ad Dei judicium vadat.* Locus integrè petitur è Canuti LL. politicis ca. 32. viz. ðat he borh næbbe æt frum tihtlan. ðonne gebuga he hengcen. ⁊ ðære abid, &c. Hoc eſt, ut Codex MS. vertit ca. 62.——*ut plegium non habeat, in prima tihha, id eſt accuſatione, ponatur in carcanno, & ibi ſuſtineatur uſque, &c. Carcannum*, carcer. Vide.

❡ *Hengwith.*] Vide *Hangewita.*

❡ *Henricus vetus.*] In hiſtoriis & Chartis noſtris antiqq. dicitur Rex Henricus 1. Reſpectu ſcil. Henrici 2. ejus ex filia nepotis: qui & Henricum filium ſuum in ſuiipſius vita Regem conſtituens: ipſe, Rex Henricus ſenior: filius, Rex Henricus junior (patri infeſtus, ſed præmoriens) dignoſcitur. Vet. MS. de genealogia Regum.

Poſt hunc regnavit baſtardi filius alter,
Henricus primus, qui dicitur, atque vetus Rex.

❡ *Heptaticus*, *Heptateuchus*, & non præpoſita aſpiratione, *Eptaticus.*] Tomus Sacrorum bibliorum primus, Pentateuchum Moſis, & ſequentes duos libros, Joſuæ & Judicum comprehendens. Hujus meminit Ivo Carnotenſis in Epiſt. 38. Jureto anſam præbens in hunc modum diſſerendi. Solebant veteres Eccleſiaſtici in unum conjungere & colligare quinque libros Moſis & in ſimul duos alios ſequentes. Joſue & Judicum, itaque, heptaticus complectebatur Pentateuchum, quod ſi quem locum proferebant ex illis libris, citabant ſub nomine heptatici vel heptateuchi. Cujus rei inſcientia fecit ut nonnulli auctorum loci depravati & mutati fuerint: quod ex ſcriptura vet. cod. pridem obſervavit Marianus Epiſcopus Reatinus in Epiſt. 7. S. Hieronymi ad Lætam, ubi pro *heptateuchum*: alii ſubſtituerant *pentateuchum*: & Epiſt. 28. ad Lucinium, *octateucho*, pro *heptateucho*, quemadmodum etiam apud Gratianum in Can. Sancta: diſtinct. 15. pro pentateuchum, correctum eſt, in editione Romana, *heptateuchum*, ex decreto Ivonis. Obſervavi etiam eodem vitio laborare verſum Aratoris apoſt. hiſt. lib. 1. ca. 17. qui ſic vulgò cuditur, *Octateuchus.*

Comprobat omnipotens tædarum fœdere Moſen
Æthiopam ſociaſſe ſibi: ——

Qui error incubat multis munuſcriptis codicibus, ne quis putet noſtro ſæculo natum. Sed in antiquo optimæ fidei exemplari perſpicuè legitur, *Comprobat Heptaticus*, quam vocem ſolus Aldus retinuit. Heptateuchi mentio fit ab Euſebio Emiſſeno hom. in dominicam ſeptimam poſt Pentec. & homilia in Lucam, cap. 15. ut etiam à Sidonio Apollinari lib. 5. epiſt. 15. & Gregorio Papa primo lib. 7. epiſt. 49. & lib. 12. epiſt. 30. & in ca. qualiter. cau. 7. q. 1. Hincmarus Remenſis, *quæ utraque per ſe perpetrata in heptatico morte Domino præcipiente mulctantur.* Idem alio loco, *quod autem in heptatico de zelotyppia ſcribitur.* Henricus de Gandavo lib. de illuſtrib. Eccleſ. ſcript. cap. 8. dicit Petrum de Rigam Remenſis Eccleſiæ clericum ſcripſiſſe metricè heptateuchum. Hæc ille. Mihi quidem non eſt *Heptateuchus*, ſed ex priſco more bellè admodum exaratus *octateuchus*: Capitulis (neſcio an ϰϛ' ϊιτλοις, de quo Suidas) ſed diverſo ab hodiernis ordine diſtributis; additaque in fine cujuſlibet libri, verſuum ſumma in eodem contentorum. Hinc intelligas Biblia ſacra nec à Steph. Langton in Capitula: nec à Rob. Stephano in verſus, primùm diſtributa. Sunt autem libri Pentateuchus Moſaicus, Jeſu Nave, Judicum, & Ruth. *Heptateuchus.* Biblia ſacra in Capitula & verſus diſtributa.

❡ *Diatriba de Heraldis Anglicis. De voce priùs in genere. De Præconibus apud Græcos, & Fecialibus apud Romanos. Epiſtola Æneæ Silvii iſtius argumenti.*

❡ *Heraldus*, *Heroldus*, *Herhault*, *Heraud*, *Heroud*, *Harold*, *Haraz*, & *Hyraudus.*] Nuncius ſacer, qui inter cuneos hoſtium, liberè ferat imperata. Voces incertæ radicis. Quidam enim *Herhault* ſcribunt, id eſt, dominum celſum: quidam *Herold*, q. dominum veteranum: quidam *Herald*, hoc eſt, *miniſtrum exercitus. Here* enim & *dominum* ſignificat, & *exercitum*: ſed hoc in vocibus militaribus frequentiſſimè, illud rariſſimé. *Old*, veterem: *ald*, famulum, minſtrum, ut ſupra in voce *Aldus.* Merula in notis ad Williirami Abbatis Paraphr. Cantic. canticorum; **Vriend houd**, inquit, *id eſt, amicis fidelis.* **Heer houd**, *id eſt, domino aut exercitui fidelis.* Verè: ſic enim hold in Canuti LL. Eccleſiaſticis ca. 20. ——utan (ƿe beon a urum hlaforde hold ⁊ getriwe) id eſt, *ut domino noſtro fideles ſimus & veri*: & in Æthelſtani LL. capit. ultimo, *Herhault.* *Herold* *Herald.* *Here.* *Herboud.*

honeſtavit anno Regni ſui primo. Immunes à ſubſidiis, theloniis, & omnibus muneribus reipub. Rex Edouardus 6. An. Regni 3. declaravit. Sed in novem tandem redactos perſonas (viz. 3 *Reges* & 6 alios *Heraldos*, præter *Purſuivandos*) Philippus & Maria Principes uberiùs adornantes, novo fundaverunt diplomate, in quo tituli & ordo *Heraldorum* ſic eduntur.

Garter, Rex Armorum Anglicorum: indefinité.

Clarencieux Rex Armorum partium Auſtralium.

Norroy Rex Armorum partium Borealium.

Windſor.	*Cheſter.*	*Richmond.*
Somerſet.	*York.*	*Lancaſter.*

Conceſſerunt inſuper, ut nominati iſti *Heraldi Armorum* (loquor è diplomate) *& omnes alii Heraldi, Proſecutores ſive Purſuivandi Armorum, qui pro tempore fuerint, inperpetuum, ſint unum Corpus Corporatum, in re, facto, & nomine: habeantque ſucceſſionem perpetuam; nec non quoddam ſigillum commune, &c.* Dat. 18. Julii Annis Regnorum 2 & 3. *Corpus Corporatum.*

Periſcelius. **Garter**, quem ego *Periſcelium* appello, locum (ut vides) primum obtinet. Nulla tamen donatus provinciâ, at cæteris omnibus *Heraldis* (velut Pater patratus Romanis fecialibus) ſuperinductus. Hunc inſtituit Henricus 5. Anno Regni... ut auguſtiſſimo Equitum Garterii, ſeu *Periſcelidis* Ordini, à miniſterio eſſet & ſolennitatibus: quod audito nomine, vel tu ipſe omineris. Curat præterea majorum Nobilium exequias; & in muneris ornamentum, ex receptâ hucuſq; conſuetudine, militari cingulo decoratur.

Clarencieux ſive *Clarentius* (ſi Cowellum ſequar) aſcriptitius *Heraldus* fuit Ducatus Clarentiæ, ab Edouardo 4. *in Regem Armorum* erectus, cum ipſemet Edouardus, ſublato Georgio fratre ſuo, in Ducatum Clarentiæ jure fiſci ſucceſſit. Certus autem hic error. Nam Rogerum Leigh ab Henrico 6. & Gulielmum Horſley ab Henrico 5. *Reges Armorum* inſtitutos reperi, ſub nomine **Clarencieux**: eiſdemq; tempeſtatibus Johannem Haſwel ab Henr. 5. Thomam Collyer & Johannem Mallet ab Henr. 6. *Heraldos* ſimplices, è Ducatus nomine, **Clarence** (non **Clarencieux**) appellatos. Sed in unum videtur Edouardus 4. compoſuiſſe hæc duo officia, vel alterum omnino ſuſtuliſſe: nam à primordio Regni ejus, **Clarence** hactenus non apparuit. Quo autem tempore & quâ occaſione ortum ſit nomen **Clarencieux**, non habeo compertum. Edouardo 3. haud antiquius exiſtimo: tunc verò cognitum haud affirmavero. Munus proculdubio longâ nititur antiquitate, incerto licèt nomine. Fortè qui hoc olim geſſit Auſtrali datus provinciæ, **South-roy** nuncupatus eſt: ut is qui Boreali, **North-roy**. Nihil ſtatuo. At cùm Galli ſuos habuerint *Heraldos*, neſcio quot ſecula ante Edouardum 3. imò ante Henricum 3. Anglos tanta ſemper conjunctos neceſſitudine, ſuis caruiſſe, non eſt veriſimile.

Præeſt ut dixi **Clarencieux** partibus Angliæ Cis-Trentanis, & toto hoc tractu, de funeribus minorum Nobilium, ſcil. Baronettorum, Equitum, Armigerorum, &c. ſolus diſponit.

Sed nec iſtis prætereundum eſt nomen **Clarencieux**: quod, non minùs quàm omnium *Heraldorum*, eximiè adornavit vir eximius *Gulielmus Camdenus* (Sol in noſtrarum antiquitatum zodiaco) radiiſque perpetuis illuſtravit. Creatus hic fuit è Richmundo priùs *Heraldo*, Clarentius Rex Armorum à diva Elizabetha An. Dom 1595. Regni ejus 39. geſtoq; modeſtiſſimè hoc officio, diem obiit literarum reipub. infœlicem. V. Id. Novembris. Anno ſtili noſtri 1623. & in celeberrimâ Weſtmonaſterienſi Eccleſiâ ſepelitur. Gulielmus Camdenus.

Nor-roy, ſeu Norreius (cum primariæ ſit etiam antiquitatis) originem non prodit: ſed eodem in partibus Borealibus, & Ultra-Trentanis, gaudet munere, quo in Cis-Trentanis, **Clarencieux**. Tres iſti Armorum Reges, hodiè Equites ſunt aurati.

Inferiores ſex *Heraldi* non ab officiorum præſtantiâ, ſed è creationis cujuſq; antiquitate, locos obtinent. Nulla autem donantur provinciâ, ſeu territorio: at ſub *Regibus Heraldorum* alternis vicibus miniſtrantes, partem accipiunt præmiorum; & è fiſco referunt ſtipendia, quòd Honores ad quos ipſi ſpectabant, in manus Regias devenerunt. De 6 inferioribus *Heraldis*

Windeſor, ſub An. 1366. id eſt, 38. Edouardi 3. inſtitutus dicitur. Siquidem cum idem Rex Gallos à noſtratibus ad caſtrum *de Aulroy* in Britannia Armoricana, victos eſſe intellexiſſet: *Purſuivandum*, rei nuntium (ut Froiſardus refert) in *Heraldum* erexit, nomenq; ei **Windeſor** cooptavit. Fortè ut Garterii ordini (cujus Windſoriæ capitolium) inſerviret: nam inchoatus eſt ordo iſte anno ſuperiori tertiodecimo: & Garterius *Rex Armorum* annos ultra 50. poſt non apparuit.

De **Cheſter**, jamdudum diximus. Ortum hunc perhibet ſub Edouardo 3.

Richmond, mihi primum obviam venit ſub Edouardo 4.

Somerſet, ab Henrico 8. fortè inſtitutus eſt, cum filium ſuum naturalem Henricum *Fitz Roy* in Ducem creaſſet Somerſeti.

York & **Lancaſtre** ab Edouardi 3. filiis nomen ducunt; ni Lancaſtrium paulò altiùs, in familia Henrici Ducis Lancaſtriæ (Johannis Gandavenſis ſoceri) inchoaveris.

Domi hi omnes tam *Reges* quàm *Heraldi*, miniſterium navant in faſtu regio adornando. In Coronationibus, Nuptiis, Baptiſmatibus, Exequiis, Principum congreſſibus, & feſtis majoribus celebrandis. Pompas ducunt, & curant Munus *Heraldorum.*

animadvertas, quòd acerrimè dimicantes Hectorem & Ajacem (eminùs primò miſſilibus, & jam comminùs rem acturos gladiis) *Cerycum* dirimit interventus. Iliad. η.

Καὶ νύ κε δὴ ξιφέεσσ' αὐτοσχεδὸν οὐτάζοντο,
Εἰ μὴ κήρυκες Διὸς ἄγγελοι ἠδὲ καὶ ἀνδρῶν
Ἦλθον, ὁ μὲν Τρώων, ὁ δ' Ἀχαιῶν χαλκοχιτώνων,
Ταλθύβιός τε, καὶ Ἰδαῖος, πεπνυμένω ἄμφω.
Μέσσω δ' ἀμφοτέρων σκῆπτρα σχέθον, εἶπέ τε μῦθον.
Κῆρυξ Ἰδαῖος πεπνυμένα μήδεα εἰδώς,
Μηκέτι παῖδε φίλω πολεμίζετε, μηδὲ μάχεσθον.

Nos Latinè.

Et jam vulnifico pugnaſſent comminùs enſe
Ni Jovis atque hominum legati fortè ſtitiſſent
Ceryces : Tros hic Idæus, & ille Pelaſgus
Talthybius ; prudens, & ſceptro clarus uterque
Sceptra tenent ambo coituros inter, at unus
Idæus loquitur : dilecti ô mihi nati,
Deſinite, & fortes cohibete à ſanguine dextras.

Quot, & qui Ceryces in Græcorum exercitu.

Principes tanquam filios alloquitur. In Græcorum exercitu (qui è 12. fertur conſtitiſſe myriadibus) novem erant *Ceryces* ſeu *Præcones*. Sic enim Homerus Iliad. β.

——ὅμαδος δ' ἦν ἐννέα δὲ σφέας
Κήρυκες βοόωντες ἐρήτυον.——i.

Erat autem tumultus, ſed novem Ceryces, ipſos vociferantes cohibebant.

Nomina à Spondano exhibentur.

Talthybius	*Eurybates* 2.	*Stentor.*
Eurybates 1.	*Aſphalio.*	*Theotes.*
Odius.	*Eteoneus.*	*Calchas.*

Tot in Regno Angliæ Heraldi.

Sunt qui Græcos ſacrum quiddam in hoc numero arbitratos, ſuis eum *Cerycibus* cooptaſſe opinantur. Noſtris verò *Heraldis* fortuitò accidit (ut ſupra vides) Quod à Gerardo Leigh non obſervatum miror. Totus enim novenariis delectatus, artem totam *Heraldicam* novenatiis conſumpſit diviſionibus : *Heraldorum* interea oblitus, i. ſui ipſius profeſſionis. Hæc apud Græcos.

De Fecialibus, Sagminariis, Verbenariis, &c. apud Romanos.

Nuncius.

Ut Homerus ἀγγέλους hos vocat ; ita Virgilius *Nuncios*. Quem enim monomachiam Æneæ indicturum emiſit Turnus, hoc modo alloquitur Æneid. 12.

Nuncius hæc Idmon Phrygio mea dicta tyranno,
Haud placitura refer.

Nuncius regius. Nuncius publicus.

Eodem ſenſu apud Livium lib. 1. *Nuncius regius*, & *Nuncius publicus*. Qui autem bellum apud Romanos indicebant. & in iſtiuſmodi verſabantur muneribus, *Feciales* vulgariter nuncupati ſunt, à *faciendo* (ut Feſto placuit) *quòd belli paciſque faciendæ penes eos jus erat.* Aliis à fœdere ſanciendo, ideoque ſcribunt per *œ*, *Fœciales* : ut Marcellus & Livius. Bellum verò non licebat inferre, niſi quatuor ex his de injuria conquerentes, ſatisfactionem priùs ab inferentibus petiiſſent, juſtè ſuſceptum denunciaſſent, atque unus *haſtam ferratam, ſanguineam aut præuſtam* (ſunt Livii verba) *ad fines eorum ferret*, & *non minus tribus præſentibus puberibus* re expoſita, bellum indixiſſet, ipſamque haſtam in fines eorum projeciſſet.

Legati ſancti. Oratores.

De clarigandis & repetendis ſic emiſſi *Feciales : legati ſancti, & ſancto munere* functi dicuntur, necnon Oratores ; ut è Nonio Marcello lib. 3. ca. 12. conſtiterit : Qui præterea è Varronis (de vita Pop. Rom.) lib. 3. *Fœcialium* numerum refert fuiſſe 20. atque eos de injuriis cognoviſſe & judicaſſe, legatis impoſitis. Erant autem ſacerdotes, à Numa Pompilio in Collegium (ut diximus) inſtituti, ſuo audientes antiſtiti : qui à patrando, i. (ut Livius exponit) à ſanciendo fœdere, *Paterpatratus* dicitur. Hujus & perinde *Fœcialium* creandorum ceremoniam ab eodem Livio accipe lib. 1. ubi poſt multa huc appoſitè ſpectantia : *Fœcialis* (inquit) *erat M. Valerius : Patrempatratum Sp. Fuſium fecit, verbena caput capilloſque tangens.* Vide *Locum*.

Numerus Fœcialium.

Paterpatratus.

Verbenarii. Sagmarii. Sagminarii. Caduceatores.

Moris quippe fuit, ut *Feciales* verbena aut ſagmine, herbis ſacris è Capitolio petitis, coronarentur : præſertim de pace acturi. Inde *Verbenarii, Sagmarii*, & *Sagminarii* (ſenſu quo *Caduceatores* à ferendo Caduceum, vel ejus characterem) nuncupati ſunt. Sed transferuntur interdum omnes iſtæ appellationes, ad minaces ipſos *Feciales*, belli nuncios, ſignificandum. Quippe & hi eadem aliàs gerebant ſymbola, ut è geſtaminis ſanctitate, dignoſcerentur ſancti ; eoque forent ab injuriis immunes. Nam ut in ff. tit. de rer. diviſ. *Sanctum eſt quod ab injuria hominum defenſum atque munitum eſt. Sanctum autem dictum eſt à * ſagminibus : ſunt autem ſagmina quædam herbæ quas legati Pop. Rom. ferre ſolebant, ne quis eos violaret, ſicut legati Græcorum ferunt ea quæ * cerycia dicuntur.* Hinc Catonis illud : *Caduceatori nemo homo nocet.* Verbena autem redimitos fuiſſe *Feciales*, tam bellum indicentes, quam pangentes *fœdera*, indicat Servius ad illud Virg. Æn. 12.

*Imò, à ſanciendo.

* i. *Caducea.*

Velati limo & verbena tempore vincti.

Verbena

um autem honorem ſanctiùs conſervandum, edicto cavit Philippus Auguſtus, ut Regalium hæ rituum Ceremoniæ, nulli conferrentur Regii armorum muneris candidato, donec cingulo militari (ipſis olim Regibus in deſiderio) ornaretur.

Heraldi conſecratio.

Quoad conſecrationem *Heraldi*, nihil eâ magis antiquitatem prædicat. Nam ut miniſtri illi antiqui ſacri fuiſſe memorantur & ſacerdotes: ſic *Heraldus* quilibet hodie è priſco Ethnicorum more (res enim inde petitur) conſecratur: Principe, aut vicario ejus Comite Mariſcallo, craterem vini in *Heraldi* caput provoluti in genua effundente, nomenque muneris imponente. Hæc libandi olim & conſecrandi ceremonia. Dicant myſtagogi. Ego Æneæ Sylvii Epiſcopi, qui ſubinde Pius 2. ſalutatur, Epiſtolam in ſcenam dabo.

Leigh ait, aqua mixti.

Heraldorum nomen & officium unde exortum ſit, *Ep.*CXXVI.

Æneas Dei gratia Epiſcopus Senenſis, Domino Joanni Hinderbach, Secretario Regio & amantiſſimo fratri, S. P. D.

QUærere multi ſolent unde ſit *Heraldorum* nomen exortum: Quis *Heraldos* primus inſtituit, & quid officii genus hoc hominum inter mortales habeat. Quæ res mihi quoque aliquando fuerunt dubiæ, ſed cupienti plurima noſſe, ut eſt humanum ingenium, quærentiq; certior fieri, apud Angliam, quæ olim Britannia dicebatur, in ſacrario nobilis ædis ſancti Pauli Lundonienſis, vetus hiſtoria in manus venit, ante annos ſexcentos, ut ſignatum erat, conſcripta; quæ ſi vera eſt, & meæ poteſt & aliorum ſatisfacere cupiditati. In ea quid invenerim tibi ſcribere decrevi, ut acri tuo judicio, cum viro primario & doctiſſimo Domino Ulrico de monte Solis quid tenendum ſit cenſeas, mihique reſcribas.

Thucydides.

Author hiſtoriæ Thucydides Græcus annotatus erat, quem fama celebrem & clarum novimus, tranſlatoris nomen nullum inveni. Conſtat tamen peritum fuiſſe, qui magnum illum & facundiſſimum authorem Latinæ linguæ non minorem quam Græcus eſt reddidit. Non teneo verba hiſtoriæ, ut erant contexa, ſententiæ memini: in ea ad hunc ferè tenorem ſcriptum erat.

Heraldi & *Heroes* qui, & unde.

Heraldi ſunt qui apud majores noſtros *Heroes* vocitabantur, quos majores hominibus, diis minores fuiſſe tradunt. Nam quem priſci rebus geſtis inſignem videbant, gratum populis, virtute ſublimem, in Deorum cœtum colligebant, ſi modo miracula extabant, quibus eum ſupra naturam aliquid operatum fuiſſe conſtaret. At ſi miraculi nihil erat, virtus tamen admirabilis videbatur, hunc neque Deum neque hominem compellare fas putabant, ſed medium inter utrumque ſortiti vocabulum, *Heroem* vocabant, quaſi ſemideum: Sic *Heroes* introducti à quibuſdam corrupto vocabulo *Heraldi* ſunt appellati. Illos autem inſtituit primus omnium Dionyſius, qui etiam primus armatus & cum exercitu invaſit Indiam, ac rudes illos & agreſtes homines, corticibus arborum, & crudis ferarum carnibus utentes, in urbes legit, boves aratro jungere, frumenta ſerere, Deos colere, nutrire comam, mitram ferre, & unctiones docuit unguentorum. Fuitque his dator vini ſicut & Græcis, armavit eos armis Martialibus, & ad uſum vitæ cultioris erexit. Quibus compoſitis cum vellet abire atque alias luſtrare regiones: fuerunt complures in ejus Comitatu qui jam ſenio confecti & aſſiduis attriti laboribus, neque remanere volebant ſine Rege, neque ſequi ducem volebant. Receſſurumque principem, lachrymis & fletibus obſecrabant ut ſui miſereret. Ad quos * Liber pater, Ponite curas, inquit, commilitones fratreſq; mei, diu pugnaſtis, diu me ſecuti eſtis, ego alia ex aliis in fata vocor, vobis jam parata quies eſt, & hîc præmia laboris vos manent. Siſtite hîc & urbem hanc, terram quam veſtri mihi lacerti quæſiverunt, poſſidete. Ego vos hodie militiæ laboris abſolvo, veteranos milites eſſe volo, *Heroaſq;* vocari. Munus veſtrum erit reipublicæ conſulere, ſontes arguere, laudare probos, cæteris muneribus vacabitis: quocunq; gentium terrarumq; veneritis, victum vobis Reges veſtitumq; dabunt, honoratiores apud omnes eritis. Xenia vobis principes offerent, ſuaſque veſtes condonabunt. Stabit fides dicto veſtro, mendacia horrebitis, proditores indicabitis, qui fœminas malè habent, hos infames aſſeverabitis. In omni terra libertas vobis eſto, ſecuruſq; vobis tranſitus & incolatus. Si quis vos veſtrumque verbo factoque angariaverit quempiam, gladio ferietur. Cæterum ex amicis meis bacchoſiſſimum Spartembam vobis Regem Indiſque conſtituo, qui vobis alimenta præbeat & annuas ſtipes. Qui cuſtodiat privilegia veſtra, & honoratos vos habeat, ex grege veſtro ad Regni faſtigium evocatus: vos illi conſulite, & poſteris. Cujus ſi genus defuerit, ex vobis veſtriſq; liberis Reges Indorum ſumite. Atque ſic adhortatus *Heroas* Dionyſius ex India duxit exercitum.

Dionyſius, i. Bacchus inſtituit *Heraldos*.

* i. Bacchus.

Heroum privilegia à Baccho data.

Veterani. Heroes.

Rex *Heroibus* datur.

Spartembas autem regnavit ſuper Indos quinquaginta & duos annos. Budamq; filium ſucceſſorem reliquit, qui cum regnaſſet annos viginti, inſtituto filio Cradena vitam finivit. Ac poſt eum per duodecim generationes *Heroum* ſoboles uſque ad Herculem regnavit in India. Hercules autem cum domitis terrarum monſtris, ac ſævitia tyrannorum deleta, penetraſſet Indiam, Regnum *Heroum* in ſe recepit. Privilegia tamen his non ademit, ſed auxit eorum numerum, conſcriptis inter eos qui ſecum ab Hiſpania & Mauritania militaverant,

Regum ſucceſſio.

Hercules auxit privilegia.

Theodoricus. Theodoricus Gothorum maximus & audentiſſimus Rex *Heroas* inhonoratos reliquit, quibus & civitates & provincias tributarias fecit. Carolus autem magnus qui primus poſt Græcos aqud Romanos ſuſcepit imperium, Germanus homo ex antiqua Francorum proſapia natus, poſtquam Saxones ſæpius rebellantes multa vi domuit, ac faces Hunorum Longobardos ab infeſtinatione Romani præſulis exterruit, ſuſcepto Cæſaris nomine & Auguſtus appellatus, milites omnes qui tanti laboris comites fuerant, in hunc modum honore fertur & libertate donaſſe. Ite, inquit, milites mei, vos *Heroes* vocabimini, ſocii regum & judices criminum. Vivite poſthac laboris expertes, conſulite Regibus, & publico nomini turpia corripite, favete fœminis, juvate pupillos, conſilio circundate principes, ab his victum, veſtitum, ſtipendiumque petite. Si quis negaverit, inglorius infamiſque eſto. Si quis injuriam vobis intulerit, reum ſe majeſtatis agnoſcat. Vos autem caveritis ne tantum decus tantumque privilegium juſto bellorum labore partum, aut ebrietatis, aut ſcurrilitatis, aut alio quovis vitio maculetis. Ne quod vobis largimur ad gloriam, redundet ad pœnam, quam de vobis ſumendam ſi forſitan exceſſeritis, nobis & ſucceſſoribus noſtris Romanorum Regibus perpetuo reſervamus.

Carolus Magnus.

Verba Æneæ Sylvii. Hæc ſunt quæ de nomine & inſtitutione *Heraldorum* quos *Heroas* fuiſſe conſtat, apud antiquos ſcripta comperimus. Cur autem noſtris diebus, qui nunquam militarunt, & abjecti quidam homines hoc nomen aſſequuntur, neſcio cauſam niſi quia omnia degenerant, nec eſt hominum genus quod ſtet ſuis legibus. Nam & indocti doctoris inſignia recipiunt, & qui nudum nunquam enſem viderunt, militiam profitentur, nitentque calcaribus aureis: atque ut de noſtra dignitate dicamus, abſque moribus, ſermone leves atque vita, cathedram Pontificalem audemus aſcendere. Quære religiones, percurre mechanicas artes, omnes oberrant, nihil eſt quod ſuis legibus puris inviolatiſque perſeveret. Vale & ſi quid habes quod conſonet authoritate dignum & fide, ſcribito nobis, noſtri memor & amans. Cujus rei Michaelem Pfullendorffium conſecretarium tuum & noſtri diligentem doctrina plenum, aut judicem aut arbitrum experiemur. Ex Vienna Calendas Junii, Anno Domini M.CCCCLI. Hactenus Æneas.

Cenſura. Narratio (me judice) parùm fida. Neque enim Authoribus convenit, neque ſeculis. Numquid *arma regia* ſenſu heraldico (ut hîc videntur) Thucydidi, & Magno Alexandro cognita? Erratum dixeris ab interprete. Cedo. At Interpretem perinde multò recentiorem fateberis, quàm ſupponit Epiſcopus. Nam ſe hæc inveniſſe ait in Hiſtoria *ante annos ſexcentos, ut ſignatum erat, tranſcripta*: dataque eſt ejus epiſtola, An. Dom. 1451. His igitur ſi 600 adempſeris, reſtat Annus Dom. 851. & Carolus Magnus non eſt ſalutatus Imperator, uſque Annum 802. Sic ut ſcribi oportet, aut in vita Caroli, aut mox ab exceſſu ejus: quo certè tempora nulla mihi occurrit mentio de *Regibus Romanorum*; nec inter ſequentes Imperatores, diu poſtea. Vox etiam *Heraldus* multò in hiſtoriis eſt recentior. Quippe tenuis admodum, ne dicam in ludibrio fuit *Heraldorum* æſtimatio, ſub ætate Philippi Auguſti ſi *à le Romans de la Charrette* tunc (ut Fauchetus refert) edito, fides adhibenda. Sic enim illic legitur.

A tant ¶ & vous ¶ un garnement ¶ *C'eſt voicy.*
Un Hiraut darmes en chemiſe
Qui en la taverne avoit miſe
Sa cotte avec ſa chauſſure
Et vint nus piez grand alleure
Deſafeublez contre le vent
L'eſcu trouva à l'huis devant
S'entre ¶ ens & vit geſir al lit ¶ *C'eſt Si entre dedans.*
Lancelot.

Vilem etiam & ſpurcam veſtem, *Hiraudie*, appellabant. Sed hæc à Cantoribus, *Heraldis* *Hiraudie.* impoſita (dum lites invicem & propudia ſererent) Fauchetus opinatur. Poſtquam autem Philippus Auguſtus (qui faſtum Regium mirè apud Gallos auxit) *Regem* ſuum *armorum* (*Monjoy* nomine) ejuſque ſucceſſores Equeſtri dignitate, & ſplendidis beneficiis adornaverat: cœperunt jam inde *Heraldi* ſpectabiles fore, & in precio. Scripta igitur iſta narratio videtur ex illa tempeſtate: & Carolo 4. Imperatori, potiùs quàm Carolo Magno tribuenda.

¶ *Herbagium.*] Vox forenſ. à Gall. *herbage*. Veſtura terræ quæ dentibus animalium decerpitur. Occurrit frequens pro jure depaſcendi alienum ſolum, ut in foreſtis, &c.

¶ *Herd.*] In confirmat. libertatum Decani Eccl. S. Petri Eboracenſ. an. 5 Hen. 7. rotull. 6, 7. & ſeqq. inter alia, ſic legitur. *Herd, i. domeſtica, vel intrinſeca familia.* Rectè, à Sax. hiꞃeꝺ. Inde clerus, biꞅcopꞅhiꞃeꝺ: *paterfamilias*, hiꞃꝺeꞅealꝺeꞃ dicitur. Hinc **an hired Servant**, idem ſonat quod *ſervus domeſticus, vel in familiam ſuſceptus*: **to hire**, *in familiam conſcribere.*

¶ *Here.* Saxonicum, al. heꞃᵹe: *exercitus*. Amerpachio, & aliis, **Hare.** Sic (apud Cujaicum in præfatione lib de feudis) *Heribannum* & *Haribannum*: *Heriſlit* & *Hariſlit*: multæque alias voces militares. Saxonibus autem noſtris iſto nomine cenſetur multitudo, quæ 35 homines exceſſerit: ut in Inæ LL.ca.13. definitum eſt, de quo, Vide *Hloth.* **Here** etiam Germanis, idem quod Latinis *herus & dominus*: hac autem interpretatione, nec in vocibus militaribus reperio, nec

vis Eccleſiaſticis, illis Fiſcalinis, & fiſcalibus nuncupatis. Indixit præterea, ut cum moreretur quiſpiam ex iis paterfamilias, Regis vel Epiſcopi procurator, præſtantiſſimum ejus è ſtabulis jumentum, aut veſtem ex ædibus pretioſiſſimam (Germanis hodie **beſt heupt** appellatum) tolleret. Author mihi eſt B. Rhenanus rer. Germ. lib. 2. qui & Abbates adhuc in Germania, *talia mancipia poſſidere ex liberalitate Francorum principum*, atteſtatur.

Quibuſdam videtur *Herioti* loco apud Gallos & noſtrates ſucceſſiſſe penſitatio, quam & nos & illi *Relevium* & **Relief** nuncupamus. Et cana quidem illi opinioni fides: nam lib. Rameſ. Monaſt. §. 63. & 151. perſpicuè ſic olim interpretatur. *Ego Godricus concedo Deo & S. Benedicto Rameſiæ, poſt dies meos terram meam de Tiringtona: ita duntaxat ut Abbas ejuſdem Eccleſiæ Ædnothus frater meus, adquietet eam de ſervitio, quod Heregeat Anglicè, Latinè relevatio hæreditatis dicitur, quæ ab hæredibus liberis poſt mortem patrum, dominis ſolet impendi.* Sed *Relevium* & *Hereotum* ſæpe ex uno eodemque prædio reddi deprehendimus: *Hereotum* etiam ubi hæres non ſuccedit in patrimonium: ſed nunquam *Relevium*. Vide infra *Relevium*, & interea *Hereotorum* æſtimationem juxta perſonarum dignitates, habe è Canuti Regis LL. Saxonicis par. 1. cap. 69.. Anð beon ða heꞃegeaꞇe ꞅpa hiꞇ mæðlic ꞅẏ, Eoꞃleꞅ, &c. i. *Hereotum cujuſque ſit moderatum. Eorlæ* (ſeu Comitis) *uti par eſt, octo equi*, ſcil. 4. *ephipiati, & 4. ſine ephipiis, 4. galeæ, 4. loricæ,* 8. *haſtæ, & totidem ſcuta, 4. gladii, & 200. mancuſæ aureæ. Thani Regii primarii hereotum, 4. equi, ephipiati duo, & duo ſine ephipiis; 2. gladii, 4. haſtæ, & totidem ſcuta, una galea, una lorica, & 50. auri mancuſæ. Thani mediocris, equus cum apparatu, & telo, aut healsfang in occidua Saxonia: & in Mercia, duæ libræ, & duæ etiam in Anglia orientali. Thani autem Regii inter Danos, ſocam,* (i. liberam juriſdictionem) *habentis, hereotum eſt 4. libræ. Et ſi Regi hic fuerit familiarior, equus unus ephipiatus, alter item ſine ephipiis, gladius unus, duæ haſtæ, duo ſcuta, 50. mancuſæ aureæ. Et ſi minoris fuerit æſtimationis Thanus, ſint hereotum ejus duæ libræ.*

Relevium. — *Heregeat.* — *Hereotum Eorlæ.* — *Thani Regii primarii.* — *Thani mediocris.* — *Thani Regii inter Danos.* — *Thani minoris.*

¶ *Hereſtrata.*] LL. Henr. 1. ca. 11. ——*defectus juſtitiæ, privatio legis Regiæ, omnes hereſtratæ, omnino Regis ſunt, & omnia gwalſtowa, &c.* An non hæc, viæ quæ dicuntur Regiæ, quòd ducendo Regio exercitui ſufficiant? *Here* enim, exercitus; *ſtrat*, via.

¶ *De Heretochiis Anglo-Saxonum.*

¶ *Heretochius*, al. *Heretemius.*] In addit. LL. *Alu.* & *Guth.* MS. Magiſter militiæ, Conſtabularius, Mareſcallus, ductor exercitus, ſive navalis, ſive terreſtris. Saxon. heꞃeꞇoᵹa: ab heꞃe, *exercitus*; ꞇoᵹen, *ducere.* Hinc Germani, *Ducem*, hodie **Hertogen** appellant: & codex veterrimus Wigornenſis Eccleſiæ, in Chartis quibuſdam Saxonicis, Ælꝼheꞃe Meꞃcna heꞃeꞇoᵹan (qui floruit An. Dom. 962.) nunc *Ælfherum Merciorum Ducem*: nunc verò *Comitem* vertit, juxta ſeculi illius morem, qui *Comitem* & *Ducem* confundebat. *Heretochii* munus è LL. Divi Edouardi Confeſſoris (vel ex auctario potiùs, nam in exemplo ab Hovedeno dato Annalium par. 2. non cernitur) copiosè accipe. Sic enim cap. 35. ſub tit. *De Heretochiis* (cum jam prius *Aldermanni* & *Grevii* exponerentur officia.) *Erant & aliæ poteſtates & dignitates per provincias & patrias univerſas, & per ſingulos Comitatus totius Regni prædicti conſtitutæ qui Herotoches apud Anglos vocabantur, ſcil. Barones nobiles, & inſignes, ſapientes, & fideles, & animoſi: Latinè verò dicebantur ductores exercitus; apud Gallos Capitales, Conſtabularii vel Mareſcalli exercitus. Illi vero ordinabant acies denſiſſimas in præliis, & alias conſtituebant prout decuit, & prout eis melius viſum fuit, ad honorem Coronæ, & ad utilitatem Regni. Iſti verò viri eligebantur per commune concilium, pro communi utilitate Regni per provincias & patrias univerſas, & per ſingulos Comitatus in pleno* ꝼolcmoꞇe, *ſicut & Vicecomites provinciarum & Comitatuum eligi debent: Ita quod in quolibet Comitatu ſemper fuit unus Herotoch. per electionem electus ad conducendum exercitum Comitatus ſui, juxta præceptum Domini Regis, ad honorem & utilitatem Coronæ Regni prædicti, ſemper cum opus adfuerit in Regnò. Item qui fugiet à domino vel ſocio ſuo pro timiditate belli, vel mortis, in conductione heretochii ſui in expeditione navali vel terreſtri, perdat omne quod ſuum eſt, & ſuam ipſius vitam, & manus mittat dominus ad terram quam ei antea dederat.*

Heretochii munus. — Electio. — *Heriſliſtæ* pœna.

Eligebantur (inquit lex) *Heretochii in pleno Folcmote*, hoc eſt, non in illo ſub initio Calendarum Maij (de quo ſupra in voce *Folcmotum*) at in alio ſub Capite Calendarum Octobris, ut inferius, loco penultimè citato, demonſtrarur. Aderant tunc ipſi *Heretochii*, & quæ voluere, imperabant exequenda: conſulto tamen Procerum cœtu; & judicio totius *Folcmoti* approbante. Popularis iſta *Heretochiorum* ſeu Ducum electio, noſtris Saxonibus cum Germanis aliis, communis fuit; ut in Boiorum LL. videas, Tit. 2. ca. 1. §. 1. Sed licèt *Heretochii* noſtri, titulo ſalutentur quo *Duces* majores, & provinciarum Satrapæ, viz. *Hertoganes*:

Electio *Heretochii.*

¶ *Herneſium.*] Vide *Herveſium.*

¶ *Herpex.*] Inſtrumentum quo agricolæ poſt arationem glebas comminuunt, & terram æquant. *Crates, occa.*

Herpicatio pro opera unius diei cum *herpice.* Extenta manerii de W. 13 Ed. 3. *Item faciet* 3. *herpicationes, vel dabit* 3. *den.*

¶ *Herſchildt.*] *Servitium militare, Scutagium.* Chron. Lauriſham. pa. 91. —— *quæ idcirco Rex remiſerat, ne fortè dignitas regalis abbatiæ, militari clypeo qui vulgò herſchildt, ſubtracto, diminueretur: Actum An.* 1147. **Her,** *exercitus:* ſchilꝺt, *clypeus.* Vide ſupra *Eſcuagium* : infra *Scutagium.*

¶ *Herthamon.*] L. Friſon. Tit. 22. §. 28. *Si præcordia, id eſt, herthamon gladio tetigerit.* Vera (inquit Lindenbr.) videtur lectio —— *Præcordia, id eſt,* **hartawond** *gla. tetig.* Germ. **herte,** *cor:* **Wund,** *vulnus.*

¶ *Herthohertreingrevet.*] Verbum ſeſquipedale, ſed quod eiſdem apicibus exhibent & codex meus MS. & Cottonianus, in LL. Henrici 1. ca. 8. *Interſint autem* (Comitatuum comitiis) *Epiſcopi, Comites, Vicecomites, Herthohertreingrevet, Leidgrevei, Vicarii, Centenarii, Aldermanni, Præfecti, Præpoſiti, Barones, Vavaſores, Thungrevii, & cæteri terrarum domini.* Diu me torſit; tandem reſtituo: *Epiſcopi, Comites, Vicecomites, Heretochii, Trehingrevii, Leidgrevei, &c.* Vide *Heretochius & Trihinga.*

¶ *De Hertho Dea priſcorum Saxonum & Anglorum.*

¶ *Herthus,* & *Hertus.*] Suevorum & Borealium Germanorum dea: perinde & eorum Anglorum, qui cum Saxonibus Britanniam noſtram applicantes, nomen noſtratibus reliquerunt. Cultum & immanitatem deæ refert Tacitus in Germ. mor. *Reudigni deinde & Aviones & Angli & Varini, &c.—— in commune Hertum, id eſt, Terram matrem colunt, eamque intervenire rebus hominum, invehi populis arbitrantur. Eſt in inſula Oceani Caſtum nemus, dicatum in eo vehiculum veſte contectum, attingere uni ſacerdoti conceſſum. Is adeſſe penetrali deam intelligit, vectamque bubus fœminis multa cum veneratione proſequitur. Læti tunc dies, feſta loca, quæcunque adventu hoſpitio dignatur. Non bella ineunt, non arma ſumunt, clauſum omne ferrum, pax & quies tunc tantum nota, tunc tantum amata, donec idem ſacerdos ſatiatam converſatione mortalium deam templo reddat, mox vehiculum & veſtes, & ſi credere velis, numen ipſum ſecreto lacu abluitur. Servi miniſtrant, quos ſtatim idem lacus haurit. Arcanus hinc terror, ſanctáque ignorantia, quid ſit illud quod tantum perituri vident.* Porrigitur Germania, Taciti ævo, ad mare Balticum: ipſumque hoc mare Oceanus videtur, inſulam exhibens, *Caſto* luco & penetrali *Herti* deæ inſignem. Mallem verò deæ nomen *Hertham* ſcribi, quàm *Herthum*: etiam ſine aſpiratione incœptiva. Nam Saxones noſtri & nos hodie, **earth,** pro *terra,* à Græco ἔρα: **hearth**, dicimus pro *focali.*

Herthi apud Tacitum deſcriptio.

De *Hertho* dea in noſtrarum antiquitatum latibulis nihil reperio: ni ingentia illa ſaxa, quæ in planicie Salisburienſi conſpiciuntur, *Herthi* templum judicare arbitremur. Cum enim terra orbis ſit, & in aëre pendens: hæc ipſa rudera orbicularis templi veſtigium præferunt, ſaxis aliis ita aliis impoſitis, ut pendere quædam magis videantur, quàm ſuffulciri: atque inde **Stone-heng**, i. *ſaxa penſilia,* appellari. Hac templi ſpecie Terram coluere veteres: *Magnam* eam *matrem* nominantes, quòd ut cœlum deos, ſic ipſa deos pariter & homines, & cætera animalia procreaſſet, rerumque omnium cuſtos eſſet & origo, ut Lucretius lib. 2.

Harthi templum, quale.

Quare magna deum mater, materque ferarum,
Et noſtri genetrix hæc dicta eſt corporis unà.

E plurimis enim terræ facultatibus, pluri- um ſibi effinxit Ethnica ſtultitia numinum appellationes: quibus interdum illas facultates, interdum terram ipſam adumbrabant. Cybelis, Ideæ, Opis, Rheæ, Maiæ, Cereris, Iſidis, Heræ, Hecatis, Proſerpinæ, aliorumque infernalium, quæ unà (licèt ignotis nobis vocabulis) populi boreales ante alia coluere. Ea enim terræ fructibus præeſſe opinati ſunt, virtutémque vegetativam hyeme in latibula terræ receptam, conſervare: vere & æſtate in mortalium uſus, reddere fœcundiſſimam. Vim etiam gignendi & procreandi penes illa eſſe: largitaque hanc ex abundanti aquilonem incolentibus, cultum viciſſim abundantiùs vendicare. Hinc in infernalium honorem temporis ſpatia, non per dies & annos (ut cæteræ Gentes) ſed per noctes & hyemes, boreales populi numerabant: juxta illud Taciti, *Nox diem ducit.* Et hinc nocturna illa ſacrificia, calentéſque humano ſanguine hecatombes: Inferis gratæ ob ſævitiam, terræ propter effuſi cruoris fœcunditatem: unde Ovidius,

Facultates terræ pro numinibus habitæ.

Boreales, numina infernalia maximè colebant.

Luxuriat Phrygio ſanguine pingis humus.

Cùm autem omnia iſta numina in terræ penetralibus, tanquam in utero ſuæ matris foverentur: honores Terræ impenſi ad ſingula pertinebant: ideoq; unà in Terræ ſimulachro, velut in Pantheone, venerabantur. Simulachrum non deſcribit Tacitus: quòd in vehiculo tectum (ut in terra ſunt omnia) ſoli innotuerit ſacerdoti. Intro tamen fuiſſe, prodit: nam *deam* (ait) *templo reddi:* & *numen ablui.*

Quale

animalia poſſent ſufficere ad unius hidæ culturam.

De quantitate *Hidæ*.

Quantitas *Hidæ* in diſſidio eſt. Gervaſii Tilberienſis nuncupatus liber, ca. penult. *Hida* (inquit) *in primitiva inſtitutione, ex* 100 *acris conſtat*. Codex quidam MS. Abbatiæ Malmesber. (ut ab Agardo accepi) ſic legit. *Virgata terræ continet* 24 *acras:* & 4 *virgatæ conſtituunt unam hidam:* & 5 *hidæ conſtituunt feodum militare.*

Non erraverit igitur qui *Hidam* (ut *carucatam*) dixerit, unius aratri penſum annale: exploſo hoc quod aſſerit Polydorus; *hidam* eſſe *menſuram terræ quæ* 20 *continet jugera.*

Anglia per *hidas* diſtributa.

Angliæ per *hydas* diſtributio perantiqua eſt: non Aluredo, licèt Inſulam multifaria inſignivit diviſione (ut in voce *Comitatus*, oſtendimus) tribuenda. Occurrit enim *hydarum* mentio in LL. Regis Inæ (qui ſupra 100 annos Aluredum præceſſit) ca. 14. & *hydarum* nomine antiquiùs cognoſcuntur 12 ille portiones, quæ 12 Joſephi Arimathiæ comitibus in Glaſtonienſis Monaſterii territorio feruntur aſſignatæ.

Videtur *Aluredus* Rex Tabulam *Wintoniæ* juxta has hydarum dimenſiones compoſuiſſe.

Veterrimam etiam apud Franciſcum Tatum ſchedam aliquando vidimus, *hydarum* numerum in Angliæ regiunculis (ex parte auſtrali Humbri fluminis) continentem, ut hic ſequitur.

1 *Myrcna continet* 30000 Hidas.
2 *Woken-ſetna* 7000 hid.
3 *Weſterna* 7000 hid.
4 *Pec-ſetna* 1200 hid.
5 *Elmed-ſetna* 600 hid.
6 *Lindes-farona* 7000 hid.
7 *Suth-Gyrwa* 600 hid.
8 *North-Girwa* 600 hid.
9 *Eaſt-Wixna* 300 hid.
10 *Weſt-Wixna* 600 hid.
11 *Spalda* 600 hid.
12 *Wigeſta* 900 hid.
13 *Herefinna* 1200 hid.
14 *Sweordora* 300 hid.
15 *Eyſla* 300 hid.
16 *Wicca* 300 hid.
17 *Wight-gora* 600 hid.
18 *Nox gaga* 5000 hid.
19 *Oht gaga* 2000 hid.
20 *Hwynca* 7000 hid.
21 *Ciltern-ſetna* 4000 hid.
22 *Hendrica* 3000 hid.
23 *Unecung-ga* 1200 hid.
24 *Aroſeatna* 600 hid.
25 *Fearfinga* 300 hid.
26 *Belmiga* 600 hid.
27 *Witherigga* 600 hid.
28 *Eaſt-willa* 600 hid.
29 *Weſt-willa* 600 hid.
30 *Eaſt-Engle* 30000 hid.
31 *Eaſt-ſexena* 7000 hid.
32 *Cant-warena* 15000 hid.
33 *Suth-ſexena* 7000 hid.
34 *Weſt-ſexena* 100000 hid.

Regnum Auſtralium Saxonum dicitur continere 7000 familias (hîc ſupra, hidas) Hollinſh. part. 1. pag. 123. col. a. l. 16.

Per Hidas abnegare, quid. Vide *Hloth.*

Hidagium. Hidegild.

Hidagium: tributum quod ex ſingulis *hidis* colligitur: aliàs *Hidegild*, vide *Geldum.* In taxis & tributis perſolvendis, mos antiquus fuit Regnum per *hidas* deſcribere. Mori dedit originem Rex (opinor) Edelredus An. Dom. 1008. cum adverſus Danos ex 310 *hidis* navem unam ex octo, loricam & galeam præſtanda indixiſſet. Gulielmus Conqueſtor (ut refert Florentius Wigorn. in An. 1084.) *de unaquaque hidâ per Angliam ſex ſolidos accepit*, vel (ut inquit Mat. Paris in An. 1083.) ——*de unoquoque aratro, i. hydâ terræ totius Regni*, &c. Gulielmus Rufus ad Normaniam retinendam, *habuit* (inquiunt LL. Ed. Confeſſ. ca. 11.) *ex unaquaque hyda* 4 *ſol. Eccleſia non excepta.* Henricus 1. maritandæ filiæ ſuæ gratiâ Imperatori, *cepit ab unaquaque hidâ Angliæ tres ſol.*

Hidare eſt terram per *hidas* cenſere: ex quo *hidatus* particip. pro *taxatus* vel cenſui deſcriptus. *Hidatus.*

¶ *Hyde*, & *game.*] Antiquis dicebatur terra arabilis. *Cook. ad Lit.* lib. 2. cap. 5. Sect. 17.

¶ *Hidgildum.*] LL. Can. cap. 42. ðolıᵹ hıſ hẏð oþþe hẏð ᵹılðeſ, id in tranſlat. vet. MS. dicitur: corium ſuum perdat, vel 30 denariis redimat ſecundùm quod factum erat. Sic & in LL. Hen. 2. cap. 79. tit. de liberatione ſervi. *Si quis de ſervitute redeat in liberam, in teſtem manumiſſionis cum teſtibus redditionis domino ſuo* 30 *d. reddat precium ſcil. corii ſui*, &c.

¶ *Hikenild*, & *Hikenild-ſtreet.*] Vide *Ikenild.*

¶ *Hilda.*] Vide *Hida.*

¶ *Himilzorum.*] L. Boior. ſeu Baiwar. Tit. 7. ca. 7. *Si indumenta* (mulieris) *ſuper genucula elevaverit, quod himilzorum vocant, cum* 12. *ſol. componant.*

¶ *Hinderling.*] Contumeliæ vocabulum ab Occiduis Saxonibus profectum: atque *Dearling* & *Adeling* contrarium LL. D. Edouardi Confeſſ. ca. 35. in calce.—— *in quadam regione Saxoniæ*, Ling. *imago dicitur*, Athel *Anglicè nobilis eſt, quæ conjuncta ſonant*, nobilis imago. *Unde etiam Occidentales Saxonici, ſcil. Exceſtrenſes, habent in proverbio ſummi deſpectus*, hinderling, *i. omni honeſtate dejecta & recedens imago*, hoc eſt, patri omnino diſſimilis, hẏnðeꞃ enim *remotum* ſignificat & *poſthabitum.* Vide *Adelingus.*

¶ *Hinefar.*] Vide *Heinfar.*

¶ *Hinniculum.*] Spurcum ludi genus, quod damnat S. Auguſtinus Serm. de Tempore

Et An. 25. Stat. 5. ca. 8. *Nul home ſoit arctes de trover genz d'armez, hoblers, n'archers autres que ceux qui teignent per tiels ſervicez, ſil ne ſoit per commen aſſent & grant fait en parlement.* Duravit vocabulum uſque ad ætatem Henrici 8.

¶ *Hobunna.*] Vide *Hoba.*

¶ *Hocday, Hokeday, Hoc-tueſday.*] Feſtivitas quam deriſis ejectiſque jam Danis, Angli (ut exactis Regibus Romani, *Fugalia*) annuè in lætitiam celebrabant: quæ nec hodie apud mediterraneos penitus exolevit. Lambardus in Itinerar. Cantii Tit. Sandwich, dictum putat, quaſi ħucxtueſdæg, id eſt, *dies Martis irriſorius.* Non inficior: vulgari tamen nomini benè convenit hodiernus celebrandi ritus. Nam cùm **hocken** idem ſit Germanicè *quod obſidere, cingere, incubare*: alii in hac celebritate alios obſident, capiunt, ligant (præſertim viros fœminæ) atque inde, **binding Tuesday**, i. *Diem Martis ligatoriam* appellant. Origo rei inde videtur petenda, quod Æthelredus Rex ſub armorum luſtrandorum ſpecie, *ſubitò uno eodemque die per uni-*
Dani occiſi. *verſum Regnum danos omnes occidit*: ut teſtantur LL. Edouardi Confeſſ. ca. 35. Conſummatio verò ipſi Edouardo tribuenda eſt. Nam irruentibus, inſtar turbinis, in ultionem
Funditus eject. Danis & rerum ſummâ undequaque potitis: eos denuò ſic ejecit Edouardus, ut ſpem omnem redeundi ademit. Cædem ſub Æthelredo perpetratam refert Hen. Huntingtonienſ. lib. 6. in feſtivitate S. Bricii, i. 13. Novemb. & ordinaria luſtrationis dies (uti proditum eſt in dicto LL. capitulo) *ſingulis annis in craſtino Purificationis beatæ Mariæ* indicebatur. Sed hæc noſtra celebritas in neutro iſtorum dierum peragitur, at in æſtate. Sic enim vetus quoddam Rentale Manerii Regalis de *Wy, pa.* 35. *Et ſciendum eſt quod unumquodque averagium æſtivale, fieri debet inter Hokeday & gulam Auguſti & per diem ſabbati, &c.* M. P. Contin. An. 1258. pag. 933. Poſt diem Martis quæ vulgariter *Hokedaie* appellatur, factum eſt Parlamentum Londini. Et ſuperius in An. 1255. pag. 876. In Quindenâ Paſchæ, quæ vulgariter **Hokeday** appellatur, convenerunt Londini, &c.

Sanè dies incerta videtur, & plerunque pro arbitrio vulgi & locorum. Cur autem fœminæ rei obtinuerint magiſterium, ego rationem non teneo.

¶ *Hockettours.*] In Statuto priſco quod *Ragman* nuncupant, ſic legitur. *Que nul enquerelant, neu reſpoignant, ne ſoit ſurpris neu cheſon pur hockettours, ou barreſtours, paront que la veritie ne ſoit enſue.*

¶ *Hoffwart.*] Germ. Vide *Hovawart.*

¶ *Hoga, Hoghia, Hogium, & Hogum.*] *Mons, collis.* A Germ. **hoch** al. **hog.** Belg. **hooh** i. *altus, editus*: unde Anglica obſoleta, **ho** & **how**, pro *monte*; **g** in **w** mutato. Sic in Domeſd. Hundredum de **Grenehow** in Comitatu Norfol. *Grene-hoga* dicitur, i. *mons viridis.* Liber Sharburnenſis MS. *Idem canutus* (Rex) *dedit prædicto Edwino* (de Shanburne) *villam de Neteſhamia* (hodie Snetſham) *integram, cum toto dominio integro, & plures alias terras in Comitatu Norfolciæ: & ſimiliter dedit ei unam planiciem non cultam, ſed vaſtatam, verſus orientem, à prædicta villa per ſex milliaria Anglicana, ubi idem Edwinus invenit quendam collem & hogum petroſum, & ibi incipiebat ædificare quandam villam, & vocavit illam Stanhoghiam, quæ poſtea vocabatur Stanhowe.* Stanhow quando condita. Locum pluribus refero in antiquam memoriam. Sonat autem *Stanhoghia* montem lapidoſum: *Stane* enim, lapidem; *hoghia*, montem.

¶ *Hogaſter, & duplici g.*] Vide *Oves.*

¶ *Hoghenehyne.*] Bract. Vide *Houlkenhine, & Homehyne.*

¶ *Hoiſtings.*] Vide *Huſtings.*

¶ *Holdes.*] Saxonicum. Præfectus militiæ, ab ħolðan *curare, cuſtodire.* L. Æthelſtani MS. de Wergeldis, hoc eſt, capitis æſtimationibus. *Comitis Wergildum eſt quindecem millia thrymſa. Holdes, & ſummi Præpoſiti, quatuor thrymſa.* Intellige *millia*: nam exemplar Saxonicum legit: holðeſ ⁊ ħeħgeſeƿaſ 4. ðuſenða. Ego *Holdem* duco eundem eſſe qui aliàs *Heretochius*, quod vide.

¶ *Holme.*] Vide *Hulmus.*

¶ *Holt.*] Sax. *Lucus, nemus.* Inde Germ. **Holtz**, *lignum.* Legitur item pro *ſaltu* & ſilva grandiori: nam Pſal. 28. al. 29. ipſa Libanus ðam **holt** appellatur.

¶ *De Homagio & Homine feodali, quædam (inter alia) hiſtoricè, &c.*

¶ *Homagium, Hominium, Hominatus, Hominatio, Hominiſcum, Hominiſcatus.*] Lego hæc omnia: *hominium* antiquiùs, *homagium* frequentiùs. Ducta ab *homo* pro vaſſallo, *Homo.* non ut curioſi quidam volunt, à Græ. ὁμάω, *juro*: In *homagio* enim præſtando non jurat vaſſallus, ſed in fidelitate, ut ſupra in ea voce oſtendimus. Græcè etiam ab ipſo Latino, ὁμάτζιον dicitur: Latinè verò, quaſi *hominis agium*: nam cliens profitetur ſe domini ſui *hominem* (i. vaſſallum) *acturum.* Quà autem *homo* & *homagium* verba ſunt feodalia, & in fundamentis Juris illius: copioſè de his paſſim & Jus illud, & ejuſdem Conſulti; præſertim Hotomannus, & Lexica, ad quos te ideo relegamus, pauca tamen ad rem hiſtoricam pertinentia ſubnexuri.

Homagium ſollennius arctius, & humilius *Homagium quod.* ſervitii genus eſt, quod liber homo tenuræ vel beneficii ratione, domino ſuo præſtiterit: priſ-

co

Epiſcopo, in Epiſcoporum Synodo, ſcriptis porrectam deprehendo: verbis non planè eiſdem, ſed penè æquivalentibus. Sic enim in lib. 5. Aimoini nuncupato, ca. 24. ſub An. 870. *Ego Hincmarus Eccleſiæ Laudunenſis Epiſcopus* —— *ſeniori meo Carolo Regi, ſic fidelis & obediens ſecundum miniſterium meum ero: ſicut homo ſuo ſeniori, & Epiſcopus per rectum, ſuo Regi eſſet debet, &c.*

Homagii vetus profeſſio facta ab Epiſcopo.

Poſt alias unguendi, coronandi & Regem inthronizandi ceremonias, cuncti proceres Homagium faciunt; Archiepiſcopi & Epiſcopi, genuflectentes; ſic.

I A. B. ſhall be faithful, and true faith and troth bear unto you our Soveraign Lord, and to your heirs Kings of England: and I ſhall do and truly acknowledge the ſervice of the lands which I claim to hold of you, as in the right of the Church, as God help me.

Quo facto ſiniſtram Regis Buccam deoſculantur.

Proceres verò temporales hoc modo Homagium faciunt.

I N. N. become your liege man of life and lymme. and of earthly Worſhip; and faith and troth I ſhall bear unto you, to live and dye againſt all manner of folk, ſo God me help.

Quibus omnibus peractis, manus ſuas coronæ in capite Regis exiſtenti imponunt, cum toto poſſe ſuo eandem ſupportare promittentes.

There be two kinds of homage, Soveraing and feodal. Soveraing homage is due only to the King, in right of ſoverancy. And this comonly is called liege homag à ligando, **becauſe it bindeth the ſubject to the King, but ſo alſo was the other anciently, for that it likewiſe bindeth the tenant to his feodal Lord. Many examples to that purpoſe.**

Rich. 1. being in the life of his Father Duke of Aquitane, **refuſed to do homage for it to the younger K.** Hen. **his Brother, but** Geffrey **Duke of** Britan **did it for** Britan. M. P. 135. l. 38.

Hiſtoria Offæ Regis Merciorum in MS. S. Albani ait, *Rex Offa ingruente mortis ſuæ tempore totius ditionis ſuæ convocat nobilitatem: quæ convocata ex Regis præcepto & perſuaſione, Offano filio ſuo primogenito ligiam fecerunt fidelitatem & homagium.* fol. 7. a. Ex his nota Authorem falli quod Offæ ævum pro ſui ratione expendit: ignota tunc quidem Homagium & fidelitas Anglis. Vide plurima de *Homagio* apud Bractonum lib. 2. cap. 35.

Pro homagio & ſervitio: in Chartis quid, & quando deſiit.

Pro homagio & ſervitio. Occurrit hæc clauſula in Chartis noſtris antiquis, ſtatim ab ingreſſu Normannorum, ſed frequentiſſimè ab ævo Henrici 2. uſque ad annum 18 Edouardi 1. Parte enim, doni rationem continet. Nimirum donatorem ideo conceſſiſſe prædia, ut ab accipiente, ea recipiat quæ ad *homagium* pertinent & *ſervitia* feodalia. Hoc eſt, ut accipiens, *homo* ejus fiat ſeu vaſſallus, dominumq; eum agnoſcat feodalem, & data prædia ab eodem teneat, conſuetudines & ſervitia debita præſtiturus: ea ſcil. quibus Capitali domino donator ipſe eſt obnoxius, habitâ portionis datæ ratione ad integrum feodum, ſi ipſum integrum non donetur, vel ſervitia alia in donationis Charta non exprimentur. Non autem conſtat ex nudis his verbis: utrum per ſervitium tenuerit militare, an (ut nos dicimus) in ſoccagio. Nam *homagium* ſemper incumbit tenuræ militari, ſæpè etiam tenenti in ſoccagio: & ſervitia ſunt tam civilia, quàm militaria. Civilia voco; ſiſtere ſe Manerii Curiæ, inter reliquos Tenentes ſeu *homines*, de rebus cognoſcere ad dominium, dominumque pertinentibus; cenſum reddere; auxilia, operas, conſuetudines uſitatas præſtare. Sed cautum eſt Statuto (quod diximus) anni 18 Edouardi 1. ne quis terras deinceps daret à ſeipſo tenendas, at à ſuperiori earundem domino; deſiitque jam inde hæc in Chartis clauſula reperiri.

Reſpectus homagii. Eſt ejuſdem dilatio in ulteriorem diem, putà in quintum unumquemque Terminum, Tenenti in Capite ideo conceſſa, ne de die in diem Regem opperiatur vacantem ad recipiendum *Homagium.* Fieri enim debet *homagium*, quàm primum hæres ad ætatem pervenerit, aut in patrimonium quis ſit ingreſſurus. Pro hac autem gratia, vaſſallus ſeu Tenens Regis ſub ſtatis anni temporibus, modicum aliquid argenti (Finis nomine) in Scaccario pendit. Et quoniam dilatio iſta neceſſariò ſit perpetua, propter graviora Regis negotia, & *homagiorum* multitudinem: ipſa etiam ſolutio neceſſariò fit perpetua. Conceccdatur verò hujuſmodi *reſpectus*, inter alios quoſque dominos & Tenentes ſuos per *homagium*: & Gallis dicitur, *Souffrance de Seigneur doneé au vaſſal, &c.*

Homagium ligium, illud eſt quod ſolummodo Regi debetur ratione ſupremi dominii: & dicitur à ligando, quòd ab hoc nemo ſe poteſt liberare ut (renunciando feodo) ab aliis *homagiis.* Nemo etiam in hoc excipitur. Vide Cuſtumar. Normanniæ Artic. 104. & ibidem Berhaulti commentarium: & quid nos inferiùs dicemus in voce *Ligius*, & interea quid Arturus Dux Britanniæ ſub An. 1202. Hiſt. de Bretaign. liv. 3. ca. 71. profitetur. *Noveritis quòd ego feci chariſſimo meo domino Philippo Regi Francorum illuſtri, homagium ligium contra omnes qui poſſunt vivere, vel mori, de feudo Britanniæ, &c. ſalvis omnibus tenentiis de quibus ipſe dominus Rex, & homines ſui, tenentes erant eo die quo ipſe diffidavit Johannem Regem Angliæ.* Huc pertinet *homo ligius* quem ſic

Homo ligius.

Pro quovis cliente, famulo, ſubdito.

Dicitur præterea & de eo qui nullo accepto feodo, nullo prædio, ſe in alterius tradidit militam, ſervitium, obſequium, clientelam: & in genere, de omni famulo, miniſtro, ſubdito. Hos, non minùs quàm præcedentes, complecti videntur loca iſta ſequentia, viz. Greg. Turonenſ. lib. 4. ca. 34. —— *opprobriis & criminibus obruebat Epiſcopum, pervadens res Eccleſiæ, ſpolianſque homines ejus.* Flodoard. Hiſt. Rem. lib. 3. ca. 26. —— *ut hominem ipſius ſine conſenſu ejuſdem recipere noluiſſet, & quod idem homo —— ſine licentia ſua irreverenter abceſſerit.* Breve Hen. 2. Juſticiariis de Norfolc. *Præcipio ut S. Benedictus de Rameſia ita benè & liberè habeat ſocam & ſacam ſuam, &c. & homines* ejus *ſint in pace.* Occurrit ſæpè hoc modo in antiquis Privilegiis, non ſolum vaſſallos & Tenentes, ſed famulos & ſubditos quoſlibet ſignificans. Hovedenus in Hen. 2. ſub fine An. 1173.

Pro Armigero

videtur pro *Armigero*, quem & *Servientem* vocabant, uſurpare. *In quo caſtello, multi* (inquit) *milites, & ſervientes capti ſunt, quorum hæc ſunt nomina*: recitatiſq; 15 militibus, ſequuntur, *Caſteius, homo Saeri de Terreis* : *Gwiardus, homo Jo. Maumoniæ: Rog. homo Will. Rivan.* —— *Ruſſellus, homo Huberti Ruſcenans* ; *Vulgerius, Henricus, homines Petri de Poſci*, & multi alii. Vide *Serviens.*

In Jure Civili quid.

Prateii lexic. à doctis auct. *Hominum noſtrorum appellationem in Pand. & Cod. continentur Procuratores prædiorum, actores, clientes, cuſtodes, coloni, emphitenticarii, chartularii, & Græcis* προσήκοντες *&* διαφέροντες *dicti l.* 4. *Cod. de dign. &c.*

In Gentium LL. antiquis, quid.

In Gentium LL. antiquis uſu venit plerunq ; pro mancipio, & ſervilis conditionis homine: ut **Man** Germanis, Græcis interdum ἄνθρωπος, Sic *homo fiſcalis, homo Eccleſiaſticus*, & alia hîc infra.

Homines de armis. Juxta Gall. Equites gravis armaturæ: *Cataphracti.* **Lancemen.** Tho. Walſing. in Hypodig. ſub An. 1345.--*transfretavit in Vaſcon. cum* 600 *hominibus de armis, & totidem ſagittariis.*

Homo caſatus. Qui in ædibus ſervit. Capitular. lib. 5. ca. 136. *Biduanas omnes faciant, tam Epiſcopi, Monachi & Moniales, quam canonici, & eorum infra caſati homines.* Vide ſupra *Caſati.*

Homo chartularius. Servus per chartam manumiſſus. Vide mox infra *Homo denarialis*

Homo commendatus. Qui ſe in manum alterius commendavit, cauſâ patrocinii, alimonii, &c. L. Ripuar. Tit. 72. §. 5. *Homo commendatus, vel fugitivus.* Sæpè in Domeſd. & aliàs, ut hîc ſupra in verbo *Commendatus*, quod vide.

Homo denarialis, denariatus, denariarius, & malè *dinararius.* Multis modis apud Francos veteres (ut notat Bignonius) procedebat manumiſſio. Primò ante Regem denario jactato, cujus formulam habes apud Marculfum lib. 1. ca. 22. ſub his verbis in *Præcepto denariali* à Rege prolatis. *Illuſtris* vir ille, *ſervum ſuum nomine* illum, *per manum illius ad noſtram præſentiam jactante denario ſecundùm legem Salicam, dimiſit ingenuum : ejus quoque abſolutionem per præſentem auctoritatem firmamus.* Rege etiam abſente, fiebat hæc manumiſſio ante ipſius proceres: ut teſtatur *Charta denarialis* in Veter. formull. nu. 24. Secundò in Eccleſia per chartam ſeu tabulam, coram ſacerdotibus & altari : ejuſdemq; extat formula inter Romanas veteres, nu. 12. Tertiò per privatam Epiſtolam, cujus multæ ſunt exemplaria in locis prædictis. Hinc alii *denariales, denariati*, & *denariarii* appellantur : alii *Chartularii* ſeu *Tabularii.* (*Tabularii.*) Capitular. lib. 6. ca. 208. *Homo denarialis non antea hæreditare in ſua agnatione poterit, quam uſque ad tertiam generationem perveniat.* (*Denarialis.*) *Homo chartularius ſimiliter faciat.* (*Chartularius.*) L. Ripuar. editionis Baſileenſis Tit. 59. §. 4. *Si autem denariatus abſque liberis deceſſerit, non alium niſi fiſcum noſtrum hæredem relinquat.* (*Denariatus.*) Et Tit. 63. §. 3. *Quod ſi dominus ejus eum ante Regem dinararium facere voluerit, licentiam habeat.* (*Dinararius.*) Reor mendosè pro *denariarium.*

Homo Eccleſiaſticus. Qui in ſervitum alicujus Eccleſiæ aſcribitur : præſertim colonus & mancipium. Teſtamentum S. Rennigii apud Flodoard. Hiſt. lib. 1. ca. 18. *Vineam poſſidebat cum Melanio vinitore, quem do in loco Eccleſiaſtici hominis Albonichi, ut Albonichus libertate pleniſſima perfruatur.* Capitular. lib. 5. ca. 151. *Quicunque de prædictis hominibus* Eccleſiaſticis, *quartam facti tenet, cum ſuis animalibus ſeniori* (i. domino) *ſuo pleniter unum diem cum ſuo aratro in campo dominico aret : & poſt ea nullum ſervitium ei manuale in ipſa hebdomada à ſeniore ſuo requiratur.* Sæpè in LL. Ripuar. & aliis antiqq. Vide *Factum* ſuo loco.

Homo exercitalis. Idem quod *miles.* Longobard. lib. 1. Tit. 9. l. 21. *Conſuetudo enim eſt, ut pro minima perſona quæ exercitalis homo invenitur eſſe,* 150 *ſol. componat, & pro eo qui primus eſt* 300 *ſol.* Wiſigothor. lib. 19. Tit. 2. l. 9. *Si quiſque exercitalium in eandem bellicam expeditionem proficiſcens, minimè ducem ſecutus fuerit, &c.*

Homo feodalis. Qui aut feodum, aut feodi partem tenet. *Vaſſallus.* Interdum dicitur de ipſo domino, ſed reſpectu capitalis, ut etiam Gall. *homefeodal.*

Homo fiſcalis & *fiſcalinus.* Qui ad fiſcum pertinet colonus, vel ſervus. Formull. ſolenn. ca. 90. —— *pro nativitate domicilli noſtri*, ill. *ut à Domino vita ei concedatur, de unaquaque villa fiſcales tres homines ex ſervientibus, in utroque ſexu, à ſervitio relaxare.* Vide *Fiſcalis.*

Homo ingenuus. Idem qui *homo liber & homo francus* ; ſcil. qui juſtis legibus vivit. L. Ripuar. Tit. 31. §. 1. *Homo ingenuus in obſequio alterius.* Quidam *ingenuos* dicunt pro claſſe plebis noſtræ, quæ **Yeomen** appellantur.

Homo

Sed cum ſummus honos finito computet anno,
Sportula quid referat.

Sub inclinato Imperio dicitur de adminiſtratione reipub. cum dignitate, ejuſdemq; præmio: nec non de illuſtriori magiſtratu & aſcripto eidem territorio. Sic adminiſtratio & territorium Ducatus, *Honor Ducis*: Comitatus, *Honor Comitis*: Parochiæ Epiſcopalis, *Honor Epiſcopi* appellantur*. Greg. Turonenſ. Hiſt. lib. 5. ca. 14. Guntheramnus Ducem ſuum *Erponem ſeptingentis aureis damnat, & ab honore removet.* Guido Imp. in Longob. lib. 2. Tit. 53. l. 2. *Placuit etiam nobis ſtatuere ſummopere, ut Epiſcopi & Comites uniti ſint in ſuis parochiis, & in Comitatibus: ita ut nullum prædonem, raptorem, vel inceſtum in ſuis ſedibus vel conceſſis honoribus, permittant morari.* Infra. *Si Comes ejuſdem loci hoc implere neglexerit, proprio honore privetur.* Capitular. Caroli magni lib. 3. ca. 69. in rubrica. *De his qui regales habent honores, & in hoſtem banniti ad condictum placitum non venerint.* Et ſubinde in textu. *Quicunque homo noſtros habens honores in hoſtem bannitus fuerit, & ad condictum tempus non venerit, quot diebus poſt placitum condictum veniſſe comprobatus fuerit, tot diebus abſtineat à carne & vino.* Et.

*Et in Chron. Camerac. lib. 3. ca. 72. Caſtellaturæ, *Honor Caſtellani.*

Honores regales.

Beneficium Regale.

Diverſum videtur *Honor* à Beneficio Regali, hoc eſt, ab illuſtriori feodo, licèt cum eodem ſæpè jungatur, ſæpe confundatur. Sic enim inferiùs ca. 71. *Quicunque ex his qui beneficium Principis habent, parem ſuum contra hoſtes communes in exercitu pergentem dimiſerit, & cum eo ire vel ſtare noluerit, honorem ſuum & beneficium perdat. Honorem,* hîc intelligo de juriſdictione: *beneficium,* de ipſis prædiis. Quære.

Honor continet prædia.

Honoris tamen appellatione continentur & ipſa prædia. Anonymus de geſt. Epiſcoporum & Abbatt. Turonenſ. *Hæc oppida ad honorem & conſulatum Turonicum pertinebant antiquitus, & ex dioceſi Epiſcopatus erant Turonenſi.*

Vox in Anglia

Tranavit vox in Angliam cum Normannis. In priſca tamen Inquiſitione dicitur quòd *Wigodus de Wallingford tenuit honorem de Wallingford tempore Regis Haraldi,* perinde acſi recepta eſſet iſta appellatio ſub Anglo-Saxonibus, quòd non reperio, aliter quàm à poſteris (ut hoc ipſo loco) attributum.

Quid Anglo-Normannis.

Honor igitur ab Anglo-Normannis dictum videtur uniuſcujuſq; majoris Baronis, feodale patrimonium, ſeu Baronia: adjuncto plerunque, ſedis ejuſdem capitalis, aut ipſius interdum Baronis, nomine. Charta Gulielmi 1. Abbati Rameſ. Sect. 174. *Sciatis communiter me——accepiſſe in manu mea & defenſione totum Honorem Eccleſiæ de Rameſeie, &c.* Et in Brevi Hen. 1. in lib. Rameſ. Sect. 224. *Henricus Rex Anglorum, &c.——coram me teſtificatum & recognitum eſt per Barones de honore Rameſiæ.* Gervaſio Tilberienſi liber ſuppoſitus, par. 2. ca. de Excidentib. —— *de firma illius honoris, ſcil. baronia eſt.* Breve R. Hen. 2. *Henricus, &c. Vicecomiti Comitatus Norfolc'. & Suffolc'. ſalutem. Quia feoda Baronum noſtrorum quæ tenent de nobis ut honores in Comitatu tuo & diverſis Comitatibus Regni noſtri Angliæ, de quibus auxilium nobis conceſſum eſt ad maritandum Iſabellam ſororem noſtram Romano Imperatori, Mandamus, &c.* Videtur hoc Breve ſingulis Baronibus ſingulos *Honores* tribuere, feodaq; ad Baroniam pertinentia velut membra *Honoris* æſtimare. Computus Edm. Oldhall nuper Vicecom' Norf. &c. de Auxilio ad Blancheam Regis Ed. 3. primogenitam maritandam. *De honore de Wyrmegay quem dom. Thomas Bardolf Chivaler tenet de Rege in Capite per Baroniam, cum aliis parcellis infra Hundredum de Clackecloſe, & in aliis hundredis, quæ continet 14 feoda militum, &c. Honor* hîc, feoda & reliquas Baroniæ partes complectitur.

Honorum appellatio quando diſſueta,

Cum verò Barones & Magnates, non è feodali conſuetudine, ſed vel Brevi Parlamentario (quod præcipuè ſub Edouardo 1. accepit vigorem) vel ex Regiis diplomatibus (quod à Richardo 2. ſumpſiſſe dicitur initium) nulla aſcripta juriſdictione, nullis Regalibus, cœpiſſent inſtitui: deſierunt illico patrimonia eorum *Honores* appellari, reſtabatq; deinceps vocabulum in antiquis ſolummodo Baroniis & Comitatibus. Suſcitatur autem denuò ad nova aliquot illuſtria dominia, quæ Baroniarum titulis nunquam claruere, exornandum. Nam cum Rex Henricus 8. in locis quibuſdam faſtui Regio haud ſatis paribus, ædes auguſtiſſimas condidiſſet: & non ſolùm eximia latifundia, potioreſq; delitias; ſed & nobilia multa maneria, authoritate Parlamenti eiſdem annexiſſet: ne vulgari deinceps laborarent nomine, *Honores* decrevit appellanda. Sic Statuto anni ejus 31. ca. 5. **Hampton Court,** in *Honorem* erigitur. Statutis an. 33. ca. 37. Manerium de **Ampthil**; & ca. 38. Manerium de **Grafton,** eodem donantur titulo. Anno verò illius 37. ca. 18. **Weſtminſter, Kingſton upon Hull, S. Oſithes,** & **Donnington**: nec non quæ & Rex præterea voluerat, *Honores* deſignantur, ejus diplomate conſtituendos.

Et ſuſcitata.

Honoris partes

Deniq; uti Manerium plurimis gaudet (interdum feodis, ſed plerunq;) Tenementis, conſuetudinibus, ſervitiis, &c. ita *Honor* plurima complectitur Maneria, plurima feoda militaria, plurima Regalia, &c. Dictus etiam hic olim eſt *Beneficium* ſeu *Feodum Regale,* tentuſq; ſemper à Rege in Capite: illud, *Beneficium* ſeu *Feodum nobile* ſimpliciter, & à mediis dominis frequentiùs quàm à Rege tenebatur.

¶ *Horarum ratio.*] Malm. Nov. lib. 2. pag. 188. 11 *Cal. April. horâ* 9 (*An.* 1141) *feriâ* 4 *fuit Eclipſis* ☉.

Sigeb. in An. 1106. 4. Non. Feb. *ſtella per diem viſa eſt in cœlo ab horâ* 3 *uſque ad horam* 9. *quaſi cubito diſtans à ſole.*

¶ *Hor-*

nos hodie levigamus. *Campus* etiam hîc dicitur pro *caſtris*. Vide *Haga*.

¶ *Hropant.*] Boior. Tit. 3. §§. 7. & 8. *Si quis eum funibus ligaverit contra legem, cum* 12 *ſol. componat. Si eum per vim implexaverit, & non ligaverit, quod hropant dicunt, cum* 6 *ſol. componat.* **Rope** Ang. ꞃape Sax. *funis*: & ſi *Hropant* referatur ad *ligaverit*, ſenſus perſpicuus eſt: ſin ad *implexaverit* (quod rectius videtur) alius quærendus eſt, & hic me fugit, ni dicatur à Sax. ꞃaepan *intercipere*.

¶ *Hu & Crie.*] Vide *Huteſium*.

¶ *Hulmus.*] Anglis, Danis, Germanis **holm**. Locus inſularis; inſula amnica. Etiam marina: nam quæ in Baltico mari ſita eſt inſula majuſcula, *Born-holm* appellatur. *Holmes* etiam dici animadverto depreſſiores humi planicies, plurimis rivulis & aquarum divortiis irriguas.

¶ *De* Hundredo & Hundredario *apud Anglo-Saxones, & antiquos.*

Varia ejus nomina.

¶ *Hundredus*, & *Hundredum*, parcè *Hundreda.*] A Sax. hunꝺꞃeꝺ, i. *centum*, unde etiam Latinè *Centena*, *Centuria*, *Centenariatus*, *&c.* Saxonibus aliter, *Wapentachium*, Cambro-brittannis, *Cantreda*. Rationem vide in ipſis vocabulis.

Inſtitutio.

Diximus non ſemel, Angliam totam ab Aluredo Rege in Comitatus diſtribui: Comitatus (pro locorum varietate) in Trithingas, Rapas, & Lathas: eas iterum in Hundreda, ſeu Wapentachia: atq; iſta denuò in Tithingas, quas & Decurias vocant & Friborgas.

Quantitas.

Diviſiones nuſquam æquæ, nec partium quantitas uſquam certa. Gervaſio Tilberienſi ſuggeſtus liber, Par. 1. Ca. penult. *Hidam* ait ex 100 acris conſtitiſſe: *Hundredum verò ex hidarum aliquot centenariis.* Numerum conſultò præterit, nam *Hundredum* unum, duplo, triplo, quadruplo, aliud ſuperat. De 100 villis non intelligendum eſt licèt Ranulf. Ceſtrienſ. & codex MS. quidam antiquus, ſic exponant; & *Cantredum* ſimiliter Giraldus Cambrenſis, aſſerens. *Monam inſulam* 343 *villas habere, & pro tribus cantredis reputari.* Nuſquam (quòd ſcio) reperiuntur 100 villæ in aliquo *Hundredo* per totam Angliam. Neſcio an medietas. Magni habentur, qui vel 40, vel 30 numerant. Multi nè 10. quidam duas tantùm, & nonnulli (ut *Hundredi* de **Chetham**, **Ma den**, &c. in Comitatu Cantii) unicâ ſunt contenti.

Stanfoꝛd verò in agro Lincolnienſi, geldum pro duodecim *Hundredis* & dimidio dedit: ut Domeſdei liber in Scaccario recordatur. [Vide Vocab. *Domeſdei.*]

Quid ſit.

Eſt autem *Hundredus* portio Comitatus, qua olim degebant centum pacis Regiæ fidejuſſores: utì *Decuria*, qua decem: & complexus eſt igitur *Hundredus* decem *Decurias*; ut centenarius numerus, decies denarium.

Hundredarii, qui.

Fidejuſſores iſti, nomen ſimiliter à numero ſumentes, juxta vernaculum, *Hundredarii*; juxta Latinum, *Centuriones* & *Centenarii* nuncupantur: & tanquam *Centenarii* illi apud Tacitum & Ovidium *judices*, de litibus in *Centuriatu* ſeu *Hundredo* ſuo cognoſcebant & judicabant.

Eorum juriſdictio, & Curia.

Non quidem omnibus (nam hoc prohibent LL. Inæ MS. adjectæ) at de mediis ſolummodo. Leves enim à decurionibus terminabantur in Decuriis: difficiles ad Comitatum ſunt delatæ. Juriſdictionem expreſſiùs intelligas è LL. Edouardi Confeſſ. ca. 32. quod ſupra vide in verbo *Centena*.

Modus judicandis.

Modum judicandi ex Ethelredi LL. quas in frequenti apud Vanetingum ſenatu ſancivit, cap. 4. his ferè verbis, ut Lambardus exhibet. *In ſingulis* (inquit) *Centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni, ætate ſuperiores, unà cum Præpoſito ſacra tenentes juranto, ſe adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos, ſontemve abſoluturos.* Agebatur hîc olim de furto, & de re Eccleſiæ, ut mox patebit: etiam de aliis quæ in LL. Æthelſtani videas ca. 20. & procedebatur ad triplex Ordalium, ut perſpicuum eſt ex Ethelredi LL. ca. 1.

Tempora tenendi *Hundred*.

De tempore tenendi *Hundredum* ſeu *Curiam hundredi*, ſic LL. veteres Inæ legibus ſubſcriptæ. *Hoc eſt judicium qualiter Hundredum teneri debeat. In primis ut conveniant ſemper ad quatuor hebdomadas, & faciat omnis homo rectum alii,* ——— *& faciat furi rectum ſuum, &c.* LL. divi Edouardi Confeſſ. Ca. 35. *Debet autem Sciregemot, bis; Hundreda & Wapentachia duodecies in anno congregari, & ſeptem diebus antea ſummoniri, niſi publicum commodum, vel dominica Regis neceſſitas terminum præveniat.*

Charta Hen. 1. de *Comitatu* & *Hundredis* tenendis.

Dabo in lucem Chartam Henrici 1. de Comitatu & *hundredis* tenendis: docentemq; ubi placita de diviſis terrarum ſunt terminanda. *Henricus Rex Anglorum Sampſoni Epiſcopo, & Urſoni de Abecot, & omnibus Baronibus Francis & Anglicis de Wirceſtreſcira, ſalutem. Sciatis quod concedo & præcipio, ut amodo Comitatus mei & hundreda in illis locis & eiſdem terminis ſedeant, ſicut ſederunt in tempore Regis Edwardi, & non aliter.*

Terminus.

Ego enim quando voluero faciam ea ſatis ſummoneri propter mea dominica neceſſaria ad voluntatem meam. Et ſi amodo exurgat placitum de diviſione terrarum: ſi intereſt Barones meos dominicos, tractetur placitum in Curia mea: & ſi eſt inter Vavaſores duorum dominorum, tractetur in Comitatu, & hoc duello fiat, niſi in eis remanſerit. Et volo & præcipio, ut omnes de Comitatu eant ad Comitatum & hundreda, ſicut fecerunt tempore Regis Edwardi, nec remaneant propter aliquam cauſam, pacem meam vel quietudinem meam, qui non ſequuntur placita mea, & judicia mea, ſicut tunc temporis feciſſent. Teſt' R. Epiſcopo London. & R. Epiſcopo, &

Ranulfo

ilia, ſectas, tributa, aliaſq; præſtationes, cum ad utilitatem, tum ad voluptatem referens. Cererem nempe & frumentum ad alendos canes venaticos, cujus hodie nomine annuum pendi tributum pecuniarium, alibi intelligimus. Fama eſt, ideo conceſſum primò, ut lupos, vulpes, taxos, infeſtaq; reip. animalia perderet & arceret.

Plus. De *Hundredo* & *Hundredario*, vide plura in *Centena* & *Centenario:* quales etiam hi erant apud exteros, illi enim ad nos inde pervenerunt, & præſertim è Germania. *Centenarii*

Sacramentum *Centenariorum.* autem ſacramentum (ut in Capitulis extat Caroli Calvi apud Silvacum editis) hîc tandem habe. Recitato ſcilicet jam priùs ſacramento Francorum hominum; *iſtud* (inquiunt Capitula) *jurabunt Centenarii. Ego ill. adſalituram, illud malum quod ſcach vocant, vel teſceiam non faciam, nec ut alius faciat, conſentiam: & ſi ſapuero, qui hoc faciat, non celabo, & quem ſcio qui nunc latro aut ſcachcator eſt, vobis Miſſis dominicis non celabo, ut non manifeſtem, & de Francis hominibus in iſto Comitatu, & in meo miniſterio commanentibus, nullum celabo, quatenus recordari potuero, ut per brevem vobis Miſſis dominicis non manifeſtem ſi me Deus adjuvet & iſtæ reliquiæ.* Hoc ſacramentum tam ad inferiores, quam ad ſupremum *Centenarium* ſpectet: noſtratibus enim haud diſſimile impoſitum eſt ab omnibus, ſuſcipiendum, quàm primum ad ætatem 12 annorum venirent. ut in Canuti LL. politic. ca. 19. & aliàs pluries videatur.

Hundredum etiam ſæpe occurrit in Regum diplomatibus; immunitatem ſignificans à ſectis, tributis, & oneribus *hundredi*, ejuſdemq; domini, ut in illo Monaſterii de Bello à Gulielmo ſeniore indulto. *Concedo etiam* (inquit) *eidem Eccleſiæ, leugam circumquaque adjacentem liberam & quietam ab omni Geldo, & Scoto, & Hidagio, &c. & omnibus auxiliis, & placitis, & querelis, & Siris, & Hundredis, &c.* In privilegiis noſtris frequentiſſimum. *Hundredus* (inquit ſcheda vetus) *eſt quietum eſſe de denariis, vel conſuetudinibus faciendis Præpoſitis & Hundredariis.*

Hundredi præpoſitus. Idem qui hodie *Balivus Hundredi* appellatur. Vide hoc ſupra, & infra in *Præpoſitus.*

Hundred-lagha. Lex Hundredi: à qua exempti ſunt omnes Foreſtarii, Conſtitutione Canuti Regi, quam ſupra vide.

Hundred-penny, Pecuniæ quiddam eſt, quod vicatim per *hundredum* colligebat Vicecomes, ſeu *hundredi* dominus, in oneris ſui ſubſidium: à quo multi etiam Chartis Regiis immunes facti ſunt. Charta Henrici 3. Canonicis & Monialibus de Semplyngham. *Et ſint quieti tam ipſi quam homines eorum ——— de Theuding-penny, & Hundredeſpenny, & de Miskenning, & Wapentachiis & Comitatibus, & Tridingis, Hundredis, & Sciris, &c.* Aliàs vocatur, *Denarius de Hundredo*, ut ſupra in *Burgheriſch:* ſed arctioris ſignificationis eſt quam vox *Hundredum.* Hoc enim in Privilegiis, videtur liberare ab omnibus conſuetudinibus & ſolutionibus *Hundredo* debitis, illud ab iſtiuſmodi tantùm ſolutione.

Hundred-ſetena. Privilegium Edmundi R. Angl. Dat. An. Dom. 944. apud Malmesb. de geſt. RR. lib. 2. pa. 54. *Concedo Eccleſiæ ſanctæ Dei genetricis Mariæ Glaſconiæ ——— jura, conſuetudines, & omnes forisfacturas omnium terrarum ſuarum, i. Burgerita, & Hundredſetena, athas, & ordelas, &c.* Numquid legeris, *Hundred-ſceatena?* à ſceat, pro ſymbolo, quod Hundredariis ſolebat impendi, & hoc privilegio jam remittitur. Vide *Scot.*

¶ *Hurderefeſt*, Bractono *Husfaſtene.*] Qui in certa familia conſtitutus eſt: à Sax. hýred, *i. familia*: fœſt *fixus.* Hinc pater familias hýredeſ ealdeꞃ: & **An hyred servant**, quaſi familiæ aſcriptus, dicitur. Vitiosè autem legi (opinor) *hurderfeſt* pro *hurdesfeſt*: ꞃ loco ultimo pro ſ Saxon.

¶ *Hurditius*, & *Hurditium.*] Tegumenti genus ex lignis factum, quo obduxerunt mœnia, ne à ſaxis, miſſilibus, arietibus, læderentur. Fortè ex virgultis, quæ cedendo magis quàm reſiſtendo, vim illuderent. A Sax. hyꞃdel, Angl. **hurdle**, i. *crates.* Brito Armoric. Philippid. lib. 1.

Mangonellorum tormentis ſaxa rotantur
Ictibus aſſiduis: hurdicia fracta recedunt,
Et disjuncta patent per propugnacula pinnæ
Cratibus intextis, & parmis undique junctis.

Et lib. 7.

Corripit abſque mora Vulcanus lignea valli
Vincula, quique obeunt caſtelli mœnia vicos. --
Qualiter Enceladus ardenti fauce vapores
Evomit ignitos ambuſtaque ſaxa per Aetnam,
Haud ſecus abſumit briſtegas, valla, domoſque
Et quæ reddebant tutos hurditia muros.

Briſtegus, mihi oſtendit Nechamus in ſua Summa MS. *Propugnacula, id eſt* (inquit in interlineari gloſſa) *breſtaſches & pinnæ (i. carneus) trerim in eminenti loco ſitam muniant.* Galli hodie *breteſche, breteſque,* & *breteque,* vocant. *Hurdicios* autem videtur ille paulò inferiùs, appellare *crates. Aſſint etiam* (ait) *arietes, vineæ, vites, crates, baleare machina.* De his item Hovedenus in Ric. 1. *Exierunt Saraceni à civitate Accon circiter* 4000 *armati, & combuſſerunt* 4 *hurdicios per ignem Græcum.* *Briſtegus.*

Ammian. Marcel. lib. 19. Sect. 4. *Perſa vimineis civitatem pluteis circundabat, & erigi aggeres cœpti.* Infra Sect. 6. Acies *machinarum opertæ tegminibus, crateſque vimineas prætendentes,* Lib. 21. Sect. 9. *Pluteos præferentes oppugnatores, conteſque denſius textas.* Hinc

Hurdare

mirè prædicat legum S. Edouardi concinnator, ca. 35. *Debet etiam in London quæ caput eſt Regni & Legum, ſemper curia Domini Regis ſingulis ſeptimanis die Lunæ Huſtingis ſedere, & teneri. Fundata enim erat olim & ædificata ad inſtar, & ad modum, & in memoriam veteris magnæ Trojæ, & uſque in hodiernum diem, leges, & jura, & dignitates, libertates, regiaſque conſuetudines antiquæ magnæ Trojæ in ſe continet. In ea itaque ſuperſunt ardua compota, & ambigua placita coronæ, & curiæ domini Regis totius Regni prædicti, quæ hucuſque & conſuetudines ſuas una ſemper inviolabilitate conſervat, &c.* Galfridum Monemutenſem totum ſpirat. Sed quoniam tanta hîc Trojæ mentio, ad fabellæ gratiam facit quòd pondus illud quo aurum & argentum penſantur, omnium ore, *Trojæ* & *Trojanum*, Saxonumque ævo *pondus huſtingiæ Londonienſis* appellatum ſit, & in *Huſtingo* conſervatum. Charta antiquiſſ. Lib. Rameſienſ. Sect. 32. & 127. *Ego Æthelgina Comitiſſa, do &c. duos cyphos argenteos de* 12 *marcis ad pondus Huſtingiæ Londonienſ.*

Mandat autem lex iſta (Edouardi Confeſſoris) *Huſtingum* ſingulis ſeptimanis die Lunæ teneri. Hodie autem non ita, ſed die Martis. Ne tamen è monumentis rotuliſque Curiæ, prævaricari intelligatur ab antiqua inſtitutione; paſſim inſcribitur, *Tentus die Lunæ*: & diſtinguitur velut in duas curias. Alterâ enim ſeptimanâ, de placitis hîc agitur merè realibus: alterâ vero de mixtis, & communibus aliis quibuſcunque.

Antiquæ traditionis formula in *Huſtingo.*

Referam ex eodem libro Rameſienſ. Sect. 268. antiquam tranſactionis & traditionis formulam, præter hodiernum morem, in *Huſtingo* habitam. *Notum ſit univerſis ſanctæ Eccleſiæ filiis quòd Wlfnothus de Walebroc de London, vendidit Reinaldo Abbati Rameſiæ quandam ſuam terram quam habebat ſuper Walebroc, unde & ipſe Wlfnothus de Walebroc vocatus fuit. Et quandam domum de lapidibus, & quoddam cellarium quod ſuper terram illam fecerat cum hoſtiis ferreis & feneſtris ſuperiùs & infra, &c. vendidit prædictus Wlfnothus Abbati Rameſiæ* (terram illam) *& ſaiſivit eum per quendam baculum, & clamavit ſolam & quietam, & abſque omni calumpnia, & ipſe & Mahald filia ſua, & filia uxoris quam priùs habuit, & Mahald uxor ſua quam poſt eam habuit, & Henricus filius illius, ſecundæ, viz. mulieris, & Chriſtina filia ejuſdem, coram omni Huſtingo de London, in domo Alfwini filii Leofſtani, omnibus diebus amplius in perpetuum in Eccleſia Rameſiæ habendam pro* 10 *libris denariorum, quas in præſentia totius Huſtingi dedit ei. De hiis verò* 10 *libris, dedit ipſe Wlfnothus* 40 *ſolidos Matildi filiæ ſuæ propter ſuum conceſſum, quia per ſuam matrem terram illam habuit, & Abbas ex ſua parte dedit ei dimidiam marcam argenti, & uxori Wlfnothi, & duobus alteris infantibus, propter ſuum conceſſum, dedit quinque ſolidos. Hujus verò venditionis & emptionis teſtes ex parte Huſtangi hii ſunt. Will. de Einesford Vicecomes de London, & Joh. Subvicecomes ejus, & Gervaſius Clericus ejus, Andreas Bucuint, & Rad' fil. ejus, & Rad' cognatus ejus, Gilbertus Proudfot, Will' Bukerel, & multi alii.*

Dati nulla hîc mentio, ſed Reinaldus iſte ab Henrico 1. Abbas Rameſiæ conſtitutus eſt, ut ſui ipſius Henr. Chart. indicat, Sect. 214. habuitque ſucceſſorem Walterum Abbatem (haud reperio quo anno ingreſſum, ſed) florentem Anno 1149. (id eſt, Stephani R' 14.) ut patet Sect. 299. De antiquitate igitur tute judices. Inter exoleta autem nonnulla, perſpicuè hinc conſtet, Londinum ſuo claruiſſe Vicecomite ſub ævo Henrici 1. licèt Annalium plerique ſcriptores, Vicecomites cum Majore, à Ricardo 1. Regnum ineunte conceſſos aſſerant, illorumque ideo catalogum ab iſtius anno primo, i. Dom. noſtri 1189. exordiantur. At Vicecomites ab Henrico 1. datos cum Comitatu Middleſexiæ ſatis liquet, ex Charta ejus libertatum Londonienſibus in veſtibulo Regni conceſſarum: nec multùm differunt Major & Vicecomes, à prioribus eorum Magiſtratibus *Portgravio* & *Præpoſito*, ut in his infra nominibus animadverteris.

Vicecomites London.

Suos etiam habuiſſe *Huſtingos* perhibentur Eboracum, Winceſtria, Lincolnia, Shepeia, aliíque Burgi & Civitates. Vide Fletam lib. 2. ca. 55.

¶ *Huteſium.*] Eſt ſtrepitans clamor & ejulatio, quibus fugientem latronem & rei capitalis ſontem, excipientes omnes tenentur proſequi, donec malefactor deprehendatur. Angl. **Hue and Cry**: à Gall, *Huyer*; ejulare exclamare. Bracton. lib. 3. tr. 2. ca. 1. nu. 1. ——*omnes tam Milites, quàm alii qui ſunt* 15 *annorum & ampliùs, jurare debent, quod utlagatos, murdritores, robbatores, & burglatores non receptabunt, &c. & ſi Huteſium vel clamorem de talibus audiverint, ſtatim audito clamore, ſequantur cum familia & hominibus de terra ſua.* Et mox infra.——*ſed ſequi non oportet de terra in terram, villa in villam, cum malefactor captus ſit. s.* la bane. LL. Edouardi Confeſſ. ca. 21.——*ſi cui forisfacerent, & clamor vicinorum de eis aſſurgeret, &c.* Gallis dicitur *Haro, Harol, Clameur de Haro & Haro crie.*

¶ *Hutinus.*] A Gall. hutin. Rixator turbulentus. Hottom. Franco-gal. cap. 27. ——*imperio Regis Ludovici Hutini, quo nomine priſca lingua noſtra Turbulentus ſignificatur.*

dam velocitate, omnia rapit, & devorat, **Wild-fire.** Ejus authorem fuiſſe narrat ex Zonaro Pancirolus, Callinicum Græcum An. Chriſti 670. qui in ſubſidium Conſtantini Pogonati Imperatoris Orientis, naves Saracenicas ſub ipſa aqua incendit: deletaque magna earum multitudine, reliquas in fugam egit. Rigordus de geſt. Philip. Auguſti. *Phialæ vitri plenæ igne Græco, &c.* Mat. Par. in Ric. 1. An. 1191. *Erat namque in illa* (dromunda) *ignis Græcus, & ſerpentum ignitorum plurima vaſa plena.* Malè editur *ignotorum.*

Ignis æreus, al. *ſilvaticus.* Flo. Wigorn. in An. Dom. 1048. *Terræ-motus Cal. Maii* ——— *& ignis äereus vulgo dictus ſilvaticus, in Deorbegenſi provincia, & quibuſdam aliis provinciis, villas & ſegetes multas uſtulavit.*

¶ *Ignitegium.*] Supra, in voce *Curfu.*

¶ *Ikenild-ſtreat.*] Id eſt, Stratum Icenorum. Una erat è quatuor viis celeberrimis, Angliam totam à diverſis plagis percurrentibus; priſco Romanorum opere Britannorum mixto, elaboratis. Harum tractus ſtudioſè proſecutus eſt Author deſcriptionis Britanniæ in principio grandium noſtrorum Annalium Cap. 19. antiquitatem accuratè (ut ſolet) Gulielmus Camdenus in ſua Britannia, de Romanorum hic agens ditione. Ego tantùm libabo, quod de his iſtis antiquiſſimè habetur in LL. Edouardi Confeſſ. ca. 12. ubi & eorum nomina referuntur. *Alia* pax Regis eſt, *quam habent quatuor chimini: Watling-ſtreat, Foſſe, Hikenild-ſtreet, & Erming-ſtreet, quorum duo, in longitudinem Regni, alii duo in latitudinem diſtenduntur.* Quid *Pax Regis* ſit, vide infra ſuo loco. Cum autem in Regis pace, eſſent & patrocinio, quæ in his perpetrata ſunt indebitè, ad ipſius Regis pertinebant cognitionem: ſic enim ibidem ca. 13. *Diviſiones Scyrarum Regis propriè, cum judicio quatuor cheminorum Regalium ſunt.* **Watling-ſtreet,** Sax. pæteling ſtræte, Latinè *via vetelingiana* (quòd per Verolamium extenditur) aliàs **Werlam-ſtreete,** appellatur. Ejus fit mentio in Fœdere Aluredi & Guthurni RR. ca. 1. regnorumque ponitur diſterminatio.

¶ *Illaldiones.*] *Aldius*, libertus: *Aldiones*, libertorum filii: ſed vox utraq; de *famulis* & *miniſtris* dicitur. *Il* Gallicum eſt pronomen demonſtrativum, *miniſtros* ſeu *miniſteriales* notans diſtinctiores, putà *Regios*: quaſi diceres *illos aldiones.* Quædam Conſtitut. Caroli M. ab Amerpachio edita, ca. 15. *Non eſt noſtra voluntas, ut homines Placentini per eorum præceptum de curte palatii noſtri illaldiones recipiunt.* Per *illaldiones* (inquit Amerpachius) puto hic ſignificari *miniſtros*, & eſſe vocem noſtratem **Ghalten.** Alibi *Aldiones.* Goldaſtus exponit, *miniſteriales regios.* Vide *Aldio.*

¶ *Illibertare.*] Libertate exuere, ſervum facere. Nic de Clemangis lib de annatis non ſolvendis. *Per tales appellationes & oppoſitiones, volentes impedire & illibertare dicentes vota ſua, &c.*

¶ *Illuminare.*] Libros & literas pingendo ornare. Ranulf. Higden al. Ceſtrienſ. in Polychron. lib. 7. ca. 3. de Oſmundo Epiſc. Sariſbur. in An. 1077. *Ita ut ipſemet Epiſcopus libros ſcribere, ligare, & illuminare non faſtidiret.* Lib. de Abbatibus Glaſton. MS. in vitâ Britwoldi, *Dedit etiam Collectarium auro illuminatum.* Alias dici videtur *luminare*, unde Anglicum, **to Lymn.**

¶ *Imizilum.*] Anaſt. Bibliothecar. in Paſchali. *Fecit ipſe ſanctiſſ. Præſul* ——— *vela de fundato* 14. Inferiùs. *Fecit ad ornatum ipſius baſilicæ in ipſam trabem, vela de quadruplo numero* 6. *& de imizilo vela num.* 4.

¶ *Immantare.*] Manto induere. Radevicus de geſt. Frider. 1. lib. 2. ca. 52. *Rollandum Cancellarium immantaverunt.* Ca. 70. Epiſt. præſidentium in Synodo Papienſi apud Radevic. lib. 2. *Papam victorem & — fuiſſe electum & ſolemniter immantatum.* Vide *Mantus.*

¶ *Impalare.*] L. Burgund. Tit. 23. §. 2. *Quod ſi* (quis) *quodlibet animal, dum de meſſe, aut de prato, aut de vinea, aut de area annonaria expellitur, impalaverit, nihil ab eo qui expulit requiratur.* L. Ripuar. Tit. 70. §. 3. *Quod ſi in ſepem animal impalaverit, & ipſa ſepis mentonalis* (i. ad menti altitudinem) *non fuerit: dominus ſepis interfectiones ſeu dibilitationis reus judicetur.* Longob. lib. 1. Tit. 19. l. 10. *Si caballus aut quodlibet peculium, in clauſuram alterius intus ſaliendo ſe impalaverit, non requiratur ab ipſo cujus ſepis eſt. Et ſi ab infra foras ſaliendo ſe impalaverit, tunc ille cujus ſepis eſſe invenitur, eum componat.* Gloſſ. vett. & Papias apud Lindenb. *impalare, impugnare.* Mihi videtur *in palum ſe impingere.* Quære.

¶ *Impans.*] Longob. lib. 2. Tit. 34. de manumiſſionibus l. 1. *Similiter qui per impans, id eſt, in votum regis dimittitur, ipſa lege vivat ſicut qui amund* (i. à tutela liber) *factus eſt.* Modus manumittendi per Regem, patet ibidem l. 3. *Si quis ſervum ſuum aut ancillam in manu Regis dederit, & ipſe Princeps eos per manus ſacerdotis, circa ſacrum altare, liberos dimiſerit, ſic permaneant liberi, &c.* Item l. 8. ——— *quocunque modo eum à ſe abſolverit, in manu Regis dando, aut in Eccleſia circa altare ducendo, &c.* Lindenb. ex Papia: *Impans, in manu Regis ſervus dimiſſus, extraneus eſt.*

¶ *Imparcatus.*] *Incarceratus.* Carcere incluſus. Bracton. lib. 3. Tract. 2. ca. 9. — *quamvis ex eo crimine innocentes inveniantur, propter quod inducti ſunt in carcerem & imparcati.*

¶ *Impejorare.*] Pejus facere. Addition. LL. Friſon. Tit. 11. §. 1. — *rem ejus impejoravit.*

¶ *Im-*

Anachoreta. *Tertium genus eſt Anachoretarum, qui jam cœnobiali converſatione perfecti includunt ſemetipſos in cellis, procul ab hominum conſpectu remotis, nulli præbentes acceſſum, ſed in ſola contemplatione divina viventes perſeverant, i. theoria. Sed iſti examinatione cœnobiorum probati in omnibus diſciplinis monaſterii per* 30 *annos, ad hanc contemplationem per obedientiam eliguntur.*

Incluſi. Recluſi. Reclauſi. Incluſorium. Cluſa. Recluſum. Clauſula. Ex incluſione iſta dicti ſunt Anachoretæ *Incluſi*, quibuſdam *Recluſi*, & *Reclauſi*: incluſionis autem cella, aliàs *incluſorium*, aliàs *cluſa*, *recluſum* (& in Ekkehardo jun. ca.9.) *clauſula*; vulgo plerumque *Heremitagium*, *armitagium*, & *anchoragium* pro *Anachoritagium*. Marianus Scotus in An. 1058. *In Monaſterio (igne conſumpto) erat Paternus nomine, monachus Scotus, multiſque annis incluſus, qui etiam combuſtionem pronunciabat, in ſua* *Cluſa.* *cluſa ambiens martyrium, combuſtus eſt.* Et in An. 1069. *Ego miſer Marianus, juſſu Epiſcopi Moguntinenſis, & Abbatis Fuldenſis, feria 6 ante palmas,* 3 *Nonis Aprilis, poſt annos* 10 *meæ* *Incluſio.* *incluſionis, ſolutus de cluſa in Fulda ad Moguntiam veni, & in feſtivitate* *Includi.* *Septem fratrum ſecundò includor.* Vide *Recluſus.*

¶ *Inconcare.*] *Abſorbere.* Chron. Camerac. lib. 3. ca. 22.——*Ad quandam tabernam de more profectus, cerviſiam nimiam inconcavit.*

¶ *Incrinitus.*] Vide *Crinitus.*

¶ *Incrocare.*] *Suſpendere*, q. ab unco pendere, *croc* enim Gall. *uncus, hama*: unde *pendu au croc* dicitur quod ab hama ſuſpenſum eſt. L. Salic. Tit. 69. §. 2. *Si quis hominem ſine conſenſu judicis, de ramo ubi incrocatur, deponere præſumpſerit, ICC den. qui faciunt ſol.* 30. *culpab. judicetur.*

Incrochiare. Hinc *incrochiare* dicunt forenſes cum quiſpiam aratro fundum vicinum, velut hamâ, ſubducit, & ſic in cæteris.

¶ *Indentura.*] Dicitur cum ſcripta paria ſic in capitibus, marginibuſve incidantur, ut ſectionibus invicem applicatis, alterum alterius defectum ſuppleat, paginamq; reddat velut integram. Juris Civilis Conſultis à Græco, *Syngrapha*, id eſt, *Conſcriptio* nuncupatur, quod pars utraque alternatim à partibus conſcribitur, traditurque. Lindewod. Tit. de Offic. Archidiac. ca. 1. *Sed differunt chiro-* *Chirographus & Syngraphus* *graphus, & ſyngraphus, quia ſyngraphus eſt* quo differunt. *ſcriptura inter creditorem & debitorem indentata: in cujus ſciſſura literis capitalibus ſcribitur hæc dictio, Syngraphus* (ſive τὰ σύγγραφα. *Sed chirographus dicitur, quod manu unius tantum, putà debitoris ſcribitur, & penes creditorem relinquitur. Aliquando tamen promiſcuè ſumitur ſecundum Januenſem.* In Chirographorum ſciſſura ſcribebatur literis majoribus Chirographus ſimiliter. Vide Lexic. Jur. & Gothofr. in not. ad l. 27. §. 3. ff. de l. Corn. de falſ. Habentur *Indenturæ* non ſolùm bipartitæ & tripartitæ, ſed & ſeptem-partitæ (ut illa Henrici 7. de Capella ejus Regia Weſtmonaſterienſi) & ut loquuntur, undecem-partitæ. Chartarum autem *Indentationem*, apud nos non reperio ante ætatem Henrici 3. & tunc quidem rariùs. V. *Paricla.*

¶ *Indictamentum.*] In Jure noſtro eſt libellus accuſationis (qui *billa* dicitur) nec non & ipſa accuſatio, 12 ad minus Inquiſitorum juramento, maleficium alicujus vel in Regem, vel in Rempub. ſolenni formâ ad Judicem deferens. A Gall. *Endicter*, atque hoc à Græ. ἐνδείκνυμαι, quod eſt *nomen in judicio deferre, poſtulare, reum indicare*: unde & ἐνδείκτης, *Indictator, delator, denunciator.* Comperto *indictamento*, poſtulatus (quem *Indictatum* jam vocant) pro tribunali ſiſtitur: *Indictatus.* exigitúrque duo-decemviralis Jurata, ad cognoſcendum de facto ejus ſecundum probata & allegata. Jurantur ipſi, jurantur & teſtes accuſatorii; quorum auditis criminationibus, & poſtulati reſponſis, duodecem viri ſeorsùm à Curia, de omni inter ſe conſulunt, donec in ſententiam coëuntes, poſtulatum aut ſontem denunciant aut inſontem.

Forma *indictamenti* hujuſmodi. In mar- *Indictamentorum forma.* gine ſchedulæ ſeu *billæ*, notatur Comitatus ubi de reatu agitur: putà *Norfolc'.* Deinde ſequitur in hunc tenorem. *Inquiratur pro domino Rege ſi A. B. de* (villa) C. *in dicto Comitatu*, **Yeoman** (*vel talis alterius conditionis*) *tali die, menſe, anno* (interdum, *inter tales horas*) *tali loco & modo crimen tale perpetravit contra pacem dicti domini Regis nunc, coronam & dignitatem ſuam.* Quod ſi Inquiſitoribus conſtiterit verum eſſe, ſcribunt in verſa parte, *Billa vera*: ſin minùs, *Ignoramus.* Hæc in genere requiruntur in omni *Indictamento*: particularis autem contextus paſſim variatur pro natura ſcelerum.

De Indictionibus multiplex opinio. Earum origo, ratio, ſpecies, uſus, inveniendi modus, &c.

¶ *Indictio.*] Ab indicendo, ad Pontifices pertinet, juxta illud:

Edicunt Reges, indicit feſta ſacerdos.

Quid. Et ſyſtema trium luſtrorum, ſeu quinquennalium, id eſt, ſpatium quindecim annorum, ſumptâ ab Anno Chriſti 312. origine, in ſe perpetuò repetitum. Vulgaris, & non recens opinio, Imperatores perhibet tributa Gentibus *Unde.* impoſuiſſe; vicinis, annuam annonæ portionem; remotioribus verò, ut propter tranſitus difficultatem, in fine primi luſtri ſeu quinquennii, aurum penderent, dominationis typum. In ſecundi fine argentum, ad ſtipendia militibus

Militares.

Indictio militaris ſeu *erogatoria*, ea eſt quam expreſſit Baronius, & quam temporum præbuiſſe contendit dimenſiones. Nos ulteriùs non agitabimus quæſtionem, at ſive hinc ſive illinc proceſſerint, certum eſt ſub Conſtantino cœpiſſe *Indictiones* fieri Chronologicas, & ab eo computari anno, quo libertatis accepit primordium religio Chriſtiana: ſcil. anno Conſtantini 7. vel 8. id eſt, Domini noſtri 312. vel 313. Sic & Nicæni Concilii autoritate inſtitutum aſſerunt, ſublatis Olympiadibus, quas Hieronymus tamen in ſuo Chronico deinceps numerat, nullam de *Indictionibus* mentionem faciens. Annus autem Domini noſtri nondum in uſu fuit. Hunc enim in Eccleſiam invexit primùm Dionyſius Exiguus Abbas Romanus, Anno qui deinceps Domini inſcriptus eſt, 532. cum exoſo Diocleſiani tyranni nomini oppedens, anni ejuſdem memoriam ab encycliis Paſchalibus quæ tunc moliebatur Abbas, exploderet.

Indictiones factæ Chronologicæ, An. Do. nondum in uſu.

Annus Domini quando primùm receptus.

Primus *indictionum* annus quis.

Sed penitiùs paulò videamus utri è præfatis annis initium tribuemus *Indictionis* iſtius Chronologicæ. Non quod me in ſupputandi laqueos (quibus anhelantes alios & ad ſanguinem penè deſudantes miſeremur) ingeram: ſed ut adductis diſſidentium opinionibus, tui ſit eligere potiorem. Onufrius ſuam (ut dictum eſt) orditur ſupputationem à Maxentii cæde, & vindicata jam in libertatem religione Chriſtiana: eamque aliàs ponit Anno Chriſti 313. aliàs in Conſulatu Conſtantini 2. & Licinii. Euſebii verò Chronicon, in An. 315. Baronius in An. 312. Onufrium ſequuntur multi, & his unà Savilius noſter in ſuis faſtis: quos ab antiquis Chartis ſæpè animadverto diſcrepantes, ſed & Chartas ſæpiſſimè ab omnium faſtis. Onufrium ſibi reconciliat Baronius dicentem in Faſtis ſuis, Conſulatum Conſtantini ſecundò & Licinii, contigiſſe An. Dom. 312. Reducatur etiam ad hunc ipſum Annum Euſebii Chronicon. Nam Caſſiodorus in Chronico ſuo de Galerio patre & anteceſſore Conſtantini, ſcribit: *quod cum eſſet otioſus, anni ipſius* (cui tertium numerat) *aſcribuntur filio ejus Conſtantino.* Demptis igitur tribus ab Anno 315. quem hic Conſtantino ponit Euſebius, remanet ſimiliter Annus 312. omnium aſſenſu inchoandæ *Indictioni* tribuendus. Siquidem in Amandino Euſebii Chronico MS. paragraphus de Galerio non omnino habetur: ſed impreſſo codici ex aliis additur à Miræo, hoc (ut ait) approbante Scaligero. Rem docti curent, ego tranſeo: ſed inſigne teſtimonium quod è faſtis Græcis protulit Onufrius, hîc adjiciens. Sic enim ille ſub Conſtantino 2. & Licinio 2. Coſſ. faſtis Latinis illud paſſim ad An. Dom. 312. referentibus.

Ἰνδικτιονῶν Κονσταντινιανῶν ἐντεῦθεν ἀρχή.

i. *Indictionum Conſtantiniarum hinc exordium.*

Emendanda Baronii editio qua κονσταντιανῶν legitur.

Quo menſe, qua die, prima cœpit *Indictio.*

Diſquiſito jam Anno, repertóque fuiſſe Chriſti 312. ad menſem & diem inchoationis progrediamur. Cum autem de his non convenit inter Imperium Orientale & Eccleſiam Romanam: duplex inde exorta eſt anni *Indictionalis* origo: *Imperatoria* & *Eccleſiaſtica.*

Apud Græcos.

Indictio Imperatoria (qua uſi ſunt Imperatores Græci ſeu Orientales) juxta Onufrium, Scaligerum, Baronium, receptámque paſſim opinionem, 8 Cal. Octob. id eſt, die 24 Septemb. exorditur, ratione mox inferiùs adferendâ.

Indictio Eccleſiaſtica ſeu *Romana*, à Calend. Januarii, id eſt, 14 die Decembris, initium ſumpſit. Audi de utraque Petavium. *Initium verò Indictionum, idem quod anni fuit: ſicque Romani poſt ſolſtitium hiemale, Græci à prima lunatione poſt æquinoctium autumnale, computarunt Indictiones. Cùmque iſti menſes mobiles non fixos, ut Romani habuerint; primúſque eorum menſis, ab ipſa prima lunatione poſt æquinoctium autumnale cœperit, quæ ut plurimùm 24 Septemb. contingebat, factum eſt ut Romana Indictio, aliam epocham quam Græca habuerit. Græcam autem ſecuti ſunt qui poſt Conſtantinum Imperatores fuere, quique eorum imperio ſubditi; & ita accipiendum, quod Ambroſius meminit*, Indictiones menſe Septembri incipere. *At Romani Pontifices ſemper ſuam retinuere, adhucque hodie retinent.* Hæc ille.

Indictionum uſus.

Retinent & Imperatores Occidentales Romanam *Indictionem*, ex qua non mediocre beneficium. Eſt enim velut anchora chronologicæ ſupputationis, & fidele in inſtrumentis datorum examen: quibus ideo poni conſuevit ut in Gloſſa dicitur ad Decr. Greg. lib. 2. Tit. 22. ca. 6. In tribus autem maximo venit uſu: ſcil. in privilegiis, in cereo Paſchali, & in Eccleſiarum dedicationibus.

Modus inveniendi *Indictiones.*

Modus inveniendi Romanam *Indictionem* eſt hujuſmodi. Adde 3 ad Annum Domini (quia Dominus noſter in 4. *Indictionis* anno perhibetur natus) deinde totum divide per 15, & reſiduum dabit annum *Indictionis.* Si hoc nihil fuerit; ipſus annus *Indictionis* eſt ultimus. Ad Græcam *Indictionem* inveniendam 4 ſunt addendi, &c. Verſibus ſic exponitur.

Si per quindenos Domini diviſeris annos,
His tribus adjunctis, Indictio certa patebit.
Si nihil excedit, quindena Indictio currit.

Indictionum duplex ſignificatio.

Dicitur *Indictio* & de toto quindecennali ciclo, & de quolibet ejuſdem anno; ut patet in Gloſſ. ad Cod. lib. 1. Tit. 2. de Juſt. Cod. confir. §. fin. ubi etiam notatur quòd tabelliones (h. notarii publici) cum dicant, *Indictione prima, vel ſecunda in inſtrumentis: intelligitur primus* vel *ſecundus annus Indictionis*, &c.

Diony-

probatore & latrone cognoſcente: videamus igitur quæ placita pertineant ad Curiam (Baronis) *& quæ ad Comitatum. Sunt enim quidam † Barones & alii, qui libertatem habent ſcil.* **Soc, Sak, Tol, Team, Infangenthef, Utfangenthef.** *Iſti poſſunt judicare in Curia ſua, ſi quis inventus fuerit infra libertatem ſuam, ſeyſitus de aliquo latrocinio manifeſto, ſicut* **Hondhabend** *&* **Bacberend,** *& inſecutus fuerit per* **Saccabor,** *quia niſi fuit in ſeyſina, licèt aliquis ſequatur verſus eum, ſicut verſus latronem, non pertinebit ad Curiam* (Baronis) *Hundreda, vel Wapentachia, cognoſcere de hujuſmodi furtis, nec inde facere inquiſitionem per patriam, utrum talis qui non fuerit ſeyſitus, culpabilis ſit vel non : nec quod vadietur inter aliquos duellum ante ſeyſinam.*

Infangethefe. *Utfangethefe.* *‡ De hocquod dicit* **Infangethef,** *videndum eſt quid ſit. Et dicitur* **Infangethef,** *latro captus in terra alicujus, de hominibus ſuis propriis, ſeyſitus latrocinio.* **Utfangthefe** *verò dicitur latro extraneus, veniens aliunde de terra aliena , & qui captus fuit in terra ipſius qui tales habet libertates. Sed non ſequitur quod ille poſſet hominem ſuum proprium captum extra libertatem ſuam reducere uſque irfa libertatem ſuam , & ibi eum judicare ex tali libertate. Debet enim quis juri ſubjacere, ubi delinquit. Proprios enim latrones & alienos, infra libertatem ſuam captos, judicare poſſunt.*

Vides legum viciſſitudinem. Edouardi enim illa Confeſſoris, ait, *juſtitiam cognoſcentis latronis* ad Curiam Baronis pertinere qui habet *Infangthefe*, negat ſuo ævo Bractonus, aſſerens hoc nemini tunc competere niſi Regi.

Judicium de *Infangthefe manifeſto,* Quoad judicium de *Infangthefe* capti cum furto manifeſto : Brittonus lib. ſui ca. 15. duci eum jubet in Curiam, recitatiſque coram Coronatore feſtinantiùs accerſito, *Saccabori* & teſtium accuſationibus (nulla expectata reſponſione) morti judicandum. Grave hoc, & Standfordo ita viſum lib. 1. ca. 23. non tamen inficiatur. Convenit quippe legi Halifaxiæ ſatis notæ.

Furtum manifeſtum quid. Quid ſit furtum manifeſtum, liqueat è præcedentibus, Bractonus tamen aliàs (viz. Tract. eodem ca. 32. nu. 1.) ſic definivit. *Furtum manifeſtum eſt, ubi latro deprehenſus eſt ſeyſitus de aliquo latrocinio, ſcil.* **Hondhabend** & **Bacberend,** *& inſecutus fuerit per aliquem cujus res illa fuerit qui dicitur* **Sacaburth,** *& ſi ſine ſecta cognoverit ſe inde eſſe latronem, coram Vicecomite, vel coram Coronatore vel Serviente domini Regis, cum teſtimonio bonorum & proborum hominum, extunc furtum dedicere non poſſit, quia tales in hoc habent recordum. Et* (*ſecundùm quoſdam*) *illud idem erit , etiam ſine ſeyſina.*

Non manifeſtum quid. *Furtum non manifeſtum* ſuperiùs paulò enunciat. *Eſt* (inquit) *ubi quis ſuſpectus eſt de latrocinio per famam patriæ, per indictamentum & rectum, & ubi graves præſumptiones faciunt contra eum. Sed ſi ſeyſitus non inveniatur de aliquo latrocinio, non habet quis poteſtatem inquirendi, nec procedendi contra ipſum ad inquiſitiones, niſi ipſe dominus Rex in Curia ſua.—— Et ſi coram Ballivis vel Coronatoribus furtum cognoverit, tamen non tenetur ex tali confeſſione, ſine ſeyſina, licèt cum ſeyſina recordum haberent.*

Cognitio de *Infangthefe* antiquata. Hodie nec in curiis Baronum qui antiquis ſuis Chartis *Infangthefe* aut *Outfangthefe* obtinuere ; nec in Hundredo, aut Comitatu, talis exercetur juriſdictio. Comitatui ademptam video Statuto Magnæ Chartæ ca. 17. placita coronæ Vicecomitibus prohibente : ejuſdemque fortè vigore, Hundredis illis & Wapentachiis quæ tunc in Vicecomitum erant adminiſtratione. Quo autem fit ut Baronibus adimatur, non reperio. Antiquari potiùs exiſtimo quàm adimi : & hoc ad evitandum crebros Seneſcallorum Baronum in procedendo contra reos, errores ; magnam ex inſcitiâ ſibi & dominis ſuis moleſtiam ſæpè, libertatum nonnunquam diſpendium, inferentium. Sic Willielmo Buſſey Seneſcallo Will. de Valentia accidiſſe videas in Mat. Pariſ. continuat. An. 1259. Sic Abbati de Croyland, aliquando, utì referunt Juris faſti in 2 Richardi 3. Vide Statut. 27 Hen. 8. ca. 24. annon huc quidpiam.

Lex Scotorum. Eſt & Scotis eadem lex de *Infangthefe* & *Outfangthefe* quæ nobis olim. Bractoni quippè locum qui hîc ſuperiùs iſtis notis † ‡ intercluditur, in ſuas leges (*Quoniam attachiamenta* appellatas, ca. penult.) totidem plerunq; apicibus tranſcripſerunt. In eorum etiam Regia Majeſt. lib. 1. ca. 4. ita legitur. *Quædam placita criminalia pertinent ad quoſdam* Barones—*maximè qui habent & tenent curias ſuas cum ſocco & ſacca, furca & foſſa, Toill & Theme, Infang-thiefe & Outfang-thiefe.* Ubi notandum eſt, *furcam* & *foſſam*, de communi jure ad curiam illam pertinuiſſe, cui licuit de *Infangthefe* & *Outfangthefe* cognoſcere : ſicuti & *priſonam*, ut in dicto Tract. ca. 8, refert Bractonus. Vide *Furca* & *Foſſa* : & *Outfangthefe.*

¶ *Inſenſare curiam.*] Dicitur cum Judex ea ſuggerit Advocatis, quæ vel per lapſum vel per ignorantiam prætermiſerint ; juxta illud Juris Civilis : *Judex poteſt ſupplere ea quæ Advocatis deſunt.*

¶ *Inferenda , Inferendale.*] Tributum quod annuatim inferebatur. Ludovici Imp. ad Capitular. Addit. 4. ca. 83. *Quicunque Vicarii* (putà Vicecomites) *vel alii miniſtri, tributum quod inferenda vocatur, majoris pretii à populo exigere præſumpſerit , quam à Miſſis bonæ memoriæ genitoris noſtri conſtitutum fuit , hoc eſt, duos ſolidos pro una vacca, quod injuſtè ſuperpoſuit atque abſtulit——cum ſua lege reſtituat , & inſuper fredum noſtrum componat.* Aimoinus de geſt. Franc. lib. 4. ca. 26. *Quingentas namque vaccas inferendales à Clothario ſeniore——Regiæ menſæ inferre juſſi fuerant. Quæ ideo inferendales dicebantur : eo quòd ſingulis inferrentur annis.* *Vaccæ inferendales.*

¶ *In-*

diè noſtri plerumque Liberè tenentes; ſed velut priſci noſtri Socmanni, agros domini colentes. Abundè eſt iſtius teſtimonium in libro antiquo cenſuali Remenſis Eccleſiæ, cujus mihi copiam fecit vir eximius Nic. Fabritius Peireſchius, Provinciæ Senator Regius, multa mihi neceſſitudine conjunctus. Vide plura in *Manſus ingenuilis.*

¶ *Engliſheria.*] Vide *Engleſheria:* & ejuſdem generis, *Walliſheria.*

¶ *Ingroſſator.*] Is in genere dicitur qui integram rei alicujus copiam emendo ſatagit comparare, ut diſtrahendo poſtea charius vendat. A Gall. *le gros*, pro integro, vel plenitudine. *Monopola.*

In ſpecie, & ſic vulgo notior, multoque execratior, is eſt, qui creſcentes ſegetes, aut rem annonariam Statutis non permiſſam, ſimiliter congerit, & accumulat. Hanc Reipub. erucam aſſiduè aucupantur Informatores, i. corvi corvum, lupi lupum.

Ingroſſator longè alio ſenſu dictus eſt, qui forenſi charactere acta & inſtrumenta forenſia paginis inſcribit membraneis: unde *Ingroſſator magnæ Rotulæ.* ævo Henrici 6. *Ingroſſator magnæ rotulæ* appellatus fuit, qui hodie Clericus pipæ eſt: & *Duplex Ingroſſator*, qui nunc Pipæ contrarotulator.

¶ *Inlagare.*] Ejectum reſtituere in legis patrocinium. *Laga* enim à Saxonico lage, *lex* eſt. Annales Waverlienſ. in An. 1074. *Edgarus puer veniens ad eum à Scotia, & Rex eum inlagavit & omnes homines ſuos.* Breve regium apud Bracton. lib. 3. Trac. 2. ca. 14 —— *& tunc demum ipſum B. inlagari facias, & ad pacem noſtram recipi.* Inde

Inlagatus, **Inlagh** & **Inlaughe**. Bracton. Tract. eodem ca. 11. nu. 5. *Fœmina utlagari non poteſt, quia ipſa non eſt ſub lege, id eſt,* **Inlaughe** *Anglicè, ſcil. in franco plegio, ſive decenna, ſicut maſculi* 12. *annorum, vel amplius.* Hinc etiam

Inlagatio & *inlagaria*, pro actu *inlagandi.* Vide his omnibus contraria *Exlegare*, & *utlagare*, & eorum patronymica.

¶ *Inland*, & *Inlandum.*] Terra dominicalis, pars Manerii dominica. Vox Saxonum, *terram interiorem* ſignificans, nam quæ *Utland.* Colonis & Tenentibus concedebatur, **Utland** dicta fuit, hoc eſt *terra exterior*, hodie *Tenementalis.* Teſtamentum Britheridi, in Itinerar. Cantii. to ƿulfegeðat inlanð, ⁊ to ælfege ðat **Utland**, i. Lego *terras dominicales Wulfego, Tenementales Ælfego.* Lambardus Anglicè: **To Wulfee the inland or demeanes, and to Elfey the outland or Tenancy.**

Chirographus Withlaſii R' Merciorum An. 833. apud Ingulfum Sax. ——4. *bovatus terræ de Inlando, &* 10 *bovatas in ſervitio.* Vox in Domeſd. frequens. Titt. Oxenfordſcire. Epiſc. Baion. *Robertus tenet de Epiſcopo, de inland* 2. *hidas.* Charta Humfridi Bohun Comitis Eſſexiæ & Conſtab. Angliæ, Monaſterio S. Jacobi de Waldena nu. 19. ſine dato.——7. *acras terræ arabilis de dominico meo in campo meo qui vocatur Inlond, propinquiores domibus dictorum Monachorum.*

¶ *Inligare.*] *Confœderare, in ligam* (h. combinationem) *coire.* Greg. Turon. lib. 9. ca. 20. —— *inter præfatos Reges pura & ſimplex eſt in Dei nomine concordia inligata.*

¶ *Inloquium.*] Geſt. Epiſcopp. Turon. &c. in Auctor. Regali An. 912.——*dulcibus legatorum linitus inloquiis.*

¶ *Innama*, plu. vel *Innamum.*] Finis levatus in Curia Regis quindena Michael. An. 10 Henr. 3. in Itinere Lincoln. inter Abbatem de Kurkſted, & Will. fil. Gilber. de Beningworth.——*innama non capiantur niſi per communem aſſenſum.* Dictum videtur de animalibus jure compaſcuo recipiendis: à Sax. in, pro *intro*, & naman, *capere.* In Marchiis Walliæ hujuſmodi animalia **Intakes**, appellantur, i. *introcapta.* Vide *Namium.*

¶ *Inpeny*, & *Outpeny.*] Regiſtrum Monaſterii B. Mariæ de Cokesford. pa. 25. *De Inpeny & Outpeny, conſuetudo talis eſt in villa de Eaſt Rudham, de omnibus terris quæ infra burgagium tenentur, viz.* —— *quod ipſe qui vendiderit vel dederit dictam tenuram alicui, dabit pro exitu ſuo de eadem tenura, unum denarium, pro ingreſſu ſuo. Et quod Ballivus domini erit ad deliberationem cujuſlibet ſeiſinæ deliberandæ. Et ſi prædicti denarii aretrò fuerint, Ballivus domini diſtringet pro eiſdem denariis in eadem tenura.* De hoc item in Curia ibidem habita circa Feſtum Epiphaniæ anno 12. Ricardi 3.

¶ *Innonia.*] *Clauſum, inclauſura*: hoc eſt, fundus ſepimento concluſus, à Sax. innan, *intus*: unde viſcera & interiora, innoð, dicta, Charta quædam. *Sciatis me conceſſiſſe* ——*totum illud meſſuagium in Barton Bendich* — *& unum croftum & duas innonias aut inclauſuras, vocatas Inholmes, eidem meſſuagio adjacentes.*

¶ *Inquæſtio.*] Idem Gallis ſub Caroli Magni ævo, quod nobis hodiè **an Inqueſt**, & *Inquiſitio* dicitur. Geſta de villa Novilliaco, poſt Appendicem ad Flodoardum. Subreptis rebus & mancipiis quibuſdam villæ Novilliaci, Carolus anno regni ſui 32. id eſt, gratiæ 800. *Miſit ſuos Miſſos ad hoc inquirendum, & inquæſtione facta, & veritate (ſicut ei dictum fuerat) inventa, quoniam prædicti* ſubreptores *ad rationem non venerunt, ſic ut banniti fuerunt, &c. Miſſi*, hoc ævo dicti ſunt, qui nobis hodie, ipſiſque Gallis, *Juſtitiarii*: *Banniti*, iidem qui nobis *Utlagati.* Sic hodiernam noſtri Juris formulam, in iſtis (ut in aliis plurimis) à Gallis habes: nec ingenuè id fateri pigeat,

——*propter pecuniam, &c.* Nubrigenſ. lib. 3. ca. 22.——*ſi redditus ſuos ante invadiaverit.* Vadium, alias *Wadium*, Longobardis *Wadia*; pignus, fidejuſſio. Inde *vadiare, invadiare, convadiare, revadiare*, id eſt, repignorare, ſeu à vadio recolligere; *ſubvadiare*, i. poſt vel latenter vadiare. Vide *Invadiare*.

Vadium. Wadium. Wadia.

Mulctam vadiare, Hotomanno eſt obligare dato pignore: mihi amplius videtur, ſcil. ad pactum cum mulcta obligari, dato pignore.

Hominem vadiare, eſt fidejuſſorem vel obſidem dare.

Invadiatus, pro *abſolutus*. Ingulfus Saxo. Hiſt. Croyl. *Ut ſuſpectus de aliquo latrocinio per ſuam Centuriam vel Decuriam, vel condemnatus vel invadiatus pœnam demeritam, vel incurreret, vel vitaret.* Alias legitur *condemnatus vel abſolutus.* Ego autem *invadiatus* non hic propriè intelligo pro *abſolutus*, at ſuſpectum vitaſſe pœnam modò eſſet *invadiatus*, i. ſub debita fidemiſſione.

¶ *Inveſtire.*] Eſt aliquem in feodum, prædium, munus, dignitatem, noviter acquiſita intromittere, vel poſſeſſione eorundem donare. Intromiſſio iſta nonnunquam dicitur *Inveſtimentum*, ſed frequentiùs *Inveſtitura*, & eſt propria, vel impropria.

Inveſtitura propria ſeu *vera* dicitur, cum res ipſa tradatur: ut poſſeſſio terræ ſuper ipſam terram traditione glebæ ab eadem revulſæ. Angl's **Livery of ſeiſin.**

Impropria eſt, cum rei nomine, ſymboli quidpiam (quod in Conſtitutione Frederici Imp. de pace, *donum inveſtituræ* nuncupatur) inveſtiendo porrigitur, uti gladius, haſta, vexillum, annulus, ſagitta, calcaria, aut aliud hujuſmodi pro vario locorum more; quod & noſtratibus (olim in uſu) valuit, hodie non item. Ingulfus Abbas Croylandiæ, *Conferebantur etiam primò multa prædia nudo verbo, abſque ſcripto vel Charta, tantùm domini gladio, vel galea, vel cornu, vel cratera: & plurima tenementa cum calcari, cum ſtriguli, cum arcu: & nonnulla cum ſagitta. Sed hæc initio regni ſui* (id eſt, Normannorum) *poſterioribus annis immutatus eſt iſte modus.* Rectè, mutatus eſt omnino hic ordo quoad conferenda prædia libera: ſed quoad nativa concedenda in Baronum curiis, adhuc retinetur, ut ſupra videas in *Fiſtuca*. Feudor. lib. 2. Tit. 3. *Inveſtitura quidem propriè dicitur poſſeſſio: abuſivo autem modo dicitur inveſtitura, quando haſta vel aliud corporeum quidlibet porrigitur à domino ſe inveſtituram facere dicente: quæ ſiquidem ab illo fiat qui alios habet vaſſallos, ſaltem coram duobus ex illis ſolenniter fieri debet, &c.* Mos hodie obſervatus in Curiis noſtris Baronum. Cujacius ad Feud. lib. 1. Tit. 1. §. Si vero Archiep. *Aliud eſt inveſtitura, aliud traditio. Inveſtitura eſt ceſſio feudi ſolennis ſive contractus qui ſine traditione poſſeſſionis per ſe ſubſiſtit. Inveſtituram ſequitur traditio poſſeſſionis vacua. Ut infra §. proximo & lib. 4. Tit. 15.* ubi dicitur, *Si inveſtitura facta fuerit coram paribus curtis ſive in brevi teſtato, rectè eum qui inveſtitus eſt, cogatur dominus mittere in feudi poſſeſſionem.* Plus igitur eſt poſſeſſionem dare, quam inveſtituram concedere, ſed hic loquitur de *inveſtitura impropria.*

Donum inveſtituræ.

Adrianus Pp. Anglus inveſtivit H. 2. de dominio Hiberniæ annulo aureo. Stow. in An. 1160. H. 2. 7. pa. 218. Et Edw. 3. filium ſuum Edw. primogenitum, de Principatu Walliæ in Parl. Weſtm. an. R. 17. per Sertum in capite, & annulum in digito aureum, ac virgam argenteam *inveſtivimus* juxta morem. V. Char. Selden. Tit. hon. pag. 595. Edit. 2.

Inveſtitura per annulum & baculum ſeu *virgam.* Gall. *per rain & per baſton.* Mos Francorum antiquus hic fuit, in omnibus feudis conferendis: hodie præſertim in Epiſcopatibus & Honoribus Eccleſiæ retinetur, quòd ſub his ſymbolis Carolo Magno conceſſum eſſet ab Adriano PP. inveſtiendi Epiſcopos, &c. privilegium. Oratio quam Gregor. Papa 6. moriturus habuit apud Malmesburienſ. de geſt. RR. lib. 2. *Laudatus eſt olim* (inquit) *prædicandæ memoriæ prædeceſſor noſter* Adrianus *primus, quòd inveſtituras Eccleſiarum* Carolo Magno *conceſſerit; ita ut nullus Electus conſecraretur ab Epiſcopo, niſi priùs à Rege inſigniretur & annulo & baculo.* Annulus, arra fidei; baculus, ſubſidii quibus domino ſuo tenetur Beneficiarius ſeu Vaſſallus. Eccleſiaſticorum verò rituum Scriptores ſecularem tacentes interpretationem, myſticam adferunt. Vide Durand. lib. 3. capp. 14. & 15. Rei in Imperio Orientali antiquitatem non hic proſequor. Noſtris autem Regibus Saxonum ævo competiſſe Eccleſiarum *inveſtituras*, luculenter conſtat ex Authore coætaneo Ingulfo Saxone, in Croylandiæ ſuæ hiſtoria. Mordicùs igitur jus iſtud tenuêre ſuccedentes Reges, ut in eorum vitis copiosè legeris. Interim vide quæ nos ſupra memoravimus in verbo *Homagium*, & de *Inveſtituræ* formulis plura quære in *Traditio*, & *Fiſtuca.*

Annulus & baculus, quid notant.

¶ *Invadiare.* [*Oppignorare.* Gall. *engager.* Longob. lib. 1. Tit. 14. l. 10. *Si liber homo aliquod damnum cuilibet fecerit, pro quo plenam compoſitionem facere non valeat: ſemetipſum invadiare ſtudeat uſque dum plenam compoſitionem adimpleat.* Et l. 10. ——*ſemetipſum per wadium in ſervitio Principis tradat.* Burkhard de Caſib. S. Galli ca. 11. *Poſſeſſiones pro* 190. *marcis, &* 100. *libris denariorum invadiavit, vel etiam infeodavit.* Vide *Invadiare.*

¶ *Jobagines.*] Coloni, mancipia. Verbum eſt Hungaricum, ut refert Lydius è Goldaſto.

¶ *Jocale.*] *Monile, gemma.* Gall. *Joyau.* Ingulfus Saxo.——*& aliquid pretioſum nobileque jocale offerret* Mat. Paris in Hen. 3. An.

vel digerere. Vox fori creberrima. unde Bractonus lib. 1. ca. 2. nu. 2.——— *& ſuper his acta conficienda, ſive irrotulationes.* Vide *Rotulus.*

Irrotulationes.

¶ *De Juſticiariis itinerantibus, & eorum origine.*

¶ *Iter, Itineratio.*] Majoribus noſtris idem fuit quod hodie *Circuitus Juſtitiariorum*, deſignatos ſibi Comitatus ad juſtitiam exequendam itinerantium. Aliàs *Eier* (t, pro more Gallico, eliſo) Latinè *Error, Deambulatio*: In Capitularibus Caroli Magni & Francorum legibus (unde hæc noſtra petuntur *Itinera*) *Miſſaticum*, quod vide.

Eier. Error. Deambulatio.

Dicitur etiam *Curia* & *placita* coram iſtis Juſtitiariis habita: qui & ipſi ab itinerando, *Juſtitiæ*, & *Juſtitiarii itinerantes* nuncupati ſunt: interdum *Errantes*, & in Nigro libro Scaccarii, Gervaſio ſuppoſito, ca. 8. *Deambulantes* & *perluſtrantes. Fiunt* (inquit) *interdum communes Aſſiſæ à Juſtitiis errantibus quos nos deambulantes vel perluſtrantes judices nominamus.*

Juſtitiæ ſeu *Juſtitiarii itinerantes. Errantes. Deambulantes, Perluſtrantes.*

V. Florileg. in An. 1261. pag. 307. & 310. *Itinera non facienda niſi ſemel in ſeptennio & præmunitione* 48. *dierum.* Et Niger lib. Scac. fol. 8. b. ait. *Fiunt interdum per Comitatus communes Aſſiſæ à Juſticiis errantibus, quos nos deambulatorts & perluſtrantes Judices nominamus.*

Carolus Calvus in Capitulis Silvacenſibus An. Dom. 853. Galliam in 12. portiones diſtribuit: & unicuique portioni, viros aliquot cùm in religione, tum in juriſprudentia inſigniores præfecit: qui commiſſos ſibi pagos annuò peragrantes, de injuriis populo à miniſtris reipub. illatis cognoſcerent, ſcelera vindicarent, juſtitiamque facerent & tuerentur. Rem verò Eccleſiæ, viduarum, & orphanorum, primitùs curaturi. Hoc exemplo Henricus 2. An. 1176. i. 22. & 23 H. 2. magnum Nottinghamiæ Concilium adhibens, ex aſſenſu filii ſui Henrici Regis junioris, & Magnatum Angliæ: Regnum totum in 6. diviſit partes, earumque ſingulis tres conſtituit Juſtitiarios: ſuas (at nondum) portiones itineraturos. Nomina ſubſequuntur.

Rei origo apud Gallos.

Quando apud Anglos.

Retinemus antiquam ſcripturam.

1 { *Hugo* de *Creſſi.* / *Walterus* filius *Roberti.* / *Robertus Mantell.* }
{ Norfolc. / Suffolc. / Cantebrigeſire. / Hunteduneſ. / Bedefordeſire / Bukinhamſire / Eſſexe. / Hertefordeſire. }

2 { *Hugo* de *Gundevilla.* / *Willielm.* filius *Radulfi.* / *Willielmus Baſſet.* }
{ Lincolneſire / Notingamſire. / Derebiſire. / Scaffordeſire. / Warwikeſire. / Northamtſire. / Leiceſtreſire. }

3 { *Robertus* filius *Bernardi.* / *Richardus Giffard.* / *Rogerus* filius *Reinfrai.* }
{ Kent. / Surrie. / Suthanteſire. / Suthſexa. / Berkeſire. / Oxenefordſire }

4 { *Willielmus* filius *Stephani.* / *Bertam* de *Verdun.* / *Turſtanus* filius *Simonis.* }
{ Herefordſire. / Glouceſterſire. / Wirceceſterſire / Salopeſire. }

5 { *Radulfus* filius *Stephani* / *Willielmus Rufus.* / *Gilebertus Pipard.* }
{ Wilteſire. / Dorſete. / Sumerſete. / Devonia. / Cornubia. }

6 { *Robertus* de *Wals.* / *Radulfus* de *Glanvile.* / *Robertus Pikenot.* }
{ Euerwikeſire. / Richemundſire. / Loncaſtre. / Coplande. / Weſtmerilande / Northumberlande. / Cumberlande. }

Horum juriſdictionem tenendique Curiæ, ſeu Itineris formulam & apparatum, plurimis Capitibus deſcripſere Bractonus ab initio ſecundi Tractatus libri ſui tertii: & Brittonus mox à libri ſui exordio. Summatim articulos Aſſiſæ Clarendoniæ tradidit Hovedenus in An. 1176. coram Juſtitiariis (& perinde in his *Itineribus* ut è Bractono conſtat) inquirendos. Denuò habes *Articulos & ſacramenta miniſtrorum Regis in Itinere Juſtitiariorum* in Statuto veteri hoc ipſo titulo inſcripto.

Erant autem duo *Juſtitiariorum itinerantium* genera. Alii Comitatus itinerabant: alii foreſtas. Comitatus itinerantes novâ aucti authoritate ſub Edouardo 3. hoc exuerunt nomen, & *Juſtitiarii Aſſiſarum* ſunt exinde nuncupati. Qui foreſtis deſignantur, hodie priſcam retinent appellationem, alter foreſtis Ciſtrentanis, alter Ultratrentanis conſtitutus. De his vide inter officiales foreſtæ.

Duo genera *Juſtitiariorum itiner.*

¶ *De Jubilæo Bonifaciano, Clementino, Sixtimo: necnon illo Edouardi* 3. *Regis Angliæ.*

¶ *Jubilæus*, quibuſdam *Jobileus.*] Duplex eſt, Judaicus, & Romanus. De Judaico (ſepulto cum lege) hic non agimus. Romanum

4. *Item quia annus iſte Jubilæus finitur hodie, volens idem Dominus noſter velut pius pater providere ſaluti animarum: omnibus illis qui ſunt verè confeſſi ſecundùm formam indulgentiæ ſuæ, & non ſatisfecerunt de alieno infra annum, nec poſſunt commodè ſatisfacere propter temporis brevitatem, prorogat terminum ad ſatisfaciendum duntaxat uſque ad feſtum Reſurrectionis Dominicæ proximè venturum.*

Jubilæus Clementinus. Hæc de ſeculari *Jubilæo* Bonifaciano, quem multis decrepitorum millibus unquam vidiſſe haud datum fuit. Clemens igitur Papa 6. eum ab an. centeſimo ad veram *Jubilæi* periodum (hoc eſt, quinquageſimum) deducendum ſtatuit: datis ad Archiepiſcopum Tarraconenſem, & ad omnes Eccleſiæ Prælatos literis An. Dom. 1342. Pontificatus ſui primo: poſteaque, ſcilicet Anno 1350. primum *Jubilæum* quinquageſimalem, prout ſtatuerat, celebravit.

Jubilæus Sixtinus. Demum verò, ut quæque ætas iſtius fieret particeps beneficii; Xiſtus al. Sixtus 4. ad unumquemque annum viceſimum quintum, *Jubilæum* contraxit: atque ejuſdem primam egit celebritatem An. Dom. 1475.

Advenarum multitudo. Confluxit Romam in *Jubilæis* iſtis, ingens mortalium multitudo: adeo ut ſub Bonifacio 8. *aliquando ad CC. M. hominum in dies ſingulos numerarentur, præter indigines*: & ſub Nicolao 5. An. Dom. 1450. impedito fortuitò tranſitu, *ducenta hominum corpora & equos tres, obtrita & ſuffocata in ponte Hadriani* refert Platina.

Templa his deſignata. Ad excipiendam igitur tantam frequentiam, plenamque delictorum indulgentiam, poſt exacta imperata, conferendam: ſeptem primaria urbis delubra idem conſtituit Bonifacius.

Jubilæus Regis Edouardi. 3. Bonifacii & Clementis exemplo excitatus Rex Angliæ Edouardus 3. ſui ipſius annum genethliacum quinquageſimum, *Jubilæo* dicavit. Natus quippe in feſto S. Bricii, hoc eſt, in Idibus Novemb. An. Dom. 1312. cùm ad idem feſtum An. 1362. ſuperſtes perveniſſet; gratioſum omnibus ſe præbere & munificum geſtiebat. Vinctos igitur è carcere liberat, exules revocat ad lares proprios, reos majeſtatis ſolutos dimittit, regioque omnia faſtu & magnificentiâ recolens, ornat, ditat & illuſtrat. Jam leges ſalutares multas tulit, multa conceſſit privilegia. Rogatus à Communitate Regni, linguam Normannicam hactenus in agendis cauſis ferendiſque judiciis uſitatam adimit, Anglicanam indicens recipiendam, ut non ſolùm litigatores, ſed & circumſtantes quilibet juris faciliùs tramites cognoſcerent. Acta verò in tabulas & membranas publicas Latinè regerenda.

Circa hoc etiam tempus, velut ad anni iſtius decus (ſi rectè hiſtorici) filios ſuos Edouardum Principem Walliæ, in Ducem creavit Aquitaniæ: Lionellum in Ducem Clarentiæ: Edmundum in Comitem Cantabrigiæ: & ne quid tantæ deeſſet celebritati; Franciæ, Cypri, & Scotiæ Reges, Reginamque Scotiæ illuſtri hoſpitio excepit. Haſtiludia & quæ de more ſolent triumphos adornare taceo.

Eleemoſyna Regum in Cœna Domini unde. Ex hac Regii *Jubilæi* inſtitutione, factum videtur quòd annis ſingulis in Cœna Domini, vulgò **Maundy Thurſday**, Reges noſtri uſquè hodie eleemoſynam facientes, tot pauperes veſte & cibi ferculo donant, quot ipſimet tunc ætatis annos egerint; ſinguloſque totidem inſuper denariis, velut annorum rationem dum ad quinquageſimum veniatur, conſervaturi. Annum tamen ipſum quinquageſimum, nemo (quòd ſciam) alius more *Jubilæi* celebravit.

Non autem dico Lavandi morem ſed numerandi pauperes ad ætatis rationem jam cœpiſſe. Lavationis enim ceremonia valdè eſt antiqua, cum apud Pontifices Romanos, tum apud Impp. ut poſtea videris in *Mandatum.*

¶ *Juchus*, & *Jochus.*] *Jugerum.* Terræ portio quæ junctis duobus bubus uno die colitur, atque inde voces: nam **Juck** & **Jock** Teutonicè, *joug* Gallicè, *jugum* Latinè, notant. Centur. Alaman. Chart. 19. *Trado ad monaſterium S Galli* —— 8 *juchos terræ ſtatim in jus monaſterii redigendos, & accepi inde alios* 8 *juchos in Durgouve.* Et Chart. 26. *Dedit itaque nobis ipſe præfatus homo Notger juchos* 92 *nos ex noſtra parte debuimus illi jugera* 8. *illa etiam ad ſupradictum numerum complendum nobis dimiſit, &c.* Chart. 41. *Unum juchum de vinea.* Chart. 42. —— *arare duos jochos in Anno.* Chart. 83. —— *unum juchum arem, & cum ſemine meo ſeminem* Vide *Jugum*, & *Jornale.* Joebus.

¶ *Judex.*] Pro *Juratore.* Inde *Judices* dicuntur Duodecemviri qui in diſquirendo reatum, de facto apud nos judicant & cognoſcunt. Sic intelligo legem Henrici 1. Ca. 6. *Judices ſanè non debent eſſe niſi quos impetitus elegerit, nec priùs audiatur vel judicetur, quàm ipſi eligantur: & qui electis conſentire diſtulerit, nullus ei communicet, vel obtemperet, &c. ſententia vincat plurimorum, nec judex ſit impar muneris nec jure diſſimilis, &c.* Priſcæ legis hodie manet juſtitia. Poſtulatus enim de crimine capitali reſpuat ex cauſâ legitimâ quotquot voluerit. Sic & olim aliquando peremptoriè, dum tamen legale haud ſubterfugeret judicium. Sed cautum eſt deinceps, primò ut 36 non excederet, poſtea (ſcil. Stat. Anno 21 Hen. 8. Ca. 14.) ut ultra 20 non reſpueret. Vide infra *Juratores.*

¶ *Judicium aquæ.*] Vide in proximis *Judicium Dei*, & infra *Ordalium.*

¶ *De*

non uſturam? Docuit hoc tamen illis diebus trita admodum & vulgaris experientia, ut è locis citatis deprehendas; præſertim illo Aimoini ubi tot unà homines ab utroque remanſerunt illæſi. Sed & memoriæ & mirationis eſt digniſſimum, quod in noſtris per-

Emma Regina

crebuit hiſtoriis de Emma matre Divi Edouardi Confeſſoris. Rem enim cum Wintonienſi Epiſcopo incontinentiùs habuiſſe inſimulata; judicio Archiepiſcopi Cantuariæ, novem ignitos & candentes vomeres pleno premens veſtigio ſingulos (hoc enim curabant utrinque Epiſcopi) totidem paſſibus ſupergreſſa eſt: nec ferrum obcæcata decernens, nec incendium caſta ſentiens. Refert etiam Eadmerus in Will. 2. lib. 2. 50. circiter viros nudis manibus *igniti ferri* judicium unà abſque inuſtione ſuſtinuiſſe.

Quo hoc factum ſit numine non hîc diſſero. At ſi Dei digito regerentur iſtæ probationes, cur aliquando abolitæ ſunt? ſin minùs; cur uſque adeo in Eccleſia toleratæ? Reperiuntur in Ethnicorum hiſtoriis ſimilia miracula, & probationes conſimiles. Strabo

Similia miracula & probationes apud Ethnicos.

Geogr. lib. 5. ὑπὸ δὲ τῷ Σωράκτῳ ὄρει Φερωνία πόλις ἐστὶν ὁμώνυμος ἐπιχωρία τινὶ δαίμονι τιμωμένη σφόδρα ὑπὸ τῶν περιοίκων, ἧς τέμενός ἐστιν ἐν τῷ τόπῳ θαυμαστὴν ἱεροποιΐαν ἔχον. γυμνοῖς γὰρ ποσὶ διεξίασιν ἀνθρακιὰν καὶ σποδιὰν μεγάλην οἱ κατεχόμενοι ὑπὸ τῆς δαίμονος ταύτης ἀπαθεῖς, καὶ συνέρχεται πλῆθος ἀνθρώπων ἅμα τῆς τε πανηγύρεως χάριν, ἣ συντελεῖται κατ' ἔτος, καὶ τῆς λεχθείσης θέας. id eſt. *Sub monte Soracto* (20 à Roma lapide) *urbs eſt Feronia, cognominis indigenæ cujuſdam deæ à vicinis admodum veneratæ: cui & in eodem loco lucus* ſeu *delubrum eſt, mirabile habens ſacrificium. Hujus enim numine afflati, nudis pedibus magnam prunarum ardentium ſtruem perambulant illæſi: & huc confluunt annuatim multitudo hominum, tum ad celebritatem, tum ad ſpectaculum intuendum.* Refert hoc idem Plinius lib. 7. ca. 2. de Hirpiis, quibuſdam familiis in agro Faliſcorum. *Sacrificio* (inquit) *annuo quod fit ad montem Soractem Apollini, ſuper ambuſtam ligni ſtruem ambulantes non aduruntur: & ob id perpetuo ſenatuſconſulto militiæ omniumque aliorum munerum vacationem habent.* Addam (ut meis indulgeam laboribus) quæ inter alia huc ſpectantia collegit vir doctiſſ. Fred. Lindenbrogius. Euſtathius (inquit) l. 7. & 11. de amoribus Iſmenii ait, Artecomii & Daphnopoli fontem fuiſſe, in quem ſi virgo intraret, aqua pellucida maneret; ſi quæ verò depudicata, & cui vitium additum eſſet, turbida continuo redderetur. Similis fons prope Epheſum memoratur, Stygis nomine vocatus, de quo mira narrat Achilles Tatius de amorib. Clitoph. lib. 8. p. 206. ὅταν τις αἰτίαν ἔχῃ Ἀφροδισίων, εἰς τὴν πηγὴν εἰσβᾶσα ἀπολούεται. ἡ δὲ ἐστὶν ὀλίγη, καὶ μέχρι κνήμης μέσης. ἡ δὲ κρίσις, ἐγγράψας τὸν ὅρκον γραμματείῳ μηρίνθῳ δεδεμένον περιεθέκατο τῇ δέρῃ κἂν μὲν ἀψευδῇ τὸν ὅρκον μένει κατὰ χώραν ἡ πηγή. ἂν δὲ ψεύδηται, τὸ ὕδωρ ὀργίζεται καὶ ἀναβαίνει μέχρι τῆς δέρης, καὶ τὸ γραμματεῖον ἐκάλυψεν. *Cum violatæ aliqua pudicitiæ arguitur, eum in fontem deſcendere compellitur, cujus unda vix medias tibias attingit. Judicium autem fieri hoc pacto conſuevit. Quæ delata eſt, falſo ſe inſimulari jurat, jusjurandumque in tabella deſcriptum collo ſuo alligatum ſuſtinens, in fontem deſcendit; ac ſi verum jusjurandum juraverit, aqua omnino immota manet; ſin minus, intumeſcit, atque ad collum uſque ſe adtollens tabellam contigit, &c.* Conſentanea ſunt quæ de Palicis ſcribit Stephanus. Ἔστι δὲ καὶ ὅρκος ἅγιος αὐτόθι. ὅσα γὰρ ὀμνύει τις εἰς πινάκιον γράψας βάλλει αὐτὸ εἰς τὸ ὕδωρ. ἐὰν μὲν οὖν εὐορκῇ, ἐπιπολάζει, ἐὰν δὲ μὴ εὐορκῇ, τὸ μὲν πινάκιον ἀφανίζεται, αὐτὸς δὲ πίμπραται. *Eſt vero & jusjurandum ſacrum ibidem. Quæcunque enim quis juraverit, in tabellam ſcribit atque in aquam abjicit. Si verè juraverit, tabella ſupernatat: ſin pejeraverit, illa quidem evaneſcit, ipſe autem perjurus uritur.* Mentionem faciunt ejuſdem fontis Ariſtotel. in lib. de admirand. auditionib. Diodor. Sicul. Biblioth. lib. 2. & alterius cujuſdam planè conſimilis potentiæ apud Tyanam Philoſtrat. de vita Apoll. lib. 1. Sic aqua tingebant oculos juratores in Sardinia. Solinus de Sardiniis. Plin. lib. 31. cap. 2. Sed & aliæ probationum ſpecies erant. Tucca virgo Veſtalis inceſti criminis accuſata, aquam cribro geſtavit. Dionyſ. Halicarn. lib. 2. Plin. lib. 28. c. 2. Val. Max. lib. 7. cap. 1. Claudia violatæ pudicitiæ ſuſpecta navem cingulo traxit. Livius lib. 29. Ovid. Faſtor. lib. 4. Tertullian. Apolog. Minut. Fœlix Octavio. Lact. lib. 2. c. 7. Hæc ille: & ejuſdem argumenti eſt, quod Acron ad Horatii lib. 1. Epiſt. 10. notat, furti reos accepta à ſacerdote cruſtâ panis carmine infecti, patefieri, ut infra referemus in *Offa judiciale.* Cicero de Nat. Deor. fol. 22. a. *Sunt quædam beſtiæ, quæ appareant in ardentibus fornacibus ſæpè volitantes.*

Videtur autem à Judæis perveniſſe ad Chriſtianos iſtiuſmodi probationum ritus: ſumptis exemplis ab aquâ amara Num. 5. ad purgationem zelotypiæ, & adulterii inveſtigationem imperatâ (ut in notis ad C. 2. q. 5. ca. 21.) Et à ſortilegio quo furti anathematiſque reus exhibetur Achan, lib. Joſue ca. 7. necnon à monomachia Davidis cum Goliâ, Samuel. 1. ca. 17. Inter Chriſtianos qui igneo uſi ſunt examine, mihi primus occurrit Briccius Epiſcopus Turonenſis, S. Martini (qui obiit An. à paſſione Dom. 412.) diaconus & ſucceſſor. Is ſtupri à civibus ſuis graviſſimè accuſatus: *prunas* (inquit Greg. Turon. lib. 2. ca. 1.) *ardentes in byrrum ſuum poſuit: & ad ſe ſtringens, uſque ad ſepulchrum beati Martini unà cum populorum turbis accedit, projectiſque ante ſepulchrum prunis, veſtimentum ejus inuſtum apparuit.* Simile eſt quod de Montano Epiſcop. Toletan. Ildefonſus Epiſcopus in præfat. memorat de viris Eccleſiæ. *Montanus ſedis ejuſdem beatiſſimus præſul, ut à ſe conjugalis converſationis infamiam propulſaret, tamdiu adſumptos veſte*

Chriſtiani unde hæ probationes.

narratur

Ordalium equidem poſt tantam vim inhibentium Canonum, diu floruit in curiis noſtris ſecularibus, tam ad Eccleſiaſticos (ut videre eſt *in Furca & foſſa*, & mox hic infra) quàm ad Regem & Barones laicos pertinentibus. Demum verò (inquit D. Cocus Capitalis nuper Juſtitiarius Regii tribunalis, in caſu Abbatis de Strata Mercella, Relationum Part. 9.) ſublatum eſt authoritate Parlamenti: vel ut ſuis utar verbis, **fuit oulte per Parliament, & ceo appiert** *Rotulo Patentium de anno 3. Hen. 3. membrana 5.* **Car le Record dit,** *Proviſum fuit per Regem & Concilium, &c.* Intuere *Recordum* ſeu reſcriptum de quo loquitur.

Charta Hen. 3, de *Ordalio*. Henricus Dei gratiâ Rex, &c. *Dilectis & fidelibus ſuis Philippo de Ulecot, & ſociis ſuis Juſticiariis itinerantibus in Comitatibus Cumberland, Weſtmerland, & Lancaſter, Salutem. Quia dubitatum fuit & non determinatum ante inceptionem itineris veſtri, quo judicio deducendi ſunt illi qui rectati ſunt de Latrocinio, Murdro, Incendio & hiis ſimilibus, cum prohibitum ſit per Eccleſiam Romanam Judicium Ignis & Aquæ, proviſum eſt à Conſilio noſtro, ad præſens, ut in hoc itinere ſic fiat de Rectatis de hujuſmodi exceſſibus.* Non *Concilio*. Vide *Parlamentum*. *Videlicet quòd illi qui rectati ſunt de criminibus prædictis majoribus, & de eis habeatur ſuſpicio quod culpabiles ſint de eo unde rectati ſunt (de quibus etiam licèt Regnum noſtrum abjurarent adhuc ſuſpicio eſſet quod poſtea malefacerent) teneantur in priſona noſtra & ſalvo cuſtodiantur, ita quod non incurrant periculum vitæ vel membrorum occaſione priſonæ noſtræ. Illi vero qui mediis criminibus rectati fuerint & quibus competeret judicium Ignis vel Aquæ ſi non eſſet prohibitum, & de quibus ſi regnum noſtrum abjurarent nulla fuerit poſtea malefaciendi ſuſpitio, Regnum noſtrum abjurent. Illi vero qui minoribus rectati fuerint criminibus nec de eis fuerit mali ſuſpicio, ſalvos & ſecuros plegios inveniant de fidelitate & pace noſtra conſervanda, & ſic dimittantur in terra noſtra. Cum igitur nihil certius provideret in hac parte Conſilium noſtrum ad præſens, relinquimus diſcretioni veſtræ hunc ordinem prædictum obſervandum in hoc Itinere veſtro, ut qui perſonas hominum, formam delicti, & ipſarum rerum veritatem melius cognoſcere poteritis, hoc ordine ſecundùm diſcretiones & conſcientias veſtras in hujuſmodi procedatis. Et in hujus rei teſtimonium, &c. Teſte Domino P. Wintonienſi Epiſcopo apud Weſtmonaſterium 26. die Januarii anno Regni noſtri Tertio.*

Per eundem, & H. de Burgo Juſticiarium.

Quod *proviſum fuit per Regem & Concilium* ſigilloque regio confirmatum legis proculdubio ſub hac ætate vigorem habuit: Parlamenti tamen nomine propriè non cenſetur. Nec perpetua fuit iſta *Proviſio*, at ſolummodo ad præſentem vicem: & (quâ liqueat inferiùs ex ipſo Recordo) non ad omnium Comitatuum Juſtitiarios itinerantes directa, ſed (præter ſupranominatos) ad illos tantùm *Somerſetiæ & Dorſetiæ: Oxonii: Kantii: Eſſexiæ & Hertfordiæ: Eborum: Bedfordiæ & Buckinghamiæ:* & (quibus præfuit cum ſociis ſuis Henricus Lincolnienſis Epiſcopus) *Lincolniæ, Nottinghamiæ, & Derbiæ.* Eſto quòd Juſtitiarii reliqui ſimile acceperunt in mandatis: quid deinceps conſtitutum? Lex in re, nulla reperitur lata, ſed ob reverentiam Canonum & Romanæ Eccleſiæ, languеſcens ex illa die, deſuetudine videtur abdicari. *Ordalium* deſuetudine exoletum. Facit ad hanc ſententiam quòd poſt iſtam *proviſionem* idem Rex Henricus 3. Charta ſua data 16. Martii anno Regni ejus undecimo, conceſſit Religioſis *de Semplingham*, quòd *Habeant, &c. curiam ſuam & juſticiam, cum ſaka & ſoka & thol & theam*——*& Ordell, & Oreſt infra tempus & extra, &c.* Cum etiam Rex Johannes Chartâ ſuâ datâ 28 Novemb. anno Regni 2. conceſſiſſet *Deo & Eccleſiæ S. Trinitatis de Norwico*,——*quòd habeant per univerſas terras ſuas ſac & ſoc, &c. cum judicio ferri, aquæ, & ignis, & duelli*: idem utique Rex Henricus 3. omnia per *Inſpeximus* 7. Jan. anno regni ſui 16. confirmavit. Cautiùs autem judicandum eſt de exoletis quæ per *Inſpeximus* inter multa alia confirmantur. Poſtquam enim diu jam ſopitum jacuiſſet lex *Ordalii*; Chartam prædictam Henrici 3. confirmavit ejus pronepos Edouardus 3. 8 Martii anno Regni 3. non tamen habens in animo *Ordalium* ſuſcitare. Clauſulam verò adjecit: *quantum in nobis eſt.* Sic in aliis ſæpè vidimus.

De formulis in exequendo *Ordalio* uſitatis, vide in *Ordalium*.

¶ *Judicio negare.*] Vide *Lada triplex.*

¶ *Judicium majus.*] Vide Lex major.

¶ *Judicium Evinditale*, al. *Judicium Evindicatum.*] Occurrit apud Marculfum lib. 1. ca. 37. prioris tituli formula: poſterioris itemque in Veteribus Formulis Romanis ca. 33. Significatur utrobique *Judicium declaratorium*, quòd Rex eodem declarat atque evidens facit Comiti ad quem pertinet iſtius cognitio, litigantem quempiam ſe in palatio ad dictam diem judicio ſtitiſſe, vel (ut formula loquitur) *per triduum vel amplius ut lex habuit placitum ſuum cuſtodiiſſe*: adverſarium verò nec veniſſe, nec ſonnia, id eſt, excuſationes (nos *exſonia* dicimus) nunciaſſe, ſed vadimonium deſeruiſſe. Ideoque Comiti mandat ut contra deficientem (qui jam inde *abjectus* dicitur) pro more patriæ, ſententiam proferat, eundemque ad parendum compellat. In veteribus Formulis incerti Authoris habetur iſtiuſmodi argumenti formula quæ *Indiculus Regalis* dicitur.

Nos *Evidentias* appellamus Chartas & omnia literaria inſtrumenta ad prædia quovis modo ſpectantia: Saxonibus *Telligrapha*. *Evidentiæ.*

¶ *Judicium tripodis.*] Vide *Lada triplex.*

¶ *Jugatio*

ejus ſunt multiplices pro varietate rerum occurrentium, & natura Curiarum: duæ verò maximè eminentes; *delatoria, & judiciaria.*

Jurata delatoria ea eſt quæ delinquentes rimatur, eorumque nomina unà cùm delictis ad Judicem defert, ut in examen vocati, juris ſubeant ſententiam, ſive ad condemnationem, ſive ad liberationem. Dicitur hæc etiam *Inquiſitio* & *Inquæſtio*, quæ vide: & vide delationis formulam in *Indictamentum*. Duplex eſt hæc *Jurata*: *Major* & *Minor*. *Major* cui totius Comitatus luſtratio, ut in Aſſiſis & Seſſionibus pacis, nec non in curia Regii tribunalis, demandatur: & aliàs dicitur *Grandis Jurata*, aliàs *Magna Inquiſitio*, **the Grand Jury, or Great Inqueſt.** *Minor*, cui minor juriſdictio, ut unius Hundredi in Seſſionibus pacis creditur.

Inquiſitio, Inquæſtio,

Grandis Jurata. Magna Inquiſitio.

Jurata judiciaria ea eſt quæ de ſummâ litis (quoad factum) decernit, priuſquam Judex de jure pronunciat. Hæc item duplex eſt: *Civilis* & *Criminalis*. *Civilis* quæ in civilibus actionibus inter ſubditum & ſubditum cognoſcit. *Criminalis*, quæ de criminalibus inter Regem & ſubditum: & ex hoc genere illa eſt quæ vulgò dicitur, **the Jury of life and death,** id eſt, vitæ & mortis Jurata. Mitto de ſingularum Curiarum *Juratis* diſſerere. Singulæ autem (quæ de jure agunt) ſuas habent *Juratas* (etiam infimæ curiæ) ſed alicui ſupradictarum ſpecierum referendas.

Civilis Jurata, adeo in Aſſiſis numeroſa eſt, ut in uno quandoque Comitatu, uniſque Aſſiſis, plus minus 200 (ne dicam 300) pro litium numero reperiantur *Juratæ*.

Unaquæque enim lis ſuam habet *Juratam*, è vicineto rei litigatæ conſcriptam, quæ auditis utrinque litigantium teſtibus & probationibus, lictori ſeu ballivo committitur cuſtodienda: ſed jurato priùs ſolenniter quòd Juratores eoſdem unà conſervet ab omnium aliorum conſortio, ſine cibo, ſine potu, ſine ignis & candelæ beneficio, donec inter ſe convenit de quæſtione. Unanimes demum ad Judicem reducit: rogatiſque ſit ne poſtulatus *ſons* aut *inſons* rei litigatæ: reſpondet ex aſſenſu reliquorum primicerius *Juratæ* verbo unico, **Guiltie**, i. *ſons*, vel **not Guiltie**, i. *inſons*, & hæc reſponſio, eorum *veredictum* appellatur. Similiter proceditur in *Juratis criminalibus*.

Ejus numerus.

Perſonarum numerus non idem eſt in unaquaque *Juratâ*. *Delatoria* excedat duodenum, quotis Judici placuerit; non autem deficiat, ut in quibuſdam aliis *Juratis Inquiſitoriis*, interdum evenit. In Brevi enim ad inquirendum de damnis; & (apud Glanvillam lib. 13. Capp. 15. & 16.) in Brevi ad inquirendum de ætate Petentis, 8 ſolummodo habeantur. *Judiciaria Jurata* ſemper conſtat ex duodecemviratu, prout in Aſſiſarum *Juratis* obſervandum ſtatuit Rex Henricus 2. vel è duplicato interdum numero, ut ubi grandior *Jurata* ad arguendam minorem falſi ſacramenti, conſcribitur: vel *Magna Aſſiſa*, ut ſupra videas.

Duodecem virale autem iſtud judicium altioris eſt originis, & ab ipſis Anglo-Saxonibus, ut è LL. Regis Ethelredi in frequenti Senatu apud Venatingum editis Ca. 4. refert Lambardus. *In ſingulis* (inquit) *Centuriis comitia ſunto, atque liberæ conditionis viri duodeni, ætate ſuperiores, unà cum præpoſito ſacra tenentes jurento, ſè adeo virum aliquem innocentem haud damnaturos, ſontemve abſoluturos*. Vide Fœd. Alur. C. 3. Simile in Conſulto De Monticulis Walliæ, ſub ævo ejuſdem Ethelredi, Ca. 3. *de pignore ablato* 12. lahmen ſcẏlon ƿihte tæcean ƿealan ⁊ Ænglean, vi. englice ⁊ vi. ƿẏ ıſce; id eſt. *Viri duodecim jure conſulti* (ſeu *legales*) *Anglis & Wallis jus dicunto, ſcil. Angli ſex, & Walli totidem.* Hodie, *medietatem linguæ*, hoc vocamus.

Duodecimvirale judicium perantiquum.

Et 12 viros de ſingulis Comitatibus conſcripſit Rex Gulielmus 1. anno Regni ſui 4. ad LL. Angliæ colligendas. LL. Ed Conf. Cap. 1.

Krantius de Bello Dithmarſ. lib. de Cimbris. *Si quis ſtare judicio non vellet, ad 12. conſtitutos ſive judices ſive arbitros—provocare licebat*, pag. 432.

Rarum nihilominùs fuit duodecemvirale examen ſub illis ſeculis, & quod inter multas aliorum decades (ne dicam centurias) haud ſemel reperies. Paſſim quippe in uſu erant vulgares *ladæ* ſeu purgationes, atque aliàs Canonicæ. Certè ipſius Ethelredi leges quæ proſtant, *Ordalium* in Hundredo ſolummodo indicunt. *Duodecemviratum* tamen jam tum adultum non inficior, nec ad Normannos tranſmigraſſe ſi rectè Author Normannicus in deſcriptione Normanniæ, ad initium veteris ejuſdem Cuſtumarii. Ait enim Sanctum Edouardum Confeſſorem cum diu fuiſſet in Normannia enutritus, leges Normannis dediſſe, Angliæque & Normanniæ feciſſe Conſuetudines. Citans etiam locum è Ca. 1. *de appella*, ubi mentio fit *de conſuetudine Angliæ ad probandum aliquid per credentiam* 12 *hominum vicinorum*: ait eandem conſuetudinem *vigere in Normannia*, & ſemetipſum de his dixiſſe in Gloſſ. Conſuetud. Cenomanniæ. Profert & ad iſta ſuos teſtes. Morem igitur ſive è Normannia ductum, ſive apud Anglos jam tum repertum, citò eſt amplexus Gulielmus Conqueſtor. Sic enim in proœmio Confirmationis legum divi Edouardi, quam ipſe fecit anno Regni ſui 4. *Electi igitur de ſingulis totius patriæ Comitatibus viri duodecem, jurejurando coram Rege primùm confirmaverunt, ut quoad poſſent recto tramite incedentes, nec ad dextrum nec ad ſiniſtram divertentes, legum ſuarum & conſuetudinum ſancita patefacerent, nihil prætermittentes, nil addentes, nil prævaricando mutantes.* Juramenti formula non ab hodierna diſſona.

Rarum tamen uſque ætatem Hen. 2.

Normannis etiam in uſu.

Danda itaque Polydoro venia, *Duodecem virorum*

Polydori excuſatio.

uſq. ad ætatem Henrici 3. alterâ verò jam ſe efferente, hæc paulatim diſparuit: ſed inde hodie in vernaculo & Juris annalibus Gallico Normannicis, a vel **un Juſtice** dicimus, non **Juſticer.**

Origo & antiquitas.

Originem *Juſtitiariorum* ab Aluredo Rege petit Ingulphus Saxo, *Præfectos* (inquit) *Provinciarum, qui antea Vicedomini, in duo officia diviſit* (Aluredus) *id eſt, in Judices, quos nunc Juſtitiarios vocamus, & in Vicecomites, qui adhuc idem nomen retinent.* Liceat & mirum edicere quod ad futurorum exemplum, de primis iſtis ſubnectit *Juſtitiariis. Horum* (inquit) *curâ & induſtriâ, tanta pax in brevi per totam terram effloruit, ut ſi viator quantamcumque ſummam pecuniæ in campis, & publicis compitis, veſpere dimiſiſſet, manè vel poſt menſem rediens integrè & intactam indubiè inveniret.* Mirum revera. Sed liquidò refert munus *Juſtitiariorum* ſub Aluredo natum; nomen tardiùs introductum. Quinam autem tunc eſſent Magiſtratus, quos Ingulphus hîc vocat *Juſtitiarios* & *Vicecomites*; non planè aſſequor. Reor, *Aldermanni* provinciarum, & *Grevii*; Saxonicè, Ealdoꞃmen & ᵹeꞃefaꞅ. De *Grevii* tamen munere, nec ſat habeo definitum: diſcrepare enim videtur à *Vicecomite*, quod hic tum adhuc Comitis eſſet Vicarius, ille Regis Officialis, unde in Anglo-Saxonum legibus; atq; ipſius Aluredi; Cyninᵹeꞅ ᵹeꞃefan, id eſt, *Grevius Regis*, vel (ut Latinè ſæpius redditur) *Præpoſitus Regis* appellatus eſt. Occurrit & alia dubitatio. Nam poſtquam erecti eſſent (ut Ingulpho placuit) *Vicecomites*, remanſerunt nihilominus *Vicedomini*: habenturq; ſimul apud ipſum Ingulphum in unâ eademq; Charta (An. 948.) in hunc modum teſtes: *Ego Bingulph Vicedominus conſului. Ego Alferi Vicecomes audivi.* Ingulphum verò tanto ætatum ſecutus intervallo, in Officiis gentis ſuæ enarrandis, non redarguam. Multæ quippe *Greviorum* ſpecies, multæ *Vicedominorum*, ut in locis ſuis deprehenderis: & Judices ipſos quos *Juſtitiarios* deinceps appellari refert Ingulphus: *Vicedominorum* adhuc retinuiſſe titulum non dubitamus; at ſubtracto jam illis *Vicecomitum* officio.

Species multiplex

Nomen denuò *Juſtitia* ſeu *Juſtitiarius* è Normannia illatum aſſerimus: eoſdemq; Anglo-Normannis poſtea ſic dici, qui Saxonibus priùs *Aldermanni*; totidemq; in ſpecies atq; claſſes diſtinctos. Qui enim Saxonum ævo *Aldermannus Angliæ, Aldermannus Regis, Aldermannus Comitatus, Aldermannus Hundredi, Aldermannus Decaniæ* ſeu *Friborgi, &c.* nuncupati ſunt: Normannis jam pedem inferentibus; *Juſtitia* ſeu *Juſtitiarius Angliæ, Juſtitia Regis, Juſtitia Comitatus, Juſtitia Hundredi, Juſtitia Decaniæ* ſeu *Friborgi*, appellantur; priſcis nominibus paulatim antiquatis. *Aldermannos* iſtos ſeorſùm explicavimus in eorundem diatriba: unde & *Juſtitiarios* non malè cognoveris: ſed ut magis fiant perſpicui, quidpiam adjiciemus de ſingulus, à pede ad caput aſcendentes, quod ſuperior quivis omnes complectitur inferiores.

Juſtitia Friborgi.

Juſtitia, al. *Juſtitiarius Friborgi* ſeu *Decaniæ*, is erat qui decemvirali collegio, decimus ipſe novenis præfuit: aliàs dictus *Capitalis Friborgus, &c.* Copioſè hunc deſcripſimus in voce *Friborgus*, è legibus divi Edouardi Confeſſoris, ibidem recitatis. Addam tamen quæ in compendiario quodam libello legum Aluredi Regis, inveniſſe ſe refert Polydorus in Guliel. Conqueſt. ſcilicet, *Ex centum hominibus, electos fuiſſe decemviros quos Juſtitiarios appellabant, qui ruri, de damnis datis, de controverſiis cognoſcerent, cauſaſque definirent: verum illos oportuiſſe de capitalibus criminibus ad majores Juſtitiarios referre.* Locum ſi recte dederit, vocem tamen *Juſtitiarius*, Aluredi ſeculum non noviſſe, ſupra oſtendimus. Vide *Friborgus*.

Juſtitia Hundredi.

Juſtitia ſeu *Juſtitiarius Hundredi*, erat ipſe Hundredi Dominus, qui & *Centurio* & *Centenarius, Hundredique Aldermannus* appellatus eſt. Non (quod aliquando dubitabam) *Seneſcallus Hundredi.* Extricavit me dictarum Edouardi legum Caput 20. quod proſtat hîc tibi ſuprà in voce *Friborgus*, §. *Occaſio.* Præerat omnibus Hundredi Friborgis, cognovitq; de cauſis majuſculis, quæ in eiſdem finiri non potuerunt. Vide *Centenarius*, & *Hundredarius*.

Juſtitia Comitatus.

Juſtitia ſeu *Juſtitiarius Comitatus*; fuit ipſius Comitatus Comes, rem judiciariam Comitatenſem adminiſtrans. Nam, ut hodie *Judex* & *Juſtitiarius* confunduntur ſæpiſſime: ſic olim *Judex*, & *Comes*, ut in voce *Comes* ſupra memoravimus. Comitem verò fuiſſe *Juſtitiarium Comitatus*, probant hodierna Regis brevia, quæ Vicecomiti directa, præcipiunt; ut juſtitiet (id eſt. *Juſtitiam adminiſtret*) parti querulæ. Dirigebantur quippe hæc olim ipſi Comiti, ut in exemplis quibuſdam vidimus. Reſumptis vero Comitatuum adminiſtrationibus in manus Regias, Rex eaſdem hodie per Vicarium Comitis (quem *Vicecomitem* appellant) moderatur: factuſque ſic demum eſt Vicecomes, *Juſtitiarius Comitatus* ordinarius.

Juſtitia Regis 1

Juſtitia ſeu *Juſtitiarius Regis* dictus eſt, qui à Rege judex emittebatur ad cognoſcendum de rebus nulli *Juſtitiariorum* prædictorum competentibus: utpote de defectu Juſtitiæ, & re in Provinciis ſeu Comitatibus, malè adminiſtrata: De delictis Comitum, Vicecomitum, miniſtrorum Regis, cauſiſq; inter Barones ſeu Vaſſallos Regis emergentibus, &c. Eorum inſtar qui apud Gallos *Miſſi Dominici* nuncupantur, quod vide.

2

Dici etiam interdum videtur *Juſtitia Regis*, de Comite, Vicecomite, & Domino Hundredi: niſi his aſſeſſorem fortè affuiſſe exiſtimaveris à Rege conſtitutum, hoc appellatum nomine, quod mihi hactenus non innotuit. Sic autem LL. Edouardi Confeſſ. Ca. 26. de Baronibus qui habent *Infangthefe, &c. Juſtitia cognoſcentis latronis ſua eſt de homine ſuo, ſi captus fuerit ſuper terram ſuam: Illi verò qui non habent has conſuetudines, coram Juſtitia Regis rectum faciant in Hundredis, vel in Wapentachiis, vel in Scyris*, & Cap. ſeq. *Si Juſtitia habet eum* (ſcil.

hoſpitem

ſauris ſuis ad Scaccarium ſuum redditis, & de debitis quæ ei debebantur tempore patris ſui, & de tempore ſuo.

Item exegit de dominiis ſuis rationem, de quibus erat in poſſeſſione, à die obitus Willielmi Comitis Penbroc tunc Juſtitiarii & Mareſcalli ſui, qui ea teneant, & habeant in Anglia, Wallia, Hybernia, & Pictavia.

Item de libertatibus quas habuit tunc temporis in foreſtis, Warennis, Comitatibus, & aliis locis, qualiter cuſtoditæ ſint, vel alienatæ.

Item de Quintadecima & Sextadecima, & aliis redditibus, tam (ad) *Scaccarium ſuum, quam ad Novum Templum Londinenſe* (ubi etiam reponebantur pecuniæ Regiæ) *& alibi.*

Item de priſcis factis pro jure ſuo relaxando, tam in terris quàm in mobilibus.

Item de ipſis quæ ipſe Rex amiſit per negligentiam ipſius Huberti.

Item de vaſtis factis ſine commodo ipſius Regis, tam per guerram, quàm alio modo.

Item de libertatibus quibus idem Hubertus uſus eſt in terris ſibi datis, & Epiſcopatibus & cuſtodiis ſine Waranto, quæ pertinent ad dominum Regem.

Item de injuriis & damnis illatis & clericis Romanis, & Italicis, & Nunciis domini Papæ, contra voluntatem domini Regis, per auctoritatem ipſius Huberti tunc Juſtitiarii, qui nullum conſilium voluit apponere, ut illa corrigerentur, quod facere tenebatur ratione officii ſui ad Juſtitiarium pertinentis.

Item de pace Regis qualiter ſit cuſtodita, tam verſus homines terræ ſuæ Angliæ, Hiberniæ, Gaſconiæ, & Pictaviæ, quàm alios extraneos.

Item de Scutagiis, carucagiis, donis & xeniis, ſive cuſtodiarum exitibus, ſpectantibus ad Coronam, quid inde actum ſit.

Item de maritagiis quæ Rex Johannes dimiſit in cuſtodia ipſius in die quo obiit, & de aliis maritagiis ſibi traditis tempore ſuo.

Ejus triplex munus, &c.

Inſimulatur hìc *Capitalis Angliæ Juſtitiarius* de officio malè adminiſtrato rebus in quibuſdam ad tres hodiernos Magiſtratus pertinentibus. Scilicet, ad magnum Theſaurarium Angliæ, ad Capitalem *Juſtitiarium* banci Regii, & ad Magiſtrum curiæ Wardorum. Extat etiam iſtiuſmodi in nonnullis criminatio verſus Stephanum Segrave *Angliæ Juſtitiarium*(Huberti ſucceſſorem) apud eundem Mathæum in An. 1232. Quod autem illi in foreſtis geſſerint non huc attribuo, cum præterea functum utrumq; Protoforeſtarii munere, referat Mat. Paris in An. 1232. Foreſtas tamen in multis, fuiſſe ſubditas Scaccario, & perinde *Capitali Angliæ Juſtitiario* dum præſidebat illic, evincit Niger liber Scaccarii.

Captalis Juſtitiarius idem qui aliquando *Major domus, Comes Palatii, Seneſcallus, Dapifer, &c.*

Quas alias habuit extenſiones inſignis iſte Magiſtratus, nondum ſatis exploratas reperi. Mihimet ſi non imponam, totus videtur oriundus è *Majoris domus* apud Gallos exequiis; diſſipataq; ejus multa munia recolligiſſe: ſed ad declinandam nominis illius invidiam, aliis *Comitem, Rectorem,* & *Principem Palatii*: aliis *Summum* ſeu *Capitalem Juſtitiarium*: aliis *Seneſcallum* & *Dapiferum* (non obſervatis genuinè differentiis appellari. Aimoino, hic ſub Carolo Magno *Comes*, & *Rector palatii* dicitur, qui jam antea *Major domus*: & Ingulfus Saxo, Odonem Epiſcopum Baionenſem (quem alii *Capitalem Juſtitiarium* nominant) *Principem* nuncupat *Palatii.* Robertus de Monte in Anno 1160. Robertum de Novoburgo *Dapiferum & Juſtitiarium Normanniæ* vocat. Odericus Vitalis in anno 1070. Gulielmum filium Osberni *Dapiferum Normanniæ* nuncupat, quem Breviarium de Bello *Ducis Seneſcallum. Dapiferum* autem & *Seneſcallum* pluries confundi, ſupra oſtendimus in voce *Dapifer*: & eundem Gulielmum filium Osberni, Angliæ fuiſſe *Juſtitiarum* ſub ipſo Regni Gulielmi Conqueſtoris initio, inferiùs videris in *Juſtitiariorum* catalogo.

Sub ætate R. Joh. ſæpè in Chartis privilegiorum Anglis conceſ. occurrit *quod non ponatur reſpondere niſi coram nobis vel capitali Juſtitiâ noſtrâ.* Et in Chart. Normannis conceſſis *niſi coram nobis vel capitali Seneſcallo noſtro.* Not. ad Forteſc. cap. 8 Sect. 3.

Seneſcallum etiam pro *Juſtitiario* dictum, ſuggerit liber de Jure & conſuetudinibus Normanniæ ca. 10. officium ejus fusè referens. Justitiarius ſeu Seneſcallus *Normanniæ.* *Solebat* (inquit) *antiquitùs quidam Juſtitiarius prædictis* (Juſtitiariis) *ſuperior, per Normanniam diſcurrere, qui Seneſcallus Principis vocabatur. Iſte vero corrigebat quod alii inferiores* (ſcilicet Juſtitiarii, Ballivi, Miniſtri, &c.) *reliquerant: terram Principis cuſtodiebat: leges & jura Normanniæ cuſtodiri faciebat: & eos à ſervitio Principis amovebat, ſi eos videbat amovendos.* Totam quippe Normanniam ſingulis trienniis peragravit pacem patriæ curans, vindicans, & confirmans. Cognovit de foreſtis, & juris foreſtici violatoribus, de incendiariis, de homicidis, & de placitis, ſpadæ (quæ nos Coronæ dicimus) univerſis. De inferiorum *Juſtitiariorum* & officialium delictis: de theſauro effoſſo, de ejectu maris quod *viriſcum*, hoc eſt, *wreccum* appellatur. De molendinis & piſcariis nocivis, de fluminibus impeditis, corruptis, ſemotis & hujuſmodi; prout in illo capite referuntur.

Num hìc quidpiam quod *Capitali Angliæ Juſtitiario* aliquando non competierit? Nihil certè propemodum. Multa è contra, quæ à *Magno Angliæ Seneſcallo*, nunquam dignoſcuntur uſitata. Normanniam verò non reperio alium habuiſſe *Capitalem Juſtitiarium*, quam *Seneſcallum* iſtum: & cum is dicatur Normanniam quolibet triennio diſcurriſſe ad juſtitiam exequendam: hoc à *Magno Angliæ Seneſcallo* ne ſemel factum deprehendimus; ſed de *Capitali Angliæ Juſtitiario*, en quæ retulit Weſtmonaſterienſis in Anno 1259. Ejus & *Capitalis Angliæ Juſtitiarii* Comparatio. *Diebus verò ſub eiſdem dominus Hugo Bigotus, vir fideliſſimus, capitaliſque totius Angliæ Juſtitiarius aſſociatis ſibi Rogero Turkebi, & Gilberto de Preſton, cœpit per Angliam circuire à Comitatu in Comitatum*

natores di Provincie, & più volgarmente Vicere di Provincie ſon detti: Numerat ille 8. iſtiuſmodi provincias in Regno Neapolitano, à *Juſtitiariis* ſingulis ſingulas gubernatas. Mos per viciſſitudines ab antiquo manſit in Hibernia, & deinceps jam manſurus eſt in poſterum. Anno enim 33. Henrici 8. Ca. 2. Limirici ſancitur: ut vel moriente Regni Præfecto ſeu Deputato, vel ex occaſione ſecedente: Regis illic Conſiliarii, Anglum eligant in *Juſtitiarium & gubernatorem Regni*, regio beneplacito duraturum.

Juſtitiario Proregi, Collegæ additi.

In hac autem Vicaria poteſtate, adjunxerunt ſæpè Reges *Juſtitiariis* ſuis Proceres alios, qui *Juſtitiarii Regni* utiq; appellati ſunt: & diviſit aliàs Ricardus 1. *Capitalis Juſtitiarii* munus in duos magiſtratus, ſuis diſtinctos juriſdictionibus: borealem nempe & auſtralem, ut in *Juſtitiariorum* catalogo inferiùs videbitur.

Capitalis Angliæ Juſtitiarius minuitur.

Coaluerunt autem illico, & fluctuante uſq; ad exceſſum Henrici 3. eorum poteſtate: ab Edouardo 1. in claſſem ſunt redacti inferiorem. Animadvertit enim Rex quàm potens hic eſſet Magiſtratus in ciendis fovendiſq; regni diſſidiis, patri ſuo atq; avo, quàm infeſtus. Minuendam igitur viſum eſt ejus eminentiam: hinc, in perſonæ dignitate: illinc, in officii amplitudine. Prætermiſſis itaq; Regni magnatibus (turbinibus ſæpè reipub.) novam è minori Nobilitate *Capitalium Juſtitiariorum* ſeriem exorditur. Non popularem, non pertinacem, non Magnatum conſanguinitate, aut numeroſa plebeiorum clientelâ turgidam: cautam verò & ſui cognoſcentem, imperatu facilem, & in juris prudentia multò magis illuſtriorem. Crevit enim jam inde legum ſcientia in ſublimius artificium: nec à diverſa ſtudia ſectantibus (putà Magnatibus militiam, Clericis theologiam) ſucciſivis ampliùs horis conſequenda; ſed hominem totum, vitam integram, nervos omnes, liberos & ſolutos exigens.

Quoad perſonam.

Quoad poteſtatem.

Poteſtatem etiam cancellis circumſcripſit arctioribus: adeo ut ſemotum jam à rerum faſtigio, & priſcæ amplitudinis functionibus: forenſi ſolummodo negotio, & judiciis exercendis eum addicavit. Anonymus quidam ante aliquot annos MS. *Ad obitum* (inquit) *Henrici 3. 1272. Summorum Angliæ Juſtitiariorum authoritas ceſſavit*: Poſtea *Capitales Juſtitiarii ad placita coram Rege tenendum* appellati ſunt. Aliis verò, *Capitales Juſtitiarii Banci ſuperioris*. Sed ipſum conſtitutionis Breve intuere, formam (ut eſt veriſimile) antiquam retinens. *Jacobus Dei gratia, &c. Dilecto & fideli noſtro Ranulpho Crewe Militi, uni Servientium noſtrorum ad legem, ſalutem. Quia volumus quòd vos ſitis Capitalis Juſtitiarius noſter ad placita coram nobis tenendum: vobis mandamus quod officio illi intendatis. Teſte meipſo apud Weſtmon. 26. die Jan. anno regni noſtri Angliæ, &c. 22. Scotiæ 58.*

Capitales Juſtitiarii ad placita coram Rege.

Priſcum nomen an penitus ademptum.

Noluntigitur cautiores quidam, ut eximius iſte Magiſtratus, *Capitalis Angliæ Juſtitiarius* hodiè appellandus ſit: graviſq; ſub Jacobo Rege, cum invidiâ reprehenſio D. Edouardo Coko aſtruebatur, quòd in Relationum ſuarum frontiſpicio Part. 10. & 11. hoc ſe inſigniviſſet titulo. Vulgarem tamen ſecutus eſt loquendi morem: & rationis quidem non expertem. Angliam enim totam quoad pacem regiam, & Coronæ dignitatem, nonnullaq; alia promovenda, adhuc retinent in juriſdictione *Capitalis* iſte *Juſtitiarius*. Emittens etiam uſq; Regni terminos mandata ſua: *Anglia*, titulum præfigit in margine, juriſdictionis indicium. Non igitur dedignata ſunt diverſa Parlamenta ipſum (licèt priſcâ ſpoliatum amplitudine) noſtro ævo *Capitalem Angliæ Juſtitiarium* & agnoſcere, & nominare: ut in Statutis videas anno 34 Hen. 8. Ca. 26. Et 37. ejuſdem, Ca. 12. Et in decreto ſuper eodem Statuto, 2 Ed. 6. Ca. 13. Et 18. Eliz. Ca. 12. Et Statuto privato 23 Eliz. Ca. 5. citato in Novo lib. Intrat. Tit. *Action ſur le caſes* Sect. 5. &c.

Eligebantur olim *Juſtitiarii* cæteriq; omnes forenſes, è Clero plerunque; apud Gallos, Normannos, Anglos, & gentes alias: laicis tùm adhuc militiam potiùs quàm literas admirantibus. Quoad Gallos, perſpicuum eſt in Capitulis Caroli Calvi, Silvaci editis Anno 853. ut infra videris in verbo *Miſſus*. Quoad Normannos, è veteri eorum Conſuetudinario Ca. 9. ubi ſic legitur. *Judiciarii autem ſunt diſcretæ perſonæ & authenticæ, qui judicium proferunt in curiis de auditis: ut Archiepiſcopi, Epiſcopi, & Eccleſiarum Cathedralium Canonici, & aliæ perſonæ in Eccleſiis dignitatem obtinentes: Abbates & Priores conventuales, & Rectores Eccleſiarum quos fama diſcretionis ac honeſtatis, fide dignos efficit & commendat. Ballivi ſiquidem atque Milites omnes, ac Servientes ſpadæ principales, & Seneſcalli Baronum, quos honeſtas & diſcretio fecerit fide dignos.* Quoad Anglos, mos idem (ſine dubio) cum Normannis: Anglorum enim Conſuetudines in Normanniam tranſvexit illic enutritus Edouardus ſanctus ſeu Confeſſor Rex Anglorum, ut patet in Deſcriptione Normanniæ, dictum Conſuetudinarium præcedente: & Normannicum hunc morem permanſiſſe apud Anglos oſtendit Mat. Pariſius in Willielmo 2. dicens, *Nullus clericus niſi cauſidicus*.

Qui olim eligebantur *Juſtitiarii*.

Miror tantum in Canones violentiam, Eccleſiaſtica tribunalia & miniſteria ſecularia uſq; adeo prohibentes. Certè cum Hubertus Walterus Archiepiſcopus Cantuariæ à Ricardo 1. conſtitutus eſſet *Juſtitiarius Angliæ*: Innocentius Papa Regi impoſuit ſub interdictionis periculo *ut Archiepiſcopum ab officio Juſtitiarii removeret: præcipuè* (inquit) *cum non liceat Epiſcopis negotiis ſecularibus ſe implicare*: Mat. Paris in Anno 1198. Paruit extemplo Rex, Gaufridum filium Petri *Juſtitiarium* conſtituens: nec ad hanc poſtea dignitatem ſurrepſit (quod ſciam) alius unquam Eccleſiaſticus: niſi ſub Johanne Rege Epiſcopus Wintonienſis (qui intra biennium etiam exutus eſt) & *Hugo de Pateſhull* Clericus, ſub Hen. 3. & *Jo. Manſel*.

Eccleſiaſticorum in Canones violentia.

Durabant

nalis, juriſdictionem contrahuntur: *Capitales Juſtitiarii Banci Regii*, & *Capitales Juſtitiarii ad placita coram Rege tenenda* (ut omnes norunt) etiam appellati.

Magiſtratus quidam apud Anglo-Saxones, ſpeciem referentes Capitalis Angliæ Juſtitiarii.

In principio parab. Alur. dicitur conveniſſe in mag. Concil. ſub Rege Aluredo habit. Siſforidiæ inter primos ——— Eꝛl Alꝼꝛıcħ oꝼ þe laᵹe ꞅƿuþeƿıꞅe, i. *Comes Alfricus legum ſcientia peritiſſimus.*

Hunting. in An. 769. pa. 343. *Principes & Præpoſiti Northumbre quendam Conſulem &* Juſtitiarium *ſuum, quia rigidior æquo extiterat, combuſſerunt.*

Æthelſtanus Dux Eſtangliæ (id eſt, Norfolciæ & Suffolciæ) in libro fundationis Cœnobii Rameſienſis, Sect. 33. *Aldermannus* dicitur, quod inter alia, *Juſtitiarium*, apud Saxones denotaſſe, ſæpè demonſtravimus. In quartâ verò Sectione, ſic deo perhibetur. *Regi adeo officioſa erat ejus impenſa ſedulitas, ut ad arbitrium ipſius, cuncta regni negotia tractarentur: iccirco ab univerſis Æthelſtanus* Halꝼkeneᵹ (*quod eſt, Semirex) dicebatur.* Floruit circiter An. 930.

Æthlwoldus filius primogenitus dicti Æthelſtani, Ducatum patris unà cum Magiſtratu videtur obtinuiſſe: nam in libro Rameſienſi, Sect. 3. *Aldermannus* utiq; nuncupatus eſt.

Ailwinus quartus filius ejuſdem Æthelſtani, Dux Eſtangliæ: patri clariùs ſuccrevit cum in dignitatis, tum in magiſtratus amplitudine. Sub Eadgaro enim Rege *Aldermannus totius Angliæ* (id eſt *Juſtitiarius*) emicuit: ut aliquando erat perſpicuum ex epitaphio ſuo in cœnobio Rameſienſi, cujus ipſe fundamenta poſuit circa An. Dom. 973. Vide epitaphium ſupra in verbo *Aldermannus.* Judiciis autem & juſtitiæ adminiſtrandæ eum præfuiſſe, ex hoc intelligas, quod Libro Rameſiæ Sect. 49. occurrit in lite quadam de prædiis, *Cui foro Ailwinus Aldermannus, & Ædricus Regis Præpoſitus judices præſidebant.*

Stir, ſub Hardicnuto Rege qui obiit An. 1042. *Major domus* fuit: & hoc ſiquidem nomine alias *Capitalis Regni Juſtitiarius* ſeu *Magnus Seneſcallus*, aliàs *Seneſcallus Hoſpitii Regis*, intelligitur. Dubius nihil aſſero: ſic autem Florentius Wigornenſis (& hunc ſequutus Hovedenus) in Anno 1040. Rex Hardecanutus *Alfricum Eboracenſem Archiepiſcopum, Godwinum Comitem, Stir Majorem domus, Edricum diſpenſatorem, Thrond ſuum carnificem, & alios magnæ dignitatis viros, Londinum miſit.*

Heraldus (filius Godwini) qui ſolium Regni invadens, à Gulielmo 1. victus & ejectus eſt: ſub Edouardo Confeſſore, *Seneſcallus* ſeu *Juſtitiarius Angliæ* fuit. Sic enim Breviarium Abbatiæ de Bello. *Heraldus filius Godwini, Seneſcallus Regis* (divi Edouardi) *vir in Anglia potentiſſimus, vel à Rege miſſus, vel proprio pulſus inſtinctu, transfretare volens in Normanniam, &c.* Florentius Wigornenſis in An. 1066. hunc *Subregulum* vocat, quod ſub Rege (utì *Angliæ Juſtitiarius*) omnia moderabatur. Ingulpho, pag. 900. Major domus Regiæ.

Capitales Angliæ Juſtitiarii ſub Regibus Anglo-Normannis, & eorum ſucceſſoribus.

Gulielmus fil. Oſberni (quibuſdam *Oſberti*) ab Odorico Vital. in An. 1070. *Dapifer Normanniæ*; Breviario Abbatiæ de Bello, *Seneſcallus Ducis*; & in MS. de magnatibus Angliæ, *Mareſcallus Gulielmi Conqueſtoris*, appellatur. Pater ejus, cui in officio videtur ſucceſſiſſe; à Gemiticenſe lib. 6. ca. 2. *Procurator principalis domus* (Ducis) nuncupatus eſt: & quem ipſe apud Anglos in officio præceſſit, Odo Baiocenſis Epiſcopus, *Princeps palatii* ab Ingulpho dicitur, aliis *Cuſtos Regni, Vicedominus Angliæ*, atq; *Angliæ Juſtitiarius.* Magna certè nominum varietas, ſed quæ olim aliquando cum nonnullis aliis, ex Authorum prævaricatione, in eundem competebant magiſtratum, ut in his ſparſim vocibus deprehenderis. Qualecunq; autem in Normannia munus iſte Gulielmus exercuerat, idem apud Anglos ſub recenti adhuc Normannorum imperio retinuiſſe, non malè opinemur. Ait etiam Stowus in An. 1082. Odonem Epiſcopum Baiocenſem, extitiſſe *Vicedominum Angliæ* poſt mortem Gulielmi filii Oſberni: quem ideo priùs fuiſſe *Vicedominum* innuit, hoc eſt (ut ex Ingulpho declaravimus) *Juſtitiarium.* Refert præterea idem Stowus in An. 1082. Gulielmum Conqueſtorem Normanniam proficiſcentem, Regni ſui anno 1. Odonem iſtum & Gulielmum filium Oſberni, *Gardianos Angliæ* conſtituiſſe: quos Walſingamius *Cuſtodes Regni* nuncupat, vulgo *Juſtitiarios.*

1 Guliel. 1.

Sed *Vicedominus* etiam Seneſcallum ſignificat. Quære.

Hunc igitur Gulielmum, primus cenſeo à Conqueſtu *Juſtitiarium Angliæ*; muneriſq; arrabonem ſecum è Normannia duxiſſe: ſed in Regni poſtea adminiſtratione, collegam recepiſſe Epiſcopum Baiocenſem. Acderrimus autem Anglorum hoſtis fuit, & qui Normanniæ Ducem præ aliis omnibus, ad invaſionem Angliæ excitavit, funeſtoq; illo Haſtingenſe prælio (ut teſtatur dictum Breviarium) tertiam aciem victricem duxit. *Ipſe quoque cum Willielmo Duce* (verba ſunt Gemiticenſis) *Anglos maximè perdomuit, & Comitatum Herfordiæ*

Pro *Heref.*

Oxonii,Angliæ ponitur *Juſtitiarius* : ſed an rectè (ut quidam volunt) ſub Henrico 1.prædictumq; Rogerum antecedens, incertus ſum. Vir autem fuit in juriſprudentia argutiſſimus, de quo ſic Pariſius in an. 1139. id eſt 4 Stephani. *Wintonienſis Epiſcopus ad Concilium Wintonienſe Stephanum Regem fratrem ſuum vocari fecit, qui Comitem Albericum de Ver, in cauſarum varietatibus exercitatum, miſit ad Concilium de captione dictorum Epiſcoporum, ſuper qua erat impetitus, ſe ſic de jure facere poſſe allegantem, & factum Regis defendentem,* Florilegus in An. 1140. *Idibus* (inquit) *Maii Albericus de Veer in London occiditur :* & ibi in rubrica dicitur, *Albericus Comes de Veer, &c.* Sed M.Pariſius (à quo hæc videtur ſumpſiſſe Florilegus) ait : *Idibus Maii Albericus de Ver Londonenſis occiditur.* Quære igitur ſi non duo fuerint *Alberici,* & an Comes & Portgravius idem eſſent.

18 Steph. *Henricus* Dux Normanniæ, Comes Andagaviæ & Pictaviæ, conſtitutus eſt *Juſtitiarius Angl.*cum prius à R.Stephano adopatatus eſſet tam in filium quàm in ſucceſſorem, omniaq; Regni negotia per eum terminabantur. Hoved. in An. 1153. pag. 490.

7 Hen. 2. *Henricus,* Regis Henrici 2. primogenitus. qui & poſtea fui Rex Henricus junior, conſtitutus eſt(ne dum ſeptennis) aut cum Theobaldo Archiepiſcopo Cantuariæ, aut poſt interitum ejus(Rege in Normanniam Galliaſq; tranſmigrante) *Juſtitiarius Angliæ tutelaris.* licèt ipſe eſſet ſub tutela. Habetur rei exemplum apud Flodoardum Hiſt.Rem. lib.4.ca. 20. ubi Hugo filius Hereberti Comitis, admodum parvulus, qui nec adhuc quinquennii tempus expleſſe videbatur, Remenſis fit Archiepiſcopus; populo, Clero, Rege, Papa etiam Johanne (pro ſingulorum jure)rem firmantibus : ſed functionis executione alteri interea delegata. Oratio Thomæ Becketti Cantuar. Archiepiſc.apud Papam habita—— *ad Archiepiſcopatum, à filio Regis primogenito & Juſtitiario Regni, ab omni ratiocino & obligatione liber, fui Epiſcopus aſſignatus.* De Theobaldo verò ſic Godwinus in vita ejus. Rex Hen. 2. in Normannia degens—— *magnopere ſe vereri dicit, ne Theobaldo jam mortuo cui Regni tutelam diſcedens commiſerat, turbarum inde occaſio aliqua oriretur.*

8 Hen. 2. *Robertus de Bello monte* Comes Leiceſtriæ Quando iniit officium,non invenio : ſed An. 1162. (inquit Mat.Paris) *ſopita eſt diſcordia, &c. inter Eccleſiam Lincolnienſem & Cœnobium beati Abani——in præſentia Regis Henrici 2. & Archiepiſcoporum &c. præſente etiam Roberto Comite Legeceſtrenſe Juſtitiario Angliæ cum Comitibus, Baronibus &c.* De exceſſu ejus Rogerus Hoveden. *Anno gratiæ* 1168. *qui erat annus* 14 *Regni Regis Henrici filii Matildis Imperatricis,——obiit Robertus Comes Leiceſtriæ, ſummus Angliæ Juſtitiarius.*

19 Hen. 2. *Ricardus de Lucie,* prælio vicit Comitem Leiceſtriæ : Cœnobiumq; Anno Dom.1179. in honorem Thomæ martyris apud Weſtwood in Roffenſi diœceſi conſtruens, *Juſtitiarii* renuntiavit officio, & Canonicus ibidem factus, menſe Julio ſequenti, diem obiit. Stowus, Florilegus,& Chron.majora in dicto Anno.Reperio in quodam MS. hanc notam: *Anno* 24 *Henr.* 2. *Ric. de Lucy cheiſe Juſtice pur ſi firme pay* 7000. *marks.* Quære. V. Hov.pa. 590.

26 Hen. 2. *Ranulphus de Glanvilla.* Hoved.in Hen. 2. *Eodem anno*(1380) *Henricus Rex Angl. pater, conſtituit Ranulphum de Glanvilla ſummum Juſtitiarium Angliæ, cujus ſapientia conditæ ſunt leges ſubſcriptæ quas Anglicanas vocamus.* Recitat verò leges Guil. 1. & Ed. Confeſ. tanquam antea non ſuſceptas. Hic cùm ad ſuam uſq;ætatem,(inſtar rhetrarum Lycurgi) ἄγραφος, id eſt, non ſcripta manſiſſet, maxima pars Juris noſtri : omnium primus ἔγγραφον reddere aggreſſus eſt, Compoſito illius argumenti libro quodam,cui in antiquis MSS. iſte titulus : *Tractatus de legibus & conſuetudinibus Regni Angliæ, tempore Regis Henrici 2. compoſitus, juſtitiæ gubernacula tenente illuſtri viro Ranulpho de Glanvilla, Juris Regni & antiquarum conſuetudinum eo tempore peritiſſimo, &c.* Exutus autem eſt officio *Juſtitiarii* anno 1 Ricardi 1. (quod mox hîc videris in illius ſucceſſore) & deinde profectus in Terram ſanctam, in obſidione Acon mortuus eſt An. 1190. ut retulit Hovedenus.Quæ de eo tradit Balæus,miſſum ſcil. fuiſſe ab Henrico Rege cum magna armatorum manu ad Damiatam Ægypti urbem Anno 1218. obſidendam, & in eo bello miris omnium laudibus celebratum fuiſſe: ad Ranulphum Comitem Ceſtriæ omnino ſpectant, multo recentiorem, ab Henrico 3.(non 2) miſſum.

15 Joh R. *Petrus de Rupibus* Eques auratus Pictaviæ, precibu Regis Johannis, ſed collatis unà liberalit r magnis xeniis(loquor cum Pariſio) Romæ onſecratus eſt Wintonienſis Epiſcopus: & tranſeunte (ut ſupra diximus) Rege Johanne in Pictaviam anno Regni 15. ab eodem collega aſcribitur Gaufrido filio Petri in Regni adminiſtratione. Brevi autem mortuo Gaufrido, ſolus hoc gaviſus eſt munere, cum totius *Angliæ Juſtitiaria*, ut ex ipſo videas diplomate. *Rex Archiepiſcopo &c. Conſtituimus Juſtitiarium noſtrum Angliæ P. Winton Epiſcopum quamdiu nobis placuerit ad cuſtodiendum loco noſtro terram noſtram Angliæ, & pacem Regni noſtri. Ideo vobis mandamus quòd ei tanquam Juſtic. noſtro Angliæ intendentes ſitis & reſpondentes. Dat. &c.* Diu non duravit in officio: prudens autem & potens, Anno 1219. id eſt, 4. Henrici 3. ephebo adhuc Regi tutor datur: exactoq; munere, Terram ſanctam Cruce-ſignatus proficiſcitur. Multa illic ejus auſpiciis geſta ſunt fœliciter: reverſuſq; ſub quinquennio, Regi evaſit, conſultiſſimus: adeo ut aurem animumq; ejus uti ſolus occupans, non tantum conſanguineos & familiares ſuos Pictavienſes ad Regni provexerit magiſtratus: ſed effecerit etiam ut Rex omnes (Pariſium audis) *Naturales curiæ ſuæ miniſtros à ſuis removit officiis, & Pictavenſes extraneos in eorum miniſteriis ſurrogavit.* Gravius interea accenſi proceres, primùm ab Epiſcopis contendunt impetrantq; ut cum ſuis excommunicetur: demum à Rege (licèt maximè invito) ut una omnes ab officiis ejiciantur alienigenæ: inter quos hic relegatus eſt, & Epiſcopatui demandatus. Poſtea accerſitus à Gregorio 9. Romam perrexit, exercitui ejus contra Romanos præficiendus: & regreſſus demum animam exhalavit Farnhamiæ, 5. Idus Junii, 1238. Quantæ authoritatis fuit cùm apud Fredericum Imp. in negotio Terræ ſanctæ adminiſtrando, tum in pace inter ipſum Fredericum & Gregorium 9. promovenda; & quæ in aliis geſſit digna memoratu, dicat tibi Pariſius in anno jam citato & præcedentibus.

Charta Regia officium conferens inter Pat. 15 Jo. Par. 2. mem. 3.

17. Joh. R. *Hubertus de Burgo*, anno 3. Regis Johannis fuit ejus Camerarius, & ex ejuſdem conceſſione caſtrum Doveriæ accepit cuſtodiendum. Annis item ejuſdem * 16. & || 18. Angliæ floruit *Juſtitiarius*: & ſub exceſſu Regis Johannis & ingreſſu Henrici 3. caſtrum Doveriæ nobiliſſimè defendit verſus Ludovicum Gallum. Erat etiam Pictaviæ Seneſcallus, multiſq; deinceps muneribus ab Henrico 3. cumulatus, ut in ſecunda ejus *Juſtitiaria* mox videbitur: ſed (quod fortè miraberis) uno eodemq; tempore fuit *Juſtitiarius Angliæ* & Vicecomes Norfolciæ & Suffolciæ.

*Patentt. par. 2. mem. 16. ||Pat. mem. 1.

Fines 17. Jo. mem. 22.

Simon de Pateſhulle. Quo hic loco inſerendus ſit incertus ſum. Sic autem Mat. Paris in An. 1239. *Rex* [Henricus 3.] *conſilio fretus ſaniori, Hugonem de Pateſhulle clericum, filium videlicet Simonis de Pateſhulle qui quandoque habenas moderabatur totius Angliæ Juſtitiarii, virum fidelem & honeſtum, loco prædictorum quamvis renitentem ſurrogavit*

Gulielmus Comes Penbrochiæ, magnus Regis Mareſcallus, ineunti regnum Henrico 3. decennali puero, tutor deſignatur; vel ut verbis utar Pariſienſis in Anno 1217. *Regis cuſtos & regni* conſtitutus eſt: Fuit pariter *Angliæ Juſtitiarius* ut ſupra videas inter criminationes Huberto de Burgo impoſitas. Multa in hiſtoriis noſtris egregia referuntur de iſto heroe, omnium autem inſtar illud ponam quod in Epitaphio ejus apud Pariſium & alios perhibetur. 1 Hen. 3.

Sum quem Saturnum ſibi ſenſit Hibernia, Solem Anglia, Mercurium Normannia, Gallia Martem.

Fuit quippe Hibernicorum edomitor, Anglorum gloria, rei Normannicæ inſignis procurator, ejectoq; unà cum ſuis Ludovico Gallo, patriæ Liberator victorioſus. Obiit ſub Natale Domini 1219. ſcil. 4. Henrici 3. & honorificè ſepelitur in medio Eccleſiæ Novi templi Londonienſis: ſucceduntque (ut videtur) in *Juſtitiaria* poteſtate Hubertus de Burgo; & in tutelari, Wintonienſis Epiſcopus.

Hubertus de Burgo iterum *Juſtitiarius.* Opinarer eum manſiſſe in hoc officio à prima ipſius ſub Johanne Rege inſtitutione, Gulielmumq; Comitem Penbrochiæ cuſtodiam Regni & Regis ſeorſum obtinuiſſe à *Juſtitiariâ*: niſi in dictis criminationibus adverſus ipſum Hubertum, deprehendiſſem Comitem Penbrochiæ appellari *Juſtitiarium*, & Hubertum poſtulari ad rationem illius officii tantùm à morte dicti Comitis & non ſuperiùs. His adducor ut ſecundò eum egiſſe cenſeam *Juſtitiarium.* Quoad alias amplitudines in priori ejus *Juſtitiaria* non memoratas, An. 1221. Margaretam ſororem Regis Scotiæ duxit in uxorem: & An. 1227. (id eſt, 11. Henr. 3.) gladio cinctus eſt Comitatus Cantii: & 27. April. anno 12. Hen. 3. Rex ei conceſſit cuſtodiam caſtrorum Doveriæ, & Montis Gomerici uſq; dum viveret poſſidendam: & ſequenti anno, turris Londonienſis, caſtri de Odiham, caſtri de Windeſor, foreſtæ adjacentis, &c. Inſtitutus eſt præterea *Juſticiarius* Hiberniæ ad terminum vitæ: reperiturq; Protoforeſtarius Angliæ, quod ſupra oſtendimus: & (ut habet Lambardus) Cuſtos quinq; portuum. Multa benè in re judiciaria, multa ſtrenuè in militia geſſit; graviùs tamen in complurimis delinquenti, excutiuntur fortunæ omnes, & per urbem à Præcone evocantur quoquot de illata ab eodem injuſtitia quererentur. Mat. Paris in An. 1232. id eſt, 15 Hen. 3. *Per idem tempus Rex* —— *Hubertum de Burgo Proto-* 4 Hen. 3.

Juſtitiarius Angliæ & Hiberniæ, pluribus fruitur officiis.

Cancellarium, & dominum Philippum Baſſet, Capitalem ſibi & regno Juſtitiarium. Sic Weſtmonaſterienſis. Stowus verò & Chronica noſtra majora, non animadvertentes Philippum Baſſet ſigna Regis uſquequaq; ſecutum eſſe, Diſpenſatorem verò Baronum, & ſub eiſdem occubuiſſe Eveſhamiæ: hunc à Rege *Juſtitiarium*, illum à Baronibus, è contrario referunt deſignatum.

45 Hen. 3. *Philippus Baſſet*, exuto ut prædicitur Diſpenſerio, conſtitutus eſt à Rege *Juſtitiarius*, ſecundum Weſtmonaſterienſem, ſub feſto Pentecoſtes Anno 1261. ſecundum alios, 13 Aug. anno 43 Hen. 3. id eſt, gratiæ 1259. & ſecundum Riſhanger Monachum, Anno Dom. 1262. Diſcordiam hanc (ut in aliis frequentiſſimam) componant alii. Vir in acie pugnaciſſimus, partes Regias ſtrenuè ſemper tuebatur, captuſq; eſt cum Rege in Lewenſi prælio, ſed inter omnes commilitones ſuos *prior jure nominandus, qui præ cæteris eo die cum Rege exiſtentibus, in ictibus dandis & recipiendis gloriam* [inquit Florilegus] *promeruit.* A Baronibus autem nec hic acceptus eſt pro *Juſtitiario Angliæ*, nec à Rege poſtea Diſpenſator: titulo tamen uſus eſt uterq; Diſpenſatorem enim Eveſhamiæ occumbentem, An. 1265. [Regis 49.] *Juſtitiarium Angliæ* vocat Weſtmonaſterienſis: ſed fracta illic re Baronum, dignitatem citra controverſiam Baſſetus reportavit, exceſſitq; è vivis An. 1271. i. penultimo Hen. 3. nec ſucceſſit in hanc claſſem alius [quod ſciam] *Juſtitiarius Angliæ*, niſi de Hugone Bigod fuerit ambigendum.

Finis ſupremorum *Juſtitiarior. Angliæ.*

Capitales Juſtitiarii Banci (i. Tribunalis) Regii, ſive ſuperioris: aliàs ad placita criminalia, ſeu coram Rege tenenda.

1 Ed. 1. In rotulis iſtius anni, *Placita* dicuntur teneri *coram Locum tenentibus domini Regis apud Weſtm. in Octabis S. Trinitatis &c.* ſcil. Rege non reverſo è Terra ſancta, uſq; 2 diem Aug. Regni ſui 2. habenturque alia ſub abſentia Regis inſcripta, *Placita coram Rege & Conſilio, &c. & Placita coram Conſilio Regis, &c.*

2 Ed. 1. *Radulphus de Hengham*, reverſo jam Rege, de placitis cognoſcit Termino S. Mich. ſequenti, & inſcribuntur, *Placita coram dno' Rege & Radulpho de Hengham & ſociis ſuis, &c.* Hic diu floruit *Juſtitiarius* [ſed ..... Wimburno interpoſito ſub annis 10 & 13.] Anno verò 1290. [i. 18 Edouardi 1.] deprehenſis omnibus Angliæ *Juſtitiariis* de repetundis (præter Joh. de Metingham & Eliam de Bekingham, quos honoris ergo nominatos volui) judicio Parlamenti vindicatum eſt in alios atq; alios, carcere, exilio, & fortunarum omnium diſpendio: in ſingulos mulctâ graviſſimâ, & amiſſione officii, inter quos Radulphus iſte ejectus, 7000. marcis crimen luit. Sepelitur in Eccleſia D. Pauli ſub hoc epitaphio.

Per verſus patet hos Anglorum quod jacet hic flos
Legum, qui tuta dictavit vera ſtatuta.
Ex Hengham dictus Radulphus vir benedictus.

Vide Stowum & Walſinghamium in dicto anno, & plura de eo inter *Juſtitiarios Banci Communis.*

Gilbertus de Thornton.	18 Ed. 1.
Rob. Brabanzon Mil.	23 Ed. 1.
Will. Ing. Mil. conſt. in Febr.	9 Ed. 2.
Hen. le Scrope. Sedet Hil. 11. & Paſ. 13.	Ed. 2.
Hen. de Stanton (pri' Can. Scac.) con. 6 Jul.	17 Ed. 2.
Galf. le Scrope Sed. Trin. 17.	17 Ed. 2.
Will. Herle Ter. Hil.	1 Ed. 3.
Gal. le Scr. con. 21 Mar. Sed. Hil. & Paſ. 3.	3 Ed. 3.
Rob. Maberthorp con. 1 Maii. Sedet Trin.	3 Ed. 3.
Hen. le Scrope con. 8 Oct. Sedet Paſ. Trin. & Mic.	5 Ed. 3.
Gal. le Scrope Sed. Paſ. 5. &c.	6 Ed. 3.
Ric. de Willughby Trin. 6.	7 Ed. 3.
G. le Scrope con. 8 Jan. Sedet Hil. 8. Mil.	8 Ed. 3.
Ric. Willughby con. 19 Mar. Sed. Paſ. 8. & Trin.	8 Ed. 3.
Gal. le Scrope Paſ. Tr. Mic. 9. & Trin. 11.	9 Ed. 3.
Ric. Willughby Mil.	12 Ed. 3.
Rob. Parning Mil. poſtea Cancel. Ang.	14
Wil. Scott Miles.	14
Wil. de Thorpe Miles.	20 Ed. 3.
Wil. de Shareſhull Miles.	24 Ed. 3.
Hen. Grent Miles.	38 Ed. 3.
Jo. Knevet Mil. 29 Oct. poſt. Canc. an. 46.	43 Ed. 3.
Joh. Chavendiſh Mil. conſt. 15 Julii.	46 Ed. 3.

Rob. Treſilian Mil. 22. Jan. Hic in parlamento an. 11. R. 2. pendens plectitur, quòd decretum parlamenti præcedentis pro regni regimine, ad arbitrium Regis pronuntiaſſet revocabile, multaq; geſſiſſet eidem contraria. Simile agitur judicio in reliquos *Juſtitiarios*, Robertum Belknap, Jo. Holt, Jo. Graie, Rob. Fulthorpe & Guliel. Burgh Milites: ſed aſſiduis Reginæ procerumq; interceſſionibus, vitæ funguntur beneficio, mulctatiq; fortunis omnibus in exilium relegantur. Solus inter impios manſit integer Gulielmus Skipwith Mil. clarus ideo apud poſteros. 5 Ric. 2.

Wil. Clepton 6 Maii. 12 Ric. 2.

Wil. Gaſcoigne Mil. 15 Nov. Hic videtur fuiſſe Romanæ ille fortitudinis *Juſtitiarius*, qui pro tribunali ſedens & per contumeliam à Principe Walliæ Regni ſucceſſore laceſſitus, ipſum non dubitavit cuſtodiæ mancipare, donec apud patrem ejus de injuria ſatisfaceret. Depoſito Regio ſupercilio paruit exemplo Princeps adoleſcens: & hoc Regi nuntiato, ſummas ille Deo gratias egit, quòd filium ei legi- 6 Hen. 4.

23 Hen. 8. *Rob. Norwich* Mil. Paſ. Sedet 3 an.
27 Hen. 8. *Jo. Baldwyn* Mil. Paſ. Sed. 10 an.
37 Hen. 8. *Ed. Montague* Mil. 7 Nov. Sed. 7 an.
1 Mar. *Ric. Morgan* Mil. 5 Sept.
2 Mar. *Rob. Broke* Mil. 8 Oct.
6 Mar. *Anth. Browne* Mil. 5 Oct. Sed. Hil 1 El.
1 Eliz. *Ja. Dier* Mil. 22 Jan.
24 Eliz. *Edm. Anderſon* Mil. 2 Maii.
3 Jaco. *Fran. Gaudy* Mil. Sed. T. Mic. tantùm.
4 Jaco. *Ed. Coke* Mil. 30 Jun.
11 Jaco. *Hen. Hobart* Mil. & Baronet. 26 Oct. Obiit 26 Dec. 1 Caroli, magna reipub. jactura.
1 Carol.

Capitales Barones Scaccarii: hoc eſt, *Summi Judices fiſcales.*

Ed. 1. *Adam de Stratton*, à Stowo, *Clericus quidam*: ſed ab Holinſhedo, *Capitalis Baro Scaccarii* perhibetur. In celebri illa *Juſtitiariorum* & forenſium caſtigatione anno 18 Edouardi 1. publicatis omnibus bonis ejus & prædiis temporalibus, ſpoliatur 34000 marcis numi veteris (i. hodierni ſupra 100000) & corona (quæ ferebatur) Regis Johannis, præter inſignem copiam monilium, vaſorum argenteorum, & rerum aliarum pretioſarum. Mihi autem de hoc quærenti, non innotuit *Capitalis Baro*, ſed tantùm Camerarius Scaccarii.

3 Ed. 3. *Jo. Stoner* admitti dicitur Cap. Baro Scac in Ter. S. Mic. 3. Ed. 3. ſed diploma conſtitutionis ejus datum gerit 22 Feb. ejuſd. anni Pat. 1. m. 34. & videtur fuiſſe aliquantiſper cap. Baro Scac. & cap. Juſt. Banci.

5 Ed. 2. *Rob. de Sadington* Ter. Paſ.
24 Ed. 3. *Gervaſ. de Wilford* Ter. Paſ.
35 Ed. 3. *Will. de Skipwith* Ter. Trinit.
40 Ed. 3. *Tho. de Ludlow* Ter. Mic.
48 Ed. 3. *Will. Tancke* Ter. Hilar.
50 Ed. 3. *Hen. Aſty* Ter. Mic.
4 Ric. 2. *Rob. de Pleſſington* Ter. Hilar.
7 Ric. 2. *John Cary* Ter. Trin. al. 10. Ric. 2.
11 Ric. 2. *Tho. Pinchbecke* Ter. Paſ.
1 Hen. 4. *Jo. Caſſie* Ter. Mich.
2 Hen. 4. *Jo. Cokeyn* Ter. Mic.
1 Hen. 5. *Will. Laſingby* Ter. Paſ.
7 Hen. 5. *Will. Babington* Ter. Mic.
7 Hen. 6. *Jo. Juyn* Ter. Mic.
14 Hen. 6. *Jo. Fraie* Ter. Hil.
26 Hen. 6. *Petr. Arderne* Serviens ad legem T. Paſ. 26. Hen. 6. & Ter. Paſ. 1 Ed. 4.
2 Ed. 4. *Ric. Illingworth* Ter. Hil.
11 Ed. 4. *Tho. Urſewike* Ter. Trin.
19 Ed. 4. *Wil. Nottingham* T. Paſ. Feodum ejus 110 marcæ. Idem (Mil. Paſ. 1 Ed. 5.)

Humf. Starkie admiſſus Ter. Trin. 1 Ed. 5. & 1 Ric. 3. & 1 Hen. 7. — 1 Ed. 5. 1 Ric. 3. 1 Hen. 7.
Will. Hody Miles. 1 Hen. 8.
Ric. Brooke Mil. Ter. Hil. al. 17 Hen. 8. 17 Hen. 8.
Ric. Liſter Miles Ter. Tri. 21 Hen. 8.
Rog. Cholmelye Miles Ter. Mic. 37 Hen. 8.
Hen. Bradſhaw Miles Ter. Hil. 6 Ed. 6.
David Brook Mil. Ter. Mic. 1 Mar.
Edw. Saunders Mil. nuper *Capitalis Juſtitiarius* Banci Regis, modo (ſcil. Ter. Hil.) conſtituitur *Capitalis Baro*. 1 Eliz.
Rob. Bell Mil. Ter. Hil. 19 Eliz.
Jo. Jeffry Mil. Ter. Mic. prius ſecundus *Juſtitiarius* Banci communis. 19 Elizab.
Rog. Manwood Mil. Ter. Hil. prius 2 *Juſtitiarius* Banci communis. 21 Elizab.
Wil. Peryam Mil. Ter. Hil. 35 Elizab.
Tho. Fleming Mil. Ter. Mic. 2 Jacobi.
Lauren. Tanfielde Mil. Ter. Trin. 5 Jacobi.
Jo. Walter Mil. Ter. Paſ. 1 Caroli.

Grave eſt omnia ab archivis rimari & incertum eſt quod non inde petitur. In pluribus igitur præſtitimus, ut crebram *Juſtitiariorum* ſub antiquo ſeculo mutationem (quam nec uſq; conſecuti ſumus) compertam habere-mus. Cætera exhibeo non mea fide, ſed quà comparare potui diligentia.

¶ *Juſtificatores.*] Lib. Rameſiæ Sect. 188. *Will. Rex Angl. H. Camerario & Juſtificatoribus ſuis, omnibuſque ſuis fidelibus Norff. ſalutem. Inquirite per Comitatum quis juſtiùs hujuſmodi foriſfacturam haberet tempore patris mei, ſive Abbas Rameſiæ ſive anteceſſor W. de Albeneio. Et ſi Comitatus concordaverit quòd Abbas rectiùs prædictam foriſfacturam debet habere, tunc præcipio ut C. ſolidi quos Rad. Paſſel implacitavit, ſine mora Abbati reddantur. T. Epiſcopo Dunelmenſi.*

¶ *Juſum.*] *Deorſum*, aliàs *Joſum* quod vid. Ekkehardus junior de Caſib. S. Galli, ca. 4. *In ipſo quoque* (antiphonario) *primus ille literas alphabeti ſignificativas, notulis quibus viſum eſt, aut ſurſum aut juſum, aut ante aut retrò, aſſignari excogitavit.* Hæc eadem habes apud Ekkehardum Decanum in vita Notkeri ca. 9. Vide item *Suſum.*

¶ *Jutæ*, al. *Juti*, *Guti*, & *Jutones.*] Beda *Vitæ*. Ethelwardus priſcus Author Sax. (lib. & ca. 1.) *Giotos* hos nuncupat: & Algrimus Jonas in Crymogæa, Jæt & **Jot**, pro *Gotho* intelligit: notans præterea, Jæt, in aquilonari illo (putà Gothorum) idiomate, *gigantem* ſignificare: quæ Gothis (genti fortiſſimæ & robuſtiſſimæ) maximè convenit appellatio. Vide *Guti.*

K.

Et jacent *kidelli* in tenurâ, ut patet è grandi lib. Cuſtumar. De *Bello*, in Rentale de *Wy*, fol. 242. ubi multi recitantur, qui tenentur ſinguli per annuum redd. 2 s. ut *kydelli* vocati *Goldpit*, *Criſme*, *Foulſat*, *&c.*

¶ *Kil.* Hibernic.] *Cella*, *monaſterium.* Ranul. Ceſtrenſ. in An. 595. *Obiit Abbas Columba, & ſepultus eſt in Monaſterio ſuo apud inſulam Hii.* Adde Bedæ illud Hiſt. Eccl. lib. 5. ca. 9. *Cui erat compoſito vocabulo à cella & Columba, vocatus eſt Kolumkillus.*

¶ *Kilketh.*] Servilis quædam ſolutio, nam in MS. quodam ſic lego, *Kilketh pro qualibet husbandrea, 2. denar.*

¶ *Killith ſtallon.*] Quod domino penditur ad inveniendum equum admiſſarium, in Tenentium ſuorum beneficium.

¶ *Kilth.*] In MS. interpretatur, *libertas villæ*: ſed unde hæc & præcedentes duæ voces oriuntur, fateor me ignorare.

¶ *Kmethones.*] Videntur ſervilis conditionis homines apud Polonos. Statut. Polonic. è Choppini de Doman. Franc. lib. ſub Tit. *Servilia.* §. 62. *Kmethones verò, Hortulani, & eorum filii, à dominis ſuis profugi, per Capitaneos & per civile officium capiantur. Dominus verò eos repetens* 12. *groſſos ſolvat.* *Groſſi* 48. (ut ibidem §. 3.) marcam faciunt Polonicalem: & Polydorus ſub initio hiſtoriæ Edouardi 4. ſcil. **Groats** noſtra, *Groſſos* vocat.

Groſſus.

¶ *Kimba.*] Pro *cimba.* Abbo Floriacenſ. de obſid. Pariſiacæ urbis.

Corripiunt ternas rabidi kimbas ſatis altas.

¶ *Kintal.*] Ponderis genus, aliàs 100. librarum, ſed è more loci varium. Ejus ſæpe mentio in Caſu Fogoſſæ apud Plowdanum.

¶ *Knave.*] Honeſta olim appellatio, ſed quæ hodie in vituperium abiit atque odium, nebulonem exhibens. Propriè autem *puerum* ſignificat: per tranſlationem *miniſtrum*, *famulum*, *hominem*, ſeu *marem*: à Sax. cnapa, hæc omnia denotante. In Evang. Joh. ca. 21. 5. ubi legitur, *Pueri, numquid pulmentarium habetis?* Saxonica interpretatio pro *pueri*, cnapan, legit: & Mat. 8. 6. *Puer meus jacet in domo paralyticus*: vertitur, mýn cnapa. Hinc ꞅcilð-cnapa pro armigero, quaſi *ſcuti famulus* ſeu *miniſter.*

Reperitur ſemel aliquando juridicis formulis, velut additio titularis claſſem hominis indicatura. Original. de anno 22 Hen. 7. 36. *Derby. Johannes fil. Willielmi Couper de Denby Knave, ad ſatisfaciendum Regi de omni eo quod ad Regem pertinet occaſione cujuſdam utlagariæ, in ipſum in placito tranſgreſſionis ad ſectam Regis promulgatæ 22 Maij.*

¶ *Knight.*] Saxon. cnýt: *puer, miniſter, famulus*: nec Germanis aliter hodiè in uſu. Noſtratibus verò honorarius eſt titulus, militem baltheo, ſeu virtutis gratiâ donatum (quem Equitem auratum, & *Militem* ſimpliciter appellant) denominans: neque aliâ jam cognitus ſignificatione; Priſcis tamen apud nos paginis de *miniſtro* ſæpiùs dicitur: & in Saxonico Evangelio, diſcipuli Chriſti, hiꞅ leoꞃninᵹ cnýꞇeꞅ, i. *doctrinæ ejus miniſtri*, aut *ſectatores* appellantur. In vernaculis etiam Chronicis interdum de equite armato, interdum de gregario milite intelligitur.

¶ *Kocodones, Cocodones.*] Walſingham in Edwar. 1. ſub An. 1300. *Inter præſentis Natalis ſolennia, prohibita eſt moneta alienigenarum ſurreptitia & illegitima, quam Polardos & Cocodones, atque Roſarios appellabant, qui paulatim & latenter loco erepſerunt Sterlingorum.*

Lacta

le giron: vel ut aliàs lego, *tendre le giron en la juſtice*, hoc eſt, ſiſtere ſe in curia, & litem cedere, **to appear in Court and confeſs the action.** Marculf. lib. 1. form. 13. *Ipſas villas in ſupraſcriptis locis nobis voluntario ordine viſus eſt læſowerpiſſe vel condonaſſe.* Hinc diploma ipſum donationis, *Præceptum de læſiwerpio* inſcribitur.

Dicatur & *Læſewerp* à Gall. *Laiſſer*, dimittere, unde nos hodie dimiſſionem & elocationem prædiorum, **a Leaſe** appellamus.

¶ *Læſtum.*] Saxonicè læðe & læð, Latinè aliàs *Leda* & *Trithinga*, quæ vide. Angl. **a lathe.** Eſt portio Comitatus major, tres vel plures interdum Hundredos continens. Ernulfus in textu Eccleſ. Roffenſis, & in deſcriptione reſtaurationis pontis Roffenſ. in Itinerar. Cantii. *Sexta pera debet fieri de Holingburna, & de toto illo Læſto quod ad hoc pertinet.*

Laſtum. Reperitur & *Laſtum.* Ordinatio mariſci Romeneienſ. pa. 73. *Si aliquis ſuper hoc convincatur per teſtimonium ballivi & Juratorum in communi Laſto, amercietur in 10. ſolidis.* Interpres hoc vertit, **in common aſſembly:** certus ille an incertus, neſcio. Sed ȝelaðian unde **lath** deducitur, ſignificat *congregare, convocare*; eoque ſenſu Eccleſia ȝelaðunȝ dicitur, id eſt *congregatio.* Quære: & *Læſtorum* originem vide in *Hundredus.*

¶ *Laford-ſwic*, malè *Lafordſith*, & *Lafordſpiche.* *Domini proditio.* LL. Hen. 1. ca. 13. *Quædam placita emendari* (i. quædam crimina expiari) *non poſſunt: Huſbrech, Bernet, Openthefe, & Eberemorth, & Lafordfith*, ut habet codex noſter MS. Cottonianus verò *Hafordſpiche*, uterque mendoſè. Demptus enim eſt locus totidem verbis è Canuti LL. polit. ca. 61. ubi hlaꝼoꞃdꞅpice legitur, & eſt hlaꝼoꞃd, *dominus*, ꞅpic & ꞅpice, *ſeditio, proditio.*

¶ *Laga.*] *Lex.* A Sax. lag, unde Gall. *ley*, Angl. **Law:** his ȝ in w. illis in y, mutantibus. Magna Charta libertatum Angliæ ab Henr. 1. conceſſarum, *Lagam Regis Edwardi vobis reddo, cum illis emendationibus quibus pater meus eam emendavit.* Hinc *Seaxenlaga, Mercenlaga, Denelaga*, id eſt, lex Saxonum, lex Merciorum, lex Danorum: de quibus in *Synopſi legum antiquarum*, Tit. *Lex.*

¶ *Lagamannus*, & in Domeſd. *Lageman.*] Idem eſſe cenſeo quod *homo legalis*, ſeu *legitimus*, & ut Juriſconſulti noſtri loquuntur, *probus & legalis*, non exlex, non infamis, ſed qui rectus ſtat in Curia. LL. Edouardi Confeſ. ca. 38. ——*poſtea inquiſiſſet Juſtitia per Lagamannos, & per meliores homines de burgo.*

Lahman. Ex hoc etiam manavit fonte qui *Lahman* appellatur: nam *Lah* (uti *lag*, & *Laga*) legem ſignificat: *man* hominem. Lambardus tamen in Senatusconſulto de Monticulis Walliæ ca. 3. ubi legitur 12 lah men ꞅcylon ꞃihꞇe ꞇæcean pealan ⁊ Englan. 6. engliꞅce ⁊ 6. pyliꞅce; *viri* (reddit) *duodeni jureconſulti, Angli ſex, Wallique totidem, Anglis ac Wallis jus dicunto.* Proinde ac *Lahmen*, non de probis & legalibus hominibus in genere, ſed de jureconſultis in ſpecie intelligendum cenſeret: cum ne hodiè quidem in mediocris ruris territorio, reperiantur forte totidem Juriſconſulti. Domeſd. Tit. Grentebr. *Comes Picot——habet hereotum de Lagemannis, 7. lib. & 1. palfridum, & arma unius militis.*

¶ *Laghſlit*, & *Lagſlit.*] Vide mox *Lahſlit.*

¶ *Lagon.*] Vox Juris marini ad naufragium ſpectans, atque id quod jacet, ſignificans, à Sax. lagan, *jacere*, unde on ceꞃceꞃnum lagon, *in carceribus jacebant.* Vide *Flotſon.*

¶ *Lahſlit. Lagſlit, Laghſlit, Laſlit, Laxſlit, &c.*] Trangreſſio legis, legis violatæ pœna. Propriè *ruptio legis*: lah enim, lag, & lagh eſt *lex*: ꞅliꞇ, *rupta.* Vox Danica & in Anglo Danorum legibus primùm deprehenſa. Danis autem mixtum hîc cum Anglis imperium & ſedes obtinentibus: ſua utriſque lex remanſit integra. His (ſi rectè ariolar) ſingulis delictorum ſpeciebus, mulctas pene ſingulas, quas *Gildwitas* nominabant (id eſt *delictorum mulctas* ſeu *emendationes*, Normannis *foriſfacturas)* imponentibus: illis, plurima maleficiorum genera, unâ animadverſionis formulâ *Lahſlit* nuncupatâ, cohibentibus. Crebrò igitur occurrit in priſcis legibus: ȝilopꞇe mið englum. ⁊ mið denum lah ꞅliꞇe, id eſt, *reddat Anglus delicti mulctam, Danus autem legis violatæ pœnam.* Quænam autem erat *laſlitæ* pœna, non definio; ni (ut in Fœdore Edouardi & Guthurni RR' ca. 3. MS. legitur) duodecim oris æſtimaveris. *Si Presbyter ad rectum terminum ſacrum chriſma non perquirat, vel baptiſmum neget ei cui neceſſe ſit, reddat Wytam cum Anglis, & cum Danis Lahſlit, hoc eſt, duodecim oras.* Sed non evincit hic locus, ut tantundem eſſe *Lahſlitarum* omnium compoſitionem, cenſeam (licet ſic nonnulli intelligant) Referatur enim aptè ſatis ad eam ſolummodo de qua jam agitur: nec graviora crimina inter *Lahſlitas* ſimplices numerata, aut levia quæque inſtar graviorum mulctata, quiſquam opinabitur. V. Lamb. in Mulcta & adde.

¶ *Laha*, *Lach*, & *Lachus.*] *Signum, poſitio, poſitura.* Germ. **Laeghe.** Tradit. Fuldenſ. lib. 2. ca. 47.——*exinde in album fontem & ſic per noſtra ſigna* (*id eſt, Laha*) *in Windinonſe, &c.* Donatio Cancronis in Chron. Lauriſham. ſub An. 767.——*inciſio arborum in ipſa die facta fuit, quæ vulgo lachus appellatur, ſive diviſio.* Et mox——*inciſio arborum ſeu lachus in ipſa die facta fuit.*

¶ Lairwite,

gangiis, ſewеris, foveis, gutteris, pontibus,&c. Inferius: *Non liceat alicui de cætero facere dammas, aut fordas, aut alia impedimenta in aliquibus landeis, watergangeis, foſſatis, ſive aquagiis communibus in mariſco prædicto, &c.* Pudet tantæ noſtratium barbariei, uno anhelitu eructatæ: ſed quod olim aliquando ſub latinitatis deliquio admiſſum eſt, hodie retinent Grammaticaſtri forenſes.

¶ *Landegandman.*] Cuſtumariorum genus, ſeu inferiorum Tenentium Manerii, *lancetis* ceu permanentibus fortè contrarium. **Gaend man** enim (ut me docuit Kilianus) *viatorem* & *tranſeuntem* ſignificat. Occurrit vox in Cuſtumar. de Hecham.

¶ *Landgable.*] Domeſd. Cenſus prædialis, vel tributum quod è prædiis colligitur, id eſt, pro unoquoque domo unum denarium, à Saxon. lanð-ᵹaꝼel, i. *terræ cenſus vel reditus.* Inde è converſo, terra quæ cenſum reddit, ᵹaꝼol-lanð, & ᵹaꝼul-lanð appellabant Saxones.

¶ *Landgravius.*] Comes provincialis: ut *Marcgravius*, Comes limitaneus: *Purgravius* ſeu *Burgravius*, Caſtrenſis: ſic dicti à loco muneris extra palatium Imperatoris, adminiſtrandi: nam qui intra,ſuum exequitur, *Pfaltzgravius*, id eſt, Comes Palatinus appellatus eſt. Seb. Munſter.Geog. lib. 3, ca.419. *Fuit olim Haſſia tantum Comitatus ſubjectus domino Thuringiæ, id quod probat liber Torneamentorum, in quo ſcribitur anno Chriſti 1042. Ludovicus Comes Haſſiæ fuerit Hallis in ludo militari ibi celebrato, ſed factus deinde Landgravius, aſcendit filia ſuper matrem.* Mox infra. Ludovicus barbatus (ævo Conradi Imp. ſecundi) *genuit Ludovicum ſaltatorem qui & ipſe genuit filium nomine Ludovicum, cui Ludovicus Cæſar dedit filiam ſuam uxorem, creavitque eum Comitem provincialem Thuringiæ, qui primus in Thuringia fuit Landgravius. Longè poſt ſuccrevit Landgraviatus Haſſiæ ex Landgraviatu Thuringiæ, &c.* Vide loca. *Landgraviatus.* *Langravii* fuit Principis judicia in provincia exercere, ut olim Comitis Palatini, in palatio: diciturque à ſuperioribus, *Præſes provinciæ*, Germanis recentioribus, **Land-droſſard**, & **Land-vogt**, quaſi Principis miniſter auxiliaris, Græcis Βοηθὸς.

Conveniebat olim hoc igitur vocabulum, omnibus noſtris provinciarum Comitibus, penes quos adminiſtratio fuit Comitatus, tertium inde denarium ſibimet retinentes. Hodie titulis geſtiunt.

¶ *Landimera.*] Terræ limes, vel meta. A Sax. lanð ᵹemæꞃe, ᵹ ut ſolet in i, verſo. Lanð autem *terra*: ᵹemæꞃe, *finis, terminus*: unde hodie agrorum partitiones **Meires** vocamus. Fœdus Aluredi & Guthurni RR. ca. 1. *In primis de noſtris landimeris, ſurſum in Thamiſia, & tunc ſuperius in Ligam uſque ad exortum ejus, &c.* Sic codex MS. Cottonianus. Noſter verò: *Inprimis de noſtris landimeris commarchionibus, ſurſum, &c.* ubi *commarchionibus* intelligendum eſt de confiniis.

¶ *Langemanni*, & *Lannemanni.*] ——— Civitas Linc.——Item in ipſâ Civitate erant xij. *Langemanni*, id eſt, habentes ſocam & ſacam. *Lib. Domeſday in Lincolnſcire.*

¶ *Langdebeſſys.*] Inquiſitio capta apud Norwicum in le Sherebriſe die 8. prox. poſt feſt. S. Jacobi Apoſt. 17 Ed. 4. coram *Rog. Towneſhend, Joh. Fincham, Hen. Heydon, Hen Spelman*, & ſociis ſuis Juſticiariis D. Regis ad pacem, &c. per ſacramentum Rob. Morred, &c. Qui dicunt ſuper ſacramentum quod Rob. Saddeler de, &c. W. G. J. C. & multi alii——vi & armis, ac riotosè, viz. gladiis, Armundiis, Langdebeſſys, gleyves, &c. terram, &c. intraverunt.

¶ *Larderarius.*] A *Lardo*, Præfectus peni. Flor. Wigorn. in An. 1102. Rex Henricus 1. *duos de Clericis, duobus Epiſcopatibus inveſtivit, Rogerum viz. Cancellarium Epiſcopatu Searesberienſi, & Rogerum larderarium ſuum Pontificatu Herefordenſi.* Hîc intelligo *larderarium* de miniſtro Aulæ quotidiano, non de feodali; & ex hujuſmodi Aulicis ad Epiſcopatus elatis, fortè acerba illa Radulphi Nigri in Henricum 2. exclamatio.

¶ *Largica.*] Longobardor. lib. 1. Tit. 6. l. 6. *Si verò coxam ruperit ſuper genuculum, hoc eſt, largicam: componat ſol. 16. Si autem ſubtus genuculum, quod eſt tibia, componat ſol. 6.*

¶ *Latrocinii conſideratio, &c.*

¶ *Laricinium*, vel potius *Larricinium.*] A Gall. *larrecin*, atque hoc à Latino *latrocinium*, t in r mutato. Priſca Anglorum lex *larricinium* ſeu furtum diviſit in majus, & minus: majuſque dictum eſt, cum res furata 12. valeret denarios: minus, cum non tanti æſtimaretur: & hoc flagro, illud patibulo (prout hodie) luebatur. Animadverte autem in quantam aſperitatem,ex rerum temporumque viciſſitudine,lex antiqua abripitur. Quod enim olim aliquando 12. vænit denariis, hodiè ſæpe 20. ſolid. imò 40. vel pluris eſt; nec vita hominis interea charior,ſed abjectior. Octo quippe frumenti modii nonnunquam æſtimati ſunt 12. denariis (ut in Aſſiſa panis anno 51 Hen.3. videre eſt) atq; iidem hodie ſæpius venundantur 40. ſolid. & eò ſupra. Qui tunc igitur 7. ſurripuerat frumenti modios, morti non tradendus fuit: cum ejuſdem hodie reus ſit, qui quartam modii partem clepſerit. Juſtum certe eſt, ut collapſa legis æquitas reſtauretur, & ut divinæ imaginis vehiculum,quod ſuperiores pridem ætates ob graviſſima crimina nequaquam tollerent (ut in

vel ex auro, vel ex argento, virgarum inſtar fabrefacta, & in templis ante altaria, vel ſuper rugas presbyterii ad Martyrum laudem & honorem ſuſpenſa, & perinde à laudando dicta. Anaſtaſ. Biblioth. in S. Hadriano, *Fecit Laudanas duas de argento penſantes libras octonas, quas poſuit ſuper rugas de presbyterio, ubi arcus de argento exiſtit.*

¶ *Laudis*, al. *Leutus.*] *Barbiton, teſtudo.* Hoc ab Ital. *leuto*, illud à German. **Laut**, Græco-barb. λαῦτο ut habet Meurſius qui mihi voces ſuggerit. Primam è Gotfridi Viterbienſis Chronico, Parte 9.

Mira videre meat, celebri plaudente choreâ,
Laude, tubâ, cithera feſta coluntur ea.

Leutus. Alteram è Teſtamento apud Petrarcham. *Thomæ Bambaſiæ de Ferrariâ lego leutum meum bonum, non ut eum ſonet pro vanitate ſeculi fugacis, ſed ad laudem Dei æterni.*

¶ *Laughleſman.*] *Exlex*, quem utlagatum vocant. Bracton lib. 3. ca. 2. *Pro exlege tenebitur cum Principi non obediat, nec legi, & tunc utlagabitur ſicut ille qui eſt extra legem, ſicut* **laugheleſman.**

¶ *Launechilde.*] Longob. lib. 2. Tit. 15. l. 2. *Si quis res ſuas cuicunque donaverit, & poſtea launechild requiſierit, tunc ille qui acceperit, aut hæredes ejus jurent quo launechild redditum ſit.* Et Tit. 18. l. 3. de ſervo libero facto juxta ultimam domini ſui voluntatem ——*& pro launchild imputetur ei ſervitium, quia ſervus non habet unde launchild ei faciat.* Tit. 35. l. 6. *Si quis chartam donationis per garathinx factam, aut per ſuſceptum launeſchilt, vel fortè per comparationem oſtenderit, &c.* Denique Tit. 36. l. 2. *Si quis alii homini qualemcunque rem donaverit, & launchild ſuſceperit, & poſtea eum defendere minime potuerit, tunc aliam talem rem qualem donavit* ——*reddat, cui donavit.* Habetur & Tit. 1. ſed his omnibus nihil Gloſſarium, niſi *lanechild, ſine ſolennitate teſtium*: quod ut faciat ad locorum explicationem, ego non video.

¶ *Lawe day.*] Aliàs dicitur de Viſu franci plegii, vulgo Leta: aliàs de Curia Comitatus, juxta Stat. An. 1. Edw. 4. ca. 2.

¶ *Lawing of Doggs.*] Vide *Expeditare.*

¶ *Layrewit*] Vide *Lairwit.*

¶ *Lazzi.*] Dividebantur antiqui Saxones (ut teſtatur Nithardus) in tres ordines: *Edhilingos, Frilingos, & Lazzos*, hoc eſt, in Nobiles, Ingenuiles, & Serviles, quam & nos diſtinctionem diu retinuimus. Sub Ricardo autem ſecundo, pars ſervorum maxima ſe in libertatem vindicavit, ſic ut hodie apud Anglos rarior invenitur ſervus qui mancipium dicitur. Reſtat nihilominus antiquæ appellationis commemoratio: ignavos enim hodie **Lazie** dicimus. Vide Nithardi verba in *Adelingus*, & in *Frilingus.*

Lazi ſunt etiam populi de quibus Mat. Paris in An. 1237. ——*Lazi, Alani, Gothi, &c.*

¶ *Lech.*] Codex MS. de fœdere Edouardi & Guthurni Regum, parte qua impreſſus deficit. Habeant ſe omnes in *Folkeſmoth, & in Shiremoth, & in Hundred, & in Wapentac, & in Trething, & in Lech, ſecundùm conſuetudines patriarum & provinciarum.* Accipio pro *lath*, quod vide.

¶ *Lectionarius.*] Liber eſt in quo lectiones per totum anni curriculum ex Prophetis & Apoſtolis S. Hieronymus collegit: inſcribiturque aliàs *Comes S. Hieronymi.* Capitular. Caroli & Ludov. lib. 1. Can. 109. *Comes S. Hieronymi.* *Presbyteri miſſarium & lectionarium, ſive cæteros libellos ſibi neceſſarios, bene correctos habeant.* Flodoard. Hiſt. Rem. lib. 3. ca. 5. *Librum quoque ſacramentorum, ſed & lectionarium quos ſibi fecit, ebore argentoque decoravit.* Vide Pamel. tom. 2. & Scriptor. de ritib. Eccleſ.

¶ *Lector.*] Tertius eſt è ſeptem Ordinibus Eccleſiæ, de quo ſic ibidem Hieronymus, Tom. 4. *Tertius lectorum ordo eſt, qui Deo, Chriſto, & Prophetis datur, ſecundùm quod ſcriptum eſt: Exalta vocem tuam & dic, Omnis caro fœnum, &c.* Primus (inquit) in Clericis, *Foſſariorum* ordo eſt. Secundus, *Oſtiariorum.* 7 Ordines Eccleſiæ. Tertius, *Lectorum.* Quartus, *Subdiaconorum.* Quintus, *Levitarum, ſeu diaconorum.* Sextus, *Sacerdotum.* Septimus, *Epiſcoporum.* De his ille, pluribus.

¶ *Lectorium*, al. *Lectrinum, Lectrum*, & *Legium.*] *Pluteus* ſeu locus ſublimior in Eccleſia unde legitur. Anaſtaſ. in Leone 3. *Super ipſas ceroſtatas fecit lucernas*——*Et hoc conſtituit, ut dominicorum die, vel in ſanctis ſolennitatibus hinc inde juxta lectorium conſiſterent, & ad legendum ſacras lectiones luminis ſplendore fulgerent.* Leo Marſican. Caſinenſ. Hiſt. lib 3. ca. 32. *Legium quoque pulcherrimum auro & coloribus pictorum arte, ibidem extrui juſſit.*

¶ *Leda, Ledgrevius*, & *Leidgrevius.*] Leð, & læðe, Sax. al. *Leſtum*, & *Trithinga*, (quæ vide) Angl. **a Lath, or Rape.** Eſt portio Comitatus plures continens Hundredos ſeu Wapentachia, ſuoque olim ſubaudiens magiſtratui quem *Ledgrevium* appellabant. Extat in Edouardi Confeſ. LL. ca. 35. Titulus quidam *De trihingis & ledis* inſcriptus, ubi ſic inter alia. *Et quod Anglicè vocabant 3. vel 4. hundreda, iſti vocabant* Triðinga. *In quibuſdam verò provinciis, Anglicè vocabantur* læð, *quod iſti dicunt trihinge.* Quod autem in Triðinge *definiri non poterat, ferebatur in Scyram* (i. in Curiam Comitatus.)

Ledgravius aliàs *Leidgravius, eſt lædæ dominus ſeu præfectus*, Greve *enim præfectus*, LL. Ed. Conf. cap. 35. *Hoc vocabulum*

(Greve)

maleſactor—*tradat fidejuſſores de pace & legalitate tuenda*, i. **ſureties for his good behaviour.** Vides quàm antiqua lex iſta. Sic ibid. ca. 38. — *de bona vita & legalitate.*

Occurrit & aliquando pro pura illa erga Regem fide, Gallis & Anglis *loyaulte*. LL. Hen. 1. ca. 12. *Plures ad Dei cultus legalitatis obſervantiâ inclinari nolunt.* Et Ca. 64. *Omnes facto juramento jurent ut Weſſexia, exceptis thanis & Presbyteris, & eis qui legalitatem ſuam in nullo diminuerunt.*

¶ *Legatarius.*] Pro *Legato* vel *nuncio.* Flodoard. lib. 1. ca. 25. *Legatarius animi felle commotus quòd Abbas loci ſibi non dediſſet occurſum.* Sic infra non ſemel, at ſupra paulò hic idem *Auſtratiorum legatus* dicitur *nomine, Offo*. L. Ripuar. Tit. 65. *Si quis legatarium Regis, vel qui ad Regem, ſeu in utilitatem Regis pergentem, hoſpitio ſuſcipere contempſerit.*

Pro *Miſſo dominico* ſeu *Juſtitiario*, ut infra *Legatus.*

¶ *Legatus.*] Pro *nuncio* privati alicujus hominis plebei. Lib. Rameſ. Sect. 265. *Hugone* (de Halewella) *igitur ſæpiſſime tam per ſe quàm per legatos ſuos ſuppliciter poſtulante, & ſuæ neceſſitatis cauſas oſtendente: dedit prædictus Abbas prædicto Hugoni unam cotſethelandam, &c.*

Pro *Miſſo dominico*, & quem nos *Juſtitiarium Regis* appellamus. Annales Caroli Mag. *Saxones occaſione nacta, legatos Regis qui ad eos ob juſtitias faciendas miſſi erant, comprehenſos interficiunt.*

¶ *Legenda.*] Eſt liber in quo ſcribuntur lectiones in officiis matutinis legendæ, in Romana Eccleſia. Conſtitutiones Winchelſei Archiep. Cant. in Provinciale lib. 3. Tit. de Eccleſ. ædificand. *Volumus de cætero & præcipimus, quod* (parochiani Eccleſiarum) *teneantur invenire omnia inferius annotata, viz. Legendam, Antiphonarium, &c.* ut ſupra in *Gradale*. Vide quæ de lectionibus copioſè hic notat Guilelmus Lindewode.

Legenda Sanctorum, liber dicitur qui de eorum vitis tractat, aliàs *Hiſtorica Lombardica* nuncupatus.

¶ *Legergildum.*] Idem quod *Laierwita*: ſed videtur aliud quidpiam ſignificare in LL. Hen. 1. ca. 12. *Si quis Dei fugitivum habet injuſtè, reddat eum ad rectum & perſolvat ei cujus erit, & Regi emendet ſecundùm legergildum.*

¶ *Legerwita.*] Vide *Laierwita.*

¶ *Legeſpend.*] Malè apud Manwodum & Cowellum pro *leſpegend*: ſed nec hoc rectè, ut ſupra videris in notis noſtris ad articulos 1 & 2. Conſtitut. foreſtæ.

¶ *Legium.*] Vide *Lectorium.*

¶ *Lehen.*] Germ. Sax. len. Prædium vel propriùs feodum, velut hoc quod ad tempus conceditur proprietate penès concedentem remanente accommodatum: Sic enim nos hodiè **to lend** dicimus pro accommodare. Hujuſmodi fuiſſe feoda militaria ſupra oſtendimus in Feudum. Hinc **Fanlehen** pro feodo militis vexillarii, ut ſupra in hac voce. Hinc etiam celebre illud oppidum in patriâ meâ nomen **Len** accepit, quod olim prædium eſſet Epiſcoporum illius tractus; ideoque **Len** *Epiſcopi* appellatum: non ut opinatur Camdenus noſter à **lhyn** voce Britannicâ aqua ut ait diffuſſa, quales nec ibi reperiuntur, ſignificante. Hodie i. ab ætate *Henrici* 8. qui inſtar *Diomedis* cum *Glauco* permutationis prædii Epiſcopatus in fiſcum tranſcripſit, **Len** *Regis* appellatur.

¶ *Leyrwita.*] Vide *Laierwita.*

¶ *Leitehunt.*] Sic Boiis ſeu Baiwaris, Alamannis verò *Laitihunt*. Canis ductor: à Germ. **Leite**, i. duco: **Hunt vel Hundt**, *canis*. De hoc ſupra vide in Cap. *de canibus veterum.*

¶ *Lelme.*] Vide *Hikenild* ſupra.

¶ *Lenna.*] Domeſd. Vide *Leuca.*

¶ *Lenticularia.*] Locus ubi lentuli reponuntur. LL. Salic. Tit. 29. §. 13. *Si quis in napiam, in fabariam, in piſariam, in lenticulariam, vel his ſimilia, ad furtum faciendum ingreſſus fuerit,* 120 *denar. &c. culpabilis judicetur.*

¶ *Leipa.*] LL. Hen. 1. Ca. 43. *Si quis à domino ſuo ſine licentia diſcedat, ut leipa emendetur, & redire cogatur.* Intelligo de profugo, ut forenſes, *cloper.*

¶ *Leodes.*] *Vaſſallus, fidelis, cliens, homo ligeus, &c.* à Sax. leoð, i. *gens, plebs, populus*: etiam & *ſervus*: nam in homiliis Saxonicis, *ſervitus*, leoð-ſcipe appellatur. Greg. Turon. Hiſt. lib. 3. cap. 9. *Sed ille muneribus placatus, à leodibus ſuis defenſatus eſt, & in Regnum reſtitutus.*

Pro *ſervitio*. Marculf. lib. 1. form. 40. *Fidelitatem præcelſo filio noſtro vel nobis, leode & ſamio debent promittere & conjurare.* Vide *leudeſamium*, & *Leudes*, quod aliàs occurrit pro ignorante, & ſic *Leodes.*

Pro *Wero*, ſeu *Wergildo*. Capitula Caroli Calvi apud Silvacum, ca. 5. *Si latro ibi occiſus fuerit, qui eum occiderit, leudem non ſolvat, &c.*

¶ *Lepa.*] Extenta de Garingges. *Debet triturare 3 buſſellos frumenti, & dimidium lepæ, vel 5 buſſellos fabarum, piſarum, vel veſcarum.*

¶ *Leſowerpire.*] Vide *Læſeverp.*

¶ *Leſpegend.*] Pro *Thano minori*, vide hîc ſupra notas ad Canuti leges foreſtæ, artic. 1. & 2.

¶ *Leſting.*] Vide *Laſtagium.*

¶ *Leſtum.*] Pro *Latha*. Vide *Læſtum.*

¶ *Leta.*

Gallica mille & quingentorum paſſuum metitur. Corrigendus igitur Iſidori hîc locus & legendus, *leuca finitur paſſibus mille quingentis.* Beda Solution. Arithm. col. 107. Tom. 1. *In leucâ unâ ſunt* 1500 *mille paſſus*, 7500. *pedes*, 90 *unciæ*, *&c.* V.

Pro *duobus millibus paſſuum.* Ingulphus quà ſuprá. *Leuca uſualis menſura terram metientium apud Francos, conſtat de duobus millibus paſſuum.* Sic infra: ——4 *leucas*, *id eſt*, 8000. *paſſuum.* Idem Lyranus noſtras in Daniel. Ca. 4. 27. *Babylon——erat ædificata in quadro, & quodlibet latus quadri habebat* 16 *miliaria, id eſt*, 8 *leucas.* Hæc vulgaris atque hodierna apud Gallos æſtimatio.

Pro *mille Paſſibus*, ſeu *miliario.* Sub Normannorum ingreſſu, Angli per *leucas* numerabant ſpatia, uti paſſim in Domeſd. Non autem juxta menſuram Gallicam, ſed hoc nomen ſuo imponentes miliario, quod à *mille*, alàs, **mil**, aliàs ꝺuꞅanꝺꞅꞇapa, id eſt, *mille paſſus* appellabant. Conducit hoc magnopere ad Domeſdei codicis explanationem, ne quis *leucas* illic pro duobus mille paſſibus intelligeret. Audi Ingulphum coætaneum de eodem, pa. 910. *Cum ſedes Abbatiæ noſtræ in longitudine, id eſt, de &c. dicitur habere* 4 *leucas*, i. 8000 *paſſuum*, *& in latitudine*, i. *de &c.* 2. *leucas*, *i.* 4000 *paſſuum*, *horum neutrum verum eſt. Sed ſcire debetis Anglos ſub dominio Normannorum, tranſiiſſe in multis ad mores Francorum, & ideo loco miliarium leucas dixiſſe, ſed miliaria intellexiſſe: & cum longitudo ejus excedit* 4 *miliaria, & latitudo* 2 *miliaria, prudentiſſimi metatores contra malitiam æmulorum piiſſimè providentes, potiùs plus quàm minùs ponere voluerunt. Acceptavit hanc rationem tota vicinia taxatorum, acceptavit & Regia curia, cum veritas ſpacii exigeretur in incorporatione Regalium rotulorum.* Locum reddo copioſiùs, ut intelligatur quo ingenio villarum dimenſiones in eo codice exhibentur.

Pro *tribus mille paſſibus.* Sic nautæ noſtri marina metiuntur itinera.

Quidam *leucam* Hiſpanicam, 34 ſtadiis metiuntur, id eſt, miliare German. 4000. paſſuum. Sed Hunterum audi Coſmograph. lib. 1.

Quatuor ex granis digitus formabitur unus,
Eſt quater in palmo digitus, quater in pede palmus:
Quinque pedes paſſum faciunt, paſſus quoq; centum
Quinque & viceni ſtadium dant, ſed miliare
Octo dabunt ſtadia, & duplatum dat tibi leucam.

Pro *ſitu Monaſterii*, cum ſpatio in circuitu, putà plus minus unius leucæ ſeu mille paſſuum, inſigniori juriſdictione privilegiiſque donato. Aliàs *Leuga, Leugata, Banleuca*, & Gall. *Banlieue.* Hujuſmodi eſt quod ſub nomine *ſedis Abbatiæ* ſuæ, id eſt, Croylandiæ, in noviſſimis hîc ſupra deſcripſit Ingulphus: & de *leuca* ſeu *leugata* Cœnobii Rameſienſ. vide ſupra in *Banleuca*: quibus hæc de ejuſdem privilegiis cognoſce è Charta Hen. 1.—— *Sciatis me conceſſiſſe Deo & S. Benedicto—— ſacam & ſocam, &c. & omnes alias libertates coronæ meæ pertinentes in terra ſua quam habent infra unam leugatam circa Eccleſiam S. Benedicti, & omnia placita coronæ meæ pertinentia, &c.* Charta Willielmi 1. inſtituentis Abbatiam de Bello: *Si infra leugam, vel in Maneriis Eccleſiæ* (S. Martini de Bello) *Murdre evenerit vel theſaurus inventus fuerit, Abbatis & Monachorum ſit utrumque. Warennam propriam in ipſa leuga habeat Eccleſia, & in omnibus ſuis Maneriis.*

Fleta lib. 2. Ca. 4. Ipſi autem ſervienti commiſſa eſt virga coram Rege deferenda, quæ ſignat pacem, ut unde dicitur *virgata*, quæ ſequitur Regem ubicunque fuerit in Angliâ, ſpatium continens 12 *leucas*: tempore autem guerræ Regis erit ejus officium, &c. *Dictum de milite Mareſcallo MS. fol.* 132.

Habebatur apud Anglos alia *leugæ* ratio. Chron. Monaſ. de Bello. MS. *Octo virgæ unam hidam faciunt: Wiſta verò* 4 *virgatis conſtat. Leuga autem Anglica duodecim quarentenis.* Quarentena eſt campeſtris area incertæ latitudinis, ſed 40 perticis ſecundùm longitudinem definita. Aliàs *Stadium* dicitur: & cùm 8 ſtadia miliare conficiant, ego hoc loco *leugam* intelligo de miliari & dimidio, juxta Authorem lib. de menſuris Agrimenſoribus & Gromaticis, Pariſiis editi An. —pa. 14. *Miliarius & dimidius apud Gallos leuuam facit habentem paſſus mille quingentos. Duæ leuuæ ſeu milarii tres, apud Germanos unam raſtam efficiunt.*

Leugata eſt Spatium *leugæ* circa monaſterium, ut *leuga* ſuprá. Sic occurrit lib. Rameſ. Sect. 198. 216. 236. 341.

¶ *Leudis*, al. *Leudus*, & *Leodis.*] *Vaſſallus, cliens, homo ligeus,* ſeu *feudalis.* V. Goldaſt. ad Burchar. cap. 8. pa. 216. Vox utraque ex eadem radice (*eo*) diphthongo Saxonico in (*eu*) verſo, ut in *feudum* pro *feodum.* Leoꝺ Sax. plebem & populum ſignificat: etiam ſubditum & ſervum. Sic in homiliis Saxonicis leoꝺꞅcip, pro ſervitute. Hinc Gallis *leude* pro *vaſſallo*, & quem nos Tenentem dicimus: Germanis **leute**: Anglis veteribus **loute**, pro ſerviente & ſubdito; **louten** pro ſubmittere, & conquineſcere: unde id Chauceri,

He could not religiouſly the loute, &c.
Non potuit more Religioſorum conquineſcere.

Leudes apud Gallos liberi ſunt aut ſerviles: *Leudum genera.*
vernaculè *leudes francs* & *leudes ſerfs.* Hi rei ruſticæ aſcripti, tributa pendunt & opera ſervilia. Illi ad militiam deſignati, Nobiles habentur & immunes à tributis.

Pro *Baronibus.* *Leudes* igitur generaliter dicuntur de omnibus regni ſubditis, ſpecialiter de vaſſallis prædialibus, tàm ſervilibus, quàm feodalibus & nobilibus: inter nobiles reſtrictiùs adhuc de vaſſallis illis Regiis quos Barones vocant: & hac quidem ſignificatione frequentiùs veniunt in hiſtoriis,

ſed

omni Geldo, & Scoto, & Hidagio, & Denegeldo (cum aliis plurimis) *& liberam ab omni conſuetudine terrenæ ſervitutis, & ab omni exactione Epiſcoporum.* Vide *Leuca*, pro *ſitu monaſterii*, & *Banleuca*.

¶ *Levita.*] Pro *diacono*, i. quinto gradu Eccleſiæ juxta D. Hieronymum, Tom. 4. lib. de 7 ordinibus Eccleſ. quos vide ſupra in *Lector*, & ipſum Hieronymum in dicto lib. Quintus (inquit) in diaconibus, ordo *ſacramenti eſt, &c.* egregié. Hinc *Archilevita* pro Archidiacono.

¶ *Leuua.*] Vide *Leuca*.

¶ *Levitonarium.*] Juxta Gloſſas veteres eſt *colobarium lineum ſine manicis.* Suidas λεβιτωνάριον, χιτὼν μοναχικὸς ἐκ τειχῶν συντεθειμένος, i. *Levitonarium interula monachorum ex pilis compoſita.*

¶ *Lewytheil.*]——Hubertus de Burgo ——*ipſe fecit triturare omnia blada Romanorum per illos qui vocabantur* Lewitheil. Mat. Par. Addit. pag. 152.

¶ *Synopſis legum antiquarum à populis Borealibus promanantium. Quo ævo, & quibus conditæ ſunt authoribus.*

¶ *Lex.*] Cùm victricia per Europam ſigna extuliſſent Gothi, Saxones, Longobardi, Dani, Normanni, aliique maris Baltici, & Germaniæ borealis accolæ, morum & linguæ gaudentes ſimilitudine: leges paſſim triumphatis populis inferebant, patriarum ſuarum ritus & vocabula plurima retinentes. Hinc fit ut nobis cum Germanis, Gallis, Italis, Hiſpanis, Siculis, ipſiſque invicem; tùm in legum antiquarum canone, tùm in Magiſtratuum, Officialium, & miniſtrorum appellationibus (voces ut vulgares taceam infinitas) tanta ſæpè deprehendatur conſonantia. Jactent igitur qui volunt legum ſuarum municipalium antiquitatem (nam & hoc ineptiæ prudentes carpit) earum tamen origo quantulacunque ſit & barbara, aliundè nuſquam videtur expetenda, ut è ſequentibus elucebit. Quis enim victor populus ſub victi legibus conquiniſcet; præſertim cùm ejecto iſto, ſedem ille incoluerit? Sed de hoc politici. Ego in rei antiquæ beneficium, legum ipſarum originem & conditores (qua poſſim) dabo.

Lex Alamannorum, è patriis conſuetudinibus primùm redacta eſt in ſcriptis, à Theoderico Rege Francorum qui floruit ſub An. Chr. 512. modo quo infrà videris in *Lex Baiuuariorum.* Poſtea verò emendatior conſtituitur à Clothario 2. Chilperici filio, & Principibus ſuis, viz. 33 Epiſcopis, 34 Ducibus, 72 Comitibus, cæteroque populo, prout in titulo illius legis demonſtratur.

Lex Angliorum & Werinorum, i. (uti in fronte præfert) *Thuringorum.* Ea dicitur qua olim uſi ſunt Angli veteres in Germannia reſidentes: & quæ demum a Carolo magno confirmata, ad poſteros devenit, ſicut infrà, in *L. Saxonum* perhibetur. Tacitus hos *Anglos & Varinos* nominat.

Lex Anglorum in Britannia, è Germanorum moribus videtur orta, ſed quem hanc primùm poſuiſſe cenſeam, magna me tenet dubitatio. Veniſſe è Germania notum eſt, Jutos ſeu Gothos, Anglos, & Saxones: lingua & moribus parùm diſpares. A Jutis orti ſunt Cantiani & Vectenſes. A Saxonibus, qui provincias Cantio circumfuſas incolunt, Eſſexiam, Midilſexiam, Surriam, Suſſexiam, & (tractum latè maritimum Cornubiam uſq;) Weſtſaxoniam. Ab Anglis, Mercii & reliquæ Angliæ (ſcil. Orientalis & Borealis) populi. Cantiani ſuas aliquando habuerunt leges, ſed coeuntibus iis & Saxonibus omnibus ſub Weſtſaxonum ditione, horum lege vivitur, Angli lege uſi ſunt (quam vocant) Mercia, donec irruentes Dani, Eaſtangliæ, & Northumbriæ provinciis, ſuas inducunt conſuetudines, à prioribus non in compluri-mis diſcrepantes. Hinc majoribus noſtris triplex legum diſtinctio ƿeſτſeaxna-laᵹa, Myꞃcna-laᵹa, & Ðene-laᵹa, i. *Lex occiduorum Saxonum*, *Lex Merciorum*, & *Lex Danorum*, de quibus dicam cum Ovidio,

——*facies non omnibus una,*
Nec diverſa tamen, qualem decet eſſe ſororum.

Omnium autem quos novimus leges in ſcriptis primus edidit Ethelbertus Rex Cantii (qui Regnum iniit An. 561. fidemque ſuſcipiens Chriſtianam, ſedit annos 55.) ſed breves ille & ſatis rudes, earum inſtar de quibus item Ovidius Faſt. 1. — LL. Ethelberti.

Jura dabat populo poſito modo Prætor aratro.

Huic proximus ſuas dedit Rex occiduorum Saxonum Inas, inter annum quo cœpit regnare 712. & exiit, 727.

Succedit An. 758. Merciorum legiſlator Offa Rex, quem ego legis Merciæ authorem reor, non iſtius appellationis fœmina, de quo infrà in *Lex Mercia*. — LL. Offæ.

Inde pius, inclytus, fœlix; imò inter perpetuas ærumnarum acerbitates victor & triumphator, nunquam ſatis laudatus Aluredus, Rex item occiduorum Saxonum; ſed cujus Angli omnes & Saxones voluntariè ſe dominio ſubdidere, juravitque in verba Guthurnus Rex Danicus, fidelitate ſuſcipiens Orientalium Anglorum & Northymbrorum provinciias. Hic recognitis Ethelberti, Inæ, atque Offæ legibus, dignum quicquid (prætermiſſis aliis) in ſuas tranſcripſit: & Anglis (quo jam tum nomine continebantur Saxones & Juti) omnibus impoſuit perferendas: ſicut doceat liber — LL. Aluredi. Aluredi encomium.

Cuſtumar. Norman. Ca. 80. Quædam ſunt *tempora in quibus leges non debent fieri, nec ſimplices, nec apertæ: viz. omnia tempora in quibus matrimonia non poſſunt celebrari. Eccleſia autem legibus apparentibus omnes dies feſtivos prohibet, &c.*

Lex Apparens olim etiam dicta videtur apud noſtrates (ut *lex paribilis*) de ordalio. Glanvilla lib. 14. Ca. 1. *Si nullus appareat certus accuſator, ſed fama ſolummodo publica accuſat,——per legem apparentem purgandus eſt, vel omnino ab impoſito crimine abſolvendus.* De duello non cenſeo intelligendum, ſed de ordalio.

Apparens unde. *Lex* autem hîc ſupra ſignificat *proceſſus litis*, ut Romanis, *lite agere*: & dicitur *Apparens*, quòd oportet actorem antequam præceptum obtineat à Judice ad ſiſtendum reum, jus ſuum (teſte adhibito) *apparens* facere: nec præceptum aliter concedendum. Hæc ſecundùm Berhaultum ad Art. 60. ſed non convenit omnibus legis iſtius ſpeciebus: & videtur is *legem ſimplicem* ſub *Apparentis* nomine continere. Suſtulit apud Gallos Rex Philippus duella hujuſmodi: apud nos in multis (reor & Normannos) Henricus 2. examen per aſſiſas introducens: & licèt antiquata jam ſint omnia, omnino tamen non abrogantur.

Lex Baiuuariorum, alias *Baioriorum*, & *Boiorum* nuncupatur. Theodericus 1. filius Clodovei 1. (Regni Francorum conditoris, qui ex voto Annum circiter 511. triumphatis Alamannis, Chriſtianus factus eſt, & Ludovicus appellatus) *legem* tulit *Francorum, Alamannorum* & *Baiuuariorum*. Nempè cùm eſſet Catalaunis, viros adhibuit ſapientes, & in antiquis regni ſui legibus eruditos: dictanteque ſemetipſo juſſit harum gentium leges ſecundùm uniuſcujuſque conſuetudinem conſcribere. Addens interea, reſecans,& mutans: prout ratio aut religio Chriſtiana poſtulavit. Quod autem propter vetuſtiſſimos paganorum ritus ipſe emendare non potuit: Childebertus 2. inchoavit, & Chlotharius 2. perfecit, ſed in melius omnia tranſtulit magnus Dagobertus, & cuique genti in ſcriptis tradidit, ſuiipſius, Principumque ejus, & cuncti populi Chriſtiani (intra Regnum Merwungorum) decreto confirmata. *Baioariorum legibus* quaſdam adjecit Taſſilo Dux An. Dom. 770.

Franci dicti ſunt *Merovingi* à Meroveo Rege eorum. Ott. Friſing. lib. 4. c. 32.

Lex Barbara olim dicebatur qua populus vixit Romano imperio non ſubditus: Burgundica, Salica, Longobardica, &c. dicebaturque & populus ille *Barbarus*; reliquus verò *Romanus*. Poſt conſtitutionem enim Antonini Imperatoris, omnes quoquot in provinciis degebant Imperio ſubjectis,*Romani* nuncupati ſunt,& *cives Romani*: everſoque jam Imperio, nomen diutius retinebant, quamvis barbaris immixti. Burgund. Tit. 60. §. 1. *Barbarus qui teſtari voluerit, vel donare: aut Romanam conſuetudinem, aut Barbaricam eſſe ſervandam ſciat.* Edict. Theodorici R' Ital. in præfat. ——*quæ Barbari Romanique ſequi debeant ſuper expreſſis articulis, edictis præſentibus evidenter cognoſcant.* Vide *Romanus*.

L. in orbe. De ſtatu hom.

Lex Burgundionum à Rege eorum Gundebaldo,al.Gundebaudo,quem in tributum ſubegit A.D.501.Clodoveus Rex Francorum (ut ipſo anno Sigebertus habet) lata eſt. Sic enim legis prooemium. *In Dei nomine,anno ſecundo Regni domini noſtri glorioſiſſimi Gundebaldi Regis, Liber conſtitutionum de præteritis & præſentibus, atque in perpetuum conſervandis legibus, editus ſub die 4. Cal. April. Lugduni.* Greg. Turon. lib. 2. ca. 33. Gundebaldus occiſo Godigeſilo fratre ſuo, & Burgundionibus qui in partes ejus tranſierant: *regionem quæ nunc Burgundia dicitur, in ſuo dominio reſtauravit. Burgundionibus leges mitiores inſtituit, ne Romanos opprimerent.* Notat Lindenbrogius, cum hac lege planiſſimè convenire Papiani librum Reſponſorum,ex jure Romano ut veroſimile eſt, hujus quoq; Gundebaldi mandato, collectum. De Gundebaldo vide Aimoin lib. 1. ca. 19. & de legibus plura in *Lex Gundebaudica.*

Lex Comitatus, eſt qua Comitatu agitur coram Comite aut Vicecomite. LL. Edouar. Confeſſ. ca. 12. *Chimini verò minores de civitate ad civitatem ducentes, & de burgis ad burgos, per quos mercata vehuntur & cætera negotia fiunt, ſub lege comitatus ſunt. Si quidpiam operis ad eorum perturbationem erigitur, ſolo tenus deponatur, & chimini mox reparentur, & ſecundùm legem Comitatus ejuſdem, erga Comitem & Vicecomitem emendetur.*

Lex Communis Angliæ. Quando & quomodo orta, vide hîc ſub. tit. *Lex Anglorum in Britannia*: & vide item *Jus commune.*

Lex Danorum, in LL. Ed. Confeſſ. *Noricorum* ſeu *Norwegienſium* appellatur.Licèt enim in hiſtoriis noſtris ſolummodo penè ſit Danorum mentio, Noricos tamen ſeu Norwegienſes (quos & Normannos vocant) hoc intelligi nomine non dubitamus,& è contra Danos ſub Norwegienſium & Normannorum.Cum igitur in triplici Anglorum lege, unam fuiſſe Danorum & Noricorum deprehendiſſet Gulielmus 1.in honorem gentis ſuæ eam cæteris extulit (ut ſupra memoravimus) parumq; abfuit ne toti Angliæ impoſuiſſet. Adductis autem rationibus: *Debent* (inquit) *prædicti*, Norwegienſes, *de cætero nobiſcum cohabitare, & remanere in Regno, ſicut conjurati fratres noſtri.* Angliam primò ingreſſi ſunt Dani circa An.Dom.790.populumq; crebris laceſſantes rapinis, præliis, & tributorum exactionibus, ab Aluredo tandem victi ſunt. Converſus autem ad fidem Chriſti Rex eorum Guthurnus, Eaſtan-

Dani quando primum in Anglia.

antiquis, plurima è Danicis illis Canuti Regis concinnaverat, Anglis imponit obſervandum. Quo auſpicio, liceat, è Florentio conjectare ſic in An. Dom. 1142. referente. *Interpellata eſt à civibus* (Londonienſibus, Matildis Imperatrix Henrici 1. filia) *ut leges eis Regis Edwardi obſervare liceret, quia optimæ erant, & non patris ſui Henrici, quia graves erant. Verum illa non bono uſa conſilio, præ nimia auſteritate non acquievit eis, unde & motus magnus factus eſt in urbe, & facta conjuratione adverſus eam ——ignominioſam cum ſuis fugam arripuit, omnia ſua, ſuorumque ſuppellectilem poſt tergum relicta.* Obſoleſcunt deinceps iſtæ leges, ſed hodie manet in Scaccario codex earum regius de cujus exemplari nos hîc paſſim multa exhibuimus. Vide *Lex Salica.*

Fit item mentio aliarum *legum* Henrici 1. Pariſius in Johanne Rege An. Dom. 1213. *Ex ejuſdem Regis* (Johannis) *parte firmiter præceptum eſt, quatenus leges Henrici avi ſui ab omnibus in Regno cuſtodirentur.* Intelligo, *proavi ſui*, id eſt, Henrici 1. & de illis in Magna ejus Charta à Pariſio ibidem exhibita, non in dicto codice declaratis: ni ad *leges Edouardi Confeſſoris* (quas, ut piximus, aliàs recepit, aliàs rejecit) deferendum cenſeas. Quære.

Aſcribuntur etiam in antiquis MS. Henrico 2. ſuæ *leges*, hodie ſub Glanvillæ nomine in lucem datæ: videturq; Hovedenus *leges Edouardi Confeſſoris* à Gulielmo 1. emendatas, & ab Henrico 2. denuo reſtitutas, reſtituenti attribuere. Si enim ille in 1180. *Eodem anno Henricus Rex Angliæ pater* (id eſt Henricus 2.) *conſtituit Ranulphum de Glanvilla ſummum Juſtitiarium totius Angliæ, cujus ſapientia conditæ ſunt leges ſubſcriptæ quas Anglicanas vocamus.* Recitat deinde dictas *leges Edouardi* à Gulielmo emendatas.

Lex Hoeli (aliàs *Hœlii*) *Dha*, id eſt, *Boni.* Britanni à Saxonibus in Walliam profligati, libertatem illic & ritus patrios tuebantur. Sub Anno verò Domini 914. Princeps eorum *Hoelus Dha*, adhibitis populi ſui frequentibus Comitiis in loco celebri cui nomen *Tuy Gwyn ar Taf*, i. Caſa candida ſuper fluvium *Taf* (aderant quippe ex Eccleſiaſticorum cœtu 140) leges priſtinas longa receptas conſuetudine abolevit, Britanniſq; novas dedit quæ à conditoris nomine, *leges Hoeli Dha* ſunt appellatæ, & hæc referunt in proœmio. Habentur juſto volumine antiqua earum exemplaria, cùm & Latinè tum & Britannicè MS. at ſubacta in Angli ditionem Wallia, ſub Anglorum legibus hodie floret, partim ab Edouardo 1. circiter An. Dom. 1284. ſed omnino ab Henrico 8. impoſitis. Nos inde alia atq; alia ſparſim huc tranſtulimus.

Lex Longobardorum. Longobardi, Saxonum erant colonia, quos Pannoniam occupantes, in Italiam vocat Narſes Princeps militiæ Juſtiniani Cæſaris, circa An. Dom. 550. eorumq; fretus auxilio, Totilam Regem Gothorum fudit, Gothoſq; in Italia delevit. Conſedunt deinde Longobardi in Italia, auctioreſq; facti quotidè, cùm in numero, tum in potentia, Regnum ſibi atq; jura inſtituunt è Saxonum moribus delibata. Hinc noſtratium cum Longobardorum legibus, ritibus, vocabulis, priſca ſæpè analogia, & in plurimis hactenus conſonantia. Quas autem Majores noſtri è Germania traduxere conſuetudines, non (ut Longobardi) in legem ſcriptam redigunt, ſed ex more Lacedæmoniorum & gentium veterum borealium memoriter propagant. De Longobardis ſic Paulus Diaconus alias Warnefridus Hiſt. Longob. lib. 4. Ca. 44. *Rotharis Rex Longobardorum leges quas ſola memoria & uſu retinebant, ſcriptorum ſerie compoſuit, codicemque ipſum edictum appellari fecit. Erat autem annus ex quo Longobardi in Italiam venerunt ſeptuageſimus.* Hunc Hermannus Contractus ad An. Dom. circiter 627. rejicit. Abrogatis autem legum iſtarum aliis, aliiſq; emendatis; plurimas addunt Principes ſubſequentes Grimoaldus, Luitprandus, Rachis & Aiſtulphus: deinde Carolus Mag. & Ludovicus Impp. etiam Lotharius, Pipinus & juniores, in ſingulis legum apicibus annotati.

Lex major & *Judicium majus*, fortè *Comitatus* eſt; minor, *Hundredi.* LL. Ed Conf. Cap. 31. *Pax per Breve Regis, unum habet modum emendationis, & hoc, judicio quod majus habetur in Scyrâ.* Et Cap. 19. *Et ſi quis eos* (abjuratos) *gratis detinuerit, pro unâ nocte ſolâ, majori lege Anglorum vel Danorum emendabit, &c.*

Lex Merciorum, Molmutii, & Martiæ.

Lex Merciorum. Occurrit in hiſtoria mento *Legis Molmutianæ*, & *Legis Merciæ* alias *Martianæ*. Illam à Molmutio Rege Britonum quem floruiſſe aſſerunt anno non dum elucentis gratiæ, 430. hanc à Regina Martia (Lelando Martia Proba) Guenthelini Regis vidua, dum infantis filii Regnum tueretur, ferunt conditam anno ante natum Chriſtum 350. *Has duas leges* (inquit Ceſtrienſis Monachus lib. 1. Ca. 50.) *Gildas hiſtoricus tranſtulit de Britannico in Latinum: & Rex Aluredus poſtmodum de Latino in Saxonicum quæ* Marchenelaga *dicebatur. Ipſe quoque Aluredus legem Anglicè conſcriptam ſuperadjecit quæ* Weſtſexenelaga *vocabatur. Tandem Danis in hac terra dominantibus tertia lex emanavit quæ* Danelaga *dicebatur. Ex his tribus legibus Sanctus Edwardus tertius Communem edidit quæ leges Edwardi uſque hodie vocantur.* Alii lucidiùs referunt Aluredum Regem *leges Merciorum* in ſuas tranſcripſiſſe, id eſt in *Weſtſexenelagas* ſeu leges Occidentalium Saxonum. Fatetur & hoc ipſum ipſemet in legum ſui ipſius præfatione. *Quæcunque* (inquit) *in actis Inæ Gentilis mei, Offæ Merciorum Regis, vel Ethelberti (qui primus Anglorum ſacro tinctus eſt baptiſmate) juſtiora deprehendi, ea hîc collegi*

L. Communis.

omnia,

Lex Saxonum Germaniæ. Saxones olim dicti ſunt Thuringi, ſed è Græcia prius oriundi ut eorum tradunt hiſtoriæ, & illud Gotfridi Viterbienſis Chron. par. 15.

Saxo, velut credo, patria fuit ante Macedo.
Regis Alexandri miles ubique fuit.

Vide cætera.

Origini arriſerunt leges, à quopiam inſtitutæ qui philoſophiam in Græcia audierat, opinatur Huldricus Mutius Chron. Germ. lib. 12. *Multa enim* (inquit) *Platonis legibus conveniebant.*

Saxonum verò leges quæ inter Antiquas divulgantur, Heraldo Dano (qui floruit An. 984.) nonnulli referunt: authoritate ducti Alberti Abbatis Stadenſis, cujus nos ſententiam ſuprà poſuimus in *Lex Friſonum.* Eâdem recidit Helmodus in Hiſt. Sclavorum lib. 1. Ca. 15. ——*adeo claruit* (Heraldus) *ut leges & jura ſtatuerit quas authoritate viri, non ſolùm Dani, ſed & Saxones hodiè ſervare contendunt.* Certò autem aſſerit Lindenbrogius, Heraldi leges recentiores eſſe Saxonum illis & Friſonum, à ſe congeſtis. Harum enim exemplaria, cùm in membranæ, tùm in manus vetuſtate, Caroli Mag. ætatem opinatur antecedere. Sed caveat vir doctus: nam ſanctiuntur inter eas quædam ad rem Eccleſiæ, quædam ad ſalutem Regis Francorum pertinentia: cùm nec ante Caroli regnum converſi eſſent Saxones ad fidem Chriſti, nec Francorum ſemet jugo ſuppoſuiſſent. Fateor nihilominùs, quod nec ille tacet, Saxones leges alias habuiſſe antiquiores, inter editas non repertas. Vide locum in ejus Prolegomen.

Lex Scotorum. Quales ante ſuſceptum Chriſti characterem habuerunt leges (cùm ut aliarum gentium barbararum ſordidæ eſſent in multis & inhoneſtæ) non hìc referam. Perſtrinxit eas divus Hieronymus in Epiſtola ad Oceanum, & ab ipſis non tacentur Hiſtoricis ſuis in vita Regis Ewini 3. Extant verò candidæ aliæ Kennethi Regis qui Pictorum cum Regno populum delevit ſub An. Chriſti 839. & Macbethi item qui ferro ſuſtulit Duncanum Regem circa An. gra. 1046. Reperiuntur harum Capitula apud Hectorem Boethium, & quoſdam alios rei Scoticæ Authores: non tamen apud Skenæum leges Scoticas concinnantem.

Orditur ille à legibus Malcolmi 2. regnum ineuntis An. 1004. ſi (quas profert) tanta gaudeant antiquitate. Plurima enim illìc vocabula recentioris ævi: mores etiam nonnulli, Magiſtratuumq; & miniſtrorum nomina. Quatuor item libri qui inſcribuntur *Regiam Majeſtatem Scotiæ*, Davidi 1. tribuit, quem cœpiſſe (inquit) regnare An. Ch. 1124. (id eſt, ſub 24 Hen. 1.) & regnaſſe ann. 26 (hoc eſt, uſq; 18. Regis Stephani. Ranulphus autem de Glanvilla (quem Balæum ſecutus, Comitem Ceſtriæ perperàm vocat) non elatus eſt Juſtitiarius Angliæ, uſq; annum 26 Hen. 2. id eſt, gratiæ, 1180. *tenenteque ipſo juſtitiæ gubernacula*: *Tractatus de legibus & conſuetudinibus Angliæ* (qui *Glanvilla* dicitur) eſt compoſitus: ut fronte præfert liber editus, & in antiquiſſimo vidimus MS. Hic autem liber Juris Angliæ, & *Majeſtatem* ille *Regiam*, legis Scotiæ; in præfatione, diſpoſitione, canone, verborum, integrorumq; capitulorum textu, adeò inter ſe paſſim conſentiunt (mutatis vel aſcriptis quæ utriuſq; gentis poſtulat ratio) ut alter ex altero manifeſtè cognoſcatur deſumptus: ſed an nos è Scotia juriſprudentiam noſtram reportaverimus, alii judicent.

Lex Siculorum & Neapolitanorum, Conſtitutiones, nuncupata: partim à Principibus è Normannia oriundis Rogero & Gulielmo, ſed plerumq; à Frederico 2. Imperatore anno vel biennio (ut è Molinæo in Conſuetud. Pariſ. Tit. 1. nu. 95. refert Lindenbr.) poſt ſuam coronationem Romæ, Anno 1221. conditæ. Dignoſcitur cujuſq; legis author ex affixo in fronte nomine.

Lex Wiſigothorum, id eſt, occidentalium Gothorum, quòd in Hiſpania ſolium collocarunt: nam Oſtro-gothi (i. orientales) in Pannonia, Hungaria, Illiria, finitimiſq; regionibus conſedere. Utraq; autem gens ſub prioris venit interdum appellatione: & effuſa per Europam una vel altera, non ſolum bella & clades, ſed legum regnorumq; induxit viciſſitudines. Tenebantur verò non jure ſcripto, at è ritu borealium populorum patriis moribus, donec ſub Rege Euridico (aliàs Eurico & Theoderico) Era *DIV.* id eſt. An. Dom. 466. *inſtituta ſcriptis habuerunt*: ut in Gothor. Chron. refert Iſidorus. His à Levigildo poſteà (Era *DCVIII.*) in aliquibus emendatis; rejectis item nonnullis, & adjectis complurimis, pleniſſimum impoſuere vigorem Reges Chindaſwindus & Recaſwindus. Recenſuit tamen Egica ſingulorum acta, ſuiſq; hinc illinc interſertis, authoritate Concilii Toletani 16. omnia confirmavit, ut pluribus oſtendit Lindenbrogius. Hinc iſtarum legum uſus in Hiſpania & Gallia Narbonenſi, quæ à ſubactoribus & incolentibus Gothis, Gothia dicebatur.

Legem facere, eſt legem vadiare, vel legem vadiatam perimplere.

Legem vadiare, al. *Wadiare*: eſt cautionem dare de perimplendo legis exigentiam in re litigata: ut de præſtando ſacramento ad indictam diem, cum indicto conſacramentalium ſeu conjuratorum numero, &c. Vide *Vadiare*, & *Wadiare*.

¶ *Liai*

¶ *De libra numaria & multiplici ejus ratione.*

¶ *Libra.*] Ad antiquæ hiſtoriæ elucidationem, conducit ſæpè *libræ* & *numorum* explicatio, quo me negotio non immergam: quædam tamen non pigebit annotaſſe. *Libra numaria* nomen à pondo cepit, quòd libram quam voant *Trojanam*, hoc eſt, uncias 12. olim pendebat. Inde etiam Saxonibus **punde**, & Anglis **pound**. Æſtimabatur autam aliàs ſolidis, aliàs denariis, aliàs oris, hoc eſt, unciis.

Libra Anglo-Saxonica continebat ſolidos 48. argenteos: ſolidus verò 5. tantummodò denarios. Extant certa rei monumenta (ut Lambardus refert) in denariis argenteis, tempeſtate Ethelredi Regis, excuſis.

Libra Anglo-Normannica 20. pendebatur ſolidis: ſolidus autem interdum 16 denariis, ſed plerunq; 20 ex argenti uncia conflatis. Hinc in Domeſd. crebrò: Tale *Manerium reddit* x. xx. *vel* xxx. *libras denariorum de* xx. *in ora*; ut de ſpecie conſtet ſolutionis. Hæc igitur *libra* duplex fuit: ſcil. majoris unciæ, & minoris: vel majorum denariorum, & minorum.

Libra denariorum illa frequentior eſt in Domeſd. (& perinde ſub illo ſeculo) de 20 denariis in uncia. Titt. Oxenfordſcire. Rex. Oxenford. *Reddit de moneta* 20. *lib. denariorum de* 20 *in ora*. Ibidem: *Pro canibus* 23 *lib. denariorum de* 20 *in ora*. Titt. Herefordſcire. Rex. Lene. *Præpoſitus* —— *veniente domina ſua in Manerium, præſentaret ei* 18 *oras Denariorum ut eſſet ipſa læta animo*. In append Flodoardi pa. 45. *annuatim* perſolvere *libram unam denariorum Remenſis monetæ*.

Libra ſterlingorum, eadem olim fuit quæ libra *denariorum* de 20 in uncia, nam denarius aliàs dicebatur *ſterlingus* & *eſterlingus*. Nominis rationem vide in *Eſterlingus*. Confecerunt autem ſequentes Reges *ſterlingorum libram* ex denariis de 40 in uncia; noviſſimi, de 62. vel eo amplius: retinentes tamen *ſterlingorum* appellationem, utpote jam *pecuniam legalem* ſignificantem. Priſca igitur *libra ſterlingorum* ex 120 denariis conſtabat, pondo æqualis gravitate: media ex 480. hodierna, ex 722. & quidpiam ſupra. *Sterlingorum* autem nulla (quod ſciam) in Domeſd. mentio, cùm recentioris ſit originis vocabulum. *Sterlingus.*

Libra ex oris, eadem eſt quæ ex unciis, ut ſupra.

Libræ etiam aliæ occurrunt denominationes atq; ipſæ in Domeſdei codice tritiſſimæ: *Libra numerata, penſa, arſa*.

Libra numerata. Currebant in primis pecuniæ (ut hodiè argenteæ) ſolummodò numeratione: accepitq; inde hæc *libra* nomen, denarios veteres (ut ſuprà diximus) 120. numeranti exhibens.

Libra penſa, ſeu *penſata*. Cùm autem multa eſſent ubiq; locorum cuneagia (nam illuſtriores plurimæ civitates, villæ, Epiſcopi, proceres, ſua habuêre) factum eſt, ut leves ſæpè denarii à cuneatoribus & falſariis cuderentur, detonſiq; ſæpè alii in publicum prorepèrent. Venit igitur in uſum, non ſolùm *libram* numerare, ſed (ut aureos hodiè) ad penſum trutinare.

Libra arſa. Creſcente nequitia, neq; numerus ſufficit, neq; pondus. Corrupto igitur metallo ad examen igneum progreditur: ut decocto adulterino, ſimplex reddatur, vel debita temperies, quam veteres *legam* & *lactam* (ni fallar) appellabant: **the allay**. Decocturam hanc *arſionem, combuſtionem*, & *arſuram* vocant: inde *libram arſam*. *Lega ſeu Lacta quid.*

Arſionem inſtituiſſe refert Author dialogi fiſcalis, Salisburienſem Epiſcopum (intelligo Rogerum Cadomenſem) ſub Henrico 1. cùm idem Rex frumentarios & eſculentos redditus in pecuniarios commutaſſet, numero atq; pondere perſolvendos. *Hic* [inquit] *poſtmodum ex mandato Principis acceſſit ad Scaccarium, ubi cùm per aliquot annos perſediſſet, comperit hoc ſolutionis genere non plenè fiſco ſatisfieri. Licèt enim in numero & pondere videtur ſatisfactum, non tamen in materia. Conſequens enim non erat ut ſi pro libra una, numeratos* 20 *ſolid. etiam libræ ponderis reſpondentes, ſolviſſet: conſequenter libram ſolviſſet argenteam. Poterat enim cupro vel quovis ære mixtam ſolviſſe, cum non fuerit examinatio. Ut igitur regiæ ſimul & publicæ provideretur utilitati, habito ſuper hoc ipſo Regis conſilio, conſtitutum eſt ut fieret ordine prædicto firmæ* (i. annui cenſus) *combuſtio, vel examinatio. Combuſtionis* ſeriem copiosè deſcribit in præcedenti Capite: perhibetq; *non eſſe legitimam Regni hujus monetam, ſi examinata libra decidat pluſquam* 6 *denar. à pondere quàm numerata reſpondet.* *Libra quanto deficeret.*

Sed reſtituit, non inſtituit *arſionis* ſeu *combuſtionis* hunc morem Sariſberienſis Epiſcopus: nam de his omnibus ſpeciebus creberrimè agitur in Domeſdei libro ſub Henrici 1. patre condito, ut in ſequentibus liqueat. Titt. Chent. Archiepiſ. Cantuar. Civitas Cantuar. *Idem reddit nunc* 30 *lib. arſas & penſatas, &* 24. *lib. ad numerum.* Lincolеſcire. Rex. Chircheby. *Tempore Regis Edwardi valebat xl. lib. modo xl. ſol. cum pondere & arſura.* Titt. Wilteſcire. Rex. *De tertio denario Sariſberiæ habet Rex xx ſol. ad penſum, de cremento x lib. ad pondus.* Ibi ſub, Aldeburne. *Hoc Manerium reddit Lxx. lib. ad penſum, ſed ab Angliis non appreciatur niſi ad Lx lib. ad numerum.* Simile in Coſeham. In Devonſcire occurrit ubiq; ſub Tit. Rex. *Ad penſum & arſuram. Ad penſum ſolùm. Ad pondus & arſuram. Ad pondus ſolùm.* & in Wilteſc. ſub Tit. terrarum Regis, invenies (inquit Agardus) *redditum ad penſum, & ad numerum penè eſſe unum.* Differen-

Liga, pro fœdere. Alb. Argentin. ſub. An. 1337. —— *inter Principem* (Ludovicum Cæſarem) *& Francum interpoſitis juramentis, & confectis literis, liga perpetua eſt firmata.* Inferiùs, *Ligam contraxit*; & ſparſim ſæpè, *liga pacis.*

Pro *ipſorum ſocietate & confœderatione*, quam Cæſar & Tacitus *civitatem* vocant. Jodoc. Willichius ad Tacit. pa. 1. Ca. 23. *Itaque vel juxta Rodulphi finitionem, civitates Germanorum* (veterum) *ſunt confœderationes & facta quam ligam barbari ſolent appellare.*

Ligare, pro *inire fœdus* apud eundem in An. 3046. *Papa cum Mediolanenſi antiquo hoſte fœdus amicitiæ ligavit.* Infra. *Venerunt autem cum ipſa ſolennes nuncii Angli in Frankenford, Principem & Anglum colligare quærentes, cum quibus Princeps cum pleno colligendi mandata Rob. Ducem Bavariæ, &c. deſtinavit.*

¶ *Ligantia*, & inde *Ligiantia*, & *Allegiantia.*] Vinculum arctius inter ſubditum & Regem utroſq; invicem connectens; hunc ad protectionem & juſtum regimen, illos ad tributa & debitam ſubjectionem. Dicuntur igitur utriq; *ligii*; Princeps nempe, *ligius dominus*: ſubditi verò *populus ligius*, & *homines ligii.* De natura verbi iſtius atq; vinculi, copioſè definitum eſt an. 6. Jacobi R. in Caſu Poſtnatorum: adjiciam tamen quæ vetuſtius deprehendo. Cuſtumar. vet. Norman. Ca. 43. *Legiantiam autem ſive legalitatem de omnibus hominibus ſuis totius provinciæ, debet* (Princeps) *habere: ex quo ei tenentur contra omnes homines qui mori poſſunt aut vivere: proprii corporis præbere conſilii, & auxilii adjuvamentum: & ei ſe in omnibus innocuos exhibere: nec ei adverſantium partem in aliquo confovere. Ipſe etiam eoſdem tenetur regere, protegere, ac defenſare, eoſque ſecundùm jura & conſuetudines, & leges patriæ pertractare.* Nuberigenſ. hiſt. lib. 2. Ca. 37. —— *Regi Anglorum* (Henrico 2.) *tanquam principali domino, hominum cum ligiantia, i. ſolenni cautione ſtandi cum eo, & pro eo, contra omnes homines, Rege proprio præcipiente, fecerunt.*

Ligius dominus. Homines ligii.

Legalitas.

Ligia fœdus. Walſing. in An. 1213. *Johannes Rex Angliæ videns Barones ſuos contra ſe inſurgere, utpote qui cum Rege Francorum per literas ſuas ligeas fecerant, &c.* V.

Ligii. Liges.

Ligii igitur & *liges* idem ſunt quod *ligati*, ſed à generali ſignificatione deſinunt voces plerunq; in ſpecialem: utpote de eis dictæ qui propriis dominis tenentur à partibus ſtare contra omnes mortales, ne Rege quidem excepto, vel antiquiore domino; unde illud Feud. lib. 4. Tit. 93. *nullo antepoſito, fidelitatem fecit.* Mos ille vetus: ſed Fredericus Barbaroſſa An. Dom. 1152. Roncaliis cavit Imperatorem in omni fidelitatis ſacramento excipiendum: quod & deinceps faciunt alii Principes: adjunxitq; Jus feudale, *antiquiores dominos* etiam eximendos. Hinc in ſacramento illo, vulgata clauſula: *ſalva fide domino noſtro Regi, & aliis dominis meis.* Vide plura in verbo *Fidelitas.* Ex his provenit ut *ligii* hodiè appellentur Principum tantummodo ſubditi, ſupremo gaudentum dominio. Gloſ. ad Clementin. lib. 2. Tit. 11. Ca. 2. *Paſtoralis. Dicitur autem ligius quaſi ligatus, vel legius quaſi legalitatem ſervans.* Et infra: *hominis ligium* (i. ligantia) *fit Imperatori vel Regi, nullius alterius fidelitate ſalva: ſed in vaſſalitico vel fidelitate reſervatur ſaltem Imperatoris fidelitas vel authoritas, &c.*

Legius. Legium.

Diſtinguuntur nunc igitur perſpicuè *ligii* & *vaſſalli*: item *ligium* ſeu *ligiantia*, & *vaſſalliticum*: quòd clariùs emicat apud Albertum Argentinum ſub An. 1304. *Quamvis autem iidem Principes Aquilonis* (intellige Galliæ Belgicæ, &c.) *ipſum Francum ipſis gravem, exoſum haberent: cum tamen omnes quaſi ejus eſſent vaſſalli, niſi ab Imperatore moverentur cujus eſſent homines ligii, invadendi eum cum honore occaſionem aliquam non habebant.*

Ligii & vaſſalli, ut differunt.

Quando autem hæc exceptio in Anglorum devenit profeſſiones, nec compertum habeo, nec utrùm voces *ligius* & *ligantia* ſemper venerint arctiori acceptione: nam & privatos, ſuos habuiſſe *ligios* deprehendo. Lib. Rameſ. Sect. 244. *Reinaldus Dei gratia Abbas Rameſiæ, Præpoſito & hominibus de Branceſtre, & omnibus vicinis Francis & Anglis ſalutem. Sciatis me dediſſe terram Ulf in Depedene* hodiè Depedale) *huic Boſelino & uxori ejus Alfniæ, ita bene ſicut homines de Branceſtre illum teſtificant verum habuiſſe, ea conditione quod effecti ſunt homines liges.* Floruit Reinaldus ſub ætate Henr. 1. quod & clauſula, *Francigenis* & *Anglis*, teſtatur. *Ligiantiæ* etiam inter privatos meminit Glanvilla lib. 7. Ca. 10. *Si verò plures habuerint dominos ipſi hæredes ſub cuſtodia conſtituti: capitales eorum Domini, i. illi quibus ligeantiam debent ſicut de primis eorum feodis, eorum habebunt cuſtodiam.* Idem totidem verbis Regia Majeſt. Scot. lib. 2. Ca. 44. ver. 1. ubi Skenæus. *Ligantiam fecerunt, id eſt* (inquit) *priorem fidem, ſeu homagium, & ut nunc loquuntur, à quibus priùs feofamentum acceperunt.*

¶ *Liſta.*] Sax. liſt, & liſtan: *faſcia, limbus, margo.* Anaſ. in Leone 3. *Super altari majori veſtem albam fecit holoſericam roſatam, habentem in medio tabulam de chryſoclavo cum hiſtoria Dominicæ reſurrectionis, & in circuitu liſtam de chryſoclavo.* Item in Leone 4. *Fecit cortinam lineam cum cruce in medio, & in gyro liſta de fundato miræ magnitudinis.* Marſicanus in Chron. Caſinenſ. Ca. 29. *Miſit B. Benedicto purpureum pallium optimum, de quo Abbas pulvinale faciens, aureis liſtis ornavit.* Sæpè in dictis Authoribus. Magna (apud nos) Charta, Ca. 26. *una* (ſit) *latitudo pannorum tinctorum &c. ſcil. duæ ulnæ infra liſtas.*

Quidam

Impp. Lib. 6. Tit. 74. *Letania Major more Romano ab omnibus 7. Cal. Maii celebretur.*

Quo faſtu prodiit hæc *litania*, putà crucibus & vexillis bellicis, reliquiarum capſis, & ejuſmodi: apud Durandum & Scriptores officiorum Eccleſiæ quære. Induebantur autem hæc omnia, etiam altaria & ſupplices, veſtitu nigro in luctus mœroriſq; deſignationem: unde (quod diximus) *Crucis nigræ* ipſa appellatur *Litania*. In Eccleſiis verò ubi claſſium aut perſonarum numerus non adhibeatur, ſepties jubentur *litaniam* iterare, priuſquam deponant inſignia.

Cruces nigræ, cur.

Tranſeo alias *litaniarum* ſpecies, ſed qui de his plura velit, Durandum adeat Lib. 6. Ca. 102. Paulum Warnifredum (al. Diaconum) Hiſt. Longob. lib 3. ca. 23. Synod. Aquiſgran. Ca. 10. Florent. Wigorn. in An. 592. Amularium, & cæteros Officiorum Eccleſiæ Scriptores.

¶ *Litera.*] Pro ſtramine cubilis, & ad lectum ipſius Regis. A Gall. *Litiere*, al. *lictiere*, atq; hoc à *lict* pro Lecto. Fines Term. Hilar. an. 1 Ed. 2. in Com. Wilt. *Joh. de Grymſted qui Matildam ſororem & unam hæredum, & Ric. de Teſtwod qui Catherinam alteram ſororem & hæredem Petri Spileman*, uxorem duxit, *finem fecerunt cum Rege per 10 marc. pro relevio dicti Petri pro terris quas dictus Petrus tenuit &c. per ſerjantiam inveniendi unum ſervientem cum hambergello per 40 dies in Anglia, & inveniendi literam ad lectum Regis, fœnum ad palfridum Regis quando jacuerit apud Brokenerſt, ſicut iidem Johannes & Richardus recognoverunt.* Vide *Hambergellum.*

Breviarium Monaſt. de *Bello* in Lib. de Ducib. Normanniæ Cap. 28. *Natus verò puer (Gulielmus Nothus poſtea Dux Normanniæ) per oblivionem obſtetricis in ſtramine projectus, plena brachia ſtraminis retinuit. Quod quidem prognoſticum æſtimabatur, quod in multam poteſtatem creſceret & probitatem.* En veterum faſtus, & ſimilis qua Martis natalitia ornat *Ovidius Faſt.*

Quæ fuerat noſtri ſi quæras regia nati:
Aſpice de cannis ſtraminibuſque domum,

Et adde reliqua.

¶ *Litera Piſana.*] Dicitur character vetus quo ſcriptæ ſunt Pandectæ, apud Piſanos aliquando conſervatæ. Has cùm Amalfium cepiſſet Lotharius Imp. à Warnhero inventas honorario muneri Piſanis dedit: ſed Florentiam poſtea delatæ, in palatio Ducis cuſtodiuntur,& niſi accenſo cereo,aliiſq;ceremoniis in conſpectum publicum non proveniunt.Curates propriè ſunt iſtæ literæ,& an Gothicæ (quod non reor) dicant, quibus contigit vidiſſe. Gothicas adinvenit Epiſcopus eorum Galfilas, erâ CCCCXV. ut habet Chronicon Iſidori, quod redintegrans Vulcanius, ad annum rejicit Valentis 13.

Literæ Gothicæ quando & à quo inventæ.

¶ *Litus*, *Litimonium*, item *Lidus*, *Lido*, *Lida*, & *Lidemonium*, *t* in *d* mutato.] De etymologia, infra.

Litus Videtur ſervus eſſe dedititius,utpote qui ſe pretio mancipavit. Privileg. libertat. ab Ottone Imp. Adaldagi Epiſc. ſupplicatione, monaſteriis conceſſæ. *Si verò aliquis ex libertate voluerit jamundling vel litus fieri, aut etiam colonus ad monaſteria ſupradicta, cum conſenſu cohæredum ſuorum non prohibeatur, &c.* Lindenb. L. Alaman. Tit. 90. *Si quis fœminam ingenuam colpo percuſſerit, ſic ut ſanguis non exeat, ſolvat ſol. 2. Si lida fuerit, ſolvat 1. & tremiſſem. Si ancilla fuerit, ſolvat ſol.* 1. Conſtitutt. Caroli Mag. An. 851. Ca. 6. *De Aldionibus publicis, ad jus publicum pertinentibus. Aldiones & Aldianes ea lege vivant in Italia in ſervitute dominorum ſuorum, qua fiſcalini vel Liddi vivunt in Francia.* Amerpachius *Liddos* hîc opinatur eoſdem eſſe qui vocabulo adhuc in uſu apud Germanos **Lidlon** dicuntur, i. *famuli*, & *famulorum merces:* nec differre voces *Aldii* & *Liddi*, niſi quod altera in Italia ſit recepta, altera manſerit in Germania, præſertim his qui Franci vocabantur. Præceptum Caroli majoris domus Trajectenſi Monaſterio, an. 2. Theoderici Regis. *Donamus &c. omnem rem fiſci——in ipſo Trajecto caſtro, &c. cum manſis, terris, caſis, domibus, ædificiis, accolabus, litis, mancipiis, campis, &c.*

Litus. *Lida.* *Liddi.*

Sunt qui *Litum* & *litonem* à **Litz**, pro ſervo; vel à **Liſſen**, ſervando, ducunt: ut aliàs *Lazus*, à **Latz** & **Laſſen.** Ad hoc facit Alberti Stadenſis illud: *Plures autem ſe eis dediderunt proprios, & qui ab eis vivere ſunt permiſſi, litones ſunt ab eodem vocabulo nuncupati. Inde Litones in provincia Saxonum ſunt exorti.* Videntur igitur *liti* & *litones* dici apud Germanos, ut *ſervi* apud Juſtinianum, h. *captivi ſervati.* Fidem addit origo vocis à Græcis petito; nam ληὶς, ληίδος, *præda*, ληίστης *captus in bello*: ληῖτις *captiva mulier.* Sæpe in privilegiis Henrici & Conradi Impp. Mindenſi Eccleſiæ——*homines ipſius Eccleſiæ francos liberos, & Eccleſiaſticos, litones, maalman, vel ſervos cujuſlibet conditionis, ſeu colonos, &c.*

Unde. *Maalman*

Litimonium. Servitium quod *litus* domino ſuo debebat. Formul. ſolenn. Ca. 16. *Nulli hæredum ac prohæredum meorum, ullum impendant ſervitium vel litimonium, vel patronatus obſequium.* Ibidem in formula ingenuitatis factæ, Ca. 99. *Nec mihi nec hæredibus meis ullum impendat ſervitium, nec litimonium, nec libertaticum, nec ullum obſequium, nec patronatus gratias.* Debebatur fortè *litimonium* etiam manumiſſo *lito*, ut ſupra *libertaticum*, quod vide.

¶ *Livorare.*] *Contundere*, & ex plaga carnem lividam facere. Livores inducere. Marcul. lib. 1. form. 29. ——— *quaſi vos nulla manente cauſa in via adſalliſſetis, & graviter livoriſſetis.*

¶ *Lobium*

M*Acarius*, *Machecarius*, *Machecrarius*: item *Macerarius*, pro *Macellarius*, *l* ut ſæpiſſimè in *r* verſo.] Is qui carnes vendit. *Macellarius*. In Ll. *Edouardi Confeſſ.* ca. 29. titulus eſt *De emptoribus & Machecariis* : & mox in lege dicitur —— *clamaverunt machecrarii de civitatibus, & burgis, quos Angli vocant* **Fleſhmongers** i. carnium mercatores. Hinc

¶ *Macegriefs* , aliàs *Macegrefs*.] Qui carnes furatas aut emunt aut vendunt ſcientes. *Britton* ca. 29. *In Turnis Vicecomitum*, 12. *Juratores, inter alia, preſenteront* —— de *Macegrefs* achatauns & vendauns à eſcient chars embles. *Crompton* in *Eirenarch.* fol. 193. a.

Mace, Caro ; *griffer* Gall. rapere, eripere, Sax. ꞃæꝼan.

Sed unde *Mace* pro carne? Certè ex eo quo *macellum* pro loco ubi carnes veneunt & hoc quidem (inquit *Plutarchus* in Problem. 53.) ἀπὸ τῶν μαγειρῶν, γ in κ & ρ in λ commutatis. Noviſſimè enim (ait) *g* Romani adhibuere. Authore & inventore *Corbilio Spurio*. Huic tamen etymo non bene fiſus, ad hiſtoriam tranſit quæ *Macellum* prædonem quendam ſupplicio affectum refert; *Macellumque* ex pecuniâ ejus ædificatum nomen pariter accepiſſe. Dicantur verò & *Macellarii* & *Macerarii* ſat appoſitè à *macerando*, quod aliàs eſt mactare, ut Græcè item μαγειρεύειν. Vide Ll. *Inæ* cap. 20. de carnem furtivam emente.

¶ *Machamium* , *Mahanium*.] Vide *Mahemium*.

¶ *Machecarius*, *&c.*] Vide ſupra *Macarius*.

¶ *Machicollare*.] Eſt munire caſtrorum portas, turres, aditus eo tutaminis genere quod Gallis *maſchecoulis*; nec ita pridem *machicoulis* dictum eſt. Imminere ſolet portarum ingreſſui interdum & muris, ſtructura quædam ſic in imo perforata, ut impedimenta & nociva quæq; per meatus ejus in hoſtes dejiciantur. Nomen videtur contraxiſſe à *maſcel* ſeu *machil*, i. mandibulum, & *couliſſe*, i. cataracta, & quicquid demittitur ad obſtruendum ingreſſum: vel quia muro prominet ut mandibulum pectori : vel quòd irrumpentes conterit ut hoc idem cibos. Reperitur in antiquis privilegiis ubi Rex licentiam concedit de caſtro erigendo & muniendo —— *imbattelare, kernillare, machicollare.*

¶ *Macholum*, & *Macolum*.] A Gallico *Machu*. Horreum ſine tecto: ſic ver. 4. Gloſſ. inquit *F. Pithæus* ad l. Salic. tit. 18. §. 2. *Si quis ſpicarium, aut macholum cum annonâ incenderit IID. denar. qui faciunt ſol.* 62. *Si culpabilis judicetur.* Spicarium (reor) quo ſine culmo ſpicæ: *macholum* quo pariter congeruntur. Notat *Diodorus Siculus* lib. 4. Britannos olim inter colligendum meſſes, diſſectas à culmo ſpicas εἰς τὰς καταγείους οἰκήσεις in domibus ſeu horreis ſubterraneis repoſuiſſe, & vetuſtiores cotidiè, prout ſufficeret vellicantes, ad victum concoxiſſe.

Mos antiquus Britannorum.

Habetur *Macholum* pro ipſâ frugum ſeu garbarum ſtrue, quam hodie dicimus **a reack or ſtack of Corn.** Hujus olim ad conſtructionem epulari ſolebant agricolæ, & meſſores: unde Ll. noſtratium MS. eodex regius : Dabatur (inquit) hꞃeac-cꞃopum, *id eſt* macholi *ſummitas & firma* (id eſt edulium) *ad* Macholum *faciendum.*

Mos recentior alius.

¶ *Macinare*.] Statut. Veron. lib. 3. cap. 83. *Bladum vel legumen portare ad ipſa molendina pro macinando &c.* Italis *macinare* eſt molere ; & *macina* molina. Sic *Joh. Latius* al. *de Laët* Lugdunenſis Batavus doctiſſ.

¶ *Mactiones*.] *Odo* de vitâ S. *Gerald.* lib. 2 cap. 4. *Reverſus autem lapidicinos &* mactiones *undecunque juſſit aggregari ad conſtituendam, &c.* Gall. *macons*, cementarii. *Iſidor.* lib. 19. Orig. cap. 8. *Machiones dicti à machinis, in quibus inſiſtunt propter altitudinem parietum.* Latius Galli hos *macons* ſcribunt ; ſed uſitatiùs *maſſons*, ex quo vulgare noſtrum **Maſons.**

¶ *Macta*.] Stragula ſeu culcitra ex juncis compoſita. *Ranulph. Ciſt.* lib. 7. cap. *Macta* ſuper quam orare ſolebat.

¶ *Maculare*.] Pro vulnerare, ſæpè in antiquis legibus. Sic *Alaman.* Tit. 61. §. 1. *Si ſuperior palpebra* maculata *fuerit, ut claudi non poſſit.* Tit. 63. §. 1. *Si labium ſuperius alicujus ita quis* maculaverit, *ut dentes appareant.* Baiuuar. Tit. 3. ca. 1. §. 21. *Si aurem* maculaverit. 23. *Superiorem verò palpebram vel ſuperius labium ſi* maculaverit.

¶ *Madere*.] Vide *Amadere*.

¶ *Mada*.]

diu vacans liberalibus ſtudiis, in tantum profecit, ut meruerit eſſe Doctor, *non ſolum in liberalibus facultatibus, verum & in Theologicis diſciplinis.* Sed cum hæc ad Academicos præſertim ſpectant, rimentur ipſi omnia ex archivis ſuis.

Magiſtri etiam cum in Jure aliquando Imperatorio, tum in legibus Gentium municipalibus, ſæpè dicti ſunt non ſolum ſplendidi magiſtratus, ſed in infimo etiam miniſterio partes primas agentes, ut *Magiſter Porcarius*, Longob. lib. 1. tit. 11. æquè ac *Magiſtri Juſtitiarii* Neapolit. lib. 2. titt. 9. 14. &c. *Magiſter Cancellarius* in Mat. Paris An. 1215. *Magiſter Otto* Dom. Papæ nuntius in Anno 1225.

¶ *Magiſteria, iæ.*] Dignitas magiſtri *Caſſiodor.* Epiſt. 12. *Sume igitur* magiſteriæ *infulas, dignitatis uſurus omnibus privilegiis, quæ tuos habere conſtiterit deceſſores.* Græco-bar. Μαγιςεία. *Meur.*

Magiſterianus.] Græco-bar. Μαγιςειανὸς & Μαγιςερινὸς: Agens in rebus juxta Gloſſ. Latino-græc. *Corrigendus eſt* (inquit Meurſius) *Victor Turonenſis in Chronico. Literas ſatis idoneas Juſtiniano principi per Olympianum* magiſtrianum *mittunt.* Hodie editur *magiſtranum.*

¶ *Magnus Magiſter Franciæ.*] Idem ſub tertia Regum ſerie, qui ſub prioribus duabus *Comes palatii* & *Major domus* nuncupatus eſt: ſub initio etiam tertiæ, *Seneſcallus Franciæ.* De ipſo igitur plura vide in hiſce dictionibus: Luculentiùs apud *Tilium* & *Falcetum. Gulielmo Tyrio* Bel. ſacr. lib. 4. cap. 5. *major Seneſcallus* dicitur, & in Orientali Imperio *Megadomeſticus.* Hic ſolummodo annotabimus, *Henricum* 2. Regem Angliæ jure Comitatus Andegaviæ, hæreditariè fuiſſe *Magnum Magiſtrum Franciæ* (ut *Tilius* loquitur) *Seneſcallum Franciæ* (ut *Robertus de Monte* in An. 1170) de quo plura inferiùs.

¶ *Magulum.*] Græco-bar. μάγυλον, Gena, bucca. Interpres Juvenalis Satyr. 2. Peribonius: nomen Archigalli cinædi, quem *magulum* conſpurcatum dicimus, qui publicè impudicitiam perpeſſus (malle profeſſus) eſt. Vide Meurſium de Græcobarbaro.

¶ *Diatriba de* Magnâ Chartâ: *Ejus nomen, origo, deliquium, reſpiratio, diſcrimen multiplex, & confirmatio numeroſa.*

¶ *Magna Charta.*] Auguſtiſſimum Anglicarum libertatum diploma, & ſacra anchora: condita prout extat hodiè in libris juridicis, anno 9. *Henrici* 3. & confirmata denuo annis 25 & 28 *Edouardi* 1. Inter Regni conſtitutiones (quas Statuta nuncupamus) prima eſt, majorumq; noſtrorum opibus & fortunis ſæpiùs comparata; ſudore autem & cruore plurimo ægrè adeo conſervata, ut Erythream dixeris, & ſanguineam.

Magna dicitur ab amplitudine, quâ tertio ſuperat *Chartam de Foreſta.* Sub hoc autem nomine contineri olim videtur nonnunquam utraq; libertatum pagina, civilium nempe & ferinarum. Fortè quod in Charta libertatum *Henrici* 1. cavetur inter cætera de *Foreſtis*: ut in Charta poſtmodum *Johannis* Regis, quæ in Rubro libro Scaccarii exhibetur. Apud inferiores verò & hodiernos ſigillatim dignoſcuntur his nominibus *Magnæ Chartæ*, & *Charta de Foreſta.* Vide infra in Anno 1253. Nomen.

Emanavit prima ejus fabrica ab Henrico 1. Regnum ineunte, qui pleraq; ejuſdem capitula (& uberiora nonnulla quàm gaudemus hodie) vel ſpecialiter in diſtinctis articulis, vel generaliter ſub confirmatione legum *Edouardi* Confeſſoris, ſpontaneâ conceſſit voluntate: ſingulisque Comitatibus Chartas ejuſdem ſingulas in Cœnobio aliquo adſervandas mandavit. Chartam ipſam apud *Pariſium* videas in An. 1100. qui & in An. 1215. de eâdem mentionem faciens: Continebat (inquit) quaſdam libertates & leges *Edwardi ſancti*, Eccleſiæ Anglicanæ, pariter & magnatibus Regni conceſſas: exceptis quibuſdam libertatibus, quas idem Rex (*Henricus* 1.) de ſuo adjecit. Hinc eſt quod *Edouardus* 1. in primâ Chartâ ſuarum Confirmationum datâ An. Regni ejus 25. Cap. 1. ait: *Magnam Chartam* eſſe legem Communem. Prima ejus fabrica ab Hen. 1. Leges continet Edw. Conf. Id eſt, communem legem.

Sin & altiùs repetitam velis, conceſſit ipſe *Gulielmus* 1. legem *Edouardi* Confeſſoris, cum quibuſdam auxionibus, in ſingulis obſervandum. Quæ igitur in Chartâ deprehenduntur *Henrici* 1. de ſuo addita, & ad legem *Edouardi* Confeſſoris minimè pertinentia: orta videntur ratione Juris feodalis, quod Anglis primus impoſuit *Gulielmus* Conqueſtor, & cohibere jam in multis eſt dignatus *Henricus* 1. eodem enim ipſo nomine *leges S. Edwardi* nuncupantur: ut ſic intelligas ipſum *Henricum* 1. nihil novi in hac ſuâ Chartâ conſtituiſſe. Charta ejus in Rubro libro Scacc.

Nam & libertates quas *Pariſius* ait eum de ſuo adjeciſſe ad leges *S. Edwardi*, novæ ſiquidem non ſunt appellandæ libertates, ſed novarum conſuetudinum (quas è Jure feodali atrociter ſuſcitavit *Gulielmus* ſenior, cumulatius auxit *Gulielmus* junior) piæ abrogationes & mollimina. Hæc *Henrici* 1. bonitas & juſticia, hoc Chartæ ſuæ beneficium quod agnoſcentes proximi ſui ſucceſſores probant alacrè, & confirmant. Nil in eâ novum. Succeſſores probant.

Stephanus Rex: Sciatis (inquit) me conceſſiſſe & præſenti Chartâ meâ confirmâſſe omnibus Baronibus & hominibus meis de Angliâ, omnes libertates & bonas leges, quas *Henricus* Rex Angliæ avunculus meus eis dedit & conceſſit: & omnes bonas leges & bonas conſuetudines eis concedo, quas habuerunt *Stephanus* Rex confirmat. Charta ejus in rubro libro Scacc.

bus tractant reſtaurandis: conceptumq; *Londini* prius juramentum, illic denuò ſuper Altare renovant ſigillatim. Parant quæ ad bellum ſpectant, & libertatum deinde à Rege contendunt confirmationem. Ille dierum aliquot inducias poſtulat, ſed reſpondet demum, nunquam ſe facturum.

Cogunt exercitum, & Rex deſeritur. pa. 244.

Proceres exercitum cogunt, quem Dei & Sanctæ Eccleſiæ nominant, Regiq; adhærentibus excidium minitantur & rerum omnium direptionem, ni ad ipſos ocyùs convolantes cauſam publicam tuerentur. Rex à ſuis ita deſeritur, ut in totâ ejus clientelâ vix ſeptem numerantur Equites. Miteſcens igitur,

Convenit de forma Chartæ.

de arbitris convenit, qui utrinq; electi libertatum dictant Capitula. Eademq; (in prato inter **Stanes** & **Windeleſhores**, quod dicitur **Kaningemead**) in duabus Chartis (altera continente libertates Angliæ, altera Foreſtarum) ſigillo Regio firmat & concedit. Sic *Matthæus Paris*, qui utramq; Chartam ſigillatim exhibet: & libertates Foreſtæ in eadem ſchedulâ cum libertatibus Angliæ contineri pro capacitate ſui, non potuiſſe aſſerit. In Rubro tamen libro Scaccarii junctim eduntur, & confuſis articulis: multis etiam deſideratis ad Foreſtam pertinentibus: adſcriptis etiam nonnullis Chartæ neutri (prout hodie extat) contingentibus. Sunt qui à loco, *Magnam Chartam* **Ronniemead** appellant, primumq; eſſe ferunt Juris noſtri ſcriptum codicem. Hæc à latere.

25 Nomophylaces. M.P. pa. 251.

Adjungitur pedi Chartæ Foreſtariæ ad præſidium libertatum omnium, pactum grave & in Regno inauditum. Eligendos à Baronibus, 25 Nomophylaces, qui libertatum tuerentur caſtitatem, Regemq; ipſum vacillantem brachio cohiberent populari. Regem inſuper nihil impetraturum quo aliquid conceſſorum fiat irritum: irritumq; fore quicquid impetraverit.

Juratur præmiſſorum obſervantia, cùm à Rege tùm à Baronibus: & eliguntur Nomophylaces qui muneris cultum etiam jurant, & Barones alii obſequium ſe illis exhibituros. Mandat Rex præterea literis Patentibus univerſis Angliæ Vicecomitibus, ut jurare faciant quoſlibet ſuæ ditionis, conceſſas fovere libertates, ipſumq; ad hoc Regem, caſtrorum captione, provocare. Apage. Quin ut nihil deſideretur, Bullam à Papâ impetrat ad conceſſiones ſuas roborandas.

Papa acta caſſat.

Brevi autem Regem pœnitet è medullis, conqueſtoq; pluribus apud ipſum eundem Papam *Innocentium* 3. hic acta omnia decernit irrita, Regiq; & Baronibus imponit ſub anathemate, ut neq; ipſe jurata teneat, neq; iſti conceſſa exigant. Barones hoc ad Papam non ſpectare aſſerunt. Papa renuentes excommunicat, eorumq; terras interdicto premit. Jam

Barones *Ludovicum* eligunt in Regem. pa. 252.

adacti ad inſaniam, *Ludovicum* filium Regis Franciæ, ſibi eligunt in Regem, qui neq; precibus neq; minis Papæ, à direptione Angliæ prohiberi potuit. Sæviunt hic ubiq; inteſtina bella, cædes, incendia, & funeſta omnia.

Joh. moritur, *Hen.* 3. ſuccedit & libertate jurat, *Ludovicus* exuitur.

Sed obeunte anno proximo *Johanne* Rege, filium ejus decennalem, *Henricum* 3. ſuſcipiunt Regem, qui & in Coronatione ſuâ de more jurat leges bonas, malis abdicatis, Reſipiſcentes jam Magnates deſtituunt *Ludovicum*, qui citiùs indè fractus, receſſum etiam jurat & ablatorum omnium reſtitutionem. Jurat Rex viciſſim petitas reddere libertates & in animum ejus unà jurant legatus Papæ, & Protector Regis magnus Mareſcallus; eaſdem etiam obſervare omnibuſque tradere obſervandas. Hoc idem jurant univerſi Proceres.

Ludovici prævaricatio. p. 396.

Dum mora nectitur vitâ excedit *Philippus* Rex Franciæ, & *Ludovicus* ſolium tenet, à quo Rex *Henricus* Normanniæ petit redditionem, prout diſcedens Angliâ juraverat *Ludovicus*. Is cauſatur, *Henricum* Anglis non reſtituiſſe (ut juraverat item) libertates Angliæ, nec ſe ideo Normanniam reſtititurum.

Barones petunt libertatum confirmationem. p. 305.

Anno 1223, Regis 7. Archiepiſcopus & Magnates Regem obteſtantur, ut juratas confirmaret libertates: & reſpondente quodam extortas fuiſſe à patre ſuo: Rex omnes (inquit) libertates illas juravimus, & omnes aſtricti ſumus ut quod juravimus obſervemus. Miſſis igitur in ſingulos Comitatus literis, Vicecomitibus præcepit, ut per ſacramentum 12. Militum vel legalium hominum inquiri facerent, quænam erant libertates Angliæ tempore *Henrici* avi ſui; ſed quid reſponſum ſit à Vicecomitibus non reperio.

Henricus Rex concedit Chartas libertatum.

Demum anno 9 Regis, concedente Clero & populo cum Magnatibus Quintodecimam partem omnium rerum mobilium totius Regni Angliæ; renovantur Chartæ libertatum, prout ſub Rege *Johanne* priùs erant conditæ: ita quod Chartæ utrorumq; Regum in nullo inveniuntur diſſimiles. Verba ſunt *Pariſii*, quæ nos ideo recitamus, ut indagetur ratio: quorſum non reperiuntur hodie in Magna Charta *Henrici* 3. Articuli aliquot à *Johanne* conceſſi. Ille ſiquidem primò, de perſolvendo defunctorum debita Judæis atq; aliis. Secundò de modo imponendi ſcutagium & Auxilium Regis. Tertiò de modo ſummoniendi Commune Concilium Regni, quod poſtea Parlamentum appellatur, & quartò de modo cavit quo Auxilium capiat Subditus à vaſſallis ſuis quos Tenentes appellamus. Hi inquam in impreſſis *Magnæ Chartæ* exemplaribus non deprehenduntur: fuiſſe tamen in primitivo illo *Henrici* 3. è *Pariſio* vides, cui & fidem facit locus ejus alius. Ubi dicitur, quod *in Parlamento Weſtmonaſterii, ad feſtum S. Edwardi An.* 1255 id eſt Regis 39. *reſponſum fuit Regi à Baronibus, quod omnes tunc temporis non fuerunt juxta tenorem* Magnæ Chartæ *ſuæ vocati*; *& ideo ſine paribus ſuis tunc abſentibus, nullum voluerunt tunc reſponſum dare.* Me recipio.

pa. 311.

Deſiderantur hodie nonnulli. articuli.

Chartarum diſpoſitio.

Chartas jam de novo conceſſas & Sigillo Regio ad Parlamenti petitionem confirmatas Rex in quemlibet dirigit Comitatum: In illum ſcilicet qui Foreſtâ nullâ premebatur,

Magnam

in Comitatibus, Synodis, Eccleſiis, & ubicunq; locorum homines convenerant,ut *Magna Charta*, quam Rex *Johannes* conceſſit & Rex iſte præſens multoties reconceſſit, inviolabiliter tueretur: & lata eſt ſententia (toties repetita) in omnes ejuſdem violatores.

Pa.891. Sequenti etiam anno pœna horribilis anathematis in Londinenſi Synodo prioribus adjungitur, ſtatuiturq; libertates ſub ejuſdem periculo conſervandas: Et ne quid præterea deſideretur, acceſſerunt paulo poſt duæ ſimul Bullæ *Alexandri* 4. ad Chartarum ſententiarumq; roborationem.

Jurant Rex & filius legum obſervantiam. pa.941. Rex ſeu telis victus Eccleſiæ; ſeu quòd Barones mutuò exhibentes dextras, juraverant, quòd non omitterent propoſitum perſequi pro pecuniæ vel terrarum amiſſione,vel etiam pro vita & morte ſua & ſuorum: in Parlamento *Oxonii* An. Dom. 1258. Regni 42. ſemel iterum,ſed jam etiam cum *Edouardo* filio ſuo, Chartarum jurat obſervantiam,& 24.prudentium virorum, nationis Anglicanæ (nam ab alienigenis paſſi modò ſunt graviſſima) quos ſub ipſo ad Regni gubernationem eligerent, conſilio ſe commendavit.

24Nomophylaces.*Flor*.pa. 277.

Abſolvitur à juramento pater,ſed ſpernit filius. Pa.958. Non elapſo autem biennio, Rex ab *Urbano* Papa juramenti potitur abſolutione: nec ſui tantum ſed & filii, quam Princeps optimus adeptam ſpernit. Mittuntur jam Hertfordiam ex mandato Regio Juſtitiarii itinerantes, contra formam (ut aſſeritur) dictarum proviſionum *Oxonii* repudiatiq; ideo à majoribus illarum partium caſſi redierunt.

Pugnatum eſt captiq; Rex & filius. Succreſcentibus verò novis indies gravaminibus ex alienigenarum (qui Regis aures atq; latus occludebant) inſolentiis: Proceres eas Chartarumq; una violationes, ſtatuunt demùm vi compeſcere. Accenduntur ergo belli faces cruentiſſimi. Cadit utrinq; ingens multitudo,capiunturq; An. 1264. in Lewenſi prælio ſtrenuè dimicantes Rex & filius. Sed verſâ brevi rerum aleâ,filius à cuſtodibus elapſus, ex improviſo hoſtem novis copiis adoritur, inſigniq; clade Eveſhamiæ fundens, non ſolum patrem ſed & Regiam dignitatem liberavit An. Dom. 1265.

Flori. pa. 323.

Elapſus filius Barones conterit.

Rex jam liber ſponte cedit Ll.& moritur. Actum jam videtur de libertatibus; ſed è cœlis ecce miſericordiam Domini, qui Principum corda nec ferro coercenda,nec mortalibus induſtriis,leviſſimo afflatu ſubigit & emollit. Preſſâ poſt imbelles aliquot conatus reliqua Baronum parte: Rex in Parlamento *Marlebridge* An.Dom. 1267.Regni 52. Cap. 5. utramq; Chartam, in ſingulis tam ad Regem, quàm ad ſubditum pertinentibus tenendam ſtatuit: Breviaq; Regia gratis concedi in tranſgreſſores. Rebus in hunc modum præter ſpem compoſitis,ſub anno altero pax edicitur per totam Angliam & *Edouardus* Princeps cruce jam ſignatus, Hieroſolymis proficiſcitur, triumphatiſq; hoſtibus Rex in pace animam reddit An. Dom. 1272. Regni 57.

Henrico mortuo reverſoq; Rege *Edouardo* 1. vacillant etiam aliquoties Chartæ libertatum (ut videre eſt in præfatione Articulorum ſuper eiſdem) quas ideo ſtabilire nixus eſt æterno robore (*Juſtinianus* noſter) idem *Edouardus*. Reſilire quippe noluit à ſacramento, quod cum patre in Oxonienſi Parlamento aliquando juraverat, nec abſolvi, ut præfati ſumus.Anno igitur Regni ſui 25. dum in Flandriam tranſiturus, *Odimiræ* moraretur: præcepta ſub ſigillo ſuo Weſtmonaſterii data 2 Aprilis, in omnes miſit Angliæ Comitatus Chartarum exigentia obſervantiam. R. Ed. 1. omnia confirmat chartâ ſuâ. Rot. Parl.

Conſtans etiam in propoſito, duas ſimul earundem edidit confirmationes, ſub teſtimonio filii ſui *Edouardi* Principis, ejus tunc in Anglia Locum-tenentis (nam in Flandriâ verſabatur ipſe) Londini datas, alteram 10 Octobris,alteram (ſed priorem) 12 Octobris dicto anno. In hac recitatas per Inſpeximus, Chartas *Henrici* 3. patris ſui, ſigillatim eas concedit,firmat,& coroborrat.In illa neutram recitans, utramq; junctim confirmat, & quæ ad earum conducunt obſervantiam multa decernit utiliſſima.

Primò,quemlibet in iiſdem articulum, tenendum Sanctiùs: mittendaſq; Chartas ſingulas ſub ſigillo Regio,Juſtitiariis, Vicecomitibus,& aliis omnibus miniſtris Regis, civitatibuſq; Regni; unà cum Brevibus, Præcipientibus,ut eas populo annuntient, & in ſingulis obſervent. Et multipliciter roborat.

Secundò, judicium contra aliquem earundem articulum, fore irritum & cancellandum.

Tertio,mittendas etiam ejuſmodi Chartas, ad ſingulas Eccleſias Regni Cathedrales: non ibidem ſolum cuſtodiendas, ſed & annuò bis legendas coram populo.

Quartò,ut Epiſcopi bis item quotannis excommunicatos denuntient Chartarum violatores, & qui illis ſunt vel ab auxilio, vel à conſilio.Et ut Archiepiſcopi Epiſcopos ad hoc coerceant. Lata tunc etiam eſt ſolenniter ejuſmodi ſententia à *Roberto* Archiepiſcopo Cantuariæ. Lib. Sta.

Gandavi præterea exiſtens (ubi nullis populi pulſaretur precibus) hanc ſponte Chartam totidem omnino verbis, magno ſuo munivit ſigillo 5 die Nov. anno 25 prædicto, & in Angliam gratuitò miſit. Rot. Parl.

Cum tamen in Parlamento Regni ſui 28. aſſiduè à Baronibus (præſertim à Comite Herefordiæ & à domino Mariſcallo Angliæ) obteſtaretur; ut Chartas denuo confirmaret parlamentariâ authoritate; hæſit in articulis aliquot à *Walſinghamio* memoratis. Et ad ipſarum calcem annectendam voluit (omnium remoram) *Salvo jure Coronæ noſtræ*. Animadvertens autem commotum populum & perculſos proceres: conſilium mutat Rex eximius,& non ſolum annuit Chartarum confirmationem, ſed in earum etiam munimen, explanationem & libertatum auctionem coronidem Et confirmat in Parlamento cum auctionibus. pa. 73. Pa. 76. An. Reg. 28.

¶ *Maignagium*, *gii.*] Lib. Rameſ. Sect. 265. *Idem Hugo tenebat unam cotſethelandam cum libero ſervitio in villâ quæ dicitur* **Slepe**, *& unum* maignagium *in foro ejuſdem villæ.* Officina fabri ærarii, nam *Maignen* Gal. faber ærarius.

¶ *Maiicampus*, al. *Magicampus.*] Occurrit interdum vox utraq; ſed apud *Remmigium* Præpoſitum, uſitatior poſtera, pro conventu Scabinorum ſive Judicum (quem & *Mallum* dicunt) in agris Rhætiæ Curienſis juxta oppidum *Maienfeldii* ubi quondam ſingulis annis in menſe *Maio*, ſub tiliis in apertis campis, Miſſi (quos Angli dicimus Juſtitiarios) Regum Francorum & Imperatorum Romanorum, mallos publicos celebrabant, unde & oppidi nomen **Maienfeld**, i. *Maii* campus, ut *Melchior Galdaſtus* in Antiqq. Alaman. Scriptoribus.

¶ *Maille.*] Medietas denarii tam in pondere quam in nummis. Obolus. Habet varias acceptiones apud Gallos, de quibus ipſi dicant, & aliàs ex auro fuit. Senalis. Abrincenſis Epiſc. lib. de menſur. & ponderat. ——*Aurei nummi quos Gallicè appellamus*, mailles, *non ab obolari ratione traxere originem : immo potius ab aliâ noſtri idiomatis nomenclaturâ, quam dicimus*, **medailles**, *eo quod Principis nonnunquam alicujus faciem præferant.*

¶ *Maile.*] Etiam latius accipitur : nec tantum pro denariis pluribus, ſed & portione aliquâ rei frumentariæ vel annonariæ : hoc verò in plagâ Angliæ boreali **black maile** dicitur, ut pecuniario illo diſtinguatur. V. **Black maile.**

Inquiſ. capta poſt mortem *Will. de Coway*, an. 20. Ed. 3. n. 63. *Lanc.* Eſt in *Ulverſton*, quoddam proficuum **Geesmales**, & quoddam proficuum apud *Plumpton* vocat. **Cowe-male.**

¶ *Mainbour*, & *Mainbournie.* Item *Manburnie*, Idem quod *Mundeburdium*, quod vide infra.] Veteribus Francis pro tutelâ vel curiâ dicitur. *Froiſſard.* Vol. 1. cap. 155. ——*fuſſent en garde, baille, tutelle, cure*, manburnie. *Big.* pa. 506. *Main* manus, *bour*, Saxonibus borh & boroƿ, fidejuſſio, expreſsè **hand-borow**, quo Saxones nomine eos omnes vocabant, qui in eodem erant friborgo, & data invicem fide, mutuò ſe curabant & tuebantur. Huc & ſonat Juris noſtri vocabulum *Mainpriſe*, i. Manucaptio, cum quis ſe pro alio fidejuſſorem aut vadem exhibuerit. Vide *Friborgus.*

¶ *Maine-porte.*] Tributum exiguum, quod quibuſdam locis parochiani ſolvunt Rectori Eccleſiæ in compenſationem quarundam Decimarum. Vide infra **Mar-shott.**

In Lincolnſh. Vicaria de *Wragby* conſiſtit in toto Altaragio & in ceragio vulgariter dict. **Mar-shot**, in panibus vulgariter dict. **Manport**, & in incremento denariorum S. *Petri* vulgariter dict. **fyerharth.**

Quiddam etiam pecuniæ, puta triobulus vel drachma è quibuſdam domibus Rectori Eccleſiæ perſolutum ; ut in Parochia de *Weſton* in Com. Nottingham. Teſtis quidam in decimarum lite juratus inter Rectorem & Parochianos aliquot, dixit parochianos illos nullas è prædiis litigatis unquam perſolviſſe Decimas quod earum nomine **Main-port** Rectoribus dependiſſent. Ex relat. Dr. *Fuller* 6 Dec. 1628. Fortè *Maine-bour*, i. cura.

¶ *Major.*] (**Meyer**) pro genere quodam Nobilium apud Germanos, orto à Majoribus villicis, qui ab initio ex plebe erant & vulgo ; progreſſione poſtmodum factâ, cum à dominis ſuis non ſolùm Principibus ſed etiam Baronibus & Nobilibus, prædia in beneficium (ſive feudum ut J. C. loquuntur) accepiſſent ; eo titulo etiam nobilitatem ſibi vindicare cœperunt. Quo ex fonte infinita Nobilium profluxit multitudo : etiam ab officio nomen retentarunt ingens apud Alamanno-Helveticos numerus : putà *Majores* (**Meyer**) de *Herdliberg*, de *Glarus*, de *Hochfelden*, de *Windeck* & multi alii, quos è plurimis refert (mihi in his Author) *Melchior Goldaſtus* in notis ad *Ekkehardam*, Cap. 4.

Major pro Colono, & ſervo. A majoribus villicis (de quibus diximus) temporum fluxu & vitio tandem enatum eſt : ut ii *Majores*, id eſt, *villici*, vocarentur, qui ſervi non eſſent, ſed prædia colenda certâ mercede conduxiſſent, ſuo nomine Coloni dicti ; cujus rei exempla in Chartis (inquit *Goldaſtus*) obſervavimus. Addit præterea : hodiè apud Germanos ulteriores omnes coloni ſive liberi, ſive ſervi ſint, eo nomine gaudent, non item Alamannos. Quod igitur in Centuriâ Chartarum Alamannicarum legitur num. 32. non videtur de hujuſmodi *Majore* ſed de villico intelligendum. Ait autem : *In contra recepit precium venditor ab emptore cum vocato ſuo honorato & cum* majore *ſuo Abraam* Hinc ut *major* dicitur pro *Colono* & ſervo miniſteriali : ſic *Majoriſſa* pro ſervâ & ancillâ. Lex antiqua, *Si quis* majorem, *infeſtorem, ſcamionem, mariſcallum, ſtratorem, fabrum ferrarium, aurificem ſive Carpentarium furaverit, aut occiderit, aut vendiderit, &c.* Et §. 7. *Si verò* majoriſſam *aut ancillam miniſterialem valentem ſol.* 25. *ſuperiorem cauſam convenit obſervare.* Refert hæc *Lydius* ad L. Salicam Tit. 11. §. 6. & 7. Ego non reperio apud *Lindenbrogium* : ſed *majorem* & *moriſſam* trahit hîc (ut dixi) *Lydius* à *mor* pro Æthiope.

Major villæ aliud eſt apud Gallos & noſtrates quàm *villicus major* apud Germanos : hic miniſter & domini ſui patrimonii diſpenſator ; ille magiſtratus & in municipio aliquo juriſdictione fretus. Academici (qui nihil non Romanum ſapiunt) Prætorem vocant, aliàs Conſulem. *Droſæus* verò (in Methodo Juris, *Longovallium* ſecutus & *Alciatum*) duos illos Pro municipii præpoſito.

apud

ſupervenientibus, vel cauſis quæ eveniunt, idoneus vel paratus exiſtere. Habetur idem diſtinct. 89. cap. *volumus*: ubi in gloſ. id quod de hoſpitibus dicitur, ad Vicedominum refertur: & quod de cauſis, ad *Majorem domus* ſeu Oeconomum.

¶ *De* Majore Domus *ſeu Palatii* apud *Gallos*.

Primus verò gradus (de quo diximus) in ſecundum irrepſit, & hic poſtmodum apud Gallos ita prorupit in tertium, ut peſſundato Regio faſtagio, omnem ſibi conflavit poteſtatem, tituloque Ducis Ducum, Ducis Franciæ, & Principis Franciæ, non acquieſcens, nomen demum Regium cum Regno integro devoravit.

Rem ab *Eginhardo*, *Caroli* magni notario, & tandem genero, ſuis verbis accipe in vitâ *Caroli*. *Gens Merovingorum, de quâ Franci Reges ſibi creare ſoliti erant, uſque ad* Hildericum *Regem, qui juſſi* Stephani *Romani Pontificis depoſitus ac detonſus, atque in Monaſterium detruſus eſt, duraſſe putatur: quæ licet in illo finita poſſit videri, tamen jamdudum nullius vigoris erat, nec quiquam in ſe clarum præter inane Regis vocabulum præferebat. Nam & opes & potentia Regni penes Palatii præfectos, qui* Majores domus *dicebantur, & ad quos ſumma Imperii pertinebat, tenebatur, neque Regi aliud relinquebatur, quam ut Regio tantum nomine contentus, crine profuſo, barbâ ſubmiſſa, ſolio reſideret, ac ſpeciem dominantis effingeret, Legatos undecunque venientes audiret, iiſque abeuntibus reſponſa quæ erat doctus, vel etiam juſſus, ex ſuâ velut poteſtate redderet: cum præter inutile Regis nomen, & precarium vitæ ſtipendium, quod ei Præfectus aulæ prout videbatur, exhibebat: nihil aliud proprii poſſideret, quam unam & eam præparvi redditus villam, in quâ domum, ex quâ famulos ſibi neceſſaria miniſtrantes, atque obſequium exhibentes, paucæ numeroſitatis habebat. Quocunque eundum erat, carpento ibat, quod bobus junctis & bubulco, ruſtico more agente trahebatur; ſic ad palatium, ſic ad publicum populi ſui conventum, qui annuatim ob Regni utilitatem celebrabatur, ire, ſic domum redire ſolebat. At Regni adminiſtrationem & omnia, quæ vel domi vel foris agenda ac diſponenda erant, Præfectus aulæ procurabat. Quo officio tum cum* Hildericus *deponebatur,* Pipinus *pater* Caroli *Regis, jam velut hæreditario jure fungebatur. Nam pater ejus* Carolus Martellus — *eundem magiſtratum à patre* Pipino *ſibi dimiſſum egregiè adminiſtravit. Qui honor non aliis à populo dari conſueverat, quàm iis qui & claritate generis, & opum amplitudine cæteris eminebat.*

Vel rem (ſi placeat) explicatiùs in aliquibus, enarratam à vetuſto admodum ſcriptore Annalium Francorum, quem *P. Pithæus* in lucem dedit, intellige. Anno Dom. *DCCLI.* Pipinus *miſsâ Romam legatione*, Zachariam *Papam interrogat de regibus Francorum ex antiquâ Merovingorum ſtirpe deſcendentium, qui Reges quidem dicebantur, ſed poteſtas Regni tota apud* Majorem domus *habebatur, excepto quod Chartæ & privilegia Regis nomine ſcribebantur, & in Martis campum, qui Rex dicebatur plauſtro bobus trahentibus vectus, atque in loco eminenti ſedens, ſemel in anno à populis viſus, publica dona ſolenniter ſibi oblata accipiebat, ſtante coram* Majore domus, *& quæ deinceps eo anno agenda eſſent populis adnuntiante: ſicque Rege domum redeunte, cætera Regni negotia* Major domus *adminiſtrabat. Orat ergo ſibi decerni quis eorum juſtè Rex debeat dici & eſſe, is qui ſecurus domi ſedeat, an ille qui curam totius Regni & omnium negotiorum moleſtias ſufferat. Anno DCCLII.* Zacharias *Papa, ex auctoritate S.* Petri *Apoſtoli, mandat populo Francorum, ut* Pipinus, *qui poteſtate Regia utebatur, nominis quoque dignitate frueretur. Ita* Hyldericus *Rex qui ultimus Merovingorum Francis imperavit, depoſitus & in monaſterium miſſus eſt.* Pipinus *verò in Civitate Sueſſionum à ſancto* Bonifacio *Archiepiſcopo in Regem unctus, Regni honore ſublimatus eſt.*

Expedit ut Scriptores iſtos invicem conciliem: hic enim *Zachariam* Papam, ille *Stephanum* Regni transferendi ponit authorem. Solutionem præbet Fragmentum vetus de *Majoribus domus*: *Zachariam* Legatis *Pipini* reſpondiſſe: hunc debere Regem vocari, qui rempub. gereret, at *Stephanum* poſtmodum inunxiſſe *Pipinum* & filios ejus unà, *Carolum* (qui à geſtis *magnus* dicitur) & *Carlomannum*.

Pipinus igitur è Majoratu primus invaſit ſolium: cui filius ſuccedens *Carolus*, ut exutis jam prorſus Merovinis, ſceptrum genti ſuæ *Carolinæ* confirmaret; magiſtratum iſtum novandis rebus adeo minaciter imminentem, aut omnino ſuſtulit, aut terminis concluſit anguſtioribus. Inter officiales enim ſui Palatii (quos ex *Adalhardo* Abbate Corbiæ, primario *Caroli* Conſiliario deſcripſit *Hincmarus* Archiepiſcopus) nomen *Majoris domus* non invenitur. Et qui perſonam ejus videtur ſuſtinere Comes Palatii, licèt inter cætera penè innumerabilia ſollicitus dicatur; in illo tamen maximè, ut contentiones legales ad Palatium adductas, juſtè & rationabiliter determinaret. Sed de ſummo ejus imperio, quo Regni proceres univerſos & cum Regno Regem ipſum aliquando preſſerat: nullum illic verbum. Refloruit tamen feralis regibus hic Magiſtratus ſub *Carolo ſimplici* (qui Regnum iniit An. 892.) Rege tepido & imbelli, cum potentiùs illum adminiſtraret *Robertus*, Dux & Marchio Franciæ appellatus. Succeſſit huic velut jure hæreditario filius ejus *Hugo* magnus, atq; huic itidem ex filio nepos *Hugo Capetus*, qui poſt ereptum ſine prole, non ſine veneni ſuſpitione *Ludovico* 5. deficienteque *Carolinorum* ſtirpe

(quæ & Flora à floribus & χλωεὶς à viriditate nomen habuit) dicata eſt.

Celebrabatur magno ſumptu cum in epulis, tum in oblationibus, ut in *Meſopogone* refert *Julianus.* Sed recidente in priſtinam ſpurciciem in Trullenſi Synodo ſub *Conſtantino* mag. Can. 62. damnantur Calendarum, Panis, Bacchi, ἡ ἡ τῇ πρώτῃ τȣ̃ μαΐȣ πανήγυεις, & primæ diei Maii feſtivitas. Reſtituitur cautè ab *Honorio* & *Arcadio* anno imperii primo, Cod. Lib. 11. Tit. 45. *Clementiæ noſtræ placuit, ut* Maiunæ *provincialibus lætitia reddatur: ita tamen ut ſervetur honeſtas, & verecundia caſtis moribus perſeveret.* Sed cum honeſtas non ſervaretur (*Meurſium* loquor) quadrennio poſt iterum abrogarunt iidem Auguſti, eorumq; Reſcriptum ad *Aurelianum* Præfectum prætorio extat Cod. *Theodoſ.* Lib. 15. Tit. 6. Hæc ſunt verba. *Ludicras artes concedimus agitari, ne ex nimia harum reſtrictione triſtitia generetur. Illud verò quod ſibi nomen procax licentia vindicavit,* Maiumam, *fœdum atque indecorum ſpectaculum, denegamus.*

Sed depoſita turpitudine mos porrectus videtur ad noviſſimas ætates, quem nec tulit Mediolanenſe Concilium 3. An. Dom. 1573. in quo cavetur ut abuſus de frondibus erigendis Mediolani in Calendis Maii abrogatus ſit. Apud noſtrates hodie ſoſpitat, cùm in plebe tùm in Regis palatio. Solet juventus palum in villis erigere eximiæ proceritatis, variis pictum coloribus; floribuſq; faſciis & teniis adornatum: celebritatis dominam ceu Reginam eligere, quæ circa palum choreas ducit. Mane etiam diei ad nemora confluunt, deductiſq; inde ramis viridibus ædes tam ſacras quam profanas excolunt. Egrediuntur & cum cœtu aulico ad nemus ipſe Rex & Regina frondes atque ramulos referentes. Viguiſſe ſub *Edouardo.* 1. conſuetudinem, ex eo conſtat, quod ab uxore *Roberti Breucii,* fortiſſimi Coronæ Scotiæ reſtauratoris, cum apud Anglos captiva teneretur, & de regno deſperaret, dictum eſt An. 1306. *Futuros ipſos Regem & Reginam eis ſimiles, qui choreas ducunt circa palum* Maiumæ. Non diſſimiles multo videantur olim ſub Majoribus domus laborantes Reges Franciæ, quos in An. 662. ſic depingit *Sigebertus.* —— *nil agere, nil diſponere, quàm irrationabiliter edere & bibere, domique morari, & calendis Maii præſidere coram tota gente, & ſalutare & ſalutari, obſequia & dona accipere & rependere, & ſic ſecum uſque alium* Maium *habitare.*

¶ *Makdocos,* al. *Makdocus.*] Perperam legi in Itinerario *Benjamini,* docet *Meurſius,* pro Μεγαδȣ́κ@, id eſt, *Magnus Dux, aliàs, Magnodomeſticus & Megadomeſticus.*

¶ *Mala hereda.*] Legis Burgundiæ Tit. 86. inſcribitur de *Mala herda*: & in textu ſequitur §. 1. *Si pater filiis dimittat* malam heredam, *ſi vivus dare voluerit, cui voluerit donet, poſtea ad filias ſuas ſi ille dederit, nemo requirat.*

[*Mala tractatio.*] Ejus fit mentio apud *Tertull.* de pudicit. ca. 13. & de pœnitent. ca. 12. Item apud *Arnobium* lib. contra Gentes ut notat *Lindenb.* deſcribitur autem in leg. *Longobar.* tit. 11. §. final. Mala tractatio *eſt, ſi eam fame aut ſiti necaverit, aut veſtimentum, aut calceamentum, ſecundùm qualitatem perſonæ vel pecuniæ, mulieri non dederit: aut ſi ſervo aut aldioni alterius eam uxorem dare præſumpſerit, aut turpiter battiderit eam: excepto ſi infans fuerit, pro honeſta diſciplina oſtendenda, aut propter muliebria opera, aut vitium malum emendandum, ſicut de propria filia. Et ſi eam ad indecibilem operam coactam minaverit, aut ſi cum ea adulteratus fuerit, omnia hæc qui facere præſumpſerit,* male tractatam *eſſe decernimus.* Hæc omnia (ut ibidem ſuperius notatur) in causâ ſunt qua *mundium,* i. pupilli cuſtodia amittatur, tutorique adimatur.

¶ *Maldius.*] A Germ. **Malder**, aliàs **Malter**, pro modio. Conſtit. *Fred.* Imp. Feud. lib. 5. —— *totidem 20. libr. exolvat, quanti modios ſive* maldios *altius vendidiſſe convictus fuerit.* Ibi *Cujacius*: Abb. Urſpergenſ. *ut quilibet manſus ruſticorum prædiorum ſolveret* maltare *unum avenæ.* Item,

¶ *Maldra, Maldrus, Maltra, Maltrum, Maltare,* & *Maltera.*] Vadiani lib. 2. Char. 17. — *ſub cenſu unius* maldri *habuit.* Ibi in ſcholiis: Maldri *vocabulum Alemanicum etiamnum durat* **Malter**, *quatuor modios noſtrates comprehendens. Urſtiſius* verò, qui tomum 1. Germannicorum hiſtoricorum edidit, ſic habet: *Maltera,* chœnix, menſura frumentaria, **Malter**. Inſignis differentia: nam chœnix Græcis χοῖνιξ menſurarum penè minima eſt, & quaſi principium (ut quidam volunt) pintam noſtram (*Budæi* verbo utor) continens, vel ut aliis placet, duos ſextarios. Modius autem noſter 64. pintas capit, perinde *maltra* juxta id ſuperius *Vadiani,* 256. pintas, convenitq; tum demum cum menſura frumentaria quam Iceni, **a combe**, dicimus, i. dimidium ſaumæ, vel quarterii Londinenſis. Occurrit ſæpè vox in Chartis antiquis *Alamannicis* ut *Goldaſt.* Centuria poſteriori num. 12. — annis ſingulis cenſum exolvam, id eſt, 12. *maldras* de prace, & 2. *maltras* de frumento. Et Nu. 84. —— annis ſingulis perſolvamus, id eſt, 2. denarios vel 2. *maldros* de grano. Sæpé.

¶ *Male-tolte, Male-toulte,* & l eliſo *Maltoute,* perperàm *Maletoſt, Maletote,* & *Maltote.*] Subſidii vel exactionis genus quod An. 1296. tam Eccleſiaſticis quam Laicis extorſit *Philippus* pulcher Rex Franciæ. Primò ſcilicet centeſimam partem omnium bonorum populi ſui, deinde quinquageſimam: quod ægrè ferens populus hoc impoſuit exactioni nomen, & ad cæteras poſtmodum traduxit. Dictum ab injuſtitia, quaſi male toltê,

eſſe non debent. Dictum exiſtimo à *Mallum* i. placitum, curia, conventus, concilium, & *bergium*, i. burgus, civitas, & per tranſlationem populus, ut ſit quaſi Civitatis populive conventus & placitum. Dicatur etiam *Mallobergium* quaſi mons placiti, nam *bergium*, aliàs mons eſt, ut ſupra oſtendimus. Sic ut ſenſu priori *Mallobergium* idem eſt quod Saxonibus noſtris *Burgimotus*. Poſteriori verò: quod *mons placiti* apud Scotos, vel quæ in Hiberniâ **parly hills**, i. placitandi vel interloquendi montes appellantur. Antiqui enim moris fuit, ut ſub dio, & intra ſepimentum aliquod militare, ob ſalutis gratiam convenirent compagenſes, ne alioquin in inſidias traderentur. Hujuſmodi plurima adhuc extant in Angliâ etiam, & in quibus hodie placita Comitatuum, Raporum, & Hundredorum ſubmonentur & peraguntur. In *mallobergiis* autem illis quibus Comitatuum celebrabantur conventus, ſubſequentes ætates caſtra ſtatuere, quæ & hodie ab ipſis Comitatibus nomina deportarunt. Hundredorum verò *mallobergia* rarius (quod ſciam) ſunt in uſu; ſed quæ nec omnino tamen exolerunt. Semel enim in anno quolibet convocantur adhuc Hundredarii vel Centenarii de **Frebrigge** in Comitatu *Norfolciæ* ad hujuſmodi *burgium*, quod, à loco **Flitcham borow** appellatur. Cui muneri, Saxonicis etiam temporibus id fuiſſe deſtinatum inde intelligo, quòd Princeps Normanicus *Willielmus* Rex per Breve ſuum ita teſtatur. *Willielmus Rex Angliæ H. Camerario ſalutem. Fac convenire & conſedere tres Hundredos & dimidium apud* **Fliccehamburch** *propter terram illam de* **Holme,** *quæ pertinet ad Ringſtedam &c. Lib. Rameſ.* ſect. 197.

In *Scotiâ* autem celebre hujuſmodi habetur *mallbergium*, ſive Mons placiti, qui à ſitu, de *Sconâ* dicitur, cujus etiam mentio clara admodum fit in illius Regni vetuſtiſſimo monumento * quod *Malcolmi* Regis 2. qui anno 1004. floruiſſe aſſeritur, Leges continet. *Dominus* (inquit) *Rex* Malcolmus, *dedit & diſtribuit totam terram Regni Scotiæ hominibus ſuis: & nihil ſibi retinuit in proprietate, niſi Regiam dignitatem, & montem placiti in villa de Scona.* Ubi *Skenæus* in verbo **Scone**. *Vulgo* (inquit) Omnis terra *vocatur, quia ex terræ mole & congerie, exædificatur; quam Regni Barones, aliique ſubditi ibi comparentes, vel coronandi Regis cauſſa, vel ad comitia publica, vel ad cauſas agendas & dicendas coram Rege in unum quaſi cumulum & monticulum conferebant.* Cap. 1. §§. 1. & 2.

* Majeſtas Regia.

¶ *Malman*, al. *Ma alman.*] V. *Molman.*

Privilegium primum Eccleſ. *Mindenſ.* a[b] *Ottone* Imp. An. Dom. 961. conceſſum. *Hominibus quoque famulatum ejuſdem Monaſterii facientibus qui Saxonicè* Malman *dicuntur prædictum* Mundeburdum *& tuitionem noſtram conſtituimus &c.* Item, Secundùm Privilegium Eccleſ. Mindenſ. *Hominibus ipſius Eccleſiæ, Francos, liberos & Eccleſiaſticos, litones,* Ma alman, *vel ſervos cujuſlibet conditionis.* Ibi plu. Vide *Molman* infra. *Malman* mahelman fideles Eccleſiarum miniſteriales. *Lyd.* è *Goldaſt.*

¶ *Maltra.*] Menſuræ genus apud Alamannos continens ut mihi author eſt *Goldaſtus* 4 modios. Icenis noſtratibus **a Combe,** Londinenſibus ſemiquarterium dicitur.

¶ *Malvoiſin, Malvicine.*] Fala, hoc eſt, turris lignea unde caſtella & urbium mœnia oppugnari ſolita. V. *Mat. Par.* in *Will.* 2. p. 17. l. 27.— *Petrariam quæ* malveiſine *Gallicè nuncupatur. M. P.* pa. 275. in An. 1216. V. *Lamb.* Itin. Cant. pag. 139. *Flor. Wig.* in An. 1095. *Ante* Bebbanbirig, i. *urbem Bebæ Reginæ, in quam Comes Northimbrenſis (Rob. Mulbreus) fugerat, caſtellum firmavit, idque* Malveiſin *nominavit, & in illo militibus poſitis, Suthimbriam rediit.* Ejus Continuator videtur *anticaſtellum* nominare Anno 1239. pa. 530.

¶ *Mana, næ.*] Mater. Græco-bar. Μάνα & Μάνας. *Luitprandus* in legat. apud *Meurſ. Adeo impotentem & transfiguratam, revertenti ad palatium ſibi præcepit occurrere, ut obviantes mihi, quæ prius in ſtuporem mentis, mulieres verſæ,* Mana *clamabant, miſeriam meam, pugnis pectora tunſæ.*

¶ *Man,* & veteribus, aliàs *Mon.*] Sine ut præter inſtitutum de hoc paucula. Majoribus noſtris idem valet, per omnia, quod ſub mediis ſeculis & forenſibus, homo, de quo ſupra pluribus. Utroq; verò illi uſi ſunt vocabulo pro maſculo tantùm, ut in Chartis antiquis paſſim: *Et prædictam terram warrantizabimus contra omnes homines & fœminas.* Sed ut *homo* Latinis propriè, ſic & *man* Saxonibus noſtris, utrumq; ſexum complectebatur; ſpecies diſtinguentibus appellando marem Weapen-man, i. *hominem armatum* (membro ſcil. virili) fœminam verò, Wombe-man, contractè Wom-man, i. *hominem uterinam*, quam & iterum ſecernebant in Wiꝼe-man, i. *nuptam*, & Mæꝺen-man, i. *virginem.* Sed Wiꝼe-man etiam uſi ſunt pro *fœmina* in genere.

Sic in *Eadgari* Conſtitutionibus Monachicis occurrunt ƿæpn-man & ƿiꝼ-man, & in Saxonico *Matthæi* Evangelio cap. 19. 4. ne ꞃæꝺꝺ ᵹe ꞅe ƿe on ꝼꞃuman ƿoꞃhꞇe. he ƿoꞃhꞇe ƿæpman anꝺ ƿiꝼman, id eſt, *annon legiſtis, quod qui eos in principio creavit, creavit eos* ƿæpman, i. *hominem armatum,* ſcil. marem, & ƿiꝼ-man, i. *hominem fœminam.* Sic *Marci* cap. 10. 6. Goꝺ hiᵹ ᵹeƿoꞃhꞇ ƿæpneꝺ & ƿimman: & *Lucæ* 2. 23. ælc ƿæpnẏꝺ ᵹecẏnꝺlim onꞇẏnenꝺ. bẏð ꝺꞃihꞇne haliᵹ ᵹenemneꝺ, i. *Omnis* ƿæpneꝺ, i. *maſculus, qui matricem primum apperuerit, ſanctus Domino nominabitur.*

Virile ſiquidem membrum ƿæpn & harneis appellabant, unde Biblia MS. in obſoleto Anglo-

fus, &c. Has Malmesb. *marcas* vocat, Aſſerus *mancuſſas*. V. *Bzob.* in An. 1398. pa. 181.

¶ *Mandatum.*] Eſt liberior alimonii inter pauperes diſtributio. Dictum fortè à Gallico *mande*, pro *calatho* vel *ſportula*: ut pecunia & cibus quæ in ſportulis olim erogabantur, ſportulæ etiam nuncupatæ ſunt, atq; inde fratres ſportulantes, qui ex eiſdem victitabant. *Hiſtor. Croyland.* MS. *à* Petro Bleſenſi *ut videtur compoſita*, pa. 89. Mandatum *pauperibus quotidianum*. Infra in *Joffrido* Abb. pa. 104. de inſtitutione *mandati* in menſe Maii, viz. *Ego Joffrid &c. præcipimus in ultimo die menſis Maii*, mandatum *pauperibus facere, & eos paſcere, & unicuique pro Chriſti amore unum denarium erogare, ut ipſi nos paſcant & reficiant (putà orationibus) in noſtra ultima neceſſitate.*

Hinc quintâ feriâ Magnæ hebdomadæ ſcil. Paſcham præcedentis, quæ aliis Cœna domini, nobis **Maundie-Thurſday** appellatur, quòd in ea crebræ fiunt eleemoſynæ. Ipſe etiam Princeps noſter de antiquâ Regni conſuetudine, cultu accinctus humili atq; linteo, tot jam pauperum pedes quot regnavit annos, publicè lavat, tergit, & oſculatur: ſinguliſq; par unum calceorum, alterum caligarum, togamq; inſuper & cibi ferculum, totidem in crumenâ denarios quot Regni agit annos elargitur. Mos ab Imperio devenit orientali, ubi ſic deſcriptum habes à *Curopalata in Offic. Conſtantinop.* pa. 141. Περὶ δὲ τῆς λειτουργίας, τῆς αὐτῆς πέμπτης, &c. *Ante liturgiam autem die ejuſdem magnæ hebdomadis quinto, fit lotio in hunc modum.* Imp. numerum videtur obſervaſſe 12. Apoſtolorum, non ut Reges Angliæ ætatis ſuæ. *Præparantur pauperes duodecim, & induuntur eis ſubuculæ* (ὑποκάμισα) *ſivæ tunicæ, brevia tibialia & ſoleæ: poſitoque in cellâ Imperatoris pollubro......*

¶ *Mandeburdes, dis.*] Tutela, Defenſio. Sed emendatius legendum cenſeo *Mundeburdis*, alias *Mundeburdium*, quod vide. *Concil. Confluentinum* ſub *Nicholao* Pa. An. Dom. 860. *Volumus ut Eccleſiæ & Caſæ Dei, & Epiſcopi, & Dei homines, Clerici & monachi, & nonnæ, talem* mandeburdem *& honorem habeant, ſicut tempore noſtrorum anteceſſorum habuerunt.*

¶ *Mandylion.*] Græc. barbarè flectunt à *mantile*, à quibus ad nos hæc eadem tranavit dictio:nam Sagum dicimus *mandylion.*

¶ *Maneleta, tæ.*] Infœlicium genus quodcunq; herbarum ſegetes corrumpens,viz. id de quo *Virgilius*,

Infœlix lolium & ſteriles dominantur avenæ.

Quære an hoc non illud ſit quod Norfolcienſes circa *Holt*, *Bunnes* dicunt, apud quos inter quarundum villarum leges eſt, ut ſi hujuſmodi plantula inter alicujus ſegetes inveniatur 1 die Maii 3 d. pendet pro quavis plantulâ. Apud Scotos *guild* dicitur & *guld.* Stat. *Alexand.* 2. Regis Scot. cap. 18. *Si firmarius tuus ponat* maneletam *in terra domini Regis, vel Baronis; & non vult eam deliberare & mundare, debet puniri, ſicut ſeductor qui ducit exercitum in terram Domini Regis, vel Baronis. Item, ſi nativus tuus habeat* maneletam *in terrâ ſuâ, pro qualibet planticulâ dabit tibi vel cuilibet alio ſuo domino, mutonem ad forisfactum ſuum; & nihilominus terram mundabit à* maneleta. Legem hanc primo tuliſſe fertur *Kenetus* Rex; delinquentemq; primò, bove mulctaſſe; Secundò, denis: tertiò, ſoli amiſſione. Vide *Hector Boet.* lib. 10. Et apud *Skenæum* plura in hoc verbo.

¶ *Manens.*] Pro manſi incola qui hydam colet. *Manſionarius*, Colonus, villicus, Anglis foraneis Tenens: hic à tenendo,quod de domino ſuo prædium tenet; ille à manendo,quod in *manſo*,colonica, ſeu villa colonica maneat. *Aſſer. Menevenſ.* ſub An. 855. *Per omnem hæreditariam terram ſuam, ſemper in* 10 manentibus *unum pauperem aut indigenam aut peregrinum cibo, potu & veſtimento ſucceſſoribus ſuis, uſque ad ultimum diem judicii poſt ſe paſcere præcepit*: Scil. *Æthelwulfus* Rex occidu. Sax. *Domeſd.* Tittt. *Somerſet. Epiſc. Schirburn. Wellington terra ſex erat* manentium *quando ille. Item cum* Lediard 12. *erat* manentium, *Camd.* 189.

¶ *Manens*, & *Manentes.*] Pro patrefamilias.Manſi vel Colonicæ ruſticæ cultore, *à manendo* ibidem. *Concilium Synodale Cloveſhoviæ* An.Dom.822. in fine — *Agellum quoque quatuor* manentium *pro ejus amicitia adjecit apud* Hergam.*Terram quoque* 30. manentium, *ubi dicitur* Cumbe *cum libello ejuſdem terræ, pro emendatione Archiepiſcopo dedit.*

Item — *ut pro plena reconciliatione, ſuſciperet in quatuor locis, terram centum* manentium.

¶ *Manerium.*] Eſt feodum nobile, partim vaſſallis (quos Tenentes vocamus) ob certa ſervitia conceſſum: partim domino in uſum familiæ ſuæ,cum juriſdictione in vaſſallos, ob conceſſa prædia reſervatum. Quæ vaſſallis conceduntur terras dicimus tenementales: quæ domino reſervantur, dominicales: totum verò feodum, *dominium* appellatur, olim *Baronia*, undè curia quæ huic præeſt juriſdictioni hodie *Curiæ Baronis* nomen retinet. Dicitur autem *Manerium* à *manendo*,quòd hîc *manere* ſolitus eſt tam ipſe Dominus, quàm Tenentes: ille tamen ex ſuiipſius placito, iſti verò è tenuræ ratione, ut ſemper præſto eſſent ad ſervitia perimplenda: dictique hinc olim ſunt *Manentes*, ut in eo verbo latius videas, & *Manerium*, aliàs *Manſus*,*Manſum*,& *Manſio*,Italis *Maſſa*; ſed conveniunt hæc ſæpè vocabula prædiis ſervilibus, quæ & Colonicæ dicuntur: ut Galli item *Manerium*, noſtrates verò hoc ſemper intelligunt de feodo quod diximus nobili, ſua freto juriſdictione, quod & Itali Poteſtatem dicunt. Vide.

Vo-

Chronico ſuæ urbis. *Leodicenſes caſtrum de* Argenteal *fortiter impugnare cœperunt, jactis lapidibus magnis, cum* mangonalibus, *& fuſo metallo in vaſculis terreis, ferroque candenti projecto, tandem ſtercoribus etiam injectis.*

A projiciendo igitur *Baliſta* dicebatur,nam βάλλειν jacere, projicere. *Otto Friſing.* de geſt. *Fred.*1 Imp. lib. 2. Cap. 17. *Ferunt quadam die lapidem vi tormenti ex baliſtâ, quam modo* Margam *vulgò dicere ſolent, propulſum, ad ſuperioria mœniorum loca conſcendiſſe, ex colliſione parietum tribus fractis fruſtis tres ſimul milites armatos —— uno ictu percuſſiſſe, necique dediſſe.* Malè obrepſit r pro n, *marga* pro *manga*, quod & *Lipſius* notat. *Meurſius* tamen *mangam* rejicit, & apud *Radevicum* de geſt. *Fred.* 1. Imp. lib. 2. ca. 47. *manganas* ponit pro *Mangas —— Obſides eorum* (inquit Radevicus) *machinis alligatos, ad eorum tormenta (quæ vulgo* mangas *vocant, & intra civitatem novem habebantur) decrevit objiciendos.* V. horum uſum in ſubvertendo caſtellum *Falcaſii* in **Bedford**, apud *Camdenum.*

Manganas edit Meurſius.

Breviter ut dicam,nuncupatur aliàs ab Authoribus *Tormentum*, à torquendo; *Funda*, à fundendo; *Petraria* è petras emittendo & *Catapulta* de ejiciendo catapultas. Sic enim *Vrſtitius* ad dictum *Radevici* locum. *Manga*, Catapulta,quâ pila aut grandia ſaxa jaciuntur. Gloſſar. etiam Anglo-Latin. incluſi Lennenſ. An. Dom. 1460. **Gunne** (inquit) *petraria, mangonale, muruſculum.*

Ejuſq; adeo aliquando ſævit impetus, ut lapidem trium talentorum, quæ ſingula *Vitruvio* pendunt pondo 120. emitteret, quod ne fulmineæ noſtræ machinæ(ut notat *Lipſius*) hodiè faciunt. Sed hæc generis ſunt immaniſſimi; fiebant & pro arbitrio leniores.*Hegeſippus* lib. 4. Cap. 20. de *Nerone*, Manganum *ſibi quoddam de ligno paravit, quo ſe necaret.*

Fabricam igitur inquiramus, quæ ſine dubio fuit varia. *Hero* cap. 27. *Lignum longum interpoſitum in figurâ inflexi angonis, quales ſunt ii qui lapides jaciunt* Monangones, *quos nonnulli* Fundas *vocant.* Et in ſequenti capite, *Ipſa* (inquit) Monangonis *conſtructio ad catapulticam etiam contemplationem volentes inſtituet.* Pluribus *Abbo Floriacenſ.* in Obſid. Lutetiæ lib. 1. ſed nec ille lucidè, nec quod ſciam aliquis.

——— *Magno cum pondere noſtri* [*agrat*
Tigna parant, quorum chalybis dens ſumma per-
Machina, quo citiùs Danum quiſſet terebrari :
Conficiunt longis æquè lignis geminatis
Mangana *quæ proprio vulgi libitu vocitantur,*
Saxa quibus jaciant ingentia, ſeu jaculando
Allidunt humiles ſcænas gentis truculentæ, &c.

Hoſtem eminùs, muros comminùs minuit. *Turpinus* de *Carolo Mag.* cap.9. *Aptatis juxta murum petrariis,&* mangatellis *& troiis, & arietibus cæteriſque artificiis ad capiendum, & caſtellis ligneis &c.*

Sed ut muros labefecit,muros etiam tuebatur.Epiſt. *Baldwini* Imp. apud *Godfr.Monac.* in An. 1203. —— *inter quaſlibet duas turres (ſuper muros) ſeu petraria, ſeu* magonellus *erigitur.* Videtur hic diſtinguere *Petrariam*, & *magonellum*, fortè, quod hic catapultas jam ejiceret, illa lapides : Eſto. Reperitur utiq; in navali prælio. Epiſt. Comit. S. *Pauli* ibidem proximè ſupra. *Præterea quilibet uſarius* mogonellum *ſuum habuit erectum. Vſariæ, naves bellicæ grandiores.* Vide rei aliquot icones veteres apud *Lipſium* Poliorcetic. lib. 3. dialog. 3. & præter hæc addenda plurima. Baliſtæ formam V. apud *Anc. Mart.* lib. 24. pa. 291.

¶ *Mango.*] Mercator. Sax. Mangere. inde **Fiſhmonger**, &c.

¶ *Mangones.*] Vagabundi, Gal. *Gneus*, vel *gneux.* Angl. **Roages**. *Beat. Rhenan.* Rer. Ger. lib. 2. cap. 1. *Leges aliquot Francorum* Mangones *vagabundi & Cotiones, qui impoſturis homines ludunt, coercentor.* Mangonum adhuc (inquit)nomen & res apud Germanos manet, *die Mengen.* De his *Carol. Mag.* & *Ludov.* in Capitul.lib. 1.cap. 79. legem tulit, quam ſupra vide in voce, *Cogcionis* : ubi & alia adnotavimus.

¶ *Manicare.*] Mane convenire, feſtinare ad eundum mane. *Luc.* 13. 38. *Et omnis populus* manicabat *ad eum*, ibi in margine, *mane ibat*, & Gloſſa quædam, *mane venire accelerabat.* Sic de veſpere in antiquis legibus dicitur *ſolſatire.* quod V. *Durandus* vero Offic. lib. 5. cap. 5. nu. 1. legit, *populus manitabat*; id eſt (inquit) *manè expectabat*, id eſt, *ad eum manè feſtinabat.*

¶ *Maniclavium, vii.*] Manualis clava. Græco-barb. Μαγκλάβιον *veteribus* (ut aſſerit *Meurſius*) *Aclides* : quam *Servius* deſcribit Æneid. 7. *Aclides ſunt tela quædam antiqua, ut nec uſquam commemorantur in bello, legitur tamen quod ſint clavæ, cubito & ſemis factæ eminentibus hinc inde acuminibus, quæ ita in hoſtem jaciuntur, religatæ loro vel lino, ut peractis vulneribus ad dominos poſſint redire. Putatur tamen eſſe teli genus, quod per flagellum in immenſum jaci poteſt.*

¶ *Manipulus.*] Formula degradationis Archiepiſcopi; inter paramenta.Superpellicium,ſandalia cum caligis,amictis, alba,cingulum, *Manipulus*, Tunicella, Stola, Dalmatica, Chirothecæ, alia ſtola, Planeta,Annulus pontificialis, pallium, baculus paſtoralis, & aliqua veſtis habitus ſæcularis.

¶ *Manitia, orum.*] Chirothecæ : Ital. *guanti.* In vitâ B. *Phileberti*, *Manitia* quæ nos peregrina lingua *wantos* vocamus. Et poſt, Sinum oſtendens, ubi ipſa *manitia* latebant. *Lind.* in *Want.*

¶ *Mannina, næ*, aliàs *Mannita, tæ*, & *Mamnitio, onis.*] Monitio, admonitio, ſubmonitio, citatio, in jus vocatio. A Germ. **Manen**,Sax.manien, à quo maninge, i. *monitum, monitio*,atq; inde *mannina* q. *manninna*,

id eſt quindecimus Manſias, *in loco qui à Ruricolis nuncupatur* Culnam, *cum omnibus utilitatibus, ad eam pertinentibus, tam in magnis, quam in modicis rebus: campis videlicet, pratis, paſcuis, &c. Hida* vel manſio Mat. Weſt. in An. 857.

¶ *Manſio, Manſionarius, Manſionare, Manſionarium, Manſionaticum, Manſionile.*] De excipiendis hoſpitibus dicta. viz.

Manſio, pro hoſpitio. *Capitulare Caroli* lib. 6. cap. 81. *Si quis homini aliquo pergenti* manſionem *vetaverit* 60 *ſol. componat in publico.* Formul. Solen. 33. *Quando ad vos venerit*, manſionem *ei & focum, panem & aquam largiri dignemini.* Vide infra *Paratæ.*

Manſiones hoc ſenſu appellantur militum diverſoria extra civitatem per circuitum diſpoſita.

Manſionarius, qui hoſpitibus manſiones dividit. *Manſionum Mareſcallus*, Metator. Gal. *Herbreger.* In aulâ orientalis Imperii *δηευγευομενὸς* appellatus eſt, de quo videndus. *Meurſius.* In occidentali verò & palatio Regum Franciæ, *Manſionarius*, cujus locum inter officiales Regios, *Hincmarus* Epiſt. 3. ca. 16. poſt Aprcriſiarium & Cancellarium, ſic conſtituit: —— *Comitem palatii, Seneſcallum, Buticularium, Comitem ſtabuli,* Manſionarium, *Venatores principales* 4. *Falconarium unum &c.* Et cap. 23. pluribus refert munus ejus in præparandis tempore opportuno manſionibus loco quo Rex venturus eſſet

Manſionarius, pro Æditu quem Sacriſtam vocant. *Caſinenſ.* lib. 4. ca. 53. *Quadam die* Manſionarius *ingreſſus Eccleſiam*, —— *lampadem ardentem invenit.*

Manſionare, manſione, vel hoſpitio collocare. *Ekkehard. Jun. Caſ.* S. *Galli* Ca. ult. *Sandratum benè* manſionatum, *hoſpitaliter tractaturum decernunt.*

Manſionarium, Xenodochium, hoſpitale. Vide *Diaconia.*

Manſionaticum, & *Manſionaticus.* Quod Hoſpitibus præſtatur, vel in eorum ſuſceptionem ſolvitur, expenditur, aut contribuitur. Literæ *Caroli* mag. ad *Pipinum* filium in Conſtitutt. à *Lothar.* reduct. in Epit. *Pervenit ad aures clementiæ noſtræ, quod aliqui Duces, & eorum juniores, gaſindi, Vicariii, centenarii &c. per ſingula territoria habitantes ac diſcurrentes,* manſionaticos *parva rheda accipiunt, non ſolum ſuper liberos homines, ſed etiam in Eccleſias Dei &c.* Ubi *Amerpachius*: *Quid* (inquit) *ſi* manſionatici *eſſent qui opus ruri faciunt, aut in prædiis quos* Manſos *adhuc in Italia vocant.* Malè ſine dubio: nec meo judicio rem acu tetigit qui *Amerpachium* corrigens *manſiones* exponit magnus ipſe *Cujacius.* Quis enim aut homines aut *manſiones* vicatim in rhedâ colligendos ſenſierit? *Aimoin.* lib. 5. ca. 10. *Manſaticos* interpretatur expenſas ad hoſpitum ſuſceptiones. Et lib. eodem cap. 17. *Ad cauſas* (ait) *audiendas, vel feoda aut tributa exigenda, aut* manſionaticos, *aut paratas faciendas.* Opportunè addit paratas: ſunt enim quæ hoſpitibus parantur, & confundi aliàs ſolent cum *manſionaticis.* Exactio Normannis conſtituta An. 877. *Nemo in villis noſtris, vel in villis uxoris noſtræ,* manſionaticum *accipiat, &c.*

Manſionatici exhibendi mos antiquus eſt, & ut meminit *Hieronymus Bignonius* in notis ad Marculfum, origine Romanus, qui ſuſceptionem hoſpitum metatum appellabant, de quo titulus eſt 40. lib. 12. Cod. & publico ſumptu alienos qui à Principe cum tractatoria alicubi digrediebantur, declaret titulus ejuſdem libri, De tractatoriis & ſtatutis. Originem etiam inquit apperit *Livius* initio lib. 42. de *L. Poſthumio* & *Albino* Coſ. qui primus literas miſit, ut magiſtratus obviam exiret, locum publicè pararet, in quo diverteretur, jumentaq; cum exiret inde præſto eſſent.

¶ *Manſus, Manſum, Manſa, Manſionile.*] Radicitùs à *manendo*, & ſic Germanis, Gallis, Italis atq; Anglis in uſu. In Regiſtro S. *Gregorii* Maſſa dicitur, unde Gallicum *meſe* & forenſe noſtrum meſſuagium, quod vide.

In Concilio Valentino *colonica*, Gallis aliter à vernaculo *carruë*, carucata. Bedâ *familia*, Saxonibus noſtris *Hida.* Eſt habitatio cum prædiorum debita portione ad alendam familiam unam deſignata. Cum autem varia ſit familiarum dignitas & amplitudo, varii ſint etiam neceſſe eſt *manſi* ipſi, cùm in quantitate tùm in æſtimatione, alii tenues & vulgares, quos dicemus igitur ordinarios; alii nobiliores & luculenti, qui cum rariores fuerint, extraordinarios appellabimus. *Manſus* ordinarius eſt quem colit ruſticus; ejus quantitas primum exquirenda. *B. Papiam* ſequitur nota *Binniana* ad Concil. Wormiacenſe Anno 868. Ca. 50. *Sancitum eſt, ut unicuique Eccleſiæ unus* manſus *integer abſque aliquo ſervitio attribuatur. Manſus* (inquit nota) eſt ager jugerum duodecim. *Manſus* habitaculum villici, vel ruſtici.

In Concil. Valentino An. 855. Cap. 9. loco *manſi*, ponitur *colonica*, ut ſic *manſum* & *colonicam* idem eſſe intelligas. Vide igitur *Colonica. Papias* Author priſcus: *manſus* dictus à manendo, quod integrum ſit 12 jugeribus. Sed jugerorum varia menſura; perinde in Wandaliâ lib. 4. ca. 15. *Adolphus trecentos quoque* manſos *permiſit Duci ut per manus ejus aſſignentur in dotem Eccleſiæ.* Infra Cap. 25. *Eat Epiſcopus in Vagriam; adhibitis viris induſtriis, æſtimari faciat prædia; quod defuerit de* 300 manſis *ego ſupplebo. Veniens Epiſcopus deprehendit prædia vix centum implere* manſos. *Quamobrem Comes volens redarguere agri menſores, adhibuit menſuram ſuam funiculo brevi & hominibus incomperto.* Flodoard. Hiſt. Rhem. lib. 3. cap 27. *Scripſit Hincmarus Tentbergæ Abbatiſſæ pro ordinatione Avennaci monaſterii, quam ipſe quondam cum Irmintruda Regina diſpoſuerat de numero Clericorum & Nonnarum*

tur quod jugati duo boves araverint in die una: quærendum eſt quot ſecundum leges colonicas arraverint in anno jugera. Hoc quidem jugum appellatur & bovata terræ, melioríque æſtimatione continere dicitur ad minimum 13. acras terræ, ut ſupra videas in *bovatâ terræ*, infra in verbo **Oxgange.** Juxta iſtorum igitur ſententiam idem etiam ſunt *manſus* & *bovata terræ*: majoris ſcil. quantitatis quam Papiana illa, nam excedit acra jugerum.

Longob. lib. 3. tit. 1. ca. 46. de hoc agens, quæ alii vocant jugera dixit bunnaria. *Eccleſiæ noviter inſtitutæ, unus (inquit)* manſus *cum* 12. *bunnariis de terrâ arabili ibi detur.* Et *Boherii* lectio ibidem habet cum 12. vicariis. Vide *Bunnarium* & rimare differentias. Aſſerunt etiam omnes *maiſum* & *maſſum* idem eſſe, *maſſa* verò 20 jugera perhibetur continere. V.

Manſus & *Manſum*, pro ædibus ſeu habitaculo ſine prædiis contra hos qui negant aut domum, aut aream, aut hortum eſſe, ſed agrum tantummodo, certi modi & menſuræ quem antiqui metatum dixere. Capti fortè *Ambroſii* ſententia, & eo quod dicitur in gloſ. ad c. 23. q. 8. c. ſecundum. Ubi & *ager* diſtinguitur à *manſo*. *Ager* (inquit) *appellatur hic ubi eſt hortus Eccleſiæ, nam in agro* Nabuthæ *Rex ſevit olos* (inquit *Ambroſ.*) Manſus *verò appellatur unde percipiunt frumentum & vinum ad Euchariſtiam conficiendam.* Opinioni adverſatur ipſum nomen à *manendo* dictum *manſus*, & *manſio* quaſi habitatio, ejuſdemque inde poſſeſſores *manentes*, q. habitantes. Res clara eſt Authorum teſtimoniis, qui urbium domos ſæpe vocant *manſos*. Breve *Canuti* audacis lib. Rameſiæ ſect. 161. *Hardecnut Rex (Anglorum) Aigelwino & omnibus burgenſibus de Tedfordia ſalutem. Notum vobis ſit, quod ego volo & præcipio, quod Abbas Æthelſtanus de Rameſia habeat* manſum *ſuum in Tedfordia, ita plenè & ita liberè, ſicut habuit in diebus Canuti Regis patris mei.* Antiquiſſimum vides quod mihi unquam occurrerit Breve, placetque ideo recordatum iri.

In quadam igitur Charta Dat. 5. Junii an. 7 Ed. 4. 1467. Confunditur cum *meſuagio.* Noveritis me præfatum *Jo. Wellis* remiſiſſe &c. *A. E.* Prioriſſæ de Blackbergh, &c. totum jus meum, &c. in toto illo *manſo* ſive *meſuagio* antiquæ Vicariæ cum omnibus ædificiis, &c. in *Middelton.*

Cum autem ad *manſum* pertineret fundus, id exprimere moris fuit, ut in *Meldenſi* Synodo cap. 16. *Manſus* cum agro. Et *Longob.* lib. 3. ca. 46. *Manſus* cum 12 bunnariis (puta jugeribus) terræ arabilis. Lib. Rameſ. MS. Sect. 107. Conceſſimus *Leſwino* homini noſtro virgatam terræ in quâ *manſum* ſuum habet. Hinc

Manſum capitale dicitur de ædibus domini Manerii, quas Aulam vulgò nuncupant; Latinè magis prætorium. Liber Prioratus *Dunſtapliæ* tit. *Houcton* ca. 1. *Hugo de Gurnay capitale* manſum *funditus extirpavit, & apud lathorne ſibi conſtruxit* manſionem.

Manſa fœminino genere ſupra legitur inter *manſorum* nomina, ex vitâ *Zachariæ*. Papæ; ubi pro duabus *manſis*, in margine notatur, Aliàs, *maſſis*.

Manſia pro *manſo*. Charta Regis *Kenulphi* in Annalibus Juris noſtri Term. Trin. 1. *Henr.* 7. fol. 25. a. b. *Ego Kenulphus Rex Merciorum de conſilio & aſſenſu Epiſcoporum & Senatorum gentis, monaſterio Abbadenienſi & Monachis ibi Deo ſervientibus, quandam ruris mei portionem, id eſt, quindecim* manſias, *in loco qui à ruricolis nuncupatur* Culnam, *cum omnibus utilitatibus ad eam pertinentibus, tam in magnis quàm in modicis rebus, campis, viz. pratis, paſcuis, &c.*

Manſio, ſic itemque Charta *Æthelwulfi* Regis occidentalium Saxonum, apud *Ingulphum*. *Ego Ethelwulfus Rex Weſtſaxonum, &c. Conſenſimus ut aliquam portionem terrarum hæreditariam (antea poſſidentibus omnibus gradibus) ſive famulis & famulabus Dei Deo ſervientibus, ſive laicis miſeris, ſemper decimam* manſionem *ubi minimum ſit*—*donari ſanctæ Eccleſiæ dejudicavi.* Quem locum ne quis de univerſis prædiis Regni non intelligat, audiendus eſt *Simeon Dunelmenſis*, qui expreſsè refert ipſum decimam Regni ſui partem Eccleſiæ diviſiſſe. Et *Malmesburienſis*, qui lib. 2. de Regib. cap. 2. *Poſt triumphatos (inquit) ad Dei cultum converſus decimam omnium hidarum intra Regnum ſuum Chriſti famulis conceſſit.*

Manſio terræ frequens occurrit hoc ipſo ſenſu in Domeſd. ſcil. Tittt. *Chent.* Epiſc. Baiocenſ. *Alnietone. Huic manerio adjacent tres* manſiones *terræ in R. & reddunt* 5. *ſol. per annum.* Idem in *Oſtingdene, Cantuaria*, &c. Videtur dixiſſe *manſiones* terræ ad diſcrimen *manſionum* habitationis. Habetur etiam dictio in Concilio Cloveſhovenſi circiter An. Dom. 800.— *daret mihi pro commutatione ſæpè præfati Cœnobii, terram* 110. manſionum, 60 *caſſatas, viz. in loco, &c.* Vide rem fuſiùs in *Caſſata.*

Manſio pro hoſpitio; Vide ſupra *manſio, manſionarius, &c.*

Manſionile videtur etiam de *manſo* dici. *Flodoard.* Hiſt. Rhem. lib. 3. cap. 26. de epiſtolis *Hincmari* ſcripſit *Maniguado* cuidam amico ſuo pro rebus S. *Remigii* in *Voſago* conjacentibus, de quibus quidam homines quoddam *manſionile* conabantur auferre. Et infra *Erluino* pro præfatis rebus & *manſionile*, quo ſupra. Item Appendix ad *Flodoardum*. *Manſionile*, Sevivaldi curtis nuncupato, cum ſylva & dimidio brolio ad ipſum adſpiciente.

Manſellum, ſeu *manſellus*, parvus manſus, vel habitaculum. *Marculfus* lib. 2. 36.— *Cedimus tibi à die præſente locellum nuncupatum (illum) aut* manſum *illum infra terminum villæ noſtræ (illius) cum omni adjacentia ad ipſum*

ſucceſſivè, Uti Abbates & Priores cum Conventibus, Decani cum Capitulis: Urbium, oppidorum, villarum Majores & Communitates, Ballivi & Burgenſes, Societates, Collegia, Gildæ, fraternitates, & quoſcunque in municipium conſcripſit Principis indulgentia. Hoc à Juriſconſultis noſtris dicitur *Corpus corporatum*; præcedens aliud, *Corpus politicum*, quod utique nomen æquè convenit alteri ſpeciei, quam nos igitur *corpus politicum* ſimplex potius diceremus; hanc verò *corpus politicum* compoſitum. Sed quid meis nugis Juris interpello ſapientiam?

Inter cæteras omnes *mortuæ manus* ſpecies, longè eminuêre cum in dignitate tum in latifundiis Eccleſiaſtici. Deſcriptâ quippe tota Angliâ ſub *Gulielmo* Conqueſtore, repertiſq; illic 60215. feodis militum, poſſediſſe deprehenduntur eorundem 28015. His adduntur quæ ab exceſſu Conqueſtoris uſque ad annum 7 *Ed.* 1. torrentem iſtum cohibentis, Eccleſiæ data ſunt & perquiſita, & dimidium feodorum Angliæ in ſortem Cleri opinaberis tranſiiſſe. Igitur ne *Moſes* abſorberetur ab *Aarone*, tribus cæteræ à Leviticâ, ſancitum eſt an. 7 *Ed.* 1. ut Religioſis ſive aliis amplius non darentur prædia, ut in *manum mortuam* pervenirent, ſine Regis licentia. Hinc legem ipſam *mortuam manum* appellarunt: repertaque eſt adeo neceſſaria, ut an. 15 *Ric.* 1. cap 5. ad laicas omnes ejuſmodi ſocietates (Corporationes vocant) traduceretur. Mitto laicos. Frendent interea Religioſi: licentiâ tamen perquirendi in *mortuam manum* adeo fit proclivis, ut ingens prædiorum vis, ad Cœnobitas tranſvolat, nihilominus. Saginatos igitur ſupra modum, ſuæ tandem mactat avaritiæ Rex *Henricus* 8. & quas per mille totos annos meſſes congeſſerant, in horrea diripuit vorax illa hora qua de excidendis Monaſteriis lata eſt ſententia anno Regni ejus 27.

Henricum tueantur quibus cordi eſt; *Edouardum* nihil contra pietatem ſtatuiſſe evincit exemplum *Moyſis*..... qui vel ipſi plus conferre quàm ſufficeret & juſtum eſſet, præconis miniſterio prohibebat.

¶ *Manutenere*, *Manutentor*, *Manutentio*, *Manutentia*, & *Manutenementum.*] A *manu* & *tenendo*, quaſi ſuſtinere, aſſiſtere, ſuppeditare, partes alicujus aſſerere vel tueri. Gal. *Maintenier.* Vox prima verbum eſt; ſecunda notat perſonam; cæteræ actionem. In Angliam cum Normannis trajeciſſe reor, nec hic auditas prius. Reperio tamen *manutenere* in Epiſtolâ *Eluthærii* Papæ, *Lucio* Regi Britanniæ An. Dom. 169. conſcripta, viz. *Gentes verò Regni Brytanniæ, & populi, veſtri ſunt, & quos diviſos debetis in unum ad concordiam, & pacem, & ad fidem & legem Chriſti, & ad ſanctam Eccleſiam congregare, revocare, fovere,* manutenere, *protegere, regere, &c.* Nollem Epiſtolam non ſuſcipere, ſed terret vox *manutenere*; quam licèt gratiorem reddideris dividendo, eâ tamen nec gaudet Romana dialectus. Pſalmi etiam quam citat verſio—— *doloſi non dimidicabunt dies ſuos*, non videtur tum adhuc condita; præſertim ſi ſit Hieronymiana; nec vocabulum, *dimidicabit*, adeo grandævum eſſe.

Provinciale Angl. lib. 5. Tit. de ſenten. excom. cap. ſupremo.

¶ *Manzer.*] Filius ſcorti. *Papias* 72. Eſpenceus in Comment. ad Tit. 1. digreſſ. 1. adverſus ſpurios Manſeros Baſtardos ex quocunque illegitimo coitu, &c.

Eraſm. colloq. quod Fumus vocat—— *Quod ſi libet eſſe curioſum, exquire quid agat uxor &* Manzares *tui domi.*

Juriſconſulti *Manzares* vocant ex inceſto natos. *Eraſm.* in expoſ. difficil. verb.

¶ *Mara.*] MS. quidam agens de *Canuti* foſſâ vocat *Gnouts delf* à *Canuto* Rege excisâ per 5 milliaria inter *Rameſey* & **Witleſmere**, propterea quod *Emma* Regina ejus & ſoboles per aquam **Witleſmere** à *Rameſey* uſque *Thorney* tranſiens, maximo verſabatur periculo, per illam latam magnamque *maram*, quæ Anglicè **Witleſmere** appellatur, navigio transfretare curabant. Sed pro dolor! cum ingreſſi *maram* illam fuiſſent, eruerunt nequiſſimi venti tempeſtaſque turbinoſa——ita ut de vita illorum funditus deſperaret.

¶ *Marabotini.*] Numiſmus Hiſpanicus. *Hov.* 565. l. 40. & infra *M. P.* in An. 1176. pa. 127. *Rex Aldefonſus donet liberaliter Santio Regi ſingulis annis uſque ad decennium* 3000. Marabotinorum, *& ſic pacem haberent, &c.*

¶ *Marca, cæ.*] Pecuniæ numeratio quæ hodie continet apud nos 13 ſol. & 4 denar. Antiquè autem, cum ponderoſiores cudebantur numi, 2 ſol. & 6 denar. æſtimata fuit: hoc eſt idem quod *mancuſa* & *manca.* Confunduntur ergo apud veteres hæc vocabula: nomenque videntur ſortiri à re unâ, ſcil. ab impreſsâ aliquâ figura. *Mancuſa* enim, ut quidam volunt, ſignificat rem *manu cuſam.* *Marca* autem palam provenit à Saxo. mearc, i. *Signum, nota, veſtigium*, à quo etiam aliis *marcata* dicitur, quaſi ſignata vel notata.

Ait autem *Skenæus* in verb. ſignif. *Mark* (i. *marca*) in tractatu de ponderibus & menſuris: ſignificat unciam penſam, vel dimidium libræ, unde drachma pars eſt octava, Sicuti uncia, eſt pars *marcæ* octava. *Cheſſa.* in Conſuetud. Burgund. Rubric. 1. §. 7. verb. 65. *ſolz Turnoys*: Solidus (inquit) in jure capiatur, pro aureo, quorum 72 faciunt libram auri. Et duodecim unciæ faciunt libram, & octo unciæ *marcam.* Gl. & Ja. Faber in §. nos autem. verb. ſolidos. inſtit. de attil. tutor.

Novem millia *marcarum* argenti, ſive auri, vel monetæ ejuſdem æſtimationis & precii. *Radevic. R. G.* 502. l. 19.

Char. Reg. *Joh.* de dote *B.* Reginæ (quondam ux. R. *Ricardi.*) Patent. 3 *Joh.* m. 17. n. 31.

Certè antiquorum Scotorum immunditiem perſtrinxit olim D. *Hieronymus* in Epiſt. ad *Oceanum*——*ne honeſta jungant matrimonia*; *ſed Scottorum & Azotorum ritu, ac de repub. Platonis promiſcuas uxores, communes liberos habent.* Hinc & illud fortè quo *Laonicus Chalcondylas* civis Athenienſis, inſulam totam ſugillavit——*Quando quis amici domum vocatus ingreditur, cum uxore* (inquit) *amici concubat, ut hoſpitio deinceps excipiatur. In peregrinationibus quoque mutuo utuntur uxoribus amici.* Eandemque refert obſervari conſuetudinem Phrantalorum (i. Flandrorum ut opinatur *Ortelius*) regione ibi maritimâ, uſque ad Germaniam. *Marchetæ* non diſſimilis fuit mos Lydorum apud *Ælianum* Var. lib. 4. Cap. 1. Scilicet, ut mulieres ſemet aliis proſtituerent priuſquam cum maritis rem haberent, deinceps autem caſtè viverent.

Tranavit ſparſim & totam Angliam *mercheti* hujus pecuniarii conſuetudo in mancipiorum filiabus maritandis, *Bracton.* lib. 2. tit. 1. cap. 8. nu. 2. Merchetum *verò pro filia dare non competit Libero homini.* Extenta Manerii de **Wivenho** 18 Dec. 40 Ed. 3. & alia 13 Ed. 3. An. Dom. 1230. Ric. Burre *tenet unum meſuagium.*——*Et debet tallagium, ſectam Curiæ, & Merchet, hoc modo; quod ſi maritare voluerit filiam ſuam cum quodam libero homine extra villam, faciet pacem domini pro maritagio. Et ſi eam maritaverit alicui Cuſtumario villæ, nihil dabit pro maritagio.* Floruit (audio) & mos iſte in *Gernſey*, inſulâ Normannicâ.

Merchetum. *Hoc eſt, quod Sokemanni & nativi debent ſolvere pro filiabus ſuis corruptis, ſive defloratis* 5. *s.* 4. *d.* Regiſt. Abb. de Burgo S. *Petri* in bibl. *Cotton.*

Placita coram concilio domini Regis Term. Mich. 37 *H.* 3. Rot. 4. Suff.

Johanna Deakony attachiata fuit ad reſpondendum hominibus de Berkholt, quare exigit ab eis alia ſervicia quæ, &c. unde dicit, quod tempore Regis H. avi Regis, ſolebant habere talem conſuetudinem, quod quando maritare volebant filias ſuas, ſolebant dare pro filiabus ſuis maritandis duas horas, *quæ valent* 32. *denarios, &c. Poſtea veniunt homines & concedunt, quod domina Johanna poteſt eos talliare ſemel in anno ſecundùm facultatem eorum, & quod debent carriare maeremium; & quod debent dare* Merchetum *pro filiabus ſuis maritandis, ſcilicet, xxxii d.*

Placita de Banco à die Paſch. in 15 dies 34 *H.* 3. Rot. 20. Berkſ.

Will. Maynard, qui tenuit terras in Heurſt, cognoſcit ſe eſſe villanum Abbatis de Abbendon, & tenere de eo in villenagio, & per villanas conſuetudines, viz. per ſervitium 18 *d. per annum, & dandi maritagium &* Marchetum *pro filia & ſorore ſua, ad voluntatem ipſius Abbatis, & faciendo omnes villanas conſuetudines.* Vide de *Marchet* infra in *Wardpeny.*

¶ *Marchfalli.*] Caſus ab equo. *March* Germ. equus, *fall* caſus, dejectio. *Lex Baiwar.* Tit. 3. ca. 3. *Si quis aliquem de equo ſuo depoſuerit, quod* marchfalli *vocant, ſolid.* 6 *componat.*

¶ *Marchia*, & *Marcha.*] Sax. meaꞃc, Germ. *March*, Limes, meta, terminus, finis, vel confinium Regni, Regio limitanea, *Mat. Par.* in *Henr.* 3. *Eodem anno* (*i.* 1242.) *cum renuiſſet Comes de* Marchiâ, *qui inter Pictavenſes univerſos ſemper eminenter claruit potentiſſimus.* De eodem poſt plurima, pa. 572. l. 32. Inſuper addidit Rex Francorum: *Chartam illam quam ipſe, ſicut & prædeceſſores ſui ab antiquo tempore* (*à Regibus Francorum anteceſſoribus meis*) *hactenus tenuit, de decem millibus libris, de fiſco meo annuatim pro* marchiâ, *& hac parte Regni mei cuſtodienda* (*quam ſæpè malè cuſtodivit*) *maximè nunc præcipiendis, ſine aliqua contradictione, mihi reſignet, cum quieta clamantia annui cenſus ſupradicti. Ad hoc Comes Britanniæ ſubridendo pinſem faciens, cum ſanna, inſtillans auri regiæ ait: Conſulo ut retentis caſtris & cenſu, vos à modo* Marcham *veſtram cuſtodiatis.* Ibidem paſſim.

Mat. Weſtm. juxta finem Anni 1264. pa. 328. l. 23. *Marchia* tunc tellus erat, hæc nunc verò Ducatus. Ligur. 360.

¶ *Marchiſius, ſii.*] *Hincmar.* Epiſt. 3. cap. 30. *Si inter* marchiſios *in qualibet Regni parte, ad aliud tempus dextræ datæ fuiſſent.*

¶ *Marchio, onis.*] Qui regionis limitem incolit.

Mat. Weſtm. in An. 1264. pa. 225. *Marchiones* Walliæ, viz. Rogerus de Mortuo mari, Jacobus de Andeleg, Rogerius de Clifford, Rogerius de Leiburn, Hannio Extraneus, & illi de Turbervillâ, cum pluribus aliis, qui de bello prædicto de Lewes nuper fugerunt: viribus congregatis, guerram moventes in *marchia*, Baronibus recalcitrare moliuntur. Et de iiſdem agens in veſtibulo anni 1265. i. 50 *H.* 3. *Comes* (inquit) *Glovverniæ Gilbertus*——*fœdus cum* Marchionibus *iniit, & exercitum adunavit.*

Hos ipſos ſupra pag. 328. *Marchiſos* vocat. V.

Chron. MS. Cœnobii de *Bello* in *Hen.* 3. de Baronibus in *marchia* Walliæ, in Lewenſi prælio *marchiones* autem dilapſi, fuga celeri ſibi conſuluere. Et inferius——*marchionibus* omnibus interim ad Comitem Gloverniæ adunatis.

Brandeburgenſis omnium primus *marchio*, Munſt. p. 904. *Caroli* mag. ævo. Sed quær. de hoc, nam recentior videtur.

Et hi *Margravii*, q. Proceres vel Comites limitanei. In *Ed.* legibus cap. 35. *Mergrave* dicitur, q. *mera*, i. *major*, & *grave* dominus.

Aimoin

vire vel exercere debent officia ſubſcriptus in his ordo ſervetur. Primò enim Imperatore, vel Rege ipſo in ſede regia, ſeu ſolio Imperiali ſedente, Dux Saxoniæ *officium ſuum* (i. Archimareſcalli) *agat hoc modo. Ponetur enim ante ædificium ſeſſionis Imperialis vel Regiæ, acervus avenæ tantæ altitudinis, quod pertingat uſque ad pectus vel ſellam equi ſuper quo ſedebit ipſe Dux: & habebit in manu baculum argenteum, & menſuram argenteam, quæ ſimul faciant in pondere duodecim marcas argenti: & ſedens ſuper equo, primò menſuram eandem de avena plenam accipiet, & famulo primitùs venienti miniſtrabit eandem: quo facto figendo baculum in avena, recedet, &* Vicemarſcalcus *ejus, puta de* Pappenheim, *accedens, vel eo abſente* Marſchalcus curiæ, *ulterius avenam ipſam diſtribuet.*

Mareſcallus & Comes ſtabuli. Videtur *Mareſcallus* ſub hodierno Imperio idem eſſe, quod in ſuperiori & ſub *Carolo* magno *Comes ſtabuli*: Germanoſque vocem illam, velut iſtius interpretem ſuſcepiſſe. In hodierno enim Imperio non reperitur alius *Conſtabularius*, quàm *Mareſcallus*: & in ſuperiori, non alius *Mareſcallus* quàm *Comes ſtabuli*, ſi *Hincmaro* Archiepiſcopo deſcribenti officiales *Caroli magni*, fidem adhibueris. Quippe *Comitis ſtabuli* tunc officium equitatione præſertim Principis & caballorum victui (ut *Hincmari* utar verbis) deſtinatum fuit, prout aliàs *Mareſcalli*, & in ſuperiori Imperio orientali non reperitur aliter. In inferiori verò nec *Mareſcalli* mentio, nec in equile Comitis ſtabuli. Qui enim apud *Curopalatem* ὁ μέγας κοντοσαῦλος magnus Contoſtaulus, & apud *Nicephorum* ὁ μέγας κονοστάβιλος magnus Conoſtabilus appellatur; copiarum auxiliarium Dux fuit ex Italia, Gallia, aliiſque regionibus occidentis ſub Imperatore merentium, Francorum nomine (ut apud Turcas hodiè) comprehenſarum.

Mareſcallus Protoſtrator Comes equorum. Non defuerunt tamen qui ſub aliis nominibus hæc obierunt munia: *Protoſtrator* vicem *Comitis ſtabuli*, & *Comes equorum* vicem *Mareſcalli*: hic enim Imperatori parat & profert equum, ille aſcendentem ſurrigit, & aſſeſſo frena moderatur: Longobardis (ut refert *Warnifredus*) *Marpais* dictus, quod vide. *Chonìates* verò de Imperio *Balduini* Flandri, ait: Græcos eum appellaſſe *Protoſtratorem*, quem Latini in exercitu *mariſcaldum*: ſed *mariſcaldum* videtur accepiſſe latiori ſenſu (ut Germani aliique ſolent) pro *Coneſtabilo*, voceſque invicem confudiſſe. Sic in Ll. *Edouardi Confeſſ.* auctu Cap. 35. *Angloſaxonum* (inquit) *Heretochii, Latinè dicebantur ductores exercitus, apud Gallos* Capitales Conſtabularii, *vel* Mareſchalli exercitus. Hoc utique munere *Protoſtratorem* donat *Codinus*: διὰ τοῦτο καὶ τοῦ πρωτοστράτωρ καλεῖται διὰ τὸ προηγεῖσθαι παντὸς αὐτοῦ τοῦ στρατοῦ, i. Propter hoc *Proteſtrator* appellatus eſt, quod totum ipſius (Imperatoris) exercitum antegreditur. Sunt tamen qui malunt à Latino *ſtrator*, ut infra in *Protoſtrator*.

Mareſcallus ſub Comite ſtabuli. Inter *mareſcallum* verò & *Comitem ſtabuli* ea olim videtur fuiſſe differentia quæ inter dominum & famulum. *Comes in ſtabulo* unicus, *mareſcalli* plures: Ille à Principe datus, hii à Comite aſſumpti.

Imperium igitur ſtabuli penes Comitem, miniſterium inter *mareſcallos* fuit, & hoc quidem aribitrio Comitis, cui in omnibus famulabantur *mareſcalli*. Elato itaque *Comite ſtabuli* ab Officiali domeſtico in militiæ præfecturam (quod apud Gallos primitùs videtur obtigiſſe *Frogerio de Challon* ævo *Philippi* 1. annum circiter 1083.) effertur una *Mareſcallorum* æſtimatio. *Qui promoventur.* Cum enim in tractandis equis Regiis & equitandi artificio (ex quo *Equieres* appellari cœperint) alios plerumque omnes antecellerent, delecti ſunt ex eis ſæpe potiores aliquot; unus fortè vel alius, qui in militaribus expeditionibus hoſtem luſtrare, caſtrametationi locum ſeligere, pugnæque ineundæ rationem decernere, mitteretur. Deinde primam aciem (ut in orientali Imperio *Protoſtrator*) educere, equeſtribuſque præfectus turmis (ut *Comes ſtabuli*, exercitui) pugnæ initium accendere, quod Britonem Armoricanum non latuit *Philip.* lib. 8. ſic de . . .

Cujus erat primum geſtare in prælia pilum,
Quippe Mareſcalli claro fulgebat honore.

Clarus revera jam tum *Mareſcalli* honos, ævo ſcilicet *Philippi Auguſti*, qui Regnum iniit anno gratiæ 1179. ante ætatem verò *Ludovici Craſſi*, qui regnare cœpit anno 1107. non reperitur (*Faucheto* ſedulo indagante) *Franciæ mareſcallus*. Et *Tillettus* refert Gallis tantùm fuiſſe duos *mareſcallos*, donec *Franciſcus* 1. qui Rex ſalutatur anno 1115. auxiſſet numerum.

¶ *De Mareſcallo apud Anglo-Saxones.*

Inter rerum Anglo-Saxonicarum Scriptores veteres, non reperio vocem *mareſcallus*: ſed qui navaſſe hoc officium videatur, Latinè aliàs *Strator* & *Stallarius*, aliàs Dux militiæ, Princeps militiæ, & Præpoſitus regalis exercitus: Saxonicè holde, heretoge, heretogen, & heretoche nuncupatus eſt. Videntur & hæ ipſæ voces eundem aliàs deſignare Officialem, aliàs diverſum, holde nimirum, belli Imperatorem & militiæ principem: heretoges, &c. copiarum ductores & Polemarchos, ſummo tantum belli Imperatore inferiores. Prior vox occurrit in *Æthelſtani* Ll. cap. 4. ubi capitis ejus æſtimatio qui holde appellatur, 4000 thrimſis expenditur; tanti ſcil. nec pluris quàm Præpoſiti Regis quem hehgeref, id eſt. high Sheriff vocant. Intelligendum igitur cenſeo, non de ſummo regni Imperatore militari ſed Comitatus alicujus, qui perinde aliàs *Heretochius*

geſtire Curia,& in arduis Regni diſponendis Regis inhærere lateri.

In hac amplitudine videtur Angliam advenıſſe cum ipſo Conqueſtore, aut eam mox adeptum eſſe è Conqueſtoris gratiâ, de *Mareſcallo* licet nihil apud Gallos reperit memorabile ſub iſto ſeculo (quod certè mirum eſt) *Joh. Faucet* aut *Tilletenſis* ſolertes ambo rei antiquæ indagatores.

Qualis apud Anglos tunc extiterit ex intuitu dignoſcatur Conſtabularii: nam ſub illis ſeculis unà ſemper inſtar Caſtoris atq; Pollucis ſe exhibuere. *Conſtabularium* verò tunc in plenitudine floruiſſe ſuæ poteſtatis, Curiaq; inſigniri è diplomate conſtat Regis *Edwardi* 4. *Ricardum* Comitem *Rivers* Conſtabularium *Angliæ* conſtituentis, quod vide in *Conſtabularius*: Sed ut rem expreſſius manifeſtem.

Officii dignitas.

Officii dignitatem ſub ævo Conqueſtoris, è perſonarum colligas amplitudine quæ tunc geſſerint *Fitz Osberni*, *Granteſmalium*, & *Penbrochiæ* Comitum virorum inſignium & bellicoſiſſimorum. Cui adde, quod in fiſcali illo Nigro libro de *Mareſcallo* perhibetur. Huic (inquit) cum aliis magnis commune eſt, ut nihil magnum eo inconſulto fieri debeat. Sed munus ipſum intueamur, & primùm quibus conſtabat titulis.

Sub Anglo-Normannis Principibus, concedebatur titulo *Magiſtratus Mareſcalciæ Curiæ noſtræ*; quod propriè aliud fuit à *Mareſcallo regni*, ſi bullam auream *Caroli* 4. intueamur, ubi in avenarum diſtributione partes primas agit *Mareſcalcus*, ſeu *Archimareſcalcus Imperii*, Dux ipſe Saxoniæ: ſecundas *Vicemareſcallus* ejus dom. de *Pappenheim*; tertias *Mareſcalcus Curiæ*.

In eam ſententiam *Gilbertus* Comes Palatinus, *Penbrochiæ*, ſub *Stephano* Rege, *Mareſcallus* palatii Regis nuncupatus eſt. Et *Gulielmus* ille qui ſub *Johanne* Rege *Gilberti* iſtius è *Richardi* filio neptem & hæredem duxerat. *Mareſcallus Regis*, & propter rerum geſtarum magnitudinem, *Magnus Mareſcallus* ſæpè à *Pariſio* appellatur. Demum verò ut poſteri *Conſtabularii Curiæ Regis* ſemet in titulum *Conſtabulorum Angliæ* promoverunt; ita & *Mareſcallum Curiæ Regis*, *Mareſcallum Angliæ* jam cœperunt ſalutare; & cum Comites eſſent omnino, qui hoc fungebantur munere, eoſdem utiq; *Comites Mareſcallos* aliàs nuncupare. Sic *Pariſius* in An. 1241. 25 *Henrici* 3. *Gilbertum* Comitem *Penbrochiæ*, qui luxatis ab equo articulis *Hertfordiæ* in haſtiludio occubuit *Comitem Mareſcallum* vocat; & *Walſinghamus* in *Edouardo* 1. ita ſæpius *Rogerium Bigot* illius nominis noviſſimum *Norfolciæ* Comitem. Lego etiam in feodali libro anno 20 *Edouardi* 3. compoſito, ſub tit. *Norff.* & Hundred de *Freebrigge* in hunc modum. *Prior de Maſſingham tenet in magnâ Maſſingham* 4 *partem feodi militis de Comite Mareſcallo.* Non reperitur tamen in Regum (ut perhibent) conceſſionibus ante annum 9 *Ricardi* 2. qui *Thomam de Mowbray* Comitem *Notinghamiæ* per Chartam ſuam dat. 12. Jan. *Comitem Mareſcallum Angliæ* denunciavit. Rei tamen habetur authoritas è Jure Civili, ubi *Tribunus militum*, cui *Mareſcallum* aſſimulant, nomine & honore Comitis dignus declaratur. Cod. tit. de *Comitib.* & *Tribunis*.

Officii munus.

Ad officium *Mareſcalli* multa pertinent cum in pace tum in bello. Cognoſcuntur pars eorum ex hiis quæ à *Gilberto Mareſcallo* Comite *Penbrochiæ* olim geſta ſunt in coronatione *Henrici* 2. ut infra videris in *Henrico de Percy Mareſcallo* ſub *Ric.* 2.

Ad cognoſcendum de litibus in hoſpitio Regis emergentibus die coronationis.

Ad deſignandum cuique metatus ſuos, quos Galli *Herbergages*, nos **lodgings** appellamus.

Ad cuſtodiendum oſtia Regii cubiculi.

Ad percipiendum de quovis Barone & Comite, milite facto in die illâ, unum palfridum cum ſellâ.

Poſtulavit (de more) admitti ad hæc munia exequenda in die Coronationis, non quod aliàs ad eum haud pertinerent: ſed ut de vero ordinarioq; jure ſuo antiquo apud novum Principem innoteſceret. Cognoſcit quippe *Mareſcallus* ordinariè de litibus, intra virgam hoſpitii Regis emergentibus. Et per officiales ſuos metatus diſponit, cubiculiq; Regii præſidium. Palfridi etiam cum ſellâ ei debiti in conferendâ magnatibus equeſtri dignitate, nobile extat teſtimonium apud *Mat. Par.* in An. 1252. Cum Rex *Henricus* 3. *Alexandrum* Regem Scotiæ magno *Eboraci* faſtu cinxiſſet Militem.

Hæc quidem Equorum præſtatio quantillum ſapere videatur priſci *Mareſcallorum* circa equos miniſterii: ut itemq; illud, quòd equi palantes quos extrahuras vocant vulgò **Strayes** ad *Mareſcallum* olim ſub Regis pertinebant nomine.

Mareſcalli Galliæ (inquit *Tillettus*) Conſtabulario ſubſunt, & habent officium ſuum diſtinctum, ſuſcipere nimirum Comites, Barones, Equites auratos, Armigeros & eorum conſortes, nequeunt nec debent equitare nec acies diſponere *Conſtabulario* inconſulto, nec edita, aut proclamationes, in exercitu promulgare abſq; aſſenſu Regis aut aſſenſu *Conſtabularii*, ad quem pertinet acies omnes & equitaturas inſtituere, & de eis omnibus conſtituere. Habes iſta inter alia ſuo idiomate ſupra in diatribâ noſtrâ *Conſtabulario*.

Proficiſcentem Regis exercitum ejus eſt conducere: pugnaturum, proferre in hoſtem: & ut Protoſtrator apud inferiores Græcos, ſic & iſte πρῶτος ςρατιώτης aciem prægredi, primumq; in hoſtem pilum (ut ſuperiùs dictum eſt) conjicere tenebatur. Extat in hiſtoriis noſtris memorabilis de hoc narratio. Miſſurus . . . . exercitum *Edouardus* 1. mandat *Rogero Bigot* Comiti *Norfolciæ* & *Mareſcallo Angliæ*, ut ſe paret ad ejuſdem conductionem.

Comes

& chunc candeilles : Et aultres jours quant il vient a la Court, il avera demi ſextre de vin de bouche, & demi ſextre de aultre vin, torch & tortis, & chunc candeilles come le Seneſcal.

Le Mareſcal avera toutes les beſtes quey'ntes le jour de la feſte, ou aultres jours.

Et il doit avoir a la journee dix livres del Jurie de Londres, & la plus belle coupe de Londres al iſſue de la ſale.

Le Mareſcal avera le jour de Couronement & de aultres feſtes, tous les eſchines des gives & des chignes.

Ceſtes choſes appendent au jour de Couronement, & a la journee doit il avoir la maiſon del Eſchequier pour ſoi herneiſſier.

Le Mareſcal doit avoir au Noel de la livree le Roy, trois Robes ; dont la une robe doit eſtred le ſcarlet, & les deux de la ſuyte des Chevaliers ; & ſi dovient les deux robes eſtre ou furures de biſſhes, la une de dix feeſes, & lautre de noef, & la tierche fourure de conynges. Et a Pentecouſte doit il avoir trois robes, d'ont la une de ſcarlet linee de cendal, & les deux de la ſieut des Chevaliers.

Le Mareſcal doit avoir un Chevalier verge portant & jurera a celer le counſeil le Roy : & ſi avera un Sergeant verge portant a liverer les hoſtels, & a faire aultres choſes : & ſi avera un Clerq; a recevioir de la paie as Sergeans & ſaudijours 2 d. de la livre, & a faire le commandement du Mareſcal come as marchees & aillers.

Et ſi avera le Chevalier un Eſcuier, & un garchon, & tous y ceulx maigneront en la ſalle du Roy, & le Chevalier doit geſir en la ſale, & ſil doit geſir hors de la ſale, ſy avera il demi ſextre de vin chuncq candeilles & 1 tortis.

Il gardera tous les huis ou le Roy conſeille, fors huys de la chambre le Roy.

Tous les chevaulx recrus del hoſtel le Roy, doit le Mareſcal avoir q'or ad le Almoignier.

Le Mareſcal doit avoir un Clerq ou un Sergeant pour faire les attachemens a merces & a prender ce que appent au Mareſcal.

Et doit faire crier le baan le Roy as villes ou le Roy doit geſir, & a 12 leughes environ.

Le Mareſcal & ſon bacheler dovient eſtre francs au ſeaul de tout leur pourchas, & francs au paſſaige de la mer lui & tous les ſiens.

Le Clerq que eſt attorne d'aller as marchies de par le Roy, & de par le Conte Mareſcal, doit avoir un contrerolle encontre le Sergeunt du marchie, & du Rolle le Sergeant & du Clerq dovient eſtre les eſtretes livres a le Garderobe le Roy, & par icelles eſtretes dovient ſourdre les fins & les iſſues de les marches.

Et le Bacheler le Conte & le Sergeant du marchee, & le Clerq le Conte dovient eſtre as couſtages de la ville le primiere nut qu'ils viegnent en la ville pour faire le meſtier.

Si Conte, Baron, Viſconte, Archeveſque, Eveſque, Abbe, Priour, Chevalier, ou Bourgois ſoit areſtus en la preſence le Roy, il doura caſcun jour demi marc au Mareſcal. Et al Eſchequier quique ſoit areſtus, il doura caſcun jour demi marc, que enfee ore a le Clerq le Conte Mareſcal, que eſt aſſigne a l'eſchequier.

Se le Roy ſoit en guerre dont doit le Coneſtable & Mareſcal tenir les plees, & le Mareſcal avera les amerchiemens & fourfaitures de tous ceulx qui enfrengneront les commandements le Coneſtable & Mareſſcal.

Et de caſcune praie avera le Mareſſcal toute les beſtes veires fors pris mouton, chevers, porcs que home appelle pelfre.

Le Coneſtable & Mareſſcal dovient avoir 4 d. de caſcune livre que le Roy paie las gens d'armes, pour ſons & gaiges en temps de guerre, fors pris les gaiges des Seneſcaulx & Chambrelens.

Tous le Chevaulx recrus rendus en hoſt, ſont Mareſcal.

Si en temps de pais ou de guerre ſoit pris laron par lè Mareſcal, les armez ſont au Mareſcal, & le corps & les aultres cateulx tous au Roy.

Et ſi ſoloit eſtre que le Mareſſcal devoit avoir douze damoiſellez a la Court le Roy, qui devioient faire ſeirement a ſon Bacheler, qu'elles ne ſauveroient aultres putains a la Court qu'elles meſmes, ne Ribaudes ſans avowerie de aſſre ; ne laron ne meſel quelles ne les monſteront au Mareſſcal ; & il doit pourveoir la Court de tout.

Et ſe aucun home ou feme, a pie ou a cheval, ſuye la Court pour briefs avoir, & reſpondu lui ſoit par le Conſeil du Roy, ou par le Chancelier quil ne doit tiel pourcach avoir, le Mareſcal luy defendra la Court & ſe il ſuye oultra la defenſe le Mareſſcal avera le Cheval avec harnois.

Le Mareſſcal doit avoir tous les chevaulx as garceones de meſtier, que ne prendent gaigez a leur chevaulx du Roy tous les chevaulx as meſſagiers du Roy, & tous aultres chevaulx qui ſuyent le Roy a caſſement.

Le Mariſcal doit avoir avec le haulte Juſtice le Roy, par tout la il ſoit ſon tourne ou ſes allees un clercq ou un Sergeant a recevoir les priſonniers & les fees qui appendant au Mareſcal.

Le Mariſcal doit avoir 1. clercq al Eſchequier qui gettera les ſommes & doit avoir la garde de tous ceulx qui ſont areſtus al Eſchequier & avera de caſcun le jour demi marc tantque ilz ſoient delivres.

Item le Coneſtable, & Mareſcal tendront tous les plais devant eux, & le Coneſtable doura les judgmens & avera pour caſcune bille qui eſt donne en la Court 4 d. & le Mareſcal 2 d. & les plais ne pourront eſtre tenus ſans le Coneſtable & Mareſcal ou leur lieutenants Chevaliers ; & le Coneſtable avera les commandemens & le Mareſcal ferra execution des attachemens & tous aultres arrieſts.

Le

¶ *Marteobarbulum.*] Et apud *Vegetium* (ſed hoc minus caſtè) *Martiobarbulum.* Jaculum eſt ſagittæ inſtar pennis inſtructum, cuſpide ferreo, anterius præacuto, retro autem latiori plumbumq; habente infuſum, ut ſic & vehementius ſau- gravius ruat in hoſtem, ciat. A plumbo hoc plumbata aliis dicitur ; *marteobarbulum* autem à marteo, id eſt malleo, quia inſtar mallei contundit, & barbulo quod idem eſſe conjicio quod apud Anonymum lego barbellum, interpretaturq; ibidem caput ſa- gittæ (fortè à barbatâ ſimilitudine) & ſic *marteobarbulum* ſit quaſi jaculum cuſpidem habens barbatum & plumbatum. Ludicrum enim videtur *Turnebi* illud Etymologicon Adverſar. lib. 24. cap. 12. ubi dictos ait *martiobarbulos* quaſi *Martis Barbi* vel *Barbuli* (i. piſces) eſſent & cibi; vel quod alii volunt *Martii barbuli.* Vegetius lib. 1. cap. 17. *Plumbatarum quoque exercitatio* (*quas* Martiobarbulos *vocant*) *tradenda eſt junioribus. Nam in Illyrico dudum duæ legiones fuerunt, quæ ſena millia militum habuerunt: quæque his telis ſcienter utebantur, & fortiter,* Martiobarbuli *vocabantur. Per hos longo tempore ſtrenuiſſimè conſtat omnia bella confecta uſque eo, ut* Dioclesianus *&* Maximinianus *cum ad imperium perveniſſent, pro merito virtutis* Martiobarbulos, *Jovianos atque Herculanos cenſerent appellandos.*

In hunc *Stewechius* locum ſcil. *quos* Martiobarbulos *vocant* , Apponenda ait exiſtimavi verba Leonis, ut ea conſiderent docti — *Ad conjicienda* (inquit Leo) *eminus jacula* , *&* Matzarbulum , *quod nunc dicitur Saliba & tzicurim,* cap. 7. *de re militari* num. 4. Rectè certè auſpicatus eſt vir ipſe doctus *Stewechius*; nam *Leonis* hæc de *Marteobarbulo* noſtro dici videntur ex *Leonis* (Græce citati apud *Meurſ.*) in Tacticis μαρτζομάβελον ἐλέγετο ἡ νῦν σάλιβα , i. *Martzomabulum* nunc appellatur *ſaliba.* Modeſtus de vocab. Rei milit.— *Alacriter ſe agunt verrutis &* martiobarbulis *quas plumbatas nominat.* Item, Godefridus Monachus in Annal. ſimpliciter *barbulos* appellat. Cum *barbolis* & unceis ferreis impugnaverunt eam diutius , &c. Vide *Plumbata.*

¶ *Marteus* , *tei.*] Gall. *Marteau.* Idem quod *Marcus* & *Martellus*, quæ vide.

¶ *Martyrium.*] Pro Eccleſiâ. *Walaf. Strab.* de reb. Eccleſiaſt. cap. 6. pag. 394. col. 2. d.

Bibliothecarius in *S. Leone* 46. Epiſt. Rom. *Factum eſt Concilium ſanctum Epiſcoporum in Chalcedoniâ in* martyrio *S. Eufemiæ.*

¶ *Maſnellus*, ſive *Maſnillus.*] —— Concedo itaq; eis Eccleſiam in honore S. Petri fundatam, &c. ſcil. Decimas totius parochiæ, &c. & homines & *maſnellos*, & terram , &c. Preuves de l'Hiſt des Conteſt de Poictou pa. 353.

¶ *Maſſa* , *Maſſarius* , *Maſſagium.*] *Maſſa* idem quod *manſus.* Fundi portio cum idoneo domicilio ad ſuſcipiendam familiam unam ſive majorem, ſive minorem. Major igitur eſt, & minor. Major qualem exigit familia nobilis, noſtratibus *Manerium* : Minor quæ ſufficit ad familiam liberi hominis ruſtici : quibuſdam *Meſe*, & *Meſſuagium* dicta, ſatis ſi probè , de quo vide *Meſſuagium.* Oriuntur voces omnes ab eodem fonte. Gallis veteribus *mas* (unde Italorum *maſſa*) recentioribus *mex* , Germanis **Meſz**, Anglis *meſe*, Burgundionibus *meix* , Normannis *mois.* Hinc & Germanis **Meſzmer** pro æditŭo : Italico-Latino *maſſarius* pro villæ præpoſito.

Sunt qui *maſſæ* certam conſtituunt dimenſionem utpotè Gallis *mas de terre* viginti continere jugera. Intelligo de *maſſa* minori, nam indefinita major apud veteres. In libello enim munificentiæ *Conſtantini magni* Eccleſiis exhibitæ (quod etiam habes in vita *Sylveſtri* 1.) plurimæ referuntur *Maſſæ* , aliis aliæ duplo, triplo, quadruplo cariores , viz.

Maſſa Lamnas ex territorio Carſiolano præſtans ſolidos ——————202

Maſſa Gaba ex territorio Gabenſi præſtans ſolidos ——————202.

Maſſa Staſiliana ex territorio Sorano præſtans ſolidos——————300.

Maſſa Camaras ex territorio Curtalupi præſtans ſolid——————405.

Maſſa Cephaleia in Græciâ præſtans ſolidos——————500.

Maſſa Mammas ex territorio Numidiæ præſtans ſolidos——————650.

Maſſa Sulphurata ex territorio Numidiæ præſtans ſolidos——————720.

Maſſa Baldariolaria ex territorio Numidiæ præſtans ſolidos——————810.

E quibus & vocis animadvertas antiquitatem, & *maſſarum* amplitudinem, ſi rei pecuniariæ illius ſeculi cum hodiernæ conferas rationem. Sed egregium intuere quantitatis exemplum apud S. *Gregorium* in Epiſt. ad *Felicem* ſubdiaconum lib. 12. ca. 9. *Utile judicavimus eandem* maſſam , *quæ Aquas ſalinas nuncupatur, cum omnibus fundis ſuis , id eſt cella vinaria , Antoniano, villa pertuſa in foro Priminiano, Caſſianoſilonis, Cornelii , Theſſelata , atque Corneliano , cum omni jure, inſtructu, inſtramentoque ſuo ; & omnibus generaliter ad eam pertinentibus (cum ejus Chriſti gratiâ) luminaribus deputare.* Vides hic *maſſam* unam, villas aliquot plures, ſeu colonicas , quas Angli atq; Galli *Fermes* appellamus, continere ; ut ſic apte reſpondeat Gregoriana hæc *maſſa* nobilioribus noſtris Maneriis.

Anaſtaſius item in vitâ *Sylveſtri* 1. de *maſſa* & fundo loquitur, ut de diverſis ſpeciebus. *Obtulit* (inquit) *Gallicanus hæc.* Maſſam *mallianam in territorio Sabinenſi, præſtantem ſolidos* 115, *& tremiſſem; fundum Picturas in territorio*

conſtitui non debere. Alia editio legit *matricuriæ* appellantur.

¶ *Matroneum.*] Anaſtaſius in Symmacho——*Et Cameram fecit & matroneum.* Indè Græco-bar. ματρωνῖκον apud *Meurſium*, qui ex Cedreno addit.———

¶ *Mattiarius.*] Am. Marcel. Lib. 21. Sec. 13. *Lancearii & Mattiariis.*

¶ *Maturitas.*] Pro crepuſculo matutino vel aurorâ. *Ekkehard.* Jun. Ca. S. Gal. ca. 1. p. 179.

¶ *Matutinellum, li.*] Jentaculum. Regiſt. Prior. *Lewes*, f. 18. *Ad* matutinellum *pane hordei & caſeo.* Et f. 23. *Dabit* matutinellum *de conſuetudine, his qui venerint propter ſalem in æſtate.*

¶ *Matzuca.*] ματζοῦκα, Maſſa, clava. V. *Codin.* pa. 44. & 281. & 283.

¶ *Meale*, & *Maile.*] Vide ſupra *Burrow meale*, & *Black mayle.*

¶ *Meaſe*, & *Meſe.*] Idem quod Meſſuagium. A Germ. 𝔐𝔢𝔰𝔷. Vide ſupra *Maſſa* & infra *Meſſuagium.*

¶ *Medella*, aliàs *Medela.*] L. Alaman. tit. 69. qui inſcribitur *De eo qui* medellam *aut carrucam alterius involaverit.* §. 1. *Si quis* medellam *rumpit, aut involat, ſol.* 3. *ſolvat.* §. 2. *Si carrucum involat aut rumpit rotas in priore parte, &c.*

¶ *Medietas feodalis.*] Dicitur tenura illa quæ media eſt inter dominum capitalem & vaſſallum.

¶ *Medius.*] Pro homine mediocris conditionis. L. *Alaman.* tit. 67.

¶ *Medletum*, *ti*, aliàs *Melletum.*] Culpa dicitur quam quis inopinatè commiſerit non rixando ſolum & pugnando, ſed immiſcendo ſe pacificè rei cuivis vel negotio. Opponitur autem præcogitatæ malitiæ, ut ſit quaſi admiſtio ſubitanea, à Gall. *meſler*, l liqueſcente. Aſſerit tamen *Skenæus melle* apud Gallos veteres contentionem & jurgia ſignificare, quod ego certè non reperi, nec ad amuſſim ita convenit cum vocabulo noſtro *medletum*, uti cum illo ſuo *melletum*. Sed & hodie Angli dicimus **to medle**, pro ſe immiſcere rei alicui, patetq; ex ſequentibus, *medletum* aliud eſſe contra pacem, aliud ſine pacis perturbatione. Hinc placitum de *medletiis*. Et *Glanvil.* lib. 1. cap. 2. *Ad Vicecomitem etiam pertinet per defectum dominorum cognoſcere de* medletis, *de verberibus, de plagis, niſi accuſator adjiciat de pace domini Regis infractâ.* Hoc *Bracton* iiſdem penè verbis (ſed annexis aliis) lib. 3. tract. 2. cap. 35. *Ad Vicecomites verò pertinent hujuſmodi placita in comitatu. Cognoſcere quidem poteſt de* medletis, *plagis, verberibus, & conſimilibus pro defectu dominorum, niſi quærens adjiciat de pace domini Regis infractâ, vel feloniam apponat, extunc enim ſe Vicecomes non debet intromittere, cum hoc tangat perſonam domini Regis & Coronam ſuam. Et ideo Coronatores querelam illam ſive appellum irrotulare debent, &c.* E quibus animadvertas, *medleta* alia ad juriſdictionem dominorum maneriorum pertinere & torpentibus ipſis ad Vicecomitem Comitatus; alia verò ad juriſdictionem Regiam, ſcil. hæc pro infracta pace; illa verò quæ haud ita fiunt. Eadem juris ſententiâ apud Scotos habetur antiqué. *Reg. Majeſt.* lib. 1. cap. 2. §. 7. & 8. *Ad Vicecomites etiam pertinet propter defectum dominorum cognoſcere de* melletis, *de verberibus, & de plagis.* 8. *Et etiam ubi accuſator adjicit de pace domini Regis infractâ.* Moneo autem pacem infractam vel infrictam alias pacem violatam ſignificare, aliàs ſanam, quod ad authoris animum accipiendum eſt.

Hinc apud Scotos priſcos *chaud mella* pro delicto quod calore animi & repentino motui ſit commiſſum, *chaud* enim Gal. fervens, callidum. Vide ſupra *Chaudmellæ.* Vide *Fletwit*, Cow.

¶ *Medo.*] Hydromeli. Cerviſia mellea. Germanis & Anglis **mede**, quod & Græci deguſtarunt qui hoc barbarè μέδον vocant. Concil. *Triburienſ.* An. 895. can. 56. —— *Et abſtineat ſe à carne & caſeo, à vino &* medone, *ac mellita cerviſiâ, niſi diebus dominicis, &c.* Iterum mox, *vel carne, vel vino, vel* medone, *&c.* V. Meu. *à Græc.* τὸ μέθυ, *i. vinum*, unde Bacchus Μεθυμναῖ☉ & μεθύομαι *ebrior.*

Et *Medum* vel *Medus*, idem. Gunter' Poeta Ligurinus Auſtriad. 9.

——————*Zythumq; proponunt*,
Grandique exportant melliti pocula medi.

¶ *Megadomeſticus.*] Will. Tyrius Hiſtor. belli ſacri lib. 4. cap. 5. ut hunc citat *Bignonius* & nos vidimus, pag. 514. l. 2. *Alexius* megadomeſtici *dignitate (quem nos majorem Seneſcallum appellare conſuevimus) fungeretur officio, ab Imperatore ſecundus.* Vide ſupra *Major domus.*

¶ *Melarium.*] Pomarium, locus quo poma reponuntur, Μῆλον pomum. Vide infra *Pirarium.*

¶ *Meldfeoh.*] A Sax. melð, i. indicium vel delatura; feoh, *pecunia*, præmium. Scilicet pecunia vel præmium indicationis vel delaturæ, quod olim delatoribus (quos hodie Informatores & Relatores dicimus) aſſignabant. Melða igitur Sax. delatorem ſignificat & *proditorem*, Melðan *proditores.* LL. *Inæ* MSS. ca. 20. al. 17. *Qui inveſtigabat eam (carnem furtivam) habeat* le Meldefeoh. Et infra cap. 45. al. 43. ubi Sax. legitur feo eax biþ melða; *ſecuris* (inquit eſt) *acclamatrix*, i. proditor furis ſuo ſonitu. Vide locum: In Ll. Rom. & Gentium borealium *delatura* nuncupatur: Et Vadianus exponit *pretium* quod delatori eſt conſtitutum. Hinc in Ll. Sal. tit. 1. §. 1. . . . .

¶ *Melle*, & *Melleta.*] Vide ſupra *Medletum.*

¶ *Memoria.*]

um à *maſſa*, ut pars à toto, ſitus Manerii à Manerio; & ſella manſi (in *Adnuntiatione Piſtenſi* Cap. 30.) à manſo reliquo.

Meſſuagium igitur propriè eſt *ſedes maſſæ*, & transfertur ad honeſtum quodvis domicilium ſine prædio: unde & ædes urbicas *meſſuagia* nuncupamus.

¶ *Metatus, ti.*] Manſio, manſus, ſella, ſtatio. Locus quo quis degit. Sic dictum quod funiculo olim manſiones populo dimetiebantur, ut ex eo liquet quod refert *Crantzius* in *Wandalia* lib. 4. ca. 15. Locum ſupra vide in *Manſus*.

Flodoardus lib. 4. cap. 10. — *Amicitiam cum eodem Præſule ſe fingunt reſarcire, quærentes locum ultionis, explorantesque quomodò à* metatu *ſuo ad Regis colloquium ſtipatoribus vallatus proficiſci ſoleret.* Et cap. 15. — *Pontifex Regem intrepidus ab eodem loco ſuſcipiens, ad* metatum *ſuum deduxit.* Synod. *Engulenheim.* ibid. cap. 35. *Solutâ obſidione, oppidum ingredimur, nobiſque* metatus *degendi diſponitur.* Greg. Turon. Hiſt. lib. 3. Sect. 7. — *Chlotharius Rex valedicens & pro munere gratias agens, ad* metatum *regreſſus eſt.* Et lib. 9. 6. — *His diebus Pariſios advenerам & ad baſilicam beati Juliani Martyris* metatum *habebam.*

Huc reſpicere videretur *metairie* Gallicum pro villâ, coloniâ, domo ruſticâ vel ſuburbanâ, niſi *Thierrius* in dictionario ſuo Gallico-Latino hoc à Græco μετουσία pro conſortio & communione maluiſſet.

¶ *Metrocomiæ.*] **Capcaſtles.** In *metrocomiis*, non Epiſcopi, ſed χωρεπίσκοποι & περιοδευταὶ (id eſt Circuitores) inſtituti olim, ut Canone 57. Concil. *Laodic.* Can. 10. Concil. *Antioch.* Can. 6. Concil. *Sardic.* hæ vicorum matres erant (**the mother Churches**) ut metropoles Civitatum. Unde forſan *Cephacaſtellum*, act. 3 Concil. *Chalced.* in hac Subſcriptione —— *Noe Epiſcopus Cephacaſtelli ſubſcripſi.* Et nos in Gallia Narbonenſi *Metrocomias* nunc **Capcaſtles** appellamus. *Phil. Berterius Pithanon* diatriba 1. c. 6. pag. 71.

¶ *Metropolitanus.*] V. M. P. An. 1093. pa. 16. & 17. & Prat.

¶ *Metta.*] Sax. mitta, Lu. 16. 7. Chorus.

¶ *Michis.*] Extenta de *Wivenho* ex *Greneſted.* in dorſo. *Will. Lambe* — Capient de prædicto Priore pro qualibet *Waya* cirporum 3 albos panes vocatos *Michis*, & nigrum panem & alia cibaria. Vide *Wardpeny.*

¶ *Mildernix.*] Anno 1 Jacobi cap. 24.

¶ *Michni.*] V. hic ſupra in Foreſtâ Conſtitutiones *Canuti* Regis de foreſtâ Cap. 6. pag. .....

¶ *Miles.*] ....

Valeant Romani: Germanos adeo. Mos illis in Martis limine ſalutando, ſolennis admodum. Statuitur in concione celebri votivus adoleſcens, magnâ ſtipatus propinquorum & amicorum multitudine, quem è cœtu aliquis Laudatum Principi offert votum & profeſſionem militiæ facientem. Tunc Princeps ſcuto & frameâ Martis arrabone adoleſcentem donat, partemq; jam Reipub. qui paternæ huc uſq; familiæ habebatur conſtituit: lautius deinde epulatum eſt & ab amicis undiq; gratulatum.

Hæc illis, inquit *Tacitus*, virilis toga: & hoc nobis militaris ordinis fundamentum. Quos enim *Milites* appellamus, Gall. *Chivalers*, aliunde dignitatem non ſunt aſſecuti quàm ab honorariâ iſtiuſmodi armorum collatione, quâ à gregario milite diſtinctiores fiant. Ad gregarium quippe militem conſtituendum, ſola ſufficit vulgaris conductio nominiſque in tabulas militares conſcriptio: ad honoratum ſolennis evocatio.

Milites {
Romani cingulo
German. antiq. ſcuto & framea
Salici balneo
German. recent. cingulo gladio & calcare.
}

Eques ſcuto frameâq; contentus eſt. *Tac.* 632.

Ne Regum Francorum filii priùs Regno digni judicentur quam ad Equeſtrem ordinem fuerint admiſſi. *Gorop. Fr.* p. 50. Et *Longob. Reges filium ad menſam non ſuſciperent priuſquam armis donaretur* militaribus. *Paul. Diac* Et Rex renuit filiam dare Regi——nondum militi.

¶ *Milites feodales.*] Dicti ſubvaſſores Ll. Malcol. ca. 8. §. 8.

¶ *Militares Ordines.*] V. copioſas in fine Practicæ Cameræ Apoſtol.

¶ *Miles dominicus Regis.*] Vide *Tainus.*

¶ *Milites.*] Qui M. P. 283. l. 54. 500 Milites, 1000 ſervientes pa. 354. Bachelarii pa. 743.

¶ *Miles Juſtitiæ.*] R. Alm. pt. 1 pa. 221. Et 203. l. ult.

¶ *Militum Milites.*] M. P. 332. pro famulis.

Ad militiæ dignitatem evocatur qui 15 libr. terræ poſſidet, 37 H. 3. Chro. pa. 248. col. 1. Ævo Ed. 2. 20 l. V. Raſt. Tit. **Knights.**

Et qui 10 libratas terræ habebant. M. P. in an. 1256. pa. 906. l. 48. 15 librarum cenſus ad *militarem* evocantur dignitatem, vel ad mulctam ſuſtinendam an. 1256. *Hen.* 3. 41. Anglia ſicut Italia *Militibus* roboraretur pa. 897. M. P.

Militis arma deponere ante Altare &c. 12 Scriptt. in vitâ Ludov. Pii pag. 249. & 250.

Sic purpuram deponere, ut *Diocleſianus* & *Maximinianus* in Caſſiodor. Chron. pag. 1336.

Miles eſt qui legitimè in militiam aſcribitur.

Aſcriptio

Mina *ad braſium continet 3 eskippas de duro blado.*

Mina *ad farinam in piſtrino continet largiter 7 eskippas, & debet menſurari ſicut ſal & radi.* Hæc liber ille.

Mina etiam terræ, eſt menſura, centum apud Romanos pedes continens, tùm in longitudine tùm in latitudine, aliàs *modius* & *actus quadratus* Varrone dicta: de re ruſt. lib. 1. cap. 10. Apud Gallos variæ habetur quantitatis. In Caſtellaniâ de *Ballis* continet 50 virgas terræ; & virga quælibet 24 pedes. In dominio *Rhemenſi* 80 virgas & harum ſingulæ 22 pedes & $\frac{1}{3}$ pedis. In *Cleremont.* 60 virgas & quævis virga 22 pedes.

¶ *Mindbruch.*] Apud *Cowellum* & neſcio quem citat Saxonum, eſt violatio nobilitatis, vel æſtimationis. At vide hic infra *Mundbrech.*

¶ *Miniſter.*] In Anglo-Saxonum Chartis ſæpe occurrit, & eundem eſſe opinor qui alias *Thanus* dicitur. Vide infra igitur *Thanus.* Charta *Edredi* Magnæ Britaniæ Regis, anno Dom. 948. apud *Ingulph.* Sax. pa. 87. *Ego Brithnodus Dux commendavi* ✠. *Ego Alcinus Comes favi* ✠. *Ego Aigulfus Comes conſignavi* ✠. *Ego Radbodus Comes conſenſum dedi* ✠. *Ego Ringulf Vicecomes conſului* ✠. *Ego Afer Vicecomes audivi* ✠. *Ego Harceus* miniſter *interfui* ✠. *Ego Sigeus* miniſter *auſcultavi* ✠. *Ego Athelwardus* miniſter *aſpexi* ✠. *Ego Turketulus (licet* miniſter *inutilis) finem cernens mei præpoſiti, ob hujus rei gratiam, æternum deum laudo &c.*

Similiter in pluribus ibidem Chartis è quibus *miniſtri* hujuſmodi & locum & dignitatem intelligas. Erat autem *Turketillus* iſte clericus & cognatus Regis, etiam & monachus. Quærendum igitur eſt, an hic veniat ſub aliorum *miniſtrorum* nomine, qui *Thani* appellantur: Sed fratrem etiam religioſum mox infra videbis miniſterialem dici.

¶ *Miniſter Regius.*] Idem qui Thanus Regius, i. Baro.

¶ *Miniſterialis.*] Servus vel famulus honeſtior: qui ipſo hoc nomine à ruſticano differt. L. *Longobard.* lib. 1. tit. 11. §. 2. *Si quis ſervum* miniſtralem *probatum ut ſupra aut doctum domi occiderit, componat ſol.* 50. *de alio verò* ſervo miniſtrali, *qui ſecundus ejus invenitur eſſe, & tantum nomen* miniſtrale *habet, ſi quis occiderit componat ſol.* 25. §. 3. *Si quis ſervum alienum ruſticanum, qui ſub maſſario eſt, occiderit, componat ſol.* 16. Flodoard. lib. 3. cap. 28. *Scripſit Anſoldo &c. pro inquiſitione cujuſdam fratris Raganifredi* miniſterialis *ſui.*

¶ *Miniſteriales Regii.*] Famuli vel miniſtri Regum. Etiam de judicibus ſuis dictum. *Flodoard.* lib. 1. ca. 20. pa. 62. *Unde ſæpe juſtitiam apud* miniſteriales regios *ſibi fieri petiit, nec obtinere potuit.*

¶ *Miniſteriales Villarum.*] Opinor villici & rem ruſticam exercentes. *Flodoard.* lib. 3. cap. 28. pa. 306.-- *Plebeiis quoque quibuſdam perſonis, villarum; ſcilicet* miniſterialibus, *pro rebus* miniſteriorum *ſuorum nonnunquam ſcribens, prudenter atque rationabiliter diſponebat, qualiter res ſibi commiſſas tractare deberent.*

¶ *Miniſteriales res.*] Quæ in negotii cujuſvis adminiſtratione deſerviunt. *Flodoard.* lib. 3. cap. 27. *Victumque eis providiſſe, & res neceſſarias, ac* miniſteriales *inſtituiſſe.*

¶ *Miniſterium, rii.*] Munus, provincia. Sic apud *Flodoardum* in loco penultimè citato.

Miniſterium etiam pro abaco vel *Menſa* in quâ ſunt convivii pocula: inde & Græco-bar. *μινιςέιον.*

¶ *Mino, as.*] Ago, arceo, fugo; Anglicè **to drive**.

Gregor. Mag. Dialog. lib. 1. cap. 2. §. 2: —— *Etiam flagellum quod tenebat, diripientibus obtulit dicens: Tollite ut habeatis qualiter hoc jumentum* minare *valeatis.* Vox certe non ignota *Feſto*, qui eam exponit *ἄγω*. *Agere* (inquit *Paulus Diacon.* apud *Lindenbr.*) modo ſignificat *ante ſe pellere, i. minare.* Et vetus Interpr. Actorum cap. 18. *Minavit* eos à tribunali. Sæpe itemq; in legibus Antiquis. Et priſcus quidam Anonymus ait,

Paſtor oves baculo minat, *lupus ore* minatur.

Hinc Gallicum *mener*, i. *agere, fugare, conducere, dirigere.* Et veſtigium *minare* dicitur, qui furatum animal aliaſve res ſuas per veſtigium inſequitur: unde L. Salic. tit. 49. *De veſtigio minando* inſcribitur.

¶ *Minores.*] Crebro pro junioribus & plebeiæ conditionis hominibus; Sicuti *Majores* pro illuſtrioribus.

¶ *Minſtrell.*] Fidicen, Tibicen. Per lit. pat. 24. Apr. 9 *Ed.* 4. —— *Ex quereloſa inſinuatione dilectorum ſibi* Walteri Holliday *Mareſchalli Joh. Cliff. &c.* Miniſtrallorum *ſuorum acciperet, qualiter nonnulli rudes agricolæ & artifices diverſarum miniſteriorum Regni ſui Angliæ finxiſſent ſe fore* miniſtrallos, *quorum aliqui liberatam ipſius nuper Regis eos minime datam portaſſent, ſe ipſos etiam fungentes fuiſſe* Miniſtrallos *dicti (nuper) Regis Edwardi.*

—— *Quod Mariſcalli &* Miniſtralli *prædicti per ſe forent & eſſe deberent unum corpus, & una communitas perpetua, &c.*

Inſuper dicit —— *Ars & occupatio* Miniſtrallorum.

¶ *Minuatus.*] Diminutus. *Longob.* lib. 1. tit. 22. l. 5.-- *Dominus qui ſuum animal intricatum invenerit, aut forſitan jam marcidum, aut* minuatum.

¶ *Miſa, ſæ.*] Vox forenſ. à Gall. *miſe*, i. Expenſus.

Hinc crebrò in formulis juris pro *miſis* & cuſtagiis: ſed & in brevi quod dicitur *de Recto* utitur pro ipſo controverſiæ cardine, in quo liti-

5. —— *ibique* miſſorium *argentum deauratum deputavit.*

¶ *Miſſum*, plur. *Miſſa*, alias *Miſa*.] *Le Miſe*, & *lez Mizes*, eſt muneris honorarii genus quoddam, quo novum quemq; Regem & Principem Walliæ ſub introitu ejus in Regnum & Principatum, Walliæ populus ſalutare conſuevit. Dari fertur olim ab indigenis naturali ſuo Principi in animalibus, vino, & frumento ad familiam ejus ſuſtinendam; ſed cum ad Anglum tandem tranſiiſſet id dominium, commutari cœpit munus iſtud in pecunias numeratas, dependiq; eo nomine 5000 (vel eò ſupra) libras ſterlingorum. Et contigit quidem, ut ſub uno eodemq; Rege *Jacobo*, ſemel iterum atq; tertio ſolveretur. Primò ſcil. cum *Jacobus* ipſe Regnum iniit: ſecundò cum *Henricus* filius ejus primogenitus, *Walliæ* Princeps inſtitutus eſt: tertiò verò, cum, *Henrico* mortuo, *Carolus* frater ejus in hunc ſucceſſit Principatum. Vide *Miſæ.*

¶ *Miſſus.*] Legatus, Nuncius, Commiſſarius, Vicarius, & quem forenſes Angli Attornatum nuncupant. A *mittendo.*

Aimoin. lib. 5. ca. 15. pa. 294. legatos al. miſſos in marg.

Gloſſ. in ca. 1. de immunit. Eccleſ. dicit eſſe vulgare Italicum. In recentioribus hiſtoriis pro ferculo uſurpatur *miſſus*: Sic *Amerpach* Capitulare factum in Aquis anno 20 *Caroli Mag.* ut in Conſtit. ejus apud M. *Amerpach.* —*Qua-propter & noſtros ad vos direximus* miſſos, *qui ex noſtri nominis authoritate, una vobiſcum corrigant quæ corrigenda eſſent.* Item Præceptum *Ludovici* Imp. apud *Flodoard.* lib. 2. cap. 19. —*Concedimus ut nullus Judex, Comes, aut* miſſus, *ſive aliquis ex judiciaria poteſtate, ullam inde eidem ſanctæ Dei prædictæ Remenſi Eccleſiæ inquietudinem, aut ullum calumniæ impedimentum inferre unquam præſumat.*

¶ *Miſſus Regalis.*] Legatus, vel Commiſſarius Regis: interdum Juſticiarius Regis. *Greg. Turon.* lib. 5. cap. 28. *Chilpericus Rex dirigens de latere ſuo perſonas, immenſis damnis populum afflixit, ſuppliciiſque conterruit, morte mulctavit. Ferunt etiam tunc Abbates atque preſbyteros ad ſtipites extenſos diverſis ſubjacuiſſe tormentis: clamantibus regalibus* miſſis *quod in ſeditione populi ad incendendos libros (deſcriptionis à Rege factæ) ſatellites adfuiſſent.* Flodoard. lib. 3. cap. 27. —*Apud Regem pro eo petierit & obtinuerit, ut* miſſos *ſuos dirigeret qui diligentiſſimè hoc inter Eccleſiæ Remenſis & Avenaci Monaſterii poſſeſſiones, æqua lance indagantes decernerent.* Et poſt aliquot, *Petitque ut mittat* Miſſum *ſuum ſtrenuum* & *fidelem cum* miſſo *filiæ ſuæ.*

Epiſcopus, *Miſſus* & Comes ſimul in Comitatu conſidebant: *Epiſt. Synodal. Caroli Calvi* an. 846. b. to. 3. p. 663. V. *Miſſorium, Miſſatica,* & *Miſſos* fuiſſe Epiſcopos in *Caroli Calvi* Capitul. pa. 112. q. hic inſerendum ſum pollicitus in *Juſtitiariorum electio.*

Miſſi etiam dicebantur, qui ab Imperatore ſunt legati in provincias ad inquirendos cenſendoſq; mores, clericorum, monachorum, cæterorumq; Eccleſiaſticorum: hodie *Viſitatores* appellati.

¶ *Miſſus Dominicus.*] Juſticiarius vel Judex Regni ſive Imperat. remotioribus hinc ſæculis ſic appellatus eſt. *Ekkehardo Jun.* Angelus Imperatoris, quod V. *Flodoard.* lib. 2. cap. 18. —— *Tilpinum ſequitur Vulfarius: qui ab Imperatore præfato magno Carolo* Miſſus dominicus *ad recta judicia determinanda fuerat ante Epiſcopatum conſtitutus ſuper totam Campaniam.* Longob. lib. 2. tit. 16. —— *coram Rege & Jcabinis, vel* miſſo dominico, *qui tunc ad juſticiam faciendam in provincia fuerint ordinati.*

Præſides, 1 *Petr.* 2. 14. —Ducibus tanquam ab eo *miſſios* ἡγεμόσι πεμπομένοις. V. Eraſ. ibid.

¶ *Miſſus vel nuntius Papæ.*] A legato differt, quod ſine legati inſignibus delegatur, de quo vide ſupra in *legato.*

¶ *Miſſus Comitis.*] Vicarius Comitis. Vicecomes. *Capitular. Car.* lib. 2. ca. 24. —*Volumus etiam ut Capitula, quæ nunc & alio tempore conſenſu fidelium noſtrorum à nobis conſtituta ſint, à Cancellario noſtro, Archiepiſcopi & Comites eorum, de propriis civitatibus modo aut per ſe, aut per ſuos* miſſos *accipiant &c.*

Miſſus, pro Attornato Vulgari. V. hic *Reveſtio.*

¶ *Miſterium.*] Vitæ modus, quem Angli **a Trade or Occupation** vocamus, à Gall. *Meſtier*, vel *Meſtairie* quod vide ſupra.

¶ *Mita.*] L. *Boiorum* tit. 9. cap. 2. ubi agitur de *ſcuriâ* (id eſt de ſtabulo vel loco ubi paſcuntur equi vel pecora.) §. 4. —*De* mita *verò ſi eam detegerit vel incenderit, cum* 3 *ſol. componat.* Notat hic *Lindenbro.* legi in MS. *medam* non *mitam*, additq; ex *Guiberto Hiſtor. Hieroſolym.* lib. 2. V.

¶ *Mitio.*] Formul. Solen. 36. —*Ideo jubemus, ut dum in illis partibus fuerit demoratus: omnes cauſæ ſuæ, ſuorumque amicorum aut gaſindiorum, ſeu undecunque ipſi legitimo redibit* mitio, *in ſuſpenſo debeant reſidere. Propterea per præſens decrevimus, & jubemus præceptum, ut interim quoad de illis partibus revertitur, omnes cauſæ ejus, vel amicorum ſuorum, tam illorum qui cum ipſo pergunt, quàm qui ad propria reſident vel undecunque ipſi legitimo redibit* mitio, *in ſuſpenſo reſideant, &c.*

Et Formul. ſequenti. —*Nos Apoſtolicum aut venerabilem virum illum, cum omnibus rebus vel hominibus ſuis, aut gaſindiis, vel amicis, ſeu undecunque ipſi legitimo redibit* mitio: *juxta ejus petitionem, propter malorum hominum inlicitas infeſtationes, ſub ſermone tuitionis noſtræ viſi ſumus recepiſſe, ut ſub* mundeburde *vel defenſione illuſtris viri illius Majoris domus noſtri &c.* Et in aliâ formulâ ſecuritatis 123.

—Præte-

ves de l'Hiſt. des Comtes de Guines, p. 257. Vide *Muffula.*

¶ *Molinarius, a, um.*] Qui pertinet ad molendinum. L. Salic. tit. §. 5. *Servus molinarius.*

¶ *Molinum,* & *Molinus, Molendinum.*] L. Wiſigothor. lib. 8. tit. 4. l. 30. *Si quis* molina *violenter effregerit, quod fregerit, infra* 30 *dies reparare & inſuper* 30 *ſol. cogatur exſolvere:* Et mox—— *Eadem de ſtagnis, quæ ſunt circa* molina, *concluſiones aquarum præcipimus cuſtodiri.* L. Salica tit. 24. §. 1. *Si quis ingenuus in* molino *alieno annonam furaverit, ei cujus* molinus *eſt DC denar. qui faciunt* 15 *ſol. culpab. judicetur.* Alubi pluries.

Domeſd. Titt. Sudſexe. Terra Comitis Rogerii num. 11. *Caſtrum Harundel T. R. E. reddebat de quodam* molino 40 s. Et ibidem alibi. *T. R. E. reddebat Oxenford——Comiti verò Algaro x. libras adjuncto* molino *quem infra Civitatem habebat.*

¶ *Molman.*] Idem fortè qui Germanis *Maalman* & *Malman* quæ V. ſupra. Prior Lew. pa. 16.— *Item omnis* molman *inveniet equum ſi habuerit ad portandum corredium Prioris: & habebit duos panes ordei: & ſi panes portaverit, de iiſdem* 2 *habebit cum companagio, & flagellabit præbendam Prioris per unum diem cum corredio domini, & habebit* 2 *panes ad veſperum cum companagio, exceptis illis qui non dant vilager.*

¶ *Molutus.*] *Molitus*, à verbo *molere.* Inde apud *Bract.* lib. 3. Tract. 2. cap. 23. *Arma* moluta *plagam faciunt*; ut Gladius, biſacuta, &c. Vide *Bruſura* in Intercalandis.

Etiam particip. à *Molor*, i. terror, acuor. Anglicè **to be made ſharp or ground**. Conſtitut. Sicul. lib. 1. tit. 9.— *Prohibemus, ut nullus arma* molita *& prohibita, cultellos & enſes, lanceas panceras &c. ſecum deferre præſumat, &c.* Hinc *Molitura* **a griſt or grinding**.

Arma moluta, & ſing. *Armum molutum.* Bract. Stanf. 80. b.

¶ *Mona, Monath.*] *Beda* lib. de temp. rat. ca. 13. *Apud Saxones* (inquit) luna Mona, menſis Monath *appellatur.* Equidem ut Græcis, μὴν, i. menſis, à μήνη, *Luna.* Sic Macrobius, & rectiùs (meâ ſententiâ) quam Cicero lib. 2. de nat. deor. quia menſa ſpatia conficiunt, menſes nominantur. *Mona* autem Germanis ſuperioribus Mon, aliis Man (non à Dorico μάνη pro lunâ (ut quidam ſentiunt) vel μάν pro menſe, quæ ab Atticis μὴν & μήνη fiunt) ſed a Mon aliàs Man veterrimo ipſorum Rege & Deo patrio, quem *Tacitus* meminit & in Luna celebrabant. Ex hoc Lunam maſculino (ut Hebræi) dicunt genere, **Der Mon**, dominamq; ejus & amaſiam è cujus aſpectu aliàs languet, aliàs reſipiſcit **Die Son**, quaſi hunc Lunam, hanc Solem. Hinc & idolum Lunæ, viri fingebant ſpecie; non ut *Verſtegan* opinatur fœminæ, ex quo & veſtem miram ad genua vix dimiſſam.

Tunicatum enim eſt quod ad fœminas non pertinet, & caputio quod virile eſt, & faciem prout Lunæ accidit, modo opperit, modo apperit, indutum. Quæ etiam è caputio eriguntur non (ut ille) aures ſunt (licèt ſtultæ religioni benè conveniret auritum caputium) ſed emblema Lunæ, cornua; unde apud *Plutarchum* κερασφόρος nuncupatur. Quin & aculeati calcei velocitatem denotant. Interpretor quibus deficit *Verſteganus*, & redeo ad Germanos, qui non ſolùm Lunam ipſam, ſed in Lunâ Ægyptiorum *Iſidem* juxta *Tacitum*: Græcorum Romanorumq; Cererem & Proſerpinam, juxta Diodorum Siculum, & Gallorum Ditem juxta Cæſarem, coluêre. *Ditem* reor ſub *Manni* nomine, *Thuyſconis* filii (qui *Nimbroti* (id eſt *Saturni* Babylonici) coætaneus cenſetur) contineri.

Cum verò hi omnes inferna haberentur numina, & nocturnis maximè delectati ceremoniis; non Germani ſolùm, ſed populi omnes boreales, noctem præ die, hyemem præ æſtate, Lunam præ Sole, & in Lunâ tanquam in μυστείῳ & totius Cœleſtis virtutis receptaculo & adminiſtratrice, cæteros omnes venerati ſunt: In auſpicandis igitur negotiis temporibuſq; diſtinguendis Lunam ſuperſtitiùs obſervarunt, à nocte diem exordientes, & pro dierum multitudine noctium ſubſtituentes numerationem. De Gallis *Cæſar* lib. 6. *Galli ſe omnes ab* Dite *patre prognatos ſe prædicant, idque à Druidibus proditum dicunt. Ob eam cauſam ſpacia omnis temporis non numero dierum ſed noctium finiunt, & dies natales & menſium & annorum initia ſic obſervant ut noctem dies ſubſequatur.* Et de Germanis Tacitus—— *Coeunt niſi quid fortuitum inciderit, certis diebus, cum aut inchoetur Luna, aut impletur: nam agendis rebus hoc auſpicatiſſimum initium credunt. Nec dierum numerum ut nos, ſed noctium computant. Sic conſtituunt, ſic conducunt, nox ducere diem videtur.* Secundùm hæc in *Inæ* Regni Anglo-Saxonis legibus, Cap. 2. Cılð binnan þꞃıꞇꞇı ᵹum nıhꞇa ꞅẏ ᵹeꝼulƿað, i. *Infans intra* 30 *noctes baptizetur.* Et in Ll. *Aluredi* Cap. 1. ꞅẏ he ꝼeoꞃƿeꞃꞇıᵹ nıhꞇa in cæꞃceꞃne, *Teneatur (pejerans)* 40 *noctes in carcere.* Paſſim illic, ſed *Lambardus* paſſim, dies, poſuit pro noctibus: vir eximius ſed antiquæ non hic æquus lectioni, Mos ne hactenus exolevit. Quod enim Latini recentiores à dierum exordiis Septimanam, q. ſeptimum mane nuncuparunt: nos à noctium numero, **a Seven-night**, q. Septinoctium dicimus, & perinde **a Forten-night**, pro 14 dierum ſpatio.

Sic æſtate hyemem prætulerunt: huic anni tribuentes initium; illi finem: annorumq; numerum per elapſos computantes hyemes, per hyemes computabant: uti ðuꞃh alle ƿınꞇꞃo *per omnes annos.* ƿınꞇꞃa ðæl hæꝼeð: *ætatem habet*, vel ſat annorum. Et in *Chauceri* archæiſmo, **fortie Winters old.**

Charta *Oſwaldi* Epiſc. Wigorn. in MS. ejuſd. Eccl. fol. 80. ðıꞅ ƿæꞅ ᵹeðon ẏmbe nẏ ᵹon hanð ƿınꞇꞃa ⁊ ꞅeox ᵹ ꞅeoxꞇıᵹ, &c.

i. *Hoc*

ſertè convenit vox Saxonica; nam Modra eſt genitivus pluralis à Modor pro matre, non accuſativus ſingularis, ut Scaligero viſum. Et licet anni eſſet initium, eoque ſenſu Modor nect ſeu Nox mater diceretur, eam tamen ſententiam *Beda* deſerit, matrum tribuens ceremoniis, prout Romæ *Matronalia.*

Sed unde Saxonibus noſtris hoc anni initium Natale Domini non obſervantibus? Reor à ſolſtitio brumali, vel ejus plenilunio: nam ſolſtitium ſub ævo Cæſaris iri 8. fuiſſe tradunt Calendarum Januarii, id eſt, 25. Decembr. collapſumque jam Solem & mundanam lucem ad infimam periodum, à naſcente tum Chriſto (Sole gloriæ & luce perpetuâ) ſuſcitatum iri & reſtitutum. Deinceps igitur Chriſtiani facti non à Modra-nect gentilium feſto, ſed è Natali Domini Chriſtianorum ſolenne, annum computant, octavâ die ante Romanam Eccleſiam: Et eum morem veteres penè omnes noſtri Annalium Scriptores retinuêre, *Florentius Wigornenſis, Willielmus Malmesberienſis, Henr. Huntington, Rog. Hoveden, Mat. Paris, Tho. Walſingham, &c.*

Typographi verò Aſtrologi & Calendariorum apud nos artifices nonnullique alii ſequentes computationem, à Circumciſione Domini, id eſt, primo Januarii, annum inchoant, ipſam ideo diem **New Year-Day**, ut Gall. *Noel* appellantes.

His autem omnibus prætermiſſis Eccleſia Anglicana & uſus omnis forenſis annum citius quàm Romana Eccleſia ab ipsâ incarnatione Domini, hoc eſt ab Annuntiatione B. Mariæ virginis, quæ 26. die Martii celebratur, inchoant, tardiùs autem eum numerant quod illa annum reſpicit completum, iſta fluidum & currentem.

Quo verò tempore, & quo authore inſtituta eſt hæc computatio rimanti mihi hactenus non innotuit. Illud certum eſt, quod ex computationum varietate crebra apud Authores oritur diſcrepantia. Et in *Raſtalli* faſtis error ſæpiſſime unius anni præſertim in annis antiquorum Regum, quod meminiſſe non eſt inutile.

Sed ut hic annus initium ſortitur ab adventu divinæ gratiæ in verbo incarnato; ſic & naturæ ipſi magis conſentaneum eſt, & Zodiaci exordio vicinius, quo ab hyeme compreſſæ facultates jam noſcuntur reviviſcere.

In quo ne perperam videatur nos ab incarnatione ordientes annum eos ſequi, qui à Circumciſione petunt, cum incarnatum fuiſſe Dominum omnes norunt circiter 9. menſes antequam natus & circumciſus; intelligendum eſt eos annum currentem numerare, nos finitum.

——— ðonese hreð monað byð agon ðonne byð seo nyht twiftyda lang ⁊ se dæg byð ꝥ ylce.

ðone se orðan onað man nemneð on leden Aprilis ⁊ on ure geðeode easter monað.

ðone fiftan monað ys nemned on leden maius. ⁊ on ure geðeode ðrymilce. forðam swylc genyhtsnys ƿæs on brytene ⁊ eac on germania lande or ðam engla ðeode com on ðas brytene ðat hig on on ðam monð ðrywa on dæg hig meolcodon heora neat. on ðone nygoðan dæg ðæs monðes byð sumores fruma. de rumor hafað hundnygontig daga. ⁊ ðonn gangað ða seofan steorran utan up ⁊ on undern onsetl. ⁊ ðonne ðrymylces monoð byð geendod. þonne beoþ seo nyht ehta tyda lang ⁊ se dæg syxtene tyda.

ðone sixtan monaþ ys nemned on ledon Junius ⁊ on ure ge deode se erra liþa. for þan he is nemned lidan. forþon þe seo lyft ⁊ þa ƿyndas beoþ þonne smylte. ⁊ mannum byþ þonne ge geþunelic ꝥ hig liþaþ on sæs bryme on þon feoƿer ⁊ tƿentigoþan dæg byð solstitia ꝥ is on ure geþeode sungihite forþon ðe seo sunne standeþ on mydre lyfte. þonne se monoþ byþ geendod þe se nemnaþ se ærra lyþa. þonn byþ seo nyht 6. tyda lang ⁊ se dæg 18. tyda lang.

þone seofodan monaþ ƿe nemnaþ on leden Julius forþam þe ealde men hæþene nemdon þon monoþ þam naman on þæs caseres arƿeorþnysse þ Julius ƿæs nemned fordam þe he þæs on þam monþe accende. þone monaþ þe monaþ on ure geþeode se æftera liþa. þonn se monaþ byþ geendod þe se nemnaþ se æfter liþa. þonn byþ se niht ehta tyda lang. ⁊ se dæg sixtene tyda.

þone ehtoþan monþe mon nemneþ on leden augustus romana dugoþ hyne nemde ærest þam naman. forþam on dam ærestam dæg þæs monþes he getymbrede romana cyncdom ⁊ ofersƿiþ de da þe ær ꝥ to ƿurƿon ⁊ on ure geþeode ƿe namnaþ þone monaþ ƿeod monaþ forþam de hig on þam monþe mæst geƿeaxaþ. þone se monaþ byþ geendod þe ƿe nemnaþ ƿeod monaþ þonn byþ seo nyht 10. tyda lang. ⁊ se dæg 14. tyda.

ðone nygegan monoþ mon hatte on leden septembris ⁊ on ure geþeod halig monaþ forþan de ure yld ran þa hƿyle hig hæþene ƿeron on þam moneþ hig guldon hyra deofol guldum.

ðon byþ se monoþ geendod þe ƿe nemnaþ halig monaþ þonne byþ se nyhta 12 tyda ⁊ se dæg þat ilce. Alfricus nominat hunc menſem hærfæst monaþ.

ðone teoþan monaþ mon nemneþ on leden October ⁊ on ure geþeoþ ƿynterfilleþ. ðonne se monaþ byþ geendod þe se nemnaþ ƿynter fillaþ þonne byþ se nyhþ t xiiij. tyd lang. ⁊ se dæg tyn tyda.

tractum, quàm à ʒeol, & hoc à ʒeolðen *reddere, reſtituere, revertere*; ut ſic idem ſit quod res ipſa poſtulat Τρόπικος, ſeu verſatilis, quod Sol jam ad autumnale delapſus tropicum ſe in auſtrum ſublevat. Ex hoc & feſtum Nativitatis Domini noſtri, quæ ipſo eodem tempore perhibetur obtigiſſe, ʒeol etiam ab *Aluredo* dictum, inferioribus etiam Anglis & hodie Scotis g ut ſolet in y verſo yeol, & yeoul, Danis *Jul*, quod *Guili* Bedæ apprimè convenit.

¶ *De Februario*; *Saxon.* Solmonath.

Solmonath (inquit *Beda*) *dici poteſt menſis placentarum, quas in ea diis ſuis offerebant*; **Soul** *priſco vernaculo, cibus*, ſed hoc *Beda* exponit placentas. Teſtatur ſacra pagina idololatras Judæos, Reginæ Cœli placentas obtuliſſe, Jer. 7. 17. *Filii colligunt ligna, & patres ſuccendunt ignem, & mulieres conſpergunt adipem, ut faciant placentas Reginæ Cœli, & libent diis alienis, &c.* Simile 44. 19. Cœli autem Reginam alii de Sole intelligunt; alii de Lunâ ſimul & ſtellis, ſed de Sole propriè qui Hebræis fœminei generis eſt; & ideo Regina non Rex dicitur. Et Germani, ut è Cæſare ſupra retulimus Solem colebant, eodemque hactenus utuntur genere.

¶ *De Martio*; *Saxonicè* Rehdmonath.

Rehdmonath (inquit *Beda*) *à Deâ illorum* Rhedâ, *cui in illo ſacrificant, nominatur.* Quænam hæc Dea fuit, nec *Cæſar*, nec *Tacitus*, nec *Diodorus* meminit; ꞃæð autem conſilium ſignificat, quod ab hujus menſis plenilunio ad grandia inire negotia, auſpicatiſſimum duxere. Tacitus in Germ. moribus——*Coeunt niſi quid fortuitum inciderit certis diebus, cum aut inchoetur luna, aut impletur: nam agendis rebus hoc auſpicatiſſimum nuncium credunt.* Lunam autem in duobus æquinoctiis potentiſſimam fore demonſtrat *Plinius* Lib. 2. Cap. 97. ut ſupra notavimus. *Martium* igitur & *Septembrem* hujuſmodi Conſiliis fore potiſſimos.

¶ *De Aprili*; *Saxon.* Eoſtermonath.

Eoſter-monath, qui nunc Paſchalis menſis interpretatur, quondam à Deâ illorum quæ *Eoſtre* vocabatur, & cui in illo feſta celebrabant, nomen habuit; à cujus nomine nunc Paſchale tempus cognominant, conſueto antiquæ obſervationis vocabulo, gaudia novæ ſolennitatis vacantes. Impium & indignum, ſacroſanctam Chriſtianorum feſtivitatem turpiſſima fœdari Gentilium appellatione: Sunt tamen qui reſurrectionem interpretantur, & inde *Coſterne* Teutonicè nuncupant, juxta quod in antiqua *Bedæ* editione *Coſtur* legitur, non *Eoſter*.

¶ *De Maio*; *Saxonibus* Trimilchi.

Trimilchi dicebatur (inquit *Beda*) quod tribus vicibus in eo per diem pecora mulgebantur: talis enim erat ubertas Britanniæ, vel Germaniæ, è quâ in Britanniam natio intravit Anglorum. Nuſquam ſic hodie, quod ſciam. Die autem 8. hujus menſis *Beda* ponit æſtatis principium. *Codex MS. Sax. nona.*

¶ *De Junio*; *Saxonicè* Erra lida.

Lida (inquit *Beda*) dicitur blandus, ſive navigabilis, quod in utroque & blanda ſit ſerenitas aurarum, & navigari ſoleant æquora.

¶ *De Auguſto*; *Saxonicè* Weodmonath.

Wenden-monath (inquit *Beda*) menſis zizaniorum, quod eâ tempeſtate maximè abundent. Malè editur *Wenden-monath* & antiquè & recentiùs; legendum juxta Codicem Saxon. MS. *Weod-monath*; vel ut alibi *Weud-monath*. *Beda* exponit Zizaniorum, ſpeciem ponens metonymicè pro genere, quod Latina Bibliotheca in uno vocabulo nequit exprimere; peoð autem Saxon. hodie **Weeds**, omne genus complectitur inutilium herbarum ſativis contrariarum, ut de hoc menſe dicatur

Infœlix lolium & ſteriles dominantur avenæ.

¶ *De Septembri*; Saxon. Halegmonath.

Haleg-monath (inquit *Beda*) Menſis ſacrorum.

Winter fallith (inquit *Beda*) ac ſi dicas compoſito nomine Hyeme plenilunium.

Bloth-monath (inquit *Beda*) menſis immolationum; quod in eo pecora quæ occiſuri erant, diis ſuis voverent.

Mona-

quod eodem mane, quod ad nuptias celebrandas Eccleſiam ingrediebatur ſponſus, deſignata quadam terræ ſponſam adornavit.

¶ *Moregeſpeche.*] Regiſtrum Abbathiæ de Oſney fol. 104. *Walchell Hareng dat Abbati terram in Oxon.*——*Hanc donationem feci apud Oxon. in placitis Regis, quæ appellantur* Moregeſpeche.

¶ *Ad Morganicum.*] Conjugium ad *Morganicum* dicitur, cum Princeps vel Nobilis filios aut prolem habens, inferiorem duxerit; eâ conditione quod nec ipſa dignitatis ſuæ titulum uſurpet, nec filios ex iis nuptiis ſuſcitatos cum prioribus hæreditatem ſortiantur; ſed hoc contenta ſit, quo mane Nuptiarum ſponſus ejus eam donaverit, quod *Morgangaba* dicunt.

¶ *Morioc.*] L. Longob. lib. 1. tit. 6. l. 6.——*Si quis homini libero brachium ſuper cubitum, hoc eſt* morioc *ruperit, componat ſol.* 20.

¶ *Mortitia.*] Conſtit. Neapol. lib. 1. tit. 84.

¶ *Mortuarium.*] Conſtit. *Symonis Langham* Archiep. Cant. Tit. de Conſuetud. Cap. Statutum. §. 1.——ſi decedens 3. vel plura cujuſcunque generis in bonis ſuis habuerit animalia (optimo, cui de jure debitum, reſervato) Eccleſiæ ſuæ à quâ ſacra recipit dum viveret, ſine dolo, fraude ſeu contradictione qualibet pro *recompenſatione Decimarum perſonalium*, necnon & oblatorum, ſecundum melius animal reſervetur poſt obitum pro ſalute animæ ſuæ Eccleſiæ ſuæ hujuſmodi liberandum. Quod ſi duo tantum in bonis decedentis extiterint animalia, de manſuetudine Eccleſiæ, exactio quælibet nomine *Mortuarii* remittatur. V. *Lindewode* ibid. fol. 15. Et V. Stat. V. munus mort.

Conſtitt. Rob. Dunelm. Ep. An. 1276. in Rubr. *De rebus liberorum decimandis, &* Mortuariis *inde ſolvendis.* Et in textu.——*De bonis propriis, ſi exiſtant*, mortuarium *matrici Eccleſiæ ſolvere teneantur.*

¶ *Mortuum vadium.*] Vox fori noſtri. J. Conſultis Hypotheca: Gallicè *mort-gage*, atque inde Anglicè **morgage.** *Mort* enim *mortuum* ſonat, *gage* vel *gaige* pignus, vadium. *Cowellus* Inſtitut. juris Anglicani in dic. dictio n. obſcur.——vadium mortuum (inquit) *eſt Hypotheca creditori ſic oppignorata, ut fructus, quos durante tempore oppignorationis producit, omnes fiant creditoris idque ſine computo in debitori fiendo.* Rectè ille; ſed Juriſconſulti hypothecæ appellationem, ad res tantum immobiles referunt, & vulgari ſermone *mortuum vadium* Anglicè **morgage**, de rebus etiam mobilibus (quas pignora vocant) enuntiatur. At hoc fortè minus propriè.

¶ *Moſepha.*] M. P. pag. 348. Scurra.

¶ *Mota.*] Curia, placitum, conventus, à Saxon. ᵹemoᵹe, i. *conventus.* Hinc *Burgimote*, i. Curia, vel conventus burgi. *Swainmote*, i. Curia vel conventus miniſtrorum, ſcil. foreſtæ. *Mota de Hereford*, i. Curia vel placita Comitatus de Hereforde. Charta Matildis Imperatricis filiæ Regis Hen. Primi. ——Sciatis me feciſſe *Milonem* de *Gloceſtre*, Comitem de *Herefordе*, & dediſſe ei *Motam Herefordiæ*, cum toto Caſtello in feudo & hæreditate, ſibi & hæredibus ſuis, ad tenendum de me & hæredibus meis.

Hinc forenſibus noſtris **to mote** idem eſt quod placitare; Scotis, **to mute**, unde illis **the Mute-hill**, i. *Mons placiti*, de quo ſupra.

Alii verò *motam* pro munimine interpretantur, nomenque ſervari aiunt in vetuſtioribus multis ædibus foſſa aquea cinctis, quam *motam* etiam nunc dicunt, juxta Saxonicum, ubi muðan fretum ſignificat *Mat.* 8. 18. & 28. Sed *mote & motte* Gal. idem eſſe quod *collis, colliculus* & meta; ut *mota de Windſor*, & de *Hereforde.*

Sic in Charta pacis inter *Stephanum* Regem & *Henr.* Ducem, poſtea Regem tradendæ dicuntur *Turris de London*, & *mota de Windſor*; Anglicè **the Tower of London, and fortreſs of Windſor**; Hollin. Anno 1153. Stephani 19. pa. 62. b. l. ult.

Le preuves de l'Hiſt. des Comtes de Guines p. 147.——*Videns igitur Arnoldus* (ſcil. Comes Ghiſnenſis) *quod omnia ſibi arriderent, &c.* Motam *altiſſimam, ſive dunjonem eminentem in munitionis ſignum firmavit, & in aggerem coacervavit.*

¶ *Motbel.*] Campana quâ Saxonibus noſtris indici ſolebat conventus publicus qui **Folcmote** dicitur. **Mot** *conventus*, **bell** *campana.* Vide Ll. Ed. Conf. ca. 35. hic infra in **Folkmot.**

¶ *Motu proprio.*] Bodin. pag. 296.

¶ *Motwurthi.*] Vel ut priſcè ſcribitur *Motwrthi.*

¶ *Movita, tæ.*] Motio, commotio, animi impulſus vel perturbatio. *Formul. Solen.* 119.——*Per quod mortuus jacet, & in ſua orta contentione, vel in ſua* movita, *at in ſuas culpas ibidem interfectus fuit.* Et in proxima ſeq.——*Et ego in ſua orta contentione, vel in ſua* movita, *atque pro ſua culpa, in ipſo loco eum interfeci.* Juridici noſtri dicunt de injuriâ ſuâ propriâ, vel *de ſon tort demeſne.* Gal. *Mauvaſtle.*

¶ *Muccinium*, & *Muccidus.*] Et *Mucco*, V. *Muccus.*

¶ *Muccus, ci.*] Naſi proluvies, id quod è naribus fluit. Plauto *moſtel.* Veget. mul. lib. 2. *Muccinium*, id quo naſum emungimus, quod & inde Angli veteres **muckinder** appellarunt. Hinc apud *Arnobium*, contra Gentes——*Homo muccidus cui muccus è naribus fluit*; Lindenb.——*Et hinc Angli* **muck** *vocamus quicquid purgaminis in ſtercorarium projicitur; ipſumq;*

inde

860. præſentibus quinque Galliarum regibus: Sub annota. Domini *Ludovici* Regis. *Volumus ut Eccleſiæ & Caſæ Dei, & Epiſcopi & Dei homines, Clerici & Monachi, & Nonnæ talem* mandeburdem *& honorem habeant, ſicut tempore noſtrorum anteceſſorum habuerunt.* Corrigendum hic cenſeo, *mundeburdem.* Sed Gallorum ſequitur idioma, qui detortâ jam olim voce, non ſolum **manbourg, mainbourg,** & **mainbour** dixere pro *tutore, defenſore, Gardiana,* ſed etiam **manbournie, mambournie, mainbonne, mainbournie,** pro *tutela, defenſione, protectione, patrocinio.* Lindenb. ex Gloſſ. vet. in *Bedam* de vitâ Gutberti.——*Vox alma Patroni* Munꝺboꞃan. Et *Antiquat. Fuldenſ.* lib. 2. Chart. 39. ——*Sub veſtro dominio veſtroque auxilio & defenſione, ſeu* mundeburde, *omni tempore ſecura conſiſtat.* Item ex Annuntiatione Caroli Regis ad Ludovicum fratrem——*Filiam noſtram Judith viduam ſecundùm leges divinas & mundanas, ſub tuitione Eccleſiaſtica, & Regio* mundeburde *conſtitutam, Baldwinus ſibi furatus eſt in uxorem.* Plura ibidem & in legibus antiquis, è quibus exemplar unum atque alterum adjiciam. *Ripuar.* tit. 35. §. 3.——*Si quis ingenuam puellam, vel mulierem, quæ in verbo Regis, vel Eccleſiaſtica eſt, acceperit vel ſeduxerit, ſeu parentum voluntate de* mundeburde *abſtulerit, 60. ſol. culpab. judicetur.* Et tit. 58. § §. 12. & 13.——*Quod ſi quis hominem Regium tabularium, tam baronem quam fœminam, de* mundeburde *Regis abſtulerit, 60. ſol. culp. jud. Similiter ille qui tabulariam vel Eccleſiaſticam fœminam, ſeu baronem de* mundeburde *Eccleſiæ abſtulerit, 60. ſol. culpab. judicetur, & nihilominus generatio eorum ad* mundeburdem *Regis ſeu Eccleſiæ revertatur.* Capit. denique *Caroli* & *Ludov.* lib. 6. cap. 223.——*Ut viduæ, orphani, & minus potentes, ſub Dei defenſione & noſtro* mundeburde, *pacem habeant & eorum juſtitias acquirant.* En piiſſimi Imperatoris inſtitutum, quo tandem effluxit in viduis, pupillis, orphanis, & wardis (quos vocant) noſtris. Exemplum autem Chartæ de *mundeburde* Regis & Principis apud Marculphum habe lib. 2. form. 24. V. & ad. Item Form. Sol. 37, 38. V. Big. p. 504, 506.

Item ex preuves de l'Hiſt. des Comtes de de Guyenes p. 24.——*Pippinus, &c. Aquitan. Rex—ut omnes res ad monaſterium, &c. ſub noſtro* mundeburdo *vel immunitatis tuitione receperimus, &c.*

Prohœmium Eadgari R. de Cœnobitis regularibus inſtituendis: þa Munꝺboꞃan vꞃeꞅ ðaꞅ Eaꝺıðan Beneꝺıcꞇeꞅ ᵹeꞅeꞇeꝺneꞅꞅe pillice þe on ꝼenᵹon, i. *quæ Patroni noſtri beati Benedicti traditione voluntariè ſuſcepimus.*

¶ *Mundialis.*] Qui eſt in *mundeburde,* vel *mundio,* hoc eſt in protectione, tutelâ, vel patrocinio Regis, Eccleſiæ, vel alterius potentioris. *Pupillus, Cliens, vaſſallus.* Vide ſupra *Mundeburde,* & *Mundium.* Epiſt. Ebonis Halitgario Epiſcopo apud *Flodoard.* lib. 2. ca. 19.——*Non dubito tuæ id notum eſſe caritati, quanta nobis Eccleſiaſticæ diſciplinæ, quantiſque noſtrorum neceſſitatibus ſubditorum, & inſuper* mundialium *oppreſſionibus, quibus quotidie agitamur, cura conſtringat.* Et Epiſt. *Hincmari* Epiſt. *Nicholao* Papæ ibidem lib. 3. cap. 12. adjectivè ponitur, ſcil. *lex mundialis,* pro eâ quæ jura *mundialium* tractat.——*Ut juxta Eccleſiaſticam traditionem, prius Eccleſiæ, quam læſerant, ſatisfacerent, & ſecundùm quod præcipiunt jura legum* mundialium, *exequi procurarent.*

¶ *Mundiatus.*] Uxor *Mundiata.* L. Longobard. Lib. 2. Tit.—— ——

¶ *Mundius, Mundoaldus,* & *Mundualdus.*] Longobardorum legib. *fœminarum tutor* appellatur Big. V. Lind.

¶ *Munera,* & *Munuſcula.*] Vide Xenia.

¶ *Municipium.*] Pro Caſtello. *Malm. Novel.* lib. 1. An. 1139. p. 181. de caſtellis condendis loquens——*His moti quidam potentes laici, qui ſe à Clericis & opum congerie, &* municipiorum *magnitudine ſuperatum iri dolerent, &c.*

¶ *Munitio,*] Caſtellum. *Annal. Waverleienſ.* in An. 1154.——*Gondreda Comitiſſa Warvicenſis ejecit cuſtodes Regis Stephani de caſtello Warvici, & tradidit eandem* munitionem *Henrico Duci Normanniæ.*

¶ *Munimenta, munimina.*] Munitiones dicuntur Char. & inſtrumenta forenſia, quibus jus ſuum prædiale quis *munire* poſſit & defendere. Legulæis noſtris *muniments* & *Miniments.* L. Longob. tit. 35. l. 9.——*Si quis poſſiderit qualemcunque rem mobilem aut immobilem per Chartam falſam, & probatum fuerit quod per ipſum* munimentum *falſum, rem ipſam poſſideat: non eum defendat poſſeſſio ſua, hoc eſt 30. annorum.* Ibidem ſupra, l. 6. ——*& dixerit:* quod munimen *ſuum abſentatum fuiſſet.* Et poſt.—*Si intra 30. annos poſſeſſio iſta fuerit, poteſtatem habent cum* munimine *ſuo dicendi quod voluerit, &c.* Diſceptat. inter Epiſc. *Ciceſtr,* & Abbat. *de Bello* An. 1157.——*Lectis igitur coram Rege Chartis &* munitionibus *de hac eadem re, à Williel. magno ſubſcriptis.*

¶ *Munſterium, Munſterialis.*] Synod. apud *Celchyt* An. 816. Ca. 2.——*ſicut in libro* munſteriali habet, & mox, *per* munſterium. Et cap. 11. *aliquid alterius* munſterii *ad ſe pertrahere.*

¶ *Munus.*] Pro feudo militari. *Munera* olim dicta ſunt, quæ poſtea Beneficia & demum feuda militaria. *Marculfus Formularum* lib. 1. cap. 12. *Dedit igitur prædictus vir (ille) per manum noſtram, jam dictæ conjugi ſuæ (illi) Villas nuncupatas (illas) ſitas in pago (illo) quas aut munere Regio, aut de allodio parentum, vel undecunque ad præſens tenere videtur, &c.* Hîc in Notis *Bignonius*: *Munere Regio* id eſt (inquit)

bito, ſine Balivo domini Regis, vel Balivo loci. §. 2. *Et* namus *ſit menſurabilis ſecundùm quantitatem debiti.* §. 5. *Et nami & diſtrictiones factæ, retineantur in iiſdem Baroniis (hoc eſt maneriis) ubi factæ ſunt (vel) ſi diſtrictor habeat locum ubi poterit ponere tales* namos *ſeu diſtrictiones.* Et Stat. 2. ca. 11.——*Statutum eſt quod* nami *vel aliæ diſtrictiones factæ pro debito Regis aut per aliquam aliam occaſionem, nullo modo vendi debeant infra* 40 *dies, à die captionis computandos.*

Charta Henr. 1. de libertatib. London.——*Quod ſi reddere noluerint* (debitores) *nec ad diſrationandum venire: tunc cives quibus debita ſua debent, capiant in Civitate,* namia *ſua, vel de Comitatu in quo manet, qui debitum debet.*

Vide hic inferius *Vetitum namium.*

¶ *Namo, as.*] Capio, ſumo, accipio, prehendo. Vide ejus Etymon ſupra in *Nam.* Hinc *Namor aris*; atque inde *Namptus.*

¶ *Namptus.*] Particip. Captus, diſtrictus. Le Grand Cuſtumarie de Normandie cap. 14. à. *Cowello* citat.——*Deficientes* (*ſcil. Balivos*) *facere juſticiarii, & ea de quibus judicium, vel recordatio habet fieri in Curiâ; debet* (ſcil. Juſticiarius) *retrahere, vel recitari. Treugam dari, debet facere: quod eſt aſſecuratio pacis obſervandæ.* Nampta *injuſtè capta per jus facere liberari.*

¶ *Namptum.*] Conſuetud. Normaniæ Cap. 4.——*Debet Juſticiarius* Nampta *injuſtè capta per jus facere deliberari.*

¶ *Naſtaid, Naſthait.*] L. Alman. tit. 56. De eo qui proximi ſui defuncti uxori ſine filiis relictæ dotem contradixerit. §. 2.——*Si autem ipſa fœmina dixerit Maritus meus dedit mihi morgangeba*——*Tunc liceat illi mulieri jurare per pectus ſuum, & dicat: Quod maritus meus mihi dedit in poteſtate, & ego poſſidere debeo, hoc dicunt Alamanni* Naſtaid. Inquit *Lindenbrog.* Germ. *Aid juramentum,* ſed quid *Naſt,* non liquet. Certe naſt Saxonibus noſtris idem eſt quod neſcis vel ignoras; Sed nec video quid hoc ad rem.

¶ *Natalis,* & *Natalitia.*] Martyrum & Confeſſorum appellat Eccleſia, dies quibus ſoluti à vinculis carnis vitam ingrediuntur ſempiternam: Sic *Natalis S. Remigii* quod V. L. & ad Sic Decret. p. 2. Can. 24. q. 2. cap. 3. *In beati Petri* Natalitiis *abſolutionem indulſimus.*

¶ *Natalium reſtitutio.*] Hoc quære apud Juriſconſultos Imperii. V. Rer. Alam. to. 3. 79.

¶ *Natio,* & *Nativitas.*] Pro generis & familiæ conditione. *Longobard.* lib. 1. tit. 9. l. 16. *Pro homine libero ſecundùm* nationem *ſuam.* Hiberni hodie vulgariter dicunt *nationem* pro genealogiæ vel gentis unius proſapiâ.

¶ *Nativus.*] Vox forenſ. Is qui natus eſt ſervus, ut ſic differat ab eo qui ſe venundari paſſus eſt. Servos enim alios *bondos* dicimus, alios *nativos*, alios *villanos.* Bondi ſunt qui pactionis vinculo ſe aſtrinxerint in ſervitutem: unde & nomen, nam **bond** Anglicè *vinculum*, *Bondi* quaſi aſtricti nuncupantur. De *Nativis* jam ſupra: *Villani,* ſunt qui glebæ aſcripti villam colunt dominicam, nec exire licet, ſine domini licentiâ. Provincial. Angl. lib. 3. tit. De immunitate Eccleſ. cap. Accidit. *Magnates,* &c. *inhibent laicis ipſorum tenentibus aut* Nativis, *ne ad Ordinariorum citationes pro ſuorum criminum vel exceſſuum correctionibus Canonicè ſubeundis*——*extra locum ſui domicilii veniant vel compareant coram eis.* V. *Taciti* locum Big. 476. verb. *Accolabus.* Nativorum opera & præfationes V. in *Servis. Alaman.* Tit. 22.

V. Chart. *Ric.* 2. quâ omnes manumittit à bondagio in Com. *Hertford.* datis Jun. R. 4. *Walſingh.* pag. 254.

¶ *Native tenentes.*] Sunt (ipſi etiam liberi) qui terram tenent nativam; hoc eſt *nativorum* ſervitiis obnoxiam. Vide infra *Pares.*

In *nativo* etiam legitur pro *in nativitate,* vel natali. Sic *Hepidannus* in Annal. A. 920. *Rachilt in* nativo S. *Mariæ incluſa eſt.*

¶ *Naturalizatio.*] Vox for. Dicitur, cum quis extraneus vel alienigena apud nos, non tantum municeps factus eſt (quem *denizen* vocamus) ſed veluti natalitiis noſtris donatus, ad omnes juris apices, & privilegia capeſcenda, potens undiq; efficitur. Quod ergo non Regio diplomate, & Senatuſconſulto expetendum eſt. Poteſt autem virtute Regii diplomatis denizationem, hoc eſt municipium conſequi, quo prædia comparet, poſſideat, diſponat, muniaq; omnia ſubeat uti naturalis indigena: hæreditariè autem nihil adeat ſimplici hoc nomine: Sed *Naturalizationis* pallio indutus, omnem adipiſcitur plenitudinem.

¶ *Nauſus,* al. *Noſſus.*] Sarcophagus ligneus. Gloſſ. *cophinum* dicimus. A Gal. *nau*, plurali *nauſs* quod navem ſignificat & rem cavatam in modum illius. *Greg. Turonenſ.* de glor. Confeſſ. —— *Sancta corpora pallis & nauſis exornata.* Sic vett. Codd. juxta *Lindenb.* L. Salic, tit. 57. §. 4. ——*Si quis hominem mortuum ſuper alium in* Nauſo *vel in petrâ miſerit*——*ſol.* 35. *culp. judic.* Et tit. 17. §. 3. ——*Si quis mortuum hominem, aut in* Noſſo, *aut in petrâ, quæ vaſa (ex uſu)* ſacrophagi *dicuntur, ſuper alium miſerit, den. qui faciunt ſol. Lxii. culpab. judicetur.*

¶ *Navium genera.*] Longæ *naves*, quibus Britanniam primò ingreſſi ſunt Saxones, *celoces* & in MS. *ciules* dictæ ſunt. *Monimutenſis* lib. 6. cap. 10. Interea applicuerunt tres *celoces,* quas longas *naves* dicimus, in partes Cantiæ, plenæ armatis militibus, quibus quo fratres *Horſus* & *Hengiſtus* ducatum præſtabant.

¶ *Nece-*

Writelam ——— *Tunc reddit hoc manerium* decem noctes de firmâ, *& x lib. modo reddit C l. ad pondus & C s. de Gerſuma.*

Per *Noctes* autem computare præcipuè fuit in uſu apud Anglo-Saxones noſtros majores, veluti & Germanos, Gallos, Borealeſq; omnes gentes, ut ex antiquis ipſorum legibus paſſim habeas compertum. Morem etiam hodie retinemus qui ſimplicem ſeptimanam à **ſenight**, q. **ſeven night**, i. *ſeptem noctes*: geminatam **fortnight**, q. **fourteennight**, i. *quatuordecim noctes* appellamus. Diem quoque in *noctis* conſequentiâ ſtatuebant, non è contra, Judæos ſecuti non Romanos. Feſtorumque ideo ſolennitates à veſpero præcedenti inchoabant. Rem *Tacitus* notat de Germanis pag. 480. qui cum Lunam, quam Iſidem, & Proſerpinam vocant, auſpicatiſſimam ſibi comparare ſtudebant, omnem ei conferebant honorem; atq; ſua omnia molimina ad aſpectus ejus componebant. *Ideo coeunt* (inquit) *niſi quid fortuitum & ſubitum inciderit, certis diebus, cum aut inchoetur luna, aut impletur: nam agendis rebus, hoc auſpicatiſſimum initium credunt. Nec dierum numerum ut nos, ſed* noctium *computant. Sic conſtituunt, ſic condicunt, nox ducere diem videtur.*

Rationem etiam habe non diſſimilem apud Gallos jam olim à Cæſare commentatam. Lib. 6. pa. 119. ——— *Galli ſe omnes ab Dite patre prognatos prædicant, idque ab Druidibus proditum dicunt; ob eam cauſſam, ſpatium omnis temporis non numero dierum, ſed noctium finiunt; & dies natales & annorum & menſium ſic obſervant, ut noctem dies ſubſequatur.* V. L.

¶ *Nodfyrs*, aliàs *Nedfri.*] Sacrilegi ignes Synod. ſub *Carlomanno* Duce & Francorum Epiſcopis habit. An. 742. Capitular. lib. 5. cap. 2. ——— *ſive ſacrilegos ignes, quos* Nodfyrs *vocant; ſive omnes, quæcunque ſunt paganorum obſervationes diligenter prohibeant.* Quem in locum *Lindenbrogius*: *Male* (inquit) *in aliis libris legitur* Nefratres ignes. In tomis Conciliorum, vitâ *B. Bonifacii*, & *Burchardo*, ——— *ſive illos ſacrilegos ignes, quos* Nedfri *vocant.* Ruſticani homines in multis Germaniæ locis, feſto S. *Johannis*, palo ex ſepe extracto, funem circumligant; illumq; huc illiuc ducunt, donec ignem concipiat: quem ſtipula aliiſq; aridioribus lignis aggeſtis curatè fovent, ac cineres collectos ſupra olera ſpargunt, hoc medio erucas abigi poſſe inani ſuperſtitione credentes. Eum ergo ignem **Nodfeur**, quaſi neceſſarium ignem vocant. Hæc ille. Sed nec vox *Nedfri* aliena eſt omnino ab iſtâ ſignificatione apud Saxones noſtros; Neꝺ enim neceſſarium ſonat, ꝑyꞃ ignem. Ego tamen aliam voci originem ſtatuo: dictam ſcil. à priſco Sax. Neoꝺ quod obſequium ſonat: perinde **Nodfirs**, ignes eſſe in obſequium numinum Ethnicorum editos. Prohemium *Eadgari* Regis de Cœnobitis regularibus introducendis. To Cyngeꞅ ꞅoꝺlice neoꝺ, &c. *Ad Regis verò obſequium*, pa. 150. Eadmeri. Et pa. ſeq. þyꝺeꞃ neoꝺ iꞅ *quo neceſſe eſt.*

De his Concil. Conſtantinop. in *Trullo* An. . . . . : ca. 69. ——— *Qui in noviluniis à quibuſdam ante ſuas officinas accenduntur rogi, ſuper quos etiam antiqua quadam conſuetudine, ſalire ineptè & delirare ſolent, jubemus deinceps ceſſare. Quiſquis igitur tale quid fecerit, ſi ſit Clericus deponatur; ſin autem laicus ſegregetur.* Ibi Ehingerus. *Hanc impiam conſuetudinem hodie in Germaniâ, in feſto S. Johannis Baptiſtæ obſervant quidam, ut in plateis excitato igne, ſuper ipſum ſaliant. Sed Pii Evangelici magiſtratus per miniſtros urbis, tales ignes diſſipant, & delirantes de plateis abigunt.* pag. 411.

¶ *Noſſus*, *ſi.*] Sarcophagus ligneus. V. ſupra *Nauſus.*

¶ *Nola*, & *Nolula.*] Vide Campana.

¶ *Nomenclator*, & *Nomenculator.*] Concil. Roman. 2. Sub *Zachar.* Papâ An. 745. ——— *Præpoſitis in medio ſacroſanctis Evangeliis; aſtantibus quoque Diaconibus vel cuncto Clero: Gregorius Notarius regionarius &* Nomenculator *dixit*: Deneardus religioſus Presbyter, legatus — præ velo eſt, & petit ſe ingredi. Quid præcipitis? Dictum eſt ingrediatur. Ubi in notis, *Nomenculator*, aliàs *Nomenclator*, de quo ſicut & de ſacellario (cujus in fine (illius paragraphi) mentio habetur) agit *Onuphrius* lib. de vocibus Eccleſiæ, & *Briſſonius*, lib. de vocibus. Eſtque is cui Saccus ſeu ſacellus, de quo S. Auguſtin. Con. 3. Pſal. commiſſus. Hodie *Theſaurarius.* In Caroli Magni Conſtitutionibus, *Caſtularius*, hodie **Kaſtmeiſter**, à Ciſtâ. In quibuſdam Monaſteriis *Burſarii*, qui fortè ſunt illi, quos *Hincmarus* Epiſt. 3. vocat *Berſarios.* Hæc illic.

Flodoard. Hiſtor. lib. 3. ca. 21. ——— *Gregorio quoque ejuſdem Romanæ Eccleſiæ* Nomenculatori *& Apocriſiario* (ſcripſit Hincmarus Epiſc. Remenſ.) *petens ut inter fideles amicos ſuos eum tenere dignetur.*

¶ *Nona*, *ne.*] Meridies. Tempus prandii. In antiquis maneriorum membranis, *Nona* crebro uſu venit pro meridie, quæ inde Anglicè appellatur **None** & **None-tide**, quod Saxonicè tamen expreſſè ſonat *horam nonam*, id eſt pomeridianam tertiam: non meridiem. Ratio à Romanorum cœna ducta eſt: quæ hora diei *nona* fuit; nec ſolenniter antea comedebant. Quod enim prandium dicitur levius parciuſq; ſumebatur circa meridiem, unde & nomen; nam ἔνδιον authore *Plutarcho* in Sympoſiacis tempus meridianum ſignificat. Et quod poſtea jentaculum dictum eſt, olim prandium appellabatur.

Clerici etiam ante horam diei tertiam non iniebant convivia. Unde S. *Martini Bracarenſis*, collectio Oriental. canonum cap. 65. Ubi

ſecundùm dignæ memoriæ avi & piæ recordationis genitoris noſtri, capitula ſe emendaturum, & ipſas eaſdem res abſque alicujus interceſſionis impetratione amiſſurum.

Et lib. 3. cap. 20. pa. 228.——*Carolus Pipini Regis filius eandem villam* (Dudiciacam) *apud Tilpinum Archiepiſcopum obtinuerit in præſtariam, ea conditione, ut Capellas ad ipſam pertinentes, cum* Nonis & Decimis, *Epiſcopus Remorum retineret, &c.*

Append.ibidem,de villa Novilliaco—*Dedit villam Novilliacum in beneficio Anſchero Saxoni, qui* Nonas & Decimas, *ad partem Remenſis Eccleſiæ de ipſa villa uſque ad mortem perſolvit.*

¶ *Nonæ*, *Nonalia.*] Gloſſ. in Caſ. *Ekkehardi* junioris Cap. 9. Ex *Ugutio Nonnales* & *Nonalia* dicuntur *Nonæ & Nundinæ.*

¶ *Nonalis*, & *Nonalia.*] *Ekkehard.* jun. Caſ. cap. 9. ——*Nam in* Ekkehardo *natura & ſtudio caritatis dulcedine pleno, ſpiritus cunctorum quieverat: qui de Jonſwilare, quod, ut diximus, ipſe requiſivit & tenuit, hebdomadam ſeptem cottidie victualium ſtatuit, cum pane abundo, & quinque menſuris de cerviſia: quarum quintam* Nonalem *quidem vino comparari voluit.* Ubi in Gloſſ. *Haiminsfeldus* pag. 201. fuſiùs ſic diſputat. *Quæ eſt Cerviſia* Nonalis? *An quæ à tributariis* Nonarum *penditur? Nam* Nonæ & Decimæ *tributorum ſpecies, cum* Nona *vel* Decima *pars exigitur, de quibus in Capitularibus Caroli* M. in Additionibus Anni 16. cap. 5, 6, 7, 10, 12. & apud *Anſegiſum* Abbatem lib. 1. tit. *De* Nonis & Decimis. *An* Nonalis, *id eſt, feſtiva, ſicut feſtiva copia dicitur à Latinis?* Ugutio; Nonales *vel* Nonalia *dicuntur* Nonæ & Nundinæ.

An Nonalis, *quæ fratribus dabatur circa* Nonam, *quæ eſt hora tertia*, **umb die mon zit**, *quo tempore merenda ſolet ſumi, quæ Alamannis corruptè* **Brenn**? Infra cap. 11. *Abbas invitat tandem omnes pariter ad* Nonales *fratrum biberes; ibi tanta hilaritate uſque ad veſperum jam penè ſonatum commanent*, &c. *Sed profecto quod dicam, habeo; quod affirmem, nihil eſt.* Hæc ille: qui in Gloſſa tamen ad noviſſimum hunc locum adjungit. *Supra* Nonalem *cerviſiam dixit. An ergo & hic legendum* bieres, **Bier**? *An* Nonales *biberes vocat hauſtus veſpertinos*, **Abendturnck**? *Certè Angli, poſtmeridianas & veſpertinas compotationes in Academiarum juriſque Collegiis* **bevers** *vocamus, quod ex more ſuo Germani facilè* biberes *pronunciant:* b *nimirum pro* u: *Sed & eaſdem paſſim adhuc* None—*meales.q.*Nonalia *edulia nuncupamus.* Vide jam ſupra *Nona.*

¶ *Nonna*, *næ*; *Nonnana*, *Nonnanis*, & *Nunnanis.*] Monialis, ſoror velata. Monacha. Græ.

Nonnarum appellationem ſub primis Eccleſiæ ſæculis innotuiſſe non eſt dubium. Ejus meminere inter Græcos antiquos *Euſebius*, *Suidas*, Inter Patres Latinos, *Hieronymus* in Epiſtol. ad *Euſtochium*: *Et quia* (inquit) *maritorum experte dominatum, viduitatis præferunt libertatem, caſtæ vocantur &* Nonnæ. In quem locum *Eraſmus*——*Apparet hoc verbi* (Nonnæ) *ab Ægyptiis in vulgi ſermonem veniſſe. Solent enim aliquoties, res ejus gentis ſortiri vocabula, in qua præcipuæ fuerint, aut unde natæ ſint. Ægyptus autem, præter cæteras provincias monachorum gregibus abundabat: quorum lingua, puto monachos & ſanctos* Nonnos *fuiſſe vocatos, monachas & Virgines* Nonnas. *Nam meminit Suidas* Nonni *cujuſdam Ægyptii, qui Partheneium theologum verſibus ſit interpretatus. Et parthenos Græcè Virginem ſonat, quaſi vergo ſcripſerit in Virginem. Denique in hac eadem Epiſtolâ, aliquanto inferiùs, cum de monachorum agit generibus, Ægyptiis utitur vocabulis.* Hæc ille.

Sed audi aliam longè diverſam ſententiam *Amerpachii*, in Notis ad breviſſimum illud Capitulum in Conſtitutionibus *Caroli Mag.* quod ibidem inſcribitur Clericis & Nunnadibus, & editione autem *Lindenbrogiana*, Capitular. lib. 1. cap. 17. Clericis & Nonnabus, Conſtitutionis verba ſunt hæc, *Item in Concilio* (eodem Laodicenſi) *præcipitur, quod non oporteat mulieres ad altare ingredi.* Caput (inquit *Amerpachius*) non convenit: Cum Canon generaliter loquatur de mulieribus, & Caput ſit de Clericis & Nunnadibus. Ita enim & alibi appellantur ſacræ Virgines, vocabulo ſumpto à Germanis, per tranſlationem, quod propriè ſignificat *Suem fæmineam caſtratam*, ſicut è contra ferè nos Græca voce nominamus equos caſtratos ab iis, qui ſe caſtrant propter Regnum Dei.

Concil. *Cloviſhovenſ.* An. Dom. 747. Ca. 19. ——*Monachi ſeu* Nunnones *ſuo majori regulariter conſtituto humiliter ſubjecti ſint.*

Nonnana & *Nonnanis*, idem quod *Nonna.* Vide jam ſupra id verb.

¶ *Nonnus*, *ni.*] Monachus.

¶ *Non obſtante.*] Chart. *Celeſtini* Papæ 1191. *Hov.* pag. 754. & 48. 14. Literæ pat. Johannis Ducis Britan. contra Judæos An. Dom. 1239. Hiſt. de Bret. liv. 4. cap. 23. —— *Quod ſi contra iſtam ordinationem me venire contigerit, Epiſcopi poſſunt nos excommunicare, & terras noſtras in ſuis dioceſibus ſupponere interdicto*, non obſtante *aliquo privilegio impetrato vel impetrando.*

Mat. Weſtm. in An. 1244. pag. 177. ——*Utens hac odibili abjectione*, non obſtante

¶ *Nuntius.*] Pro Legato Pontificis Romani. *Hol.* 239.

¶ *Nunnanis*, *Nonnanis*, *Nonna.*] Quod vide ſupra.

¶ *Nuſca.*] L.Anglior. & Werinor. tit. 6. §. 6. ——*Mater moriens filio terram, mancipia, pecuniam, dimittit: filiæ verò ſpolia colli, i. murænas,* nuſcas, *monilia, inaures, veſtes, armillas, &c. Lindenb.* Gloſſ. Latino-Theotiſc. *fibula, nuſca.* Item *lunula. Nuſculi.*

¶ *Nydbedripes*, al. *Nied.*] Grand. Cuſtumar. Monaſt. de *Bello,* Tit. *Bromhame* fol. 91. a.——*Alicia Frere tenet, &c. Et debet inde de reddit. &c. Et de horſgabulo ut ſupra* 4 *d. falcare per* 3 *dies, cariare fenom ad* 3 Nydbedripes *in autumpno, cum* 2 *hominibus.* Poſt nonnulla ibidem. *Jo. Iverton debet metere & ligare in autumpno* 1 *nedacram, invenire* 1 *hominem per* 3 *dies ad* Nydbedripes *ad metendum à meridie uſque veſperas.* Similiter fol. ſeq. *Rogerus Cray.*

¶ O*Ba.*] Vide *Hoba.*

¶ *Obcæcare.*] Pro occludere; ut *Foſſas obcæcare*, i. deſuper occludere, ne pateant.

¶ *Obedientiæ.*] Concil. Eboracenſ. An. 1195. Hoved, pa. 756. —— *redditus quos* obedientias *vocant.*

¶ *Oberos.*] Longobar. 1. tit. 24. l. 5. ——*Mulier curtis rupturam, quod eſt* oberos *facere non poteſt: quod abſurdum eſſe videtur, ut mulier libera aut ancilla, quaſi vir cum armis vim facere poſſit.* Et L. ſeq.—— *Si quis peculium ſuum de clauſura aliena tulerit occultè, & non rogaverit, componat curtis rupturam, id eſt* oberos, *ſol.* 20. Et tit. 36. l. 4.——*Si ſervus Regis,* oberos, *aut vecorin, aut mervorphin, aut quamlibet talem culpam, aut minorem fecerit, ita componat ſicut de ſervis aliorum exercitalium decretum eſt.* Legendum autumat Lindenbrog. *Hoberis. Hobe* (inquit) vel *Hove,* ſive ut nunc pronunciatur **Hoff**, Germanis, & quod *Curtis* Gall.

¶ *Obeiſſentia.*] Concordia finalis inter Jo. Duc. Britan. & Alanum Trecorenſ. Epiſc. &c. An. 1267. Hiſt. Bret. l. 4. cap. 24. —— *quod nos debeamus habere* obeiſſentiam *& diſtrictum in terris & hominibus Regalium Trecorenſium, & in feudis Eccleſiæ Trecorenſis.* Et mox. *Salvis nobis & noſtris hæredibus*, obeiſſentiis, *& redevanciis noſtris à dictis hominibus, de terris & feudis, quas & quos tenent,* &c.

¶ *Oblatæ.*] Sunt panes azymi quos olim in Eccleſiâ offerebant Chriſtiani ἐν ταῖς ἀγάπαις (i. *in conviviis charitatis*) ut loquitur *B. Judas* Apoſtolus. Quos ſi conſecrabant, *hoſtiæ* dicebantur. Si hujuſmodi convivia faciebant, & benedictos diſtribuebant in fratres *eulogiæ,* à poſterioribus *oblatæ* ab offerendo. *Iſſo de Miracul. S. Othmari* lib. 1. cap. 3.——*quædam panis rotulæ, quæ vulgò* oblatæ *dicuntur.* Frequens earum apud Alamannos, ſed in uſum prophanum, confectio, retinentque nomen antiquum. Exempla in *Ephemerid.* Sic Gloſſ. *Haiminsfeld* in *Burchardi* Caſſ. S. Galli cap. 6. Ubi ſic legitur.——*Quod autem auxerit præbendam ex hoc conjicio; quia in hebdomadâ Paſcali, etiam in meridie, vinum &* oblatas *fratribus dari conſtituit*, to. 1. 188. e Al. V. *Oblata* in Capitul. & perpende an huc pertineant aliàs. L.

Naogeorgus lib. 4. de rito agens celebrandi feſtum Aſcenſionis, —— *Poſt hæc iis dejicitur panis, quem barbara turba nuncupat* Oblatas; *cui ſæpè admixta papyrus imponit pueris: finiunt magno omnia riſu.*

¶ *Obligatores.*] Qui faſcinationibus, quas ligaturas vocant, utuntur. Capitul. lib. 1. cap. 64.——*Præcipimus, ut nec canculatores, nec incantatores, nec tempeſtarii, nec* obligatores *faciant,* &c.

¶ *Obmallo*, *as.*] Cauſam in *mallo* ago, teneo, lite ago. Partes alterius in *mallo* tueor.

Formul. Solen. 9. —— *Jubemus ut memoratus Pontifex* ——*ſeu advocatus ejus in vicem authorum ſuorum, cauſas ipſius licentiam habeat adſumendi vel* Obmallandi. *L. Salica tit.* 37. Si legem noverit potuerit ſe *Obmallare* ut leudem non ſolvat. Vide *Mallo* & *Admallo.*

¶ *Oblata terræ.*] Vide *Fardella*, & *Nummata.*

¶ *Obſcario, onis.*] Longob. lib. 2. tit. 55. l. 19. *Si quis in Curte Regis cauſam habuerit, & evenerit ut prius curtis Regis ſacramentum deducere debeat, ſi minor cauſa de* 20 *ſol. fuerit, per ſacramentum* obſcarionum, *cum actoribus finiatur.* Gloſſ. *Obſcariones*, Carcerum cuſtodes. Chronicon Sangal. de Carolo Magno lib. 2. pa. 376. ——*Dixit mominatus non revera Epiſcopus ad oſtiarium vel* ſcarionem

non indultum eſt, ne ullus ſic eſſet feriandi terminus in univerſo ſæculo. Vide plures circa hoc ſubtilitates apud *Durandum, Rational. Divin.* Lib. . cap. 1. num. 41. & ſeqq. Et *Belethum de Divin. Offic.* ca. 71. Feſta autem quæ ſuis gaudent *Octavis* in Eccleſiâ Anglicanâ juxta leges *Edwardi* Confeſſ. cap. 12. quibus etiam immunitates concedit, ſunt *Coronationis Regiæ*, *Natalis Domini*, *Paſchatis* & *Pentecoſtes*. In Romana verò Eccleſiâ plures deprehenduntur.

Octavæ Paſchæ, Convent. Aquiſgran.An. 817. cap. 6. to. Con. 3.522. —— *Ut in Quadrageſima, niſi in Sabbato ſancto non radantur (monachi) in alio enim tempore ſemel per 15 dies radantur, & in* Octavis Paſchæ.

¶ *Octember.*] Pro October. Hincmarus in Epitaph. S. Remigii: Flodoar. lib. 1. ca. 21.

Octember primum cum daret atque diem.

¶ *Octogilt.*]

¶ *Oeconomus Eccleſiæ.*]

¶ *Oculorum effoſſio.*] Sicuti & membrorum truncatio, ideo ab aquilonaribus principibus excogitatum eſt, ne in vitam ullatenus ſæviretur. Hoc autem ſupplicii traduxiſſe primùm opinor in Inſulam noſtram *Canutum* Regem; qui ſuis legibus ſic ſtatuit. Cap. 48. MS. — *Si amplius adhuc peccaverit*, educantur ei oculi, *& truncenter ei naſus & aures & ſuperlabrum, aut decapilletur, quicquid horum conſulerint, quorum tunc intererit.* Acerbius autem Willielmus primus: in ſuis quæ inſcribuntur emendationes *apχ* 126. — *Interdico etiam ne quis occidatur, vel ſuſpendatur, pro aliqua culpa, ſed* eruantur oculi, *& abſcindantur teſticuli, vel pedet, vel manus, itaque truncus vivus remaneat in ſignum proditionis & nequitiæ ſuæ: ſecundùm enim quantitatem delicti debet pœna maleficiis infligi.* En quod Cicero dixit de ———— Portia lex virgas ab omnium civium Romanorum corpore amovit: hic miſericors flagella retulit: Sed in ſuiipſius viſcera (omnium quod ſciam primo) converſa eſt legis hujus immanitas; hoc eſt *Robertum* Ducem Normanniæ, filium ſuum primogenitum, quem frater ejus *Henricus* primus non regno ſolum ſed & luminibus ſpoliavit. V. L.

¶ *Offa Judicialis.*] Al. *Corſned.* V. *Canuti* Ll. Eccl. Cap. 5. Videtur ideo excogitari, ut graviſſima illa per Euchariſtiam purgatio in rebus levioribus non adhiberetur. V. *Corſned.*

¶ *Offerenda, dæ.*] Antiphona quæ canitur, cum oblatio debet celebrari. *Belethus* de Divinis officiis cap. 41. Dicto ſymbolo cantatur *offertorium*, ſive *offerenda*, ut aliqui dicunt &c. Haiminſf. Ekkehard. jun. Caſ. S. Galli cap. 3. Quos quidem tropos Karolo ad *offerendam*, quam ipſe Rex fecerat, obtulit canendos.

¶ *Offertorium.*] Ut ſupra *Offerenda.*

¶ *Officia.*] Munera, Dignitates apud Saxones noſtros.

¶ *Ofgangfordel.*] Sax. Conſtitutt. *Canuti* R. de foreſtâ ca. 11.—Eantq; (rei) ad triplex judicium, quod Angli **Ofgangfordel** vocant. Aut redundare videtur f poſterius, aut legendum **Ofgang for Ordal**, i. tranſitus ad ordalium. V. Conſtitutt. hic ſupra, & *Ordellum* infra.

¶ *Ogetharius.*] Dignitatis ſive Ordinis nomen apud Scotos, aliàs *Ochiern* quod vide. Reg. Majeſt. lib. 4. cap. 31. Item marcheta filiæ Thani vel *Ogetharii*, 2 vaccæ, vel 12. ſolidi.

¶ *Olca, æ.*] Gregor. Turon. De Glor. Confeſſ. cap. 69. apud Flodo. lib. ca. 20. ——— *Erat enim haud procul à baſilica, fundus tellure fœcundus; (tales incolæ* Olcas *vocant) & hic datus baſilicæ Sancti fuerat.*

¶ *Oloverum.*] Vita Stephani Papæ 6. Con. to. 3. B. p. 1019. *Vela duo de baſiliſci ornata in circuitu de* Olivero.

¶ *Olympias.*] 5 Annorum ſpatium ut alii tradunt; alii verò 41. menſium autem Solarium 50 complectens. *Ethelredus* Rex Anglo-ſax. per *Olympiades* Regnum ſuum in Chartâ quadam computans —— *Conſentiens* (inquit) *Signo ſanctæ Crucis ſubſcripſi in* Olympiade 4 *Regni mei.* Videtur ex ſynchronis conſcribentibus fuiſſe annus Regni ejus 16. Domini noſtri J. Chriſti 994. vel hunc circiter.

¶ *Omophorium.*] Cucullus, capitium, q. humerale, ab ὦμος, i. humerus.

¶ *Oncunne.* [Sax. L. Alur. MS. cap. 29. ——— *Si quis alium godborges* Oncunne, *& compellare velit quod ei aliquod ipſorum non complevit perjuret hoc in quatuor Eccleſiis fiat.*

¶ *Onus.*] Pro ſagmate frumenti V. *Sagma.* Hov. in An. 1126.—*Vendebatur* onus *equi frumentarium ſex ſolidis.*

¶ *Openthef.*] Ll. Canuti MS. cap. 93. *Openthef.* i. apertum furtum. Et ſic Anglicè hodiè. Ll. Hen. 1. cap. 13.—*Quædam (placita vel crimina) emendari non poſſunt, quæ ſunt* **Husbrech, Bernet, & Openthef,** *&c.* Hoc in Emendationibus Williel. pri. **Ran** dicitur.

¶ *Opus.*] Vide *Seſonis*, & *Blaſtrare.*

¶ *Ora, ræ.*] Domeſd. Nummus apud Saxones noſtros qui valebat 16 denarios; duæ oræ 32 denarios; Æ. Miſcel. 15 oræ libram faciunt juxta alium codicem, & quandoque poni videtur pro uncia, ut 20 denarii in *ora.*

Ll. *Edw. Conf.* cap. 12. *Manbote in Denelaga*

Forma Judicii per Ordalium.

Incipit Exorciſmus aquæ ad Judicium Dei demonſtrandum.

Ex textu Roffenſi.

PEractis coram Sacerdote trium dierum jejuniis,cum homines vis mittere ad judicium aquæ frigidæ ad comprobationem,ita facere debes. Accipe illos homines, quos vis mittere in aquam, & duc eos in Eccleſiam, & coram omnibus illis cantet Presbyter Miſſam;& faciet eos ad ipſam Miſſam offerre. Cum autem ad communionem venerint, antequam communicent,interroget Sacerdos eos, cum adjuratione & dicat, Adjuro vos [vel te] N.per Patrem & Filium & Spiritum ſanctum, & per veſtram [tuam] Chriſtianitatem quam ſuſcepiſtis [ti] & per unigenitum Dei filium, & per ſanctam Trinitatem, & per ſanctum Evangelium, & per iſtas ſanctas reliquias quæ in iſtâ Eccleſiâ ſunt; & per illud Baptiſmum quo vos [te] Sacerdos regeneravit, ut ne præſumatis [mas] ullo modo communicare, neque ad Altare accedere, ſi hoc feciſtis [ti] aut conſenſiſtis [ti], aut ſcitis [ſcis] quis hoc egerit. Si autem tacuerint [it], & nulli hoc dixerint [it], accedat Sacerdos ad Altare, & communicet. Poſtea verò communicet illos [um] quos [em] vult in aquam mittere.

Incipit Miſſa Judicii. ℟.

℟. *Juſtus es domine & rectum judicium tuum; fac cum ſervo tuo ſecundùm miſericordiam tuam.*

Ps. *Beati immaculati in via.*

Oratio.

Abſolve quæſumus domine tuorum [tui] delicta famulorum [li], ut à peccatorum ſuorum nexibus, quæ pro ſua fragilitate contraxerunt [it], tua benignitate liberentur [etur]; & in hoc judicio, prout meruerint [vel it], tua juſtitia præveniente ad veritatis cenſuram pervenire mereantur [vel atur] per dominum noſtrum.

Lectio libri Levitici.

In diebus illis, Loquutus eſt dominus ad Moyſen dicens. Ego ſum dominus Deus veſter: non facietis furtum, nec mentiemini; nec decipiat unuſquiſque proximum ſuum. Non perjures in nomine meo: nec polluas nomen Dei tui. Ego Dominus. Non facias calumniam proximo tuo: nec vi opprimas eum. Non moretur opus mercennarii tui apud te uſque mane. Non maledices ſurdo: nec coram cæco ponas offendiculum, ſed timebis dominum Deum tuum quia ego ſum dominus. Alia.

Ad Epheſios.

FRS. *Renovamini ſpiritum mentis veſtræ, & induite novum hominem, qui ſecundùm Deum creatus eſt in juſtitia & ſanctitate veritatis.*

Propter quod deponentes mendacium, loquimini veritatem unuſquiſque cum proximo ſuo; quoniam ſumus invicem membra. Iraſcimini & nolite peccare.

Sol ne occidat ſuper Iracundiam veſtram.

Nolite locum dare Diabolo.

Qui furabatur jam ne furetur: Magis autem laboret operando manubus ſuis quod bonum eſt; ut habeat unde tribuat neceſſitatem patienti.

R^s. Propitius eſto domine peccatis noſtris ne quando dicant gentes ubi eſt Deus eorum.

V^s. *Adjuva nos Deus ſalutaris noſter & propter honorem nominis tui Domine libera nos.*

Alleluia. Deus Judex juſtus, fortis, & patiens; nunquid iraſcetur per ſingulos dies? Secundùm *Marcum.*

In illis. — *Cum egreſſus eſſet Jheſus in via, percurrens, quidam genu flexo ante eum,* rogabat *eum dicens, Magiſter bone, quid faciam ut vitam æternam percipiam? Jheſus autem dixit illi, Quia me dicis bonum. Nemo bonus niſi ſolus Deus.*

Præcepta noſti? Ille dixit, *Quæ*? Ait, *Non occidas. Non adultereris. Non fureris. Non falſum teſtimonium dicas. Non fraudem feceris. Honora patrem tuum & matrem tuam.* At ille reſpondens ait, *Magiſter, hæc omnia cuſtodivi à juventute mea. Jheſus autem intuitus eum dilexit eum &* dixit ei, *Unum tibi deeſt. Vade,quæcunque habes vende & da pauperibus & habebis theſaurum in cælo*; & veni ſequere me. Of ——— Immittet Angelum *dominus in circuitu timentium eum, & eripiet eos: guſtate & videte quam ſuavis eſt dominus.*

Hic

am regnat & dominatur per infinita ſecula ſeculorum. Amen.

Alia.

Adjuro te creatura aquæ per dominum Patrem ✠ & Filium ✠ & Spiritum ✠ ſanctum ; & per tremendum diem judicii ; & per 12 *Apoſtolos; & per Lxxii diſcipulos ; & per* 12 *Prophetas ; & per* 24 *ſeniores qui aſſiduè dominum laudant ; & per* 144 *millia quæ ſequuntur agnum; per omnia agmina ſanctorum Angelornm, Archangelorum, Thronarum, Dominationum, Principatuum, Poteſtatum, Virtutum, Cherubin atque Seraphin ; & per omnia millia ſanctorum Martyrum, Virginum, & Confeſſorum.*

Adjuro te per ſanguinem domini noſtri Jeſu Chriſti & per 4 *Evangelia ; & per.* 4 *Evangeliſtas ; nec non & per Lxxii libros veteris ac novi Teſtamenti, & per omnes Scriptores ſanctos ac Doctores eorum.*

Adjuro te per ſanctam Eccleſiam catholicam ; & per communionem Sanctorum, & per reſurrectionem eorum, ut fias aqua exorcizata, adjurata, & obfirmata adverſus inimicum hominis diabolum, & adverſus hominem [*es*] *qui ab eo ſeductus* [*ti*] *unde * ratio agitur perpetraverit* [*unt*] *ut nullatenus eum* [*os*] *in te ſummerſum* [*os*] *aut in profundum trahi permittas; ſed à te repellas, atque rejicias : Nec patiaris recipere corpus, quod ab onere bonitatis inane eſt factum, ſed quod caret pondere virtutis, careat pondere propriæ ſubſtantiæ in te, innocentem* [*tes*] *verò à prædicto crimine more aquæ in te recipias & in profundum innocuum* [*os*] *pertrahas, per dominum noſtrum.*

* Furtum hoc, vel homicidium, aut adulterium.

Poſt has autem conjurationes aquæ exuantur [atur] homines [o] qui mittendi [us] ſunt [eſt] in aquam propriis veſtimentis & oſculentur [etur] Evangelium & Crucem Chriſti & Aqua benedicta ſuper omnes [eum] aſpergatur ; & qui aſſint omnes jejunent, & ſic projiciantur [atur] ſinguli in Aquam. Et ſi ſummerſi [ſus] fuerint [rit] inculpabiles [is] reputentur [etur], Si ſupernataverint [it] rei [us] eſſe judicentur [etur].

¶ Incipit adjuratio ferri vel aquæ ferventis ad judicium. In ſimplo unum pondus. In triplo tria ferrum æquiparet pondera. Et in illa adjuratione non aſſint, ut prædiximus, niſi jejuni. Et dictis Letaniis, ſic Sacerdos in loco ubi ferrum accenditur, vel aqua inferveſcatur adjurationem initiando inchoet.

Deus, qui per ignem ſigna magna oſtendens Abraham *puerum tuum de incendio Chaldeorum, quibus clam pereuntibus eruiſti : Deus qui Rubum ardere ante conſpectum* Moyſi *& minimè comburi permiſiſti : Deus qui ab incendio fornacis Chaldaici, pleriſque ſuccenſis, tres pueros tuos illæſos eduxiſti : Deus qui incendio ignis populum Sodemæ & Gomorræ involvens,* Loth *famuum tuum cum ſuis, ſaluti donaſti : Deus qui in adventu ſancti Spiritus tui illuſtratione ignis fideles tuos ab infidelibus decreviſti, oſtende nobis in hoc pravitatis noſtræ examine virtutem ejuſdem ſancti Spiritus ; & per hujus ignis fervorem diſcerne fideles & infideles, ut * attactum ejus rei cujus inquiſitio agitur conſcii* [*us*] *exhorreſcant* [*at*] *& manus eorum* [*jus*] *vel pedes comburantur* [*atur*] *aliquatenus ; immunes verò ab ejuſmodi crimine liberentur* [*etur*] *penitus & illæſi* [*ſus*] *permaneant* [*at*] per &c.

* Ut attactum ejus furti, vel homicidii, vel adulterii, cujus

Alia.

Deus judex, juſtus, fortis, auctor & amator pacis, patiens & multum miſericors ; qui judicas quod juſtum eſt, & rectum judicium tuum ; qui reſpicis ſuper terram, & facis eam tremere. Tu Deus omnipotens, qui per adventum filii tui Domini noſtri Jeſu Chriſti mundum ſalvaſti, & per ejus paſſionem genus humanum redemiſti, hanc aquam ferventem, vel hoc ferrum fervens ſanctifica ✠ : Qui tres pueros, Sidrac, Miſac, & Abednego, *juſſu Regis Babiloniæ in camino ignis, accenſâ fornace ſalvaſti illæſos, per Angelum ſanctum tuum eduxiſti, tu clementiſſimè pater, dominator omnipotens, Præſta ut ſi quis* [*qui*] *innocens* [*tes*] *de hoc cujus inquiſitio agitur in hoc ferrum fervens, vel in hanc aquam ferventem miſerit* [*int*] *manum* [*us*] *ſuam* [*as*] *ſalvam* [*as*] *te præſtante domino noſtro permaneat* [*ant*] *; & ſicut tres pueros ſupradictos de camino ignis ardentis liberaſti, &* Suſannam *de falſo crimine eripuiſti, ſic manum* [*us*] *innocentes* [*em*] *omnipotens Deus ab omni læſionis inſaniæ ſalvare dignare. Et ſi quis* [*qui*] *culpabilis* [*les*] *vel noxius* [*ii*] *& tumido* [*di*] *corde induratoque* [*ique*] *pectore, vel ſuperba mente reus* [*i*] ** de hoc cujus inquiſitio agitur, manum miſerit in hoc ferrum, vel aquam ferventem, tu Deus omnipotens juſtiſſima pietate & rectiſſimo judicio illud declarare, & manifeſtare digneris, ut anima* [*mæ*] *ejus* [*eorum*] *per pœnitentiam ſalvetur* [*ventur.*] *Et ſi ille* [*i*] *nocens* [*tes*] *vel culpabilis* [*les*] *ſit* [*ſint*], *& per aliquod maleficium, vel per herbas aut per cauſas diabolicas induraverit* [*rint*] *& peccatum quod fecerit* [*int*] *confiteri noluerit* [*int*] *tua dextra quæſumus domine hoc declarare dignetur*, per.

De furto hoc, vel homicidio, aut adulterio. ceu maleficio.

*De furto hoc, vel homicidio, aut adulterio, ceu maleficio.

Item

Tertia Oratio

Deus cujus ſcientia ſenariam circumſcriptionem Angelicis & humanis elongatam ſenſibus ſola interius penetrat & exterius concludit; quem nulla cœleſtium vel terreſtrium aut inferiorum vota fallere poſſunt, quanto magis cor hominis unius culpabile; reſpice ad preces noſtræ humilitatis, quibus famulatum ſacri indidiſti ordinis, & præſta non noſtris exigentibus meritis, ſed tuorum omnium ſuffragantibus Sanctorum precibus; ſed quod in hâc culpâ humanos latet oculos, & ſermonum humanæ procacitatis obtegitur defenſionibus, tua cœleſti & ſupernâ moderatione ſine ullo reveletur obtricamine; & ſicut ſolus verus es veritatis in hoc ſententiam elucidare digneris, quatenus innocens [tes] ſine ulla difficultate hoc pabulum probationis deglutiat [nt]: obnoxius autem obtrepidante mentis ſtatu & totius compagine corporis vacillante quod in tuo ſancto nomine conſecratur ✠, & benedicitur ✠ nullatenus devorandi valetudinem percipiat [nt]; ſed coram omnibus valetudine confuſus [i] quod præſumptione immerita ſuſcepit [runt] cum irriſione projiciant, per Dominum noſtrum Jeſum Chriſtum.

¶ *Ordeff.*] Effoſſio materiei metallicæ vel ipſius metalli; oꞃe enim Sax. metallum; ꝺelꝼan effodere. Reperitur ſæpe in privilegiorum Chartis.

¶ *Ordinale.*] Liber quo ordinatur modus, dicendi, decantandi, celebrandiq; divinum officium ex more Romanæ Eccleſiæ. *Provincial. Ang.* lib. 3. tit. de Eccleſiis ædificand. cap. *ut Parochiani*——— *Volumus de cætero & præcipimus, quod teneantur (Parochiani) invenire omnia inferius annotata. viz. Legendam, Antiphonarium, Gradale, Pſalterium, Troperium,* Ordinale, *Miſſale, Manuale, Calicem &c.* Ranulf. in Polychron. lib. 7. cap. 3. in An. Dom. 1077. De *Oſmundo* Saresberienſi Epiſcopo——— *Hic quoque compoſuit librum* Ordinalem *Eccleſiaſtici officii, quem Conſuetudinarium vocant quo ferè nunc tota Anglia, Wallia utitur, & Hibernia.*

¶ *Ordinati.*] Dicti ſunt quicunq; Ordines Eccleſiaſticos ſuſciperunt. *Mat. Par.* in *Hen.* 3. introitu. ——— *Juravit quòd honorem, pacem, & reverentiam portabit Deo & ſanctæ Eccleſiæ &* Ordinatis, *omnibus diebus vitæ ſuæ.*

¶ *Ordines Eccleſiaſt. Militares, &c.*] V. in fine Pract. Camer. Apoſt. *Pantaleon.* Chronogr. pag. 42. col. 2. & ſeqq. *Polyd. Virg.* lib. 7. Ca: 1. & ſeqq. pa. 435. Rot. impreſ. 1603. cum armis. Antiqq. Benedictinæ pa. 158 *Fox Martyr.*

Vide etiam *Bartholomæi Mirandæ* Speculum Religioſorum & *Platus* de bono ſtatu Religioſ.

An. 1095. *Cruceſignatorum* origo, prædicante Papâ apud Clarumontem. *M. Par.* 22.

An. 1098. Ipſo eodem anno *Ciſtercienſe* Cœnobium incœptum eſt. *M. Par.* in An. 1098 pa. 36. l. 52

An. 1221. *fratres Minoritæ* à S. Franciſco, qui obiit An. 1127. inſtituti, & ab Honorio 3. An. 1224. Confirmati, Angliam intrarunt circa An. 1222. & primam eorum ſedem. Canterburiæ poſſidebant. Vulgo **Gray friers** *Fox* pag. 272. col. a.

Vide Catalogum eorum cum annis ſuæ originis collect. apud *Fox* pa. 263.

An. 127.———In his diebus *Prædicatores*, qui appellati ſunt *Minores*, favente Papâ *Innocentio* ſubito emergentes, terram repleverunt &c. *M. P.* pa. 213. l. 6.

An. 1241. *Carmelitæ* ſub medio Regni Hen. 3. Angliam ingredientes, *Nevendonæ* in Cantio primum conſedere. *Lamb. Itiner.* pag. 208. Ubi vide de Ordinis origine.

¶ *Oreſte.*] V. *Ordalium.*

¶ *Orfgild.*] Pecudis ſolutio, vel redditio. Saxon. oꞃꝼ pecus, ᵹilꝺ ſolutio, redditio. Emendatt. *Williel.* primi ad leg. S. *Edouardi.* —— *Requiratur Hundredus & Comitatus* ——— *& qui juſtè venire debent & noluerint, ſummoneantur ſemel; & ſi ſecundò non venerint, accipiatur bos unus: & ſi tertiò, alius bos: & ſi quartò, reddatur de rebus hujus hominis quod calumniatum eſt quod dicitur* ceapᵹilꝺ (al. cod. oꞃꝼᵹilꝺ) *& inſuper Regi foriſfactura.*

¶ *Orgild.*] Sine Solutione, ſine compenſatione. Ll. Præfat. Al. fol. 27. b.--liᵹhe oꞃᵹilꝺ.

¶ *Origellum.*] Quaſi Aurigellum (inquit *Skenæus.*) Eſt Lorica, ideo ſic dicta quod ipſius ore æreorum annulorum limbo inſtar aurei (quales vidimus) concludebantur. Stat. 2. *Rob. Br.* c. *Ordinatum* 27. ubi ait *Skenæus*, *Habergellum* dicitur.

¶ *Originarius, Originalis, Originaria.*] Vernaculus, Vernacula, quos Angli foranei nativos dicunt: Hi quod nativitate ſunt ſervi; illi, quod origine, quæ idem ſunt. Teſtament. B. *Remigii* apud *Flodo.* lib. 1.——— *Innocentium ſervum, quem accepi à Profuturo* originario *meo; do, lego.* Ubi intelligo *originarium* ſic à ſervo differre, ut ſpeciem à genere: Servos nempe dici, qui vel ſanguine vel pactione in ſervitutem obligantur: *Originarios* autem & nativos ſic enaſci. V.L. & A.

¶ *Origina-*

Et adhuc ejuſdem vis aliquâ modernâ linguâ retinetur. Paucum enim *parvam partem* **a ſmall deal**, multum, *magnam partem* **a great deal**, *nullam partem* **no deal**: partirique **to deal** dicimus, &c. ibidem, ſed ne memini me uſpiam aliàs legiſſe prima hæc vocabula.

¶ *An Oxgang of Land.*] Scotis **ane Oxengate** Bovatis terræ, i. quantum ſufficit ad iter vel actum unius bovis. **Ox** enim eſt *bos*: **gang** vel **gate**, *iter*. Vide ſupra *Bovata*. Nos autem de junctis bobus intelligimus. Nov. Juſtiniani *Zygochephalum.*

¶ *Oye.*] Inter ordines antiquos Scotorum unus hic fuit *Thani* & *Ochierni*, ut videtur, æqualis: fortè idem qui apud Saxones cnyȝhꞇ, nam cnyȝhꞇ puerum, miniſtrum ſignificat, & apud Hybernicos (unde etiam Scoti profecti ſunt) **oge** vel **oye** (utroque enim vocabulo utuntur Scoti) *juvenem*, vel *juniorem* ſignificat, qu.

¶ P*Aagium.*] M. Par. in An. 1256. pa. 906. l. 12. Credo legendum *Paſſagium*.

¶ *Pacare.*] Vide *Paco*.

¶ *Pacationis charta.*] Chart. Vett. Alaman. 29.—— *Placuit inter nos* Chartam pacationis *ex utraque parte allevari.*

Pacatio pro ſolutio. M.P. An. 1248. pa. 719.——*Pannos ſericos, & alia rapit violenter ſine* pacationis *retributione.*

¶ *Pacis adſertores.*] Qui tuendæ paci præponuntur. V. infra *Pax*.

¶ *Paco, cas, care.*] Solvo, ab Ital. pagare. Leges Burgor. Scot. cap. 130.—— *Et ſi non* pacaverint *non tenentur plus commodare.*

¶ *Padnage.*] Idem quod panagium & *peſſun*, aliàs *peſſona*; Ubi vide Chartam Regis *Henrici* 1. Eccleſiæ S. *Martini de Bello.*

¶ *Pagalia, Pagatio, Pagatus.*] Ab Ital. *pagare*, i. Solvere (Gallis *payer*, g ut crebrâ mutatione ſolet in y tranſeunte.)

Formul. Solen. 12.—— *Ita ut pro ipſa cauſa ſolidos tantos in* pagalia *nobis dare deberes.* Et Char. vett. Alaman. 80.—— *De quibus (60 marcis) confiteor ſufficienter præſentibus me* pagatum.

¶ *Paganiæ.*] *Nefandi* Paganorum *(hoc eſt, Gentilium) cœtus.* Synod. ſub Carlomanno Duce Franc. an. 742. Capitul. lib. 5. cap. 2.—— *Epiſcopus in ſua parochia, ſollicitudinem habeat, adjuvante graphione, qui defenſor Eccleſiæ ejus eſt; ut populus Dei* paganias *non faciat: ſed ut omnes ſpurcitias gentilitatis abjiciat, & reſpuat, ſive prophana ſacrificia mortuorum, ſive ſortilegos vel divinos, ſive philacteria, & auguria, ſive incantationes ——ſive ſacrilegos ignes, quos* Nodfyrs *vocant, &c.* V. L.——

¶ *Pagenſes.*] Dicuntur ejuſdem pagi ſive Comitatus accolæ, qui & inde etiam *Compagenſes* dicuntur.

¶ *Pagina.*] Pro Chartâ donationis, vel ſchedulâ.

Pagina præceptionis.] Flo. 391. b. *Pagella*, V. *Panella.*

¶ *Pagus, gi,* & *Paga, gæ.*] Comitatus, territorium, diſtrictum. Comitis unius diœceſis. Non vicus ſolum, aut villa. Cæſarem habeat authorem: qui lib. 1. bell. Gall. ait Helvetiam totam in quatuor fuiſſe diviſam *pagos.*

Pagos autem hos, hodie diſtribuunt in 13 tractus, quos Gallicè vocant Cantones, Latinè Angulos.

Aſſer Meneven.—— *Obviaverunt illi omnes accolæ Sumertunenſis* pagæ, *& Wiltunenſis, omnes accolæ Huntunenſis* pagæ. Malmesb. de Geſt. Reg. Angl. lib. 2. cap. 4. ——*Ad hoc tandem inopiæ coactus eſt, ut vix tribus pagis in fide vigentibus, i. Hamptesſire, Wilteſcire, Somerſet, &c.*

Nos hujuſmodi Sectiones *Shiras* dicimus. Lib. Rameſ. Sect. 116.—— *In pago* (inquit) *Bedfordiæ, eſt villa quædam* Scutlingedune *antiquitus dicta, &c.*

Et Chart. vett. Alaman. 85.—— *Placitum in* pago, *qui dicitur Para, in villa nuncupata* **Dutroheim**, *coram Burghardo Comite.* V. L.

¶ *Pailes.*]—— *Ædificia ſunt Caſæ & tuguria, de quorum incendiis nihil ſunt ſoliciti: Potentiores ſibi pyramidales turres, quas* Pailes *vocant, ex ſola terra, quæ nec incendi, nec niſi magna militum vi ac ſudore dejici poſſunt, ſibi conſtruunt. J. Leſl. Scot.* de orig. moribus, & rebus geſtis Scotorum.

¶ *Pais.*] Vox forenſ. veluti *trial per pais.* Quod non intelligendum eſt de quovis populo, ſed de compagenſibus; hoc eſt eorum, qui ex eodem ſunt Comitatu, quem majores noſtri *pagum* dixere, & incolas inde *pais*, g ut ſæpe monuimus in *i*, vel *y* converſo. Sic Galli *payen*

nam *Gregorius* utitur ad *Auguſtinum* in Epiſt. & alibi apud *Bedam* lib. 1.

De *pallio* Vide quædam annotanda Chro. vol. 1. in deſcript. Hiberniæ cap. 5. p. 31. col. b. Et *Hoved.* An. 1095. p. 465.

Et *Pallii* forma apparet in veſtitu S. Greg. apud Baron. An. 604. 27. pa. 203. In Pontif. effigieb. Platinæ, primis dat. Vid. etiam Durand. lib. 3. cap. 18. fusè, & Onuphr. de Voc. obſc. Eccleſ. pa. 95. *Pallium* eſt plenitudinis officii Pontificalis inſigne, Decretalium Greg. lib. 5. pa. 33. De privilegii cap. 23. V. lib. 1. Tit. 8. de Authoritate & uſu *pallii*.

Ex cod. MS. in bibl. Bened. *Cantab.* Myſterior. Miſſæ lib. 1. cap. 63. pa. 334.

Pallium (inquit *Innocentius* 3.) ſignificat diſciplinam, quia ſeipſos & ſubditos Archiepiſcopi debent regere, &c. Fit autem *Pallium* de candida lanâ contextum, habens deſuper circulum humeros conſtringentem, & duas lineas ab utraque parte dependentes. Quatuor autem Cruces purpureas ante & retro, à dextris & à ſiniſtris: ſed à ſiniſtris eſt duplex, & ſimplex à dextris.

Hæc omnia moralibus ſunt imbuta myſteriis. Nam ut Scriptura teſtatur, *In Theſauris ſapientiæ, ſignificatio diſciplinæ.* (Eccl. 1.) In lanâ quippe notatur aſperitas, in candore benignitas deſignatur. Nam Eccleſiaſtica diſciplina contra rebelles & obſtinatos ſeveritatem exercet; ſed erga pœnitentes & humiles exhibet pietatem. Propterea quod, non de lanâ cujuſlibet animalis, ſed ovis tantum efficitur, quæ manſuetum eſt animal, &c.

Circulus pallii per quem humeri conſtringuntur, eſt timor Domini; per quem opera coercentur, ne vel ad illicita defluant, vel ad ſuperflua relaxentur, &c. Hinc eſt ergo, quod *pallium* & ante pectus & ſuper humeros frequenter aptatur. Quatuor Cruces purpureæ, ſunt quatuor virtutes politicæ, juſtitia, fortitudo, prudentia, temperantia: quæ niſi Crucis Chriſti ſanguine purpurentur, fruſtra ſibi virtutis nomen uſurpant, &c.

Duæ lineæ, quarum una poſt dorſum, & altera progreditur ante pectus: activam & contemplativam vitam ſignificant, &c.

Quapropter & *pallium* duplex eſt in ſiniſtrâ, ſed ſimplex in dextrâ: quia vita præſens, quæ per ſiniſtram accipitur, multis ſubjecta eſt moleſtiis; ſed vita futura, quæ per dextram deſignatur, in unâ ſemper collecta quiete eſt, &c.

Tres autem acus, quæ *pallio* infiguntur, ante pectus, ſuper humerum, & poſt tergum, deſignant compaſſionem proximi; adminiſtrationem officii; diſtrictionem judicii. Quarum prima pungit animum per dolorem, ſecunda per laborem, tertia per terrorem. Prima pungebat Apoſtolum cum dicebat: *Quis infirmatur, & ego non, &c?* (2 Cor. 18.) Secunda eſt: Præter illa quæ extrinſecus ſunt, inſtantia mea quotidiana: ſolicitudo omnium Eccleſiarum. Tertia, *ſi juſtus vix ſalvabitur, impius & peccator ubi parebunt?* Super dextrum humerum non infigitur acus; quia in æterna quiete nullus eſt afflictionis aculeus, nullus ſtimulus punctionis, &c.

Acus eſt aurea, ſed inferius eſt acuta, & ſuperius rotunda, lapidem continens pretioſum: quia nimirum bonus paſtor propter curam ovium in terris affligitur, ſed in cœlis æternaliter coronatur; ubi pretioſam illam margaritam habebit, de qua Dominus in Evangelio, *Simile eſt, &c.* (Mat. 13.) Dicitur autem pallium plenitudo Pontificalis officii, quoniam in ipſo & cum ipſo confertur Pontificalis officii plenitudo. Nam antequam Metropolitanus *pallio* decoretur, nec debet Clericos ordinare, Pontifices conſecrare, vel Eccleſias dedicare, aut Archiepiſcopus appellari.

Camiſia cingulo continentiæ conſtringitur, præcipiente Domino; *Sint lumbi veſtri præcincti* ——— ſcil. ut conſtringatur omnis voluptas.

Pallium Archiepiſcoporum ſuper omnia indumenta eſt, ut lamina in fronte ſolius Pontificis: Illo decernitur Archiepiſcopus à cæteris Epiſcopis. *Pallium* ſignificat torquem quem ſolebant legitimè certantes accipere, quando ammonentur ad legitimum certamen. Quod habet duas lineas à ſummo uſque deorſum, ante & retro, ſignificat enim ſummæ doctrinæ decorem, & diſciplinam mandatorum Domini acceptabilem. Circulus circa collum diſciplina eſt Domini circa ſermonem prædicationis, ut non ſit alter ſermo prædicationis, & aliud opus.

Apparet ex decreto Pelagii Papæ 1. (qui floruit an. 555.) Diſt. 100. Can. 1. *Pallii* uſum fuiſſe de antiqua conſuetudine, ſed à Romano Pontifice expetendum; quoſdam verò Metropolitanos nec expetere nec percipere: Decernit igitur, ut quiſquis Metropolitanus, ultra tres menſes conſecrationis ſuæ, ad fidem ſuam exponendam, *palliumque* ſuſcipiendum, ad Apoſtolicam ſedem non miſerit, commiſſa ſibi careat dignitate, &c. Ubi plurima in ſeqq. Canonib. huc ſpectantia. Col. 613. Videtur hic *Pelagius* eſſe primus, ille qui floruit anno 555. & conſtituit, ut *Provincia* contineret 12. *Civitates*, vel ad minus 10. (Balæ. pag. Pap. fol. 316.) non ſecundus ille Gregorii magni prædeceſſor immediatus.

Spectabat *pallium* ad omnes Sacerdotes & Epiſcopos, non ad ſolos Metropolitanos. (Lib. 1. Epiſt. 136. Baro. an. 216. un. 15.) *Iſidorus Peluſiota* ad *Herminum. Id autem amiculum, quod Sacerdos humeris geſtat, atque ex lana, non ex lino contextum eſt, ovis illius quam Dominus aberrantem quæſivit, inventamque humeris ſuis ſuſtulit, pellem deſignat. Epiſcopus enim qui Chriſti typum gerit, ipſius munere fungitur, atque ipſe etiam habitus omnibus etiam oſtendit, ſe boni illius & magni Paſtoris imitatorem eſſe.*

Pallii uſus Epiſt. 4. *Zachar.* Pap. ad *Bonif.* Tom. 5. pag. 481. col. 1. l. F.

¶ *Pallia*

¶ *Panes Curiæ*, *Militum*, *Ordei.*] Reperio has panum diſtinctiones in archivis veterrimis Monaſterii Rameſienſis; quas ſic intelligo. *Panem Curiæ* nec optimum fuiſſe, nec infimum, ſed mediæ conditionis, quem *Galenus* lib. 2. ad *Glauconem*, ut notat *Cæl. Rhodig.* Syncomiſtum vocat. Syncomiſtum panem (inquit *Galen.*) eum nominant, qui medius inter exquiſitè purum eſt, & furfuraceum. In Aulâ Regiâ Angli hodie appellamus **Court bread**, & **a Court loaf**, quaſi panem cortilem vel Curiæ: non ex ſimila, ſed è ſimilagine confectum.

¶ *Panem Militum.*] Eum fuiſſe, qui militibus; hoc eſt nobilioribus monaſterii vaſſallis, qui per ſervitium tenuere militare apponebatur; qui ideo fortè adoraceus fuit & puriſſimus.

¶ *Panis ordei.*] Quia ordeaceus fuit, vel totus furfuraceus: operariis dabatur in ſtipem & corredium.

¶ *Pannagium.*] Quaſi *Paunagium*, ſilveſtrium enim arborum fructus & glandes quidam **pawns** vocant. Antiquioribus (& rectius) *Panagium.* Aliis & in Domeſd. *Paſnagium* à Gall. *Paſnag.* quibuſdam *Pennagium.*

Eſt autem *Pannagium* alimentum, quod in ſylvis colligunt pecora, ab arboribus dilapſum. Longobardorum Boiorumque legibus *eſca* dictum, quod vide. Anglis & German. **Paſte.**

In Tabula De Decimis quæ publicè extat, *Pannagium* interpretatur **maſte of beech Acorns**, &c.

Item jus hujuſmodi beneficii ipſaque pecunia, quæ ob id fruendum Foreſtarii & boſcorum miniſtri à porcorum pecorumque dominis percipiunt.

Dictum opinatur *Cowellus* à Gall. *Panez*, ſeu *Panets*, quod radix eſt panacis vel paſtinacæ ſylveſtris, Anglicè **the wild parſnep.** Sed creſcit hæc frequens admodum in apricis campis, ubi nihil unquam de *Pannagio* eſt auditum. Nec patiuntur leges Foreſtarum ſaltuumque, ut à porcis ſolum rodiatur & ſubvertatur, ſine quo radices porci non effodiant.

Xas. de *pannagio* de boſco ſuo in Conſult. de *pannagio* Regiſtr. pa. 49. a.

Breve Regis Henrici primi lib. Rameſienſ. Sect. 313.—*Henricus Rex Angliæ, Juſticiariis & omnibus Baronibus & fidelibus ſuis de Huntedonſchire Salutem. Præcipio, quod Abbas de Rameſia, teneat omnes boſcos ſuos benè & in pace, & quietè & honorificè, ſicut unquam melius tenuit; & nullus ſuper hoc eos capiat, vel invaſtet ſine licentiâ Abbatis. Et ſi quid ei debetur de* panagio, *reddatur ei juſte; & ſi aliquis ei inde ſuper hoc, injuriam, vel contumeliam fecerit, faciatis ei habere plenum rectum. Teſte Milone Gloc. apud Winton.* Integrum retuli ne periret. Chart. de Foreſtâ, cap. 10. *Unusquiſque liber homo agiſtet boſcum ſuum.* Chart. 1. fundat. Waldenſ. Cœnobii—*Clamo etiam quietum* Panagium *de omnibus dominicis porcis ſuis* (i. Cœnobitarum) —*in omnibus boſcis & parcis meis, in quibus porci mei in* paſtionem *admittuntur.*

Pannagium etiam pecunia dicitur, quæ pro habendo *Pannagio* ſolvitur: ut Mag. Cuſtumar. de *Bello* fol. 99. b. Et debent dare *Pannagium* de porcis ſuis; viz. de quolibet porco plenæ ætatis 2 d.

Hinc in Itinere de *Pickering retropannagium* pro *pannagio poſteriori*, cum pecus quaſi conſumitur.

Pannagium aliàs etiam apud Chopinum legitur pro *appennagio*, quod vide.

¶ *Pannoſus.*] Mendicus, ſordidus. R. Al. 1103.

¶ *Pant.*] Leg. Friſon. Addit. tit. 9. §. 2.—*Si quis verò quiſlibet ſervum alterius per vim ſuſtulit, pignoris nomine quod* pant *dicunt, &c.*

¶ *Panthema.*] Refert *Ekkehardus* Junior in Caſib. S. Galli. cap. 3. p. 59. *Virginem* Mariam (ſi credere fas ſit) *cœlanti cuidam aſtitiſſe ad manum, etiamque quid faceret docuiſſe. Quod cum ad plurium aures percrebuiſſet: artifex ſe ſubtrahens ſeceſſit* (inquit idem *Ekkehardus*) *de medio, neque jam ultra in urbe illâ operari volebat. In bacteâ* (alias bratteâ) *autem ipſa aurea cum reliquiſſet circuli planiciem vacuam, neſcio cujus arte poſtea cœlati ſunt apices;*

Hoc Panthema *pia cœlaverat ipſa Maria.*

Sed & imago ipſa ſedens quaſi viva, cunctis inſpectantibus adhuc hodie eſt veneranda. Hæc ille. In quibus, Vide R. Alam. 1287.

Quæritur quid *Panthema* hoc ſit: quod Scholiaſtes ejus profiteтur ſe nequire divinare. Sed videtur (inquit) ſignificare, *ſepulchrum* ſeu *imaginem ſculptam.*

¶ *Paracellarius.*] Vide ſupra *Aparacellarius.*

¶ *Paradegum*, aliàs *Paradogum*, & *Paradogium.*] Vox in feudal. Longob. feudi nobilitatem ſignificans.

Barater. lib. feud. tit. 4. ex Tit. *Quis dicat Dux. Qui ab antiquis temporibus feudum non tenent, licet noviter à Capitaneis, ſeu valvaſoribus acquiſierint, plebei nihilominus ſunt: Nam & hi qui ſoldatam acceperunt vel habuerunt per eam nullum* paradegium, *ſed nec feudi uſum acquirunt.* Vide Cujac. p. 146.

¶ *Paragium.*] Domeſd. A Gal. *parag*, quod æqualitatem ſignificat nominis, ſanguinis, dignitatis, etiam & terrarum in hæreditatis partitione. Hinc *diſparagium* & *diſparagari* quod vide ſupra. *Conſtitut. Neapolitan.* lib. 3. tit. 23.— *In ſucceſſione bonorum præferri volumus maſculos fœminis, dum tamen ſorores aut amitæ, fratres aut nepotes pro modo facultatum ſuorum & filiorum ſuperſtitum numero,*

ſecundum

nibus tranſmarinis petitos parco ſuo *Woodſtockig* infert alendos. *Stow* An. 1117. R. 18. pag. 197. *Malmesb.* lib. 5. pag. 161.

¶ *Pardingi.*] V. *Perdingi.*

¶ *Parentes.*] Pro Conſanguineis: Dici cœpit juxta vulgare Italorum & Gallorum, labeſcente jam Romanâ elegantiâ. His enim parent, illis parentes non patrem aut matrem ſignificant, ſed conſanguineum; eodemque ſenſu *Parentes*, paſſim apud mediorum ſæculorum ſcriptores, nec non in legibus noſtris.

Gregor. Turonenſ. lib. 3. cap. 15. ——— *Vocaverat enim Barbarus ille* Parentum *multos ſuorum ad epulum, inter quos erat & gener ejus, qui acceperat filiam illius.* Ad L.Rer. Ala. to. 1. p. 221. ca. 10.

Lampridius (in *Alexandri* vitâ) *è vulgi* (inquit) *ſermone non diverſus* Parentis *nomine, non ſuperiores modo, ſed cognatos affineſque comprehendi cenſuit.*

¶ *Pares.*] Dicuntur, conditione, fœdere, munere, dignitate; conditione: ut inter ſe liberi: ſervi invicem, & villani. Quod igitur ad liberos ſpectabat per liberos tractabatur in curiâ dominorum ſuorum. Quod ad ſervos, villanos, & nativos, per ſuæ conditionis homines. In Curiis igitur Baronum non miſcentur hodiè liberè & nativè tenentes ad Sacramentales inquiſitiones faciendas, at utrique ſeorſim: licet native ipſi tenentes hodiè etiam ſunt liberi. Servorum enim & nativorum apud nos ſublata eſt conditio; & quas ideo poſſidebant terras, vel prædia, hodie liberi tenent ſub antiquæ ſervitutis conſuetudinibus.

Pares reſpectu fœderis ſunt vir & uxor, commilitones & hujuſmodi. Quoad munus ſunt hi qui in palatio Regis, vel in Curiis dominorum ſuorum pari funguntur munere, & ejuſmodi.

Pares, Dignitatis ratione ſunt, qui pari dignitatis gradu collocantur, ſive hoc ſit ratione ipſius dignitatis, ut Reges invicem, Nobileſque omnes juxta ſuas claſſes; ſive ſanguinis ejuſdem privilegio, ut filii unius Regis cum filiis alterius, & ſic deorſum.

¶ *Pares Regni, vel Regis.*] Et ejuſmodi, quos *Tacitus* Comites vocat, quod hic oſtendere ſupra pollicemur in Comite Germano.

¶ *Pares Curiæ.*] Sunt qui in eadem curiâ, ſive Regis, ſive Comitis, ſive Baronis, pari funguntur poteſtate, parique lege & conditione vivunt. Convaſſalli vel concliëntes ejuſdem curiæ, ſeu dominii, parili claſſe conſtituti. *Burchardo* Socii dicti *Tacito* ni fallor Comites. Qui enim feoda ab eodem domino accipiebant, jura & ſervitia feodalia eidem domino præſtare tenebantur in dominicâ ſuâ curiâ illius territorii, cui feoda illa ſubſerviebant: ſed ſi dominus idem, plures haberet curias, feodatarii ſeu vaſſalli unius ſuæ Curiæ non ſunt habiti inter *Pares* aliæ Curiæ, vel curtis ſuæ alterius, nec ibidem poterant aut judicio ſiſtere, aut munia ſua exercere.

Pares enim cujuſvis curiæ ſunt ejuſdem curiæ judices; eorumque eſt de rebus judicare ad curiam illam ſpectantibus; prædiorum tranſactionibus intereſſe, & de iiſdem fidem facere, teſtimoniumque adhibere. Hinc *Burchardus* in lege Familiæ (ut notat *Bignonius*) Sententiam per *Pares* latam, *Judicium ſociorum vocat.* ——— *Si quis* (inquit) *ex aliquo commiſſo in manus Epiſcopi, cum judicio ſociorum ſuorum pervenerit, ipſe cum omnibus poſſeſſionibus ſuis, eo dijudicetur.* Et in eundem ſenſum Comites opinor dici apud *Tacitum*, ubi ait, *Centeni ſinguli ex plebe Comites.*

Vide ſup. *Comites.* Et *Memoires des Comtes P. Peton* pag. 65.

L. feud. ex *Conradi* Imp. Conſtit. ——— *Feudum prohibetur adimi niſi convicta culpâ & approbata judicio* Parium Curiæ (quod laudamentum vocant. Gloſſar. pag. 253.) non ipſius Domini. Ut *Guntherus Ligurinor.* lib. 8.

——— ——— ——— *Vaſſallus agendam*
Forte movet litem: non tu ſed curia judex
Audiat & certo determinet ordine cauſam.

Pares quos vocabant curiæ Hundredi, ſeu Centenarii. Cognoverunt hi de prædiis in Hundredo; unde plurima brevia Vicecomiti præcipiunt, ut conſedere faciat homines de Hundredo, ut ſæpe in lib. *Rameſ.* & ad majorem examinis perfectionem plura ſæpè Hundreda huic adjunguntur, ut ibid. Conſedere facias tria Hundreda: Hinc eſt quod hodie dum litis alea jacitur, licet Juratores è quovis Hundredo ſparſim exigantur, quatuor tamen de Hundredo ubi terra exiſtit litigata, neceſſario ſunt adhibendi.

Vide *Spec. Saxon.* lib. 1. Art. 39. in not. col. 2.

Pares feodi. *Notum ſit, &c. quod Walt. de Bolebech* ——— *Donavit Walt. Abbati de Rameſia, &c. terram de Waltonâ; tenendam de ſe & de hæredibus ſuis per ſervitium duorum militum in omnibus ſervitiis, quæ faciunt compares ſui de eodem feodo, præter wardam novi caſtelli.* Ram. ſec. 310.

Tenuere par parage. Grant Conſtumier du Norm. Cap. 30. ——— *Tenure par Parage, eſt quant cil qui tient & cil de qui il tient doivent par raiſon d'lignage eſtre pers es parties de l'heritage, qui deſcent de leurs ameſſeurs.* Idem ibid. Latinè in Jura & Conſu. Cap. 30.

Barones autem per pares *ſuos debent judicari, alii verò per eos omnes qui non poſſunt à judiciis amoveri.* Jura & Conſuett. Norm. ca. 9. fol. 2. b. col. 2.

Parium originem vel à Gallorum ambactis apud *Cæſarem*, vel à centenis apud *Tacitum* comitibus

mune non conſulunt. Rarus duabus tribuſque Civitatibus, ad propulſandum commune periculum, conventus : ita dum ſinguli pugnant, univerſi vincuntur.

In *vita Agric.* pag. 142. Vides in hiſce Conciliis nec Regis adeſſe præſentiam, nec authoritatem : & convenire rarius duas vel tres Civitates,fœminaſq; ut appareat veterum Germanorum & Lacedæmoniorum ritu non excluſas ; nam in Imperiis (inquit idem *Tacitus*) ſexum non diſcernunt. Sic *Voadicea* Icenorum noſtrorum furens *Pentheſileia*,quæ ..... Romanos uno prælio peremit, belli adminiſtrat imperium. Hæc de Britannorum Conciliis.

Saxonum mos è Germanorum cognoſcitur. ——— *De minoribus rebus* (inquit *Tacitus*) *Principes conſultant, de majoribus omnes; ita tamen ut ea quoque quorum penès plebem arbitrium eſt apud Principes prætractentur. Res minores, exponunt cauſas privatas & ad forum pertinentes, majores publicas. In celebrandis hiſce Conciliis, non coeunt niſi lunâ novâ, vel plenâ; nec indicto die (ne non liberi viderentur) ſed vel altero, vel tertio. Conſidunt armati, concionemque & ſilentium moderantibus ſacerdotibus, audiuntur vel Rex, vel Princeps ; vel prout cuique ætas, nobilitas, vel facundia, ſuadentes autem non jubentes. In ferendis ſuffragiis, fremitu aſpernunt quod diſplicet; & framearum concuſſu laudant quod placet.* Sic Germani veteres in Germaniâ, apud *Tacitum*: Et Britanniam advecti,patrios ſine dubio ritus unà advehunt, ſed fide imbuti Chriſtianâ, rigidiores ſenſim deponunt & Chriſtianorum induunt.

Conciliorum igitur duo poſthac genera : Eccleſiaſticum,quod ab Apoſtolis inſtitutum, expediunt jam Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Clerus ; Præſentibus etiam ſæpius ipſo Rege,cum magnatibus populiq; ſenioribus: ſed de hoc non hîc locus. Seculare, cui poſt Regem aderant Prælati antedicti & Aldermanni (aliàs Seniores atq; Sapientes Regni) hoc eſt Duces, Comites, Proceres, & Magiſtratus nonnulli; ut in voce *Aldermannus* explicavimus.

Inas Rex Occidentalium Saxonum,qui floruit An.712.leges ſuas condidit,ut ipſe loquitur, mıð ᵹeþeahꞇ ⁊ mıð læꞃe Cenꞃeðeꞅ mıneꞅ ꝼæðeꞃ, &c. *Conſilio* (inquit) *& documento Cenredi patris mei, Heddæ, & Erkenwoldi Epiſcoporum meorum, omniumque Aldermannorum meorum & ſeniorum ſapientum populi mei, magna etiam ſervorum Dei frequentiâ.* Sufficit hoc unum exemplum ad modum exprimendum omnium Conciliorum Anglo-Saxonum: etiam licèt nec in eiſdem Epiſcoporum fiat mentio, nec Aldermannorum. Juxta enim ſeculi illius uſum, comprehendi plerunq; ſolent, vel in præfatione legum,vel in contextu, *Sapientum* vocabulo : Et hoc quidem deſiderato, præſentes tamen intelliguntur omnes,ut ex *Athelſtani* legibus obſervetur,qui in Eccleſiaſticis illic conſtitutionibus uſum ſe refert Epiſcoporum conſilio, in ſecularibus verò edendis, nec ſecularium meminit, nec Epiſcoporum. Interfuiſſe tamen utroſq; conſtat è ſubſcriptione quadam dicente : Ealle ðiꞅ ƿæꞅ ᵹeꞅeꞇꞇeð on þam miclan ꞅẏnoð, &c. *Decreta ſunt hæc omnia in magno Synodo Cratelianâ, cui aderat* Wilhelmus *Archiepiſcopus, & cum eo Nobiles omnes, & ſapientes ab* Æthelſtano *congregati.*

Sed ut uberius dicam de perſonis in iſtiuſmodi Concilio convocatis : occurrit primò, nuſquam me reperiſſe inter Saxones noſtros, plebi locum, cui in Germaniâ *Tacitus* potiorem tribuit. Qui in *Inæ* Regis Concilio memorantur, ſunt (ut vides) *Epiſcopi, Aldermanni, Seniores ſapientes populi,* & *Servi Dei.* De *Epiſcopis,* ſatis notum. *Aldermanni* vox adeo generalis eſt, ut omnes comprehendat, qui vel dignitate præſunt, vel officio : Regulos Subregulos, Principes, Duces, Comites & Magiſtratus quoſlibet,ut in voce *Aldermannus* enarravimus.

Hoc autem loco de Comitibus intelligo & toparchis quod prætereat,numerat ſeniores ſapientes populi ; qui Latinè idem ſunt quod Aldermanni Saxonicè.

☞ *Seniores ſapientes populi,* idem eſt Latinè quod *Aldermanni* Saxonicè, ut in verbo *Senior* referemus. Qui verò appellantur *Servi Dei,* ſtrictiùs ego intelligo de Eccleſiaſticis,qui ſub hiſce ſeculis,peculiari iſto geſtiebant nomine, eodemq; veniunt in condendis *Æthelſtani* legibus Eccleſiaſticis Cap. 3. viris non tum conſultis ſecularibus: Et in Synodali Conciliabulo *Cloveſhoviæ* An.Dom. *DCCCxxiiii.* explicitè ponuntur, *Dei ſervi, Presbyteri, Diaconi, Monachi.* Ad hæc quæ diximus fidem faciunt Conciliorum plurium MS. Chartarumq; in eiſdem Confirmatarum ſubſcriptiones : in quibus præter Regem, & interdum Reginam, has invenimus : Ex parte Eccleſiaſticâ, paſſim *Archiepiſcopos, Epiſcopos, Abbates*: nonnunquam *Abbatiſſas, Presbyteros, Monachos.* Didaſcalum Dogmatiſtam. Ex parte laicâ : *Regulos, Subregulos, Principes, Patricios, Aldermannos, Hertogenas,* qui & aliàs *Duces,* aliàs *Comites, Præfectos,* & interdum ditionis alicujus puta *Merciæ, Hlafordas* (i Dominos) *Thanos* etiam, qui & *Miniſtros.* Continentur hi quidem omnes (ni *Thanum* excipias) ſub *Aldermannorum* nomine, ut ſuprà diximus: Et qui in unâ Chartâ *Aldermannus* ſcribitur, in aliâ *Hertogan* ; in aliâ *Dux,* in aliâ *Comes* appellatur. Sic *Ælfherus* in Chartis Wigornenſibus.

Excedo tenebris in crepuſculum, ſed lux adhuc malefida. *Gulielmus* 1. qui à conquirendo, hoc eſt, acquirendo Angliam, non à ſubigendo (ut plerique cenſent) dictus eſt Conqueſtor, terram totam inter Magnates ſuos ſic diſpoſuit,ut ſuum quiſq; patrimonium de Rege teneret in Capite per ſervitium ple-

runque

citavimus de Vicecomitibus & Militibus, evocatis ad fidei vinculum.

Gulielmus junior ita pariter: & de *Henrico* 1. lis ſub judice.

Stephanus Rex in Octavis Paſchæ — tenuit Concilium *Northamptoniæ*, cui præſidebant Eboracenſis Epiſcopus *Thurſtanus*, Epiſcopi, Abbates, Comites, Barones, nobiles quiq; per Angliam. *Continuat. Florentii* in An. 1138.pag.519.aut addenda videtur *Et* Conjunctio, aut tollenda *comma*, legendumq; *Barones nobiles*, & ſic nihil ſcrupuli.

Sub *Richardo* 1. (Hieroſolymis militante) *Johannes Comes Moretonii* frater Regis, & *Walterus* Archiepiſcopus Rothomagenſis, & omnes Epiſcopi,& Comites, & Barones, & Cives Londonienſes cum illis convenerunt in atrio Eccleſiæ S. *Pauli*. Et totius Concilii judicio *Willielmus Elienſis* Epiſcopus à Regni & Cancellariæ regimine deponitur, arduaq; alio peraguntur: *Hoveden.* in An. 1191. pag. 701. Et Epiſt. *Hug. Covent.* Epiſcopi pag. 703. Hoc tumultuarium videtur Concilium(quod Conciliabulum vocant)non legitimum.

E crepuſculo jam in lucem veniamus,quam à tot viris doctis iſtud agitantibus argumentum,miror non intuitam. *Johannes* Rex, haud dicam *Parliamentum* (nam hoc nomen non tum emicuit) ſed *Communis Conſilii Regni* formam & coactionem perſpicuam dedit, Chartaq; ſuâ (quam aliquando vidimus) anno Regni ſui 17.ſtatuit obſervandum. Proferam ipſius verba,ſed primò recitandus eſt præcedens illic articulus, qui ad ſequentium conducit explicationem.

— *Nullum* (inquit) *Scutagium vel auxilium ponam in Regno noſtro, niſi per commune Conſilium Regni noſtri* (1) *niſi ad corpus noſtrum redimendum* (2) *& ad primogenitum filium noſtrum Militem faciendum* (3) *& ad primogenitam filiam noſtram ſemel maritandam; & ad hoc non fiat niſi rationabile auxilium.* His dictis, paulo inferius ait — *Et ad habendum commune Conſilium Regni, de Auxiliis aſſidendis* (*aliter quàm in tribus caſibus prædictis*) *& de Scutagiis aſſidendis, ſummoneri faciemus Archiepiſcopos, Abbates, Comites, & majores Barones Regni, ſigillatim, per literas noſtras. Et præterea faciemus ſummoneri in generali, per Vicecomites & Ballivos noſtros, omnes alios, qui in Capite tenent de nobis, ad certum diem, ſcil. ad terminum* 40 *dierum ad minus, & ad certum locum, in omnibus literis ſubmonitionis illius, cauſam ſummonitionis illius exponemus; Et ſic facta ſummonitione, negotium procedat ad diem aſſignatum, ſecundùm Conſilium eorum qui præſentes fuerint, quamvis non omnes ſummoniti venerint.*

Poſt ſuſceptionem plebis in Comitia Parlamentaria ſenſim decerpitur faſtigioſa illa Magnatum poteſtas coercita, alias eorum in Tenentes imperio, & laxata, alias plebis in eos ſervitute. Fit hoc Statutis plurimis, adeoq; labefactata eſt ſuperbia procerum, ut adverſus Regem nemo ſuſcitare auſus eſt novorum quidpiam ſi de Regno non ageretur. Sed ecce novus jam Leviathan graſſari cœpit. Liberata jam ab imperio dominorum offenſa ex quavis causâ, plebs quæ ad arma hactenus abſq; voluntate dominorum nunquam convolant; jam non habentes quibus audiant, in graviſſimas inſurgunt rebelliones, quod ne ſemel unquam factum eſt anterius.

¶ *Parle hill.*] Collis vallo plerunq; munitus in loco campeſtri,ne inſidiis exponatur, ubi convenire olim ſolebant Centuriæ, aut viciniæ incolæ ad lites inter ſe tractandas & terminandas. Scotis reor *Grith-hail q. mons pacificationis*, cui Aſyli privilegia concedebantur. Vide *Stat. Will. Regis Scot.* cap. 5. §. 1.

¶ *Paro, ronis.*] Navis piratica longior, ſed exigua. *Phaſelus, Galea.*

Hoved.Annal.pars prior. —— Anno 892. *Rex paganus* **Heſteng** *cum* 80 paronibus, *oſtium Tameſis intrans, munitionem apud* **Middletune** *ædificavit.*Cujus è regione,in margine notatur: al. fortè *myroparonibus*. Sed hoc opinor minus correctè. *Myoparo* enim mediam habebat fabricaturam inter onerariam & triremem longam. *Paronem* autem noſtram omnino longam fuiſſe reor, celeritatis gratia non ad onera conſtructam,quo navium genere præcipuè uſi ſunt eo ſæculo piratici Dani, & Saxones noſtri. Sententiam mihi aſtringit *Aſſer Menevenſis*, ipſe Saxo perantiquus, An. 877. *Tunc* (inquit) *Rex* Alfredus *juſſit cymbas & galeas, id eſt longas naves, fabricari per Regnum, ut navali prælio hoſtibus advenientibus obviaret.*

¶ *Parochia.*] Quoad *Parochiarum* originem *Anaſtaſius* dicit *Fabianum* Pontificem 21. per Regiones Romam diviſiſſe Diaconibus. Et *Luitprandus* ait: *Fabianus* 7 Diaconos in urbe Româ in 7 regiones ipſius Urbis diviſit, qui ad peragendum officium illis congruum omni horâ parati invenirentur.*Dionyſius* autem qui circiter 30 poſtea annos in Pontificatum ſucceſſit Presbyteris Eccleſias diviſit & cœmiteria, & *Parochias* & Dioceſes inſtituit, ait *Anaſtaſius*, quod uberiùs paulò etiam *Luitprandus*. Hic Presbyteris Romæ *Parochias* Eccleſias dedit ſingulas ſingulis, & ipſas *Parochias* & cœmiteria eis dimiſit, & unicuiq; jus habere proprium conſtituit; ita viz. ut nullus alterius *Parochiæ* terminos aut jus invadat, ſed unuſquiſque ſuis ſit contentus. Poſt hæc (An. nempe 304.) *Marcellinus* Papa, ut apud *Anaſtaſium* habetur, 25 titulos q. dioeceſes propter baptiſmum & pœnitentium multorum qui convertebantur ex *paganis* & propter ſepulchra Martyrum.

Parochiarum

Arnoldus Abbas in Supplemento Helmold. apud Lind. —— *Seque juramento obſtrinxit, quod exire nobiſcum debeat regale vexillum, &* *in* Paſſagio *Martii, nobiſcum ad ſervitium Domini proficiſci.* Ibidem —— *ad partes Ægypti proximo* Paſſagio *tranſmeare.*

In Legg. Alaman. Tit. 82. *tranſpaſſare.*

¶ *Paſſiatum.*] Chartar. Alam. Centur. Chart. 61. —— *Et quando opus fuerit, aut ad meſſem vel pratum colligendum, vel ad reliqua in* paſſiato *faciam.*

¶ *Paſticium,* vel *us.*] Domeſd. Vide *Conuvius* quod huc retuli. Gall. *Paſtis.* Vide Dict.

¶ *Paſtoforia Eccleſiæ.*] Radevicus de Geſt. Freder. 1. R. G. p. 415. l. 46.

¶ *Paſtorium*] L. Baiwar. tit. 2. cap. 6. *Si quis in exercitu aliquid furaverit,* Paſtorium, *capiſtrum, frenum, feltrum,* —— *Si ſervus eſt perdat manum &c.* Et leg. Longob. lib. 1. tit. 25. l. 35. —— *Si quis capiſtrum de capite caballi tulerit, componat ſol.* 6. *Si quis* paſtorium *de caballo alieno tulerit, componat ſol.* 6.

¶ *Paſtura, ræ.*] Aliàs pro animalium paſtu vel paſtione; unde fundum campaſcuum *Communiam paſturæ* vocamus: aliàs pro fundo ipſo qui depaſcitur, & ſic frequentius in Chartis antiquis, *prata, paſcua, paſturæ.* Lindewode in lib. 3. Provincial. Angl. tit *de Decimis* cap. *Quoniam* —— *Differunt paſcua &* paſtura, *nam* paſtura *omne genus paſcendi ſignificat, ſive fiat in pratis, ſive in ſtipula, ſive in agris, ſive in campis: Sed paſcua eſt locus principaliter deputatus pecoribus paſcendis, ut puta in montibus, moris,* mariſcis, *& planis non cultis nec aratis.*

¶ *Patereni.*] Hæretici.

¶ *Patena.*] Al. *Patina.*

¶ *Patentes literæ.*] Vide *Literæ Patentes.*

¶ *Pater.*] Inter monachos primitivæ Eccleſiæ is dicebatur, qui Decanis præfuit, eorumq; muneris rationem exegit. Id ſupra, vide in Decano cœnobitarum & viſis adde quæ conjunctim ſequitur in eodem *Auguſtini* loco, viz. —— *Hi vero patres non ſolum ſanctiſſimi moribus, ſed etiam divina doctrina excellentiſſimi, omnibus rebus excelſi, nulla ſuperbia conſulunt iis quos filios vocant, magna ſua in jubendo authoritate, magna illorum in obtemperando voluntate. Conveniunt autem diei tempore extremo de ſuis quiſque habitaculis, dum adhuc jejuni ſunt, ad audiendum illum* Patrem, *& conveniunt ad ſingulos* Patres *terna, (ut minimum) hominum millia, nam etiam multo numeroſiores ſub uno agunt, &c.*

¶ *Patres.*] Comites dicti in brevi R. M. P. 159. l. 50.

¶ *Paternicum.*] Id quod ex parte patris deſcendit; uti *Maternicum* quod ex parte matris. Centur. Chart. Alaman. char. 45. *Dono atque trado, omnes res meas quas ex* Paternico *mihi de alode legitima contingit &c.* Et Chart. 50. —— *quantumque mihi in jam dicto pago Anguſtauginſe advenit, tam de* Paternico, *quam de* Maternico, *ſeu de comparato, vel de qualicunque adtractu &c.* Et Chart. 58. —— *Dono hæc omnia & ex integro, tam de* Paternico *meo, quàm de* Maternico, *vel mea adquiſitione &c.*

¶ *Patria.*] Pro Comitatu vel pago. Sic in Capitul. lib. 4. cap. penult. —— *De libertate & hæreditate lis agenda eſt in* patriâ *pulſati.*

Patria, Pro Compagenſibus. Sic in legum formulis, ubi dicitur *Inquiratur per Patriam.* Et Aſſiſa vel recognitio per aſſiſam idem eſt quod recognitio *Patriæ.*

¶ *Patriarcha:*] De Epiſcopo dictum. Epiſcopalis. An. 385. in Concil. generali Conſtantinop. ſancitum eſt, ut Epiſcopus Conſtantinop. imperpetuum diceretur *Patriarcha.*

¶ *Patriarchæ,* Vide Burchard. lib. 1. cap. 53. ponendi ubi apud Ethnicos primi Falmines &c.

Ejus antiquitas Baron. in An. 112. nu. 2. col. 56.

¶ *Patricii.*] Ex dignitate & præfecturâ primo nuncupati ſunt, quos *Conſtantinus* Magnus è publico Senatu in conſiſtorium & privatum conſilium Principis, velut Senatum domeſticum cooptavit, provinciæq; alicujus præfecturâ inſignivit: aliàs Comites Conſiſtoriani, & ſacri Conſiſtorii dicti, & ſolummodo illuſtres. Hinc Galliæ Reges, Romanorum *Patricii.* Videndus, qui bellè ut ſolet, de hoc *Meurſius,* & inter cætera *Venericum* ſive *Walthramum* proferens in Apologia 4. —— *Legitur* Stephanum *Papam veniſſe ad Regem* Pippinum, *& poſtulaſſe patrocinium ejus contra* Haiſtulfum, *Regem Longobardorum, ac ipſius Patrocinii gratia decreviſſe: quemlibet deinceps Regem Francorum eſſe* Patricium *Romanorum.* Hinc Provinciarum Satrapæ etiam in Occidenti dicti poſtea ſunt *Patricii,* atq; denuo Illuſtres. Sic in Hiſtoriis noſtris.

¶ *Patrinus.*] Fidejuſſor in baptiſmate. *Compater,* Anglicè **A Godfather** q. **a Father in God,** uti *Paulus* ſe dixit *Oneſimum* genuiſſe, & Corinthios. Diſtinguendum igitur eſt à *Patrimus* adjectivo, quod eum ſignificat, qui patrem habet viventem.

¶ *Pauſo, ſas.*] Pro Depono. L. Alaman. tit. 45. *Pauſant arma ſua joſum,* i. deponunt vel declinant arma ſua deorſum.

¶ *Pax Dei, Pax Eccleſiæ, Pax Regis, Pax Vicecomitis.*]

Pax Dei, Tempus dicitur cultui divino adhibitum, eaq; appellatione omnes dies Dominici, feſta & vigiliæ cenſentur.

Pax Dei & Regis. Rameſ. Sect. 296.

Pax Eccleſiæ dicitur, cum ſalva ſunt Eccle-

ſiæ

de his etiam qui ex omni parte ad Nundinas confluunt: iſtiuſmodi enim omnibus, repentina adminiſtranda eſt juſtitia rerum & controverſiarum, quæ in Nundinis oriuntur: propterea quod, finitis jam Nundinis, partes litigantes diſtrahuntur uſquequaq; remotius, nec à domino Nundinarum remorandæ ſunt diutius.

Citationes igitur & ſummonitiones quæ ibidem fiunt craſtinum non admittunt Vadimonium: Sed & lis ipſa ante tertium fluxum & refluxum maris ſi eouſq; protrahuntur Nundinæ, finienda eſt. Differens igitur de iſtis, quibus ex cauſa moderatur ſummonitionis tempus, *Item* (ait *Bractonus* lib. 5. tract. 1. cap. 6. nu. 6.) *propter perſonas qui celerem debent habere juſticiam, ſicut ſunt mercatores, quibus exhibetur juſticia* **pepoudrous.**

¶ *Peditura, ræ.*] Opinor, *Pedamen.* Boior. tit. 1. cap. 14. §. 5. —*Ad caſas dominicas, ſtabulare, fænile, granicam, vel tuninum recuperandum* pedituras *accipiant coloni vel ſervi Eccleſiæ.*

¶ *Pedules, lis, Pedula, læ,* & *Pedana, næ* & *Padana, næ.*] Indumentum pedis ex panno factum. Anglis non ita recentibus **a vampay** & **vamp,** q. *avant pie* quod pedem obtegit ſuperius, hodiernis ni fallar **a ſock.** *Pedules* (inquit priſcus vocabularius) pars caligarum quæ pedem capit; **a vampay.** Et *Pedana* (inquit) dicitur *pedules* novus, vel de veteri panno factus, quo caligæ veteri aſſuitur. Ludovici Imper. Addit. ad Cap. 1. cap. 22. de indumentis monachorum—*Addatur & tertia (cappa) &* pedules *quatuor paria, & femoralia duo paria.* V. L.

¶ *Pegen, Pegend,* & *L'eſpegend.*] Vide quæ notavimus ad Conſtitutt. *Canuti* R. de Foreſtâ, artic. 1. 2. 17.

¶ *Pellicea, æ, Pellicia, æ,* & *Pelliceum, ii.*] Tunica vel Indumentnm pelliceum, Angl. **A pilch.** Ludov. Imp. Addit. 1. cap. 22. de veſtimentis Monachis adhibendis— *Femoralia 2 paria, roccum unum,* pelliceas *uſque ad talos 2. faſciolas 2. &c.* Ekkehard. Ju. De Caſib. S. Galli cap. 1. —— *Plurima fratribus velut dives opum, commoda ferit: quorum eum uni reverendo quidem*—— pelliceum *traderet, & ſui eum apud Deum memorem fore rogaret:* pelliceum, *ait ille tuum ſi volueris, tibi optime repretiabor.* Hinc *ſuperpellicium,* Angl. **a Surplice,** q. **a Surpilch.**

¶ *Pellota, tæ.*] Monticulus in pede canis, Angl. **the ball of the foot.** A Gall. *pelote,* i. pilula. Chart. de Foreſt. ca. 7. Talis autem expeditatio (viz. canum) fiat per aſſiſam communiter uſitatam, viz. quod tres ortelli abſcindantur, ſive *Pellota* de pede anteriori.

¶ *Penax.*] Codex Croylandiæ ſub Joffrido Abb. MS.— *Pulcherrimumque* Penacem *(per incendium illud) tunc perdidimus, & valdè ſumptuoſum de omni genere metalli pro varietate ſiderum & ſignorum mirabiliter fabrifactum,* Saturnus n. Jupiter *autem aureus,* Mars *verò ferrugineus,* Sol *de auricalco,* Mercurius *electrinus,* Venus *de ſtanno, &* Luna *fuit de argento. Coluri & omnia ſigna Zodiaci juxta ſuas naturas, ſuas imagines, & colores, variis formis & figuris arte fabrili ſortientes, multiplicitate tam gemmarum quàm metallorum, & tàm oculos quàm ingenia intuentium ſupra modum ſollicitabant. Non erat tale Nader notum aut nominatum. Rex Franciæ quondam illud* Turketulo *dederat, & ille in ſuo obitu communi bibliothecæ, tàm pro ornamento, quàm pro juniorum documento commendaverat, jam igne vorace conſumptum & in nihil liquifactum.* Ortus vocab. Pinax *eſt pugilaris ephemeris, tabula manulis ex pinis facta.* Pinax *etiam dicitur tabula in quâ Philoſophi figuras faciunt in ſuppoſita pulvere.* Vitruvio dicitur. . . .

¶ *Pendutus.*] Suſpenſus à Gall. *pendu* Ital. *pendudo.* L. Ripuar. tit. 79.

¶ *Peny.*] Chart. Hen. 7. Abb. & Convent. Eccl. S Petr. Weſtm. dat. 19. Regni —— *Et quod ſint quieti de omnibus miſericordiis, &* Warda *&* Wardpeny, Averpeny, *&* Hundredpeny, tythingpeny, *&* Borthalpeny, *& de omnibus operibus Caſtellorum, pontium, &c.*

¶ *Penigeldum.*] Denarii alicujus ex quavis conſuetudine pro facultate aliquâ vel privilegio habendo, puta in Foreſtâ, aut alibi. V. *Geldum.*

¶ *Penſilis.*] Cui penſum injungitur. Longob. 2. tit. 9. l. 2. Inter *penſiles* ancillas conſtituere.

¶ *Penſionarii.*] Nobiliores ſatellites ad cuſtodiam Regii corporis, aliàs **Spears,** i. *haſtæ* dicti; inſtituuntur menſe Decemb. 1539. Donantur ſinguli annuâ penſione 50 lib. ad ſemetipſos & equos duos ad ſervitium Regis inſtructos ſuſtentandum.

V. *Stow* 1 H. 8. p. 816. 50. **Spearmen inſtituted,** i. *haſtati,* qui brevi abiere in deſuetudinem; ſed reſtituuntur 31 H. 8. An. 1539. *Stow* 973.

¶ *Peplum.*] Pannum lineum, quod monialis gerit ſub mento. Sic *Lindw.* in Provincial. lib. 3. tit. *de ſtatu regularium.* cap. *Ad hæc.* Ubi dicitur —— *Decrevimus, ut moniales, & cæteræ mulieres divino cultui dedicatæ, velum, vel* peplum *ſericum non habeant &c.*

Erat autem & *peplum* fœminei capitis involucrum, quo fauces etiam tegebantur uſq; ad naſum. *Mat. Paris* in Ric. 1. ſub an. 1191 De ſummo Angliæ Cancellario eodemq; Antiſtite, cultu cincto muliebri—*Tunica* (inquit) *viridi fœmineâ indutus, capam habens ejuſdem coloris,* peplum *in capite muliebre portans &c.* Mox. —— *Dolum ſuſpicantes manus injecerunt in* peplum, *quo fauces tegebantur; & ſummittentes à naſo uſque deorſum, faciem hominis viderunt nigram & nuper raſam.*

¶ *Pechi-*

Acra habet in longitudine 40. perticas, *&* 4. *latitudine.*

Clauſ. 11. H. 3. m. 6. —— *In honore de Montgomeri terræ aſſartandæ per* perticam *Regis* 24 *pedum.*

MS. in Theſ. Regis, de vaſtis arentatis in Foreſtâ de Wolnemere in Com. Sutht. 32. E. 1. fol. 15. b. —— *Petro de Heghes xvii. acras, per* perticam 20 *pedum.* Ibid. fol. 3. a. —— *Per* perticam 21. *pedum Windſore.*

¶ *Pertinacia*, *ciæ.*] Lib. Rameſienſ. Sect. 298. ———— *Placitum in Ailſium Abbatem Rameſienſem, & Rogerum Bigod tunc temporis illius Provinciæ Vicecomitem, pro quodam craſſo piſce in* pertinacia *Bramceſtre capto.* Opinor, idem quod *pertinentia.* Scil. pro piſce capto infra terras ad *Bramceſtre* pertinentes.

¶ *Pertinens.*] Pro cognato. Ll. *Canuti* R. MS. Cap. 48. —— *Si quis cum* pertinente *ſuâ jaceat, emendet hoc ſecundùm cognationis modum, ſit Werâ, ſit Witâ, ſit omni pecuniâ. Non eſt æquale ſi quis cum ſorore ſua concumbat, & fuerit de longe* pertinens. Putarem hîc legendum eſſe *Parente* pro *pertinente*: ſed retineri video vocabulum cum mox infra dicat *de longè pertinens* pro cognatâ remotiore. Concordat in hoc etiam Codex MS. *Jornalenſis* Cap. 76. cum antiquo MS. Regio per omnes apices, niſi quod hic legat *& fuerit de longè* Pertinens, ille verò *quàm fuerat de longè* Pertinens.

¶ *Petia.*] Vide ſupra *Pecia.*

¶ *Petra.*] Al. Lapis. Eſt pondus: ſed varii ponderis etiam apud ipſos noſmet Anglos. Aliàs enim 16. aliàs 14. aliàs 12. aliàs 8. tantùm libras complectitur.

Compoſitio de ponderibus —— *Le Charre de plumbo conſtat ex* 30 *formellis, & quælibet formella continet* 6 petras *exceptis duabus libris, & quælibet* petra *conſtat ex* 12 *libris.* V. *Sken.* Aſſiſa de ponderibus *Rob.* 3. R. Scot. cap. 22. §. 2. ———— Petra *ſeu lapis, ad lanam ponderandam, & res alias debet ponderare* 15 *libras.* Petra *ceræ octo libras. Duodecim libræ Londonienſes faciunt* petram. V. *Ske.*

¶ *Pes Foreſtæ.*] Ex Regiſt. Abb. de *Novoloco* in Com. Nott. penes Rob. Comitem Kingſtoniæ An. 1630. —— *Notandum eſt, quod* Pes Foreſtæ *uſitatus tempore Ric. Oyſell in arrentatione vaſtorum, factus eſt ſignatus, & ſculptus in pariete Cancellæ Eccleſiæ de* Edwynſtowe, *& in Eccleſia beatæ Mariæ de Notingham. Et dictus pes continet in longitudine octodecim pollices. Et in arrentatione quorundam vaſtorum* pertica 20, 21, *&* 24. *pedum uſa fuit: ſed ſemper* 40 perticatæ; *viz.* 40 *full, in longitudine, &* 40 *full, in latitudine faciunt unam & acram; quin illa* perticata *dicitur una* roda; *& quælibet acra continet in ſe quatuor* rodas, *ſecundùm longitudinem & latitudinem, ut prædictum eſt.*

¶ *Petraria.*] Al. Peraria, Gall. *perriere*: hæc à Gall. *pierre*, illud à Latin. *petra*; Saxum ſignificantibus. Eſt igitur *Petraria* machinæ bellicæ ſeu baliſtæ genus, lapides projiciens, quo tam in navali, quàm in campeſtri uſi ſunt prælio, maximè in obſidionibus.

Epiſt. Comitis de *S. Paulo* ad Ducem *Lovan.* apud *Godefrid.* Monach. pag. 269. —— *Nec eſſet aliquis inter eos, qui milites ad ſtipendia, aut ſarjantos ad ſolidum detineret, vel qui* petrarias *faceret protrahi.* Sic lego; nam ſic ubique poſtea; editur autem *petrarios.* Ex quo vides *petrariam* grandem fuiſſe & oneroſam machinam. Ibidem poſt ———— *nullo modo poſſet capi (turris) niſi per minitores &* petrarias *caperetur.* Et mox ———— *erigens* petrarias *cum inſtrumentis variis ſuper naves*: etiam iterum ———— petrarias *erexîmus ante muros.* Epiſtol. *Baldwini* Imp. ad *Adolph.* Archiep. Colonienſ. apud eundem ibidem —— *Inter quaſlibet duas turres, ſeu* petraria, *ſeu magonellus erigitur.*

Hodie grandia illa tormenta ærea quæ uno exploſu lapidum imbrem eructant in hoſtem *perrieres* vocantur & *fowlers*; hoc eſt *aucupes*: quod uno exploſu (ut in aucupio vidimus) ſtragem faciunt multiplicem. Vide *Peraria.*

¶ *Petrinus.*] Adject. Lapideus, ex *petra* factus. Epitaph. *Atoli* apud *Flodoard.* lib. 1. cap. 23.

Subtus enim tria conſiſtunt monumenta petrina
Sub quibus almorum corpora condita ſunt.

¶ *Petrunculus.*] Addition. prim. ad Leg. Burgund. tit. 10. ———— *Si quis Canem, veltraum, aut ſegutium, vel* petrunculum *præſumpſerit inviolare; jubemus ut convictus, coram omni populo poſteriora ipſius oſculetur, &c.*

¶ *Pettus.*] A Gal. *peter*, crepitus. Lib. MS. feodal. de *Baldino de Pettour*, qui tenuit terras in *Hemingſton* in Com. Suff. per Serjantiam, pro quâ debuit facere die Natali Domini ſingulis annis coram Domino Rege Angliæ, *ſaltum, ſufflum*, & *pettum*, al. *unum ſaltum, unum ſuffletum*, & *unum bombulum.*

¶ *Pfaltzgravii.*] Palatii Comites, qui & Majores domus, & præfecti rectoreſque palatii dicuntur, ut Egnihartus, Jornandes, Aimoinus ſcribunt. *Cujac.* de feud. p. 16. l. antepen.

¶ *Phaderſium.*] Vide per *Fa.*

¶ *Phylacterium*, vel *Phylatterium.*] Eſt vaſculum de argento, vel auro, vel cryſtallo, vel Ebore & hujuſmodi, in quo Sanctorum cineres, vel reliquiæ recondantur. Cum enim *Elnidius*, fideles cinericios vocaret, pro eo quod cineres ipſos ſervabant: contra ejus deriſionem ſtatutum fuit in Eccleſiâ, ut honorificé & in pretioſis vaſculis ſervarentur. Quod nomen eſt comprehenſum à φυλάττειν quod eſt ſervare, & τέλον quod eſt extremitas;

torem ſignificat; cujuſmodi eſſe noſcuntur ipſi quibus hoc ſupplicii primo inſtitutum fuit, ſcil. piſtores, qui ſuis in pane fallaciis rempub. depeculantur; à quo & ipſa ſua nequitia *Pilleurie* dicta fuit, quaſi depeculatio: Et ſic vox propriè ad delicti naturam ſpectat, non ad ſupplicii inſtrumentum, quod ſuo vocabulo *colliſtrigium* nuncupant: licet ad hoc etiam poſtea deferatur. Suadere id mihi quidem videntur ipſa verba Statuti de Piſtoribus, ubi dicitur *ſubeat judicium Pilloriæ*, ac ſi legeretur *ſubeat judicium depeculationis.*

Sequitur ibidem, Pilloria, *ſive colliſtrigium habeatur debitæ fortitudinis, ita quod delinquentes exequi poſſint judicium ſive periculum corporum ſuorum.*

Lib. Trajectenſ. Eccl. ¶ *Pilus.*] Regin. lib. 2. de geſtis Francorum ſub An. 746.——*Jam ferre non valens* (*contumeliam*) *arripuit* pilum, *unde panis in holera fratrum mittendus conterebatur & cum omni adniſu percuſſit*, ſcil. Coquum.

¶ *Pinca.*] Subula. Unde fortè in Alamannorum legibus *Pinna* & noſtro Germanoque idiomate *pinne* pro aculeo, acicula. *Ekkehardus* Jun. Caſ. S. Gall. ca. 9.——*In die Felicis in* pincis, &c. V. R. Al. 203.

¶ *Pinna, næ.*] L. Alaman. tit. 59. §. 6.——*Ita ut cervella appareant ut medicus cum* pinnâ, *aut cum fanone cervella tetigit.* Latinè intelligatur *pinna* pro *penna.* Sin barbarè: dicatur à Germ. & Angl. **pinne** (uti potius reor) cuſpidem & aciculam notat, quod non omnino tamen Romana horret loquutio: nam antiqui, *Nenio* teſte ex Varrone, acutum, *pennum* dicebant.

¶ *Pinnaculum.*] Apud *Flodoardum* dici videtur non de faſtigio Templi vel Eccleſiarum, ſed de inferiori quapiam parte. Nam lib. 1. ca. 23. bina repetit ogdoaſtica in Epitaphium *Atoli* pinnaculo Eccleſiæ B. Juliani martyris innotata. Et lib. 2. cap. 19.——*Hujus* (inquit) *Eccleſiæ* pinnaculum *talem videtur præmonſtrare titulum, perſonis etiam & imaginibus* Stephani *Papæ, ac* Ludovici *Imperat. inſignitum*, viz. Ludovicus, &c.

¶ *Pinſinochium.*] Locus pinſandi, h. ubi panes conficiunt. Lib. S. *Albani* in vitâ *Pauli* 14. ibidem Abbat.——*Iſte hanc Eccleſiam cæteraque ædificia, præter piſtrinam &* Pinſinochium *reædificavit, ex lapidibus, & teguliis veteris Civitatis Verolamii, &c.* Videſis Lector, antiquæ urbis ruinæ copioſiùs permanſiſſe ad iſtius Abbatis tempora, qui obiit An. 1093.

¶ *Pipa, pæ.*] In Scaccario quod dicunt, hoc eſt fiſco Regio, antiquus habetur miniſter qui *Clericus Pipæ* appellatur: fortè quod grandiori olim dolio quod *Pipam* dicunt ſui miniſterii reſcripta conſervaret: Uti theſaurus vett. Impp. fiſco etiam aliquando reponebatur, hoc eſt in vaſe ex viminibus contexto, quale in Cancellariâ *hanaperium* vocant, atque inde *Clericum hanaperii.*

Vel dicatur *Clericus Pipæ*, quaſi ideo inſtitutus, ut fraudi occurrat quæ Regio cenſui à vicecomitibus, balivis, aliiſque fiſcalinis inferatur: nam ſuæ hoc curæ creditur. Et *Pip* Gall. fraudem ſignificat: unde hodie *Cartes Pipées, & dez Pipes* dicunt, i. pictas chartas fraudulentas; aleas fraudulentas.

Vel (quod veritati magis accedit) nomen accepit à magno Rotulo cui debitas Regi pecunias, cæteraque ad Coronam pertinentia vectigalia inſcribit; hunc enim Rotulum à fiſtulæ ſimilitudine Angl. **a pipe** vocant. *Clericus Pipæ* olim Ingroſſator magnæ Rotulæ. *Contrarotulator Pipæ*, olim duplex ingroſſator, & Cancellarius Scaccarii eſt *Contrarotularius Pipæ.*

¶ *Pipouders.*] V. ſupra Pedis pulveriſati Curia.

¶ *Pirarium.*] L. Salic. tit. 29. §. 8. Si quis impotes de melario aut pirario tulerit *Cxx.* den. qui faciunt ſol. 3. culpab. judic. §. 9. Si vero in horto fuerint *DC.* den. qui faciunt ſol. *xxv.* culpab. judicetur. §. 10. Si quis melarium aut *pirarium* decorticaverit *Cxx.* den. qui faciunt ſol. 3. cul. judicetur. Lindenbrog. exponit melarium & *pirarium* de locis quibus poma & pira reponuntur, poſteriori autem hoc §. dici videntur de ipſis arboribus poma vel pira ferentibus.

¶ *Pirata, tæ.*] Pro milite maritimo ἀπὸ τοῦ πειρᾷν, i. tranſire vel pervagari. *Aſſer. Menevenſ.* Epiſt. in vit. *Ælfredi*——*Rex Ælfredus juſſit cymbas & galeas, i. longas naves, fabricari per Regnum, ut navali prælio hoſtibus adventantibus obviaret. Impoſitiſque* piratis *in illis, vias maris cuſtodiendas commiſit.* Hoc ſenſu *Archipiratam* dici cenſeo pro nautarum præfecto, vel quem hodiè *Admiralium* nuncupamus. In quadam enim Chartâ Regis *Edgari* Cœnobio Glaſtonienſi confecta, An. Dom. 971. teſtium unus, Martuſin *Archipiratam* ſe nominat. *Annal. Giſburnenſes*, in *Will. Rufo* cap. 1. *Robertus verò Comes* (*Normaniæ*) *attemptavit venire in Angliam cum magno exercitu; ſed à* piratis *Regis, qui curam maris à Rege* (*Willielmo*) *ſuſceperant, repulſus eſt.*

¶ *Piſaria, iæ.*] Locus reponendis piſis. Vide ſupra.

¶ *Piſcaria, riæ*, & *Piſcatoria, riæ.*] Locus vel privilegium piſcationis, à Gall. *Peſcherie.*

¶ *Piſtoria, æ.*] Piſtrinum, Piſtoris officina, al. Piſtorium. L. Salic. tit. 9. cap. 3.——*balnearium*, piſtoriam *coquinam.*

¶ *Pitt.*] Id eſt foſſa: quâ Scoti fures fœmineas immergebant. *Sken.*

¶ *Pita.*] Les preuves de l'Hiſt. des Comtes de Ghiſnes, p. 141.——*Ubi nunc ſulcante aratro reperitur* Pita, *ſive via dura & lapidea.*

¶ *Pitacium*, & *Pitatiolum.*] Vide ſupra Pictacium.

¶ *Pitanciaria,*

¶ *Plea.*] Saxon. Pleo & Pleoħ, i. juris actio; dictum opinor à Pleaħ, i. damnum, periculum, propterea quod lite agere nihil aliud eſt quam periculum facere quid juris ſit de re litigatâ, atque hinc deductum plane videtur vox Anglicana **to play**, Sax. Plegan, i. *ludere*, q. decertare & periclitari quis ludi brabium, ſeu victoriæ palmam reportaverit.

¶ *Plebs*, *Plebiſanus.*] Parochus. Populus qui Epiſcopo vel Presbytero ſubeſt. V. *Burchar.* lib. 2. cap. 90, 91, 92. Et lib. 3. cap. 34.——*tam Cleri, quam* plebis. Ex Gregor. Epiſt. ad Bacaudam Formienſ. Epiſc. Ubi *Clerus* & *plebs* appoſitè dicuntur. Greg. Turon. Hiſt. lib. 4. §. 5.——*Cumque diu noctuque Dominum deprecaretur* (Gallus Epiſcopus Avernamenſis) *ut vivens* plebem *ſuam vaſtari non cerneret, &c.*

¶ *Plecta.*] Jacobi de Ceſſolis lib. MS. *de ludo Scaccor.* Cap. de Milit.——*Loricam habuit in corpore*, plectas *in pectore ferreas, ocreas in tibiis, &c.* Reor *laminas* à Gall. *plat.*

¶ *Plegio, as.*] In vadimonium recipio. Fidejuſſione meâ libero aliquem è cuſtodia, ſed ad diem præſtitutam redditurus. Redimo, vador, fidejubeo. Forenſi noſtro idiomate, aliter: *manucapio*, & *in ballium accipio.* Vide *Plegius.*

Hoveden. Annal. Par. poſter. Ric. 1.——*Præceperunt homines Archiepiſcopi, qui calumpniati fuerant de robberiâ capi & incarcerari. Et quamvis Archiepiſcopus warrantizaret, non tamen potuit eos Archiepiſcopus* plegiare.

¶ *Plegiagium*, *gii*, al. *Plegiatio.*] Hoc apud Anglos, illud apud Scotos olim uſitatius. Eſt autem fidejuſſoria obligatio qua quis pro alio uti vas ejus (quem *plegium* dicunt) obligatur. Gall. vett. *Plevine*, Glanvil. lib. 10. ca. 5.——*Apparentibus ſiquidem* plegiis *in Curiâ, aut confiteantur ſuam* plegiationem, *aut negant. Si confiteantur tunc aut tenentur creditori inde ſatisfacere, &c. vel ſe ab illa* plegiatione *per ſolutionem, vel alio modo, legitimè acquietaſſe, tenentur legitimè probare.* Ll. Scot. tit. Quon. Attach. ca. 49.——*Breve de liberando hominem de* plegiagio, *quod pro aliquo ſubiit, eſt placitabile, &c.*

¶ *Plegium, gii.*] Idem aliàs quod *Plegiagium*, & *Plegiatio.* Vadimonium, fidejuſſio.

Stat. *Roberti* 3. R. Scot. cap. 2. §. 5.——*& poſtea cum ad præſentiam ſui ſuperioris Domini acceſſerit, ante exitum anni & diei, prædictas terras ſuas ad* plegium *liberari petat.* Hoc eſt, ſub fidejuſſione reſtituendi eas, ſi in lite ceciderit. Infra §. 7. Tenens qui tenementum ſic recognitum petit ad *plegium*, &c.

Ll. Will. Conq.——*Omnis homo qui voluerit ſe teneri pro libero ſit in* plegio, *&c.* Vide.

¶ *Plegeum.*] Pro pignore. Gall. *Gage.*

¶ *Plegius, gii.*] Fidejuſſor, vas. *Feſto* compræs, Gall. *pleige*, & *plevine.* Sax. boꝛg & boꝛħ, vox forenſ. creberrima. Opinor à Saxon. pleaħ quod *damnum* vel *periculum* ſonat; quia *plegius* damnum omne, & periculum in ſe recipit; hinc *Plegiare* inde dictum videtur, quaſi *periclitari*, vel *damnum ſubire.*

¶ *Plegii de proſequendo.*] In foro noſtro notiſſimum. Etiam Gallis in uſu. Teſtamentum *Philippi* Regis 1190. (Sic Præceptum vocabant eo ſæculo) apud Rigordum ſub eo anno——*Præpoſitis inſuper noſtris & Ballivis prohibemus, ne aliquem hominem capiant, neque averium ſuum, quamdiu bonos fidejuſſores dare voluerit de juſtitiâ proſequendâ in Curia noſtra, niſi pro homicidio, vel murtro, vel raptu, vel proditione.*

¶ *Plena forisfactura.*] Vide ſupra *Forisfactura.*

¶ *Plevina, næ.*] Idem quod *Plegium* & *Plegiatio*; hoc eſt fidejuſſio, ſponſio. Gall. *Plevine*, à verbo Gal. *plevir*, al. *plever*, quod idem eſt quod *pleger*, g in v mutato. *Plevir, plever, pleviner*, unde *plevin*, & *pleuvine.* Fulle plevie **promiſed in marriage.**

¶ *Plumbata, tæ.*] Triplici ſenſu legitur apud mediorum ſæculorum ſcriptores, ſcil. pro *Jaculo*, *Flagello*, & *Compede.* De priori ſupra egimus in voce *Marteobarbulum.*

Plumbata pro flagello. V. *Meurſ.*

¶ *Plurior.*] Comparativum à *plus.* Adnunt. *Karoli* Reg. ad *Leudicam* An. Dom. 854. cap. 3.——*Certiores vos reddere curabimus, cum* Pluriores *noſtri fideles convenerint.* Sic divus *Paulus* Apoſtolus Epheſ. 3. ab ἐλάχιστος minimus, ἐλαχιστότερος dixit, quaſi *minimior minimo.*

¶ *Pluviale.*] Inter veſtes Epiſcopales. Formula degradationis Archiepiſcopi. Pontifex degradator indutus amictu, alba, cingulo, ſtola & *pluviali* rubeis, ac mitra ſimplici, baculum paſtoralem in ſiniſtra manu tenens aſcendit ad locum prædictum, & ibidem ſedebit in faldiſtorio, &c.

¶ *Pneuma.*] V. Neuma.

¶ *Pola.*] Idem quod Pertica. Lib. Priorat. de Dunſtap. Tit. *Houcton* ca. 5.——*Habet Prior primo 4 Perticas ſive* Polas *in latitudine.* V. ſupra *Dola.*

¶ *Poledrus, dri.*] Ital. *polledro*, i. pullus equinus, aliàs *Pulletrus*, q. diminutivum à *Pullus*; unde Angli **Pullet** dicimus pro fœtu gallinaceo, Gall. *Poulet.* Spec. Sax. Art. 48. De *Poledro*, id eſt, de *Pullo equi & muli*, unum nummum pro decimâ detur.

L. Salic. tit. 40. De caballis furatis, §. 7.

——*Si*

rum, qui hodie *Portgrafionum* vices ſuſtinent: à Normannicis noſtris Regibus primò introductæ ſunt, vel potius ab Aquitanicis. Ipſa namque Londoniarum Civitas Balivos non accepit ante annum primum *Richardi* primi, i. gratiæ 1190. Majorem verò non ante annum decimum Regis *Johannis*; hoc eſt Domini 1210. Præcedentibus verò ſæculis ſub *Portgrefiorum* fuit regimine, ut è diplomate videas *Willielmi* primi immunitates ei erogantis. Sic Saxon. pilliem cẏnᵹ ᵹꞃeꞇꞅ pilliem Biꞅceop ⁊ ᵹoꝺꝼꞃeꝺ poꞃꞇeꞅeꝼan ⁊ ealle þa Buꞃᵹƿaꞃn binnan Lonꝺon, Latinè *Willielmus Rex ſalutat Willielmum Epiſcopum & Goffredum* Portgrefium, *& omnem Burgware infra London.* Vide Itin. Cant. pag. 483.

¶ *Portorium.*] Tributum quod viæ reſtaurandæ gratia in portis exolvitur: aliàs *Barragium.*

——*Cum ad inſtructionem viarum* (*Urbis* Aureliæ) *tam commodè ſtratarum multi ſumptus magnæque impenſæ requirantur, Reges noſtri à multo tempore tributum ac* Portorium *quoddam ad illas itinerum inſtructiones deſtinarunt. Ejus tributi exactio committitur illis, quos curatores viarum appellare poſſumus* maiſtres des chauſſees. *Portorium* id vocare ſolent *barragium*, quod in ingreſſu portarium urbis pendi, & exolvi, conſuevit. *Annæus Robertus Aurelius* Rerum Judicatur. lib. 2. cap. 3.

¶ *Portmote.*] Curia, portus, vel portui indicta: quâ res ad portum ſpectantes agitantur. A Saxon. poꞃꞇe, i. *portus*, & ᵹemoꞇ i. *conventus*, quaſi *Portgemot.* Sic *Burgemot, Swanimot, &c.*

¶ *Portionarius*, al. *Portunarius.*] Qui portitorium vel naulum exigit.

Conſtitution. Sicular. lib. 1. tit. 76.——*Superexactiones reſtitui faciant & rapinas, quas gabelloti, foreſtarii, platearii,* portionarii, *ſeu paſſagerii contra veterem formam, aut contra nova noſtræ Curiæ ſtatuta in fideles noſtros exercent.* Sed hîc fortè *portunarius* ſit legendum.

¶ *Prohæredes.*] Chart. Alaman. 61. ——*Si ego ipſe, aut ullus de hæredibus meis, vel* prohæredibus.

¶ *Poſta.*] A Gall. *Poſte.* Nuntius pernix. Sic dictus quaſi poſita, quod in vitâ publicâ ponitur ad ſtationem debitam decurrendam, *Angarius.*

¶ *Poſtgenitus.*] Pro filio ſecundo, vel qui primogenitum ſubſequitur. Vide *Poſtnatus.*

Teſtamentum *Ælfridi* R. an. 909.——*Inſuper meæ filiæ primogenitæ concedo villam de* Welero, *& meæ filiæ* poſtgenitæ *concedo villam de* Clere, *&c. & meæ minori filiæ, villam de* Welige, *&c.*

¶ *Poſtilla.*] Scholium eſt quod texti vel Authoris verba inſequitur; ſeriatim, at ſeorſim: quaſi *poſt illa verba.* Hinc qui *poſtillas* ſcribit, *Poſtillator* dictus eſt. Primus autem Bibliorum *Poſtillator* fuit *Hugo Cardinalis*, qui floruit An. Dom. 1240. ut notat *Geſnerus*, ejus opera enumerans.

¶ *Poſthæredes.*] Chart. Alaman. 58. ——*Si ego ipſe, aut ullus hæredum meorum, vel* poſthæredum——*contra hanc Chartam à me factam præſumpſerit, &c.* Et Chart. prox. ſeq.——*Si ego ipſe aut ullus de hæredibus meis, vel* poſthæred. *&c.*——Et ſubſequenti etiam *Si ego ipſe aut ullus hæredum meorum, vel* poſthæredum, &c.

¶ *Poſt-natus.*] Pro filio poſt primgenitum nato, filius ſecundus. Vide *Poſtgenitus.*

Reg. Majeſt. lib. 2. cap. 2. §. 5.——*Si autem hæreditatem, & conqueſtum habuerit* (*Pater*) *tunc indiſtinctè verum eſt, quod poterit filio ſuo* poſtnato, *quantam libet partem ſive totam, cuicunque voluerit dare ad remanentiam de conqueſtu.* Et cap. 22. §. 7. ——*Sed pari ratione videtur quod omnes alios filios* poſtnatos *poſſit inde excludere.* Item cap. 29. §. 3.——*Nullum tamen homagium, nec etiam fidelitatem aliquam tenentur mariti filiarum* poſtnatarum, *marito filiæ primogenitæ facere, &c.*

Skenæus in verbor. juris Scot. ſignif. *Poſtnatus filius*: **ane ſecond ſon narreſt to the firſt begotten,** &c. i. Eſt ſecundus filius, primogenito proximus: Secundùm dictionem Gallicam, *le puis aiſne* (citatque opinor, quæ nos jam retulimus loca, deſignatione autem diverſa) & ſubnectit illico, *le aiſne eſt primogenitus filius; atque ideo le puis aiſne eſt poſtprimogenitum; ſecundus filius.* Sic ille: ego *puiſne*, q. *puis-ne. Aiſne*, q.

¶ *Poſtnati*] Hodie etiam ex novâ occaſione dicuntur, qui in Scotiâ nati ſunt poſt tranſlationem Coronæ Angliæ ad *Jacobum* Regem, cum hâc ipsâ diſtinctione fiant omnium Jurium Anglicanorum participes: de quâ tamen controverſiâ graviſſima habita fuit inter Juriſconſultos diſputatio; ſed refragantibus duobus tantum Judicibus cæteri omnes in eam coaluere ſententiam Termino ——*Jacobi* Regis.

¶ *Potagium.*] Jus quod à coquo conficitur; dictum quod de eo agitur inſtar potus. Pri. Lew. Cuſtumar. de Hecham—— *ad nonam,* potagio, *& duplici companagio.*

¶ *Potences.*] Alicubi in *Ekkehardo*, aut ſuos claſſicos pro ſcabellis mendicorum, q. inde calceamenta noſtra **Patens.**

¶ *Poteſtas.*] Pro Manſo Dominico, quod nos manerium dicimus. Habitatio nobilior cum latifundiis & imperio in colonos ei ſubditos.

Scriptum de Valle Rodigionis in Append. ad Flodoard.——*Tradidit ad menſam fratrum, Deo ejuſque intemeratæ matri in Eccleſiæ Remenſi devotè famulantium,* poteſtatem *quandam vallis Rodigionis, à rivulo per medium decurrente, vulgo denominatam.* Et poſt——*Emma*

adiens

Anglicè: Sed & quod in *Præſidium* familiæ recondebatur aurum, argentum, & hujuſmodi.

Greg. Turonenſ. lib. 6. cap. 4.——*Tamen ab illo loco diſcedentes irruerunt in domos Lupi*; *& direpto omni* præſidio *fingentes ſe in Theſauro Regis recondere*, *ſuis eum domibus intulerunt.* Et lib. 9. cap. 20. in pactione Regum *Gunthramni* & *Childoberti*——*Et ſi quæ de agris fiſcalibus, vel ſpeciebus, atque* præſidio *pro arbitrii ſui voluntate facere, aut quicquam conferre voluerit, in perpetuo, auxiliante domino, conſervetur*, Marculf. lib. 1. form. 12. ——*Dedit villas nuncupatas illas, ſitas in pago illo cum terris, &c. ſeu* præſidiis *domus eorum*, *argento & auro, fabricaturis, drappis veſtimentis, vel omni ſupellectile eorum.* Et lib. 2. cap. 7.——*Terris, villabus, domibus, cum omni* præſidio, *accolabus*, *mancipiis, vineis, &c.* Et ibidem cap. 10.——*Tradidi ni aliquid de rebus meis mobilibus drappis, fabricaturis, vel aliqua mancipia*, *&c. & ſi amplius vobis inſuper de* præſidio *noſtro obvenerit*, *tunc cum filiis meis*, *avunculis veſtris*, *portionem vobis ex hoc debitam recipiatis.* Ex quibus locis conjicit *Bignonius*, præſidii nomine pecuniam numeratam, aurum, argentum, & alia id genus, intelligi. Nam (inquit) & *Celſus* in L. Si chorus 79. §. 1. De legatis 3 ait Proculum referre, audiſſe ſe Ruſticos ſenes ita dicentes——*Pecuniam ſine peculio*, *fragilem eſſe*: *peculium appellantes*, *quod* præſidii *cauſâ ſeponeretur.* Cui convenit (addit *Bignonius*) quod ait *Conſtantinus* Imp. In pecuniâ veteres robur omne patrimoniorum poſuiſſe. L. 22. Cod. *De adminiſtra. tutor.*

Præſidii etiam appellatione intelligi alias videtur omnis vis bonorum, tam immobilium quàm mobilium. *Formul. Solen. Lindenb.* nu. 67.——*Accipit itaque ill. villas, nuncupatas ill. ſitas ibi cum mancipiis, tant. ill. De* præſidio *verò drappos, fabricaturas, vel omne ſupellectile domus, quicquid dici aut nominari poteſt*, *inter ſe viſi ſunt diviſiſſe vel exæquaſſe.* Et ibidem num. 69. —— *Etiam aurum*, *argentum*, *drapalia*, *æramenta*, *peculium*, præſidium *utriuſque ſexus*, *mobile & immobile*, *inter ſe æqualentia viſi fuerunt diviſiſſe.* Ubi per utriuſq; ſexus, intelligo *pecudes* & *armenta*, non mancipia: quæ ut videas è loco citato penultimo, terris & villis aſcribuntur, non *præſidio*.

¶ *Præſtaria*, *æ*, & *Præſtarium.*] Aliis Præcaria. Elocatio, dimiſſio. Charta elocationis vel dimiſſionis. Prædium ipſum elocatum vel dimiſſum. Anglice **A leaſe, fearm or fearm land.** Fit autem hæc ſub pactis annuo cenſu & conditionibus; propriè, pro termino annorum ſive vitæ: minus autem propriè, imperpetuum quod alii feudum vocant; nos feodi firmam.

Præſtarium verò rectiùs fortè intelligatur de re elocatâ quam de elocatione.

Chartt. Alaman. 68. ſub tit. *De Precariis.*

——*Hanc* præſtariam (*ſcil. Prædiorum ibidem ſupradictorum*) *fieri & firmari rogaverunt.* Et mox. *Factâ* præſtariâ *pro quinquennio renovata fuiſſet.* Et in pede——*Ego Wenilo qui hanc* præſtariam *ſcripſi & ſubſcripſi.* Et ſupra Chart. 66. —— *Ut illa mancipia*, *quæ nobis ille de illo loco tradidit*, *ei iterum per* præſtariam *repræſtaremus*, *&c. Ut ea habeat*, *tempus vitæ ſuæ, cenſumque annis ſingulis inde ſolvat &c.* Tradit. Fuldenſ. lib. 1. cap. 23. —— *Per veſtram* præſtariam *ad vitam meam poſſideam & utar.* Etiam aliàs ibidem non ſemel. Flodoard. lib. 4. cap. 19. de ſcript. *Hincmari* Archiep. Rem.——*Scribit* (inquit Carolo Regi) *pro villâ Dudaciaco*, *ſignificans qualiter S. Clodoaldus eam S. Remigio dederit*, *& quomodo Carolus Pipini Regis filius eandem villam apud Tilpinum Archiepiſcopum obtinuerit in* præſtariam; *eâ conditione, ut Capellas ad ipſum pertinentes cum nonis & decimis Epiſcopus Remorum retineret*: *& Rex* 12 *libras argenti in luminaribus Eccleſiæ daret*: *& quod hunc cenſum tam Rex quàm ſucceſſores ejus perſolverunt*, *& quod ipſe quoque à patre illius eundem cenſum de præfata villa receperit. E quibus videas* præſtariam *dici etiam cum hæreditarie elocatum eſſet poſſidendum, quod Angli dicimus in feodum firmam.* Item cap. 21. ——*Scribit item pro rebus Remenſis Eccleſiæ*, *quas ſibi per* præſtariam *Theodericus Epiſcopus delegari petebat.* Et (omiſſis aliis) lib. 4. cap. 2.——*Mittit ei præterea petitum ſuper quibuſdam* præſtariis *privilegium.* Lib. deniq; 6. ca. 11.——*Recepit denique res diverſas & villas Eccleſiæ quas anteceſſor ſuus per præcarias ſive* præſtarias *diverſis contulerat perſonis.* E quo genuinam vides *Præſtariæ* naturam, ſcil. ut poſt ſtatutum temporis intervallum remeat ad dominum: Sed Naturam hanc (ut ſupra etiam vides) immutavit olim Regis potentia: Cujus poſtea exemplo *Præcariæ* multæ effectæ ſunt hæreditariæ.

Hinc *Charta præſtaria.*

¶ *Præſto*, *as.*] Eloco, dimitto, in *Præſtariam* trado. Angl. **to leaſe or let to fearm.**

Chart. Alaman. 75. *Complacuit nobis*——*ut res quas nobis tradidit Engilboldus*, *per hanc præcariam ei* præſtaremus. V. ſupra *Præſtaria.* Ubi *repræſtare* legitur.

¶ *Præſtitum*, *ti.*] Pecunia fœnori elocata, ſed & omne quod alteri mutuo datur. Ipſa elocatio.

Hoveden. in *Ric.* 1. cap. de Judæis ——*Item provideantur 6 vel 7 loca in quibus faciant* præſtita *ſua.* Mox. —— *Coram illis* ——*fiant* præſtita, *& Chartæ* præſtitorum *fiant in modum chirographi.*

¶ *Præſtus*, al. *Preſtus.*] Idem quod *Præſtatio* vel ſubminiſtratio rei alicujus. *Marculf.* lib. 2. cap. 1.——*Neque etiam caballorum* preſtus, *paraneda*, *&c. requiratur.* Hinc qui conducitur *Præſtus* dicitur, quaſi *præſto eſt*, ideoq; in conducendis militibus hodie dicimus

he is

Placita in craſt. Purif. 10 H. 3. rot.8.Surr. —*De conſuetudinibus & ſervitiis hominum Prioris de Mereton & Shelfwude & de Fiſhide, tempore quo Henricus Rex dedit Prioratui de Mereton manerium de Ewell, cum prædictis villis, quæ ſunt membra ejuſdem manerii de Ewell*; Ibid. inter alia—*debent venire in autumpno ad* Precariam; *quæ vocatur* a le Bede-repe, *ut Prior aſſerit.*

¶ *Preces.*] Regiſt. Abb. de Welbeck. p. 108. —*Walt. de Ayncurt univerſis*, &c. *Notum ſit vobis, quod ego Walt. Daincurt dedi, &c. Deo & Eccleſiæ S. Jacobi de Wellebec, quicquid Gaufredus de Kreſſewell de patre meo &c. tenuit. Hoc donum prædictæ terræ volo & concedo, ut habeant, &c. quietum ab omni exactione & ſervicio ſeculari, quæ mihi pertinent; excepto quod ſingulis annis, pro eadem terrâ, quinque ſolidos mihi dabunt, ſimiliter tres* Preces *de unâ carucâ*; *& tres* Preces *in autumpno*; *primâ,viz. cum uno homine*; *ſecundâ, cum duobus hominibus*; *tertia verò die cum tot hominibus, quot in eadem terrâ cotidie metentes inventi fuerint.*

¶ *Præconizare.*] A Gal. cognaiſſant, præſtare. *Mat. Par.* in An. 1253. *Epiſcopus Lincolnienſ. Robertus* Præconizans *in corde ſuo.*

¶ *Pregnus.*] Adject. V. *Prægnus.*

¶ *Præmunire.*] Apud forenſes noſtros paſſim legitur pro *admonere*, undè celebris illius brevis Regii nomen accepit quod *Præmunire facias* appellatur. Utuntur etiam & eodem ſenſu noſtri ſæpe hiſtorici. Sic *Jorvalenſis* in vita Regis *Ethelredi.* —*Alfricus Conſul fecit* (*inquit*) *eorum* (*Dacorum*) *exercitum de inſidiis Regis* præmuniri: Et mox, *Daci omnes* præmuniti *evaſerunt.*

¶ *Presbytera.*] Aliàs accipitur pro vidua ſeniori, quæ in Eccleſiâ ſuo fungebatur munere: ut Concil. *Laodicenſ.* can. 11. Juxta verſionem prim.—*Quod non oporteat eas quæ dicuntur* Presbyteræ *vel præſidentes Eccleſiis ordinari.* Juxta ſecundam—*Mulieres quæ apud Græcos* Presbyteræ *appellantur, apud nos autem viduæ ſeniores, univiræ, & matriculariæ nominantur, in Eccleſiâ tanquam ordinatas conſtitui non debere.*

Presbytera aliàs dicitur *de uxore Presbyteri* Concil. *Antiſiodorenſ.* Anno 590. celebrat. can. 21.—*Non licet* Presbytero *in uno lecto poſt acceptam benedictionem cum* Presbyterâ *ſuâ dormire,nec in peccato carnali miſceri*; *nec Diacono, nec Subdiacono.*Cui *Binnius* ut fucum inducat. *Frequentiſſimè* (inquit) Presbyteræ *in Conciliis nominantur mulieres cœlibem vitam agentes illæ, quarum viri* Presbyteratus *ordine initiati vel erant vel fuerant.* Ita intelligendus eſt (ait) Canon. 21. Concil. *Antiſiodor.* Hæc ille in Not. ad Conc. *Laodicenum.* Sed adjungam quæ huc pertinent, aliiſque hiſtoricorum fide aſſeruntur de uxoribus *Presbyterorum* noſtrorum Angliæ.Sic enim legitur in antiquo MS. Chronico de geſtis agente Regis *Henrici* primi,Anno Regni ſui 4. Anno Domini 1105.— *Et Ancelmus Archiepiſcopus Cantuariæ prohibuit ſacerdotibus uxores non prohibitas.* Subnectitque,ac ſi ad rem novam denotandam, —*prodigia alia atque alia conſequuta.*

Presbyterium.] Pars Eccleſiæ quæ Chorus dicitur,vel potius pſallentium chorum accipit, Anglicè **the Quier.** Vita Leonis Pap. 4—*Conſtituit* (Leo iſte) *ut dum ſacra Miſſarum ſolennia in Eccleſia celebrantur, nullus ex laicis in* Presbyterio *ſtare vel ſedere, aut ingredi præſumat, niſi tantum ſacra plebs, quæ in adminiſtratione ſacri officii conſtituta videtur.* To. 3.A. 618. b.

¶ *Preſtus.*] V. ſupra *Præſtus.*

¶ *Pretium natalis*,vel *nativitatis ſui*:] Can.l. E. 2. MS. idem quod capitis æſtimatio aliàs *Wera* (à Sax.þeþe) & Wergildum, quæ vide. Can. lh. 28. MS. *reddat dominus ejus Regi Weram, id eſt*, pretium nativitatis *hominis illius.*

¶ *Primates*] V.Patriarcha; ponendi ubi apud Ethnicos *primi Flamines*. Burch. l. 1. cap.155.—Qualis & quid agere debet,ibid. cap.158. Qui *primates*, & qui Metropolitani, ibid. cap.163.

¶ *Primicerius.*] Epiſtola Johannis Comitis Sacrenſis ſcripta ab Epheſo ad Reges (Theodoſ. & Valerian.) de turbatâ Epheſinâ Synodo.—*Mitto ex miniſtris meis* Primicerium *nobilium Palatinorum ad ipſum, ut ad me veniret*, viz. Memnon *Epiſcopus.* Opera Cyrilli, to. 4.pag. col.165. b.

Primicerius Legionis. W. Tyreus li. 4. c. 8. *Claſſis primic.* li.3.24. *a.*

Cuba Primicerius Concil. *Claveſho*, circ. An.800.

¶ *Princeps.*] Archis primus Beneventi Principem ſe appellari juſſit: cum eatinus Duces vocarentur.*Leo.Marſ.*p.466.e.& inungi ſe fecit, &c. Ibid.

¶ *Priſa*, *ſæ.*] Captura,captio,direptio. Etiam quod capitur vel diripitur, ſic enim Gal. *pris.*

In foraneis autem paginis antiquis, *Priſæ* plerumque intelliguntur de annonæ reique frumentariæ captionibus aliis etiam neceſſariis ad alenda inſtruendaque caſtrorum præſidia; necnon & regiam familiam minori quam juſto pretio agricolis ereptis. Caſtellani enim & caſtrorum domini id privilegii plerumque vendicabant, ut liceret eis non è villâ tantum quâ ſitum eſſet caſtellum ſuum, ſed per adjacentem regiunculam illius in obſequio ſitam,rem annonariam & quæ caſtelli uſui neceſſaria habebantur, pro ſuo libito deportare; licèt nec de pretio ſatis juſtè pactum eſſet, nec de tempore perſolutionis. Sed cum ex hujuſmodi privilegiorum fuco graviſſimæ ſæpè ortæ eſſent rapinæ & injuriæ: primo *Magnæ Chartæ* canonibus, id eſt cap.69.. Mox *Weſtmonaſterii* 1. capp.7 & 31. prohibita omnino fuit annonæ hæc direptio; ni villanis, inter

quos

prævaluerit (eum) ligare & procolpus *ei exceſſerit & eum interfecerit, &c.*

¶ *Procuratio.*] R. Hoved. fol. 466. a. n. 10.——*Johannes Rex ad preces Regis Franciæ, venit Pariſios; & in Palatio Regis Franciæ hoſpitatus eſt, & honorificè* procuratus.

Selden's Hiſt. of Tithes, p. 319.——*Ex dono Gaufridi Comitis de Eſſex, & Euſtaciæ uxoris ejus, totam Decimam totius victus, &* Procurationis *illorum, & domus ſuæ, & familiæ ſuæ.*

¶ *Procurator.*] Pro parte Curiæ, fortè **an Infoꝛmer.**

Procurator rerum fiſcalium. Angl. **the Kings Attoꝛney.**

Procurator villæ, qui rem dominicalem in villâ promovet & tuetur (aliàs major villicus.) Sic Germanis olim notus; & hodie quidem Hibernenſibus è coloniâ Anglo-Saxonum oriundis, qui collectores proficuum ad dominum villæ, præſertim ad Rectorem Eccleſiæ pertinentium, **the pꝛoctoꝛ** vocant. Vide officium ejus antiquitùs deſcriptum in voce *Major villicus.*

¶ *Prodefacio, Profum, Proficio.*] Wiſegothor. lib. 6. tit. 4. l. 3.——*Qui manum ex integro abſciderit, vel etiam quolibet ictu ita percuſſerit, ut ad nullum opus ipſe* prodefaciat, 100 *ſol. percuſſor componat.*

¶ *Proferum, & Profrum.*] A Gall. *Proferer*, i. e. producere, edicere, allegare.

Breve Reg. de Attornati Vicecomitis pro *profro* faciendo—*Rex, &c. Quia dilectus nobis N. &c. ad inſtans Octavæ Paſchæ proximè futurum, ad* Profrum *ſuum tunc ibidem, prout moris eſt faciendum, perſonaliter intereſſe non poteſt; vobis mandamus, quod R. & J. Clericos quos idem Vicecomes ad* Profrum *ſuum prædictum &c. attornavit, &c. loco ipſius Vicecomitis ad hoc recipiatis.*

¶ *Programma.*] Proſcriptio. Scriptura poſtibus affixa, ut ab omnibus legatur. Vox Juris Civilis.

¶ *Prohæredes.*] Dicuntur, qui loco hæredum ſunt quaſi Vice-hæredes, ut pro-rex, pro-conſul, pro-tutor. *Marculf.* lib. 2. ca. 17. ——*Si aliquis de hæredibus vel* prohæredibus *noſtris, ſeu quælibet perſona, contra hanc teſtamenti paginam — venire, aut aliquid pulſare voluerit.* Chart. Alaman. 61.——*Si ego ipſe, aut ullus de hæredibus meis, vel* Prohæredibus, *qui contra hanc cartulam venire aut eam infringere voluerit, &c.* Aliàs autem dici videtur de iteratâ renovatâq; hæredum ſucceſſione, ſive gradu; eadem ratione quâ avus, proavus, abavus, &c. dicuntur: In Chartis enim Alaman. nu. 50. Sic legitur——*Si ego ipſe, quod abſit, aut aliqui de hæredibus vel* Prohæredibus, *vel abhæredibus meis, ſeu quælibet extranea vel omiſſa perſona, qui contra (hanc) traditionem venire tentaverit.*

¶ *Prohibitio.*] Vox κακοφωνῆς apud Clerum noſtrum. Sed juris tamen ſatis antiqui.

¶ *Proporcitas, & Proportatio.*] Tenor vel ſumma rei, relatio, declaratio. Anglicè **the purpoꝛt** vel **repoꝛt,** aliis **pꝛopoꝛt of any matter oꝛ thing.**

Hinc apud Scotos, *proporcitas* & *proportatio* Aſſiſæ, pro eo quod Angli dicimus *veredictum* (quaſi verè dictum) *Sken.* Quon. Attach. cap. 68. ——*Defendens petit* Proportationem *patriæ, vel vicineti:* Ubi *Skenæus* in margine, id eſt Declarationem; veredictum, **the repoꝛt of the Aſſiſe.** Et Stat. *Alex.* ca. 5.——*Secundum* Proportationem *trium Baroniarum per legales homines de vicineto diligenter & fideliter inquirant*, ibidem idem, id eſt inquit per inquiſitionem vel declarationem.

¶ *Proprietas.*] Eſt vocabulum à Juriſconſultis effictum ad diſtinguenda dominia; & ſignificat plerunq; merum & directum dominium, non uſufructuarium. Sed & alias habet apud Juriſconſultos verſutias, pro quibus te ad ipſos relego. Nobis ſatagit frequentiorem demonſtraſſe, & quomodo ſe habeat apud hiſtoricos veteres, & candidioris ſimplicitatis homines, qui fortè proprietates dixere prædia omnia, quæ quis proprio jure poſſidebat, hæreditario, ſcil. & non conductitio; vel ex elocato: quod Angli appellamus **taken to fearm.** Certum autem eſt diſtinxiſſe eos prædia omnia in propria, & fiſcalina. Propria & perinde *Proprietates* vocabant, quæ nullius arbitrio erant obnoxia; ſed jure optimo maximo poſſidebantur: ideoq; inconſulto domino aliquo capitali ad hæredes tranſibant. Fiſcalina verò & fiſcalia dicebantur feuda ſeu beneficia ad fiſcum ſpectantia: quæ (ut cum *Bignonio* cenſeam) à Rege plerunq;, poſtea ab aliis ita concedebantur, ut certis legibus, ſervitiiſq; obnoxia, cum vitâ accipientis finirentur (de quo plura videas in vocabulo *Feudum.*) Diviſionem autem hanc manifeſtè prodit *Marculf.* lib. ca. 2.——*Monaſterium in honore illius in Pago illo, aut ſuper proprietate, aut ſuper fiſco, noſcitur ædificaſſe.* Vide Specul. Sax. Art. 38.

Proprietatem verò deſcendiſſe ad hæredes (cum feuda olim in arbitrio eſſent dominorum) ex Chartt. *Alaman.* videas nu. 50.—*Confirmo omnem tertiam partem* Proprietatis meæ *in Pago, &c. quantumcunque mihi in jam dicto pago* Auguſcang. *advenit, tam de paternico, quàm de maternico, &c.* Flodoardus lib. 1. ca. 20.——*Quidam vir nobilis ex territorio Novernenſi B. Remigii reliquiis obtentus; oratorium in ſuâ* Proprietate, *ſub ipſius ædificavit honore.*

¶ *Proprindo, dis, riſi.*] Invado, arripio, & quod Juriſconſulti dicunt *ſaiſo*, vel *ſaiſinam capio.* à Gall. *prendre.*

Formul. Solenn. 172.— *Quod ſuam terram de ſuo manſo malo ordine nunquam* Propriſiſſet.

Lex

¶ *Pſitaſi.*] Et *Stelliferi* erant inter Nobiles Baſilienſes duæ potentes factiones ortæ circiter An. Dom. 1218. dictæ, hæc à ſtellâ albâ quàm in vexillo rubeo ferebat, illa à *Pſitaco* viridi in albo campo. V. *Alberti Argent.* Chron. pa. 99.

¶ *Pſeudocomites*] Dicti ſunt quos *Stephanus* Rex creavit, & *Henricus* 2. depoſuit. Vide *Rob. de Monte* in An. 1156. pa. 633.

¶ *Ptochium, chii.*] Hoſpitium mendicorum. Græc. πτωχεῖον, ἀπὸ τοῦ πτωχοῦ, id eſt inops, mendicus.

Baſſiani Epiſcopi literæ ad Valentin. & Martian. Impp. in General. Concil. Chalced. Act. 11.——*Sed ego à juvenili ætate meâ vixi cum pauperibus &* Ptochium *feci, & in eo poſui ſeptuaginta lectos, & omnes languentes & ulceratos hoſpitio ſuſcipiebam.* Remigius Epiſc. Remenſ. in teſtamento apud Flodoard. lib. 1. ca. 18.——*Sicuti diſpoſuero in* Ptochiis, *Cœnobiis*, *Martyriis*, *Diaconiis*, *Xenodochiis*, *omnibuſque matriculis ſub tuâ ditione degentibus.* Capitul. lib. 7. cap. 2. —— *Clerici qui præficiuntur in* Ptochiis, *vel qui ordinantur in monaſteriis*, *vel baſilicis Martyrum ſeu Epiſcoporum qui in unaquaque civitate ſunt*——*poteſtate permaneant.*

Sumptum omnino eſt hoc capitulum ex 8 Canone Chalcedonenſis Concilii Oecumenici prædicti; habeturq; in 15 ejuſdem Actione ſub triplici interpretatione tribus diſtincta vocabulis, viz. Editio prima——*Clerici* (inquit) *qui præficiuntur* Ptochodochiis, &c. Altera: Clerici in *Ptochiis*, &c. Tertia & noviſſima, quæ fonti vicinior, Clerici *Ptochotrophiorum* &c. Græcus enim Cod. πτωχοτροφεῖον habet: et licèt omnia ipſum idem deſignant, ſic tamen inter ſe differunt, ut *Ptochium* ſit quaſi (fingeres) mendicatorium; *Ptochodochium*, mendicorum receptaculum, nam δοχεῖον receptaculum. *Ptochotrophium*, locus quo nutriuntur mendici, τροφεῖον enim educatio vel quod nutritionis causâ impendetur.

¶ *Ptochodochium*, & *Ptochotrophium*] Idem quod *Ptochium* quod inſtans Vide.

¶ *Pucellagium*, & *Pucillagium*] Virginitas. A Gall. *pucelle* puella, virgo. *Bract* lib. 3. tract. 2. cap. 28. nu. 5.——*Quod tenuit eam dum idem B. abſtulit* pucellagium *ſuum, vel quòd concubuit cum eâ.* Item nu. 2. & 3.

¶ *Pudhepec.*] Pro *Wudpec*, i. Nemoris cæſio. L. *Hen.* 1. cap. 38. *Mundebrech*, & *Bloduyta*, & Pudhepec *præter Parcum & Foreſtam communi emendatione componantur Regi & Thanis, i. in quinque mance*——*Si* Pudhepec (*i. nemoris cæſione*) *parco Regis vel foreſtæ fiat*, 30. *mance emendetur niſi propoſitio propenſior amplius exigat.* Sic & noſter & codex Cottonianus: utriuſq; tamen fidem ſuſpectam habeo; ex ignorantia fortè ſcriptorum qui Saxonicum ƿuðhepec *Pudhepec* legerint, quod paſſim aliàs deprehendimus, cum ƿ non p ſed w exhibet; ut ſic ƿuðhepec ſit legendum. Saxon. autem ƿuðu & ƿuðe ſylva, *pec* opinor *cæſio, inciſio.* Picum enim avem, quæ arbores inſcindit *Spec* vocamus, uti & ſegmenta quæ in ſarciendis calceis ſutores appingunt.

¶ *Puer.*] Pro miniſtro jam olim legitur. Nam ſic Virg. Æn. . . .——*Comptique miniſtrant.* Hincmarus etiam Epiſt. 3. cap. 28. *tertium ordinem familiæ Palatinæ*, pueris *deſignat & vaſſallis. Tertius ordo item erat, tam majorum, quàm minorum, in* pueris, *vel vaſſallis, quos unuſquiſque prout gubernare & ſuſtentare abſque peccato, rapina viz. vel furto poterat ſtudioſè habere procurabant.*

¶ *Puer pro pugile.*] Gregorius Turonenſ. Hiſtor. lib. 2. cap. 11. de *Vandalis* & *Alamannis* —— *Cumq; ad bellum armati procederent, ac jamjam in conflictu parati eſſent, ait Alamannorum Rex; Quouſque bellum ſuper cunctum populum commovetur? ne pereant quæſo populi utriuſque phalangæ, ſed procedant duo de noſtris in campum, & ipſi inter ſe confligant. Tunc ille cujus* puer *vicerit, regionem ſine certamine obtinebit.* Et mox——*Confligentibus verò* pueris, *pars Vandalorum victa ſuccubuit, interfectoque* puero, *placitum egrediendi Tranſimundus ſpoſpondit.*

¶ *Pulani.*] Fortium heroum qui terram Sanctam Saracenis recuperarunt, degeneres erant filii; qui molles & imbelles cum Saracenis Treuguas ineunt. *Marinus Sanutus de Secretis fidelium crucis Lib.* 3. *parte*, &c. *cap.* 2.

¶ *Pulepruſt*] L. Alaman. tit. 65. §. 7. *Si autem brachium fregerit, ita ut pellem non rumpat, quod Germani* Pulepruſt *dicunt.* L. Boior. tit. 3. cap. 1. §. 4.——*Si os fregerit & pellem non fregit quod* Pulepruſt *dicunt.* Ibi *Lindenbrog.* Germ. **Bule** ſive **Beule** tumor ex percuſſione, **pruſt** *fractura* ſive *ruptura.* Coloni etiam Anglici adhuc *bruſt* pro re fractâ dicunt.

¶ *Puleſlach.*] L. Alaman. tit. 59.——*Si quis alium per iram percuſſerit, quod Alamanni* Puleſlach *dicunt.* L. Boior. tit. 3. ca. 1. §. 1.——*Si quis liberum per iram percuſſerit, quod* puleſlac *vocant.* Tit. 4. §. 1. — *Si quis eum percuſſerit quod* puliſlac *vocant.* **Bule,** ut jam ſupra, tumor ex percuſſione. **Schach** (inquit *Lind*, Germ. *percuſſio* ſive *verberatio*, unde & **Durſchlach** in L. Freſon. Certe Angli hodie dicimus **a laſh** pro verbere, **to laſh** *verberare, flagellare.*

¶ *Pullanus.*] Bre. de Conſultat. Regiſt. fol. 49. a.——*Decimas*——*de* Pullanis *provenientibus de equitio ſuo.* Item *Fitzherb.* tit. Conſultat. h.

¶ *Pulletrus.*] Pullus equinus. Vide ſupra *Poledrus.* Wiſegotho. lib. 8. tit. 4. l. 5.——*Si quis quocunque modo partum equæ pregnantis excuſſerit*, pulletrum *anniculum illi, cujus*

¶ *Puteus.*] Al. foſſa. In *puteum* jactare, id eſt in locum aquâ repletum.

Apud Scotos in uſu fuit delinquentes maſculos furcâ ſuſpendere; fœminas *puteo* immergere. Quin & ideo hoc privilegii Barones illic multi vindicant infra dominia ſua; ſcil. jus furcarum & putei ſive foſſæ. Quod me nuſquam reperiſſe apud Anglo-Britannos noſtros miror; cum deprehenſum habeam apud Germannos veteres; nec ad Scotos aliter tranſiiſſe rear quàm per Anglo-Saxones. Hoc enim demonſtraſſe intelligo *Cornelium Tacitum* in lib. de German.moribus, ubi ait—*Proditores transfugas arboribus ſuſpendunt, ignavos & imbelles, & corpore infames (i. fornicantes) cœno ac palude, injecta inſuper crate, mergunt,* pa. 484.

¶ *Putura.*] Communia de anno 16 E. 1.Term.Paſch.Rot.10. in dorſo. *Rex mandat Baronibus, quod allocent Roberto de Chaddeworth Vic. Linc. Lvi s. vii d. quos per præceptum Regis liberavit Johanni de Bellovento, pro* puturâ *ſeptem leporariorum, & trium falconum & Alanerarium; & pro vadiis unius Bracenarii à die S. Joh. Bapt. anno* 14 *uſque ad Vigil. S. Mich. prox. ſequentem, utroque die computato, viz. pro* putura *cujuſlibet leporarii & falconis per diem 1 d. ob. & pro vadiis prædicti Bracenarii per diem 2 d.*

Plac.Coronæ in Com. Ebor. 21 E.1. Rot. 21.—In libertate de *Knareſburg* præſentatur, quod Parcarii Comitis Cornubiæ percipient *puturam* ſuam; viz. bis comedendo in die, vel capiendo pro *puturâ* ſuâ 2 d. de omnibus tenentibus in diverſis villis ibidem nominatis, & ſic ſolebat; ſed nunc fecit dictus Comes ipſas villatas ſolvere 3 d. pro *putura.*

Ex cod.MS. vocato *the black book of Litchfield. Rog. de Wellesburne tenet medietatem unius hidæ terræ, in Tachebroke (in Com. War.) & veniet ad magnam* precariam *in autumpno, cum omnibus meſſoribus ſuis ad* puturam *Domini bis in die.*

¶ *Pyrale.*] Hypocauſtum. Stuba.Hiſtor. de fratribus conſcript.Rer.Alam.Tom. 2. par 2.p. 182. —— *Præſul* Pyrale *congregationis intravit, &c.*

Q*Vacara, ræ.*] Volatile. V. *Canis veltrhus.*

¶ *Quadrantata terræ.*] Vide ſupra Denariata terræ, & obolata, Item *Fardella.*

¶ *Quadrellus,* & *Quarellus.*] Sagitta quæ arcubaliſta ejicitur. Sic dicta à quadrato ejus capite.Vox prior à Latina quadra,poſterior à Gall. *quarreau,* i. quadratum. *Brito Armorican.* Philippid. lib. 2.

Nec tamen interea ceſſat baliſta vel arcus:
Quadrellos *hic multiplicat, pluit ille ſagittas.*

Item Rigord. de Geſt.*Philip.* ſub an.1190. Quadrellos *cum baliſtis, & ſagittas cum arcubus, uſque ad domum illam, emitterent.*

¶ *Quæſitores.*] Qui rem deperditam quærunt.

¶ *Qualama.*] Scaturigo vel vivarium piſcium. B. Rhenan. p. 206.

¶ *Quarellus.*] Vide ſupra *Quadrellus.*

¶ *Quarentena, næ.*] Stadium, Angl. a **furlonge**. Agri ſpacium quod ſecundùm ſtrigarum ſeu arationis longitudinem,ad perticas extenditur quadraginta (Gall. *quarante*) atq; inde nomen.Nam quod ex quadraginta aliquibus rebus conſiſtit,Galli *quarantaine* appellant. Ideo tempus *Quadrageſimale* quarantine vocant &c. Chron. MS. Monaſt. de *Bello.*Leuga autem Anglica 12 *quarentenis* conficitur: *quarentena* verò 40 perticis. Pertica habet longitudinis 16 pedes.

Vid. Striga Cal.

Chart. *Withlaſii* Regis Merciorum apud *Ingulf.* —— *Quatuor carucatas terræ arabilis, continentes in longitudine* 8 quarentenas, & 8 quarentenas *in latitudine.*Ll. H. 1. ca. 17.*Nam longe debet eſſe pax Regis à portâ ſuâ, ubi reſidens fuerit à quatuor partibus loci illius: hoc eſt quatuor milliaria & tres* quarentenæ, *& novem acræ latitudine,& 9 pedes & 9 palmæ & 9 grana ordei.*

Liber MS. *Crabhuſiæ* fol. 8. — *Le Meſſuage de* Crabhus (hoc eſt ſedes Monaſterii) *en lungure Ouwoc la terre de la Rive tendaunt vers occident, deſque a la foſſe de le mareys, conteynt treys* quarenteynes, *& trente & oyt perchez. Checun* quarenteyne *par ſey conteynt quaraunte perchez: & checun perche conteynt zeſſe pes de home. Le avaunt dit meſuage conteynt en lee a le chef juſte de la Rive, entre &c. trente & cynk perchees & quatre pes larges de home de graunt eſtature.*

¶ *Quarentena Regis.*] Apud Gallos fuit, ævo S. *Ludovici,* 40 dierum induciæ, quibus haud licuit capitales inſectari inimicitias.

¶ *Quarentena mulierum.*] Eſt ſpacium 40 dierum quo viduis licet ab obitu viri ſui

tore. Suſpicor ex eo quod Dux Normanniæ *Gulielmus* 1. qui *Conqueſtor* nuncupatus eſt, quòd non jure hæreditario ſucceſſit in Regnum Angliæ, ſed è legato *Edouardi* Confeſſoris,hoc eſt (juxta vetus Gallicum idioma) per *queſtum* & *Conqueſtum*, vulgo **purchaſe**. Cum tamen in perquirendo jure ſuo ſupra malæ fidei poſſeſſorem *Haraldum* Regem,inſignem de eodem & Saxonibus victoriam reportaſſet, & jam inde non *Conqueſtor* ſolùm, ſed & Victor Subactorq;ſalutaretur : intelligi paulatim cœpit vox *Conqueſtor* pro notiori ejus attributo, Victore ſcil. & Subactore, & apud poſteros furtivâ hac gaudere ſignificatione, quâ nuſquam antea (prout noverim) reperitur.

¶ *Quietancia.*] Idem quod *acquietancia*, quod vide ſupra.

¶ *Quietus.*] Solutus, liberatus. Judicium Parium Franciæ contra Petrum Ducem Britanniæ pro abſolvendo Barones & homines ſuos à fidelitate & homagio ei debitis. *Hiſt.* de *Bretaing.* liu. 4. ca. 15. —— *Judicavimus unanimiter quod Petrus quondam Comes Britanniæ propter ea quæ domino Regi foriſfecerat &c. Bailium Britanniæ per juſticiam amiſit, & quod Barones Britanniæ & alii qui ei* (ſcil. Petro) *fecerant homagium, vel fidelitatem, ratione illius Bailii, ſunt penitùs abſoluti &* quieti *ab fidelitate & homagio ; nec tenentur ei obedire, vel aliquid pro eo facere.*Dat.&c. An. Dom.1230. 30 Junii.

¶ *Quietus redditus.*] Dicitur qui in exoneratione aliorum ſervitiorum,putà operum colonicorum, precariarum &c. Manerii domino annuatim perſolvitur. Vulgò **Quit rente**,qui & aliàs **White rente** nuncupatur, quod in denariis & argento penditur.Hinc in Cantio de Tenentibus Eccl. Chriſti Cantuar. extra Waldum habitantibus, referri in antiquis membranis ſolet, prout ſequitur è *Lambardi* Itinerar. pag. 212.

De redditu	7 s.	6 d.
De viginti ovis		1 d.
De gallinis & benerth		16 d.

Summa— 8 s. — 11 d *quieti redditus.*

Notat & ibidem in margine,*Benerth* ſervitium eſſe,quod Tenens præſtat curru ſuo & aratro.

¶ *Quingentenarius.*] Is qui militibus præfuit quingentis.

¶ *Quinquageſima.*] Pro Pentecoſte, q. dies *quinquageſima* à Paſchate. *Ambroſ.* Serm. 61.—— *Sic diſpoſuit Dominus, ut ſicut ejus paſſione in Quadrageſimæ jejuniis contriſtamur, ita ejus reſurrectione, in* Quinquageſimæ *feriis lætaremur.* Hiſp. feſt. Chriſtian. orig. fol. 646.

¶ *Quinque portus.*]

Iſti ſunt 5 portus Regni Angliæ, habentes libertates, quas alibi Portus dicti Regni non habent. Ex Hiſt. *Will. Thorne* Monachi Cantuar.

Haſtingus, Romene, Hethe, Doveria, Sandwicus.

Servitia inde Regi debita.

Haſtingus debet invenire 21 naves, in qualibet navi 21 homines, cum ſarcone qui dicitur.

Ad quem pertinent tanquam membra, unus vicus in *Seford,Peveneſelle,Hedneye,Winchelese, Rye, Hamme, Wekesborne, Crenethe,* & *Forthclype.*

Romene debet invenire 5 naves, in qualibet navi 24 homines, cum ſarcone ut ſupra.

Ad quem pertinent *Bromhelle, Lyde, Oſwarſtone, Dengemares*, & vicus *Romenhale.*

Hethe debet invenire 5 naves, in qualibet navi 21 homines,cum ſarcone ut ſupra.

Ad quem pertinet *Weſtmethe.*

Doveria debet invenire 21 naves, in qualibet navi 21 homines,cum ſarcone ut ſupra.

Ad quem pertinent *Folkſtan, Feverſham, Mergate.*

Sandwicus debet invenire 5 naves, in qualibet navi 21 homines,cum ſarcone ut ſupra.

Ad quem pertinent *Fordwicus, Recolver, Serre,* & *Dale.*

Summa navium 57,hominum in eiſdem 1188,ſumma ſarconum in eiſdem 57.

Servitium quod Barones 5 portuum præſcriptorum, recognoſcunt facere ad ſummonitionem Regis per annum, ſi contigerit per 15 dies ad cuſtum eorum proprium;ita quod primus dies computatur à die quo vela navium erexerunt, uſque partes ad quas tendere debent,vel ulterius quamdiu Rex voluerit ad cuſtum ejus.

¶ *Quintadecima.*] Tributum ſingulis Civitatibus,oppidis, villis totius Angliæ ab antiquo impoſitum : certum autem & definitum,quod tamen nec annuatim,nec ſine Parlamentario decreto exigatur. Aliàs Tallagium & taxa,Gal. *Quinſieme*,Angl. **the tax**. Originem ſumpſit è Saxonum *Danegeldo*,quod vide, & *Hidagium*: nam cum ex hidarum plerunq; colligeretur deſcriptione *Hidagium*, utiq; & pari ratione *Carucagium* dicitur ab Authoribus.

Vide

& in rebus pluribus ſemper adjuncti. Numero certè non definiti, nominatius autem ſepteni. Fortè *r* pro *ſ* mutato, ut ſit *racha* pro *ſacha* idem quod ſignificante, & ſic *Rachinburgii* idem quod *Sagibarones.* V. Alex. ab Alex. p. 34. pro lit. *S* in *R* mutat. Dicti à Germ. *racha*, Sax. ꞃace, hodie **racht**, i. *cauſa, res, argumentum*; Unde **rachten** cauſam agere, & burgus civitatis, quaſi cauſarum civitatis judices, ex quo aliàs non ſimpliciter *rachinburgii* ſeu *rachinburgii* judices appellantur. Vel dicantur etiam *rachinburgii*, q. Rectores civitatis à Sax. ꞃæccenꝺ, i. *regere*: cui vox *Regenburgii* ſupradicta, fidem faciat. *Bignonius* hos eſſe exiſtimat, qui aliàs *Scabini* appellantur. *Lex Salic.* tit. 52. De eo qui fidem factam reddere noluerit. Poſt alias litis ceremonias—*Tunc grafio* (inquit) *congreget ſecum ſeptem* rachinburgios *idoneos, & cum ipſis ad caſam illius fidejuſſoris veniat, & roget eum ſi præſens eſt: Per voluntatem tuam ſolve homini iſti de ei fidem feciſti, & hoc quod debes ſecundùm precium legitimè preciatum ſatisfacere ſtude. Quod ſi tunc noluerit adimplere præſens: ſtatim* rachinburgii *pretium adpreciatum, quantum debitum illud valuerit, de fortunâ illius tollant, & ſi fredus anteâ de ipſâ cauſâ non fuerat datus, duas partes ille cujus cauſa eſt, ad ſe revocet: & graphio tertiam partem obtineat.* Tit. 59. Agitur de *rachinburgiis*, qui in *mallo* conſtituti ſecundùm legem non judicant. *L. Ripuar.* tit. 32. §. 3.—*Quod ſi ad ſeptimum* mallum *non venerit, tunc ille, qui eum monuit ante Comitem, cum* 7 rachinburgiis *in arabo conjurare debet: quod &c.* Ibidem tit. 55.—*Unuſquiſque* (Rachinburgius qui ſecundùm legem Ripuariam dicere noluerit) 15 *ſol. mulctetur. Similiter & ille, qui* rachinburgiis *rectè dicentibus non adquieverit.*

Capitul. Caroli lib. 5. cap. 14.—*Si aliquis homo ad palatium venerit, pro cauſâ ſuâ, & antea ſuo Epiſcopo, ſuiſque miniſtris, quæ Eccleſiaſtica ſunt, & quæ ſæcularia ſuo Comiti non innotuerit, in* mallo *ante* rachinburgios *&c. Vapuletur.* —Formul. vett. Bign. ca. 1.—*Dum hæc cauſa apud ipſum Comitem, vel ipſos* rachimburgios *diligenter fuit inventa.* Formul. Solenn. Lindenb. —— *In* mallo *publico ante illuſtrem virum ill. Comitem, & ante Apoſtolicum virum ill. vel præſentibus quam-pluribus viris venerabilibus* rachimburgiis &c. Vide Bignonium.

Vocem repperi in priſca verſione Ll. Saxonicarum, viz. in Ll. *Canuti* R. MS. cap. —— *Fuit antea quod infans qui jacebat in cunabulis, licet nunquam cibum guſtaſſet, à* Rachinburgiis *putabatur æquè reus* (furti vel rei furatæ) *ac ſi intelligens eſſet: Sed hoc ego prohibeo* (inquit Rex ille bonus) *modis omnibus in æternum, & talia multa quæ ſunt Deo odioſa.* In Saxonico verò exemplari ᵹiꞇꞅeꞃaꞅ legitur pro *Rachinburgiis*, id eſt, *avaris* pro *cauſarum judicibus.*

¶ *Radcnites.*] De quibus mentionem fecimus in Caſati. Vide *Rodknights.*

¶ *Radecheniſtres.*] Vox in *Domeſdei*, non ſemel, ſed ignotæ mihi originis. Interpretari autem illic video de liberis hominibus, utpote qui liberi ſunt, vel terrâ vel ſanguine.

Domeſd. fol. 18. Titt. *Glowc.* Berchelay —*Hii* Radecheniſtr. *arabant & hirciabant, ad curiam domini.* Et ibidem tit. Derhuſt.—*De terrâ hujus manerii tenebant* radecheniſtres, *i. liberi homines.*

Forte à Sax. ꞃaꝺe, i. *iter.* cempa *ſerviens, miles.* Belg. Kemp, ut ſit idem quod Bractono *Radeknights*, & tunc ſcribendum cum *m.* Cænneꞃꞇꞃe. Sax. genetrix.

Vide *Cook* lit. Sect. 117. Verbo *Socagium*, p. 86.

¶ *Raga, gæ,* aliàs *Raca.*] Veſtis genus de quo audiendus eſt *Meurſius.*

¶ *Ragaleia terræ.*] Ex archivis Regiis in arce Lond. ſic habetur: *una* Regaleia terræ *vel* Ragaleia: dubiè enim ſcribitur; Arbitror nihil pertinere ad id quod Gallis dicitur *fiefen Regale*, i. feudum in Capite.

¶ *Rageman.*] Statutum dicitur de Juſticiariis aſſignatis per Regem *Edwardum* primum & Concilium ſuum ad peragrandam Angliam, audiendaſq; & terminandas omnes injuriarum querelas per quinquennium factarum ante feſtum Sancti *Michaelis* anno regni ſui 4.

¶ *Ragloria.*] Chart. R. *Edw.* 3. quâ *Edw.* primogenitum ſuum Principem Walliæ conſtituit in Parliam. *Weſtm.* an. Reg. 17. à *Joh. Seldeno* data in Tit. Hon. p. 597. —*Cum Foreſtis, Chaceis, Parcis, Boſcis, Warenis, Hundredis, Comotis,* Ragloriis, *Ringeldiis, Wodewardiis, Conſtabulariis, Baliviis, Foreſtariis, Coronatoriis, &c.* **Rhaglaw**, apud Wallos *Seneſcallus, ſurrogatus, Præfectus, Præpoſitus.* Davies: an hic ſimiliter, dicant Walli.

¶ *Raiſogueldum.*] Vide Reiſa.

¶ *Rambundt.*] Conſtitutt. Canuti R. de Foreſt. Art. 30. Item de canibus, quod *Rambundt* vocant.

¶ *Ran.*] Saxonicum. *Aperta rapina.* Leg. Saxon. Canuti R. cap. 58. ᵹiꝼ he ꞃan ƿẏꞃce bæꞇe be ðam ðe ꞅeo ꝺæꝺe ꞅẏ; id eſt —— *Si (in profectionem militari)* ran *commiſerit, pro facti ratione emendato. Hoveden* inter ea quæ *Willielmus* primus conſtituit in emendationem legum Angliæ part. poſter. *Henr.* 2. —— *Decretum eſt etiam ibi, ut ſi Francigena appellaverit Anglicum, de perjurio, aut murdro, furto, homicidio,* Ran *quod dicunt apertam rapinam, quod negari non poteſt, Anglicus ſe defendet per quod melius voluerit, aut judicio ferri aut duello.*

¶ *Rapa, & Rapus.*] Comitatus portio major. Læſti inſtar; quod plures in ſe continet hundredos ſeu centurias. Om-

nis

¶ *Reaſan.*] Vexillum paganorum ominoſum : *Aſſer Men.* an. 878. ubi mendoſè *Reaſau.*

¶ *Rebello.*] Rebellio, onis, qui rebellis eſt. R. Al. 1. 199.

¶ *Rebutto.*] V. Robutta.

¶ *Recellula.*] Diminut. à *Res*, *Recula*, res parvi momenti. Burgund. tit. 24. §. 6. —— *niſi forſitan quod ex matris bonis*, i. *in* recellulis, *vel ornamentis.*

¶ *Reclauſus.*] Greg. Tur. lib. 5. Cap. 9. *Eodem quoque anno Caluppa* Reclauſus *obiit.*

Recluſus. C. V. *Incluſus*, *Recluſum*, pro loco incluſionis. Anonymus de geſt. Epiſcopp. *Turon.* Et Abbatum majoris monaſterii pag. 111.—— *Harveus Abbas* 14. *Eccleſiam pro Dei amore decimo anno*; *die viz. eadem quâ eam receperat, lugentibus univerſis, omnibus commotis, dimiſit, & in* recluſo, *quod ſibi ad dormientes latenter excidi fecerat*, 16 *annis in religione multâ, oratione continuâ, & abſtinentiâ prædurâ inibi vixit.*

¶ *Recognitores.*] Apud Forenſes Anglos dicuntur viri *Sacramentales*, ſeu *juratores*, quibus recognoſcenda diſquirendaq; rei veritas in Aſſiſis (quas vocant) demandatur. Aliis legum formulis *juratores* appellantur.

¶ *Recordum*, *Recordatio.*] Recorda dicuntur Regiarum curiarum actus ſolennes, reſponſa, mandata, judicia : ipſæ etiam membranæ (rotulas vocant) & codices publici, quibus hæc inſeruntur & deſcribuntur: eorumq; adeo autentica eſt & ſacra authoritas, ut nec probationem admittunt, nec negationem ; atq; ideo, merito capitale eſt quidpiam inconſulta curia his delere vel immutare.

In Edicto *Theodorici* & Formul. Solenn. *Geſta* dicuntur, & *Geſta municipalia*, quod Vide.

Glan. lib. 8. capp. 9, & 11. Sciendum tamen.

¶ *Recpenis.*] V. *Rekpenis.*

¶ *Recredo*, *dis.*] *Reddo*, *reſtituo*, iterum me vel rem alicui credo. *Ivo* Epiſt. 275. ——*Dicit Comes quod libenter reddet, aut* recredet *Comitem Nivernenſem.* Vetus inſtrumentum in tabulario S. Martini Turonenſ. anno 3. Rodulfi R.—— *Et ſic ex ipſis decimis ſeſe* recredidit *& per feſtucam guerpivit.* Bignon. in Form. vett. 1. ubi ſic. —— *Ipſe homo in preſenti pro colono ad caſam ſancti illius vel ipſius Abbatis recognovit, vel* recredidit.

¶ *Rectatus.*] Suſpectus *ad rectum vocatus.* Officium Coronatoris edit. an 3. Ed. 1.—— *De theſauro invento debet Coronator inquirere qui fuerint inventores, & ſimiliter quis inde* rectatus *eſt : & hoc poteſt ſcire eo quod vixerit delicatè & tabernam frequentat, & diu ſic ſe habuit, pro tali ſuſpicione attachiari debent &c. Skæneus* tamen in notâ margin. ad Leg. Burg. cap. 80. ubi legitur —— *Si quis fuerit* irretitus *de aliquo malefacto, & retentus à calumpniatoribus ſuis &c.* irretitus, aliàs (inquit) *rectatus*, i. vocatur in jus, ut *rectum* faciat : **to do right.** Sed Labi videtur: nam prior hic locus rem ſatis manifeſtat. Vide *Reto* & *Irretitus.* V. *Bract.* 123. nu. 8.

Hinc *Rectum* pro accuſatione. Bract. lib. 3. tra. 2. nu. 1. *Furtum non manifeſtum eſt, ubi quis ſuſpectus eſt de latrocinio per famam patriæ, per indictamentum &* rectum: Et Tract. eodem Cap. 11. nu. 8. *Sola autem fuga non ſufficit per ſe vel latitatio ſine contumacia, ad aliquem utlagandum, nec indictamentum*, rectum, *vel fama, niſi, &c.*

¶ *Rector Eccleſiæ.*] Lind. De Abbate dictum. Chart. Alaman. 43. —— *Sacroſancta Eccleſia S. Galluni, qui eſt conſtructa in pago Durgania, ubi ipſus in corpore requieſcit, & Johannes Abbas ad præſens* Rector Eccleſiæ *eſſe videtur.*

¶ *Rectoria.*] Pro munere Rectoris.

Rectoria, Pro integrâ Eccleſiâ parochiali, cum omnibus ſuis juribus, prædiis, decimis, aliiſq; proventuum ſpeciebus : aliàs vulgò dictum *beneficium.*

Rectoria, Pro manſione, ſeu domicilio *Rectoris*, quæ in Rectoriâ ſuâ inſtar capitis vel aulæ eſt.

¶ *Rectum.*] Pro accuſatione. Vide *Rectatus.*

Rog. Hoved. annal. part. poſt. f. 273. a.n. 40. —— *Præterea præcepit, &c. quod omnes qui capti fuerant pro Foreſta, liberarentur quieti, &c. & ut omnes alii qui capti fuerant, &c. qui non erant retenti, per commune* rectum *Comitatus, vel Hundredi, vel per appellationem, eſſent quieti: Et illi, qui per commune* Rectum *ſunt retenti, ſi plegios invenire poſſunt, ſtandi ad* Rectum, *ſi quis adverſus eos loqui voluerit, liberentur &c. ſi autem per appellationem* Rectati *ſunt, ſi fecerint pacem cum adverſariis ſuis redeant ad pacem &c.*

¶ *Redebeo.*] Quaſi *reddere debeo.* Form. Solenn. 173.— Et aliud de iſtâ cauſâ, quod mihi judicatum fuit in nullo, non redebeo niſi juſtum & idoneum ſacramentum (ſcil. purgationis). Similiter formul. ſequen. — & aliud in iſta cauſa in nullo non redebeo niſi in juſto & idoneo ſacramento.

¶ *Redemptio.*] Mulcta graviſſima, utpote quæ pro æſtimatione capitis ipſius delinquentis impingitur. Nuperioribus ſæculis idem quod prioribus *Wera*, *Wergildum*, *Rachetum*, Angl. **Ranſome.**

¶ *Redemptionale*, & *Charta Redemptionalis.*] Ea ſcilicet quâ ſervus ſuo ſe redimens peculio liber factus eſt à domino. Formula chartæ apud *Bignonium* habetur inter vett. cap. 84. apud *Lindenbr.* num. 99. Redemptionis autem iſtiuſmodi lex fuit, ut ſi

clam

quod viatores veſtibus ſpoliaret; uti etiam & à *robâ*, *robatores* dicti ſunt latrones.

L. Salic. tit. 29. §. 6.—— *Si quis meſſem alienam per furtum metere, aut* reſſare *præſumpſerit*, 500 *Denarios, qui faciunt ſol.* 15. *culpabilis judicetur.*

Nos eodem hoc ſenſu hodie dicimus **to reave.**

¶ *Refortiuncula.*] Walſingham. in *Edwar.* 2. An. Dom. 1317.—*In* Refortiuncula *ſuâ de* **Horton** *latens, viciniſ ſimilem injuriam inferebat.*

¶ *Regales.*] Iidem qui Duces, Reguli, & Subreguli apud Francos, ævo *Maximi* Imp. *Greg. Tur.* ex *Sulpitio Alexandro* lib. 2. Sect. 9. pag. 50, 52, 53. Mox & Reges dicti.

¶ *Regalia.*] Dicuntur jura omnia ad fiſcum ſpectantia, quorum igitur definitio cum à Juriſconſultis expetenda ſit, ab egregio accipe *Prateo.*

Regalia perſpicuè enarrata à *Sigon.* in Regn. It. An. 973. pa. 287. à *Gunthero* Ligurin. lib. 8. pa. 408. §. 8. A. à *Radevico* in Frid. lib. 2. ca. 5. pag. 509.

¶ *Regardum, Regwardum,* & *Rewardum.*] A Gall. *regarder*, vel *reguarder*. Propriè reſpectus, intuitus, plerunq; benignus, inde per tranſlationem, *merces, præmium,* Hinc

Regardator, & *Regardatores* in Foreſtis Regis dicti ſunt quibus venationis cura demandatur; qui & ſtatis temporibus accepto brevi regio, & jurati, ſuum tenentur facere *regardum*, i. Foreſtæ luſtrationem, cujus hæc ſumma eſt: Ut Foreſtam integram cum cæteris Foreſtarius luſtrando peragrent; Aſſarta, purpreſturas, nemoris deſtructiones; nec non damna alia poſt ultimum *regardum* Foreſtæ illata, exquirant; qualiterq; ſe habent ſepimenta Regia: Quot ſunt & quales in Foreſtâ aquilarum vel accipitrum nidi; cujus ſunt in ſolo, & cui pertinent: Sintne illic vel portus, vel fodinæ; quid hæ cenſus pendent; quid transfertur illinc lignorum: Quis canem, arcum, ſagittas, vel machinam quamlibet in excidium Regiæ feræ penès ſe habuerit. Qui Foreſtæ gramina, plus æquo pecorum numero (quod ſuperonerationem paſturæ vocant) decerpunt, &c.

Hæc omnia in ſcriptis redacta promovere debent iſti *Regardatores* ad Swanimotum proximum, id eſt, Curiam Foreſtæ.

Eorum inſtitutionem ad *Henricum* 2. referunt; Sic enim Aſſiſam ejus de Foreſta intelligit *Mantwood*, ubi legitur ---- *Item Rex præcepit, quod in quolibet Comitatu in quo habet venationem, ponantur* 12 *milites ad cuſtodiendam venationem ſuam. Hi milites* (inquit ille) *pro tempore appellantur* Regardatores. Eo vero ſæculo milites paſſim dicti ſunt, qui per ſervitium tenuere militare, poſteris liberi tenentes appellati.

A nomine iſtorum *Regardatorum* (quod nuperius cenſeo enatum quam ætate *Henrici* 2.) dictum eſt tum ipſorum munus, tum ipſe circuitus per quem ſuum hoc munus exercetur, *Regardum*. Henrici autem ſecundi ævo, ſi ex Aſſiſæ ſuæ prædictis verbis conjectare liceat, *Cuſtodes venationis* fortè nuncupati ſunt.

Charta *Henrici* 3. Magiſtro, Canonicis, fratribus, &c. ordinis Domus de *Semplingham*, anno 11 Regni ſui confecta——*Et ſint quieti* (inquit) *tam ipſi quàm homines eorum de miſericordiâ Foreſtæ, & de eſcapis; & de* Regwardo, *& vaſto ubique in mariſco de* **Kettle-bene**, *&c.*

¶ *Regentes in artibus.*] Eorum mentio in univerſitate Pariſienſi *M. P.* in fine An. 1296. pa. 910.

¶ *Regionarius.*] VII Romæ Diaconi *regionarii* in vitâ *Fabiani* apud Damaſum. Vide ſupra *Cardinalis.* Anaſtat. in *Steph.* 2. pa. 121.

¶ *Regiſtrum.*] *Prateus* & emunctioris ſermonis homines, *Regeſtum* legunt: atq; hinc illud per corruptionem volunt enaſci: Sed ut ſua ſuis reſtituamus, provenit ſine dubio à Normannico, ſeu antiquo vocabulo Gall. *giſter*, i. *in lecto reponere, ſuo loco conſtituere.* Unde agiſtari dicuntur, quæ ſeriatim collocantur, unum ſcil. juxta alterum, ut ſupra in eo vocabulo: *Giſte* enim *lectum* ſignificat, vel locum, quo quid manet vel requieſcit, à verb. *giſt*...quod hodie eſt *cumbere*, vel *jacere*. Et ſic *Regiſtrum* propriè idem eſt quod *repoſitorium*, vel *locus quo quid reponitur*; atque hinc codices publici, quibus res multiplices ſeriatim inſeruntur *Regiſtra* rectè appellantur.

¶ *Regiſtrum Brevium Originalium,* & *Judicialium.*] Idem eſt quod Cancellariæ.

¶ *Regiſtrum Cancellariæ.*] Codex dicitur quo brevia Regia, tam Originalia quàm Judicialia formularum muneri inſcribuntur. In hoc enim ſi non extiterit Brevis alicujus formula; vel ſi ab eo variatum fuerit Breve illud caſſum habetur. Nec de novo condi poteſt Breve aliquod hujuſmodi non publico Parliamenti decreto. Hujus Codicis meminit *Weſtmonaſt.* 2. cap. 25.—— *Et in* Regiſtro de Cancellariâ *non eſt inventum aliquod Breve in iſto caſu ſpeciale.*

¶ *Regiſtrum Eccleſiæ parochialis.*] Illud eſt cui ſeriatim inſeruntur *Baptiſmi, Matrimonia,* & *Sepulturæ*, quæ quolibet anno, eâ parochiâ celebrantur.

A *Cromwello* ſummâ cum laude inſtitutum Menſe Septembri Anno Domini 1538. Henrici 8. triceſimo, dum vices regias tunc adminiſtraret. Injunctiones enim fertur ad Epiſcopos emiſiſſe, ut non ſolum hujuſmodi *Regiſtra*, ſed & Anglicano ſermone Biblia ſacra in unaquaque Eccleſiâ haberentur. *V. Sta. inde.*

¶ Re-

* Bract. li. c. 12. n. 10. feodum in manus domini: ideoq; *jacens appellatur, donec munuſculo hoc dato in memoriam ſubjectionis, hæredi liceat, ſeu vaſſallo novo ea tollere & relevare. Saxonibus hepezeat, quod ſupra vide.

Munuſculum dico, propterea quod grave nihil exigendum erat hoc nomine; ne ſic fortè in redemptionem, Gall. *ranſome*, verteretur: Licèt enim olim aliquando feoda poſt mortem vaſſalli in liberam Domini poteſtatem recidebant; quin nec in alium transferri poterant ſine ejus licentiâ (ut ſupra oſtendimus in voce *Feudum*) tandem tamen factum eſt, ut ſub hujuſmodi *relevationis* ſymbolo, ſucceſſivus quiſq; hæres ea liberè ingrediretur. Charta libertatum Anglis conceſſ. ab *Henr.* primo— *Si quis Baronum meorum, ſeu Comitum, ſive aliorum, qui de me tenent, mortuus fuerit: hæres ſuus non redemet terram ſuam ſicut faciebat in tempore fratris mei: ſed legitimâ & juſtâ relevatione relevabit eam. Similiter & homines Baronum meorum juſtâ & legitimâ relevatione relevabunt terras ſuas de Dominis ſuis.*

Quænam autem eſſet legitima iſta & juſta relevatio ætate *Henr.* 2. à *Glanvillo* partim liquet, lib. 9. cap. 4.—— *Dicitur autem* (inquit) *rationabile* Relevium *alicujus juxta conſuetudinem Regni, de feodo unius militis, centum ſolid. de ſoccagio verò quantum valet cenſus illius ſocagii per unum annum. De Baroniis verò nihil certum ſtatutum eſt, quia juxta voluntatem & miſericordiam Domini Regis ſolent Baroniæ capitales, de Releviis ſuis Domino Regi ſatisfacere.* Idem eſt de Serjantiis.

Ramſ. Sect. 310.——*Quod ſi Abbas Walterus moriatur, vel vitam ſuam mutet, Monachi relevabunt terram eandem, & tenebunt & facient ſervitium* (ſcil. duorum militum, ut illic ſupra) *erga Walterum de Bolebech, vel hæredem ſuum, donec alius Abbas veniat, dando* 10 *marcas argenti: & Abbas qui venerit eodem* relevamine *eandem terram tenebit &c.*

Certius autem poſtea definita erant omnia hujuſmodi *Relevia*; primò per Chartam libertatum Regis *Johannis*: deinde eâ *Henrici* 3. quæ Magna appellata eſt, cap. 3. —*Si quis Comitum, vel Baronum noſtrorum, ſive aliorum tenentium de nobis in Capite per ſervitium militare, mortuus fuerit; & cum deceſſerit hæres ejus plenæ ætatis fuerit, &* Relevium *nobis debeat: habeat hæreditatem ſuam per antiquum* Relevium, *ſcil. hæres vel hæredes Comitis, de Comitatu integro, per centum libras: hæres vel hæredes Baronis, de Baroniâ integra, per centum marcas: hæres vel hæredes militis, de feodo militis integro, per centum ſolidos ad plus: Et qui minus habuerit, minus det, ſecundum antiquam conſuetudinem feodorum.*

Legibus autem *Edw.* Confeſ. cap. 35. tit. *de herotochiis*, cautum eſt, ut *qui in bello ante dominum ſuum ceciderit* (ſit hoc in terrâ ſit alibi) *ſint ei* Relevationes *condonatæ: & habeant hæredes ejus pecuniam & terram ejus ſine aliqua diminutione &c.*

De Socagio non datur *relevium*, Bract. fol. 85. a. nu. 8.

Eamus ad Scotos. Legg. *Malcolmi* 2. (qui cœpit regnare anno Dom. 1004.) cap. 1. ſub inſcrip. *De origine Wardiæ & Releviæ.* §. 3. Et ibi omnes Barones conceſſerunt ſibi (i. *Malcolmo*) Wardum & *Relevium* de hærede cujuſcunq; Baronis defuncti ad ſuſtentationem Domini Regis. De quantitate autem *Releviorum* cum omnino hic tacuerint, ita poſtea Sancitum eſt in Reg. Majeſt. cap. 71. ut ſupra è *Glanvillo* noſtro recitavimus; nec pluribus quidem verbis, ſed nec aliis.

Relevii etiam & mentionem & uſum apud Neapolitanos fuiſſe in Conſtitution. ſuis videas lib. 3. tit. 22. ſub inſcriptione Imperat. Fredericus —— *Recepto veruntamen aliquo* Relevio (ut eſt moris) *quod quantitatem decem unciarum auri non excedat, pro aſſignandâ poſſeſſione terræ conceſſæ.*

Relevamentum Thani Regii. Vide Thanus. Domeſd. *Berocſcire* Walingford——*Tainus, vel miles Regis Dominicus moriens, pro* relevamento *dimittebat Regi omnia arma ſua, & equum unum, cum ſellâ, & alium ſine ſellâ. Quod ſi eſſent ei Canes vel Accipitres, præſentabuntur Regi, ut ſi vellet accipiat.*

¶ *Reliqua.*] In Jure Civili dicuntur, quæ nos à voce Gall. *arreragia* appellamus: Pecunia ſcilicet, quæ ſubductis calculis & ratiocinationibus, deberi conſtat; quam & in proximum computum transferre ſolent Auditores in ulteriorem computantis onerationem. Computans autem qui hujuſmodi *reliquis* tenetur, *reliquari* dicitur; item & ipſe *reliquator*, unde etiam *vectigalium reliquator.* Et debitio pariter *reliquatio.* De quibus omnibus ſi plura cupias Lexica Juridica conſulenda ſunt.

¶ *Reliquator*, *Reliquatio*, *Reliquor*, *aris.*] Vide ſupra *Reliqua.*

¶ *Reliquiæ.*] V. Sanctorum patrocinia portare.

¶ *Remallo, las.*] Item *Remallatio.* Eſt autem *remallare* hominem, aliàs in mallum vocare. *Remallatio*, ille actus. Formul. Solenn. 124——*qui ipſum hominem* remallare *voluerit.* Et ſeq. — *Contra ipſum ill. ullam* remallationem, *nec ullam reclamationem*—— *Pontificium non habeant ad faciendum.* Vide ſupra *Mallo*, & *Admallo.*

¶ *Remanentia, tiæ.*] A Gal. *remanent*, h. Id quod remanet. Reliquum, reſiduum, aliter Forenſibus *le remaynder*, ſed nec verbo exprimitur. Eſt autem prædiorum in futuro poſſeſſendorum jus; quod poſt alterius in eiſdem ſtatum, vel terminum finitum, domino vel donatori non revertit, & alicui tertio remanet perfruendum. In eo igitur differunt *remanentia* & *reverſio*, hæc poſt ſtatutum terminum, ad donatorem, locatorem, vel hæredes ſuos (uti in fontem) remeat: illa verò ad tertium quempiam (ceu extraneum) progreditur.

Re-

¶ *Reſpectus.*] Pro morn, dilatione, vel continuatione temporis. Vox frequens hoc ſenſu apud forenſes. Glanvil. lib. 12. c. 9. in brevi Regis —— *Præcipio tibi, quod poni facias in* reſpectum *uſque ad aliquem terminum competentem. Reg. Majeſt.* lib. 4. cap. 20.—— *Vir ille calumniatus habebit* reſpectum, *ſi velit certæ diei.*

Reſpectus. Conventio de *Villâ Virtutis* in Appendice ad *Flodoard. Heribertus Comes, noſtræ humilitatis adiens conſpectum, petiit dari à nobis, ſibi, noſtri juris eam quæ dicitur* Villa Virtutis——*ea viz. ratione, ut pro veſtitu nobis ad præſens, ex eâ retineremus manſos duos ingenuiles, & veſtitos, & pro* reſpectu *annuatim perſolvere libram unam denariorum Remenſis monetæ &c.* Vide Reſpectualis traditio For. Sol. 58.

¶ *Reſponſalis.*] Qui reſponſum defert, Nuntius à reſponſis. *Gregor. Epiſtol.* lib. 1. cap. 42. —— *Quod* reſponſalem *tuum tardè dimiſimus: Paſchalis feſtivitatis occupationibus implicati, eum relaxare citius minimè valuimus.*

In Jure Civili etiam & Communi, *Procuratorem* ſignificat, quem *Attornatum* dicimus, vel eum, qui cauſam alterius abſentiâ, ad indictum diem foro exhibet; nobiſcum *eſumatorem,* & *eſſoniatorem,* id eſt, *excuſatorem,* quo itemq; ſenſu alibi legitur, ſicuti, *Johan. Saleſb.* Epiſt. 7.—*Sufficientes excuſatores, vel* reſponſales *miſit.*

De *reſponſali* autem foro noſtro antiquo conſtituendo ſic *Glav.* lib. 12. cap. 1. —— *Placita in ſuperioribus expoſita——proſequi quis poteſt, ſicut & alia qualibet placita civilia, tam per ſe ipſum, quàm per* reſponſalem, *ſuo loco poſitum ad lucrandum vel perdendum, verum oportet eum eſſe præſentem in Curia, qui alium ita loco ſuo ponit. Solet autem id fieri coram Juſticiariis Regis in Banco reſidentibus &c.* Ubi, poſt plura, formulam exprimit Regii Brevis de recipiendo *reſponſali* in Curiâ, loco Domini.

Fleta autem differentiam ponit inter *Attornatum, Eſſoniatorem,* & *Reſponſalem.* Lib. 6. cap. 11. § Officium. Vide.

¶ *Reſſeantiſa.*] Vide ſupra *Reſeantiſa.*

¶ *Retitus.*] Suſpectus. V. *Reto.* ꝛeꝺꞇ *declaratus.* V. Tat. *Retatus.* Aſſiſæ de Clarendun temp. H. 2. §. 1. *Si quis* retatus *fuerit coram juſticiis Domini Regis de murdro, vel latrocinio, &c.*

¶ *Reto, tas, Retare.*] Reputo. Suſpicor. Reor. alias *Recto,* quod V.

Flodoard. lib. 1. cap. 20. *de viſione Herigarii. Item ceu prius, ille viſum* retans *mane, neglexit perficere juſſionem.*

¶ *Retorna, Retornatio, Returnum.*] Reſtitutio, redhibitio, reverſio, à Gal. *Tourner, i.* vertere, remittere. Hinc Breve Regis in Regiſtro quod dicitur *Returnum irreplegiabile.* Et ibidem,—*Præcipimus quod eidem T.* retornum *porcorum prædictorum* irreplegiabile *ſine dilatione habere facias.* Et in breve de retorno habendo, p. 61. b. *Quo prædictus G. haberet* retornum *averiorum prædictorum,* & ſic aliàs.

Retorna Brevium dicuntur, Reſponſiones Vicecomitum aliorumque miniſtrorum, per quas curiæ redduntur certiores, quid in executione ipſorum Brevium ſit effectum, quod Juriſconſulti Civil. *Certificatorium* vocant. Aliàs *Retornatio.* Statut. *Roberti* tertii Scot. R. cap. 1. §. 3. ——*Et quod Cancellarius, de cætero, ſaiſinam alicujus* retornationis *non det, niſi deponet* (Balliæ) *pro ipſo qui dictam inquiſitionem impetravit, quod dictæ terræ — exiſtant in manibus Domini Regis.* Ubi *Skenæus* retornationem (inquit) *voco reſponſum eorum, qui Aſſiſæ & inquiſitioni interfuerunt, eorum ſigillis ſigillatum, quod retornatur & remittitur per Judicem ad Cancellariam Regis;* V. *Marlebr.* cap. 23. & 27. & Stat. 51. H. 3. de dies communes in Banco, p. 104, & 108. Cum autem in omni Termino (ſic enim tempus appellamus juris dicendi) certi ſint & ſtatuti dies, quibus exhibenda ſunt hujuſmodi *Retorna*; uſus jam olim obtinuit, ut & ipſi hi dies *Retorna* etiam nuncupentur.

¶ *Retorno, nas.*] Reddo, reſtituo. Breve de *Retorno averiorum.* Regiſt. part. 2. f. 4. ——*Tibi precipimus quod eiſdem T. & H. averia prædicta ſine dilatione* retornari *facias.* Idem fol. 69. & aliàs.

¶ *Retorta, tæ.*] Vimen tortum ut ſic tenacius ſit, & flexibilius: à Gall. *retort,* Latinè *retortus,* aliàs *Torta,* Anglicè **a With or Wreath.**

Turpinus in vitâ *Caroli Mag.* cap. 22. & 26. —— *Quatuor palis in terra fixis, cum quatuor* retortis *fortiter nexum.* L. Salic. tit. 36. de ſepibus, §. 1. —— *Si quis tres virgas, cum quibus ſepes ſuper ligata eſt, vel* retortas *quibus ſepes continetur, copulaverit, &c.* Idem *L. Ripuar.* tit. 43. Tit. verò 72. §. 1. *Si quis hominem intertiaverit, & infra placitum mortuus fuerit, in quadrivio, cum* retortâ *in pede ſepeliatur, &c.* Et §. 5. *Si homo commendatus* (fortè condemnatus) *vel fugitivus defunctus fuerit, ſimiliter in quadrivio, cum* retorta *ſepeliatur.*

Vidimus apud Hibernicos habenas colonicas ipſoſque funiculos, quibus carri paſſim trahebantur ex *retortis* hujuſmodi vimineis confectos: etiam & laqueorum ſeu reſtium vice, his in patibulis uſi ſunt.

¶ *Retro-comitatus.*] Anglicè **rier countie.**

¶ *Retrofeodum.*] Lit. Patent. *Phil. de Hardy* Regis Franc. A. 1328. Hiſt. Bret. l. 4. cap. 28. *Cum in nonnullis locis Britanniæ degentibus vaſſallorum dilecti ac fidelis Comitis Britanniæ fierint advocationes ad dictum Comitem, & reciperentur, & qualitercumque*

Willielm. Epiſc. in Synod. apud *Bochel.* lib. 6. cap. 22. —— *Statuimus quod Clerici* ribaldi, *maximè qui dicuntur de familiâ Goliæ* —— *tonderi præcipiantur.* Et ex Concil. apud *Caſtrum Gonterii* an. 1231. ibid. lib. 8. cap. 6. —— *Statuimus quod Clerici* ribaldi, *maximè qui Goliardi vulgò dicuntur* —— *præcipiantur tondi, vel etiam radi, &c.*

Semper autem non videtur accipi *Ribaldus* in malam partem; aliquando autem pro inferioribus miniſtris. Deſtructor. vicior. part. 5. cap. 2. —— *Dicunt enim* (Prælati) *tanta familia nobis neceſſaria eſt, tot Milites, tot Clerici, tot Armigeri, tot Servientes, & tot Famuli, & tot* Ribaldi, *quod vix ſufficiunt quæcunque de Eccleſiâ poſſidemus, &c.*

Item Brito Armorican. *Philippid.* lib. 3.

Et ribaldorum *nihilominus agmen inerme,*
Qui nunquam dubitant in quævis ire pericla.

¶ *Rifflura*, & *Ruffluru.*] Bract. lib. 3. tit. de Coronâ cap. 23. nu. 2. de mahemio agens. —— *Deſignandum erit cujus longitudinis fuerit plaga*; *& cujus profunditatis: & utrum ibi ſit plaga, vel* rifflura. Et cap. ſeq. nu. 2. *Si nullam plagam oſtendit Coronatoribus, vel non niſi* ruffluram, *vel bruſuram, orbes, ictus cum baculo, & non cum armo moluto.* Ruffluram hic intelligo quod ſcarificationem, decortationem, vel levem cutis diremptionem; ab antiquo Anglico **Ruflyn**, *i.* diſcordare, perturbare: bruſuram, contuſionem: orbes, nodos ab ictu aſſurgentes: armo moluto, *i.* telo vel inſtrumento molito; quaſi hoc armum numero ſingulari.

¶ *Riga.*] Et ſervitii & tributi ſpecies dominis per colonos præſtita. Dictum opinor ſive per aphæreſim à latino *ſtriga*: ſive ab eo quòd Angli hodie dicimus **a rig, or ridge of land.** Terram enim quam è pluribus ſulcis in aggerem efferunt arantes, ita ut ſicca ſedes frumentis habeatur, Romani *ſtrigam* (atque indè *agros ſtrigatos*,) nos **a rig** vocamus. Videtur autem apud quoſdam fuiſſe in uſu non grave aliquod ſervitium à colonis exigiſſe, ſed *rigæ* tantum unius aut alrerius, pro amplâ ſatis agri portione popoſciſſe: eove nomine pecuniariam quampiam præſtationem: quin & utrumque ideo *rigam* nuncupaſſe. *Marculf.* lib. 2. for. 36. —— *Nullam functionem, aut redditus terræ, vel paſcuarium, aut agrarium, aut quodcumque dici poteſt exinde ſolvere* —— *non debeatis, niſi tantum ſi ita vult* riga. Cui, ex veteri quadam formulâ hæc in notis ſubnectit *Bignonius* —— *in ea ratione, ut* riga *exinde in culturâ dominicâ, arare & recondere faciam.* Item, *in ea ratione ut* riga *& alios reditus terræ perſolvam.*

¶ *Rigabello.*] In æde *Sancti Raphaelis* Venetiis, Inſtrumenti muſici cujuſdam forma extat, ei nomen *Rigabello*: cujus in Eccleſiis uſus fuerit ante Organa illa pneumatica quæ hodiè uſurpantur. *Rigabello* ſucceſſit aliud quod *Turſello* dictum eſt, cujus *Venetias* uſum induxit homo Germanus. *Sanſovinus* lib. 6. deſcripit. *Venetiarum.*

¶ *Ringa*, *gæ*, vel *Renga*, *gæ.*] *Bractono* poni videtur pro baltheo; quod lumbos cingit more annuli, vel circuli. Hæc enim Angli **a Ring** dicimus; ſic autem ille, lib. 1. cap. 8. nu. 2. de creatione Comitum loquutus, —— *Reges ordinant eos in magno honore & poteſtate, & nomine, quando accingunt eos gladiis,* i. ringis *gladiorum*, Ringæ *enim dicuntur, ex eo quod renes girant & circundant, & unde dicitur accingere gladio tuo*, &c. *Et* ringæ *cingunt renes talium, ut cuſtodiant ſe ab inceſtu luxuriæ.* Hæc ille: Noſter autem codex MS. ubiq; per (*e*) legit, ſcil. *Renga.*

¶ *Ringelduum.*] V. ſupra *Raglorium.*

¶ *Ringus.*] Vide *Rhingus.*

¶ *Riota*, & *Riottum.*] Eſt conventus trium vel plurium contra pacem publicam initus: ipſorumq; actio illegitima; utpote alterius verberatio; poſſeſſionis violenta direptio, & hujuſmodi.

Dictum à Gall. *riotte*, quod non ſolùm rixam & jurgium ſignificat; ſed vinculum etiam, quo plura in unum faſciculorum inſtar colligantur; aliàs **riorte.** Italis item *riot*, à *rio*, *i.* pravum, improbum, noxium, à Latin. *reus*, pro culpabili, vel noxio.

¶ *Riparia*, *riæ.*] Pro fluvio. *Upton* Auth. MS. De inſignibus lib. 1. *Idem modus creationis* (militum) *obſervabitur in aliquo paſſagio periculoſi alicujus* ripariæ, *ſeu portus.*

Gilb. Cognatus in deſcriptione *Burgundiæ* pag. 56. —— *Mox ſequitur* Riparia *ſive* Riva (oppidum) —— *ſic ideo dict. quod ad* ripam *lacus* —— *ſita ſit*; *atque ex altera parte,* rivus *ex eodem lacu procedens eam circumluit*: *p* in *u* à noſtris hominibus mutato, qui *Ripam* **rive**, & *Rivum* **Rivere** vocant.

¶ *Riparii.*] *Cowello* dicuntur, qui à littore maris piſces deferunt in omnem Angliæ partem: nomenq; conficit à Latino *ripa*. Perperam autem, ut mihi videtur, neq; enim littus *ripa* dicitur, ſed & ſuam accepiſſe reor appellationem à fiſcellâ, qua in devehendis piſcibus utuntur, Angl. **a Ripp.**

¶ *Riſinæ.*] Sunt nives conglomoratæ per montium præcipitia dilabentes. Hodie *Labine* dictæ.

¶ *Rivera.*] Ab Angl. **River**, Fluvius. Pariſius in An. 1199. —— *Quicquid continetur inter Foreſtam* Lunis *&* Sequanam *ex una parte*; *&* riveras *de* Andeli, *& de* Cethe *ex alterâ.*

¶ *Roba.*] Italicum; *veſtis*, *veſtimenta*, *ſupellex*. Veteribus uſitatius *Rauba.*

¶ *Robaria*, *Robatores.*] Primo de hujuſmodi latronibus dicebatur, qui viatori *robas*, aliàs *raubas i.* veſtes, diripiebant. Saxonibus noſtris eodem ſenſu ꞃeaꝼeꞃaꞅ quaſi veſtium raptores, nam ꞃeaꝼ veſtis eſt. Rarius quippe habebant olim Viatores

teynoꝛs vocamus. *Bracton* lib. 2. cap. 35. nu. 6. MS. pag. 52. *Dicuntur* **Rodknights,** *qui debent equitare cum domino ſuo de Manerio in Manerium, vel cum domini uxore*: quod an de maneriis domini tantum ſit intelligendum quære. *Fleta* lib. 3. c. 14. §. *Continetur.*

Et hoc juxta C. Quid ſit inveſtitura, ubi dicitur —— *Sub tali conditione feudum dari poteſt, ut vaſſallus in diebus feſtis cum uxore domini ad Eccleſiam vadat.* Barrater. pag. 8.

¶ *Roga.*] Sigebert. in An. 633. —— *Cum quidam ſpado Imperatoris Heraclii diſtribueret* Rogas *militibus, &c.* Et mox — *Vix ſufficit Imperator dare militibus* Rogas. Fortè idem quod *Rocus*, *c* ut ſolet in *g* mutato, nam *Rocis* utebantur Græci. V. *Rocus*.

¶ *Rogationes.*] Vide ſupra *Jejunium rogationum.* Et ad Co. & Conc. to. 2. p. 200. & ibid. not. & 310. Maximè 373. in not. ——*Sanctus Gallus Avernæ Epiſcopus, ob luis inguinariæ remedium* Rogationes *illas inſtituit, ut mediâ Quadrageſimâ pſallendo ad baſilicam beati Juliani Martyris, itinere pedeſtri* (viz. 300 ſtadia) *venirent.* Gre. Turon. Hiſt. lib. 4. Sect. 5.

¶ *Romanus.*] Romani & Cives Romani appellati ſunt uniuſcujuſque Gentis populi Romani Imperii provinciales, poſt conſtitutionem Antonini i. in Orbe. De ſtatu homin. Et inde everſo Imperio, veteres provinciarum incolæ civium Romanorum nomine ab irrumpentibus barbaris diſtinguebantur. Crebra in antiquis legibus exempla, & Britanni noſtri, Romani pariter appellati. Spartianus de Hadriano, *Murum* (inquit) *quo in Britanniâ excluſit Scotiam, per octoginta millia paſſuum, primus duxit, qui* Romanos *Barbaroſque divideret.*

Romanus, quaſi barbaro contrarius. L. Burgund. tit. 10. §. 1. *Burgundio &* Romanus *una conditione teneantur.* Et §. 2. *Si alium ſervum,* Romanum *ſive barbarum aratorem, aut porcarium occiderit* 30. *ſol. ſolvat.* V. lex barbara.

Romani dicuntur (à mediæ ætatis ſcriptoribus) Allobroges & Subaudiæ populus: quin & lingua eorum Romanica. R. Al. 1105. l. 3. Galli, Bodin. 172. c.

¶ *Romaſcot.*] Sic enim Author MS. in vitâ ejus —— *Cum regnaſſet* Offa 36 *annos, votumque concepiſſet de Cœnobio Britannorum protomartyri S.* Albano *magnificentiſſimè ſtatuendo: ad Adrianum I. Romam peregrè proficiſcitur, indulgentias operi & privilegia plus quam ordinaria petiturus: quæ cum à Papâ humaniſſimè ſuſceptus obtinuiſſet: Die craſtina* (inquit Author) *ſcholam Anglorum quæ tunc Romæ floruit ingreſſus: dedit ibi, ex regali munificentiâ, ad ſuſtentationem gentis regni ſui illic viventis ſingulos argenteos de familiis ſingulis* (*omnibus inpoſterum diebus*) *ſingulis annis, quibus* viz. *ſors tantum contulit extra domos in paſcuis, ut triginta argenteorum precium excederet. Hoc autem per totam ditionem ſuam teneri inperpetuum conſtituit, exceptâ totâ terrâ* Sancti Albani *ſuo Monaſterio conferendâ, prout collata privilegia inde proteſtantur, ut illo denario à generali contributione ſic excepto, & dicto Monaſterio ſic collato, memoria donatoris indelebiliter perpetuetur. Et hoc tali largitate obtinuit, & conditione, ut de regno Angliæ nullus publicè pœnitens, pro executione ſibi injunctæ pœnitentiæ, ſubiret exilium.* Et inferius cum 23 Provincias ſive Shiras quibus tunc dominabatur *Offa* Rex enumeraſſet, Scil.

Herefordenſem.	*Buckinghamenſem.*
Wigornienſem.	*Bedfordenſem.*
Glovernienſem.	*Huntingtonenſem.*
Warwicenſem.	*Cantebrigenſem &*
Ceſtrenſem.	Dimid. *Hertfordenſ.*
Staffordenſem.	*Eſſex.*
Schropeburienſem.	*Middleſexiæ &*
Derebienſem.	Dimid. *Hertford.*
Legreceſtrenſem.	*Norfolk.*
Linconienſem.	*Suthfolk.*
Northamptonienſem.	*Snotingamenſem.*
Oxonienſem.	

Ex hiis (inquit) *omnibus Provinciis dedit Rex præfatus* Offa denarium beati Petri: *eo tamen retento & collato poſt receptionem beato* Albano, *per totam ejuſdem Martyris terram. Et idcirco* beati Petri denarius *appellatur, quod ſæpè dictus Rex* Offa *die* S. Petri, *qui dicitur* Ad vincula, *ipſum Martyrem ipſo die meruit cælitus invenire, & ipſum annuum redditum ipſo die Romanæ Eccleſiæ pro redemptione animæ ſuæ contulit ad ſuſtentationem,* viz. *ſcholæ memoratæ propter Anglorum rudium & illuc perigrinantium eruditionem.* Feſtivitas tamen inventionis *S. Albani* in craſtino inventionis ejuſdem celebratur, ne *S. Petri* celebritas detrimentum aut diminutionem patiatur. Hæc ille. Abrogata fuit hujuſmodi Denarii & pecuniæ ſolutio Statuto 25. *Henr.* VIII. cap. 25. Reſtituta autem an. 1 & 2. *Phil.* & *Mariæ.* Sed Abrogata denuo an. 1. *Eliz.* cap. 1.

¶ *Romſeah, Romepeny.*] Sax. ꞃompꝼeoh. i. num. Romæ datus: nam ꝼeoh eſt nummus, pecunia, ſtipendium; ꞃompeninᵹ *Romæ denarius*: peninᵹ enim (hodie **a penny**) eſt denarius. Vide *Romeſcot* quod jam inſtat.

¶ *Romeſcot, Romſeah,* vel *Romefee,* & *Romepenny,* aliàs *Denarius S. Petri*, & *Hearth-penny.*]

—Erat cenſus annuus unius denarii è qualibet familiâ, Romæ perſolutus ad feſtum S. *Petri.* Saxon. ꞃomᵹeꞅcoꞇ & ꞃomꞅceaꞇ, quaſi *mummus Romæ dicatus*: ᵹeꞅceoꞇ enim & ꞅceaꞇ, partem, ſymbolum, cenſum, pecuniam, ſignificant; aliorum etymologiam jam ſupra vide.

Cenſum hunc per regnum ſuum annuo dependendum inſtituit primo *Inas* Rex Occiduorum Saxonum (ut in Hiſtor. ſua refert *Malmesberienſis* ——) qui & regio ſupercilio depoſito, pauper inter pauperes religionis

recitantur: Sed & alia quævis pagina, quæ *rotæ* inſtar involvitur: à quo Romanis *volumen* dicitur. Item *matricula*, *catalogus*, &c. Angl. & Gall. **a roll**, Germ. **Rodel**.

Romani moris antiqui fuit forenſia geſta codicibus mandare: Sed inclinato jam Imperio, *Rotulorum* uſus reperitur inter inſignia magiſtratuum in utriſque Notitiis, licèt nulla vocis ſit illic mentio. Apud nos autem, quæ ad rem foraneam pertinebant, *Rotulo* indebantur omnium (quod ſciam) primo: Si hoc evincat *Rotulus ille Wintoniæ* ab *Aluredo* alias *Alfredo* editus, annos plus minus 180 ante ſæcula Normannica. *Ingulphus* Saxo de *Domeſdey* libro fiſcali antiquiſſimo, mentionem faciens,——*Talem* (inquit) Rotulum *& multum ſimilem ediderat quondam Rex* Alfredus, *in quo totam terram Angliæ per Comitatus, Centurias & Decurias deſcripſerat, &c.* Non taceam autem ipſum hunc *Ingulphum* Domeſdei opus quod codicibus binis extat ſatis grandibus, *Rotulum* appellaſſe; ac ſi vocabulum illud eo ſenſu concepiſſet, quo nos hodie *volumen*: Mox enim ante ait,—— *Iſte* Rotulus *Vocatus eſt* Rotulus Wintoniæ, *& ab Anglis pro ſuâ generalitate omnia tenementa totius terræ integrè continente* **Domesday** *cognominatur.* Vide locum hunc *Ingulphi* magis perſpicuè, in voce *Domeſdei*.

Ad exteros abeamus; nam & his innotuit antiquius multa quam apud nos hoc vocabulum.

Hincmarus in prolixiſſ. Epiſt. ad *Nicholaum* PP. *Flodoard.* lib. 3. cap. 14. *Miſi authoritati veſtræ quædam ex verbis & Catholicorum ſenſibus in* Rotula. Idem *Hincmarus* nepoti ſuo *Hincmaro* Epiſcopo, ibidem cap. 21.—— *Prolixiſſimam* Rotulam *mendaciis & irrationabilitatibus, & improperiis contra veritatem & authoritatem repletam mihi miſiſti.* Ipſe etiam *Flodoardus* eodem lib. cap. 11.——*Tunc ſurgens Immo Noviomagenſis Epiſcopus porrexit* Rotulum, *authoritatem Canonicam & Apoſtolicam continentem.* Et alias.

¶ *Rotulus Wintoniæ.*] Dicebatur illa Angliæ deſcriptio (ſupradicta) quæ ab *Aluredo* Rege facta eſt; Alias *Domeſdei* nuncupata. *Wintoniæ* autem nomen obtinet, quod illic olim repoſita eſſet inter cætera regni Scripta & monumenta. Et fuiſſe videtur *Wintonia* archivum regium uſque ſeculum ——Nam ſic *Girald. Cambr.* lib. 2. cap. 6. Per quem (*Joh. Saliſberienſ.* poſtmodum Epiſcopum) idem Papa (Adrianus 4.) Regi annulum in inveſtituræ (Regni Hiberniæ) ſignum præſentavit: Qui ſtatim, ſimul cum privilegio, in Archivis *Wintoniæ* repoſitus fuerat.

¶ *Rotulus Cancellariæ.*] *Bracton.* fol. 3. 31. 6. cap. 24. Juxta Lamb. de antiq. Curiarum. Omnia Brevia de pace (quæ ſunt prohibitiones) irrotulari debent in *Rotulo de Cancellaria.*

Vide M. P. in an. 1110. p. 61.

¶ *Rouage.*] Vide ſupra *Rotaticum.*

¶ *Routa.*] *Ruta*, *Rutta*, *Rotta*, etiam Græcis ῥοῦτα, à Germ. **Rott**, i. *globus*, turma, cohors, manipulus, agmen. Tranſlatum à *Rota*: quod compactus manipulus globum exprimit, vel *Rotam.* Sic à cunei ſimilitudine turma, aliàs cuneus appellatur. Itaque & aliàs Rapta dicitur, à **Raat** Ger. i. *Rota.* V. Roture Dic. Gal.

Routæ meminit *Nicetas Choniates* in *Balduini Flandr.* Imp. ἀμέλει καὶ μοῖραν τοῦ κατὰ σφᾶς στρατεύματος προεκπέμψαντες, ἣν ῥοῦταν ὠνόμαζον, πᾶν τὸ πρὸς ἰσχύος ἀνεπεγκλήτως δρᾶν ἐκδεδώκασιν ἐν τῷ τὰς πόλεις ἐπιέναι τὰς ἀποστάσας, i.——*Partem itaque exercitus, qui cum eis erat præmittentes,* Routam *hanc vocant, poteſtatem ei omnem dederunt, ut in Civitates quæ defeciſſent pro arbitrio ſuo animadverterent.* p. 183. ῥοῦταν hîc, Interpres *Rottam* vertit, *Papias* zauam, aliàs zanam, *Rutam* explicat: quod idem in Longobard. Ll. lib. 1. tit. 18. l. 2. adunatio dicitur. Mali homines (inquit Lex) *Zanas*, id eſt *adunationes* faciunt.

Gulielmus noſter *Nubrigenſ.* lib. 2. cap. 27. ——*Rex ſtipendiarias Bribantionum copias, quas* Rutas *vocant, accerſivit.* Et lib. 5. cap. 15.——*Stipendiariam militiam, quam* Rutas *vocant.* Item *Ardoldus* Abb. in continuatione *Helmoldi* lib. 2. cap. 30.—— *Philippus Colonienſis, contracto exercitu, ſecundam expeditionem inſtauravit, habens in Comitatu ſuo illos quorum ſecta* Rote *dicitur.* Fide nitor Lindenbrogianâ, qui *Rote* hic intelligit pro *Ruta*, quaſi à Latina *Rota* initium ſumeret, idemque eſſet quod globus: de quo *Vegetius* lib. 3. cap. 19. ——*Globus dicitur, quia ſua acie ſeparatus, vago ſuperventu incurſat inimicos, contra quem alter populoſior, vel fortior immittitur globus.* Supra dicit alam rotundes.

Huc pertinent quibus *Gulielmum Mareſcallum* alloquitur Rex noſter *Johannes* apud Britonem Armorican. Philippidos lib. 7.

Accipe ſelectos equites Gulielme trecentos,
Et famulus in equis tria milia, ſume clientes
Mille quater pedites tecum; *Lupicarica* rupta
Fac eat, ite ſimul tenebroſa noctis in umbra.

Ibid. paulò inferius.

Hac ex parte Comes Robertus manſit, & hæres
Hugo Novi Caſtri, Symon, & rupta *Cadoci,*
Hi ſe clauſerunt prope ripas, ingeniorum
Cura quibus pontemque data eſt à rege tuendi.

Et ſic pluries. Ut in *Rupta* videas, quod ergo quære.

Routam autem ſtrictius intelligunt forenſes noſtri & in malam partem. Eſſe ſcil. illegitimam multorum coadunationem ad illegitimum quidpiam impetu perpetrandum. Saxones noſtri hoc (opinor) loð dixerunt, quod vide ſupra.

¶ *Rozus.*] Adject. Tortarius Floriacenſ.

Rounyn togither, *ſuſurro.* Et ſic codex alius antiquitùs impreſſus.

Priſcas igitur illas Danorum & Gothorum literas non appellatas cenſeo *Runicas*, quod ad ſimilitudinem aquæductuum, ſulcorum, araturæ (ut veſtra fert opinio) vel rei alterius cujuſcunque formarentur: ſed quod eſſent myſticæ & occultæ, Sacerdotalium illarum inſtar Ægyptiacarum, quas in ſimulacro *Canopi*, Antuerpiam aliquando allato, *Goropius* exhibet Hieroglypha: lib. 7. pag. 109. Nec vulgatum olim nomen, *Runica*; nam *Iſidorus* in *Gothor.* Chron. ſub Æra 415. dicit *Galfilam* eorum Epiſcopum, Gothicas litteras (non *Runicas*) adinveniſſe. Sed cum ſubjunxerit, ipſum etiam ſcripturas ſacras in eandem linguam convertiſſe: anſam videatur fateor præbuiſſe cur dicerentur *Runicæ*; ſcil. quòd rebus ſacris, myſticis, & occultis conſervandis eſſent jam adhibitæ. Sed nec *Trithemius* Abbas in ſua Polygraphiâ, nec *Bon. Vulcanius* in Commentariolis quos de Gothorum & aliarum Gentium borealium litteris edidit; vel quidquam produnt de voce *Runicâ*, vel agnoſcunt quidem nomine tenus. Ne (quod miror) ipſe *Algrimus Jonas* in ſuâ Crymograâ, ubi pluribus agit de hiſce literis.

Runicæ præterea nuncupentur, ſive myſticæ & occultæ, tum quod ab aliarum Gentium literis, mirâ diſcrepant inſolentiâ: tum verò quod in occultis ſuis ſcientiis, putà magicis & præſtigiatoriis, quibus borealis illa mundi pars præ cæteris pollet & polluta eſt, hujuſmodi literæ & characteres (ut illæ Canopi in Ægypto) maximè claruêre. Dicantur & perinde harum literarum & ſcientiarum profeſſores, *Runici*, ſat appoſitè, quaſi Myſtagogæ, habeanturque iidem apud Danos & Gothos, qui Britannis noſtris atque Gallis, Druides; Magi apud Perſas; Gymnoſophiſtæ apud Indos, & in quavis pene Gente ſimiles.

In eo denique quod Saxonibus olim aliàs ꝛyne al. ꝛune, aliàs ȝeꝛyne & ȝeꝛune legimus inconſtanter; intelligendum eſt,ȝe, particulam eſſe tum apud Saxones noſtros, tum apud Germannos omnes (ſed aſpiratum, ȝhe, ab inferioribus) quæ non mutat vocis ſignificationem, ſed auget potius & adornat. Præpoſitam verò aliàs verbis & participiis præteriti temporis, aliàs verbalibus, & ad Auctoris aliquando placitum, nonnullis aliis. Majores noſtri Normannos imitantes, hanc in y mutarunt, ut *Chaucerus* paſſim. Et quoad u in y migrationem, & è contra, illud etiam unicuique ceſſit pro arbitrio inter Anglo-Saxones, ut infinitis palam eſt exemplis.

Vides quo nævorum meorum rapior blandimentis; tu quod ſanius tibi videbitur, amplectere, initamque noſtram cole amicitiam. Bene vale. *Londini* (pullulante jam Epidemiâ quam avertat Deus) Nonis Maii CIↃ. IↃ DXXX. è vico *Barbacan*, Hafniam.

¶ *Ruoda.*] Ll. Saxonum tit. 2. §. 1. ——*Qui nobilem occiderit, ICCCCxl. ſol. componat.* Rouda *quod dicitur apud Saxones, Cxx. ſol. & interpremium Cxx ſol.* Roud *veteri linguâ Saxonicâ crucem ſignificat. Gloſs Crux vel ſtaurus* **Rod**. Symbolum Apoſtolorum linguâ Sax. **on rode a hangen**. i. *Cruci affixus.* Atque inde forſan **Ruogſtab** accuſatio capitis. Apud *Otfridum* Evangl. lib. 4. cap. 4. *Willeram*: in Cantic. Canticor. Hæc in legem illam *Lindenbrogius*, quam me fateor attamen non intelligere: niſi hoc fortè voluerit: quod interfector ultra cæteram mulctam Cruci etiam dominicæ, quæ in unaquaque Eccleſiâ habebatur, Cxx ſolidos veniæ redimendæ gratiâ delibaret. Certè Saxones noſtri, Crucem ꝛoð appellarunt: Etiam locum eminentiorem, quo in Eccleſiis ſiſtebatur, poſteri **the Rodeloft**. Quin & diem quæ exaltationi Crucis addicta fuit, hodie nos **holy rode day** vocamus, i. *diem ſanctæ Crucis*. Etiam ſenes audivi puer, ſæpius jurantes, **by the Rode**, i. *per Crucem.*

¶ *Ruppis, pis.*] Brit. Armor. Philippid. lib. 5.

Littore Sequanio, muros ubi poſtea ruppis
Gaillardæ ſtruxit.

Opinor idem quod *Rupta*, quod vide.

¶ *Ruptarius, & Rapta, tæ.*] Forte etiam Ruppis.

¶ *Rupta, tæ.*] Idem quod *Routa* & *Ruta* quæ vide.

Eſt autem turma, globus, cohors, manipulus.

Brito Armoric. Philippid. lib. 7.

——————*Sume clientes*
Mille quater pediſes tecum, lupicarica rupta
Fac eat: ite ſimul tenebroſa noctis in umbra.

De quo Meurſius in vocabulo Ῥοῦτον, nihil eſt (inquit) quod hodie editur tecum lupicarica *rupta*, Nam lupicarus unus eſt è præfectis. Ideoque is ſic emendat lupicarica rutta. Certè Lupicarica littera majuſcula ſcribendum erat, nam quod rectè aſſerit, ad nomen proprium pertinet; ſed rectè ſatis rupta legitur, & juxta animum authoris, qui ſæpius eo utitur, non Germanicum ſed ſuum ſecutus idioma, cui etiam & noſtrum non eſt alienum qui alio ſenſu **banckrout** & **banckrupte** indifferenter dicimus.

Sed ipſum Britonem alias audi ne mendoſè hic vel ei vel ſcriptori rearis obrepſiſſe. Sic enim ille lib. 5. de Epiſcopo Belnaci & domino Melloti captivatis.

Quos Marcharderi ſic clauſit rupta *quod ambo*
Dum patriæ pugnant, capti vinctique catenis
Carcere multa diu clauſi tormenta tulerunt.

Et

¶ S*Abanum*, & *Sabarium*.] Mappa, faciterigum voc. V. *Meurſ.* Ad.

¶ *Sabbatum*.] Pro pace. *Domeſd.* Titt. *Sudſex.* Terra Will. Epiſcopi de Tetfort. *Biſedes* hundred. nu. 18. *Poſtquam* Willielmus *Rex advenit & ſedebat in* ſabbato, & Willielmus Mallet *fecit ſuum Caſtellum, de* Eiâ, *&c.*

¶ *Sac*, al. *Saca*, & *Sacha*.] Hoc ſecundùm Ger. dialectum, illud Sax. Eſt cognitio quam dominus habet in curiâ ſuâ, de cauſis litibuſque inter vaſſallos ſuos exorientibus. Scotis *Sacca*, vel ut juris noſtri vocabulis utar, *Sac* eſt privilegium. quod Dominus habet infra Manerium ſuum, tenendi placita de tranſgreſſionibus, aliiſque controverſiis ibidem enatis : Fines etiam & amerciamenta, ratione iſtorum, tenentibus ſuis imponendi, levandi & collegendi. Dictum à Saxon. ſac, i. *cauſa, lis, certamen*, à quo ſacan contendere, & Sacful pro contentioſo, & hodie dicimus **for Chriſts ſake**, i. *pro causâ Chriſti*. Quin & Germanicè etiam hodie **Sach** *cauſam*, & *litem* ſignificat. **Du handleſt** in **meiner Sach**, *Tu adhuc cauſam meam agis.* **Die Sach ſtadt noch am richter**, *adhuc ſub judice lis eſt.* Hinc Judex *Sachbaro*, & *Sagibaro* dictus eſt, quod vide.

Raſtal. tit. **Expoſition of old words**—— **Sak**, *hoc eſt placitum & emenda de tranſgreſſionibus hominum curia veſtra ; quia* **ſac** *Anglicè eſt* acheſon *Gallicè, & dicitur* forſicheſak *idem quod* pur quel acheſon ; & Sac *dicitur pro* forfeit. *Acheſon* equidem hodie *achoiſon occaſionem* ſignificat, & *calumniam*, achoiſonner *calumniari.*

Audi leg. Divi *Edouardi* Confeſſor. De Baronibus, qui ſuas habent Curias & conſuetudines, c. 21. *Archiepiſcopi, Epiſcopi, Comites, Barones, & omnes qui habuerint* ſacham & ſocam, tol, theam, & infangthefe ; *etiam milites* (id eſt liberos tenentes) *ſuos & proprios ſervientes ; ſcilicet Dapiferos, Pincernas, Camerarios, Piſtores & Cocos ſub ſuo friborgo* (hoc eſt fidejuſſione de ſe bene gerendo) *habeant. Quod ſi cui forisfacerent* (i. in aliquem delinquerent) *& clamor vicinorum* (nos **hu and cry** dicimus) *de eis aſſurgeret, ipſi tenerent eos rectitudini in Curiâ ſuâ. Illi dico qui habent* ſacham, & ſocham, tol, & theam, & infangthefe. Et cap. 22. Sacha *eſt, quod ſi quilibet aliquem nominatim de aliquo calumniatus fuerit, & ille negaverit ; forisfactura probationis, vel negationis* (*ſi evenerit*) *ſua erit* ; id eſt, mulcta, quæ vel imponitur actori ſive querenti ob falſum clamorem, ſit ita fuerit inventus : vel reo ſeu defendenti, ſi de illatâ injuriâ is culpabilis judicetur.

Alibi *Sak* placitum & emend. de tranſgr. hominum in Curia Domini. **Sak** Anglicè *encheiſon* Gallice, & **Sak** dicitur *pur forſayt.*

Reg. Majeſt. Scot. lib. 1. cap. 4. §. 2.—— *Et quædam placita criminalia pertinent ad quoſdam prædictorum* (ſcil. Baronum, Comitum, &c.) *maximè qui habent & tenent Curias ſuas, cum* ſocco & ſacca , *furca & foſſa, Toill, & Theme, Infang-thiefe, & outfang-theiſe.* Ll. Henr. 1. cap. 21.

Vide *Sacam* & *Socam* quibuſdam feriis ſeu nundinis conceſſa : ſupra, *Feria.*

¶ *Sacaburth*, al. *Sakebere.*] V. Cow. *Saccabor* Bract. lib. 3. Tra. 2. cap. 35. nu. 1. *Sathaber* Stamf. lib. 1. cap. 21.

Bracton. lib. 3. tract. de *Coronâ* cap. 32. nu. 2. & cap. 35. n. 1. *Furtum verò manifeſtum eſt, ubi latro deprehenſus eſt ſeyſitus de aliquo latrocinio, ſcil.* **hondhabend**, *&* **bacberende**, *& inſecutus fuerit per aliquem, cujus res illa fuerit, qui dicitur* **ſakaburch**, *& ſine ſectâ cognoverit ſe inde eſſe latronem coram Vicecomite, vel Coronatore , vel ſerviente Domini Regis, cum teſtimonio proborum hominum ; extunc furtum dedicere non poſſit, quia tales in hoc habent recordum.* Ubi *Sacaburth* idem ſignificare opinor quod apud Scotos **Sacreborgh** & **Sikerborgh**, hoc eſt *certum vel ſecurum plegium vel pignus* : **Siker** enim *ſecurus* : **borgh** *plegius* vel *piginus* : ac ſi, qui cum ipsâ re furtivâ, fugiens apprehenſus ſit, ſuum per hanc reatum tanquam per certiſſimum pignus, prodidiſſe videtur. An dicatur *Sacaburth* à ſac ſive ſaca id eſt q. *lis* vel *cauſa*, *proſecutio*, burh *pignus* : propterea quod res furtiva ſit quaſi cauſæ pignus, hoc eſt furti ſymbolum, vel

Sikerborgh autem apud Scotos dicitur cautio quam pars actrix coram judice interponit, de accuſatione ſuâ, vel de lite proſequendâ. Quon. Attach. cap. 1. § 1. —— *Attachiamenta ſunt principium & origo Placitorum de* Wrang & Unlauch, & *aliorum, quæ proſecuta ſunt per* **Sikerborgh**. Et §. 6. *Apparente autem certo accuſatore , ab initio famæ, accuſator attachiabitur per plegios, ſi quos habuerit, quod placitum ſuum proſequetur.* §. 7. *Si non habuerit fidei ſuæ religionis ſolet committi.* V. *Infangthefe.*

Saccabor, vel *Sacaber* fortè q. cauſam ferns vel

¶ *Sacrobarra.*] Lib. MS. de Officio Coronatoris — *Inquirendum eſt per* 12 *juratos pro Rege ſuper ſacramentum ſuum, quod fideliter præſentabunt ſine ullo concelamento omnes fortunas* (i. fortuitò occiſos) *abjurationes, Appella, Murdra,* Sacrobarra, *felonias factas, per quos & quot, &c.* Quære an *Sacrobarra* idem non ſit quod *Sacrilegia.*

¶ *Sagibaro,*al. *Sachbaro.*] Idem quod hodie *Juſticiarius.* Erant autem *Sagibarones,* cauſarum judices, qui in mallis & publicis conventibus jus dicebant liteſq; dirimebant, à quo & nomen: Nam *Sac,* quod alii *Sag* pronunciant, *cauſam* vel *litem* ſignificat, ut ſupra oſtendimus in eo vocabulo: *Baro, virum* vel *hominem*; quaſi diceres *virum cauſarum,* vel *cauſis & litibus præpoſitum* —— *Sagibarones* (inquit Gloſſ. in leg. Salic.) *dicuntur quaſi ſenatores,* Gall. *hommes de loy, ou de cauſes.*

Ll. *Inæ* Regis Anglo-Saxonis cap. 6. MS. *Si quis in Eccleſiâ pugnet,* 120 *ſolidos emendet. Si in domo Aldermanni, vel alterius* ſagibaronis *pugnet,* 60 *ſolidos emendet, & alios* 60 *pro wyta.* In exemplari Saxonico ȝe'ðunȝeneꞅ ꝩıꞇan hoc loco legitur pro *Sagibaronis,* quod *Lambardus* vertit *ſapientis honorati.*

L. Salic. tit. 56. §. 2. *Si quis* Sagibaronem, *qui puer* (i. miniſter) *Regis fuerat, occiderit,* 12 *denar. qui faciunt* ſol. 300. *culpabilis judicetur.*

§. 3. *Si quis* Sagibaronem *qui ingenuus eſt, & ſe* Sagibaronem *poſuit, occiderit,* 24 *den. qui faciunt ſol.* 600. *culpabilis judicetur.*

§. 4. Sagibarones *in ſingulis mallobergiis,* i.e. *plebs quæ ad unum mallum convenire ſolet, plus quàm tres eſſe non debent: & ſi cauſa aliqua ante illos ſecundùm legem fuerit definita, ante grafionem removere eam non licet.*

¶ *Sagma, Sagmatis,*& *Sagma, Sagmæ,* aliàs *Saugma, Sauma, Salma, Sagina, Soma, Sumagium.* Item *Sagmarius,* & *Sagmaria, Saumarius,*& *Saumaria, Soumarius,* & *Soumaria, Sumarius,* & *Sumaria, Saginarius,*& *Saginaria.*] Hæc equum vel equam clitellarium, & jumentum quodcunq; ſarcinam aut onera deferens: illa onus, ſarcinam, ipſaſq; clitellas ſignificantia. Omnia ut alii atq; alii volunt, à *Sagma* & hoc ipſum à *Sagum.* Sed perperam, uti mihi videtur, *Balbus* in Catholico, apud *Goldaſt.* Sagma *à* Sagum *dicitur, quæ corruptè vulgò dicitur* Sauma, *vel* Salma, i. e. Sella, *vel* Pondus, *vel* Sarcina, *quæ ſuper ſellam ponitur. Unde* Sagmarius, *i. e.* Caballus; *& hæc* Sagmaria, *i. e.* equa *vel* mula: *vel ut generaliter dicam, quodlibet jumentum poteſt dici* Sagmarius, *vel* Sagmaria, *pro diverſitate ſexuum.* Quod quidem ab *Iſodor.* Origin. lib. 20. cap. 16. depromptum eſt. — Sagma (inquit) *quæ corruptè vulgò* Sauma, *à ſtratu ſagorum vocatur: unde &* caballus ſagmarius, mula ſagmaria. Error certè in utroq; manifeſtus: nam *Sagma* Græcum eſt, nec è Latinis quærendum, licèt *Sagum* etiam ſit Græ. σάγος, ſed ut ait Lexographus, Σάγμα *onus jumenti ſarcinarii,* ἀπὸ τοῦ σάξαι.

Sagma autem, thecam ſcuti propriè ſignificare, deinde ſellam, ephippia, & inſtratum quo deſuper equo mollior ſit ſeſſio; fusè ſatis oſtendit *Cœlius Rhodiginus* lib. 17. cap. 14. Et interpres veteris teſtamenti Levit. cap. 15. 9. *Sagma* uſurpatur pro *ſellâ* equeſtri: Græcum proculdubio ſequutus, quod illic repererat ἐπίσαγμα. In quem locum *Hugo Cardinal.* Sagma ſagmatis (inquit) eſt *ſtratura aſini* vel *equi.* Sed etiam aliqui libri habent *ſagina.* Hoc autem verbum (*ſagina*) expugnant *Goldaſtus* & *Meurſius,* quod tamen reſtituendum cenſeo, ut infra ſuo loco dicemus. Item Gloſſ. Latino-Theotiſ. apud *Lindenb.* Sagma (inquit) *feltrum* vel Stoulſoum, i. e.

Et *Vegetius* de mulo — medicinâ lib. cap. 59. —— *ſub ſellis &* ſagmis *ſolo tergo præſtat officium.*

A *Sagma* proculdubio fit *Sagmarius*; unde *Lampridius* ante alios primum dixiſſe reor *equum Sagmarium* (vel *ſaginarium*) pro equo ſellâ fœmineâ inſtrato: de quo mox infra. Cæteræ omnes voces prædictæ Latino-barbaræ, viz. *ſauma, ſoma, ſamarius, ſomarius, ſoumarius, ſumarius,* non à *ſagma* pro *ſella,* ſed à Gall. *ſaume,* Ital. *ſoma,* Germ. ſome & ſomme, quæ onus vel *ſarcinam* ſignificant plerunq; unius jumenti, ducta reor, à Latino *ſumma,* quaſi *ſumma ejus oneris,* vel rerum conſtrictarum. Sed hoc vide ſigillatim ſuis locis. V. *Saugma.*

Apud Symphorianum Campegium in Galliæ Celticæ Campo, Cap. de Præfecto Regio Lugdunum miſſo, fol. Dd. onus dicitur — *Tunc Regio fretus mandato in Burgundiam conceſſit, unde nec citra diligentiam bis mille tritici onera advexit, quo commeatu Lugdunenſis populus vires revocavit.* Frumenti onus equinum, nos a ſeam dicimus.

¶ *Saginarius.*] Idem quod *Sagmarius,* id eſt, Equus, Aſinus vel mulus, ſella, *ſagmate,* vel *ſaginate* equitationis gratiâ inſtratus. Jumentum etiam quodlibet Sarcinarium; & ejuſdem cuſtos, ſive actor.

Sed quærendum eſt an verè extat hæc dictio *ſaginarius,* an mendosè edatur à quibuſdam pro *ſagmarius.* Certè hoc contendunt viri acutiſſimi *Goldaſtus* & *Meurſius,* & lectoribus facilè obreperet & ſcribentibus. *Rigordus* in vitâ *Philippi Auguſti* — *Ex improviſò de nemoribus egreſſus, militum caterva armatorum ſtipatus non modica,* ſaginarios *Regis Philippi, cum denariis & argento multo & variâ ſupellectile potenter abduxit.* Hic *Meurſius* ſaginarios expungit: correctumq; reddit *ſagmarios.* Inquit enim, hodie non rectum eſt quod editur *ſaginarios Regis.* Item in Deſtructorio vitiorum cap. 96. Ubi *ſaginarius* legitur pro eo qui jumentum agit. — Saginarius *quidam bubulcus arabat pratum ut ſeminaret: ſed boves, ut ſolebant, non arabant, imo pro poſſe recalcitrabant, &c. Quibus* ſaginarius; *cupio arare pratum, ut mihi & vobis cibum tribuat.* Iſta fuſiùs citans *Goldaſtus* in

Gloſſ.

¶ *Sallio, lis, lire.*] Idem quod aſſallio, quod ſupra vide. Eſt autem in aliquem inſultum facere.

L. Baiwar. tit. 13. §. 2. *Si autem altera perſona ipſum animal per vim ſallire compulerit, &c.*

¶ *Saltarius*, & *Saltuarius.*] L. Longo. tit. 25. l. 50. — *de ſervo fugace & advenâ homine, ſi in aliâ judiciariâ inventus fuerit, tunc Decanus, aut* ſaltarius, *qui in loco ordinatus fuerit comprehendere eum debet, & ad ſculdaſium ſuum perducat.* Et. l. 73. — *Jurent ſculdaſii, decani,* ſaltarii, *vel loco præpoſiti, ut nullus eos* (ſcil. fugitivos) *cœlet.* Item lib. 2. tit. 38. l. 2. — *Si quis Judex, aut ſculdais, aut* ſaltarius, *vel decanus, de loco ubi arioli, vel ariolæ fuerint, neglexerit amodo intra tres menſes eos inquirere & invenire, & per alios homines inventi fuerint; tunc componat unuſquiq; de loco ſic ut ſupra Lex eſt. Et ſi manifeſtum fuerit quod ſciat judex, aut ſculdais, &* ſaltarius, *& Decanus, ubi ipſi arioli aut ariolæ ſunt, & eos non condemnaverit, &c.* Widrigild *ſuum in palatio componat.*

¶ *Saltatorium.*] In notis Heraldicis, illud eſt quod à ſimilitudine, alii *Crucem Andreanam* vocant: nos in Aſpilogiâ noſtrâ decuſſem: quam x litera expreſsè indicat.

Erat autem *Saltatorium* machinâ, quâ in Saltibus prædabantur feræ, à quo & nomen.

¶ *Salvamentum.*] Salus. *Hincmar.* Epiſt. cap. 8. —*In regimine Regni cum honore &* ſalvamento, *ac ſupplemento de his quæ neceſſaria ſunt, —poſitis conſiſtere.*

¶ *Salvus conductus.*] Gal. *Sauf-conduct.* Privilegium quod Princeps exteris concedit veniendi tutius in Regnum vel Dominium ſuum, & redeundi. Quod ſub belli tempeſtate fieri plerunq; ſolet inimicis Regiis, ſive de pace ſive de redimendis captivis, vel hujuſmodi tractaturis: quin & ideo ſigillo regni communitum. Ejus forma ſolennis extat in Regiſtro Brevium Original. p. 25.

¶ *Salva guardia.*] Gal. *Sauf-guard.* Protectio, tutela, ſalva cuſtodia. Speciale privilegium ſigillo Regio firmatum: ideoque exteris conceſſum, ut litigantibus ipſis in foro Angliæ, nihil interea, aut perſonis, aut famulis, aut bonis ſuis, per vim, vel injuriam inferatur. Forma ejus ſolennis extat in Regiſtr. Brev. orig. pag. 26. — *Nos volentes dictos* T. & A. *ab oppreſſionibus indebitis præſervare, ſuſcepimus ipſos* T. & A. *res & juſtas poſſeſſiones, & bona ſua quæcunque in protectionem, &* ſalvam guardiam *noſtram ſpecialem, &c.*

¶ *Salus*, & *Salut.*] Nummus aureus ab H. 5. in Franciâ cuſus. V. ſup. *Blanc.* & *Cow.* Et Chron. in An. 1420.

Salvus plegius.] V. plegius.

¶ *Salvaticus.*] Adject. Ferus Silveſtris, ab Ital. *ſelva*, pro *ſilva.*

L. Baiwar. tit. 20. §. 6. — *De his quidem avibus, qui de* ſalvaticis *per documenta, humana domeſticantur induſtria. &c.*

¶ *Samitum.*] Sericum villoſum, quod apud Britonem Armoric. lib. 12. pag. 384. *Sammus* dici videtur.

Indumenta tegunt niſi ſammi, *byſſus, & oſtrum.*

An inde dictum quod è *Samo* venit?

¶ *Sanctuarium*] C. S. Bonifacius V. primus Pontificum juſſit aras & Eccleſias eſſe aſyla reis. *Platina, Sigeb.* Illud *Honorius* & *Theodoſius* antea ſanxerunt. Hodie in Galliâ non obſervatur. Chronographia in 16. ſub An. Ch. 618. V. *Fridſtol*, ubi agitur de Aſylo Sancti *Joh. de Beverlaco*, & adjice juramentum, quod ad hunc locum profugi ſuſcipiebant in lib. MS. ſeu Calendario *de reis* fol. 17. b.

Sanctuarium vocabant agrimenſores *Tabularium*: Quod ſi quis contradicat, *Sanctuariam* Cæſaris reſpici ſolet. Omnium enim agrorum & diviſorum, & aſſignatorum, formas; ſed & diviſionem: Commentarius & Principatus in *Sanctuario* habet, &c. *Siculus Flaccus* lib. de condit agror. Ubi viz. telligrapha agrorum, Villarumque deſcriptiones (uti in Scaccario *Domeſday*-book) reponebantur.

¶ *Sanguino, nas.*] Cruento. ἁιμάσσω, unde Italis *amazzare. Occidere.*

¶ *Sapientes*] Pro Judicibus & Primariis Regni. *Malm.* 58. 92.

¶ *Sanzacbegus.*] Turcicum, *Sanzac* vexillum, *beg* dominus, i. *dominus vexilli, dominus vexillaris*: cui ſcil. cum vexillo tradita eſt provincia, ceu præſidi; & cui propterea militatum eunti vexillum præferri ſolet: Græcis hodie φλαμβȣλάρης, ceu φλαμȣλάρης, aut Hameolaris. *Sanzac-begluc*, dignitas vel officium *Sanzaci* aut *vexillani*, h. Provinciæ præſidis. Præſidatus.

Lunclavius Onomaſt. Alter. Buruſum *beg ſanzacum*, h. *begus* ſive *dominus vexilli* Buruſenſis. *Muſulm.* lib. 4. narrat. ita vocatum fuiſſe Muratem, cum à patre præfectus Buruſæ fuiſſet. Idem.

¶ *Saphipinæ pelles.*] Jornand. de Got. cap. 3. c. 9.

¶ *Sarabattæ*] Apologia *Henr.* 4. Imp. in Rer. Germ. Script. — *Unde &* Sarabattas, *hoc eſt, ſibi viventes appellat ſanctus Benedictus tertium genus Monachorum, quoniam* (inquit) *nulla regula approbati experientia magiſtra ſicut aurum in fornace, ſed & in plumbi naturam molliti adhuc operibus ſervantes ſeculo fidem mentire Deo per tonſuram noſcuntur: quibus pro lege eſt deſiderium voluptas: cum quicquid putaverint vel elegerint, hoc dicant ſanctum; & quod noluerint, hoc putant non licere.*

¶ *Sarclo, clas*, & *Sarclum, cli.*] Eſt autem *Sarclum* harpagonis genus, quo herbæ noxiæ è ſegitibus divelluntur. Angl. a weeding hook. Et inde *Sarclare* to weed.

¶ *Sarco*

feofavimus &c. Totum illud Meſuagium noſtrum,cum 8 acr. terræ arabilis, prati, & paſturæ, ac unam rodam cum pertinentiis in villâ & campis de Medilton &c. *Dat.* 20. *die Apr. An. Regni Regis Henrici* 8. 18.

¶ *Scaccarium.*] Idem Angli dicimus quod *Fiſcum Regium.* Opinor à *Scaccarii* inſigne, quo locus huic muneri deſtinatus à cæteris dignoſcibilis; uti Camera, quæ vocatur Stellata,è ſtellæ ſymbolo. Haud dicam,à natura fici,quem non capere ſolùm,ſed & rapere notavit olim S. *Auguſtinus*: nomine tamen id latere ſignificationis non eſt dubium: nam Schach Germ. eſt rapina vel latrocinium, à quo latronum vel latrunculorum ludus ſchach & ſchachſpil appellatur: luſorius alveus ſchachtafel.

Longob. lib. 2. Tit. 55. l. 37. *De furto ait* ſchacho, *ſi ultra 6 ſolidos fuerit ſimiliter ut per pugnam veritas inveniatur, præcipimus.* Hinc & Belgis hodie *a* in *æ* dipthongum convertentibus Schaeck pro *raptu*, Schaecker pro raptore, *latrone*, & *prædone* dicuntur. Antiqua certè,ſi repetamus: qui in hoc tum olim operam navabant miniſterio,ſuas inde appellationes perſpicuè reportabant,cùm in Latino tum in vernaculo idiomate. Qui enim hodie Vicecomites dicti ſunt; & in ludo iſto, ſeu gymnaſio, præcipuas partes obtinent, exactores, tunc Latinè nominabantur, ab exigendo: Reves autem Anglo-Saxonicè, à reaꝼan, id eſt à *rapiendo*, ut ſupra in his vocabulis fuſius explicavimus.

Scacarium dicitur q. *ſtatarium*, quod eſſet ſtabilis, & ibidem firma regni ſedes. *Polyd.* p. 154. l. 33.

Sed ne tibi aliorum ſubtraham ſententiam, quæ & verior fortè & probatior videatur; accipe quid in re ſcaccarii vir eruditiſſimus ſuo ævo *Gervaſius Tilberienſis* 450. hinc circiter annos ſcripſit lib. *De Scaccario* primo cap. 1.——Scaccarium *tabula eſt quadrangula, quæ longitudinis quaſi decem pedum, latitudinis quinq; admodum menſæ circumſedentibus appoſita, undiq; habens limbum altitudinis quaſi quatuor digitorum, ne quid appoſitum excidat. Supponitur autem Scaccario ſuperiori pannus, in termino Paſchæ emptus, non quilibet ſed niger virgis diſtinctus, diſtantibus à ſe virgis vel pedis vel palmæ extentæ ſpacio. In ſpaciis autem calculi fiunt juxta ordines ſuos, de quibus aliàs dicetur. Licèt autem tabula talis* Scaccarium *dicatur; transſumitur tamen hoc nomen, ut ipſa quoq; Curia, quæ conſedente* Scaccario *eſt*, Scaccarium *dicatur; adeo ut ſi qui——per ſententiam aliquid de communi conſilio fuerit inſtitutum, dicatur factum ad* Scaccarium *illius vel illius anni. Quod autem hodie dicitur ad* Scaccarium *olim dicebatur ad* taleas. Nominis etiam rationem addit: *quod* Scaccarii *luſilis ſimilem habes formam.——Sicut enim* (inquit) *in* Scaccario *luſili, quædam ordines ſunt pugnatorum, & certis legibus vel limitibus procedunt, vel ſubſiſtunt, præſidentibus aliis & aliis præcedentibus; ſic in hoc quidem præſident,quidam aſſident ex officio, & non eſt cuiq; liberum, leges conſtitutas excedere &c.* Vide *Schacum.*

Vide *Gervaſ. Tilber.* al. *Nigr. lib. Scaccarii* lib. 1. cap. 4. & adde, nam hic inſerendum promiſi in *Barones Scaccarii.*

Tranſlatum à *Weſtm. Northamptoniam.* An. 1209. Jo. R. 10. Holl. 173. a. 15. Et per totum ſeptennium *Eboraci* habentur tribunal Regium (quod *Bancus* appellatur) & *Scaccarium* tempore *Edwardi* 1. hoc eſt, inter annos Regni ejus 23. & 31. vel hos circiter. *Godw.* in vitâ *Thom. Corbridge* Archiep. Ebor. pag. 51.

¶ *Scaccarium Judæorum.*] Pat. 2 H. 3. m. 3. ——*Rex de communi conſilio attornavit Ric. de Oili, Magiſtrum Alexandrum de Dorſet, & Eliam de Cuminges ad* Scaccar. Judæorum *cuſtodiendum, & omnia negotia, quæ ad officium illud pertinent tractanda per Angliam, ſicut fieri ſolebat tempore Willielmi de Warennâ, Thomæ de Nevill, & Galfr. de Norwico.*

¶ *Scala, læ.*] Patera. Dictum, ut videtur, à Sax. *Scala*, quod Gloſſ. Saxon. *Glumulum* interpretatur; hoc eſt, ni fallar, *globulum*, quod potationis vaſcula, *globulos* & *ſpheras* imitantur ſimilitudine orbiculari: à quo etiam bolles, & bowles;id eſt,*globos*,& à Latino goblets, quaſi globulets, i. *globulos* Angli hodie appellamus. Sed Schal, ſchalen, & ſchaele Germani quoque adhuc dicunt pro conchâ, teſtâ, & lancis pelve, quæ nos itemque ſcale.

Iſidor. Orig. lib. 20. ca. 5. — *Calices & calathi &* ſcalæ *poculorum genera &c. Warnefred.* Hiſt. Longob. lib. 1. cap. 27. *Alboin Cunimundum occidit, caputque illius ſublatum ad bibendum, ex eo poculum fecit: quod genus poculi apud eos* ſchala *dicitur:* linguâ verò latinâ *patera* vocitatur.

¶ *Scalc.*] V. *Adelſcalc* in Gloſſ. noſtro & in *Lindenb.*

¶ *Scambiator.*] M. P. 847. l. 53.

¶ *Scamellum, li.*] Opinor, quaſi *Scamnellum*, à *Scamnum. Sedile, ſella,* Angl. a ſtool.

Apologia *Henrici* 4. Imper. apud Rer. Germ. ſcript. à *Marq. Frehero* Edit. tom. 1. p. 216. De contentione ſtultâ inter Haldiniſheimenſem Epiſcopum & Abbatem Fuldenſem, ſuper altitudinem ſeſſionis ſuæ, ubi inter cubicularios Epiſcopi, & Abbatis, certatum eſt pugnis atq; *ſcamellis*,pro herilis ſedis poſitione &c. Et mox, certatum eſt (ſicut diximus)pugnis atq; *ſcamellis*; deinde verò in Pentecoſte res gerebatur gladiis &c.

¶ *Scanzium.*] Domeſd. pro *Excambium*, vel *Concambium.*

¶ *Scantio.*] Pincerna, præguſtator. Vet. Gloſſ. *Scantio, pincerna*, & in Concil. Tolet. *Comes Scanziarum*, à Ger. Schenke, unde & Gal. *Eſchanſon.* Lind. pa. 1325 & 1326. In

In legibus autem *Longob.* tit. 55. l. 16. pro illatâ maculâ uſurpatur. — *Non occidatur (delinquens) nec ei* Scematio *corporis fiat.*

¶ *Scerda.*] V. *Skerda.*

¶ *Schachum, chi.*] Germ. Schach, *Furtum, latrocinium, rapina:* unde Angli to ſnatch dicimus.

Longob. lib. 2. tit. 55. l. 37.—— *De furto aut* ſchacho, *ſi ultra* 6. *ſol. fuerit, ſimiliter ut per pugnam veritas inveniatur, præcipimus.*

¶ *Schaffa.*] Saxon. ſceapa, faſciculus, Anglis hodiè a Sheafe. Aliàs *garba.*

Skenæus in verb. Signif. *Scaffa Sagittarum.*

¶ *Schala*] Patera. Vox Longobardica. *B. Rhenan.* pag. 206.

¶ *Schira, ræ.*] & rectiùs, *Schyra, Pagus, Regiuncula, Comitatus*; propriè *Sectio, diviſio*; Saxon. ſcyꞃan, *ſcindere, dividere, radere*, quod à Græc. ξυρεῖν, i. *radere, tondere*; undè ξυρήσις *raſura, detonſio*, & per tranſlationem, *Sectio.* Quin & Angli hodiè to ſheire & ſheare, dicimus, pro *radere, tondere, ſcindere, dividere*, atq; inde Shares pro ipſis diviſionibus, vel portionibus.

Eſt enim *Shyra* regni portio una, in plurimas diſſecti, quæ, cùm ſingulæ in ſingulorum Comitum olim ceſſerint gubernationem, Comitatus ſunt itemq; appellati. Fuiſſe tamen apud nos non eſt dubium Comitatus multos, cùm, nec nata adhuc eſſet hæc Shyrarum diſtributio, quin & pagos aliquot hodiernis Shyrarum nominibus vocitatos. Meminit *Aſſer Menevenſis* Comitum *Gaiorum Hamtonenſes Bearrocenſis*, Pagorum etiam *Somerſetenſis, Suſſexiæ*, & *Cornubiæ, Wiltſchire* etiam hoc ipſo vocabulo nominat: ſed an ſic innotuiſſet antiquius ille pagus, an recens idem jam accepiſſet nomen, haud certè liquet; nam ſcripſiſſe eum circa ipſum tempus, quo Shyrarum hæc diviſio facta fuit per *Aluredum* Regem certum eſt. Eiq; non ſolum coætaneum fuiſſe, ſed in re literariâ à ſubſidiis & geſta ejus accuratè conſcripſiſſe: In quibus ſanè miror eum ne verbo meminiſſe inſignis hujus diviſionis, de quâ igitur *Ingulphum* audi, qui hæc obiter de *Aluredo* in Hiſtor. *Croylandiæ* pag. 870.—— *Porro in ſui regni negotiis ſolertiſſimus & ſagaciſſimus: Exemplo namq; Danorum, colore etiam quidam indigenarii, latrociniis ac rapinis incendere cœperant: quos cupiens Rex compeſcere, & de hujuſmodi exceſſibus cohibere, totius Angliæ pagos & provincias in Comitatus primus omnium commutavit; Comitatus in Centurias, id eſt, Hundredas, & in Decimas, id eſt, in Tythingas diviſit, ut omnis indigena legalis, in aliquâ Centuriâ & Decimâ exiſteret; & ſi quis ſuſpectus de aliquo latrocinio, per ſuam Centuriam, vel Decuriam, vel condemnatus, vel abſolutus, pœnam demeritam vel incurret, vel vitaret.* Vide *Schyra.*

¶ *Scyra, & Scyremot.*] Pro Comitiis & foro Comitatus Ll. *Ed. Conf.* cap. 27. —— *Et ſi Juſtitia habet eum ſuſpectum, purgabit ſe judicio Hundredi, vel Scyræ.* Et cap. 35. tit. de *Heretochiis*—— *Debet autem* Scyremot *bis*; Hundreda & Wapentachia *duodecies in anno congregari*, & 7. *diebus antea ſummoniri*, &c.

Lib. Ram. Sect. 178. *Will. R. Angliæ W. de Cahamniis ſal. Præcipio tibi ut facias convenire* ſchyram *de Hantoniâ & judicio ejus cognoſce, ſi terra de* Iſham *reddidit firmam Monachis S. Benedicti* &c. Item Sect. 182. *Will. Rex Angl. R. fratri Ilgeri ſalutem. Mando tibi, & præcipio, quod facias convenire* Shiras & *per eas recognoſce, ſi terra de* Eſton &c. Quære ex hoc ſi Shiræ *Norfolc.* & *Suffolc. virtute hujus Brevis convenirent*; nam videtur, quod ſic.

¶ *Scilpor, Scildenata.*] Hoc Longobardis, illud Saxonibus. *Armiger*, ſeu etymo vicinius *Scutiger*; nam ſcilð utriſq; *ſcutum, Por* Longobardis, *puer*, atq; ex hoc contractum ut etiam Romanis quibus ſervi ab herili prænomine *Marcipor, Lucipor, Quinctipor*, &c. quaſi *Marci, Lucii, Quinctii* puer vel miniſter dicti ſunt. Id idem Saxonibus cnapa, German. Knabe. *Paulus Warnefred* de geſt. Longob. lib. 2. cap. 26. *Helmichis* qui Regis *Schilpor*, hoc eſt, *Armiger*, & Collactaneus erat. Mallet in notis ad hunc locum *Lindenbrogius* Schilphor legi, quæ vox Germanis (inquit) uſitata: ſed hæc fortè quæ nos è *Quintiliano Plinioq;* obſervavimus, non tunc illi in memoria.

¶ *Schyra.*] In privilegiorum Chartis ubi conceditur *quietum eſt à Shiris*, intelligendum eſt de immunitate quâ quis eximitur à ſectâ, vel clientelâ Curiis Vicecomitum (quas etiam *Shiras* vocant) præſtandâ vel perficiendâ. *Shiræ* autem dicuntur hujuſmodi Curiæ, quod intereſſe illis omnes *Shiræ* Barones & liberiores homines tenerentur.

¶ *Scilpeny.*] Sax. ſcilðpeniᵹ, tributum ſingulo ſcuto impoſitum. *Eſcuagium, Scutagium.*

¶ *Scitha.*] *Hoveden* in An. 387. pag. 427.—— *Hoc anno duæ retro ſeculis Anglorum genti incognitæ peſtes; ſcil. febres hominum, & lues animalium, quæ Anglicè* Scitha *nominatur, Latinè autem* Fluxus interraneorum *dici poteſt, totam Angliam plurimum vexaverunt, & clade pervalidâ, tam homines afficiendo, quàm animalia penitùs conſumendo, per omnes fines Angliæ inedicibiliter ſævierunt.* Vox ab ejiciendo & ſagitando ducitur; unde & *Scytharum* nomen, & *Scotorum* fortè, qui in antiquis paginis ſæpè *Scitæ* nuncupantur: Hodie vocem inter turpes habemus; ſed vulgò Flix & Flux à fluendo appellatur.

¶ *Shiriffe.*] Quaſi *Shire-reve.* Sax. ſcyꞃe-ᵹeꞃeꝼa, id eſt, pagi vel Comitatus præpoſitus, cujus etymologiam vide in *Reve.*

¶ *Scinta, tæ.*] Conſt. *Carol.* Magn. inter Capit. anni 16. apud *Amerpachium* cap. 12. pag. 327.—— *De illo qui agros Dominicos prop-*

nuncupatur. Picti è Scythiâ venientes cum Roderico, Britonum connubia petierunt, pulſiq; ab Hibernenſibus impetrant· ibid. Anno 76.

¶ *Scotala, Scotalla, Scotallum, Scotal*, & *Scotales.* Plur.] Juxta quoſdam eſt compotatio, emungendæ pecuniæ gratiâ, vicinis adveniſq; à quolibet exhibita. Quaſi dictum à **Scot**, i. *pecunia*, & **ale**, i. *cerviſia*: quod inverſo vocabulo alii **an Alethot** nuncupant; Cambro-Britanni **Camortha**.

Chart. Foreſt. cap. 8.—*Nullus Foreſtarius, vel Bedellus faciat* ſcotalas, *vel colligat garbas, vel avenam, vel bladum aliquid, vel agnos, vel porcellos, nec aliquam collectam faciat.* Super hoc in Lecturâ *Manwoodus* p. 216. **Scotall** (inquit) **is where an Officer**, &c. i. **Scotall**, *dicitur ubi Saltuarius, aut quis Foreſtæ miniſter tabernam tenens cerviſiariam*, Angl. **doth keep an Alehouſe**, *infra metas Foreſtæ, convolare huc ad pecuniæ ſuæ expenſis homines cogit per circuitum, ne alioquin ſibi forent in offenſionem.* Sic ille. Eſt autem mihi & alia lectura MS. ſuper eodem hoc Statuto: quâ nihil ejuſmodi reperitur: Videtur enim illius author *Scotellas* illic uti pro genere, intellexiſſe ſequentia omnia pro ſpeciebus. Nec ineptè quidem, ſed noſtro judicio rectiùs: Nam in pluribus antiquis membranis *ſcotallas* hic legitur cum *ll* duplici. Etiam in vetuſtiſſimâ (apud *Mat. Paris*) Chartâ Regis *Johannis* de Foreſtâ *ſcotallum* in neutro genere, quod remotius videtur ab *ala* pro *cerviſia*, & vel *tallam* vel *tallium* deſignare, pro *tributo* ſive *exactione*, à Gall. *taille*, hoc idem ſignificante.

Sic ut *ſcotallum* ſit quaſi *ſcottallum*, i. pecuniæ vel rei alicujus exactio, redditio, contributio: nam *ſcot*, ut ſupra diximus, eſt *pecunia, pars, ſymbolum.* Et *Manwoodi* illa narratio, ſub hoc genere ſatis appoſitè deducatur. Indici ſolebant *Scotallæ* à Sacerdote in Eccleſiis, quod in Concilio Oxonienſi ſub *S. Edmundo* Cantuar. Archiep. ſic prohibitur — *Bannum quoq;* ſcotallarum *per Sacerdotem prohibemus, & ſi Sacerdos vel Clericus hoc fecerit, vel* ſcotallis *interſit, Canonicè puniatur.* Cum *Othon.* fol. 143. b. col. 2.

¶ *Scotia.*] Apud majores noſtros variè ſumitur: Aliàs pro eâ inſulæ parte quæ Romanis *Britannia minor*, & *ſecunda* dicta fuit, & pro regno hodierno, quod ab Anglis...... fluviolus diſterminat. Aliàs verò pro ejuſdem parte quæ à mari Scotiæ, hoc eſt, **The water of Forth or Fryth**, in boream extenditur: auſtrali interea *Ledoneio* dicta. Quam diſtributionem agnovit Rex ipſe *David* primus Regni ſui anno 3. Domini verò 1126. per Chartam ſuam Eccleſiæ Dunelmenſi his in verbis confectam — *Omnibus* Scottis & *Anglis, tam in Scotia, quàm in Ledoneio conſtitutis*, &c. De quo plura apud *Skenæum* legas in vocabulis quibuſdam, ab ipſo expoſitis ad Statuta Scotica elucidanda.

Scotia pro *Hibernia.* Sed à mediorum ſæculorum ſcriptoribus *Scotia* etiam de *Hibernia* intelligitur.

Author vitæ *Findani* Confeſſoris Rer. Alaman. tom. 1. part. 2.—*Vir igitur quidam, nomine* Findan, *genere* Scottus, *Civis provinciæ Laginenſis* (id opinor eſt....) &c. Mox — *Prædicti ergo viri* (i. Findani) *ſororem, gentiles, qui Nordmanni vocantur, plurima* Scotiæ *inſulæ, quæ* & Hibernia *dicitur, loca vaſtantes inter alias fœminas adduxere Captivam.* Et ibidem in hiſtor. *S. Fridolini* Confeſ. pag. 384.— *Sanctus* Fridolinus *ex* Hiberniâ *inferioris* Scotiæ *oriundus, parentum generoſitate adeo imminebat præclarus, ut quique potentiores ejuſdem Regni gratularentur in talis cognati affinitate numerari.* Plura ibidem ſeqq. paginis V.

¶ *Scrama, mæ*]. Teli genus, vulnera fortè inferens mucrone potius quàm cuſpide. **Scramme** enim, utì mihi *Kilianus* author eſt, *vulnus cæſim inflictum* ſignificat: **Bar-laff.**

Wiſegothor. lib. 9. tit. 2. *l.* 9.—*Unuſquiſque de his quos ſecum in exercitum duxerit, partem aliquam zanis vel loricis munitam; pleroſque verò ſcutis, ſpatis,* ſcramis, *lanceis, ſagittiſque inſtructos — habuerit.* Hinc

¶ *Scramaſaxus, xi.*] Cultri genus apud populos boreales. Ex *Scrama* (quod diximus) & *ſaxus* compoſitum. Eſt autem ſæx & ſeax, Sax. *ferrum, culter*, & perinde ſecuris illa miſſilis, quâ olim adeo pollebat ea Gens, ut nomen inde reportaverit; ut *Sylæ* à *ſylis*. De hoc ſic... *Scramaſaxi* meminit. *Gregor. Turonenſ.* lib. 4. c. 51.—*Tum duo pueri cum cultris validis, quos vulgò* Scramaſaxos *vocant, infecti veneno, maleficati à Fredegunda Regina, cum aliam cauſam ſe gerere ſimularent, Utraque ei* (Regi ſcil. *Sigeberto*) *latera feriunt. At ille vociferans, atque corruens non multo poſt ſpatium emiſit ſpiritum.*

¶ *Screona, næ, Screuma.*] L. Salic. tit. 14. §. 1. — *Si tres homines ingenuam puellam de caſâ, aut de* ſcreonâ *rapuerint*, &c. Tit. 29. §. 33. — *Si quis* ſcreonam, *quæ clavem habet, effregerit, & aliquid inde tulerit*, &c. Mox §. 35. — *Si verò* ſcreonam, *quæ ſine clave eſt, effregerit*, &c. L. Sax. tit 4. §. 4. — *Qui infra* ſcreonam *aliquid furaverit, capite puniatur.* Addit. ad legg. *Friſon.* tit. 1. §. 2. — *Si quis caballum furaverit, aut bovem, aut* ſcreonam *effregerit, capitali ſententia puniatur.* Hic *Lindenb.* In quibuſdam codicibus *ſcreuma* legitur: ſicut *leodes, leudes, beodum, beudum.* Ruſticis Campanis etiam hodie *Eſcrenes* dicuntur camera illæ demerſæ in humum, multo inſuper fimo oneratæ, in quibus hyeme, puellæ ſimul convenientes pervigilant, ſæpè ad mediam uſque noctem.

¶ *Scriba, bæ.*] Vide *Scribo.*

Scriba Regis idem eſſe videtur Saxonibus noſtris, qui hodie *Cancellarius.* Ingulphus Hiſt. *Croyl.* 858. l. 5.

¶ *Scribo, onis.*] Greg. Mag. Regiſt. lib.

Lib. 2. tit. 9.—— *Liceat gaſtaldio Regis, aut actori, aut* Sculdaſio *ipſam* (liberam mulierem quæ ſervo nupſerit) *in curtem Regis ducere, & inter penſiles ancillas collocare.*

Ibidem tit. 21.l. 7.—— *Qui debitum requirit vadat ad* Sculdaſium, *qui in loco ordinatus eſt, & cauſam &c. tunc* Sculdaſius *tollat boves, aut caballos ipſius* (ſcil. debitoris, etiam junctorios, ſi res alias non habet) *& ponat eos penès creditorem dum uſque juſtitiam fiat.*

Tit. 38. l. 2. *Judex*, Sculdais, Saltarius, *Decanus tenentur ſinguli ariolos inquirere: qui neglexerit, puniendus eſt: qui efficerit, ſi ſit Judex, integrum pretium; ſi* Sculdais *mediam partem; ſi Saltarius aut Decanus tertiam exportabit arioli illius extra provinciam in ſervitutem devenditi.*

Tit. 41. l. 1. Sculdaſius *qui in adducta ſibi cauſâ infra 4. dies juſtitiam facere neglexerit: quærenti componat 6 ſol. & tantundem ſuo judici &c.*

Ibid. l. 2. —— *Si homines de ſub uno judice de duobus tamen* Sculdais, *cauſam habuerint, ille qui pulſat, vadat cum miſſo aut Epiſtola de ſuo* Sculdaſio, *ad illum alium* Sculdaëm *de ſub quo ipſe cum quo cauſam habet &c.*

Ibid. l. 4. —— *Si quis cauſam habuerit &* Sculdais, *aut Judex ei per legem judicaverit, & ipſe ſtare in eodem judicio minimè voluerit, componat illi qui judicat ſol. 20. Et cæt.*

Tit. 52.—— *De Officio Judicis* l. 14. — *Si Gaſtaldius, aut* Sculdais, *vel loci Præpoſitus, quâlibet judiciariâ tam ad ſuos pagenſes, quàm ad alios, qui juſtitiam quæſierint, non fecerit, ſicut lex ipſorum eſt componat.*

Lib. 3. tit. 12. l. 5. —— *Neque* Sculdaſius *ab arimannis ſuis aliquid per vim exigat &c.*

¶ *Scultetus, ti.*] *Prætor. Sculteтia*, & *Sculteia*, Spec. Sax. A Sax. ſculðeτa pro *exactore*: quod à delinquentibus pœnas exigebat: nam ſculð, & ſcylð delictum ſignificat, ut ſupra oſtendimus in *Sculdaſius*: quod vide.

Conrad. de Fabariâ Caſ. S. Galli cap. 17. —— Scultetus *enim de Hagenowe, Argentinæ Civitati non parum infeſtus, frequenter in aulâ Regis peſſima præcantabat gallicinia.*

Ubi *Goldaſtus*: **Scultes** inquit, quaſi **Scultherſeh**, qui Latinis *Prætor*. Sic in vetuſtis inſtrumentis legitur *Scultetus* de Franconofurt; *Scultetus* de Berua &c. In Lege Longobardorum tit. 6. —— *Tunc Gaſtaldius Regis &* Sculdahis *requirat culpam ipſam & ad curtem Regis exigat &c.* Hæc ille. Spec. Sax. Art. 80. Et Art. 52. quod Vide in *Burgravius*. Vide. *Comes*.

¶ *Scuria.*] Locus ubi manipuli, vel fœnum reponitur, Germ. **Scura**, unde Gallicum *Eſcurie*, pro ſtabulo.

Hincmarus Rhemenſ. adverſùs *Hincmarum Laudun.*—— *Inſuper &* ſcuriam *ipſius interclusit, & annonam de terris dominicatis collectam, ſine licentiâ ipſius presbyteri in eam miſit.* Ll. Alaman. tit. 81. §. 2.—— *Si enim domum infra curtem incenderit, aut* ſcuriam, *aut graneam, vel cellaria, omnia ſimilia reſtituat &c.* Ibidem mox —— *Infra* Scuriam, *graneam, ſpicarium, ſervi*. Ll. Boior. tit. 2. cap. 4. §. 5. —— *Solet propter pabula, vel propter ligna fieri ſcandalum, quando aliqui defendere volunt caſas vel* ſcurias, *ubi fœnum vel granum inveniunt.* Et tit. 9. cap. 2. —— Scuria *concluſa parietibus & peſſulis cum clave munita.* Item non ſepta, ſed talis quod Baiwarii *Stofph* dicunt.

Pro ſtabulo autem poni videtur lege Salicâ tit. 18. §. 3.—— *Si quis ſuem cum porcis*, ſcuriam *cum animalibus, vel fœnile incenderit &c.*

¶ *Scurro, ronis.*] Vide ſupra *Obſcario.*

¶ *Scuſſus.*] Adject. pro *Excuſſus.*

Chart. antiqu. Alaman. 62.—— *Cenſum eis exinde ſolvamus — per ſingulos annos 2 carradas de grano bono non* ſcuſſo. Intelligo duorum curruum onera, non frugum *excuſſarum*, hoc eſt, trituratarum, ſed in ipſis ſpicis, & ariſtis.

¶ *Scutagium.*] Saxonibus Scilðpeniȝ. 1158. H. 2. Reg. 5. ad *ſcutagium Tholoſanum* 12400 l. arg. percipit. V. Cod. Ll. noſt. V. *St.* An. 1159.

1259. H. 3. 44. conceſſum 40s. de quolibet *ſcuto*, & tunc ultra 40000 feoda militum in Angliâ, dimidiumq; pene in manibus Cleri. *Holl.* p. 262. a. 14.

Græcis inferioribus, ut Novel. Conſtant. Porphyrog. Cujac. ad feud. pag. 7. in fine.

Hen. 3. habet Scutagium 3 marc. de quolibet ſcuto, pro viatico ſuo in Terram ſanctam, an. Regni 37. Dom. 1253. *M.P.* 858. *Hol.* 248.

Edw. 1. 40 s. de quolibet feodo Anno Regni 13. Dom. 1285. pro expeditione contra Wallos. *Stow.* p. 310.

¶ *Scutellum*, pro *Scutello.*] *Eckehar* Jun. in Caſib. S. Galli cap. ult. —— *Enimvero ait ægrotis noſtis; ſi tu velles* ſcutella *hæc magis liceret quàm tibi*. Ubi *Goldaſt.* in Scholiis ait: *Scutella* pro *ſcutellas*: Alamannis detortâ voce **ſchuſſel**, Italis *Scodella* συνεκδοχικῶς pro ferculis poſuit.

¶ *Scutifer.*] Idem quod *Armiger*. Nobilitatis ſcil. appellatio apud Anglos penultima, hoc eſt, inter Equitem & Generoſum. *Walſingh.* in *Henrico* 4. —— *In hac pugna nullus Dominus, nullus miles, aut ſcutifer hoſtibus ictum intulit.* Idem Ypodigm. Neuſtriæ An. 1375. — *Hoc tempore, poſt longam obſidionem reddita fuit Francis Inſula de Conſtantine, cum caſtello —— in ea per quendam* ſcutiferum, *dictum Thomam Katington. Ob quam cauſam Dominus* Joh. de Anneſle *miles ex poſt eundem* Thomam *de proditione appellatum in Duello devicit & occidit.*

Idem in *Hen.* 4. An. 1403. pag. 369.

—*Claſſis*

¶ *Seigit.*] Pro *Saiga*; quod vide ſupra. Chartt. Alaman. Gold. nu. 59.—*friſginga* ſeigit *valenti.*

¶ *Seiſina, Saiſina.*] Et *Bract. Seyſina.* Poſſeſſio, inveſtitura, à Gall. *ſaiſir*, id eſt, *apprehendere*, capere, poſſeſſionem rei obtinere. *Seiſinæ traditio* idem valet in Jure noſtro quod in Jure Civili *inveſtitura*, pariq; olim fiebat ceremoniâ. Propriè tradendo terram ipſam vel feodum. Impropriè tradendo, terræ vel feodi nomine, vexillum, haſtam, ſagittam, ut apud *Ingulphum* liquet pag. 901. l. 48. Ex haſtæ autem traditione nata illa conſuetudo eſt, quæ poſtea apud alios per feſtucam, apud nos per virgam appellatur, quæ et in curiis noſtris Baroniarum etiam hodie locum obtinet, nomenque earundem poſſidentibus impoſuit, qui inde *tenentes per virgam* nuncupati ſunt. Cum enim majores noſtri ne convenire quidem, niſi armati, ſoliti ſunt, ut *Tacitus* refert; omnia per Armorum miniſterium etiam exigebant; deſiderataque ergo in tradendis feodis nonnunquam haſtâ, poſteri, quæ preſto eſſet virgâ, feſtucâ, ſive baculo ejus vice adhibuere.

Otto de geſt. Freder. 1. lib. 2. Cap. 5.— *Eſt conſuetudo Curiæ, ut regna per gladium, Provinciæ per vexillum à Principe tradantur, vel recipiantur*; pag. 248. l. 50. ubi exempla ponuntur.

Adrianus autem Papa 4. cum Johannem filium *R. Henr.* 2. in Regem Hiberniæ promoviſſet, regni illius inveſtituram annulo ei tradidit, qui cum conceſſionis privilegio Wintoniæ poſtea ſervabatur, in Archivis illic regiis; ut ſupra oſtendimus in voce *Rotulus Wintoniæ.*

¶ *Seiſona.*] A Gallico *ſaiſon*, i. e. Tempus, opportunitas. Charta *Ethelbaldi* Regis Merciorum apud Ingulph. —— *Volo quod prædicti Monachi habeant iſta dona mea*, &c. *cum communiâ paſturæ pro omni genere animalium, omnibus* ſeiſonis, *ſibi & hominibus ſuis.*

¶ *Selave.*] L. Salica tit. 57. §. 3. *Si quis ariſtatonem, hoc eſt ſtaplum ſuper mortuum miſſum capulaverit, aut mandualem quod eſt ſtructura, ſive* ſelave, *qui eſt ponticulus ſic ex more antiquorum faciendum fuit; qui hoc deſtruxerit, aut mortuum inde expoliaverit, de unaquaq; de iſtis, DC. denarios qui faciunt ſol.* 15. *culpab. judicetur.* Germ. Seule (inquit Gloſſ.) columella Boior. tit. 7. Sul. inde Yermenſul *Mercurii columna.* Paſtores item Angli palos, quibus caulas figunt, Saules vocant.

¶ *Seldæ.*] Aſſiſa menſurarum An. 9. Ric. 1. apud *Hoved.* —— *Prohibemus ne quis mercator prætendat* ſeldæ *ſuæ rubros pannos vel nigros, vel ſcuta vel aliqua alia per quæ viſus emptorum ſæpe decipiuntur, ad bonum pannum eligendum.* In majoribus Chronicis ubi locus hic vertitur, *ſeldæ* window exponitur, i. *feneſtræ*

¶ *Selio, nis.*] Ager arvalis, hoc eſt agri portio ſulcos aliquot non certos continens. Anglis aliis A ſtiche of lande, aliis a ſelion, aliis a ridge. Dictum à Gall. *ſeillon*, i. terra elata inter duos ſulcos, & interdum *ſulcus* ipſe latinè *porca.* Sed continere (ait *Cowellus*) aliàs acram integram (hoc eſt jugerum) aliàs, plus minus, dimidiam. Radicitus provenire videtur dictio à Saxonico ſul, aut ſyl, pro *aratro*; undè & Gallis *ſeillonner*, pro *arare & ſulcos edere*, fortaſſis etiam & latinis *ſulcus.*

Charta vetus achronica. *Sciant præſentes & futuri quod ego Margerita filia Willielmi de Ryleia dedi, &c. Emmæ filiæ meæ pro homagio & ſervitio ſuo unam acram terræ in campo de Camurth, ſcil. illas ſex* ſeliones, *& dimid' cum forerâ & ſepe, & foſſato, quæ jacent in Aldewic juxta terram, &c.*

¶ *Sempecta.*]— Ingulph. Hiſt. Croyl. f. 504. a. n. 20. & f. 504. b. n. 20.—*Quinquagenarius autem, in ordine* Sempectâ *vocandus, honeſtam Cameram in Infirmitorio, de Prioris aſſignatione accipiat; habeatq; Clericum, ſeu garcionem ſeu ſervitio ſpecialiter attendentem.*

¶ *Seneſcalius, Seneſcallus.*] Mat. P. in. An. 1136. pag. 71.—— *Hugo præterea Bigot* Seneſcallus *Regis præſtito juramento probabit coram Archiepiſc. Cantuar. quòd dum Rex ageret in extremis, Imperatricem exhæredavit; & Stephanum igitur conſtituit ſucceſſorem.* Fortè *Seneſcallus hoſpitii.*

Seneſcallus idem quod major domus, ut ibi videmus ex *Rob.* de *Monte* in An 1170.

V. *Tillet* Recueil. par. 1. pag. 405. Ubi *H. Roy de Engleter eſte grand Maiſtre*, i. Seneſchallus *de France. Hereditamente præ Anjou.*

Rob. de Monte in An. 1170. pag. 469.— *In Purificatione beatæ Mariæ, fuit filius Regis Anglorum Pariſiis, & ſervivit Regi Francorum ad menſam ut* Seneſcallus Franciæ. Hanc *Seneſcalciam*, vel ut antiquitus dicebatur *Majoratum domus* Regiæ, Robertus Rex Francorum dedit *Gaufrido Griſogonellæ* Comiti Andegavenſi, propter adjutorium quod ei impenditur contra *Ottonem* Imp. Alemanniæ; dedit etiam ei quicquid habebat in Epiſcopatu Andegavenſi.

Seneſcallus autem non obtinuit integrum officium *Majoris domus*: Nam *Pipinus*, qui hoc aliquando geſſerat & ex ejuſdem amplitudine Regnum Franciæ adeptus eſſet, *Majoratus* iſtius officium ſuſtulit, *Ne ejuſdem potentia ipſe vel hæredes ſui ejicerentur poſtea*; Et arctiori poteſtate *Præpoſitum menſæ* conſtituit quem à Teutonico *Scalchum*, & *Seniſcalcum* appellavit. V. *Fauchet* p. 25.

Vide vet. *Cuſt. Norm.* Par. 2. fol. 2. de *Seneſcallo Ducis*, & ejus officio.

¶ *Senior.*] Honoris atq; dignitatis nomen, ab ipſâ naturâ conſtitutum, quod & ideo juvenes ambiunt. *Ovid.* faſt. 5. fol. 1. b.

Magna

gradationibus, claſſis inferior eſt eorum, qui *ad barros vocantur.* Secunda *Apprenticiorum.* Tertia *Serjantorum*, vel Servientium ad legem. In Regiæ etiam familiæ miniſteriis: infimi, Pages dicuntur: medii, Gromes; ſuperiores, Serjants.

Serjant, vel *Serviens* ad legem, antiquis *Serviens narrator*, forenſi Gallico, *Serjant Counter*, pro *Compteur*, is dicitur, qui ſummum obtinet gradum in legum Anglicarum profeſſione: ſicuti in Jure Civili, qui *Doctores* appellantur. Et licet ſerviens quis hujuſmodi opibus nonnunquam magis pollet quàm integrum ferè *Doctorum* collegium, etiam & multâ hodie antecedit æſtimatione: *Doctorum* tamen inſtitutio nobilior fuiſſe videtur,& antiquis honoratior. *Doctoris* enim appellatio eſt magiſterii; *Serjantis* (uti ſupra diximus) miniſterii. Doctores ſedentes Cathedrati infra curiam, & pileati diſputant: Serjanti,ſtantes, promiſcui,extra repagula Curiæ, quæ *barros* vocant, abſq; pilei honore, ſed tenui calyptrâ (quæ Coyfa) dicitur induti, cauſas agunt & promovent.

Ad gradum autem hunc ſi pervenitur; Cupidus legum adoleſcens, primo ſe ſiſtit in uno Collegiorum Juris (ſunt enim quatuor,quæ & hoſpitia vocantur) Emenſiſq; illic ſtudioſiùs annis ſeptem vel octo,*ad barram*, ut loquuntur, hoc eſt, ad agendas cauſas evocatur. Denos poſt hinc annos, vel duodecim, Lector publicus in aliquod Hoſpitiorum Cancellariæ emititur, tantundemq; penè poſtea idem hoc munus in ſui-ipſius Collegio faſtu exercetur, ut duarum vel trium hebdomadum ſpatio bis mille penè coronatos Gallicos expendiſſe unus quiſpiam dignoſcitur. Lautè enim epulari ſolet convivaſq; adhibere præcipuos Regni magnates.

V. Authent. lib. 10. tit. de Athletis 3. coronis potitis, fol. 196. a.

Donatur Serviens ad legem annulo aureo (quære) ſed alios donat,fidei ſymbolo,nam ſic in Coronatione Rex annulo donatur, quaſi jam diſponſus Reipub. ut indicat lib. M. S. rei Heraldicæ cui titulus *Origine de tiltres de nobleſſe*, p. 52. Sed quære unde habet togam bicolorem,more Helvetiorum, qui tunicas & femoralia ſic dividunt *Leighus* in *Accedentiâ Armorum* pag. 40. ait, Milites Curſores nuncia Principum deferentes ſic veſtiri ſolitos; coloribus ſcil. Domini ſui peſſum diviſis. Nota Graduum paralelogramma triplex in diverſis ſcientiis ſeu profeſſionibus, juxta triplicem athletarum coronam apud Græcos, viz. in

Theologia.	Academia.	Seculo.
Epiſcopus,	Doctor,	Miles palatinus,
Presbyter,	Magiſter,	Armiger,
Diaconus.	Bacularius.	Genenſis.

Foro Regni.	Foro Civili.
Serviens,	Doctor legum.
Apprenticius ad legem,	Licentiatus,
Barraſterius.	Lyta.

Urbibus	Herald. collegio.
Communiarius,	Rex,
Liber civitate donatus,	Heraldus,
Apprenticius.	Proſecutor.

Procerum.	Bello.
Dux,	Milites Vexilliferi,
Comeſi,	Milites Caſtrenſes,
Baro.	Armigeri.

In miniſteris.	Roma.	Saxonib.
Yeoman,	Senatores,	Ædelingi,
Grome,	Equites aur.	Frilingi,
Page.	Plebei.	Lazi.

Anglo-Dan.
Ealderman,
Thagen ſeu Thanus,
Lefthegen ſeu Thami.

Serjans, Serjantus, & *Serziantus*, & *Sargantus.* Opinor pro Scutigero, vel milite non loricato. Epiſtol. *Baldvini Flandr.* apud *Arnold.* —— *Baronibus,militibus*, ſerziantis,*omniq; populo Chriſtiano.* Ubi ſi Lindenbrogius, ut mihi videtur, *lictores* intelligit, vix aſſentiar: nam voces militibus & *ſerziantis* intelligo de milite loricato, & non loricato; vel de equeſtri, & non.

Godfrid. Monach. ſub anno 1067.——— *Chriſtianus Epiſcopus Moguntinus, & Philippus Cancellarius Imperatoris, cum 500 fere* ſarjantibus *per longam & arduam viam feſſi, ad auxilium Reinaldo venerunt, & caſtra juxta Tuſculanum metati ſint.* Item Charta *Henrici* Imper. apud eundem *Godefrid.* Anno 1195.— *Pro redemptione ejuſdem terræ* (viz. Sanctæ) *mille quingentos milites & totidem* ſargantos *in expenſis noſtris à Martio, uſq; ad annum tranſmittere decrevimus; & hoc manifeſtè ſpoſpondimus unicuiq; militi* 30 *uncias auri, & tantum annonæ,quæ ei ad annum ſufficiet daturi.* Et mox ——*Milites itaq; &* ſarganti *jurabunt obedire illi quem magiſtrum eis ac ducem conſtituemus, & per annum ſtare in ſervitio Dei &c.* Idem in Epiſt. Comit. S. Paulo ad Ducem Lovan. pag. 269.—— *Nec eſſet aliquis inter eos qui milites ad ſtipendia, aut* ſerjantos *ad ſolidum detineret.*

Serjant qui dicitur *ſerviens ad clavam*, eſt *lictor*, qui mandata prætoria in urbibus exequitur, debitoreſq; rapit in carcerem, à quo nomen parum conſultè torquet *Skenæus* ſcil. à Gall. *ſerrer*, pro *includere*, & *gent* pro *gente*, *plebe vel populo &c.*

Gover in voce clamantis lib. 6. cap. 4.

Eſt apprenticius Sergandus *poſt & adultus*
Judicis officium ſine notabat eum.

¶ *Serilla.*] Naviculæ vel linteres, qui rimas ſtupa ſuffocatas habeant.

¶ Extra *Sermonem Regis* dijudicari.]

Eſt

& originis, ſua tamen ad arbitrium domini prædia poſſidebant & facultates, opera ruſtica & ſervilia eis indicta per villas facientes,& Villani inde nuncupati. Hi quidem apud noſtrates videntur fuiſſe uſitatiores: & *Thomam Spottam* igitur hos non cenſentem inter genuinos, atq; abſolutè ſervos, illud prodidiſſe quod in Anglia antea (ingreſſum Normannorum) nullus fuerat ſervus. Sed fallit proculdubio, ut è legibus Anglo-Saxonum paſſim deprehenderis. Et quoniam nonnulli dictum hoc intelligunt de ſolo Cantio: nam *Lambardus* ait ſe legiſſe, *Servus* in Cantio non fuiſſe unquam: huic etiam Ll. conjecturam prohibent ipſorum Cantianorum Regum *Ethelberti*, *Hlotharii*, & *Whitrædi*, ubi utrumq; iſtorum genus reperitur. De prædiali autem *ſervo* legem ſemper intelligendum cenſeo, ubi mulcta pecuniaria ei imponitur, & non flagellum ſive verbera, ut *Whitrædi* Ll. cap. 14, 16, &c. quære.

Verb. Terra ex ſcript.

¶ *Seſonis.*] Extenta manerii de **Gaſtringges**— *Debet operare in qualibet ſeptimana, à feſto S. Michaelis uſq; ad gulam Auguſti quolibet die operabili unum opus, precium operis ob. quadr. & à feſto S. Petri ad vincula, uſq; ad feſtum S. Michaelis unum opus in quolibet die operabili* 1 *d. ob. excepta* ſeſone *Hiemale.* Mox *ad* ſeſonem *Quadrageſimæ.*

¶ *Seſſorium.*] *Sedile.* Brit. Armor. lib. 3. de *ulno* juxta Giſſortium.

Quæ gremio viridi veſtito gramine feſſo
Grata viatori ſeſſoria *præſtat.*

¶ *Seſtrix.*] *Abbo* de obſid. Lutetiæ *de ſpiritu ſancto.*

Ore meo ſedeat, mentem replcat pie Domine
Actibus atq; ſacris, virtutum floribus ornet
Expulſis ſeſtrice *ſacra vitiis procul atris.*

¶ *Set.*] Pro *ſed* frequens apud veteres forenſes.

¶ *Setterdays ſlopp.*] Apud Scotos dicitur piſcationis prohibitio à die Sabbathi poſt veſperas, uſq; ad diem Lunæ poſt ortum ſolis, quod Alexand. 2. legg. cautum eſt cap. 16. §. 2. V. *Skeen.*

¶ *Seucis*, & *Seuſis.*] Canis magnus qui & inde *ſeuſius* & *ſegutius* dictus eſt. Germ. & alias **Spurhunt** quod V. L. Alaman. tit. 82. qui inſcribitur aliàs *De* Canibus ſeuſibus *vel aliis furatis, aut occiſis*; *aliàs de* canibus ſeuſiis, *&c.* Et §. 1.— *Si quis* Canem ſeuſium *primum curſalem qui primus currit involaverit, ſol. ſex componat: qui ſecundum, ſol.* 3. *componat.* Et in Ll. Boior. tit. 19. §§. 1, 2.3. —*Cautum eſt de eo qui Canem* ſeucem *vocatum* **leithihunt**, i. *ductorem: Canem* ſeucem *vocatum* **triphunt**. i. *vel Canem* ſeucem *qui in ligamine veſtigium tenet, quem* **ſpurihunt** *dicunt, furaverit, &c.*

Et L. Salic. tit. 6. §. 1.— *Si quis* Canem ſeuſium *furaverit, aut occiderit, qui magiſter ſit, DCCC den. qui faciunt ſol.* 45 *culpabilis judicetur, &c.* — *Si quis verò* ſeuſium *reliquum aut velterem porcarium ſive veltrem leporarium furaverit, &c.*

Hic canis aliàs *ſegutius* dicitur. Ll. *Burg.* Addit. 1. tit. 10. §. 1.—*Si quis Canem veltraum, aut* ſegutium, *vel petrunculum præſumpſerit involare, jubemus ut convictus coram omni populo poſteriores ipſius oſculetur, &* 5 *ſol. illi cujus* Canem involaverit *cogatur exſolvere, & mulctæ nomine duos ſolidos.*

¶ *Seuera*, & *Sewera.*] Eſt foſſa in locis paluſtribus ducta ad aquas eliciendas, **to ſue** dicimus, cum aqua clam elabitur, quod à Gall. *ſuer*, i. *ſudare*, à quo *ſueur*, i. *ſudor*, & *ſudator*, *ſuerie*, *ſudatio.* Ab his Galli laticem & lachrimas, quæ ex vite & arboribus profluunt *ſeue* nuncupant.

Charta Regis *Ethelbaldi* apud *Ingulphum*, ſub initio Hiſtor. Croyl.—*cum aqua vocata* **Alendik**, *verſus Aquilonem, ubi communis* ſewera *eſt inter* **Spaldelinge**, *& dictam inſulam.*

A Gall. *aſſorer*, i. *ſiccare*, vel *ſorer*, quod eſt *exhalando ſiccare.* Et hic primarium vocis originem cenſeo, nam Weſt^{ſes}. **the ſoer**, & **ſhoer** vocant.

Sewers etiam dicuntur antambulones fercularii, qui in epulis patinas delibant & diſponunt. A Gall. *aſſeoir* opinatur *Cowellus*, hoc eſt, *diſponere*, *collocare*: nam vidiſſe ſe refert librum antiquum Gallicum de miniſtris Regiæ Anglorum aulæ; in quo hic idem *Aſſeour* appellatus eſt: & apud *Fletam* lib. 2. cap. 15. *Aſſeſſor*, quaſi *Ordinator*, *collocator*, *diſpoſitor.*

¶ *Saxagena*, *næ.*] Spec. Sax. Art. 48. Ubi decima ſolvitur in campo decima *ſexagenæ* dabitur æquè bona vel decimus manipulus. Infra; ubi decima ſolvitur ut dictum eſt, in *ſexagenis*, funiculus duarum debet eſſe ulnarum à pollice incipientium, per quem manipuli ligabuntur.

¶ *Sextariaticum.*] Greg. Mag. Epiſt. lib. 1. cap. 42. de juſtis ponderibus ruſticorum, &c.— *Valde autem iniquum & injuſtum eſſe proſpeximus, ut à ruſticis Eccleſiæ, de* ſextariaticis *aliquid accipiatur, & ad majorem modium dare compellantur, quam in horreis Eccleſiæ infertur.*

¶ *Sextarius.*] Tum liquidorum tum aridorum menſura, & in utroq; genere varia.

Pro eo quod Quarterium vocant Londinenſes, Iceni, **a Seam.** *Huntingdon.* Hiſt. lib. 6. —*Circa hoc tempus* (ſcil. Edwardi Confeſſor.) *tanta fames Angliam invaſit, quod* ſextarius *frumenti, qui equo uni ſolet eſſe oneri, venundaretur* 5 *ſolidis, & etiam plus.*

Pro eo quod *quarta* dicitur, Anglicè **a quart**, duas ut loquuntur pintas continens.

Hoc ſenſu apud *Gregor. Mag.* lib. 6. Epiſt. c. 42. p. 360.—*Octodecem* ſextariorum *modius jubetur uti.*

¶ *Shew-*

rius fecerit, reputetur culpa domino, &c. Ubi *ſinaidam* etiam pro *inciſione*, & *cælatura* in arbore facta ad limites decernendos accipiamus.

Tradit. Fuldenſ. lib. 2. chart. 8. —— *Hæc eſt terminatio Eccleſiæ in Creynfeld: à Murores brink, ſurſum verſus ad Berhdoldes* ſneida, *inde ad fontem S. Bonifacii.* Ibidem infra — *Hæc eſt terminatio matris Eccleſiæ in Winegereſhuſum, &c. ad fontem S. Bonifacii ſuper Sweberfeld, inde per Berdoltes* ſneida *uſq; in Brahdaha; & ſic deorſum in Fuldere Strazun. &c.* Et aliàs ibidem.

¶ *Sinaltum.*] Fortè *Smaltum* quin & ita diſpone infra Vita Leonis 4. to. Con. 3. — *Fecit deniq; tabulam de* ſmalto : *opus ducentas ſexdecim auri obrizi penſan. libras.*

¶ *Sincellus.*] Epiſt. *Leonis* Papæ ad *Kenulphum* Regem Merciorum apud *Malmeſ.* lib. 1. de Geſt. Regum cap. 5.

—*In ſacro ſcrinio noſtro reperimus, Sanctum Gregorium predeceſſorem noſtrum in integro ipſam parochiam numero duodecim beato Auguſtino* ſincello *ſuo Archiepiſcopo tradidiſſe, & confirmaſſe Epiſcopos conſecrando.*

¶ *Siricium.*] Pro eo quod eſt ex *Sirico.* R. al. 26.

¶ *Sithcundman.*] Sax. à ꞅipian proficiſci vel iter facere; Sic dicti ſunt quod eorum muneris fuit in profectione militari ſe præbere paratiſſimos. ꞅipe indè *ſemita.* Habetur Ll. *Witrædi* & in Ll. *Inæ.* 52. Ubi à *Lamb* —— *Cuſtos paganus interpretatur, & mulctari jubetur habens prædia, Omnibus prædiis & 120 ſol. ſi profectionem militarem detrectaverit. Prædia ſi non habuerit* 60. *ſol.* Et cap. 55. *Geſithcundman* appellatur; Et ſic 64. & 67. V. *Lamb.* explic. verb. p. 5. verb. *Cuſtos pagnus.* Et *Itin. Cant.* p. 502.

¶ *Skella, læ.*] Tintinabulum. A Germ. **ſchel**, quod idem à Latin. *ſquilla*; undè & Ang. **ſhel** dicimus. Vide *Squilla.*

L. Salic. tit. 29. §. 3. — *Si quis* ſkellam *de caballis furaverit DC denar. qui faciunt ſol.* 15 *culpabilis judicetur.*

¶ *Skerda, dæ.*] Cicatrix. Bract. l. 3. de Coron. cap. 24. nu. 2. — *Si teſta capitis frangatur, ita quod extrahantur oſſa, vel* sketda *magna levetur.* Et infra mox — *Si oſſa extrahantur à capite, &* skerda *magna levetur, ut prædictum eſt.*

¶ *Sluſa*] Vide ſupra *Scluſa.*

¶ *Smelido.*] Apud Friſos dicitur, cùm quid à naturali craſſitudine decreverit vel minuitur. A Sax. ꞅmæl, i. *parvus, tenuis, gracilis:* Anglis hodie **ſmall**.

Addit. ad Leg. Friſon. tit. 3. §. 35. — *Si brachium aut crus percuſſum fuerit, & ab ipſa percuſſione decreverit à ſua groſſitudine, quam prius habuerit, quam* ſmelido *dicunt, ter* 4. *ſol. componat.*

¶ *Smelo.*] Menſura quæ ſpithama terminatur. Leg. Friſon. Add. tit. 3. §. 56. —— Smelo, *hoc eſt unius ſpannæ longitudo.* Computatur autem hujuſmodi *Smelo* à ſummitate pollicis ad ſummitatem indicis maximâ inter ſe diſtenſione.

¶ *Smoke-ſilver.*] Tenementum *Newſtede* cum pertin. &c. in villâ de *Stapleherſt*, in Com. Canc. tenentur de manerio de *Eaſt-Grenewich* per fidelitatem tantum in libero ſocagio per pat. dat. 3. Feb. 4. Ed. 6. **And by the payment for Smoke-ſilver, to the Sheriff yearly the ſum of 6 pence.** Notes for L. *Wootons* office. 1628. V. *Hearth-ſilver.*

¶ *Sneida, dæ.*] *Via, Inciſio, cælatura,* à Sax. ꞅniðe *inciſio* ꞅniðan & ꞅniðan *ſecare, incidere, cælare.* Vide ſupra *Sinaida,* inde ꞅnið *ſerra,* ꞅnæðe & ꞅnæða **a part or morſel**, *buccella,* 146. pſ. offa.

¶ *Soc,* aliàs *Sok, Soca,* & *Socha.*] Voces in antiquis Regum Chartis frequentiſſimæ: ſignificationis autem non ſatis liquidæ.

Cùm verò *Soc* aut *Socha* alicui conceditur, indicari illud ſolet, quod is cui fit conceſſio *ſectam habeat de hominibus ſuis ſecundùm conſuedinem Regni,* hoc eſt, ut exercendæ juſtitiæ gratiâ inter vaſſallos ſuos (quos Tenentes appellamus) curiam teneat infra Dominium ſuum: ipſoſq; ad hanc ſuam curiam liceat convocare, ejuſdemq; fore ſectatores coercere. Quod nec ab ipſius verbi ſignificatione alienum eſt; nam apud Saxones lego ꞅoec me, pro *ſequere me,* ita ut ꞅocan idem ſit quod *ſequi*: *Soc* idem quod forenſibus *Secta,* i. *ſequela, ſectatio,* vel *conſecutio.* Gallicè *ſuite,* vel *ſiute, del Courte.* Cui fidem facit vocabularius priſcus Anglo-Latinus MS. ubi **Sokyn, or cuſtome of haunting** exponitur *concurſus, frequentatio.*

Sic Anonymus MS. *Soc* (inquit) *eſt ſecta de hominibus in curia Domini, ſecundùm conſuetudinem Regni.* Ubi rectè adjungitur *ſecundùm conſuetudinem Regni*: Nam ex Regni conſuetudine, vaſſali non tenentur curiam domini ſui perpetuò frequentare, ſed ſtatis diebus, à tribus nempe ſeptimanis in tres: nec eo ſæpius aut celerius.

Vel dicatur *Soc* à Sax. ꞅocn, i. *libertas, francheſia* (hoc eſt, privilegium) refugium, immunitas: unde *manerium* quod dicimus, etiam *Soca* dictum eſt. V. infra *Socha.*

Horum verò ſectatorum munus non ignobile olim fuit. In curiâ enim domini comparentes, domino erant à conſiliis, res dominicas tractabant; Judicis vicem ſubibant, lites feodales jure dicundo dirimebant, & à pari in curiâ poteſtate, pares curiæ appellati ſunt: de quibus vide ſuo loco.

Soc, Sac, Tol, Team, Infangthef, Utfangthef. Qui habent has libertates poſſunt judicare in curiâ ſuâ de *Infangthefe* & *Utfangethefe* modo quo ſupra dicitur in verbo *Infangthefe* ex *Bractoni* ſententiâ: quibus is ibidem immediatè ſubjungit. —— *Item cognoſcere poſſunt*

fuerit de bove junctorio, componat ſol. ſex. Gloſſ. ibi *ſoga*, funis. Sed *Meurſius* ex Gloſſ. Græcobarb. τζόγε (inquit) Res & τὰ πράγματα ἤγουν τζόγες. Eſt Gallicum *choſe*. Quæ enim Galli per ch. Græcobarbari per τζ proferunt, ut Μαρτζάδες *Marchands* τζάμπρα *Chambre* &c. Vide

¶ *Sokemanria.*] Ex cod. M. S. irrotulamentorum extent maneriorum &c. Monaſterium Eccleſ. Chriſti Cantuar. tangentium, fol. 211.

Milites ſeu liberi tenentes de feodo militari debent	Eſſe in cuſtodia ad 21 annos: Homagium facere: Relevare terram: maritari per Dominum: dotari de tertio: Socagium præſtare: Primogenitus ſuccedit in toto.
Gavelkind	Debent feodalitatem facere. Eſſe in nutriturâ propinquioris conſanguinei, cui hæreditas poſt ſeipſum non pertinet uſq; ad 15 annos. Recognitionem facere Domino pro terrâ ſuâ. Dotari de medio. Omnes participant.
Libera Sokemanria	Poſſunt dare aut vendere, ſed ad voluntatem Domini. Non alienare certa ſervicia. Antenatus ſuccedit in totum. Averium maſculum non vendere. Filiam non maritare, niſi dat domino 3 s. 4 d. Filium omnino facere clericum; Et iſti dicuntur *Sokemanni* liberi.
Sokemanria quæ dicitur Coteria	Debent talliari ad voluntatem Domini. Facere ſervicia incerta. Nihil dare; Nihil vendere: Nihil proprium habere, nec poteſt acquirere, niſi ad promotionem Domini ſui. Eſt iſti dicuntur Cotarii.

¶ *Soken.*] V. *Soca.*

¶ *Sokereve.*] V. *Socreve.*

¶ *Solarium.*] A Gall. *ſol.* i. *ſolum* ſeu *fundum* rei. Et pars inferior domus. F. Nov. Tit. 8. *Ne quid in lo. pub.* §. *ſi quis*, pag. 70. appellatur *ſolarium* ex eo quod pro ſolo pendatur. *Vectigal.* Gloſſ. ibid. *ſolarium*, al. *ſalarium.*

Solarium pro camerâ. Anglicè **a Soller**. Ex vet. cartâ —— *Dedi* —— *unam ſhoppam, cum* Solario *ſuperædificato.*

¶ *Soldarius, Solidarius, Sollidarius, & Soldurius.*] *Soldarii* Milites mercede conducti.

Inde *Soldum* pro ſtipendio militare. Vide *Meurſ.* σόλδον. Ll. Henr. 1. cap. 9. —— *Conductitii vel* ſolidarii (alio M. S. Sollidarii) *vel ſtipendarii, Dominorum ſuorum plegio teneantur.*

Hoved. 536. l. 52. —— *cum* 300 *militibus* ſolidariis *Regis. Soldum* Mart. pro *ſolido* Thomaſ. dict.

Soldurii de votis, apud Cæſarem dicti bell. Gall. lib. 3. pag. 59. ubi eorum conditio deſcribitur.

Dictum à **ſold** & **ſould** Ger. quod ſtipendium ſignificat, à Ger. **ſolt** pro *ſale*, quod fidem comeſto ſale firmabant, & ut *ſoldum* à **ſolt** ſic *ſalarium* à *ſale*. V. Gorop. Hermath. pag. 191. Et Memoires de comtes P. de Pitou (Pithæi) pa. 65. Et *Kilian.* verbo **ſould**.

¶ *Solicitator.*] Inter forenſes dicitur qui cauſas alienas apud Juriſconſultos ſollicitat, id eſt, exponit, promovet, ſubſequiter, Attornanato quem vocant inferior. Angl. **Solicitour**, à Gall. *Soliciteur.*

¶ *Solicitator Regis.*] Is qui in cauſis Regis forenſibus hoc obiit munus.

¶ *Solidata.*] Merces ſeu ſtipendium militis: dictum à Soldario pro milite, quod vide. Breve Regis Johannis Vicecomitibus Angliæ An. Dom. 1213. —— *Et qui terram non habent: & arma habere poſſunt, illuc veniant ad capiendum* ſolidatas *noſtras.*

¶ *Solidata terræ.*] Vide ſupra Fardella & Librata terræ.

¶ *Solidus, di.*] V. ſupra *Denarius.* Vide ſupra *Argenteus.* Vide *Cuſt. Norm.* p. 186.

Douzain m. Gallicum *ſous*, i. ſolidus, unde 10, unum tantum Anglicum faciunt Dict.

Le moitie de un douzain, Deux liards. Semiſſis. Dict. Lat. Salici Franci ex privilegio ſolidum 12 denariorum pro multâ ſolvebant: Friſius autem offendens Francum Salicum, 40 denariorum ſolido multabatur. *B. Rhenan.* lib. 2. pag. 169.

Quocirca impoſito novo tributo, ex ſingulo jugo boûm, exigit ſex ſolidos, hoc eſt, duas argenti uncias. *Geographiæ Edw. Higgins* Anglici M. S. lib. 6. cap. 12. Ælfr. Gro. fol. 93. a. ƿiƿ peninga gemacigað ænne ſcillinge, &c. V. *Solidus.*

I. Caius de antiq. Cantabr. Acad. p. 209.

Illud

rere, examinare fundum vel latitudinem rei, uti maris, vel aquæ, à quo Angl. to ſownd dicimus. Hinc fortè vox noſtra fiſcalis Sown, quod vide.

¶ *Sonopair.*] Longob. lib. 1. tit. 25. l. 47.——*Si quis verrem alienum furatus fuerit, componat ſol.* 12, *ipſum qui dicitur* ſonopair, *qui omnes alios verres in grege battit & vincit*, tantum in uno grege, *quamvis multitudo porcorum ſit, unus computetur* ſonopair: *nam ſi minor grex* 30 *capitibus, non computetur* ſonopair *niſi* 30 *vel ſupra fuerint. Et ſi in damno ipſe* ſonopair *occiſus fuerit; aut ſimilem, aut meliorem, ille qui occiderit reſtituat, & damnum ei componatur. Nam ſi alios verres aut porcos furatus fuerit, in* Octogilt *reddat.*

¶ *Sonnius*, & *Sonnium.*] V. ſupra *Sonium.*

¶ *Sotgeldum*] V. *Geldum.*

¶ *Sothale.*] Mendoſè fortè pro *Sochale*, vel *Socale.*

Compotationis genus, quale Vicecomitum balivi ſuæ ſtationis incolis, quos Hundredarios vocant, ad conflandam pecuniam olim exhibebant.

Henrici autem Tertii ætate, hoc ſublatum eſſe conſtat ex *Bractoni* lib. 3. tract. 2. cap. 1. Ubi, inter inquirendas reipub. enormitates, iſtud etiam numeratur—*De Ballivis* (inquit) *qui faciunt cerviſias ſuas, quas quandoq; vocant* Sothale, *quandoq;* Filctale, *ut pecunias extorqueant ab eis qui ſequuntur Hundreda ſua, & Ballivas ſuas.*

Sic in impreſſo codice; noſter autem habet——*quandoq; vocant* Scotale, *quandoq;* Fildale. Quod ſi *Scotale* ſit legendum, id ſupra expoſuimus: ſin autem *ſothale*, non habeo unde deducam, ni fortè dicatur quaſi *ſocale* vel *ſochale*, i. *ſectatorum ſervicia*, vel compotatio, quod à ſectatoribus Hundredi, ut ex citato *Bractoni* loco appareat extorquebatur. Nam ꞅocan Sax. (ut in verbo ꞅoc ſupra oſtendimus) *ſequi* ſignificat; Et eodem ſenſu rectè etiam dicatur *Filctale* vel *Fildale*, quaſi à Saxo. ꝼẏliᵹ *ſequor*, aut ꝼiliᵹꝺe *ſecutus.* Ale autem eſt *cerviſia.* Vel Sothale à *ſoot*, vel *ſote*, pro *dulci*; vel Socale, quod ad hoc invitatur tota *Soca* ballivatus. Et Fildale, quod in campo, erecto tabernaculo fiebat. V. *Filcale.*

¶ *Sotulare.*] Annotatt. ad Entreveües d' Imp. *Charles* 4. &c. p. 122. Ort. Voc. *Sotular, ris*, a ſhoo or boot.

Hugo Card. ad Exod. cap. 21.——Subula inſtrumentum quo ſuuntur *Sotulares.*

Anonymus de inſtrumentis ſutoris calcearii.

Eſt *corium* lether, *ſibula*, an Aul, *ſotularis*, a ſhoo, *allutaq;* Cordwane, *galla* a laſte; quibus in apice appingitur.

¶ *Sowne.*] Vox fiſco Regio peculiaris: id ſignificans quod *colligi, exigi, levari* poteſt. Ideo cum de extractis Vicecomitum dicatur it ſowns not, idem eſt quod *non eſt levabile*: Et quæ dicuntur to Sown, ea ſunt quæ *colligi poſſunt*, ut *Cowellus* refert. Fortè à Latino-Barbaro *ſonare*, quod in Legg. *Longobard.* ſignificat, *inquirere.* Vide ſupra *Sono.*

¶ *Spangagæ.*] Trabs exterior, quæ ordinem continet parietum.

L. Boior. tit. 9. l. 8. in rubricâ, *De ſpangis* quæ parietes continent. In textu—*Exteriores verò* (ſcil. trabes) *quas* ſpangas *vocamus, eo quod ordinem continent parietum &c.* Anglis fortè the wall-plate. *Spang* autem Germ. *Spithama, palmus*, & Spangen, *lamina*, à quo noſtras Spangle.

Spania.] Pro Hiſpania, uti in Gloſſar. Σπανία & nobis Anglis Spain. Capitul. lib. 7. cap. 103.

¶ *Spanna, næ*, & *Spannum.*] *Spithama*, à Germ. & Anglico ſpann.

L. Friſon. tit. 22. §. 65.——*Vulnus*—— *quod integræ* ſpannæ *longitudinem habuerit: hoc eſt quantum index, & pollex extendi poſſunt.* Et §. prox. ſeq.——*Quod inter pollicem & medii digiti* ſpannum *longum fuerit.* Item ibid. in Addit. 3. §. 56.——*Quod vocant ſmelo, hoc eſt unius* ſpannæ *longitudinem habuerit.* V. *Smelo.*

¶ *Sparro, onis.*] *Palus, ſudes, ſparus*, à Germ. Sparr, à quo Angli tigilla, ſeu longiores perticas, quæ tegulas ſuſtinent, ſparres vocamus: atq; hinc Sax. Spæꞃa, Angl. a ſpear, i. *haſta.*

Ekkhehardus jun. Caſib. S. Gall. cap. 5.——*Fabricantur ſpicula, piltris loricæ fiunt, & wannis ſcuta ſimilantur*, Sparrones, *& fuſtes acutæ, focis perdurantur.*

¶ *Sparverius.*] Et in Chart. Hen. 3. de Foreſt. *Eſpervarius.* Ex minori genere accipitrum, de quo *Fredericus* Imp. lib. 2. de arte venandi cap. 29. “*Sparverii* ſunt minores “aliis avibus de rapinâ, quibus frequentiùs “utuntur homines, & quia ſecundùm formam “membrorum, & maneriem plumagii aſſimu“lantur auſturibus, licèt ſint alterius ſpeciei, “tamen illi qui appropinquant formæ mem“brorum, convenienti & pulchro plumagio “auſturum, ſunt laudabiliores, habent tamen “maculas per tranſverſum; & ſi aliquis inve“nitur, qui maculas caudæ habeat (ut dictus “eſt de auſturibus) pulchrior judicatur. Lindenb. Germ. Sparwer, Gall. *Eſpervier*, Angl. a Spar Hawk. L. Sal. tit. 7. §. 4. *Si quis* ſparvarium *furaverit* 120 *ſol. culpab. judicatur.* L. Baiwar. tit. 20. §. 4. *De* ſparvariis *pari ſententiæ ſubjaceat.* Chart. Foreſt. cap. 14. ——*Unuſquiſq; liber homo habeat in boſcis ſuis aerias accipitrum* Eſperveriorum.

¶ *Spata.*] Pro *Spatha, gladius.* Ll. Alaman. exedit. Goldaſti Cap. 43.——*Cui crimen impoſuit tracta* ſpatâ. Et cap. 55.——*Cum* ſpatâ

tractu,

debent, nec caſeum: Sed in Roff. *Monaſterio, ſicut in hoc libro ſcribitur, & nihil aliud, nec alio modo, fuit operatum à tempore conceſſionis & promiſſionis domini Regis, habuerunt uſq; tunc, & … ditione, dicti* Spigurnelli & *Clericus Hanaperii liberationibus in hac paginâ ſubſcriptis, fatebantur ſe debere eſſe contentos, & prædictam declarationem eſſe veram in preſentia Magiſtri* Rob. de Wington & *aliorum plurimorum.*

¶ *Spurhunt.*] Canis quem *Plautus* in Capt. odoriſequum vocat; quòd odorem ſequitur; vel potiùs ejuſmodi canum ſpecies, ſcilicet qui in ligamine veſtigium alicujus venando ſectatur. Dictus aut à Sax. ſpuna, id eſt, *collum*; quia inter venationem *per collum tenetur.* Vel potiùs ab antiquo Anglico **ſpur**, pro *inquirere*; unde olim dixere **to ſpur a queſtion**, et **Hunt**, alias **hund**, i. e. *Canis.*

¶ *Squalley.*] Anno 43 Eliz. cap. 10.

¶ *Squilla.*] *Campanula cum manubrio,* quæ in Romanâ Eccleſiâ ad elevationem ſacramenti ideo pulſatur, ut orationem excitet. *Et propter cauſam eandem (inquit Durand.)* Squilla *pulſatur, dum Corpus Chriſti ad infirmum portatur. Mula etiam Capellam Domini Papæ bajulans* ſquillam *fert, ob reverentiam Reliquiarum, tunc etiam cæteri accenduntur.* Rational. lib. 4. cap. 41. A *ſquilla* ſuum Germani vocabulum **Schaellen** in eundum ſenſum formarunt; Et hinc nos **ſhell** pro *teſta* dicimus. Vide *Campana.*

¶ *Stableſtand.*] i. e. *ſtabilis ſtatio*; vel potiùs *ſtans in ſtabulo*; hoc eſt, in loco ad ſtationem compoſito.

Vox juris Foreſtarii, de eo dicta, qui in Foreſtis latibulum ſibi elegit, ex quo feras commodè petat, vel occidat: conſiſtenſque ibidem deprehenditur. Hoc ex 4 vehementiſſimis præſumptionibus (quibus regiarum ferarum inſidiatores in Foreſtis arguuntur) una eſt. Reliquæ dicuntur **Dogdraw, Back bear, Bloody hand**: quas ſic intelligimus. Primam, ubi quis cum Cane odoriſequo cervum vulneratum clam inſequitur. Secundam cum prædam habeat inhumeris. Tertiam cum cruentæ manus cædem prodant. Vide *Manwood* in legg. Foreſt. cap. 18. §. 9.

¶ *Stablatum, ti.*] Malm. Geſt. Reg. lib. 2. cap. 13. *Dum quadam vice venatum iſſet (Edwardus Confeſſ.) & agreſtis quidam* ſtabulata *illa, quibus in caſſes cervi urgentur confudiſſet: per Deum, inquit, & matrem ejus, tantundem tibi nocebo ſi potero.* Anglicè fortè **a Buckſtale**, vel **a Toyl.**

¶ *Stacuma, mæ.*] Charta vetus. *Concedo, &c. et j* ſtacumam, *quantum feodo meo pertinet.*

¶ *Stafſaken,* aliàs *Stapfſaken.*] Priſcus apud Baioarios ritus cujus Dux eorum *Taſſilo* in Decreto ſuo meminit, inter leges populares. §. 7.—*De eo quod Baioarii* ſcapfſaken *dicunt, in verbis, quibus ex vetuſta conſuetudine paganorum idolatriam reperimus (conſtituimus) ut deinceps non aliter niſi ſic dicat qui quærit debitum: Hæc mihi injuſtè abſtuliſti. Reus verò contra dicat: non hoc abſtuli nec componere debeo. Iteratâ voce requiſito debito dicat: Extendamus dextras noſtras ad juſtum judicium Dei. Et tunc manus dextras uterq; ad cœlum extendat.* Tranſit vocem hanc vir acutus, & Germanici idiomatis, dilectiſſimus mihi *Fredericus Lindenbrogius*; quod me igitur monet, ut mihi caveam in explicando. Opinarer tamen de lite dici, quæ ante idolorum ſtatuas conteſtata fuit; nam Saxonicè memini me alicubi legiſſe ſtap vel ſæp pro *Statuâ.* ſaca autem & ſac, *cauſa eſt.* Sic **Stapfsaken**, *cauſa ad idolum delata.*

¶ *Stagnarium.*] Patentt. an. 1. H. 3. m. … *Rex, &c. Roberto de Curtenay: Conceſſimus dominæ Reginæ matri noſtræ, Cuneum &* Stagnarium *Devon. ad ſe ſuſtinendum.*

¶ *Stagno, nas.*] *Ferrumino.*

¶ *Staggon.*] **A Stagg.** Vide Conſtitutt. *Canuti* R. de Foreſtâ. Art. 24. ſupra in Foreſtâ pag. …. Et vide Sr. *Triſtram* de le *Stag.*

¶ *Stagi.*] Primarii quidam è conventu Cathedralis Eccleſiæ, qui in moderandis ſtatuendiſq; ejuſdem rebus neceſſario requiruntur, ſcil. *Decanus, Subdecanus,* & 2 vel 3 Majores Canonici; aliàs *Reſidentiarii.* Sic in Paulinâ Eccleſiâ *Lond.*

¶ *Stallagium,* & Scotis antiquis *Stallangium.*] *Jus ſtationis. Jus erigendæ officinæ* vel exponendarum mercium in Foris & Nundinis. Etiam nummus hoc nomine datus; Romanis, *Siliquaticum.* ſtal Sax. *ſtabulum, ſtatio.*

¶ *Stallangiator.*] Qui ſtationem (quod Stallum, & Botham vocant) in Foris habet, vel Nundinis mercium venundandarum gratiâ: Scotis & Anglis antiquis à **Creamer**: Lex Burgor. cap. 4. §. 1.—*Quilibet* ſtallangiator *vel faciat finem cum Præpoſito (Burgi) ſecundùm quod cum eo convenire poterit, vel dabit obulum quolibet die fori.*

¶ *Stallaria, riæ.*] Iuxta Gloſſ. *ſalicetum, cotretum.*

Longob. lib. 1. tit 19. l. 26.—*Si quis* ſtallariam *alterius capellaverit: componat ei cujus* ſtallaria *fuerit, ſolid.* 6. Mihi autem videtur generalius quid eſſe *Stallaria,* ſcil. locus nemoroſus, ubi arbores, poſt aliquot annorum intercapedines attondi ſolent fomitis aut ſepium reſtaurandarum gratiâ: Nam & arbores hujuſmodi quibuſdam *Stalli,* aliis **Standes**, q. *ſtationariæ* dictæ ſunt; peritque ramorum propago, ſi trunco arboris cortex deradatur quod artem tinctoriam exercentes ſæpè faciunt.

¶ *Stallarius, Stallere.*] Rich. Monach. Elienſis lib. Elienſis Hiſtor. 2. *Alfgarus quidam* Stallere, *fortè* Stal-here, i. *Præfectus ſtabuli, quod Latinè* Dux *dicitur, eam (i. villam de* Eſtre)

ficat ingenui libertini, ſervi. *Cal.* 9. 29. *Pra.*

Status dicitur conditio qualitaſvè perſonarum quâ quis plurimum poteſt. Appellatur in inſtitutionibus *Jus Perſonarum*. Cal. 8.

Gradus à ſcalæ ſimilitudine dicitur, quod ita velut è proximo in proximum tranſimus. *Prat. Briſſ.*

Gradum pro exiſtimatione, & honoris loco, uſurpari notum eſt; Hinc in gradum reponere eſt dejectum reſtituere. *Spieg. Prat.*

Gradus in agone literario tres ſunt. Vide ſupra Doctores legum Calv. & ſequ. V. V. Baccalarii, Licentiati, Doctores.

¶ *Staurus.*] Dicitur animalium copia è cujus proventu familia alitur ſine ipſius diminutione: Angl. **the ſtock**, id eſt *ſtipes*: ideo ſcilicet dictum, quod ſucculos novos ſemper producit & germina. Vox in antiquis computis admodum frequens, à quâ etiam & inſtaurare & reſtaurare, pro renovare, reparare.

¶ *Stelliferi.*] V. Pſitaci.

¶ *Stelta, tæ.*] Pro idiomate linguâ vel ſtilo: Si mendoſè omninò non ſcribatur. Sic autem in exemplari Chartæ *Edgari* Eccleſiæ Elienſi; autographum enim non vidimus. Quæ etiam noſtrâ uſitatâ ſermocinatione deſcribi mandavimus, hac eadem *ſteltâ*, quæ poſſit in auribus vulgi ſonare.

¶ *Stellinga, Stellingua.*] Commune *Frilingis, Lazzibuſque* Saxonicis appellatio, de quibus ſic *Nithardus* Hiſt. lib. 4. —— *Hinc etiam in Saxoniam miſit* (Lodharius) *Frilingis Lazzibuſque, quorum infinita multitudo eſt*, promittens ſi ſecum ſentirent; *ut legem quam anteceſſores ſui tempore quo Idolorum cultores erant, habuerant, eandem illis deinceps habendam concederet: Qua ſupra modum cupidi nomen novum ſibi, id eſt* Stellingua *impoſuerunt, & in unum conglobati, Dominis è Regno penè pulſis, more antiquo, quâ quiſque volebat lege vivebat.* Et poſt plura — *Ludovicus etenim ſeditioſos, qui ſe uti præfatum eſt* Stellinga *nominaverant, nobiliter legali tamen cæde compeſcuit.* Et prope finem libri—*Eodem tempore* Stellinga *in Saxonia contra dominos ſuos rebellarunt, ſed prælio commiſſo nimia cæde proſtrati ſunt.* V. ſupra *Frilingi*, & *Lazzi*.

¶ *Sterbrech.*] Aliàs & rectiùs opinor *Strebrech. Viæ fractio, averſio, obſtructio, diminutio.* Dictum à **ſtre** quod antiquis videtur *viam* ſignificaſſe; unde hodie dicimus **to go aſtray**, pro *decedere de viâ*, & *animal erratticum* **a ſtray** appellamus, quaſi *è via*. Et **a breach**, i. *fractio, violatio.*

Legg. Henr. 1. cap. 81. *Strebrech* 100 ſol. emendet. *Strebrech* eſt, ſi quis viam frangat, concludendo, vel avertendo, vel fodiendo; Sic MS. *Cottonian.* noſter verò *Sterbrech* legit; Capite verò 13 *Strebrech* in utriſque legitur, viz. —— *Hæc emendantur* 100 *ſol.* Grithbrech, ſtrebrech, forſtal &c.

¶ *Sterlingum*, al. *Starlingum.*] Ske. Aſſerunt hoc inchoatum circiter temp. Joh. Regis; ſed tempore *H.* 1. fit mentio nummi ſtirilenſis quod vide ſupra. Et an. 1184. i. an.

H. 2. Ordinatum eſt ut in Angliâ unus *ſterlingus* perſolvetur; ubi *ſterlingus* ponitur, tam pro nummo certi valoris, ſcil. denario, quàm pro mettalli genere. V. Concil. Brit. in An. 1184. Et an. 7 R. 1. *Sterlingorum* eſt mentio; *Stow* 239.

Starlingorum *bonæ et legalis monetæ Angliæ.* Sic in Chartâ confirmationis *Herenaciæ Jo. Meii* Armachani Archiep. An. 1455. E quibus animadverte vocabulum *ſterlingorum* dici, non ſolum de nummo Anglico, ubi libra 4 uncias argenti valet, ſed etiam de Hibernicâ, ubi tribus tantummodo æſtimatur, vel circiter.

Gulielmo Calculo ſuccedit *Ordericus*, qui & *Vitalis*, Uticenſis Cœnobii Presbyter, Monachus, ut ipſe inſcribit. Hic in Anglia natus eſt 14 Kal. Mar. An. Ch. 1075. Patre Odelerio Conſtantii Aurelianenſis filio, præcipuo Rogerii de Monte Gomerici Scroberienſis Comitis Conciliario &c. Sic enim Odelerius ipſorum Ebrardi & Benedicti pater, in exhortatione ad Rog. de Monte Gomerici Scrobesburiæ Comitem de fraudatione præfati Monaſterii verba faciens —— *Imprimis* (inquit) *adveni tribus Monachis, cum cementario ad jaciendum Monaſterii fundamentum, ad inchoationem hujuſmodi porrigam* 15 *lib.* ſterilenſium. Orderici Hiſt. Eccl. l. 5. in Guil. 2. An. 1182.

¶ *Steura.*] Tributum, exactio, collecta talliæ.

Sic *Freherus* in Annal. *Hainrici Rebdorff.* ſub an. 1296. ubi ait—*Rex quandam diſſentionem inter Epiſcopum, Canonicos, & Clerum ibidem ex una parte; & Ratiſponenſes ex altera, propter* ſteuram *impoſitam Clero à Civibus pro muro Civitatis, ſedavit.* Et infra ſub An. 1344. —— *Eodem tempore Ludovicus gravem* ſteuram *impoſuit terræ ſuæ, inferiori & ſuperiori Bavariæ, quod de pecoribus collectam accepit, de equo* 72 *Hall. de vacca* 48 *Hallenſes, de ove & porco* 16 *Hall.*

¶ *Stewes.*] Vide in *Stues.*

¶ *Stica.*] Vel *Stika anguillarum.* Menſura numeralis 25 anguillas continens; ſic dicta quod trajecto viminè (quod **ſtic** dicimus) connectebantur. *Glanvil.* lib. 2. cap. 9. —— *Unum ſextarium mellis, & duas* ſtikas *anguillarum.* Compoſit. ponder. An. Bin. *Binde* verò anguillarum conſtat ex 10 *Stikes*; & quælibet *Stike* ex viginti & quinque anguillis.

¶ *Stingisdint.*] *Skenæo*, fuſtigatio: verber cum fuſte vel baculo; acſi **ſting** baculum vel fuſtem, **dint** *verber* ſignificarent. Noſtro verò idiomatiſmo **ſting** idem eſt quod *aculeus, punctio.*

Legg. Burgor. cap. 19. —— *In burgo non debet audiri bludwitæ*, ſtingis dint, *marchetæ,*

herro-

¶ *Stoutheres.*] Sax. id eſt, Magnanimi Domini. Apud Anglos Orientales ita olim dicti ſunt qui animi magnitudine cæteris præpollebant. Hos ut à primâ ipſa ætate dignoſcerent, collocare ſolebant puerulos ſuos ſuper tecto ædium ſtramineo, & qui timidè illic hærebant, vel ut caſuri ejulabant puſillanimes fore pronuntiabant: qui verò comprehenſo ſtramine, alacrè prorepere & ſe fortiter ſuſtinere deprehendebant, plauſu magno *Stout-heres* futuros acclamabant.

¶ *Stowa.*] Locus à Sax. ſτop. ϛόα porticus. Joh. 10. 23. ἐν τῇ ϛοᾷ σολομῶντ☉.

¶ *Stradura.*] Chartt. Alaman. Goldaſt. num. 58. De traditione precariâ. -- *Accipimus ab hâc Eccleſiâ & Abbate* — — *precium attaxatum, hoc eſt auro & argento ſol.* 70. *caballos* 5. *cum ſaumas & rufias & filtros cum* ſtradurâ *ſuâ ad noſtrum iter ad Romam ambulandum.* Opinor, *ſtratum equeſtre, Ephipia: Apparatus itinerarius*, ab Ital. *ſtrada*, id eſt via, unde & quod ſequitur *Straſtura.*

¶ *Straſtura.*] Vectigal, in itineris expeditionem datum, Germ. *Wegſtura*, hoc à *Weg*, illud à *Strada*: pro viâ: & *ſtura* idem forte quod *Storium* pro copiâ, ut ſupra.

Beat. Rhenan. Rer. Germ. lib. 2. leges aliquot Francorum —— *Ad regem vel in bellum proficiſcens, aut rediens, à vectigali quod* Straſturam *vocant immunis eſto.* Straſturam Germani hodie & *Wegſturam* appellant. Hæc ille.

¶ *Strat.*] Regionem ad fluminum decurſum jacentem appellare ſolent (Scoti.) *Buchan. hiſt. Scot. f.* 6.

¶ *Strata.*] Ab Italico à *ſtrada*, Via. Vide.

¶ *Strator.*] Stratores dicuntur milites qui caſtra præibant, ut loca accommodatiora ad traducendum exercitum facerent; de quo *Vigetius* lib. ſecundo. Hoc etiam verbo uſus eſt Otho Pontifex. Spigel. in illud Ligurin. lib. 2.

[*tum*
Strator *erat de plebe quidam meque nomine mul-*
Vulgato modica in caſtris mercede merebat.

¶ *Strecman.*] Potens, vel potens vir. *Lelandi Collect. vol.* 2. *p.* 188.

¶ *Strenaeſhalch.*] Bed. lib. 3. cap. 25. — *In monaſterio quod dicitur* Strenaeſhalch, *quod interpretatur ſinus fari.*

¶ *Strepa.*] Suber ephippiarius. Vorſtius in Germ. rer. to. 2. 8.

¶ *Strepitus, ti.*] Deſtructio, proſtratio, mutilatio, aliàs *Strepementum*: à Gall. *eſtropier*, i. mutilare, detruncare radicitùs: Hinc in vett. reſcriptis forenſibus: *Strepitum & vaſtum facere*, Anglicè **ſtrip and waſte**, vel **ſtrop and waſte**: quod alii intelligunt pro vaſto (hoc eſt, pro deſtructione) cum ſtrepitu ſeu fragore facto, utpote cum quis arborem ſternat, ipſe caſus vel ſecuris ſonitus furem prodit, ut in *Inæ* legg. cap. 43. dictum eſt. Ad noſtram autem ſententiam facere videntur, in hac re Brevia Regia, ubi nulla de ſtrepitu mentio, ſed vice ejus deſtructio ponitur, viz. *Fecit vaſtum, venditionem, deſtructionem, & exitium de terris, domibus, boſcis, gardinis, & hominibus ipſius A &c.* Vide Eſtrepementum.

¶ *Stria.*] Idem quod *Striga*, Saga venefica.

¶ *Strioportius.*] L. Salic. tit. 67. l. 10.

¶ *Strip, & Waſte.*] Vel *Strop & Waſte.* Vide ſupra *Strepitus.*

¶ *Structus veſtium*] **A ſuit of clothes.** Orderic. vit. p. 335. D. & 336. A. —— *Dum Rex* [Guliel. 1.] *ſtructum pretioſorum veſtium Rogerio Comiti (Hereford) mitteret* —— *ille pyram ingentem ante ſe juſſit præparari, & ibidem regalia ornamenta chlamydem, ſericam interulam, & renonem de pretioſis pellibus peregrinorum murium ſubito comburi.*

¶ *Strumentum, ti, & Strumentus, ti*] Ἀρχαικῶς ambo, ſed hoc barbarè. V.

Chartt. Alaman. Gold. num. 31. — *Si quis aliquando contra hunc* ſtrumentum *ire tentare vel irrumpere voluerit, perſolvat duplum &c.* — *mox factum* ſtrumentum *in vico Quaradines.* Iterum —— *hunc* ſtrumentum *fieri rogaverunt.*

¶ *Stuba*, al. *Stupha, Stupa, & Stufa*] Hypocauſtum, locus ad ſudandum. Dicta à Germ. **Stube**, Gall. *eſtufe*, vel *eſtuve*, et Ital. *ſtufa*, omnia à verbo **to ſtue**, id eſt leniter coquere, ſudare, callefacere, unde Angl. **a ſtue**, vel **hot-houſe** appellatur.

Vox in uſu *Dithmari* ævo (hoc eſt, An. Dom. 1000.) quod *Lipſius* notat in Germaniâ *Taciti*; quâ etiam uſus eſt ipſe *Dithmarus* Epiſc. Merſburgicus Chron. lib. 7. —— *Crebro à ſuis penè deſperatus, in* Stuba *vix recreabatur.*

Concil. Viennenſ. An. Dom. 1267. in canon. de Judæis —— *Prohibemus inſuper ne* ſtubas, *& balnea, ſeu tabernas Chriſtianorum frequentent, ſeu intrare præſumant.*

Hiſtor. Auſtral. ſub An. 1295. inter Germ. Scriptt. —— *Per totam hyemem aëro adeo lenis fuit, quod* ſtupis *bene caruiſſent homines ſi voluiſſent.*

Et apud *Palladium* de Architecturâ tit. eſt (cujus cum aliis meminit Lindenbrog.) de *balneis* & *Stufis.* q. ſi hic Palladius non ſit antiquior Dithmaro ſupradicto.

Hinc etiam **ſtues**, Gall. *eſtuves* dicta ſunt lupanaria: cujuſmodi ſita olim in auſtrali Thameſis ripa, Rex *Henricus* 8. ſub Anno Dom. 1546. Solenni edicto imperpetuum profligavit. In fine Martii 1546. ante 38 H. 8. *Hol. Sto.* p. 995. Voce Præconis & tubâ præcinente.

Quin

brachio vel in crure percuſſerit, ut ipſa membra decreſcant & ita fuerit ſubtiliatum,*ut duos digitos minuatur,&c.*

¶ *Subvaſſores*, al. *Subvalvaſſores.*] Dicuntur militum vaſſalli (i. armigeri) qui tenent de militibus, ſicuti milites dicuntur vaſſalli Baronum; & Subarmigeri vaſſali armigerorum.

Legg. *Malcolmi* Secundi cap. 8. §. fin.— *Illi qui tenent de militibus, qui vocantur* ſubvaſſores, *leges tenebunt, & obſervabunt in omnibus curiis ſuis, & dimidium amerciamentum, ſicut in Curiis militum: & ſic de ſubſequentibus*, i. inquit *Skenæus* de Subarmigeris qui tenent de armigeris Comitum leges obſervent & capiunt amerciamentum, ovem, vaccam vel 3 ſolidos. Vide integrum capud.

¶ *Subvicecomes.*] Eſt vicarius Vicecomitis ſive præpoſiti Comitatus, cujus ſuo nomine integrum quaſi munus exequitur, Angl. **the Underſhrieve**, i. *vice Præpoſiti.* Vide *Vicecomes* & *Præpoſitus.*

¶ *Succurſus.*] Hov. 534. l. 58.- *Niſi infra ſequens biduum* ſuccurſum *haberet.*

¶ *Sudes.*] Stabulum porcorum. *Hara* Gall. ſeu Angl. **a Swynſtye, or Swineſtye.**

L. Salic. tit. 2. §. 3.——*Si quis porcellum de* ſude *furaverit, quæ clavem habet, &c.* Et tit. 18. §. 3.——*Si quis* ſudem *cum porcis, ſcuriam cum animalibus, vel fœnile incenderit, &c.* Liber de arithmeticis proportionibus, ſive is Gisberti ſit, ſive alterius——*Paterfamilias ſtabilivit curtem novam quadrangulam, in quâ poſuit ſcrofam, quæ peperit porcellos ſeptem in mediâ* ſudæ. *Lindenbr.*

¶ *Suetqua*] Chart. Alaman. Goldaſt. 39.—*Et in Reutinchona, terras & ſylvas* ſuetqua, *vel alias æcentias, quicquid ibi habere videor.*

¶ *Suffraganei.*] Dicuntur (Epiſcopi) qui Archiepiſcopo ſuffragari & aſſiſtere tenentur: Vocati enim ſunt in partem ſollicitudinis Archiepiſcopi non in plenitudinem poteſtatis. q. 3. c. 1. & c. ſequenti. *Lindw.* fol. 9. ver. *Co-epiſcopis.*

¶ *Suffurratura.*] Veſtium (quod dicitur) duplicatio pellicea. Angl. **a furring**, vel **the furring of a Garment**, aliàs *penula* & *pellicium.*

Concil. 1. Salisburgenſ.—— *In pileis* ſuffurraturas *non habeant &c.* Vide ſupra, *Gunare.*

¶ *Suggeſta Euchariſtiæ vel Calicis.*] Dicuntur vinum & aqua.

¶ *Sulinga.*] V. *Swulinga.*

¶ *Suliva.*] Trabs, tignum. Sax. ꞅul & ꞅyll. Unde Angl. **a Syll.** Ernulfus Epiſcop. Roffenſ. in textu de Eccleſia Roffen. in Itin. Cant. In inſtauratione Pontis Roffenſis. *Debet & tres* ſulivas, *id eſt* (inquit) *tres magnas trabes ſupponere.* Idem ſæpius & in fine——*Sciendem eſt quòd omnes illæ* ſulivæ, *quæ in ponte illo ponentur, tantæ groſſitudinis debent eſſe, ut benè poſſunt ſuſtinere omnia gravia pondera ſuperjacentium plancarum, & omnium deſuper tranſeuntium rerum.* Saxonicum exemplare ꞅylla habet, ubi Latinum *Sulivas* legit.

¶ *Suma.*] Q. ſauma vel ſagma, item *Summa*, menſura continens 8 modios Londonienſes; inde dicta quod ad onus Equi ſufficiat. *Mat. Par.* in An. 1205. Suma *frumenti duodecim ſolidis vendebatur.* Et an. 1237. p. 430.— *centum* ſummas *tritici electi.* Lib. Ramſ. Sect 262.——*Dedit ei* 20 *ſolid. & duas* ſummas *ordei.* Hinc.

Ad 10 s. & 20 s. *M.P.* An. 1258. p. 929. l. 1.

¶ *Sumagium*, & *Summagium.*] Onus integrum vel completum. Vide *Sagma*, & *Sauma.*

Chart. de Foreſtâ cap. antepenult. *Foreſtarius capiat*——*pro equo qui portat* ſummagium *per dimidium annum, obulum.*

Hunting. 24. H. 1.——*Vendebatur onus equi frumentarium* 6 *ſol.* p. 382. l. 51.

¶ *Sumarius.*] Idem quod *Saumarius* & *Somarius*, quæ V. Hov. An. 1171. pag. 521. *Archiepiſcopus excommunicavit T. Broc quod amputaverat caudam* ſumerii *ſui.*

¶ *Summonire.*] Ll. Edw. Confeſſ. Cap. 10.

¶ *Summonitio.*] Citatio, antiquis mannina, quod vide.

Apud nos breve Regium eſt, quod in cauſis civilibus quærens impetrat è Cancellaria ſub initio litis ad ſiſtendum reum die indicto coram Juſtitiariis Banci (quod vocant) Communis: hoc eſt civilium placitorum. Qui ſi non comparuerit per alia brevia capi jubetur ſemel aliàs atq; pluries, donec (ſibi quòd mandatum eſt) exequatur Vicecomes.

¶ *Sunnium.*] Vide ſupra *Sonium.*

¶ *Suonpouch.*] Priſca vox Germanis; quæ Chartam pacationis ſignificat.

Chartt. Alaman. nu. 28.——*Placuit inter nos chartam pacationis ex utraq; parte allevari, quod* Tuitiſcè Suonpouch *nominamus, cum manibus advocatorum noſtrorum &c.*

¶ *Supanus*, al. *Sopanus.*] Nobilis primarius, hæres magnus apud Bohemos, unde ut me docet *Freherus* Pany eorum.

Godefridus Monachus in Annal. ſub anno 1212.—— *Regnum etiam Bohemiæ abjudicatum Odoacro Regi per ſententiam principum, filio ipſius præſentibus* Supanis, *& pluribus nobilibus terræ cum ſex vexillis aſſignat.* Et in Hiſtor. Auſtrali in an. 1290. *Zabiſius* Sopanus *quidam nobilis & potens Bohemus, qui relictam Domini Ottacari Boemorum Regis reginam duxit in uxorem &c.*

¶ *Superdictio.*] Eſt ſuperſcriptio interlineariis quæ deletorum vice inſeritur.

Marculf. lib. 2. form. 17.——*Et ut hec pagina hujus teſtamenti in diſceptationem venire non poſſit, ſi quæ litteræ, caraxaturæ, adjectiones*

ſuper-

Chartæ de Foreſtâ, tam Regis *Johan.* quàm *Henr.* 3. cap. 9. —— *Nullum* ſwanimotum *de cætero teneatur in Regno noſtro, niſi ter in anno; viz. in principio quindecim dierum ante feſtum S. Michaelis, quando agiſtatores veniunt ad agiſtandum dominicos boſcos, & circa feſtum S. Martini, quando agiſtatores debent accipere pannagium ſuum.* (Et ad iſta duo *ſwanimota* convenirent foreſtarii, viridarii, & agiſtatores, & nullus alius per diſtrictionem.) *Et tertium* ſwanimotum *teneatur initio quindecim dierum ante feſtum S. Johannis baptiſtæ pro venatione beſtiarum noſtrarum: & ad iſtum* ſwanimotum *convenient foreſtarii, viridarii, & non alii per diſtrictionem.*

¶ *Swartzwild.*] Boior. tit. 19. §. 7. —— *De his canibus qui urſos vel bubalos, id eſt majores feras quod* Swartzwild *dicimus perſequuntur.* Lindenb. Gall. *Beſte noires* Feramus niger. Alam. tit. 99. cui contrariæ *feræ rubeæ.*

¶ *Sweizcholi.*] Boior. tit. 13. cap. 11. —— *Si* (equum) *contra legem minaverit quod* ſweizcholi *dicunt.*

¶ *Swerp.*] Les preuves de l'hiſt. des Contes de Guines p. 195. — *Ego Guillemus Dei gratia Flandrenſis Comes—ſi cum Bolonienſi Comite Stephano concordiam habuero in illâ reconciliatione, eos à thelonio &* Swerp, *apud* Witſant, *& per totam terram ejus liberos faciam.*

¶ *Swiro,* al. *Swuro.*] L. Boior. tit. 15. cap. 11. §. 2. — *Si firmare promiſerit emptori id eſt,* Swuro. Lind. **Sweren** jurato confirmare Germ. ſic & Angl. **to Swear.**

¶ *Swulinga.*] Rectiùs fortè *Sulinga.* Dici enim mihi videtur à Saxonico ſul vel ſulh, id eſt, *aratrum*; idemq; ſignificare quod carucatus terræ; hoc eſt quantum ſufficit ad annuum penſum unius aratri. Majoribus noſtris, aliter, *Hida*; exteris, *colonica, manſum, &c.* Rentale MS. de *Wy*, tempore Vener. patr. *Thomæ Ludlowe* Abbatis, fol. 1. — *Dedit etiam idem inclytus Rex Willielmus* (Conqueſtor) *eidem Eccleſiæ de Bello in Cantia, regale manerium quod vocatur* Wy, *cum omnibus appendiciis ſuis ſeptem.* Swullingarum, * *id eſt, Hidarum, ex ſua dominica Corona, cum omnibus libertatibus & regalibus conſuetudinibus, &c.*

* Sic emendo, nam ſcribitur *idem* pro *id eſt.*

Idem totidem verbis in Chron. MS. Monaſterii de Bello.

Lib. MS. vet. Archiep. Cant. f. 172. Catalogus habetur ſic inſcriptus — Sulingæ *Maneriorum Archiepiſcopatus Cant. in Cantia; & ſcito, quod duæ* ſulingæ *faciunt unum feodam militis.* Item totius Cantiæ *ſulingæ* ut videtur.

De Deventa —— 2 *ſul.*
De Otteforde —— 8 *ſul.*
De Bixle —— 3 *ſul.* & ſic de reliquis.

¶ *Syllabæ*] Pro literis vel Epiſtolâ. Concil. Roman. 2. An. Dom. 745. — *Ante hos dies* ſyllabas *reverendiſſimi atq; ſanctiſſimi fratris noſtri Bonifacii Archiepiſcopi nobis retuliſti.* Et ſæpiſſimè apud illorum ſæculorum homines.

¶ *Symmiſta.*] Rectius *Symmyſta* συμμύςης, conſors diſciplinæ vel ſtudii, interdum ſecretarius. *Ekkehardus* Ju. Caſſ. ca. ult. — *Dicens Dicano &* ſymmiſtis *ſuis.*

¶ *Synodus.*] Et interſunt Comites *Flor.* 135. Reges 173. & Magnates Laici plerunq; ſub eis ſæculis.

¶ T*Abernaculum.*] Fabrica honeſtior quâ Sacramentum quod vocant Altaris conſervatur in Eccleſiâ Romanâ, pixide incluſum.

¶ *Taborum.*] Aldelmus de laud. Virg. — *Præmiſſo Chriſti* taboro, *& Chriſti vexillo armatus, nec venenata draconum detrimenta, tremebundus extimuit.* Hoc corrigit *Meurſius* in voce λάβαρον, editq; *Chriſti laboro.* Sapit quid agit vir acutiſſimus: ſed authori ταυτολογίαν videtur inferre, cum idem & idem ſint labarum & vexillum. *Aldelmus* fortè Latino-barbarè dixit *taborum* pro tunicâ, à Gall. *tabarre,* vel pro tympano à Gall. *tabour.*

¶ *Tabula rotunda.*] Vel menſa rotunda. condita Walſ. p. 164. l. 33.

Feſtum tabulæ rotundæ ab *Ed.* 1. ſolenniùs *Warwici* celebratur an. Regni 9. Dom. 1281. Holl. pag. 280. col. b. 56. Sed prius inſtituitur à *Rogero Mortimer* heroe bellicoſo An. 1279. dicti R. ad caſtrum *Killingworthiæ,* conſcriptis huic ludo militari 100 Equitibus auratis, & totidem dominabus. Stow pag. 309. Ed. 3. An. 1344. domum ædificat ad Caſtrum *Windeleſhores,* quæ *tabula rotunda* vocaretur, diametrum habens 200 ped. &c. *Ypodig.* pag. 515.

¶ *Tabulæ nudæ.*] Puerilis ludi genus, quo in monaſteriis & ſcholis non pigris teſſeris calculis, ſed lapillis duntaxat ſive virgulis minutim diſſectis uterentur. *R. Al.* 1. 211.

¶ *Tabulæ plumbeæ.*] Flodoard. lib. 3. cap. 5. —— *Tecta templi* plumbeis *cooperuit*

Cap. 3. — *Archidiaconi verò ſeu Decani nullas exactiones vel tallias in Presbyteros, ſive Clericos exercere præſumant.*

¶ *Talliata.*] Preuves de l'Hiſt. des Contes de Poictou p. 367. — *Et ita volo — ut nullus meorum — cogat ſibi præbere arbergariam, aut hoſpicium, aut quærat ab eis quod* talliatam *vocant.*

¶ *Tallita.*] Preuves de l'Hiſt. des Contes de Poictou p. 498. — *Alianoridis Regina Anglorum & Duciſſa Aquitaniæ* — *Pro hiis autem denariis homines illius terræ liberi erunt ab omni conſuetudine &* tallitâ, *& calvacatâ, & bianno, & omni exactione Præpoſitorum.*

¶ *Tallium,* aliàs *Talea.*] Eſt clavola vel ligni portiuncula utrinq; complanata, cui ſumma debiti inciditur: fiſſaq; inde in duas partes una debitori, altera creditori traditur in rationis memoriam: *Plauto* teſſera: Suam uterq; teſſeram habet, ratio conſtat. *Taleæ* autem vox in ipſo Romano eloquio invenitur pro ejuſmodi ramorum ſegmentis. *Varro* de Re Ruſt. lib. 1. cap. 40. — *Sit de tenero ramo ex utraq; parte æquabiliter præciſum, quas alii clavolas, alii* taleas *appellant, ac faciunt circiter pedales.*

Habes etiam apud *Catonem* de Re Ruſt. cap. 48. & apud Plin. lib. 17. cap. 18.

¶ *Talo, las.*] Tollo, auferro, à Saxo. talan, i. carpere, detrahere.

L. Alaman. tit. 34. — *Si quis præſumſerit inter provinciam res Ducis invadere & ipſas* talare, *& poſt hæc convictus fuerit: quicquid ibi* taltum *fuerit — tripliciter reſtituat. L. Ripuar.* tit. 64. — *Quicquid ibi* talaverint *reſtituant.* V. *Talio, as.*

¶ *Talſhid,* & *Talwood.*] V. *Talio.*

¶ *Talus.*] Idem quod Catone, Varrone, Plinio, *talea,* i. virgæ vel ramuli portio.

L. Friſonum tit. 14. — *Sortes tales eſſe debent, duo* tali *de virgâ præciſi.* Vide Tenus.

¶ *Tangano, as.*] Gloſſ. adjuro, interpello.

L. Salic. tit. 60. §. 1. *Si* [*Rachinburgii legem*] *dicere noluerint (requiſiti) tunc dicat ille qui cauſam requirit: Ego vos* tangano *uſq; dum vos inter me & contra cauſatorem meum, legem indicetis.* Ripuar. tit. 35. — *Ille in quem ſententiam contrariam dixerint (Rachinburgii) dicat: Ego vos* tangano, *ut legem mihi dicatis.* Et tit. 58. §. 19. — *Hoc etiam conſtituimus, ut hominem Regium Romanum, vel tabularium interpellatum in judicio non* tanganet, *& nec alſacia requirat.* Ab Anglo-Sax. tang, i. *aculeus:* Unde per tranſlationem in vocabular. priſco Anglo-Latino, *tangill,* biloſus, fellitus. Et quod aſperitatem ſapit etiam hodie a tang habere dicimus.

¶ *Tanganum.*] Interpellatio. L. Ripuar. tit. 30. qui inſcribitur de interpellatione §. 1. — *Dominus ejus in judicio pro eo interrogatus reſpondeat, & ſine* tangano *loquatur, & dicat, Ego ignoro virum, ſervus meus culpabilis & innocens de hoc extiterit.* Et tit. 58. §. 20. — *Servi autem Eccleſiarum non per actores, ſed ipſi pro ſemetipſis in judicio reſpondeant, & ſacramenta abſq;* tangano *conjurent.* Item tit. 59. *Dum interpellatur, reſpondeat ad interrogationes, & ſine* tangano *loquatur & dicat: Non malo ordine, ſed per teſtamentum hoc teneo.*

¶ *Tannii.*] Thani quod vide. Chart. Wil. 1. lib. MS. Archiep. Cant. fol. 1. *W. Dei gratia Rex Angl. Odoni Epiſc. Bajocenſi, & H. Dapifero, & omnibus* Tanniis, *Francigenis, & Anglicis de Cantuarienſi Com. ſalutem, &c.*

¶ *Tarenus.*] Nummi genus Neopolitani & Africani.

¶ *Targia, æ.*] Pro ſcuto, à Gall. *target.* Walſing. in Ed. 2. An. Dom. 1313. pa. 105. *Rogerus de Northburgh Cuſtos* targiæ *domini Regis.* Mat. Par. in An. 1243. — *Amplis clypeis, qui* targiæ *appellantur, vix eundem protegentes.*

¶ *Tarra,* ſive *Tharra.*] Fornax quâ avenæ & hordea torrentur. Germanis etiam hodie Tharr à verbo Tharen, quod (ut refert *Goldaſtus*) eſt Græcorum θέρειν & Latinorum *torrere.* Aliis *torrale,* & *torralium* dicitur. Angl. a kill, or kiln. Ekkehardus Ju. Caſ. S. Gall. cap. 1. *Tarra,* avenis centum maltrarum, commoda.

¶ *Taſſa, ſæ,* & *Taſſus.*] Cumulus, ſtrues, moles, farcina. Gallicè *Tas.* Unde *taſſer* cumulare vel in farcinam componere.

Ll. Malcolmi 2. cap. 3. §. 4. — *Coronator habebit equos domitos non ferratos, oves infra viginti, capras & porcos infra decem, blada de cumulis &* taſſis *fractis.* Intelligo, blada triturata, quæ per cumulos ponuntur in granariis: & blada non triturata, quæ in ſpicariis, i. horreis manent, ſuis ſtruibus congeſta: fractis autem eſt diminutis vel expenſis.

— *Pro ſtrue in horreo, quam Angli* the mow, *&* golf *vocant.* Mag. Cuſtumar. de *Bello* fol. 99 — *Et debet falcare, ſpargere, vertere, cumulare, cariare in Manerium Domini, & ad* taſſam *furcare unam acram prati de prato Domini.* Et fol. 289. a. *Et inveniet etiam per totum autumpnum unum hominem ad* taſſandum *blada Domini in dicto Manerio, dum blada domini ibidem taſſanda fuerint.*

Pri. lew. pag. 13 & 14. — *Item omnes venient ad fœnum vertendum, & colligendum ſine corredio; & ad portandum* taſſum *in curia cum corredio:* Fortè meta fœni ut ſupra, Angl. a hay-cock, or ſtack.

Chaucer, in fabula Equites aurati fol. 1. col. 4.

To ranſake in the taas of bodies dead.

Et pluries.

¶ *Tau-*

ta quibus prædiorum jus continetur & tuetur. Aliàs *evidentiæ*, *munimenta* &c.

Concil. apud *Cloveſho* An. Dom. 800. præſidente *Cenulpho* Rege Merciorum *Wilfredo* Archiepiſcopo &c. M. S. —— *Tandem Cenulfus Rex ſerâ ductus pœnitentiâ*, telligraphia, *id eſt libellos quos à ſupradictis hominibus* Uriheh & Osberto *injuſtè perceperat, cum magnâ pecuniâ Eccleſiæ Chriſti in Dorobernia remiſit.* Et in Concil. *Celichyth* An. 816. cap. 6.—— *Tamen ſerventur libri primordiales cum aliis* telligraffis, *ne impoſterum aliquod ſcrupulum contradictionis immitere conentur.*

¶ *Telonaris.*] Pro conductore portus.

¶ *Tem.*] Vide ſupra *Team.*

¶ *Tementale.*] Vide *Tenmentale.*

¶ *Tempeſtarii.*] Dicuntur qui tempeſtates cient.

¶ *Templarii.*] Dicti ſunt ordo militum qui in templo Hieroſolymis ſedem habuere: id voventes, ut peregrinis tutum redderent iter Hieroſolomitanum, venienteſq; exciperent hoſpitio. Inſtitutus autem fuit hic ordo An. Dom. 1099.

Cœpit circa 1123. & deletur circa 1312. ſub *Clemente* 5. *Walſing.* Ypodig. pag. 444. l. 26. in An. 1123.

¶ *Temporalia.*] Epiſcoporum dicuntur prædia laica, quibus ex Regum munificentia ſuæ donantur Eccleſiæ, vel donari ſaltem permittuntur. V. *Spiritualia.* Ratione autem iſtorum *temporalium*, Epiſcopi Barones fiunt, Baronumq; id eſt, hominum Regis, induunt perſonas, Parlamentariis interſunt Comitiis, judiciaq; exercent ad civile forum pertinentia. Concil. apud *Clarendonam* An. 1164. præſente Rege *Henr.* 2. & præſidente *Johanne de Oxonia*, de mandato ipſius Regis, præſentibus etiam Archiepiſcopis, Epiſc. Abbatibus, Prioribus, Comitibus, Baronibus, &c. facta eſt recognitio literarum Regis: inter quas ſic habere.—— *Archiepiſcopi, Epiſcopi, & univerſæ perſonæ Regni qui de Rege tenent in capite, habeant poſſeſſiones ſuas de Rege, ſicut Baroniam, & inde reſpondeant Juſtitiariis & miniſtris Regis, & ſequantur & faciant omnes conſuetudines Regias: & ſicut cæteri Barones debent intereſſe judiciis Curiæ Regis cum Baronibus, quouſq; perveniatur ad diminutionem membrorum vel ad mortem* M. P. 97.

¶ *Tendeheved.*] Mendosè apud Hoveden in *Hen.* 2. pro *tenth-heved* vel potius *tenheved*, quod vide infra.

¶ *Tendingpenny.*] V. Tethingpenny.

¶ *Tenementum.*] Apud nos prædium dicitur, quod vaſſallus tenet de domino. Quâ etiam appellatione Siculi & Neapolitani uſi ſunt: nec non pari de eodem cum nobis jure. Sic enim illi lib. 1. tit. 65.—— *Si quis Clericus de hæreditate vel aliquo* tenimento, *quod non ab Eccleſiâ ſed ab aliis, vel aliquo per patrimonium, ſive aliunde teneat appellatus fuerit; volumus ut de hoc in Curiâ illius in cujus terrâ poſſeſſionem vel* tenimentum *habuerit, reſpondeat, & quod juſtum fuerit faciat: non tamen ut perſona ſua exinde capiatur vel incarceretur.*

Tenementum pro Manerio. *Rad. de Diceto* in An. 1163—— *Rogerius Comes de Clarâ pro* tenemento *de Tunebrege Thomæ reſtitit Archiepiſcopo.* Hoved. in An. 1194. pag. 734. in Concil.—— *Quod Comes* Johannes *frater Regis diſſaiſiretur de omnibus* tenementis *ſuis.*

Vide originem rei & ſacramentum Militum *Munſt. Coſm.* lib. 3. cap. 453. pag. 895.

¶ *Tenens.*] Anglis idem quod vaſſallus exteris.

¶ *Tenentes ad voluntatem.*] Quomodo exorti. Ger. Til. fo. 10.

¶ *Tenentia.*] Pro tenemento. V. hic ſupra *Homagium ligium.*

¶ *Teneo.*] Tenere terras de aliquo.

Tenere in Dominico, & *Tenere per Servitium*, & *in Servitio.* Vide Servitium. { Sarjantiæ / Militare / Liberâ Eleemoſinâ / Soccagio, &c.

Tenere in capite.

Tenere de aliquo.

Tenere in ſervitio dicitur cum quis feodum teneat uti medius dominus, ſervitium à tenentibus ſuis percepturus.

Tenere per Servitium eſt, ut ipſe ſervitium præſtet domino ſuo, hoc eſt, ſuperiori.

¶ *Tenheved.*] Decanus, Decemvir, caput vel princeps Decaniæ ſive decuriæ. Sax. ꞇienheoꝼeꝺ, ꞇien, i. *decem*, heoꝼeꝺ, *capud.*

Ll. *Ed.* Confeſſ. cap. 29. *Statuerunt Juſtitiarios ſuper quoſq; decem friborgos, quos* Decanos *poſſumus appellare.* Anglice vero ꞇienheoꝼoꝺ dicti ſunt.

Hoc idem apud *Hoveden.* in Henr. 2. pag. 607. *tendeheved*, ſed minùs rectè legitur.

¶ *Tenmantale*, vel *Tenmentale.*] Sax. ꞇienmanꞇale. *Decuria*, *Tithinga.* Saxones noſtri centurias, quas *Hundredos* vocant, per Decanias, hoc eſt decem virorum ſocietates ſeu collegia diſtribuebant ipſis tithings dicta: qui Decemviri omnes pro ſingulis ſuis ſociis fidejuſſores ſe præſtabant Regi, de pace ejus obſervandâ; dicebaturq; igitur hæc ſocietas *tenmentale* quaſi *decemvirorum numerus*, ut impreſſæ leges *Ed.* Confeſſoris Cap. 19. interpretantur: Noſter verò earum codex M. S. licèt ipſum hoc in textu reddit, in rubricâ tamen ait: *Tenmentale*, i. ſermo *decem hominum.* Et propterea quod omnes illi quibus præerat hæc ſocietas, ſub ejuſdem erant animadverſione ſeu reprehenſione; dicatur etiam non ineptè *decemvirorum animadverſio.* Sax. enim ꞇien *decem*, men *viri*, ꞇale *numerus*, ſermo interdum reprehenſio, ſeu accuſatio.

Ab

Ll. *Aluredi* M S. cap. (juxta impreſſum codicem) 37.——*De eo qui* terram teſtamentalem *habet, quam ei parentes demiſerunt ponimus, ne illam extra cognationem mittere poſſit, ſi ſcriptum interſit teſtamenti,& teſtes quod ipſorum prohibitio fuerit, qui hanc in primis acquiſierint, & ipſorum qui dederint ei &c.*

¶ *Terra veſtita.*] Terra ſegete ſata. Ll. Can. 65. M S.——*Qui habet decem hidas terræ, debet reddere ſex hidas veſtitas.* Sax. ſyx hyda geſetteſ-landeſ, i. *ſex hidas terræ ſatæ.*

¶ *Terrarius.*] Qui terram poſſidet. Annal. *Waverlei* in An. 1086.——*Anno Regis W.* 20. *Rex tenuit Curiam ſuam apud Wintoniam, ibiq; venerunt contra eum omnes Barones ſui, & omnes* terrarii *hujus Regni, qui alicujus pretii erant, cujuſcunq; feodi fuiſſent, & omnes homines Regis effecti ſunt.* An. 1084.——*Rex Will. accepit dominium omnium* terrariorum *Angliæ cujuſcunq; feodi eſſent.*

¶ *Terrag.*] Gallicum, tributum agro impoſitum.

¶ *Terrarium.*] Liber quo ſingulæ alicujus terræ deſcribuntur, ſive hominis ſive villæ. *Catalogus terrarum.*

¶ *Terricidium.*] Ceſpes à terrâ abraſâ ad comburendum. V. *Bleſtia.*

¶ *Tertia*] Pro dote apud Anglos in uſu.

¶ *Tertius denarius Comitatus.*] Vectigal quod quiſq; Comes è Placitis Comitatus Regi debitus percipiebat, ex quo etiam dicebatur *Comes de tertio denario.* Ejus loco jam ab ævo.... ſucceſſit, ut 20 *l.* recipiat pro eodem de exitibus ballivæ Vicecomitis illius Comitatus, ut pateat è Mandato R. *Ed.* 2. Vicecomiti Lincolniæ directo An. Regni ejus 19. in Clauſ. ejuſd. anni memb. 10. *Rex Vicecom. Lincoln. ſalutem. Cum* 20 *die Septemb. anno regni noſtri* 16. *pro eo quod reddidimus Aleſiæ filiæ & hæredi Henrici de Lacy quondam Comitis Lincoln.*——20 *libras pro* tertio denario *Comitatus Lincoln. quæ fuerunt prædicti Henrici patris ipſius Henrici &c.*

¶ *Tertiaria,riæ.*] Conſtitut. Neapol. tit. 69. in quibus rebus petatur trigeſima. l. 1.——*In certis tantum quæſtionibus & perſonis, commodato videlicet mutuo & depoſito, bajulos* tertiariam *recipere ſtudebant, nec de aliis aliquid &c.*

¶ *Teſtamentum.*] Pro ſcripto,Charta, vel inſtrumento,quo prædiorum rerumve aliarum tranſactiones perficiuntur: ſic dictum, quòd de eâ re vel teſtimonium ferret, vel teſtium nomina contineret.

Annal. Fuldenſ. an. 806.——*Partitio Regni Francorum ab Imperatore facta in villâ Theodonis inter filios ſuos, ut ſciret unuſquiſq; eorum, quam partem tueri & regere debuiſſet, ſi pater eum ſuperſtitem relinqueret.* De hac partitione *teſtamentum* conſcriptum & ab optimatibus Francorum confirmatum,& Leonis Apoſtolici ſubſcriptione confirmatum eſt. *Malmesb.* in Privilegio Regis *Edgari* Glaſtonienſi Eccleſiæ. De Geſt. Reg. lib. 1.——*Igitur Domini prædicti Apoſtolici, eidem loco directum* teſtamentum *venuſtæ recordationis Rex Edgarus ſuper Aram &c. poſuit.*

Charta fundationis Croylandiæ ab Æthelbaldo Rege An. Dom. 716.—*Si quis contra hoc meæ authoritatis* teſtamentum *aliquod machinari impedimentum præſumpſerit.*

Hinc *Teſtamentalis,* pro eo quod ſcripturæ teſtimonio roboratur; ut *Terra Teſtamentalis,* quod ſupra vide in eodem loco, ubi *teſtamentum* etiam habes pro *Charta* vel *Scriptura.* Hinc & *Terra Teſtamentalis* pro boclanδ, q. *terra codicillaris* dicitur. *Canuti* Ll. M S. cap. 12.——*Si* terram teſtamentalem *habeat, quæ Anglicè dicitur* boclanδ.

¶ *Teſte meipſo.*] Mos ſolennis in Chartis & inſtrumentis Regum Angliæ,quem deriſit tamen *Pius ſecundus* in Mandato *Hen.* 6. Com. ſu. lib. 3.——*Teſtem autem ſe dicit* (Deus) *futurum quia in judicio ſuo non indiget teſtibus.* Auguſt. 20. De Civ. 26. Gentil. 29.

¶ *Teſton,*& *Teſtones.*] Nummus quod Gallis 18 denar. valebat. Et ſic olim fortè apud Anglos; æreum autem factum, & argento delibatum ſub *Henrico* 8. 12 denariis exponebatur. Sed *Edwardi* 6. anno primo, ad 9 denarios contractum eſt; poſtea verò quale hodie permanet ad ſex denarios, ſed hoc optimi argenti.

¶ *Tethingpenny,* vel *Tendingpenny.*] Et in privilegio Semplinghamenſi *Thendingpenny.*

¶ *Texaga.*] L. Salic. tit. 11. §. 4.——*Si quis homo ingenuus alienum ſervum in* texaga *ſecum duxerit, aut aliquid cum eo negotiaverit, D C den. &c. culp. judic.*

L. Alaman. tit. ult. §. 25.——*Si quis ſervum mulinarium involaverit, alium cum ipſo reddat & ſolvat ſol.* 6. *in* texaga *ei cujus fuerit.* L. Ripuar. tit. 63.——*Si quis hominem in hoſte interfecerit triplici Weregildo culpabilis judicetur. De* texaga *ſimiliter.* Item Formul. Solenn. 137.——*Contigit quod ego caballum ab homine aliquo nomine ill. in* texaga *ſubduxi.* Gloſſar. *in texaga,* inter tecta.

¶ *Thamiſia.*] Thamiſis fluvius. Fœdus Alfredi & Guthurni Regum, cap. 1.——*Inprimis de noſtris landimeris commarcionibus: ſurſum in* Thameſiâ, *& tunc ſuperius in ligam &c.*

¶ *Thanus.*] Thainus apud veteres Scotos, Toſche.

Chart.Sax. Æthelredi An. 1002. Þpæʒel Cynʒeſ Ɖeʒen Ɖen ſpræcþenaſ, miniſtri verbi. Luc. 1. V. Reg. M. lib. 4. ca. 31. & Annot. ib.

Domeſd. in Berkeſhire——Thanus *vel miles Regis Dominicus moriens pro relevamento dimit-*

obſerventur— Ad cætera verò placita, quæ Centenarii tenent, non alius venire jubeatur, niſi qui aut litigat, aut qui judicat, aut qui teſtificatur.

Et Tit. 47. l. 1. — *Ut pravi Centenarii &c. tollantur, & Deum timentes conſtituantur ad ſua miniſteria exercenda.* Idem *Capit. ad Sol.* 2. §. 5. Et Cap. lib. 3. cap. 11. & 56. — *Et cum Comite & populo eligantur manſueti & boni.*

Tit. 52. l. 3. & Cap. lib. 3. ca. 79. — *Ut nullus homo in placito Centenarii, neque ad mortem, neque ad libertatem ſuam amittendam, aut res reddendas, vel mancipia judicetur, ſed ea omnia in præſentia Comitis, vel Miſſorum noſtrorum judicentur.*

Capit. lib. 2. tit. 28. — *Miſſi Dominici in medio menſe Maii teneant placitum, & habeat ibi unuſquiſque Comes Vicarios, & Centenarios ſuos ſecum &c. deinde inquirant Miſſi noſtri, qualiter unuſquiſque illorum officium — adminiſtrat &c.*

Lib. 4. Tit. 26. — *Omnis controverſia coram Centenario definiri poteſt, exceptâ redditione terræ,* & *mancipiorum quæ non niſi coram Comite fieri poteſt.*

Cap. 5. & Cap. 78. — *Collectas faciebat.*

¶ *Thyuphadia*, & *Thyuphadus.*] Vide Tuphadia.

¶ *Tienmantale.*] Vide ſupra Tenmantale.

¶ *Tihindus.*] Ll. Henr. 1. ca. 10. — *De tihindi hominis (interfecti) wera debent reddi ſecundùm legem triginta ſolidi ad manbotam.* V. *Twyhindus.*

¶ *Tihla*, al. *Thila.*] Saxonicum, *accuſatio.*

Legg. Canuti MS. cap. 62. — *Si quis amicis deſtitutus vel alienigena ad tantum laborem veniat, ut plegium non habeat in primâ* tihlâ, *i. accuſatione, ponatur in carcanno &c.* Ll. Henr. pri. cap. 10. — *Differt etiam an aliquis cum ſuo vel alterius homine cauſam agat, & ſi quid in actu, vel in ſolâ* tihla *conſiſtat.*

¶ *Timberella.*] Potius *Tymborella.* V. *Tumbrella.*

¶ *Timbrellus.*] Parvus cetus. Sic *Skenæus* in expoſitione quorundam vocabul. juris Scot. de foreſt. cap. — *Si quis cetum* 17 *de Judic.* cap. 27.

¶ *Timbria.*] Pellium dicitur earum certus numerus, puta 40. vel circiter duobus aſſeribus intercluſus, ſic ut è borealibus Regionibus à mercatoribus defertur. V. *Raſtal.* & *Sken.*

¶ *Tineman.*] In Foreſtis olim dictus eſt qui nocturnam curam veneris & viridis, tum ſervilia opera ſubibat, ut habetur in *Canuti* Conſtitutionibus Regis de Foreſta (quas hic ſupra vide in *Foreſta*) Cap. 4. Significare autem videtur *hominem minutum*; ſic enim exponitur ibidem.

¶ *Tirogrillum.*] Brito Armorican. Philip. lib. 1.

Aggere complentur foſſæ, muroſque ſub ipſos
Scalis erectis, agili levitate ſatelles
Quo Rex ipſe loco ſe munit ſemper (ab) omni
More tirogrilli *velox in mœnia repit.*

Quicquid hoc, ſeu fabricæ ſit, ſeu machinæ, compoſitum cenſeo, à Gallicis *tirer*, i. trahere, & *grille* quæ cratem vel rem clathris, ſive cancellis compactum ſignificat.

¶ *Tithinga.*] Aliàs pro *Decania* & *Friborgo* legitur, aliàs pro *Trithinga*, quæ vide ſuis locis.

¶ *Titulatus.*] Eccleſiæ aſcriptus. *Greg. M.* Epiſt. lib. 1. cap. 63. — *Edocti ſumus dominum Petronii notarii, ſanctæ Romanæ Eccleſiæ — à Conſtantino tunc defenſore irrationabiliter* titulatam. V. Conc. Rom. ſub Leone Cent. 9. p. 418. Can. 44.

¶ *Titulus.*] Pro templo, ſive Eccleſiâ materiali. *R. Al. to.* 1. *pa.* 180.

Eccleſia videtur ideo dici *titulus*, quod præfectus ei Presbyter nomen inde atq; *titulum* conſequitur; ut & Cardinales ipſos hujus vel illius tituli dicimus.

Origines autem aliunde petitas apud *Baronium* vide cum in Anno Chriſti 112. numero 4, 5, 6. tum in Notis ad Romanum Martyrilogium die 6 Julii.

¶ *Tobalea, leæ.*] Vide Credentia.

¶ *Tod lanæ.*] 28 Libras: hoc eſt, petras duas continet.

¶ *Toftmannus, Toftman,* & *Toftum.*] Eſt autem *Toftum* Forenſibus noſtris locus, ubi olim aliquando ſita fuit manſio ruſtica, quam *meſſuagium* dicunt.

Hinc *Toftmannus*, al. *toftman*, pro eo (reor) qui hujuſmodi locum poſſidet.

Pri. Lew. pag. 18. — Toftmanni *ſimiliter operabantur à S. Michaele, uſque ad autumnum, & in autumno per 6 ebdomadas unaquaq; hebdomade per 2 dies &c.* Et pag. 21. *Omnis lanceta, omnis* toftman, *& omnis molman &c.* ut in Lanceta.

¶ *Togilla.*] Mapa vel Mappa. Balbus Cathol. Mapa, *togilla* &c. Vide *Mapa.*

¶ *Toill.*] In legibus Scoticis, pro *toll*, i. telonium.

Reg. Majeſt. lib. 1. cap. 4. §. 2. — *Qui habent & tenent Curias ſuas cum ſacco, & ſacca, furca, & foſſa,* Toyle, *& Theme &c.* V. *Toll.*

Toil etiam Anglis, vel ſepimentum eſt ex craſſiori *tela* factum, vel caſſis è funiculis nexus quibus ſaltuarii cervos intercipiunt, à Gall. *toile*, i. *tela.*

¶ *Tol*, al. *Thol.*] Latinobarbarè & Bractono noſtro *Tolnetum*, Græco vicinius *Tholonium* pro *Telonium*, ἀπὸ τȣ̃ τελωνείων *Suida* dicto pro τέλος, quod aliàs eſt *vectigal.*

fieri, prohibemus. Quod ſi quis eorum ibidem mortuus fuerit, quamvis poſcenti venia non negetur, Eccleſiaſticâ tamen careat Sepultura.

Mat. Par. in An. 1241. pag. 546.—*Comes Mareſcallus Gilbertus, cum quibuſdam aliis Nobilibus, juxta Hertfordiam— more militari, quoddam haſtiludium, quod vulgariter* Fortunium *appellatur exercens, ab effrænato Equo ſuo dejectus interiit.*

¶ *Torno.*] Pro verto, & reverto.

¶ *Torta.*] Vimen tortum, vel ad torquendum facile.

Neapol. 3. tit. 38. l. 4.——*Tortam, vel virgam de nemore incidere.* Vide ſupra *Retorta.*

¶ *Tortum.*] Injuſtitia, injuria: Recto contrarium. Literæ de bello Conquirentino extantes in Abbatia *S. Florent. Hiſt. de Bretaing.* liv. 3. cap. 17.——*Eodem tempore*) i. Anno Dom. 992.) *ortum eſt bellum inter Conanum Comitem Britonum, & prædictum Fulconem Comitem Andegavenſem, cujus belli victoria poſt multam virorum interfectionem, Conano necato, Fulco potitus eſt. Proinde Proverbium eſt vulgatum: Bellum Conquirentinum, quo* tortum *ſuperavit rectum.* V. *Derittum.*

¶ *Toſcheoderach.*] Barbarum nomen priſcis Scotis & Hybernis, uſitatum pro *Serjando*, vel *Serviente Curiæ*, qui literas citatorias mandat executioni. Et quod interpret. Juris Civilis *Nuncius* dicitur. *David* 2. Rex Scotiæ dedit & conceſſit *Joanni Wallace* ſuo Armigero & fideli officium Serjandiæ Comitatus de Carrik, quod officium *Toſchaderech* dicitur, vulgò **ane Mair of fee.** Skenæus in not. ad Reg. Majeſtat. lib. 1. cap. 6. §. 7. ubi legitur—— *Si fuerit Marus Domini Regis, vel* Toſcheoderach *ipſius &c.* Forte hic idem eſt qui ſupra *Tonoderach. Toſche* apud Scotos & Hibernos idem quod Thanus. V. Reg. Maj. lib. 4. cap. 31 & Annal.

¶ *Trabes.*] Frugum meta continens 24 garbas, **a thrave containing 24 sheaves.** Domeſ. de Burgenſibus Derbiæ.— *Hi autem ad feſtum S. Martini reddebant Regi duodecim* trabes *annonæ.*

¶ *Tradavium.*] Chart. Alaman. Gold. 99.— *Proprie ſuum fuiſſet (manſum) & legibus ſuum eſſe deberet, quia jam de* tradavio *uxoris ſuæ fuiſſet; idcirco ſuum eſſe deberet.*

¶ *Traditio.*] Conſtitutio *Phil.* Regis Franc. An. 1317. inter *Guidonem de Britan.* & *Yſabellam* Duciſſam *Britan.* Hiſt. Bret. l. 4. cap. 34.— *Dictæ Duciſſæ ex cauſâ prædictâ & dicto Duci, ejuſque hæredibus in perpetuum, ex tunc omnino dimiſit & reſignavit, & liberavit: poſſeſſionemque ipſius* Vicecomitatus, & jurium & pertinentiarum ejuſdem, in manu dicti Epiſcopi Miniacenſis (ſcil. Procuratoris ſui) per* traditionem *quarundam notularum, quas in manu ſuâ tenebat, poſuit per eundem Epiſcopum, dictæ Duciſſæ tradendam, & integraliter reſtituendam &c. Seiſina.*

* Lemoviccuſem.

In *traditione* ſeiſinæ aliàs ceſpitem tradunt, aliàs olim ſagittam &c. aliàs virgam, prout Romani virgâ prætoriâ, quam vindictam appellabant, libertatem contulere; de quo *Perſius Satyr.* 5. Meurſius p. 29.

Vindicta poſtquam meus à Prætore receſſi,
Cur mihi non liceat juſſit quodcunque voluntas?

Traditio per fuſtim ſeu baculum. Chart. antiq. A. nu. 2.— *Sciant præſentes & futuri, quod ego Walterus de Lentes reddidi & quietum clamavi de me & hæredibus meis* per fuſtim & per baculum *Domino Will. Mareſcallo Comiti Penbrochiæ, in Curiâ ſuâ, totam terram de Winton, ſicut illam in quâ nullum jus habui, ad dandum illam & vendendum, & ad quicquid voluerit faciendum, ſicut de ſuâ propriâ. His teſtibus Galfrido fil. Rob. Henrico fil. Geraldi, Wil. Walerom, & aliis.*

Vide lib. *Ramſ.* Sect. 267. ſimile de terris & tenementis liberis in *London*, & *Bract.* ſimiliter ſupra in *Fuſtis.*

Ricardus 1. ab Archiepiſcopo Rothomag. tam Enſem, quam Vexillum de Ducatu Normanniæ, Proceribus multis præſentibus in Eccleſiâ beatæ Virginis, ante majus Altare ſuſcepit. *Radul.* de *Diceto* in initio Ric. pri. An. 1189. quatern. 14. fol. 1. col. 4. in medio.

Zeno Imp. Italiam (quam occupavit Odoacer) Theodorico Gothorum Regi *per pragmaticam tribuens*, ſacri etiam velaminis dono confirmavit &c. *Ricobald. Ferrar.* de *Theoderic.* Rege Goth. adjunct. Jornand. pag. 171. V. *Ingulph.* p. 901. l. 55.

De decimâ denariorum & omnium redditum ſuorum de Angliâ *Wills* Comes de *Warrenniâ* donavit Eccleſiam S. Pancratii [intelligo de *Lewes* in Suſſexiâ] & Monachos ibidem Deo ſervientes. *Et inde* (inquit) *ſaiſivi eam per Capillos capitis mei, & fratris mei Radulphi de Warrennâ, quas abſcidit cum cultello de capitibus noſtris ante Altare* Henricus *Epiſcopus Winton. Teſte* Theobaldo *Archiepiſcopo Cantuariæ.*

Ducatus, dum officium erat, conferendi mos antiquus ſcriptura fuit, poſtquam autem feodale vexilli traditione, ut itemque Comitatus.

Lothar. Imp. & Papa *Innocentius* de conferendo Ducatu *Apuliæ* contendentes, lis tandem hoc modo deciſa dicitur, ut in dando Duci (*Reginaldo*) vexillo, utrique manum adhiberent. *Otto Friſing.* lib. 7. cap. 20. circiter An. 1132.

Aliud *inveſtitura*, aliud *traditio*. Inveſtitura eſt ceſſio feodi ſolennis ſive contractus, qui ſine traditione poſſeſſionis per ſe ſubſiſtit. Inveſtituram ſequitur *traditio* poſſeſſionis vacuæ, ut *Feud. lib.* 1. *Tit.* §. *Si autem* p. 35.

Si

Traylebaſton coram *Rogero de Grey*, & ſociis ſuis Juſtic. apud S. *Albanum*, An. Regni Regis *Edwardi* tertii, poſt Conqueſtum, quinto.

D*Ominus Rex mandavit Rogero de Grey, & Johanni de Cauntebrigg, Roberto le Bourſer, & Simoni de Brunme*, Juſtic. ſuis, Breve ſuum patens in hæc verba. *Edwardus Dei gratia Rex Angliæ, Dominus Hiberniæ & dux Aquitan. dilectis & fidelibus ſuis Rogero de Grey, Johanni de Cauntebrigg, Roberto le Bourſer, & Simoni de Brunne ſalutem. Quia datum eſt nobis intelligi, quòd quamplures Vicecomites, Coronatores, Sub-eſchaetores, Conſtabularii, Ballivi libertatum, Wapentachiarum, Hundredorum, Trithingorum, & eorum Clerici, Cuſtodes priſonum, & alii Ballivi & miniſtri celebris memoriæ Domini E. nuper R. Angl. patris noſtri & Iſabellæ Reginæ Angl. matris noſtræ, & noſtri, nec non aliorum magnatum, procerum Regni noſtri, in officiis ſuis malè ſe geſſerunt, & colore eorundem officiorum, & aliis coloribus exquiſitis; nec non alii ejuſdem Regni hominibus de eodem Regno quamplurima oppreſſiones, conſpirationes, rerum extorſiones, dampna, gravamina, falſitates, tranſgreſſiones, & alios exceſſus; nec non roberias, felonias, receptamenta felonum, manutenentia diverſa fecerunt, unde punitio aliqua adhuc appoſita non exiſtit. Nos, tam pro nobis quàm pro prædictis hominibus remedium inde apponi volentes opportunum, aſſignamus vos tres & duos veſtrum Juſtitiarios ad inquirendum per Sacramentum proborum, & legalium hominum de Comitat. Eſſexiæ, Hertfordiæ, Cantebr. & Huntingdoniæ, tam infra libertates quàm extra, per quos rei veritas melius ſciri poterit, de omnibus conſpirationibus, oppreſſionibus, rerum extorſionibus, dampnis, gravaminibus, falſitatibus, & aliis tranſgreſſionibus, & exceſſibus quibuſcunq; nec non de roberiis, feloniis, receptamentis, & manutenentiis prædictis, tam per hujuſmodi Vicecomites, Coronatores, Sub-eſchaetores, Conſtabularios, Ballivos libertatum, Wapentachiarum, Hundredorum, & Trithingorum, & eorum Clericos, Cuſtodes priſonum, & alios Ballivos & miniſtros, quàm per alios qualitecunq; de eodem Regno, ſive de tempore ipſius patris, ſive noſtro qualitercunq; illatis, tam ad lectam noſtram, quàm aliorum, unde juſtitia hactenus facta non fuit, plenius veritatem, & ad præmiſſa omnia & ſingula & alia tangentia ad querelas omnium & ſingulorum, tam pro nobis quàm pro ſeipſis inde conqueri, ſeu preſequi volentes, tam infra libertates quàm extra, tam de tempore ipſius patris noſtri, quàm noſtro audiendis & terminandis, ad plenam & celerem juſtitiam inde, tam pro nobis quàm pro hujuſmodi conquerentibus faciend. ſecundùm legem & conſuetudinem Regni noſtri. Et ideo vobis mandamus, quòd ad certos dies & loca quos tres, vel duo veſtrum ad hæc provideritis, præmiſſa omnia & ſingula faciatis & expleatis in forma prædicta, facturi inde quod ad juſtitiam pertinet, ſecundùm legem & conſuetudinem Regni noſtri: Salvis vobis amerciamentis, & aliis ad nos inde ſpectantibus. Mandavimus enim Vicecomitibus noſtris Comitatuum prædictorum, quòd ad certos dies & loca, quos vos tres vel duo veſtrum eis ſciri faciatis, venire faciant coram vobis tribus vel duobus veſtrum tot & tales probos & legales homines de Com. prædictis, tam infra libertates quàm extra, per quos rei veritas in præmiſſis melius ſciri poterit, & inquiri, & quòd vobis tribus vel duobus veſtrum in præmiſſis omnibus & ſingulis faciend. & explend. auxiliantes ſint, & intendentes, prout vos tres vel duo veſtrum eis ſciri facient ex parte noſtra. In cujus rei teſtimonium has literas noſtras fieri fecimus patentes. T. meipſo apud Wengham 22 die Aprilis Anno Regni noſtri quinto.*

¶ *Tranex, nicis.*] Longobard. lib. 1. tit. 19. §. 7.——*Si quis* tranicem *de vite alienâ inciderit, componat medium ſol.*

¶ *Tranſitura, ræ.*] Al. *Tranſitorium* & *Traſtura*: Tributum pro tranſitu impenſum. *Capit. Carol.* lib. 4. cap. 59.——*Ut nullus ad palatium vel in hoſtem pergens, vel de palatio, vel de hoſte rediens tributum*, quod tranſituras *vocant, ſolvere cogatur.* Idem Longob. lib. 1. tit. 14. l. 16. Sed illic legitur *tributum quod tranſitorium* vocatur.

¶ *Tranſitus.*] Pro morte, & obitu.

¶ *Tranſpaſſo.*] Pro tranſmeare. L. Alaman. tit. 82.—*Donet alium catallum* quod jugum tranſpaſſare *poſſit.*

¶ *Tranſpungo.*] Ut membrum tranſpungere, & *Tranſpunctus.* Uti artus vel os *tranſpunctum*, id eſt, è ſude ſuâ elapſum.

L. Alaman. tit. 65. §. 30—*Ambas coxas uno ictu* tranſpunxerit. Et 31.—*In genuculo* tranſpunctus *fuerit aut plagatus.* Item §. ſeq. —*Si tibia ſubtus genuculo* tranſpunctus *fuerit.* Sic ibidem ſæpius.

¶ *Tranſverſa, ſæ.*] Tributum quod habendi tranſitus gratiâ perſolvitur, al. *Tranſitura, tranſitorium*, & *traſtura* dictum. V. *Tranſitura.*

Huntington. Hiſtor. lib. 6. ſub. an. 20. Regis *Cnut.* i. *Canuti.* Romam pergentis (Cnut) ——*Omnes malas exactiones in via, quæ per Gallias Romam tendit (quæ vocantur tolonea, vel* tranſverſa*) data pecunia ſua diminui fecit, uſq; ad medietatem.*

¶ *Traſſo, ſas.*] A Gall. *tracer.* i. veſtigia alicujus ſectari, in ipſis veſtigiis inſequi. *Reg. Majeſt.* lib. 4. cap. 32.——*Nullus perturbet aut impediet canem* traſſantem, *aut homines* traſſantes *cum ipſo ad ſequendum latronem,*

aut

¶ *Trinity-houſe.*] Collegium Deptfordiæ, quod rem maritimam exercentibus leges mulctaſq; imponit vigore Stat. an. 8. Eliz. cap. 13. & an. 35. ejuſdem, ſi recte annotavit *Cowellus.*

¶ *Triniumgeldum, Triniumgeltum,* & *Triumniumgeldum.*] Grandis compenſatio delicti quod non abſolvitur niſi ter novem geldis. Mendoſè enim Bignon. trigildum exponit. Dictum autem à Sax. ꞇꞃi-niᵹon-ᵹelꝺ, id eſt *ter-nona-ſolutio.* Sic *twigildum, trigildum, octogildum, & nungeldum,* quod vide.

L. Baiwar. tit. 13. §. 2.—*Si quis infra curtem Ducis aliquid involaverit, quia domus Ducis domus publica eſt,* triniumgeldum *componat: hoc eſt* ter novem *donet liber homo. Servus verò* niumgeldo *ſolvat, aut manus perdat.* In cujus expoſitionem accipe quæ de his ſtatuuntur, qui miniſtros Principis vel judicia exercentes, vel mulctas exigentes occidunt, pignorave abripiunt. *Burgundor.* tit. 26. §. 1, & 2.——*Triplâ ſatisfactione teneatur obnoxius: hoc eſt, ut per ſingulos ictus, pro quibus ſinguli ſolidi ab aliis inferuntur,* ternos ſolidos *is qui percuſſerit cogatur exſolvere.* §. 2.— *Ea etiam quæ fuerint violenter erepta,* tripla novigeldi *ſolutione reddantur; ita ut mulctam nobis præſumptores debitam ſolvant.*

¶ *Triparium.*] Quiddam ſupellectilis, fortè *tripos,* Angl. **a Trewet,** quaſi **Three feet.**

Pri. Lew. pa. 34.—*Unam urcham, 1 greil, 1 patellam, &* 1 triparium, *& 3 barillos, &* 10 *diſcos &c.*

¶ *Triphunt.*] D. Baiwar. tit. 19. §. 2. —*Si quis canem doctum quem* triphunt *vocant furaverit.*

¶ *Triſcabina.*] Formul. Solenn. Lindenbrog. 88. Inſcribitur *Charta triſcabina.* Et in textu — *Nunc igitur complacuit nobis, utq; convenit, ut talem chartulam* triſcabinam, *ſeu ingenuitatis, ipſi ſervo noſtro, nomine illo, fieri & firmari rogaremus.*

¶ *Triſagium,* ſive *Triſhagium.*] q. τρὶς ἅγιον, i. ter Sanctum. Clauſulâ quæ in officiis Eccleſiæ antiquè canitur: *Sanctus, Sanctus, Sanctus &c.* Cujus uſus in Concilio Vaſenſe i. ſub ætate *Conſtantini* Magni, ideo inſtitutus fuit, ut contra *Arianum* dogma, ſanctiſſimæ Trinitatis laudes in divinis omnibus officiis & miniſteriis celebrarentur: canonq; ille *de canendo triſagio* appellatur. Tom. Concil. 1. pag. 460.

¶ *Triſtam, Triſtram, Truſtram.*] Lex venationis. V. *Julian de Bernes* fol. 18. a. & fol. 26. b.

—*Et jam aurora noctem abegerat, cùm Rex vocatis ad ſe cunctis proceribus & militibus, venatum ire feſtinat: Venitq; ad latam quandam planiciem, quam in modum Coronæ denſiſſima ſilva cingebat, in cujus medio colliculus quaſi turgeſcere videbatur, qui diverſorum colorum pulchrâ quadam varietate depictus, fatigatis venatu militibus gratum ſingulis diebus præbebat accubitum: In quo Rex, cum cæteris, ſuperior conſtitiſſet, ſecundùm legem venandi, quam vulgus* Truſtram *vocat, ſingulis proceribus cum ſuis canibus ſingula loca delegat, ut obſeſſa undiq; beſtia, ubicunq; eligeret exitum, inveniret exitium.*

Benedict. Abb. in vitâ *Hen.* 2.

¶ *Triſtris.*] Al. *Triſtis* & *Tritis.* Vox Foreſtaria, & in Chartis Regiis, innuens, ut qui eâ donatur immunitate liber ſit ab obſequio præſtando domino Foreſtæ venationi incumbenti: utpote, qui nec canes ducere, nec feras perſequi, nec deſtinatâ aliquâ ſtatione tranſeuntes tenentur expectare. *Privileg. de Semplingam——Et ſint quieti &c. de chevaglo, Hondepeny, Buckſtall, &* triſtris, *& de omnibus miſericordiis &c.*

¶ *Trithinga, Trithingus, Triding. Trithinga.*] Lib. Ramſ. ſect. 197. *tres hundredos* Ll. Ed. Conf. cap. 34.

Breve de Attornato ad loquelas &c. Regiſt. 266.—*Proviſum eſt, quod quilibet liber homo liberè poſſit facere Attornatum ſuum ad loquelas ſuas proſequendas, & defendendas motas, in* trithyngis, *Comitatibus, Wapentachiis, & aliis Curiis ſine Breve noſtro.* Sur le ſtatut. de Merton cap. 10.

Mag. Chart. cap. 36.——*Fiat autem viſus de Franciplegio, ſic viz. quòd pax noſtra teneatur, & quòd* trithinga *tenatur integra, ſicut eſſe conſuevit, &c.* Poulton vertit **the Trithing.**

¶ *Tritis.*] V. *Triſtris* ſupra.

¶ *Triumniumgeldum.*] V. ſupra *Triniumgeldum.*

¶ *Triutis.*] Vide ſupra *Treudis.*

¶ *Trobichetum.*] Vide ſupra *Terbicheum.*

¶ *Troia.*] Italicum, *parcus, Scrofa.* Cui alluſiſſe refert *Pomponius Sabinus* Virgilium Æneid. 1. ubi de *Antenore* ait,

—*Armaq; fixit*
Troia.

Troia (inquit) *nomine in latio,* ſcrofa *appellatur: cui vocabulo licentiâ Poeticâ alluſit; quia & hoc urbis nomen fuerat: & ipſe Antenor ſuem in aureo vexillo poſuit, ut abſumptæ urbis memoria ante oculos eſſet.*

¶ *Troiæ pondus.*] Apud Anglos dicitur quod 12 uncias in librâ numerat.

¶ *Trona.*] Statera.

¶ *Troperium, Troparium.*] Liber ſequentiarum, quo in officiis Romanæ Eccleſiæ uſi ſunt, alioquin autem ſequentiæ in gradale continebantur, alioquin ſeorſum habitæ ſunt.

Provincial. Angliæ lib. 3. tit. *de Eccleſiis ædificandis* cap. *ut parochianus—Volumus de cætero & præcipimus, quòd (parochiani) teneantur invenire omnia inferius annotata, viz. Legendam,*

Antipho-

dium & bleſtia, de quibus ſupra, à Sax. tẏrb, i. *cæſpes*, ductum à tẏrð, i. *lacero*, quod de terra laceratur. Angl. a Turff. In Chron. Danico dicit *turbas* vulgo torffs nomen accepiſſe ab Torff antiquo Rege Danico qui has invenit.

In eo autem differunt bleſtia & *turba*, quod hoc è terræ corpore effoditur, illud ab ejus ſuperficie abraditur: utrunq; in ignis alimentum à ruſticis plurimis, & à nobilibus ipſis in paluſtribus Regionibus adhibetur.

Hinc *Turbare* ſæpe legimus in membranis curiarum Baronum, pro effodere & abradere hujuſmodi cæſpites vel bleſtias. Hinc & *turbaria* vox forenſis pro ſolo unde *turbæ* effodiuntur: quin & aliquando pro ipſo jure habendi per præſcriptionem *turbas* in ſolo alieno.

¶ *Turcoplier.*] Videtur fuiſſe *interpres in Ordine Johannitarum.* Ejus fit mentio in Odo .... de reb. Norman. qui prodiit An. 1620 circiter.

¶ *Turonenſis nummus.*] J. Caii Hiſt. Cantab. Acad. lib. 2. pa. 123. — *Turonenſis* enim nummus 12 faciebant 4 s. 4 d. Denarium verò duodecimam ſolidi noſtri partem; Solidum libræ noſtræ viceſimam: Et Coronati Gallici ſolaris, ubiq; gentium noti, ſextam partem; Marcam Coronatos duos, unum ſolidum & quatuor denarios; Libram Coronatos tres & ſolidos duos, ſeu tertiam partem Coronati ex æſtimatione noſtrâ Britannicâ.

¶ *Twa nights geſt.*] V. ſupra, Third night own hinde.

¶ *Twelfhyndman, & Twelfhindus.*] V. mox *Twihindus.*

¶ *Twigild.*] Dupla ſolutio, vel duplex pecunia, à Sax. twy, i. e. *duo*, & gild, ſive geld, i. e. *ſolutio*, pecunia. Vide *Triniumgeldum.*

¶ *Twyhindus & Twyhindman.*] Is qui in æſtimatione capitis 200 ſol. cenſetur. Saxon. twẏ hyndenman, à twy, i. *duo*, & hynd, vel hund, id eſt, *centum.* Ita *Sixhinda* & *Twilfhindus.*

Ll. Aluredi MS. cap. .... juxta Lambardum —*Si quis* twyhindum *innocentem cum* hloth, i. *cohorte, occidit.*

¶ *Typico, cas.*] Præfiguro. Brit. Armor. lib. 12. de virgâ Aronis.

Fronduit & ſubito produxit amygdala flore
Virginis intactæ typicans *nova gaudia partus.*

¶ *Typographus, Typographia.*] V. *Magiſter.*

¶ *Tyro.*] Pro Equite aurato, atq; inde *Tyrunculus*, R. Al. 1. 103.

¶ V*Acatio.*] Apud Anglos dicitur tempus quo vacat à jure dicundo. Juſtitium, quaſi juris ſtatio, & quod Romani dixere *dies nefaſti*, ſcil. in quibus jus ne fari liceret. Olim Tempus appellabatur pacis Dei, & Eccleſiæ, ut ſic à pacis Regiæ innoteſceret quo lites agebantur. De hoc copioſè diſſeruimus in libello vernaculo *de origine & ratione Terminorum forenſium.* V. autem ſupra *Terminus.*

¶ *Vaccaria*, al. *Vaccheria.*] Domus ſive locus quo vaccæ aluntur, vel quo negotium quod ad eas attinet perficitur.

Fleta lib. 2. cap. 41. §. *Item inquiratur.* Vide.

¶ *Vaccaritia.*] L. Alam. tit. 75. — Si quis in *Vaccaritiâ* legitimâ ubi ſunt 12 vaccæ, vel amplius, taurum ex ea involaverit, vel occiderit, 3 ſol. eum ſolvat, aut qualecunq; armentum de ipſâ *vaccaritiâ* involatus fuerit, ſecundùm qualitatem eum ſolvat.

¶ *Vala.*] Gothic. *Subrutilus.* Procop. de Bel. Got. lib. 1. ſect. 14. Perſona Interp. — Hortantur in *valam*, id eſt, ſubrutuli coloris equum, ut jacula jacerent. Germanis hodie vael, *color gilvus.*

¶ *Valco*, al. *Falco.*] Accipiter, al. acceptor. Epiſt. S. *Bonifacii* Archiep. Mogunt: ad *Cuthbertum* Archiep. Cant. ut [Servi Dei] acceptores [aut] *Valcones* non habeant prohibemus.

¶ *Valecta*, al. *Valetta.*] Et in Regiſt. brev. orig. 25. b. *valettus*, puer, miniſter, famulus, qui heri eſt à perſona, Gal. *valet*, quaſi qui *va lez ſon maiſtre*, i. qui juxta Dominum vadit ſeu miniſtrat. Corruptè *vallet*, & *varlet.*

Aſſer. Menevenſ. pag. 24. l. 12. — *Et volo* (Aluredus Rex) *quod Armigeri mei cum* valectis, *& omnes qui cum ipſis in ſervitio meo ſunt, ita diſtribuant modo ſupra-dicto &c.*

Valletti apud Gallos idem olim erant quos Germani fortè *Ambactos* vocabant; Angli Servingmen & Yeomen, antiquis pueri, & in Canuti Ll. foreſtæ *juniores*, quorum viri

Nobiles

49. nu. 5.)—— *Et ſi amodo exurgat placitum de diviſione terrarum, ſi intereſt Barones meos dominicos, tractetur placitum in Curiâ meâ: & ſi eſt inter* vavaſſores *iſtorum dominorum, tractetur in Comitatu, & hoc duello fiat niſi in eis remanſerit.*

Item breve ipſius R. de admenſuratione ſervitiorum *vavaſſorum* Ram. 211. Vide.

His exponit verbis, ut *Prateus* refert, & alii.

Valvaſor dicitur nobilis, qui ſummæ coertionis non etiam nundinarum & mercatus jus habet (*un Gentilhomme, qui a ſeigneurie de haute juſtice:*) eſtq; Barone inferior, atq; ab eo feudum ſuum obtinet.

Et in Ll. *Hen.* 1. Regis Angl. cap. 8. Hi qui generalibus placitis comitatuum intereſſe tenentur, ſic inter alios enumerantur, ut *valvaſores* Baronibus videantur poſtpoſiti, Aldremanni, Præfecti, Præpoſiti, Barones, *Vavaſſores*, Tungrevii, & cæteri terrarum domini diligenter (ſint) intendentes. Bract. l. 1. c. 8. n. 4.

De juriſdictione autem *valvaſorum* nihil apud nos reperio, niſi quod ſuas habuerint Curias. Sic enim in iiſdem *Hen.* 1. Ll. cap. 27. —— *Planum eſt deniq; pro tali cauſa (ſcil. in pulſatione furti) condictum diem, vel quidem* * *ſalva Curia* vavaſſoris *litteræ reſpectari, nec actione hujuſmodi, ſine Regiæ poteſtatis miniſtro debere finiri* &c. Obſcurè & fortè mendoſè.

* Salvacuaria.

At ſequenti capite ita ſequitur — *Habeant autem* vavaſſores *(qui libera tenent placita) quæ ad wytam vel weram pertinent, ſuper ſuos homines, & in ſuo; & ſuper aliorum homines, ſi in forisfaciendo retenti, & gravati fuerint.*

Preuves de l' Hiſt. des Comtes de Guines p. 149.—— *Hic autem Arnoldus —— Ardenſis dominus, 12 pares vel Barones Caſtro Ardeæ appendicios inſtituit &c. rerum venalium forum in medio collocavit &c. ſcabinos eidem loco ordinavit; & eorum judicio ſecundùm juriſdictionem & inſtitutionem Aadomarenſium Scabinorum & Burgenſium tenenda & imperpetuum ſervanda cum 12 Ardenſis oppidi paribus,* Vavaſſoribus, *militibus, burgenſibus & plebe &c. confirmavit.*

Bract. l. 2. cap. 39. nu. 6. f. 93. b— *Quod dicitur de Baronia, non eſt obſervandum in* vavaſſoria *vel aliis minoribus feodis, quàm Baronia, quia caput non habent ſicut Baronia, &c.*

Denuo addam, quæ in dictâ Longobardorum lege poſt aliquot ſequuntur —— *Si verò filium non habuerit (miles mortuus) & abiaticum de filio maſculo reliquerit: pari modo beneficium habeat: ſervato uſu majorum* valvaſorum *in dandis equis & armis ſuis ſenioribus.*

De *valvaſinis* deniq; ſic ex tit.—— *Quis dic. Dux, Marchio, Com.* Valvaſini, *id eſt minores* valvaſores, *antiquo quidem uſu, nullam feudi conſuetudinem habebant.* Valvaſore *enim ſine filio mortuo, feodum quod* valvaſino *dederat ad Capitaneum revertebatur; ſed hodie eodem jure utuntur in Curia Mediolanenſi quo &* valvaſores. Lib. feud. tit. 14. cap. 10. item cap. ſeq.—— *De minimis autem* valvaſoribus *ſic obſervatur, ut ſi minores* valvaſores *beneficium tollere voluerint minimis hoc liceat eis: Moderni autem non ita ſubtiliter diſcernentes, dicunt idem obſervandum in minimis quod in majoribus* valvaſoribus *dictum eſt.*

¶ *Vatarius.*] Præcurſor, ut Vantarius Regis eſt aſſecla Regis qui cæteros ſuos aſſeclas prægreditur, the Kings Fore footman. Rot. de finibus. Ter. Mich. 2. Ed. 2. *Richardus Rokeſley Miles tenebat terras Seatoniæ per Serjantium eſſe* Vantarium *Regis (in)* Gaſcoign, *donec per uſus fuit pari ſolutarum pretii 4. d. id eſt, dum triviſſet par calceorum pretii 4d.* Coke Inſt. ſect. 95.

¶ *Vapintachium.*] Vide *Wapentachium.* Sic autem *M. P.* 148. l. penult.

¶ *Varda.*] Idem Scotis quo Gallis *garde*, Anglis ward, id eſt, *Cuſtodia*; ſive hæredum in minore ætate exiſtentium, ſive rerum aliarum quarumcunq; De hoc fusè *Skenæus* pro ritu ſuæ patriæ: noſtræ autem vide infra in *Warda.*

¶ *Varda, dæ, & vardo, das.*] Illud pro interloquutorio & conſtitutione, hoc pro conſtituere & decernere. Vide infra *Warda*, vel *Varda.*

¶ *Varenna.*] Scotis idem quod apud nos *Warenna* quod vide. *Skenæ* —— *Infeodatus liberam* Varennam.

¶ *Vaſlettus.*] Pat. 1. *H.* 3. in dorſo m. 13.—— *Concordia inter Regem & Radulphum de Normanvill, viz. quod Rad. tenebit in ſervitio Regis Geroldum, & Radulphum milites, filios ſuos, quamdiu guerra ſua duraverit, per ſic, quod Rex ei remittat CC marc. quas debebant Regi Johanni de fine pro redemptione dicti Geroldi & per ſic deberetur; Thomas filius dicti Radulphi* vaſlettus *in cuſtodia Regis qui ſimiliter morabatur in ſervitio Regis, cum prædictis Geroldo & Radulpho fratribus ſuis.*

¶ *Vaſſallus dominicus.*] Baro Regis, vel alterius fortè poteſtatis. *Trad. Fuld.* lib. 1. Ch. 101.—— *Teſtibus Trugone Archiepiſcopo (& poſt multos Comites) innumerabilibus* vaſſallis dominicis.

¶ *Vaſſaticum.*] Servitium, ſeu obſequium quo vaſſallus ſive vaſſus Domino tenentur.

Præcept. Conceſſ. *Ludov.* Imp. An. circiter 817. Hiſpanis factæ.—— *Noverint tamen idem Hiſpani, ſibi licentiam à nobis eſſe conceſſam, ut ſe in* vaſſaticum *Comitibus noſtris more ſolito commendant.*

¶ *Vaſtum.*] Devaſtatio, deſtructio, ſpolium, à Gall. *Gaſt.*

Vaſtum etiam dicitur pro terrâ incultâ, & quaſi deſerta. Sax. ꝥeſꞇ.

Va-

Inde in Regiſtro originali *Breve de* viis & venellis *mundandis.*

¶ *Ventæ.*] S. Conſ. apud Gallos An. 1263. cujus *Renat. Choppinus* meminit lib. 2. De Domanio Fran. Tit. 9. Sect. 11.—— *Et pertineret ad hujuſmodi*, i. e. *Epiſcoporum Majorias cenſus*, ventæ, *inveſtituræ*, & *ſimilia.*

¶ *Venates.*] Vide ſupra Venditæ.

¶ *Ver,& Verg lt.*] *Skenæus* dixit in Not. ad Reg. Majeſt. lib. 3. cap. 19. pro *Were* & *Weregild* quæ vide infra.

¶ *Verboſor,ſaris.*] Multiloquio utor. *Auguſtin.* Serm. de temp. 215. Si ſuum eſſe agreſte hoc vocabulum non negaverit— *In Eccleſia ſtantes nolite* verboſari, *ſed lectiones divinas patienter audite*; *qui enim in Eccleſia* verboſari *voluerit*, & *pro ſe* & *pro aliis reddíturus eſt rationem.*

Verbum in Eccleſia facere, i. e. ſermonem ad populum habere. *Addit. Ludovici* 4. tit. 41.

¶ *Verd.*] A Latino *viride.* Dictio foreſtaria ſive ad ſaltuarios pertinens,ſenſu duplici. Primò pro poteſtate, quam quis habet per conceſſionem Regiam ſecandi ligna viridia infra foreſtam ad foci ſui alimentum.

Secundò pro jure compaſcendi animalia in foreſtâ, quod aliàs dicimus *herbagium.*

¶ *Vereda,dæ.*] Currus, Plauſtrum. Vide *Parata.*

¶ *Veredarii.*] Diction. è Jun. *Poſtes*, idem *veredi.*

¶ *Veredictum.*] Quaſi *verè dictum.* Dicitur reſponſum quod duodenarii juratores aliave, ut loquuntur, jurata Judici reddit ſuper facto aliquo ſuæ inquiſitioni demandato. *Veriverbium* 4. feud. tit. 15.

In contentione feudi—*Electio temporis eſt veritatem jurejurando decernere, cum pares Curtis veritatem non teſtantur.*

¶ *Verge.*] Virgata,à virgâ quam Mariſhallus portat ut ſignum ſuæ poteſtatis. *Fleta* lib. 2. cap. 4. §. 1. *Cow.* Hinc *Virgatores*, id eſt **Vergers**, qui in Eccleſiis argenteas virgas ferunt. Eſt autem *verg* Germanicè **Vergen**, quando magiſtratus cauſas exequitur, & abſolvit. *Paradin.* de antiq. Burg. cap. 15. pag. 111. & 144. inde *vergobretus* juriſdictionis magſtiratus,ibid.

¶ *Vergelt.*] Vide ſupra *Ver*, & infra *Wergildum.*

¶ *Vero,onis.*] Brito Armoric. *Philippid.* lib. 10. p. 35. in obſidione Nannetica.

Audaceſq; viri quos illa Britannia gignit
Obdere vel leviter extrema repagula curant,
Ejus in occurſum potius in verone *retecto.*
Egreſſi pugnam committere gnaviter audent.

Corrumpi locus videtur, & carmen vitioſum cum *s* fortè elidatur more Enniano.

¶ *Verrus.*] Pro verres. L. Sal. tit. 2. §. 12. —*Si quis* verrum *furaverit*, &c.

¶ *Vertuolum.*] Genus piſcatorii retis, Latinis melioribus *verriculum.* Gall. Nortman. *vertneil*,juxta Gloſſ. *Lind.* L. Salic. tit. 29. §. 3.—*Si quis ſtatuam,aut tremaculum vel* vertuolum *de flumine furaverit*,&c.

¶ *Verviſa.*] Panni genus, aliàs **plankets** dictum. An. 1 *Ric.* 3. cap. 8. *Cowel.*

¶ *Veſca.*] Vide *Lepe.*

¶ *Veſſes.*] Panni item genus.

¶ *Veſtiarium.*] Ærarium, Cimeliarchum, gazophilacium. Locus in Eccleſiis quo veſtes theſauri & ſuppellex ſacra reponitur, βεστιάριον. Auguſt. Epiſt. 109.—*Et ſicut paſcimini ex uno cellario, ſic induamini ex uno* veſtiario. *to.* 2. 106.

¶ *Veſtiaria.*] Ancilla, ſeu genetiaria. L. Al. tit. 79.

In *veſtimento* jurare; id eſt, *Sagum tenens jurare.* Mos antiquus.

Friſon. tit. 3. §. 14.

¶ *Veſtitio, tis, Veſtitura,Veſtitio, onis,& Inveſtitura.*] Item *inveſtio* & *deveſtio* & *reveſtio.*

Eſt autem veſtire,plenam poſſeſſionem terræ, vel prædii *tradere*; ſaiſinam dare, infeodare.Unde *deveſtire* eſt poſſeſſione aliquem exuere; de feodo ejicere. Reveſtire eſt ejectum reſtituere. *Veſtitura*, ipſa poſſeſſio & poſſeſſionis traditio, &c. Omnia à *veſtitu* dicta,quod per inveſtiendi ceremoniam ipſius terræ *veſtitus*, hoc eſt herba, fructus,ædificia,proventus in alterius transferuntur dominium. Fructus enim terræ *veſtura* dicitur & *veſtitura.* Sic *Weſtm.* 2. cap. 26.—— *Aſportare poſſunt* veſturam (*terræ*) & *levare redditus*, & *alia proficua.*

Vide ſupra *Inveſtio*, & inveſtiendi ceremoniam, ſicuti in vocabulis *Seiſina* & *Traditio.*

V. lib. *de verb. feudalibus*, ubi dicitur à *veſt*-quod linguâ Francogallicâ ſignificat poſſeſſionem, verbo *Inveſtitura* & *deveſtire.* Ergo à Saxon. ꝥæꞅꞇ quod ſignificat *fructum.* V. in dict. Sax.

Chart. Alaman. vett. Gol. nu. 42.—— *Ad integrum à die præſenti trado vobis*, & *ſervum meum, nomine* Nhideng, & *uxorem ejus* Bruna, & *cum obâ ſuâ*, & *cum omni quo* veſtiti *ſunt*: & *alium ſervum meum, nomine* Wolfhariuni,*cum uxore ſua* Atane,*cum obâ ſuâ*, & *cum omni quo* veſtitus *eſt.*

Veſtitus in Conc. Valentin. dicitur *coloniam veſtitam.* Videtur dici de colonia utenſilibus in inſtrumentis inſtructa ruſticis, *Burchard.* hoc reddit 12 *bunariis.* Vide *Bunnaria.* Sed *terra veſtita* dicitur pro *terra ſatæ.* V. *Terræ veſtita.*

Veſtita manu, & manus veſtita.] Dicitur, cum quis plenam rei poſſeſſionem obtinet; *veſtitum* ejus, i. fructus & emolumenta liberâ manu colligens, & percipiens.

L. Baiwar. tit. 17. §. 3.—— *Mei anteceſſores*

Vicarius, *aut Advocatus, aut quiſlibet de plebe hoc feciſſe inventus fuerit, ſtatim reſtituantur. Si verò Comes vel actor Dominicus, vel alter Miſſus palatii noſtri hoc perpetraverit* —— *ad noſtrum judicium reſervetur.*

Ibid. cap. 64. —— *Ut Comites*, Vicarii, *Centenarii propter juſtitiam pervertendam munera non accipiant.*

Preuves de l'hiſt. des Contes de Poictou p. 298. —— *Noſce debetis* —— *Fulconem Comitem Vindocinenſem &c. donaſſe S. Martino &c. MLxvi, ab incarn. Domini conſuetudines omnes quas habebat in terrâ de Loiri*, Vicariam *ſcilicet & commendiſtam, & carreium &c.*

Vicarius, pro Centenario judice. V. *Pithæ.* in Centenarii.

¶ *Vicarius Comitis.*] Wiſegothor. lib. 2. tit. 1. l. 23. —— *Si quis Judicem, vel Comitem, aut* Vicarium Comitis, *ſeu Tynphadum ſuſpectum ſe habere dixerit, ad Ducem provocet, atque inde ad Epiſcopi audientiam, etiamque ad Regem.*

Ibid. lib. 3. tit. l. 1. —— *Comes Civitatis, vel* Vicarius, *aut Territorii judex cognoſcere poſſint de eo, qui injuſtè repudiatam duxerit, ſi non potentior ſit nobilis, qui ad Regem deferendus eſt.*

Ludovici Imp. Addit. 4. ad Capit. cap. 83. —— *Quicunque*; Vicarii, *aut alii miniſtri, tributum quod inferenda vocatur majoris pretii exigere præſumpſerit quam* —— 2 *ſol. pro una vacca &c. cum ſua lege reſtituat & inſuper &c.*

Capitul. lib. 2. cap. 28. —— *Ut Epiſcopi, Abbates, Comites, Vaſſi dominici &c. interſint placitis Miſſorum, qualia hodie* Aſſiſas *vocamus* —— *& habeat unuſquiſq; Comes*, Vicarios, *& Centenarios ſuos ſecum, necnon & de primis ſcabineis ſuis tres vel quatuor.*

¶ *Vicaria.*] Pro juriſdictione Vicarii, ſeu Vicecomitis.

¶ *Vicecancellarius.*] Idem quod Cuſtos Sigilli. *Mat. Par.* in H. 3. *An.* 1247. pag. 662. —— *Dominus Johannes Manſel Eccleſiæ S. Pauli Londonienſis Cancellarius* —— *cuſtodiam ſigilli Regii ſuſcepit*, Cancellarii vices *acturus & officium.*

¶ *Vicecancellarius Regis.*] Sic Petrus Bleſenſis *Henr.* 2. Camd. Engl. pa. 531. c. Sic Malus catulus *Ric.* 1.

¶ *Vicecomes.*] Dicitur, quod vicem Comitis ſupplet in placitis illis, quibus Comes ex ſuæ dignitatis ratione participat cum Rege: Sic *Niger lib. Scaccarii.* Quæ ad Comitem pertinent vide ſupra in ejus diatribâ & luculentiùs hunc deſcriptum intueberis: ſummus eſt in ſatrapiâ quam Comitatum appellamus Officialis, Regi proximus, & à Rege datus ad cuſtodiendum Comitatum; pacem promovendum; fures & maleficos cohibendum; rebelleſque & res novas molientes omnes conterendum. In his igitur exequendis totum habet à [illegible] que Regio diplomate [illegible] Regni, Magiſtratus [illegible]

& poteſtates univerſæ ejus inhærere partibus & ſuppetias ferre.

Claret Judex duplici apud nos foro, hoc menſtruo, quod *Curiam Comitatus* vocant; illo ſemeſtri *Turnum Vicecomites* nuncupato. De priſca iſtorum amplitudine eo liquet quod Archiepiſcopi, Epiſcopi, Abbates, Priores, Comites, Barones, cæterique omnes prædia poſſidentes in Comitatu his adeſſe tenerentur ſectatores; donec Statuto *Marleburgenſi* An. 52 H. 3. cap. 10. Ut ſupra intelligas in voce Hundredus & è Stat. Marleb. an. 52 H. 3. Ubi Magnatibus prædictis indulgetur, ut à Turno ſint abſentes, niſi in cauſis particularibus Turno ipſorum præſentiam expetente. Vide *Comitatus* & *Turnus*. Cognoſcit hodie in Curiâ Comitatus, cum de cauſis quibusdam prædialibus, tum de levioribus nonnullis civilibus 40 ſolidis non excedentibus. Duobus iſtis Curiis, *Comitatus* ſcil. atque *Turni* emerſere aliæ plurimæ ad Vicecomitem propriè pertinentes. E Curiâ Comitatus, omnes Curiæ *Hundredorum*: Et è *Turno* omnes omnium *Villarum Letæ*. Hodie verò Regum diplomatibus Vicecomiti auferuntur, pleræque Nobilibuſque intra dominica ſua conceduntur.

Habet præterea Curias inferiores plurimas. In Centuriis multis & Wapentachiis, Centurialem quam *Hundredum* vocant. Quo, de civilibus litibus agitur Hundredi. In villis pluribus *Letam*, quam vocant, & *viſum Franci plegii* ad cognoſcendum de publicis nocumentis infra villam illam, & quod contra pacem geritur.

In Comitatu verò, Turno, & Leta, nihil competit quod ſupra 40 s. æſtimatur. Juriſdictionis enim iſtud vetus limen fuit, cum ſolidus unus ſupra quinos æſtimaretur hodiernos. Cognovit olim utique in Turno de criminalibus multis, furtis, rapinis, homicidiis &c. quæ foris Regiis hodie terminantur, & placitis aliis Coronam pertinentibus, quæ adimuntur ei, Stat. Mag. Chartæ Cap. 18. & hodie de publicis nocumentis.

Quoad ejus miniſterium mandata Regis & Curiarum omnium ſuperiarum ſuſcipit & exequitur, ſingulos habens in ſingulis reſponſales à ſuo Subvicecomite deputatos.

Reum in civili lite Curiæ citat, in criminoſa tribunali ſiſtit: conteſtata utraque Juratam cogit facti veritatem edicturam; litera obtinenti judicatam expedit: Condemnatos rapit ad ſupplicium; Mulctas & pecunias publicas fiſco infert.

Juſtitiarios Regis bis quotannis in Comitatum ad Aſſiſas celebrandas venientes, faſtu magno, magno ſtipatus famulatu excipit, & per plures dies (moræ ſpatium) eis ſe in omnibus præſto habet: Lautè interea convivando.

Ad hæc exequenda inſignem habet clientelam; Deputatum nempe quem *Subvicecomi-* *tem*

illum viceſſoribus *iſtius* (*al.ſuis*) *ad legem faciendam.*

¶ *Vicinetum.*] Latinis melioribus *vicinia*, & *vicinium.* Scotorum legibus, *Voiſinetum*, à Gall. *voiſin*, & *vicinitas*; ſed hoc de perſonis, id de loco potius intelligendum.

Dicitur autem *vicinetum* in jure noſtro locus quem vicini habitant: qui olim intelligebantur de eadem villa ſive adjacentibus; atq; aliàs de eodem Hundredo vel proximis: modo verò de eodem Pago ſive Comitatu, hoc eſt, compagenſes. Cùm enim Rex per Breve ſuum Vicecomiti præceperit, ut venire faciat 12 probos & legales homines de *vicineto* de N. ad &c. ſufficit ſi 12 iſtos ex quavis Comitatus parte Vicecomes exhibuerit: modo 6 eorum de eodem (quo ſit N.) Hundredo fuerint; quod Stat. An..... proviſum eſt. Sic in leg. Alaman. tit. 45. §. 2.— *& poſtea mittant in* vicinio, *& congregant pares.*

¶ *Vicinitas.*] Pro duodecem virali inquiſitione ejuſq; reſponſo, pro Aſſiſâ, Juratâ, Veredicto vicineti.

Quon. Attach. cap. 83.— *Nulla* vicinitas *capiatur ſuper vicinitatem de unâ querelâ. Nec probatio ſuper probationem, nec purgatio ſuper purgationem. Quia de jure probationes ſemel deciſæ non debent iterari.* Ubi *Skenæus* in marg. *vicinitas*, i. *Veredictum vicineti*, ſeu *aſſyſæ*: nam generaliter nunquam poteſt eſſe duellum, ubi aſſyſa eſt, nec è converſo.

¶ *Victualis, Victualia, orum, Victualarius.*] *Victuale* dixit *Apul.* pro eo quod ad victoriam pertinet: alii frequentius pro eo quod ad commeatum; ipſumq; commeatum *Victualia* dicunt vulgatiſſimè, à Gal. *Victuailles*; eorumque venditorem *Victualarium.*

Victuale, pro ferculo vel miſſo. R. Alam. 201.

¶ *Vidua Regis.*] Dicitur relicta ejus, qui de Rege tenet in capite; hoc eſt, de coronâ ſuâ. Regiſq; ideo vidua nuncupata eſt: quòd ſine Regis licentia ad ſecundas nuptias non tranſeat, quin & dotem impetret ex Regia aſſignatione: regemque habeat patronum & defenſorem. *Viduarum* enim & pupillorum cura ad Reges pertinebat, quam ideo ſuis Comitibus, per provincias & pagos olim delegabant; ut apud *Marculf.* lib. 1. cap. 8. in Chartâ, quâ Rex Ducatum, Patriciatum, vel Comitatum concedit; viz. *viduis* & pupillis maximus defenſor apparens. Et *Hludovicus* Imp. in admonitione ad Comites Capitul. lib. 2. cap. 6.—— *Pupillorum verò* (inquit) *&* viduarum *& cæterorum pauperum adjutores, & defenſores—— juxta veſtram poſſibilitatem ſitis &c.*

Item Synodus Ticinenſis, ſub *Ludovico* Italiæ Rege, *Pupillos &* viduas *protegant.*

¶ *Vigerius*, & *Vigeritia.*] Illud magiſtratus appellatio; hoc ſuæ jurisdictionis territorium, quæ ſupra Vide in *Vegarius.*

¶ *Vilager.*] Pri. Lew. pag. 14.—— *Quicunque in villa de* Hecham *habuerit bovem vel vaccam, dabit* 1 *denar. ad inventionem S. Crucis, & pro vitulo unius anni, ob. Et qui plures habuerit tot denarios de* vilager. Et paulo poſt, *Oſemundus de Stane* pro ſuo *vilager &c.* Iterum mox, B R, S A, A E, dant *vilager* cum ſuo cenſu. V. plus *Corredium.*

¶ *Villa.*] Pro eo quod Angli & Galli manerium dicimus, vernaculè **a mannor**, & *manoir*; antiquioribus *manſum*, quod & Romani villam appellabant. Germ. *Hoba, Oba, Hobunna.*

Villa enim apud Saxones noſtros antiquos, Romano ſenſu accipi videtur pro prædio unius alicujus in rure, cum idoneis ædibus ad reponendos ejuſdem fructus honeſtato. Non autem primitùs pro multarum manſionum connexione, quod in oppidis potius expetendum eſſet: & ſucceſſivis temporibus *villis* poſtea introductum eſt.

In MS. tractans de Chartis quod dicitur *Cartaria* temp. *Ric.* 2. *Villæ* dividuntur in *murales* & *rurales*; Et de *villa rurali* locutus ait, *villa continet campum pratum & boſcum*, fol. 3. b. Sic paſſim in Chartis terra arabilis prata paſcua boſci &c. dicuntur jacere in villâ de *N.* Et ſic concordatum fuit per Curiam in Camer. Scacc. term......... Eliz. dictum per *Tanfield* Cap. Baron. & conceſſum per Dom. Theſaurar. et alios aſſidentes, in caſu meo contra Dominam Reginam pro Chaceâ de *Riſing* ſuper Recordo quod protuli, in quo compertum fuit coram Juſtic. Itiner. 18 Ed. 1. apud *Norw.* Quod villa de *Congham* eſt extra chaceam de *Riſing.* Cumque duo eſſent apud Romanos villarum genera, *Urbana* ſcil. quam per famulos ſuos dominus ipſe curavit; (ut apud *Varronem* videas lib. 1.) & *ruſtica*, quam agricolis tradidit excolendam: Ita Saxones noſtri & Normanni ſuas etiam villas diviſerunt; partem ſibimet ipſis retinentes, quam *terras dominicales*, & *manſum indomicatum* vocabant; partem colonis & clientibus ſuis elocantes, cenſus & ſervitii gratiâ, quam ergò *terras tenementales* nuncuparunt & *manſum ſervile.*

Sic igitur intelligo Chartas antiquas ubi *villa* dari aut legari contigerit; Sic ipſius *Ælfredi* Regis teſtamentum anno 909. conditum, ubi inter alia—*Inſuper* (inquit) *meæ filiæ concedo primogenitæ*, villam *de* Wellero, *et meæ filiæ poſtgenitæ concedo* villam *de* Clere, *et de* Condevere *&c. plurimas.*

¶ *Villa fiſcalis.*] Al. Villa Regii fiſci, ea dicitur quæ eſt in Regiâ hæreditate.

Flodoard. lib. 1. cap. 20.—— *Manens juxta Regii* villam *fiſci, quam* Roſetum *vocant, neque meſſem neque pratum cæterumve peculium propter fiſcalinorum infeſtationem habere quietè valebat.* Et (poſt Appendicem *Flodoardi*) De

dicam pro Decaniâ, vel aliis quibuſcunque angariis, feudum quidem, quod in proprium eſt, acceperit &c. Item tit. 13. c. 9.

Al. impropriùm.

¶ *Villicus major.*] Is quem hodie in burgis & civitatibus ſimplici Latino vocabulo *Maiorem* vocant: Germani 𝔐𝔢𝔶𝔢𝔯, & nos inde 𝔐𝔞𝔶𝔬𝔯.

¶ *Vinea.*] Vopiſcus in Probo ſect. 7. p. 730. — *Gallis omnibus, & Hiſpanis & Britannis, permiſit, ut* vites *haberent*, Vinumque *conficerent*. To. 2.

¶ *Vinna, næ.*] Everriculum in flumine poſitum piſcibus capiendis, juxta *Freher.*

Chron. Lauriſhamenſ. An. 777.—— *Adjecit clementiſſimus Rex piſcationis conceſſionem in Reno flumine &c. Ut Abbas & fratres licentiam haberent ad* vinnam *faciendam, & ad piſcandum — & ut de ſilva, quæ ad illam villam aſpicit —* vinnam *faciendi, & emendandi haberent poteſtatem, in quantum eis opus eſſet prendere vel copulare.*

¶ *Virga terræ.*] Vide Virgata terræ.

Chron. MS. Monaſt. de Bello—*Octo* virgæ *unam hidam faciunt; wiſta verò* 4 virgatis *conſtat*. Et infra—*Dividitur leuga per* Wiſtas, *quæ aliis in locis* virgatæ *vocantur.*

¶ *Virgata.*] Menſurationis virga. Ang. 𝔞 𝔶𝔞𝔯𝔡, Sax. ȝiꞃꝺ.

Text. de Eccleſ. Roffenſi, de reſtauratione pontis. §. 1. — *Primum ejuſdem Civitatis Epiſcopus incipit operari cum orientali brachio primum peram de terra; deinde tres* virgatas, *plancas ponere*, Sax. ðꞃeo ȝẏꞃꝺa ꞇo ðillan &c. Similiter per ſingulas paragraph.

¶ *Virgata terræ.*] Al. Virga terræ. Saxonicè in legg. *Inæ* ȝẏꞃꝺlanꝺ, a ȝẏꞃꝺ, i. e. *virga*, lanꝺ *terra*.

Ejus autem quantitas incerta eſt pro locorum varietate. Aliàs enim 20, aliàs 24, aliàs 30, aliàs 40 acris æſtimatur. *Wimbletoniæ* in agro Surrienſi, non procul à Thameſi, acris tantum 15 computatur. MS. codex unus—— Virgata (*inquit*) terræ *continet* 24 *acras, & 4 virgatæ conſtituunt unam hidam &c.* ut in *Hida*. Alius codex MS. —— *Decem acræ terræ faciunt ſecundùm antiquam conſuetudinem, unam ferdellam, & quatuor ferdellæ faciunt* virgatam, & cætera ut ibidem etiam ſequuntur.

Ll. *Inæ* impreſſæ cap. 66. —*Si quis* virgatam *terræ à domino, mercede conductam araverit: Et dominus cenſu non contentus, inſuper quam quæ pacta eſſent opera exigerit; non neceſſe ſit ei, eâ lege accipere.* Quod, ſic codex antiquus MS. — *Si quis componat de* virgatâ terræ, *vel amplius ad galbum, & araverit: Si dominus velit &c.*

Liber Rameſ. MS. Sect. 297. a.—— *Sewinus accipitrarius dedit* 3 virgas *de terra in* Indingewurth *& unam* virgam *in* Slepe.

Sunt qui Hydam terræ quinque *virgatis* computant, *Virgatam* autem quatuor acris, & ſic 20 acræ (inquit *Fabianus*) Hydam conſtituunt.

¶ *Viride* & *ſiccum.*] Char. Conſtantiæ Ducis Britan. fundat. Abbatiæ de villa nova An. Dom. 1201. Hiſt. Bret. l. 4. ca. 16. Concedo item eis de Foreſta circa Nanetenſi tam de viridi quàm de ſicco, ad omnes uſus ſuos neceſſarios, abſque venditione & donatione, & paſturam omnibus ſuis animalibus, tam pecorum quàm aliis, & fœnum ad uſum eorum per totam dictam foreſtam meam ſufficienter, in quocunque loco poterunt invenire. Intelligo de ligno.

¶ *Viridizarius.*] Formul. Solenn. 79. Dono tibi manſum juris mei indominicatum cum aliis 4 manſis ſervilibus ſeu adſpicientibus ſimul curtiferis, vineis arpennorum 4, ſylvis *Viridigariis*, pratis, campis, cultis vel incultis, paſcuis &c. Gloſſ. *verger* Gal.

¶ *Virones*, & *Virrones.*] Idem quod Barones. Voces omnes Normannicæ, noſtriſque Saxonibus incognitæ, qui eoſdem hos pro ſuo idiomate Thanos, Latinè vero Miniſtros appellabant.

Lambard. in ſua Explicat. vocab. Thanus. Atque ego non ſemel me legiſſe memini (Thanos) eos eſſe qui poſt adventum Normannorum *Virrones* & Barones dicebantur.

¶ *Viſitatio.*] Viſitator dicitur, qui delictorum cognitor datus eſt in aliquâ Eccleſiâ: Sic in ſchiſmate Romæ facto, annum circiter Domini 498. inter Symachum Papam & Laurentium—*Feſtus & Probinus ſenatores miſerunt relationem Regi & cœperunt agere ut* viſitatorem *daret Rex ſedi Apoſtolicæ. Tunc Rex dedit Petrum Altinæ Civitatis Epiſcopum, quod Canones probibent.* Ex lib. Pontificali in vita Symachi. Conc. to. 2. pag. 273.

Viſitatores autem hujuſmodi, aliàs *Miſſi* dicebantur, quod vide.

¶ *Vitalitium.*] Quod ad viduæ mulieris vitam victumque aſſignatur, aliàs Dotalitium. *Alb. Crant. Daniæ* lib. 7. c. 35.

¶ *Vitalia*, pro *Victualia.*] Sic in Formul. Solen. ut notat *Lindenbrogius*. Et nos inde *vitellarios* dicimus.

¶ *Vitellarius.*] Is qui vendit victualia, eoque nomine piſtores & braciatores cenſeri, palam eſt ex Stat. quod de piſtoribus, braciatoribus, & aliis *vitellariis* inſcribitur.

¶ *Vituli.*] Malmesb. Novel. lib. 2. p. 194. —— *Flexerunt ejus impetum precibus multis* Vituli, *qui arctiſſimarum neceſſitudinum parentes, quos apud* Hamptunam *habebant, ærumnis cæteris involvi timerent.* Genus hominum nauticorum eſt, quos *vitulos* vocant.

¶ *Vivarium.*] Græcobarb. *βιβάριον* Romani locum dixere, quo Leones aliaſq; beſtias coercitas aſſervabant, ut teſtatur *Procop.* de *Bell. Goth.* Lib. 2. cap. 19. quâ etiam ratione

parcos

¶ *Vrbs venerabilis.*] Pro Roma.

¶ *Vrſers.*] Naves apud Siculos magnæ, an. circiter 1190. al. (reor) *uſſariæ* & *uſaria* dicta, quæ vide infra.

Hoved. in *Richardo* I.—— *Rex Tancredus dedit Regi Angliæ* 4 *magnas naves, quas vocant* urſers, & 15 *galeas.*

¶ *Vrtella.*] Baioariis dici videtur, pro eo quod Saxones & alii Ordela & Ordalium dicunt. Vide *Ordalium.*

Decret. Thaſſalonis in Legg. popular. §. 9.—— *Vt hi qui Ducali manu liberi dimiſſi ſunt, ad eadem cogantur judicia, quæ Baioarii* urtella *dicunt.*

¶ *Vſa.*] Fluvius, Sax. uſe. Fœdus Alfredi & Godrun RR. cap. 1. MS. de regnorum terminis—— *tunc in rectum ad* Undefordum; *tunc ſurſum in* uſa, *ad* Wetelingſtreet.

¶ *Vſariæ*, al. *Vſſariæ, Vſſeriam.*] Epiſtol. Comitis S. Pauli Duci Brabant: apud *Godefridum* Monach.in Annal. ſub an. 1203. —— *Poſtea noſtras ordinavimus pugnas, deinde nos omnes armati intravimus naves* uſarias, & *galeidas, quæ vaſa navigio apta,* 200 *numero fuere præter naviculas & burgas.* Inferius apud eundem *Godefridum*, ſub anno 1214. *Quod dominus Imperator ad ſuccurſum terræ ſanctæ quinquaginta naves fecerit præparari quæ* uſſeriæ *nuncupantur, quarum magnitudo tantæ capacitatis erit, et* 200 *millia militum cum dextrariis ſuis & omnium armorum ſuorum pertinentiis: & præterea decem millia aliorum hominum valentium ad pugnam & bellum cum armis ſuis in eiſdem* uſſeriis *valeant transferri. Ad unumquodque* uſſerium, *fiet pons ut milites, ſi neceſſe fuerit, armati & aſcenſis dextrariis ſuis in navibus commodè, abſque læſionis diſcrimine, per ipſos pontes valeant exire, quaſi jam ordinatis aciebus, in prælium proceſſuri, & (ſi opus fuerit) erectis velis, intrare poſſint flumen Damiatæ, vel aliud aliquod flumen.*

Hic Freherus, *uſſeriæ*, naves bellicæ, neſcio an forte à *Luſoriis*, corruptâ voce. Nos certe à *Luſoriis* dici non opinamur, cum omnino eadem eſſe videntur, quæ Hovedeno *urſers*, quod vide.

—— *Ac Julianus noctu* 300 *milites* uſuariis *navibus* 40 *impoſitos, adeo tacitos tranſire Rhenum jubet &c.* B. Rhen. ex p. 235.

¶ *Vſlact.*] In Privilegio de *Sempling-ham* pro *utlagt*, vel *utlagat*, fortè: Sed quære. Sic autem illic —— *Sint quieti, tam ipſi quàm homines eorum &c. de omnibus miſericordiis, & amerciamentis & foriſfacturis &c. & de murdro, & latrocinio, & conceyles, &* uſlact, & *hamſoka, Grithbrich, blotwit, &c.*

¶ *Vſo, fas.*] Fruor, utor. Chart. Alam. 67.—— *Villam tenere &* uſare. Et ſeq. *rem excolere &* uſare.

¶ *Vtfangthefe.*] Sax. ut-fang-ðeof, i. *fur extra captus*, ſcil. extra dominium vel juriſdictionem.

¶ *Vtilitas.*] Chart. Caroli R. in Chro· Laureſhamenſ. ſub. an. 776.—— *Carolus Dei gratia Rex Francorum vir illuſtr. Omnibus fidelidus noſtris &c. Cognoſcat magnitudo, ſeu* utilitas *veſtra, quod &c.*

Longob. lib. 2. tit. 9. l. 16.—— *Si actorem Regis occiderit* utilitatem *Regis facientem.*

¶ *Vtlagandi.*] Ratio à *Druidibus* profecta eſt, qui ut *Cæſar* refert lib. 6. de Bell. Gal. pag. 116, & 17. —— *Fere de omnibus controverſiis, publicis privatiſque conſtituunt, & ſi quid eſt admiſſum facinus, ſi cædes facta, ſi de hæreditate, de finibus controverſia eſt, iidem decernunt, pœnaſque conſtituunt: ſi quis aut privatus, aut populus, eorum decreto non ſtetit,* ſacrificiis interdicunt. —— *Hæc pœna apud eos eſt graviſſima.* Quibus ita eſt interdictum, ii numero impiorum ac ſceleratorum habentur; ab iis omnes decedunt, aditum eorum ſermonemque defugiunt, ne quid ex contagione incommodi accipiant: neque iis petentibus jus redditur, neque honos ullus communicatur.

¶ *Vtland.*] Saxonic. (id eſt *terra extera*) Dicebatur *terra ſervilis*, ſeu *tenementalis*, quod de procinctu terrarum dominicalium, quæ Inland nuncupatæ ſunt, in exteriorem agrum rejiciebantur. V. *Inland.*

¶ *Vtlepe.*] Significat (inquit *Cowellus*) *eſcapium* (hoc eſt, *evaſionem*) latronum. *Fleta* lib. 1. cap. 47.

¶ *Vulgalis*, pro *Vulgaris.*] Brit. Armor. lib. 9.

Auxona cui faciunt nomen vulgale *moderni.*

Crebro apud veteres *l* pro *r.*

¶ *Vulpecula.*] Dimin. à *vulpe*, nomen contumeliæ apud Salicos. Unde in Ll. ſuis tit. 32. *De convitiis* §. 2.—— *Si quis alterum* vulpeculam *clamaverit* 120 *denar.*—— *culpabilis judicetur.*

¶ *Vxoris emendæ Ceremonia.*] Apud antiquiores Germanos in more fuit, ut refert *Tacitus*, mulierem poſt obitum viri, alteri non nubere. Poſteris autem hoc exolevit; ita tamen, ut nec liberæ eſſet vidua poteſtatis. Ejus igitur qui ambiret matrimonium, non pretio ſolum ac Concilio publico impetrataq; à magiſtratu venia fit voti compos. Hinc enatam eſſe exiſtimo hodiernam noſtram conſuetudinem, de viduis ut loquuntur Regiis maritandis pecuniiſq; ideo (quod fines vocant) perſolvendis. Apud Germanos autem utiq; & nos ea ſemper fuit conducenda hujus veniæ ratio, ut formalis potius videretur, quàm lucroſa, viduiſq; ideo impoſita, ne conjugalem forte dignitatem & defuncti mariti familiam temerarent. Ceremoniæ formam vide apud Salicos tit. 46. §. 1.—— *Si quis homo moriens viduam dimiſerit, & eam quis in conjugium voluerit accipere, antequam eam capiat Tunginus, aut Centenarius mallum indicent, & in ipſo mallo ſcutum habere debent, & tres homines cauſas tres demandare, & tunc ille qui viduam accipere vult, cum tribus*

Mich. 20 E. 1. Rot. 29. in dorſo. Ricardus fil. Alani *Comes* Arundel, *ſummonitus fuit ad reſpondendum domino Regi de placito quo waranto clamat habere placita Coronæ, & habere* Wayf *in manerio ſuo de* Upton *ſubtus* Haweman, &c. *in Com. Salop. Et Comes dicit, quod ipſe clamat habere* Infangenethef, *&* Wayf, *& eadem placita & libertates habuerunt ipſe & omnes anteceſſores ſui, & eiſdem uſi ſunt à tempore quo non extat memoria, & eo waranto clamat, &c. Et* Hugo *de* Louther *qui ſequitur pro domino Rege, dicit quod* Wayf *eſt quoddam groſſum de Coronâ, ita Coronæ domini Regis annexum, quod nullus eo gaudere poſſit, niſi inde habeat ſpeciale warantum à domino Rege vel anteceſſoribus ſuis conceſſum.*

¶ *Waiviaria mulieris.*] Dicitur, cum ipſa uti exlex pronunciatur, quod in viro utlagationem nuncupant, & utlagariam.

Fœmina autem ideo non dicitur utlagata, i. exlex, propterea quod (inſtar viri) in legem non juratur, ut *Fitzherb.* notat. tit. *Exonerat. ſectæ* fol. 161. a. Vide *Bract.* f. 125. b. 5. & Add.

¶ *Waviatam.*] Bona Waiviata: ea dicuntur, quæ latrones inter fugiendum projecerint: Regiq; adjudicantur ſi ipſorum dominus reum in lege non proſequatur.

Juridico idiomate **Waiffe**. Vide *Stanford* lib. 3. cap. 25. ubi ait *Waiviata* (**Waiffe**) non dici, niſi de bonis furatis, ſi non in caſu aliquo particuli. Sed *Bracton.* audi lib. 1. De his (inquit) quæ pro *Weyvio* habentur ſicut de averiis, ubi non apparet dominus, & quæ olim fuerunt inventoris de naturali, jam efficiuntur principis de jure gentium, fol. 6. col. a. V. *Bract.* 125. b. 5. & Ad.

¶ *Waivio, as.*] Vox forenſ. *Derelinquo, abjicio*, pro derelicto habeo. Ductum opinor à *Wiſo* & *Huiſo*, quæ vide.

¶ *Wakes.*] Sunt *celebritates bacchanales* ſub fructuum temporibus, ab occiduis & borealibus Anglis pagatim habitæ. *Bacchanales* dixi ex nomine: nam ƿac Sax. eſt *temulentia*. Hæc eadem ſunt quæ apud Ethnicos *Paganalia* dicebantur; Feriæ *Cereri*, & *Telluri* inſtitutæ, pagatimq; celebratæ (à quo & nomen) ob frugum ſementorumq; beneficium.

Wakes, Die Dominicâ poſt Encæniam ſeu feſtum dedicationis Eccleſiæ cujuſvis villæ, convenire ſolet in aurorâ magna hominum juvenumq; multitudo, & canorâ voce **holy wakes holy wakes** exclamando deſignare; & *deinde poſt preces matutinas* ad conviationes & ludorum omne genus procedere, biduo vel triduo hoc facientes, quod videtur pro feſto fieri dedicationis villæ illius in Comitatibus *Leiceſtriæ*, *Warwici*, *Nottinghamiæ*, *&c.* Nos ad horum ſimilitudinem olim habuimus *Gildas* & *Gildorum feſtivitates.*

Feſtum erat dedicationis templi (Encænia) & tenebatur vel eadem die quâ conſecrata fuit, vel quæ tutelari Divo ſacra habebatur. Et celebrandum hoc ſtatuitur in Concil. Moguntino, ſub *Carolo* Mag. cap. 36. & Noſtratium....

Huic celebritati Rex *Edw.* Confeſſor. pacem concedit in eundo & redeundo Ll. ſuarum 3.

¶ *Walapauz.*] Leg. Longobard. tit. 15. cap. ult. — *Si quis homini libero violentiam injuſtè fecerit, i.* Walapauz: 80 *ſol. ei componat.* Walapauz eſt dum quis alienum furtivum veſtimentum, aut ſibi caput latrocinandi animo, aut faciem transfiguraverit. Hæc omnia verba legis. Ubi Gloſſar. *Lindenbrog.* **Wala** caput, **Pauzen** *ornare, polire* Germ.

¶ *Walaraupa.*] Lex Baiwairior. tit. 18. cap. de *veſtitu mortuorum.* De veſtitu utrorumque, quod *Walaraupa* dicimus, ſi ipſe abſtulerit qui hos interfecit, dupliciter componat. *Gloſſ. Lindenbrog.* **Wala** *caput*, **Rauba** *veſtis.*

¶ *Walaworf.*] Vide *Waltworf.*

¶ *Vualco.*] Epiſt. Bonifacii Archiep. poſt. Concil. Cleveſho. An. 747. — *Venationes & ſilvaticas vagationes cum canibus & ut acceptores* Vualcones *non habeant prohibemus.*

¶ *Wald.*] Germanis, *ſilva.* Sic **Swartzwald** nigra ſilva, i. Hercynia R. Alam. 1198.

¶ *Waldach.*] In notâ de membranâ in Archivis Regiis—*Precium acr.* 2*d. non plus, quia terra eſt in* Waldach.

¶ *VValla.*] Vide *Wallia.*

¶ *VValleſheria.*] Statutum Walliæ an. Ed. 12. cap. 4.— *Quod quatuor villatæ propinquiores loco ubi caſus homicidii, vel infortunium contigerit, veniant ad proximum Comitatum, unà cum inventore, &* Walleſheria, *i. parentela hominis interfecti, & ibidem præſentent factum feloniæ & caſum infortunii, &c.*

Reperio in notâ quâdam A. *Walleſheria*, id eſt *parentela* interfecti; ſcilicet unus ex parte patris, & alius ex parte matris.

Sic Ingliſheria. Extenta terrarum *Joh.* filii *Alani* 52 H. 3. Eſc. 52 H. 3. n. 37. — De Albomonaſterio; *dicunt, quod eſt ibi* Walecheria, *quæ reddit de annuo redditu* 3 *l.* 12 *d. ad feſtum S. Mich. Item in tota* Walecheria *ſunt quatuor homines, & quilibet eorum debet invenire unum hominem per tres dies in qualibet ſeptimanâ à feſto S. Mich. uſq; ad feſtum beati Petri ad vincula.* [Significat *Wallica pars* ut videtur.]

¶ *Wallia.*] Et fonti vicinius Walla, Agger ſeu murus contra maris vel undarum impetum in paluſtribus regionibus erectus, ab Anglico **Wall**, (i. murus) à Latino *vallum.*

Carta Hen. 3. de Ordinatione mariſci de **Romeney** per 24 legales homines de mariſco de **Romeney** — ad hoc electos & juratos, debent diſtrictiones fieri ſuper omnes illos, qui

rendatio, item *Warendator*, pro eo qui evictionem rei præſtare tenetur. Unde & noſtratia illa emanaſſe certum eſt; *warentare*, & *warentiſare* pro *defendere*, *tueri*; *warrantus* pro *authore* vel *defenſore venditi*; *Warantia* pro *defenſione*, vel *ligamine ad defenſionem ſatisfactionemq; venditionis*: *Warrantum pro ſymbolo* vel *inſtrumento*, quo quis vel ad *Warantiam* obligatur, vel quo ſuam munit authoritatem & tuetur. Hinc quæ in Chartis noſtris feudalibus inſtar ſacræ anchoræ habetur clauſula illa finalis, *Henrici* tertii ævo (ni me fallit conjectura) enata, *warantizabimus & imperpetuum defendemus*: quo author doni aut venditionis, ad integram rei compenſationem ſi evicta fuerit obligatur. *Warantiæ* enim apud nos lex eſt, ut ſi de terris ſub eâ ſtipulatione datis aut venditis controverſia aliquando oriatur, emptori liceat ad authorem donationis ſe recipere, ipſoq; in patrocinium cauſæ advocato, omnis deinceps litis moles huic incumbit: quæ ſi male ceſſerit petens rem obtinet, emptoriq; vices è venditoris prædiis rependuntur. Nec apud nos enata lex iſta, ſed ab antiquiſſimis noſtris Saxonicis parentibus olim recepta, imo à fratribus noſtris Longobardis (nam & hi Saxones erant) in Italiam deportata, annos ante plus minus 1200. Audi enim quid in legibus Longobardicis anno jam penè hinc milleſimo conſcriptis legendum occurrit lib. 2. tit. 18. cap. 5. —— *Si quis equum ſuum vel cætera animalia, ſive rem ſuam, ſuper aliquem repererit, & ipſe ſe* warentem *dare dixerit, ſtatim juret, & ad certum* warentem *eum conducat, & ſuper tertium* warentem *& tertium comitatum non procedat, & ſi hoc facere noluerit, rem perdat, & ſecundùm legem componat.*

Atq; hæc lex non tum lata, ſed literis tantum mandata: Nam cum hactenus leges ſuas ſolùm memoriâ & uſu (more noſtro) retinebant, *Rotharis* Rex ſcriptorum ſerie jam compoſuit: Et ut Longobardi hanc in Italiam, ſic Franci etiam (alius Germaniæ populus) in Galliam deferebant. Nam veterrima illic *Guarentare* vox eſt etiam *Guarentiſare* pro *ſuſcipere cauſam alterius, & defenſorem ſe profiteri*: *Priſcum* (inquit Prateus) *Francorum verbum quod in Francogalliam invectum eſt* Guarent; *quo ſignificatur is qui Latine author dicitur & evictionem rei præſtat*, lib. 2. Feud. tit. 34. §. 2. Et me *Cowellus* monuit *Warantiam* hanc noſtram per ſtipulationem illam juris civilis, quam dicunt habere licet aliqualiter demonſtratum, quod hoc perpetuam & quietam poſſeſſionem pollicetur, l. 11. §. *final.* ff *de action. empt.* & *vendit.* Huc etiam pertinet *Garentigia* illa de quâ *Baldus* & *Tiraquel.* & alia plura patronimica, quorum omnium fons è Saxoniâ veteri diſquirendus eſt.

¶ *Warentiſo, Warentizo, Waranto, Warantus.*] Vide *Warantia. Warentizare* autem non apud Forenſes tantum, ſed Hiſtoricos etiam legitur pro *indempnem aliquem facere*, vel *conſervare.* Hoved. Par. poſter. in Richar. 1. (p. 743. l. 50.) —— *Et quamvis Archiepiſcopus opera eorum* warrantizaret, *non tamen potuit eos Archiepiſcopum plegiare.* Vide Guarentare in Prateo. Angliam autem ingreſſa eſt vox *warantus* cum ipſo Conqueſtore: extat enim in ſuis legum emendationibus. Nec aliqua res vendita ſine *fidejuſſione* & *waranto.*

¶ *Warenna, næ.*] Eſt privilegium, quod quis in terris ſuis habet ex conceſſione Regis, vel ex præſcriptione prædandi venandiq; feras & volucres, ad warennam, ut loquuntur, pertinentes, alio quovis qui licentia ejus non ingreditur interdicto.

¶ *Warda, dæ.*] *Tutela, cuſtodia.* A Sax. ꝩaꞃꝺ hoc idem ſignificante, ut in *Warantia* monſtravimus. Vox tamen non unius notationis: *Wardæ* enim dicuntur urbis Londini regiones quæ pro numero Majoris & 24 Aldermannorum; viginti quinque conſtitutæ ſunt (præter *wardam* Burgi Southwarci) ſingulorumq; cuſtodiis ſingulæ diſtributæ. Uti ergò à regendo quatuordecim illæ, Romanæ urbis portiones, regiones dicebantur; Sic in Româ hac noſtrâ, viginti iſtæ & quinq; diviſiones à cuſtodiendo *wardæ*, i. e. *cuſtodiæ* appellantur. *Warda* etiam *præſidium* ſignificat caſtellis & urbibus impoſitum, aliàs *Wardea* dicta: Vide *Wacta*. Item carcerem & incarcerationem; ſtationeſq; in quas Foreſtæ dividuntur *wardas* ſolent nuncupari.

Pro Vigiliis in urbibus, &c. *Ll. Ed. Conf.* cap. 35. tit. de *Heretochiis*, Providendum eſt in *Folcmot*, ut *Wardæ* juſtè & ritè obſerventur.

¶ *Warda*, al. *Varda.*] Scotis dicitur *Interloquutorium, Judicium, Conſtitutio.* Angl. an award, q. id quod cuſtodiendum, i. obſervandum traditur. Unde *wardo, das*, quo ſenſu *Skenæus*, Curia dicitur *wardare, conſiderare, pronunciare.* Quon. Attach. cap. 16. §. fin. Non debet dare aliquam rationem pro parte ſuâ, niſi ad inſenſandum Curiam in *Wardis* petitis, ubi ſectatores ſunt legis minus ſcientes. Ibi in not. *Skenæus*; Inſenſandum, i. *informandum*, wardis, i. *interloquutoriis.* Item cap. 34. §. penult. —— *Curia autem tenetur deſervire partibus litigantium in* wardis *& judiciis petitis, &c.* Et cap. 35. §§. 1. & 2. —— *Nullus loquatur in Curia affirmata, niſi partes & ſui proloquutores & Concilium ſuum. Niſi in* wardis *& judiciis petitis, in quibus licet omnibus ſectatoribus ſuas rationes proponere pro illis declarandis.* Etiam cap. 36. §. 3. —— *Sectator debet examinari in 3 Curiis, ſi ſciat facere recordationes Curiæ & dare ſufficienter unam* wardam *ſive judicium Curiæ, de* wardis *& rationibus petitis in Curia, &c.*

¶ *Warda, dæ.*] Etiam *Wardus.* Voces forenſes. Pupillus qui ratione infirmioris ætatis prædiorumq; ſervitutis in cuſtodia Regis vel Domini ſui eſt, uſq; ad ætatem integram; hoc eſt, 21 annos. *Hoveden.* in Rich. 1. 745.

—*Milites*

liis Caſtellanis perſoluti ob caſtrorum præſidium, vel excubias agendas. *Warſcot* in Ll. Foreſt. Canut. cap. 9.

Chart. Gul. Conq. Eccleſiæ S. *Martini* de *Bello*—*Concedo etiam eidem Eccl. leugam circumquaq; adjacentem liberam & quietam ab omni geldo, & ſecto, & hidagio, & danegeldo, & opere pontium & Caſtellorum & parcorum — & omnibus auxiliis, placitis, & querelis & ſiris & Hundredis. Cum ſacâ, & ſocâ, & Thol & Theam, & infangtheof, &* warpenny, & *Leſtage, & Hamſocne, & Forſtall, & Blodwite, &c.*

Extenta Manerii de *Wyvenho* in Com. *Eſſex* renovata 20 Mar. 23 H. 7. juxta antiquiorem 18 Dec. 40 *Ed.* 3. & aliam 13 *Ed.* 3. An. Dom. 1330. *Ric. Burre tenet unum meſuag. &c. Et reddit inde per An.* 3 *s.* 4 *d. ad prædictos* 4 *terminos. Et ad feſtum S. Martini* 2 wardepens. Infra: *Et debet colligere fongere ſicut idem* Ricardus ad repiſac. dom. ſupra prec. opus ob. Item—*ad fœnum colligere vel fong.* Inferius, *Et debet Graſanec pro porcis ſuis ad feſt. S. Martini, viz. pro quolibet porco ætatis unius anni ob.—Et debet tallagium, ſectam Curiæ, &* Merchet *hoc modo, quod ſi voluerit maritare filiam ſuam cum quodam homine libero extra villam faciet pac. cum dom. pro maritagio. Et ſi eam maritaverit alicui cuſtumario villæ, nihil dabit pro maritagio. Et dabit duplex heriotum &c.*

Inquiſ. per Henr. Notingham &c. an. 7. E. 1. *in Scac. penes Remem. Regis.*

— Comes Warwic. eſt Dominus de *Lighthorn*, & tenet de Rege in Capite &c. Tota villa prædicta eſt geldabilis & dat Scutagium & *warth*, & venit ad duos magnos Turnos Vicecomitis.

¶ *Wargus.*] Expulſus, exul, dejectus. Nimirum vagus, & profugus ſuper terram, ut habetur *Gen.* 4. Sidon. Apoll. lib. 6. Epiſt. 3. *Lindenbr.* Lex Salic. tit. 57. §. 5.——*Si quis corpus jam ſepultum effoderit, vel expoliaverit* Wargus *ſit; hoc eſt, expulſus de eodem pago, uſq; dum cum parentibus defuncti conveniat. Ut & ipſi parentes rogati ſint pro eo, ut liceat ei infra patriam eſſe, & quicunq; antea panem aut hoſpitalitatem ei dederit, etiam ſi uxor ejus hoc fecerit,* 600 *den. qui faciunt ſol.* 15. *culp. jud.* Et lex Ripuariorum de eodem lata tit. 85. §. 2. Wargus ſit; *hoc eſt expulſus, uſq; dum parentibus ſatisfaciat.* Ll. H. 1. cap. 84. *Si quis corpus in terra vel noſſo, vel petra, vel pyramide vel ſtructura qualibet poſitum ſceleratis, infamationibus effodere vel expoliare præſumpſerit:* Wargus *ſit.*

¶ *Wardwit*, aliàs *Warwite.*] Immunitas à præſidiis faciendis, vel ab eorum contributione. ƿarð Sax. *præſidium*, ƿıte *mulcta*, q. haud mulctandus ob non agenda præſidia. *Warwit* aliàs *Wardewit* (inquit) M S. hoc eſt, *quietos eſſe de denariis dandis pro wardis faciendis.* Et *Wardwite* dicitur *mulcta pro warda*, i. *præſidio, non exhibita.* Fleta lib. 1. cap. 42.——*Quietantia miſericordiæ in caſu quo non invenerit quis hominem ad* wardam *faciendam in caſtro.*

¶ *Ware.*] Pro ejectu vel algâ maris in antiquis Scotorum Chartis, ductum à Gall. *varech.*

¶ *Warenda, Warendator, Warendatio.*] V. Waranda & Warantia. Vide Garentare in Prateo & add.

¶ *Warenna, næ.*] Privilegium quod quis habet in terris ſuis, vel ex conceſſione Regis, vel ex præſcriptione, venandi, prædandiq; feras & volucres ad *Warennam* (ut loquuntur) pertinentes, alio quovis qui per licentiam ejus non ingreditur, interdicto. Avium autem & ferarum duo genera faciunt, hoc ſilveſtre, quod ad Foreſtam, illud campeſtre quod ad *Warennam* aiunt pertinere. Primum, quære in Foreſtâ. Secundum autem tantummodo inſtituunt (quoad feras) lepore, & cuniculo (quoad volucres) perdicibus & phaſianis. Phaſiani verò cur campeſtres magis quàm ſylveſtres haberentur, ad accipitrarios provoco, nam verſare hos in ſylvis magis quàm in campis certum eſt.

Et in Archivis Regiis Term. Hill. an. 13. *Ed.* 3. *Ebor.* Rot. 106. (in caſu de foreſtâ) *H. de Percy. Videtur tamen* [inquit inſcriptum] *Juſtitiariis hic & Concilio Dom. Regis quod Capreoli ſunt beſtiæ de* warenna *& non de foreſta, eo quòd fugant alias beſtias de* Warenna.

Warennæ quæ Regio diplomate componitur ſemper ſe continet infra terras illius cui conceditur: mulctamq; adjunctam habet, ut nemo ibidem ingrediatur ad venandum &c. ſub forisfacturâ Regis decem librarum. Et ſuper hoc, nullus fuget in ea ſine licentia ejus ſuper *x* l. forisfacturæ. *Ram.* 225. 364, 833. Quæ verò è præſcriptione naſcitur in alieno fundo ſe exerceat.

Saxonibus noſtris, nullam opinor fuiſſe *warennarum* notitiam, licèt vox planè prodit Germanicam originem; nam Wahren ſignificat *cuſtodire, defendere*; & ſic *terræ warennatæ* ſunt quaſi *defenſæ aliiſq; prohibitæ*; Parcos tamen (hoc eſt cervorum vivaria) in uſu tunc fuiſſe, leges Divi *Edwardi* Confeſſoris demonſtrant. Sed Normanos è Germania etiam oriundos, infinitam Germanicorum vocabulorum multitudinem huc induxiſſe quis ignorat? hoc præcipuè inter cætera, cum nomen tribuit potentiſſimo proceri tum ingredienti (*Wilhelmo* dicto de *Warenna*) cui Rex Normanicus conceſſiſſe fertur, ut propter nomen ipſum omnes ſuæ terræ eſſent *warennatæ.*

¶ *Waringi.*] Memini me olim aliquando (cum de hoc opere minimè cogitarem) legiſſe alicubi. *Waringos* Anglos maritimæ Hiſpaniæ appuliſſe; diuq; me torſit, quinam eſſent hi *Waringi*, nec me dubio quis exemit: Tandem dictos conjicio à vocabulo obſoleto

(ut

dienſi viceſimo à Londoniis lapide (cùm ſplendidus ſit ob hujuſmodi piſcium capturas) nomen fortè emeritus eſt. Hinc celebre etiam illud piſcarium in **Well**, quod reddit unum milliarium anguillarum &c. annuatim Monaſterio Rameſienſi **Lote-were** dictum eſt. *Ram. Sect.* 253.

¶ *Wera, ræ.*] Vulgò **Were.** Sic etiam Saxonicè, & ƿera.

Latinè, *pretium*: ſed plerumq; illud viri, quod capitis æſtimationem vocant, cui etiam & ipſa vox arridet. Nam ƿer & ƿær idem ſunt quod *vir*, ƿeras quod *viri*. Ideo cum *Lambardo* cenſeam, *Weram* non propriè dici *pretium*; at per tranſlationem, ut apud Juſtinianum, *æſtimatio capitis* pro ipſo corpore. In Concil. *Cabilonenſi* (tento An. Dom. 813.) cap. 24. *pretium* appellatur. Et in Ll. *Edouardi* Confeſſoris cap. 11. legitur, Were ſuum; id eſt, *pretium* ſuæ redemptionis. Pœnarum enim ratio, apud mediorum ſæculorum homines, in mulctis potius, quàm in ſanguine ſita fuit. Dicitur enim in Boiorum Ll. tit. 1. cap. 7. §. 3.—— *Nulla ſit culpa tam gravis, ut vita non concedatur, propter timorem Dei.* Mulctas igitur alias graviores eſſe oportuit, alias leniores. Gravior integras hominis facultates continebat, quam ideo ut jam diximus *weram* appellabant, hoc eſt, prætium vel æſtimationem hominis; propterea quod abſq; omnium fortunarum diſcrimine, redimere & mercari ſe à tanta legum vindicta (quæ plerunq; mortifera aliàs fuit) non valeret. Poſteri (ſi me non fallit conjectura) hanc redemptionem vocant Gallis & Anglis **Ransome.**

Lenior mulcta leniori ſententia impoſita eſt, non certa, præ delictorum varietate, ſed vel intentior, vel remiſſior. Saxones hanc Wytam; nos hodie *finem* & *amerciamentum* appellamus. In eo igitur differunt, ƿera & ƿita, quod hæc lenior, illa gravior; hæc varia, illa certa. Reus autem aliàs ƿera propria aliàs aliena plectebatur. Homicida enim non ſuam ſed perempti ƿeram numeravit, & pro atrocitate ſceleris, aliàs duplicem, aliàs triplicem: Aliquando *Wergildos* novem; aliquando octodecim: ut poſtea in *Wergildo* videas. Habetur in *Canuti* Ll. p. 151. Healne ƿere, i. *medietas pretii ejus.*

Æſtimabantur igitur omnes hominum claſſes, ab ipſo Rege ad mancipium ipſum incluſivè, quod etiam ibidem videbis: & hinc alius twihyndmon, alius þryhyndmon, alius Syxyndmon, alius hpelfhyndmon, i. *homo ducentorum, trecentorum, ſexcentorum, mille & ducentorum ſolidorum* appellatus eſt; & pro hujuſmodi æſtimationis calculo, aliàs plectitur, aliàs compenſatur, juxta illud in legg. *H.* 1. cap. 12. *Qui ordinis infracturam faciet, emendet hoc ſecundùm ordinis dignitatem*, ƿera, ƿita, laslit. *Weræ* autem iſtius æſtimatio eà impoſita eſt lenitate, ut verum nullius valorem contineret, ex quo fit, ut etiam triplici *werâ* aliàs mulctati ſunt. Ll. *Ed. Confeſ.* cap. 35. tit. de Heretochiis. *Qui leges apoſtabit* ——Weræ *ſuæ reus ſit apud Regem, & ſi ſecundo id faciat reddat bis* weram *ſuam: & ſi quid addat tertio, reus ſit omnium quæ habebit.*

Can. Ll. M S. pag. 150.—— *Si quis ante Comitem in placito pugnaverit, emendet ſecundùm pretium ſui ipſius, & forisfacturam quod Angli dicunt* ƿere & ƿite.

¶ *Werde.*] Hect. Boët. hiſt. Scot. f. 349. b.——Werdas *autem vocant, ut quum parentes antequam liberi ad juſtam perveniant ætatem, id eſt vigeſimum primum annum, vitâ decedunt, tum rex omnes redditus, omneſq; fructus qui ad eam uſq; hæredis ætatem proveniunt, pro ſuis habet occupatq; hæredisq; interea curam ſuſcipit: id verò barbaro quidem vocabulo nominant, ſed tamen noto, eamq; ob cauſam à notis uſurpato.*

¶ *Werefaccio, onis.*] Homicidium Ll. *Inæ* M S. cap. pag. 36. col. 2.—— *Qui* Warefaccionis, *id eſt, de homicidio fuerit accuſatus.*

¶ *Wergilda, & Wergildum.*] V. Wergildus.

Be ƿergildum ⁊ be geðinðum.

Hƿylum ƿæs ꝥ leod ⁊ logu for be geðingðum ⁊ ða ƿæron ðeodƿitan ƿorð sciper ƿurðe ælc be his mæðe ge eorl. ge ceorl ge ðegen ge ðeoden and gif ceorl geðeah ꝥ he hefde. v. hida fullice agenes landes bellan ⁊ burhgeat retl ⁊ sundornote on cynges healle ðon ƿæs he ðanon forð degen rihtes ƿyrðe and se ðegen ðe geðeah ꝥ he ðenode cynge ⁊ his rad stæfne rad on his hirede gif se ðon hæfde ðeng ðe him filigda ðe to cyngos. v. hida hæfde ⁊ on cyninges sele his hlaford ðenote, ⁊ ðriƿa mid his ærendan gefore to cynge. se mosste sið ðan mid his for aðe his hlaford aspelian. ⁊ his onspæce geræcan mid rih te sƿa hƿan sƿa he ðorfte ⁊ se ðe sƿa geðogene for ƿyrhtan næfde sƿore for silfne æft his rihte oððe his ðolode ⁊ gif leornere ƿære ðe ðurh lare geðuge ꝥ he had hælfde ⁊ ðenode criste ƿære se siððan mæðe ⁊ munde sƿa micelre ƿyrðe sƿa ðonne ða hade gebirede mid rihte gif he hine heolde sƿa sƿa he colde. ⁊ gif man gehadedum, oððe ælðeodigum ah ƿar gederede forder oððe ƿeorcer ðon gebyrede biscope ⁊ cyng ꝥ hi ꝥ betan sƿain raðost mihton. *Ex Oxonienſi lib. D. Cradoke.*

Norð

implacabiles durant. Luitur enim homicidium certo armentorum & pecorum numero, recipitque ſatisfactionem univerſa domus.

Rectè *Tacitus*, —— *ſatisfactionem recipit univerſa domus*, ſed non ubiq; recipit integrum *Wergildum*: Partem enim dominus interfecti, ob amiſſum vaſſallum retulit, quam *Manbote* vocabant. Partem Rex ob violatam pacem, quam *Fredum* nuncuparunt. *Manbotæ* portionem videas in *Inæ* legg. cap. 69. *Fredi* in Capit. *Caroli* & *Ludov.* utriuſque hic in ſuis locis. Uti verò univerſa domus interfecti ſatisfactionem recepit, ita etiam univerſa domus interficientis ſuas ſortes in redemptionem conferebant. Sed ex jure illud, hoc ex gratiâ, eaque de cauſâ, aliæ aliis adjunctæ ſunt mulctæ, *Wergildorumque* auctus numerus, his duplex, illis triplex; & in Alemannorum legg. cap. 49. Qui hominem cæde clandeſtinâ (quod illi *mortaudo* nos **murder** dicimus) ſuſtuliſſet, novem *Wergildis* plectebatur. Qui fœminam (fortè quod imbellior hæc eſſet ad defenſionem) octodecem.

Intelligendum eſt de confugientibus ad Eccleſiam.

Licet igitur in *Boiorum* Ll. tit. 1. cap. 7. dicatur: Nullam eſſe culpam tam gravem, ut vita non concedatur, propter timorem Dei & reverentiam Sanctorum, adeo tamen aliquando gravis fuit redemptio, ut difficultate victi delinquentes, ad mortem denuo traherentur. Quædam tamen ſcelera nullo unquam *Wergildorum* cumulo eximerentur; utpote quod vel in Principem, vel in Rempub. vel in Civitatem machinatum eſſet, ut ibidem videas tit. 2. cap. 1. §§. 2. & 3. Cætera verò (inquit lex eadem ut in 4. §. habetur) quæcunque commiſerit peccata, quouſque habet ſubſtantiam, componat ſecundùm legem.

Infractio domus, incendium, apertum furtum, apertummurdrum, infidelitas erga dominum. V. Ll. Canut. MS. 93.

Sed hæc apud exteros: parcior apud nos fuit de *Wergildis* conſuetudo. Unde dicitur in legg. *Hen.* 1. cap. 13. Quædam emendari non poſſunt; quæ ſunt **huſbrech, bernet,** & **openthef,** & **eberemord,** & **laſordſich** & infractio pacis Eccleſiæ, vel per manus Regis per Homicidium. Sequuntur in eodem cap. criminum enumeratio, quæ per *Weram* redimenda eſſent; ego, ne prolixior fiam, tranſeo. Vides interim *Wergildorum* leges ſub Anglo-Normannicis noſtris principibus viguiſſe. Quære igitur quando egreſſæ ſunt inſulâ noſtrâ.

Werarum & *Wergildorum* cenſus, ut Æthelſtani ævo habiti ſunt, ex ejuſdem legibus adjiciam.

Regii capitis æſtimatio, jure Anglorum communi 30 *Thrymſarum millibus conſtat; quorum millia quindecim capitis æſtimationis, reliqua Regni nomine debentur; hæc ad gentem, illa ad cognatos pertinent.*

Archiepiſcopus aut Satrapa (Sax. Eorleſ, i. Comes) 15 *Thrymſarum millibus æſtimatur.*

Epiſcopus aut Senator (Sax. Ealdermannſ) *Thrymſarum millibus octo.*

Belli Imperator aut ſummus Præfectus 4 *Thrymſarum millibus.*

Sacris initiatus (Meſſe þegneſ) *aut Thanus* 2 *Thrymſarum millibus æſtimatur.*

Paganum Dani 267 *Thrymſis æſtimant.*

Wallus &c. adde.

Æſtimationes autem iſtæ mitius primo fieri videntur; atque hoc in cauſam eſſe, ut poſterioribus legibus multiplices impingerentur in reos, ut ex prædictis appareat. Privilegii igitur loco *Henricus* primus in Chartâ libertatum *London*; Conceſſit ut homo Londoniarum non judicetur in miſeria pecuniæ niſi à la *Were*, ſcil. ad Centum ſolidos. *Weras* autem ne ad dimidias facultates tum fuiſſe æſtimatas, ex hoc eſt manifeſtum, quod in eiſdem Ll. extat cap. 13. *Qui legem* (inquit) *apoſtabit* weræ *ſuæ ſit reus prima vice; Si ſecundo fecerit, reddat bis* weram *ſuam; qui tertio præſumat, perdat quicquid habet.* V. *Weraium æſtimationes* juxta Conſuet. Weſtſax. ib. ca. 70.

Vide compoſitiones *wergildorum* L. Friſon. tit. 5. Et qui poſſunt occidi ſine compoſitione.

Reg. Majeſt. lib. 4. cap. 19. —— *De unoquoque fure per totam Scotiam eſt* Wergelt 30 *vaccæ, & una juvenca, ſive fuerit liber homo, ſive ſervus.* V. not. ibid.

Tacitus Ger. mor. juxta *Willich.* pag. 524. —— *Luitur enim etiam homicidium certo armentorum & pecorum numero, recipitque ſatisfactionem univerſa domus utiliter in publicum, quia periculoſiores ſunt inimicitiæ juxta libertatem.* V. ib. *Willich.* cap. 28.

¶ *Were-lada.*] *Purgatio weræ*, hoc eſt, *Qui debitâ ſe juris formâ purgaverit à (forisfactione quam vocant, id eſt) mulctâ weræ ſuæ.* Legg. *Hen.* 1. cap. 13. *Qui ei conſentiet in aliquo homicidio* wera *ſolvatur vel* Weræ lada *negetur.* Hoc aliàs 30 conjuratoribus factum eſt; Et Ll. H. 1. cap. 29. *Bello.* Vide purgandi modum ib. 75. *Ll.* Can. MS. cap. 36. —— *Si quis miniſtrum altaris occidat, utlaga ſi erga Deum & homines &c. & erga parentes ejus emendet, vel* Werelada *ſe adlegiet &c.*

¶ *Werpio, Werpis, Werpire*, al. *Guerpere*, & *Gurpere.*] Hoc à Saxonico þurpan, illa à German. *Wurpen.* Omnia ſignificantia *jactare, abjicere, ſeponere*, & quod forenſes dicunt *alienare* & *Waiviare.* Hinc ejectus maris, qui *wrec* dicitur, aliàs in Chart. Divi *Edwardi* Regis Rameſienſi Eccleſiæ, de libertatibus confectâ **ſeupwerp**, q. **Sea-up-werp** appellatur. Sect. 97. V. *Linden.*

¶ *Werra, ræ*, al *Guerra.*] Bellum; non modo puplicum, ſed quod ex capitalibus inimicitiis (*faidam* vocant) à privatis ſuſcipiebatur. *Ll. Ed. Confeſ.* cap. 12. —— *Parentibus occiſi fiat emendatio, vel guerra eorum portetur.* Mag. Char. R. Joh. apud *Mat. Par.* in vita ejus —— *Præterquam in tempore* Werræ (248. l. 53.

De titulis autem prædiis affigendis vide ſupra in voce *Titulus. Lindenbrog.*

¶ *Wig.*] Idem quod *ſinus.* B. Rhenan. rerum Germ.lib. 3. f. 217——*Sciendum* (inquit) Wic *ſive* Wig *linguâ Saxonum & eorum Germanorum qui circa mare habitant, ſignificare* ſinum maris aut fluvii, *quod ſuperior Germania* wog *appellat : &* wonnen *eſt habitare.* Unde wigwones *dicti, qui ſinus maris incolerent.* Vide *Wic* pro *ſinu.*

Wig etiam idem quod *Lucus*, unde Wigreve *ſylvæ præpoſitus.*

¶ *Wigler.*] Saxonicum, *Ariolator, vates.* V. *Vegius.*

¶ *Wigreve.*] Sylvæ præpoſitus, à *Wig* vel *Wic*, quod *ſilvam* ſonat, ἀλσοφιλαξ.

¶ *Wigwones.*] Sinus maris incolentes, à *Wig*, i. *ſinus*, & *wonen*, id eſt *habitare.* Sax. ƿunian. Vide ſupra *Wig* pro ſinu.

¶ *Wiken*, vel *Wicen.*] Pro more Anglo-Saxonum noſtrorum qui *k* (quod reperi) non utuntur, *Ædicula, lucus exiguus.*

¶ *Wil, Wila, Wilo.*] In villarum Germanicarum nominibus idem quod *villa.* R. Al. 1. 211.

¶ *Wilz.*] Equus mediocris. *L. Baiwar.* tit. 13. cap. 10. §. 2.——*Si caudam amputaverit mediocris equi quem* Wilz *vocant, cum medio ſol. componat. Et* §. 3. *ſi deterior fuerit* (puta quam *Wilz*) *quem* angargnaco *dicimus, qui in hoſte utilis non eſt, cum tremiſſe componat.*

¶ *Winchiſul*] Columna angularis in Culmine domus. *L. Baiwar.* tit. 9. cap. 6. §. 2. *Vinchiſiſul* dicta.

¶ *Wineldefeoh.*] Ll. Inæ. cap.... *pecunia judicationis.*

¶ *Wionagium.*] Preuves de l' hiſt. des Contes de Guines p. 338.—*tributum de Vino.*

¶ *Wirediotheu.*] Forisfacto ſervum &c. *in Ll. Aluredi.*

¶ *Wirgildus*, & *Wirgildum.*] Idem quod *Wergildum*, quod vide ſupra.

¶ *Wiſcardi.*] *Errones.* Unde *dracones volantes* pyrio pulvere in ſpectaculum circumactos *Whiſchardos* Iceni vocamus : perinde res maxime impetuoſas & rapidas. Ductum à nomine truculentiſſimi ducis *Roberti Wiſcard*, qui paucis ante acceſſum *Willielmi victoris* in *Angliam* annis, relictâ (cujus erat) Normanniâ, Apuliam cum 15 tantum militibus fortunæ ſociis ingreſſus eſt. Brevi autem in eâ Orbis parte tot tantaq; belli velut miracula ediderat : ut ſubjugatis Apulis, Calabris, Siculis, Afris, fuſiſq; tandem Papa, Venetis, ipſoq; *Alexio* imperatore, latiſſimas ſibi ditiones erexit, mundiq; terror habitus eſt. Non igitur mirum ſi Dux ipſe Normanicus, inſtructiſſimo exercitu, fluctuantem tum Angliam opprimeret; cum è ſubditis ſuis privatus hic quidem, mediocris parentelæ, & rerum anguſtiis laborans, in tantum Europæ Africæq; potentiam triumphavit. (*v. Mal. p.* 107.) Hoc autem nominis per invidiam ei à Saracenis inditum eſt, quorum lingua *Guiſcard* ut me admonuit *Falcandus Siculus* (in Præfatione libri ſui de rebus geſt. in Siciliæ regno) *errorem*, & *per terras vagum* ſignificat.

¶ *Wiſta.*] Saxon. ƿẏſt, *Semehida*, ſeu *dimidium carucatus terræ.* Chron. MS. Monaſterii de *Bello.*—*Octo virgæ unam hidam faciunt*; Wiſta *vero* 4 *virgatis conſtat.* Item infra :—In Petlea *eſt una* Wiſta *in Dominio, iſta enim* 48 *acris conſtat.* Sed occurrit alibi *Wiſta* pro ipſa virgata; nam ſic ibidem dividitur leuga per *Wiſtas*, quæ aliis in locis virgatæ vocantur. Addit præterea :—*Pretium maxime ſolenne unius* Wiſtæ *eſt* 3 *ſol.* ƿyſte etiam Saxonis *prandium* ſignificat, deducaturq; ad prædia eo ſenſu quo feorme pro *cœna*, ut ſupra videas in *Firma.* Luc. 14. 12. Ðonne ðu deſt ƿiſte oððe feorme. *Cum tu prandium facias aut cœnam.*

¶ *Wita*, vel *Wyta.*] Sax. ƿite, i. *pœna, mulcta.* Saxones duo mulctarum genera ſtatuere : *Weram*, & *Wytam. Wera* mortis reos & graviſſimè peccantes liberabant : (ut in *Wera* diximus) ſed hoc non ſine facultatum diſpendio. *Wyta* mediis & levioribus delictis ſtatuta fuit; non certa, ſed pro qualitate commiſſi, aliàs gravior, aliàs lenior : Salvo tamen ſemper contenemento delinquentis (ut lex loquitur in Mag. Char. cap. ...) hoc eſt æſtimatione ejus, Anglicè **his countenance.** *Graviorem Wytam* Juriſconſultorum Schola finem vocant : quod vindictæ finem ſic imponit, ut ne integras rapiat delinquentis facultates. *Wytam leniorem* amerciamentum dicunt, quod pietatis intuitu, & per miſericordiam imponatur. *legg. Henr.* pri. cap. 13.——*Ex his placitis quædam emendantur centum ſolidis; quædam* Wera, *quædam* Wyta : *quædam emendari non poſſunt.*

Anglo-Dani *Wytam* hanc vel *Lahſlite* dixere, id eſt, *violatio legis* : vel ejus vice, hoc mulctæ genere uſi ſunt. *Ll. Hen.* pri. cap. citat.—*Si quis dei rectitudines per vim teneat. ſolvat* Laſtlith *cum Dacis*; *plenam* wytam *cum Anglis.*

Ll. Aluredi MS. cap. 9.—*Si fœmina prægnans occidatur* &c. *ſit ſemper* Wyta 60 *s. donec* angild *exurgat ad* 30 *s. poſtquam* angild *ad id ſurgit, poſtea ſit* Wyta 120 *s.*

¶ *Wyta plena.*] Ll. *Canuti* MS. cap. 3.—*fractio pacis mediocris eccleſiæ,* 120 *ſolidis id eſt* Wita, *emendanda eſt.*

V. *Ll. Malcoln.* cap. 8. §§. 7, 8. Ubi inferiores Curiæ dimidium forisfacti, ſeu amerciamenti Curiæ ſuperioris percipiebant.

Wyta aliquando cognitio, vel lex; unde ƿitegan pro *ſapientibus*; & ni fallar *Wita* interdum pro *placitorum cognitione quæ ad* Wytam *pertinent.*

¶ *Witerden*, al. *Witereden*, Ingulp. *Winterden.*] Taxationis genus apud occidentales Saxones, publico regni conſilio (ſi

me

regnum exceptis quibuſdam privilegiatis locis per regem. Nec novè certe hæc lex fuit, ut è prolatis Chartis partim videas; plenius verò apud *Bractonum* lib. 1. cap..... Et *Brittonum*..... E quorum etiam ſententia, *Wreccum* maris,ſub præſcriptionis titulo nulli accreſcat: & dubitationi hoc *Stanfordo* fuit; ſed à nuperioribus in contrarium reſpondetur.

Juſtum autem & honeſtum Privilegium torſit ad injurias avaritia. Latum enim eſt de rebus nullius in bonis,ſed rapiuntur una, quæ certiſſimos agnoſcunt dominos. Atrox ſane immanitas,quam *Ovidius* increpans,exclamat.

Naufragii tabulas certat habere meas.

Richardo igitur primo tum excuſſit miſericordiam cum in ſacra expeditione,claſſem ſuam regiam maximis ereptam periculis Meſſanæ denuo recepiſſet. Mali enim non ignarus, *Quietum* (inquit Hovendenus) *clamavit* (hoc eſt relaxavit) *in perpetuum* Wrec *per totam terram ſuam, citra mare & ultra: Statuens quod omnes naufragus, qui ad terram vivus perveniret, omnes res ſuas liberas & quietas habeat. Si autem in navi mortuus fuerit: filii, vel filiæ, fratres vel ſorores ejus habeant res ſuas ſecundum quod oſtendere poterunt ſe eſſe propinquiores illius hæredes. Vel ſi defunctus nec filios nec filias, nec fratres, nec ſorores habuerit, Rex catalla ſua habeat.* Dat. per Chart. an. 2. regni ſui menſ. Octobr. apud *Meſſanam*. Hov. Part. poſter. in Richar. pag. 678. l. 5.

Præbuit qualem non conſecutus eſt gratiam princeps optimus.Facto enim mox graviſſimo claſſis ſuæ naufragio,*Cypri* Imperator *Iſakius*, fiſco omnia inexorabilis deripuit: non impunè.

Et dilapſa etiam brevi res eſt apud Anglos in priſtinum,nec reſtituta unquam hucuſq; linivit tamen aſperitatem lex *Weſtmonaſterienſis prima*, cap. 5. Ubi ſancitum eſt,ut *Wrecci* nomine nihil habeatur ſi vel homo vel canis,vel catus è naufragio vivus in terram evaſerit. V.Con.Sicul. lib. 3. tit. 3.

Hæc de *Wrecco* privilegia à barbaris principibus videntur introduci (barbara ſcilicet à barbaris) nam in Romano jure nihil hujuſmodi reperitur.

Vide ſis Rot.Cart. 20 *H.* 3. m. 3. quid & quando ſit *Wreccum*. Et Rot. Cart 4. *H.* 3. m. 6. Et Pat. 42 *H.* 3. in dorſo. m. 1.

Quicquid conſpicuum pulchrumq; ex equore toto
eſt
Res fiſci eſt ubicunq; notat: donabitur ergo
Ne pereat. Juven. Satyr. 4. pag. 31.

¶ *Wultava, & Wulitava.*] Addit. ad l. Friſon. tit. 3. §. 16.—*Si ex percuſſione deformitas faciei illata fuerit quæ de 12 pedum longitudine poſſit agnoſci, quod* Wulitivam *dicunt, ter quatuor ſol. componat.* Et l. Sax. cap. 1. §. 5.—*Si eos fregerit vel* Wultavam *fecerit corpus,&c.* Sol. 240. culp: jud.

¶ *Wultworf.*] L. Baiwar. 10. tit. 7. cap. 5.—— *Si autem diſcriminalia ejecerit de capite* (Wultworf *dicunt*) *vel virgini libidinoſè crines de capite extraxerit, cum 12 ſol. componat.* Lindenbrogius *Walaworf* legit & *Walam* capud interpretatur. Agnoſcit etiam *Wult* Germanicè, *capitis tegmentum*, quod Nubiani errones aut Mahumetani utuntur ſignificare.Et refert Sichardum *Watworſt* edere à Germ.*Wat au wade* pro *veſtimento* quod Angli etiam **Wede** dicimus. Omnia probè, nec à noſtrâ ſententiâ aliena: quæ *Wultworf* deduxerit, à Sax. ƿuldre vel ƿuldor, *i. gloria, decus, ornamentum*; & *Worf* Sax. ƿeorp, i. *jactura*; vel hinc *corona regia* & *honorum inſignia* ƿuldor-beagan & ƿuldor-beah dicuntur.

¶ *Wurth.*] ƿurðe aðesƿurðe *ſacramenti dignus vel campos.* Can. 145. MS.

¶ XEnia.] Dicuntur munuſcula; quæ à provincialibus rectoribus provinciarum offerebantur. *L. 6. D. de off. proconſ. &c.* vox in privilegiorum Chartis non inſueta: ubi *quietos eſſe à Xeniis*, immunes notat ab hujuſmodi muneribus aliiſq; donis, Regi vel Reginæ præſtandis, quando ipſi per prædia privilegiatorum tranſierint: ut in Chart. Domus *Simplingham.* Principibus enim olim fuit in more, à ſubditis vel invitis munera extorquere. Itaq; ab hoc jugo liberos fecit Eccleſiaſticos *Æthelbaldus* Rex Merciorum an. 749. ut ab exemplari chartæ ſuæ cum apud *Ingulphum* Sax. tum *Will. Malmesberium* lib. de Geſtis Reg. Anglor. p. 29. l. 42. his verbis habetur——— *Concedo ut omnia Monaſteria & Eccleſiæ regni mei à publicis vectigalibus operibus & oneribus abſolvantur——nec munuſcula præbeant Regi, vel principibus niſi voluntaria.*

Vide autem quo hæc poſtea pervenit conſuetudo: Continuator *Math. Paris* de *Henr.* 3. initio an. 1251. pag. 780. *Et jam cum Abbatibus,Prioribus,Clericis & viris ſatis humilibus, hoſpitia quæſivit Rex* Henr. 1. *& prandia, moraturus & munera poſtulaturus. Nec jam*

civiles

munitam &c. *habuerit* (p. 191. in med.) Gloſs. *Zaba*, lorica. Suidas Ζάβα, λορίκιον. At. lexic. ζάβαι, *arma bellica*, unde Τὸ ζαβαρεῖον *armamentarium*. Et ſic Suidas; Ζαβαρεῖον ἐν ᾧ αἱ ζάβαι, αἱ εἴσιν ὅπλα πολεμικὰ ἀπόκεινται, *Zabarium* eſt locus in quo *Zabæ* quæ ſunt arma bellica ſeponuntur. V. Lind. & ad.

¶ *Zelga.*] Chart. Alaman. Gold. num. 69. *Et in omni* Zelga *jornale unum arare, & 3. dies à ſecare & 3. à madere.*

¶ *Zibellus.*] Muſtelæ vel muris genus apud Tartaros, cujus adeo pretioſæ pelles ſunt, ut quandoque vix pro duobus millibus Bizantiorum (inquit *Paulus Venetus*) pro una tunica ſufficiant. De hoc *Alciatus* in emblema.

Sarmaticum murem vocitant plerique Zibellum,
Et celebris ſuavi eſt unguine muſcus Arabs.

Pelles autem quia nigreant: fæcialium ſchola colorem ipſum nigrum, *ſables*, acſi *Zibellum* dicunt.

¶ *Zibellinus.*] Adject. color, vel *pellis Zibellina.*

¶ *Zougenzuht.*] L. Baiwar. in Decret. Taſſilo. Ll. popula. §. 13.—— *Qui furtivum quod* Zougenzuht *dicitur ſuper furem comprobare nequiverit, furtivo componat more. Suht* (inquit *Lindenb.*) *ſcrutinium notat: quod* Zougen *non liquet.* Sed ibidem in prox. §. ſic legitur: —*Qui reſiſterit domum ſuam, quod* Salizuchen *dicunt* &c. *Suchen* hic idem fortè quod *Zougen* prius, quære. *Sale* autem Sax. *repagulum* vel *fuſtis.*

¶ *Zuche.*] *Stips ſiccus & aridus.*

Rex &c.—quia non eſt ad dampnum &c. ſi concedamus *Ricardo* de *Strelly* omnes Zucheos aridos, qui Anglicè vocantur *Stovene*, infra hayam noſtram de *Beskewode*, quæ eſt infra Foreſtam noſtram de *Shirewode* &c. *Pat.* 4. *E.* 3. *p.* 1. *m.* 42.

Placita Foreſtæ in Com. Nott. de an. 8 H. 3. inter irrot. Cart. Rot. 28. *Rex &c. Quia accepimus per Inquiſitionem, quod non eſt ad dampnum ſeu præjudicium noſtrum, aut aliorum, ſi concedimus dilecto valecto noſtro,* Ric. *de* Strelley, *omnes* Zucheos *aridos, qui Anglicè vocantur* Stovenes *infra hayam noſtram de* Beſkewood, &c.

Pat. 22. E. 3. part. 3. m. 12.—*Rex conceſſit* Thomæ *de* Colvile *omnes* Zucheos *aridos, vocatos* Stubbes, *arborum ſucciſorum, in foreſtâ de* Galtres, *ibidem capiendos per viſum — cuſtodem Foreſtæ ultra Trentam.*

¶ *Zurba.*] *Ceſpes, terra avulſa.* Ll. Alaman. 84. ——*Tollat de ipsâ terrâ quod Alamanni* Zurb *dicunt.* V. Curſſodi L. Alaman. tit. 4. & huic adde.

¶ *Zygoſtates.*] *Libripens.* Qui per civitates conſtitutus erat ad controverſias de monetis ortas, dirimendas. *Julianus* ad *Mamertinum*, in L. 1. C. de *ponde. rate.* apud *Pancirol.* de *Magiſtra.* cap. 15. — *Quoties* (inquit) *de qualitate ſolidorum orta fuerit dubitatio: placet quem ſermo Græcus appellat* Zygoſtaten, *per ſingulas civitates conſtitutum, qui pro ſuâ fide atque induſtriâ neque fallat neque fallatur, contentionem dirimere.*

¶ *Zythus.*] Vinum noſtrum hordeaceum aliàs (*Bryton*) cujus meminit Diodor. Sicul. Biblioth. lib. 5. pag. 304.

Jamq; opus exegi, quod ſi juvenilibus olim
Floribus aggreſſum longæ per ſtamina vitæ
Perpetua coluiſſe manu mihi fata dediſſent,
Haud tamen expleſſem tanti moliminis orbem.
Laus tibi qui noſtros aluiſti hucuſq; labores,
Singula collaudent te pagina, linea, verbum.

FINIS.

Collated perfect
B. Quaritch

E. Hist
4128